

ศาลยุติธรรม กับ ความเป็นธรรมทางเพศ

Court and Gender Justice

สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม
Rabibhadanasak Judicial Research Institute Courts of Justice

ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ
Court and Gender Justice

นายวิรัช ลิ้มวิชัย ประธานศาลฎีกา

ประธานศาลฎีกา

สาร

ปัจจุบันปัญหาการปฏิบัติต่อสตรีอย่างไม่เป็นธรรมนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น มีผลทำให้สถิติผู้เสียหายซึ่งเป็นสตรีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาประเทศไทย ด้วยเหตุนี้กระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับสิทธิสตรี จึงมุ่งให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม จำต้องมีความรู้และความเข้าใจในปัญหาการละเมิดสิทธิสตรีเพราะเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน การคุ้มครองสิทธิและเข้าใจถึงบทบาทของสตรี เป็นเรื่องสำคัญตามหลักการให้ความเสมอภาคแก่ประชาชน อันจะยังผลให้กระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับปัญหาละเมิดสิทธิสตรีสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างแท้จริง

ในโอกาสที่สถาบันวิจัยและพัฒนาค้ำจี้ สำนักงานศาลยุติธรรม คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งประเทศไทย (UNIFEM) และศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเรื่อง "ความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม" พร้อมทั้งได้จัดทำหนังสือสรุปผลการศึกษา เรื่อง "ศาลยุติธรรมกับการพัฒนาความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย" จึงนับเป็นโอกาสดีที่ผู้พิพากษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมจะได้ใช้เป็นคู่มือในการพัฒนาความรู้ และศึกษาถึงแนวคิดในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับปัญหาการละเมิดสิทธิสตรีอันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับการปฏิบัติงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ผมขอแสดงความชื่นชมและขออวยพรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ เปี่ยมด้วยกำลังใจ กำลังใจ และกำลังสติปัญญา อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สุขของสังคมและประเทศชาติสืบไป

(นายวิรัช ลิ้มวิชัย)

ประธานศาลฎีกา

สาร

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

ในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้ให้การรับรองความเสมอภาคของชายและหญิงให้มีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่จะเห็นได้จากสภาพสังคมว่าสตรีไทยยังคงถูกจำกัดสิทธิและถูกเลือกปฏิบัติหลายประการ รวมถึงยังมีการปฏิบัติต่อสตรีอย่างไม่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรมด้วย ทั้งนี้ เพราะการคุ้มครองสิทธิและบทบาทสตรีเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและยากต่อความเข้าใจโดยทั่วไป ซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งค่านิยมที่ไม่ถูกต้องของสังคมบางประการ

ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ผู้บริหารศาลยุติธรรมได้ให้ความสนใจและพยายามปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ของศาลยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่กำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันหลักในการอำนวยความยุติธรรม และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยความเที่ยงธรรม รวดเร็ว และเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรม ดังนั้น สำนักงานศาลยุติธรรม จึงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนางานวิชาการเพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้พิพากษา ให้จัดกิจกรรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา ทั้งในเชิงการจัดการประชุมสัมมนาทางวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้ผู้พิพากษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยได้รับความสนับสนุนอย่างดียิ่งจากองค์กรที่ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิสตรีที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

สุดท้ายนี้ ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเรื่อง “ศาลยุติธรรมกับการพัฒนาความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย” จะจุดประกายให้ผู้พิพากษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ ภาคประชาสังคมและประชาชนทั่วไปได้หันมาสนใจ และร่วมกันพัฒนาความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงและผู้ชายอย่างจริงจังมากขึ้นในอนาคต

(นายพินิจ สุเสาร์)

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

สาร

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่ส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และกติกาข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีโดยตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของบุคคลที่แตกต่างหลากหลาย

บทบาทหญิงชายตามเพศภาวะในสังคมส่งผลให้ประชาชนหญิงชายถูกคาดหวังจากครอบครัวและสังคมให้ต้องประพฤติปฏิบัติตามกรอบกฎเกณฑ์ กติกา ที่แตกต่างกัน ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในสัมพันธภาพระหว่างหญิงชายที่หญิงมีสถานะทางสังคมต่ำกว่าชายทั้งในดับบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและวัฒนธรรมประเพณี

หนังสือ **“ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ”** (Court and Gender Justice) เล่มนี้ได้รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้อันเป็นผลจากการดำเนินกิจกรรมของสถาบันวิจัยพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ โดยนำหลักการสิทธิมนุษยชนตาม **อนุสัญญาการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ** (Convention on the Elimination

of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)) มาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม คำนึงถึงความต้องการของประชาชนหญิงชายที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนากลไกกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยให้สามารถสร้างความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายได้อย่างแท้จริง

ขอขอบคุณ สถาบันวิจัยพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร มูลนิธิผู้หญิงกฎหมายและการพัฒนาชนบท ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะรวมไปถึงการเสนอข้อมูลความรู้ต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยต่อไป

ดร.อมรา พงศาพิชญ์

ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สาร

ผู้อำนวยการภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ

ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาจัด
การเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
(Convention on the Elimination of All
Forms of Discrimination against Women-CEDAW) หรือที่รู้จักกันทั่วไป
ว่าเป็น “อนุสัญญาผู้หญิง” มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528
เช่นเดียวกับประเทศภาคีอื่นๆ ประเทศไทยก็มี
พันธสัญญาที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง
อย่างเสมอภาคกับชาย และประกันที่จะคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงอย่างมีประสิทธิภาพ
ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงโดยศาลยุติธรรม
และสถาบันอื่นๆ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550
ก็ได้รับรองที่จะคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
ของผู้หญิงในกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม
โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับความรุนแรง
ต่อผู้หญิง

กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่ง
สหประชาชาติ (United Nations Development
Fund for Women-UNIFEM) ในฐานะที่เป็น
หน่วยงานของสหประชาชาติที่มุ่งส่งเสริมความ
เสมอภาคระหว่างหญิงชายและการพัฒนา
สถานภาพแก่ผู้หญิงขอแสดงความยินดีอย่างยิ่งกับ
ความก้าวหน้าของศาลยุติธรรมไทยที่ตระหนักถึง
ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่างๆ ต่อผู้หญิงในสังคมไทย

รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างไม่เหมาะสมใน
กระบวนการยุติธรรม อันเกิดจากระบบความคิด
ความเชื่อ ค่านิยม ภาพเหมารวม และสัมพันธภาพ
เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายที่ผู้หญิงต้องเผชิญ
ทั้งในระดับปัจเจกและระดับโครงสร้าง เข้าใจถึง
ความจำเป็นที่กระบวนการยุติธรรมต้องมีความ
ละเอียดอ่อนต่อมิติหญิงชาย โดยการที่ประเทศไทย
มุ่งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง
ในกระบวนการยุติธรรมนี้จะทำให้ประเทศไทยเป็น
ตัวอย่างของการปฏิบัติอันเป็นสากลในเรื่องดังกล่าว

หนังสือสรุปผลการศึกษารื่อง “ศาลยุติธรรม
กับความเป็นธรรมทางเพศ” (Court and Gender
Justice) นี้ นับว่าเป็นประโยชน์ในการเพิ่มพูน
ความรู้ การปรับเจตคติและการนำหลักการเกี่ยวกับ
สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงไปใช้ เพื่อให้ผู้หญิงได้รับ
และเข้าถึงสิทธิมนุษยชนของตนจากระบบยุติธรรม
UNIFEM ยินดีที่ได้ร่วมกับศาลยุติธรรมไทย ในการ
ดำเนินการตามเจตนารมณ์ของศาลยุติธรรม ช่างต้น

Jean A. Kuna

ดร. จิน เดอ คูนา

ผู้อำนวยการภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

บรรณาธิการ

หนังสือ “ศาลยุติธรรมกับความ เป็นธรรมทางเพศ” (Court and Gender Justice) เล่มนี้ เป็นการสรุปรวบรวมกิจกรรม ที่สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม และหน่วยงานภาคี ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นในช่วง หลายปีที่ผ่านมา โดยมีเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้พิพากษา และผู้บังคับใช้กฎหมายทั้งหลายได้หันมาสนใจ ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ และบทบาทของผู้หญิงกัน อย่างจริงจังมากขึ้น การจัดกิจกรรมประชุมเชิง ปฏิบัติการในโครงการนี้เกือบทุกครั้ง เราได้พบว่า ผู้เข้าร่วมงานส่วนใหญ่มักแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในเบื้องต้นว่า สิทธิผู้หญิงในเมืองไทยได้รับการ ดูแลเป็นอย่างดีอยู่แล้วไม่มีปัญหาอะไร ผู้พิพากษามักจะบอกว่า ผู้พิพากษาปฏิบัติต่อ ประชาชนหญิงชายอย่างเท่าเทียม ไม่เคยเห็น ผู้หญิงด้อยค่า พนักงานอัยการก็มีมุมมองไม่ แตกต่างจากฝ่ายอื่น

อย่างไรก็ตาม จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ในการ ประชุมเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิด้าน สิทธิมนุษยชนของผู้หญิง (Woman Human Rights) และสตรีศึกษา (Woman’s Study) รวมทั้งการเรียนรู้ผ่านการเสวนาในระหว่างผู้เข้า

ร่วมประชุมทั้งหลายด้วยกันเองหลายครั้ง หลายหนทำให้เราได้พบว่าการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของผู้หญิงไทยนั้นยังขาดตกบกพร่อง อีกหลายประการ ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การไม่เข้าใจภาวะความละเอียดอ่อนของผู้หญิง ผู้เสียหาย อาจทำให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ไม่ให้ ความสำคัญต่อพยานฝ่ายผู้เสียหายอย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งอาจส่งผลต่อคดีความได้โดยตรง ทำให้ ผู้เสียหายหญิงจำนวนมากรู้สึกว่ายังไม่ได้รับความ เป็นธรรมจากผู้บังคับใช้กฎหมาย การสอบ ปากคำครั้งแล้วครั้งเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในส่วน **ทนายความ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล อาจเป็นการทำให้ ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่ออีกครั้ง (Revictimize) โดยผู้ถามเองไม่รู้ตัว**

สำหรับผู้หญิงที่เป็นผู้กระทำความผิดนั้น การพิสูจน์สาเหตุที่มาของการกระทำความผิด โดยเฉพาะกรณีผู้หญิงที่มีอาการเก็บกดเนื่องจาก ถูกสามีทำร้ายร่างกายหรือจิตใจมาอย่างนานจนเกิดอาการระบิดและทำร้ายสามีกลับไป ที่ภาษา ของจิตแพทย์เรียกว่าเป็น **“กลุ่มอาการผู้หญิงถูก ทำร้าย” (Battered Women Syndrome)** ยังไม่ ได้รับการยอมรับที่จะให้เป็นข้อต่อสู้ในเรื่องเจตนา ไตร่ตรองไว้ก่อน หรือการอ้างหลักบันดาลโทสะ

เพื่อให้ผู้หญิงมีโอกาสพ้นผิดหรือได้รับการลดโทษตามกฎหมายไทยแต่อย่างใด

ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการเยียวยาและบำบัดผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัวหรือหญิงผู้เสียหายที่ถูกประทุษร้ายทางเพศ ในคดีความที่ขึ้นมาสู่ศาลโดยภาพรวมก็ยังไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง แตกต่างกันอย่างมากกับความก้าวหน้าของการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

หากเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรมรณรงค์เรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค หรือการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ที่สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ได้จัดทำอย่างสม่ำเสมอ คงต้องถือว่าการรณรงค์เรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและผู้หญิงที่เผชิญกับความรุนแรงในคดีความต่างๆ เป็นเรื่องที่ทำให้ความเข้าใจได้ยากมากที่สุด เพราะเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและอธิบายให้เป็นรูปธรรมได้ยาก จึงต้องถือเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย รวมทั้งฝ่ายที่มีหน้าที่ทำงานวิชาการในศาลยุติธรรมที่จะต้องจึงช่วยกัน สร้างความกระจ่าง เพื่อให้ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางเพศ (Gender Injustice) ได้ถูกขจัดให้หมดสิ้นไป

กิจกรรมทั้งหลายในโครงการ **“ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ”** (Court and Gender Justice) จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากปราศจากการสนับสนุน ทั้งในด้านงบประมาณและด้านองค์ความรู้จากหน่วยงานภาคี ได้แก่ กองทุนการพัฒนาเพื่อผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) ที่นำโดย คุณสุพัตรา ภูอนานุสรณ์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ที่นำโดยคุณนัยนา สุภาพัง ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นำโดย รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ และองค์กรผู้หญิงอื่นๆ ที่สำคัญอีกหลายองค์กร

รวมทั้งบุคคลากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาคีที่มีบทบาทสำคัญในการทุ่มเทแรงกาย แรงใจ จัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นและการประชุมเชิงปฏิบัติการ รศ.มาลี พฤษพวงสาวลี รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิชกุล รศ.ดร.ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ ดร.วราภรณ์ แซ่มสนิท คุณทิชา ณ นคร รศ.สมชาย ปรีชาศิลปกุล คุณชลีพร เดชขำ คุณกิตติพร บุญอ่ำ คุณขวัญสุตา วรรณารักษ์ คุณปิยะภา เมืองแมน คุณจันจิรา บุญประเสริฐ และคณะละครใบไม้ไผ่ ซึ่งสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ต้องขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ นอกเหนือจากนี้สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ยังต้องขอขอบคุณนักวิชาการ ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนทุกฝ่ายที่ได้สละเวลาอันมีค่าเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะท่านศิริชัย วัฒนโยธิน ท่านวัชรินทร์ บัจเจกวิญญูสกุล และท่านสิทธิศักดิ์ วณะชกิจ ที่ได้ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือที่มีประโยชน์มาโดยตลอดสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์เชื่อมั่นว่าเครือข่าย Gender Justice Network ที่ได้เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ผ่านการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ในช่วงที่ผ่านมาจะช่วยกันผลักดันให้สิทธิและเสรีภาพของผู้หญิงไทยได้รับการคุ้มครองอย่างถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

ดร.สุนทรียา เหมือนพะวงศ์
สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม

คำนำ

x

หนังสือ “ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ” (Court and Gender Justice) เป็นเอกสาร ทางวิชาการเล่มแรกของศาลยุติธรรมที่รวบรวมสารสนเทศที่หลากหลาย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสิทธิความเป็นคนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม นับเป็นความพยายามของสำนักงานศาลยุติธรรมที่จะสื่อสารประเด็นการคุ้มครองสิทธิความเป็นคนของผู้หญิงตามมาตรฐานสากลกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมตามพันธะสัญญาที่รัฐมีต่อสหประชาชาติ เปิดโอกาสให้มีการถกเถียงเชิงวิชาการเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อความเชื่อของคนในสังคมและมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพเชิงอำนาจระหว่างหญิงและชาย รวมทั้งแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่ละเอียดอ่อนร่วมกันในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงมากขึ้น

ยินดีอย่างยิ่งกับความสำเร็จของสำนักงานศาลยุติธรรม และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการ และเผยแพร่เอกสารที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในประเด็นสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงตามมาตรฐานสากลเช่นนี้อีกต่อไป

สุพัตรา ภูธนานุสรณ์

ผู้จัดการโครงการ CEDAW เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประจำปีประเทศไทย
กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ

คำนำ

ปณิธิธีรนาถ กาญจนอักษร เป็นองค์กรดำเนินงานส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านความเสมอภาคทางเพศ (Gender Equality) ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเสียชีวิตจากอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อปี พ.ศ. 2541 ขณะนั้น อาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร เดินทางไปจัดกิจกรรม ร่วมกับเครือข่ายผู้หญิงในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ร่วมกับสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินงาน โครงการ พัฒนาความเป็นธรรมทางเพศ ระหว่างหญิงชายกับแนวทางปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล โดยการสนับสนุนของ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นความร่วมมือขององค์กรบุคลากรที่ตระหนักเห็นความสำคัญ ในการพัฒนาองค์ความรู้ ตามหลักการอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญานับนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528

สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ หน่วยงานวิชาการของศาลยุติธรรม ได้เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ สถาบันการศึกษา นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาชีพสาขาต่างๆ ร่วมเป็นองค์กรภาคี ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง นับเป็นความก้าวหน้าของสถาบันตุลาการ ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เสมอภาคเป็นธรรมทางเพศตามมาตรฐานสากล

หนังสือ “ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ” (Court and Gender Justice) เล่มนี้ ได้รวบรวมผลงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2552 โดยได้รับความร่วมมือจากผู้พิพากษาและบุคลากรของศาลยุติธรรมที่มีประสบการณ์ในการอำนวยความสะดวกที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อน ความต้องการของประชาชนที่มีความแตกต่างทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและคดีความรุนแรงในครอบครัว

ผลงานที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ เป็นภาพสะท้อนความมุ่งมั่นตั้งใจของสถาบันตุลาการและองค์กรภาคี ในการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ที่เผชิญกับความรุนแรงทั้งในฐานะผู้เสียหาย จำเลยหรือพยานในคดีความต่างๆ ของศาลยุติธรรม

หวังว่าสาระจากหนังสือเล่มนี้ จะเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรของศาลยุติธรรม หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกเพศให้ได้รับโอกาสที่เสมอภาคเป็นธรรมตามกฎหมายและตามหลักการสิทธิมนุษยชนสากล

นัยนา สุภาพัง
มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร

xi

สารบัญ

III

สารประธานศาลฎีกา

IV

สารประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

V

สารผู้อำนวยการภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ

VI

สารเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

V

คำนำ

สรุปกิจกรรมศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ

1-90

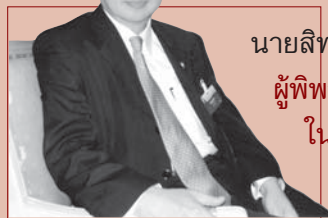
ศาลยุติธรรมกับการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ
โดย นางสาวสุนทรียา เหมือนพะวงศ์

บทสัมภาษณ์ผู้พิพากษา

นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี

92

นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ
ในศาลอุทธรณ์ ภาค 2

96

นางอภิรดี โพธิ์พร้อม
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 8

100

104

นางสาวเพชรน้ำผึ้ง เทพพิพิธ
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา

สารบัญ

บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

นางสาวสุพัตรา ภู่อานนุสรณ์
กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรี
แห่งประเทศไทย
114

119

รศ.วิระดา สมสวัสดิ์
ศูนย์สตรีศึกษาคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

125

รศ.ดร.กตยา อาชนิจกุล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

129

นางสาวจันทิมา ธนาสว่างกุล
อัยการผู้เชี่ยวชาญสำนักงาน
อัยการพิเศษฝ่ายสัญญาและหารือ

นัยนา สุภาพิ่ง
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
133

สารบัญ

บทความผู้ทรงคุณวุฒิ

144

เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี

โดย “รามจิตติ”

151

พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภากับการกิจกรรมรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง

158

สิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายในคดีความรุนแรงในครอบครัว

โดย ศ.เสนห์ จามริก

164

เจตนารมณ์และสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

โดย ศ.จรัญ ภักดีธนากุล

173

บทวิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ในรอบของมาตรฐานสากลและแนวปฏิบัติที่ดี

โดย ศิริพร สโครบานะ

187

ผู้หญิงกับความยุติธรรม

โดย รศ.วิระดา สมสวัสดิ์

195

ความรุนแรงทางเพศในสังคมไทยและข้อเสนอเชิงนโยบาย

โดย รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล

213

ความรุนแรงในครอบครัวภัยเงียบของสังคม

โดย รศ.นพ.รณชัย คงสกนธ์

225

สถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีแนวทางแก้ไขป้องกันจากมุมมองของแพทย์

โดย รศ.พญ.ศรีเวียง ไพโรจน์กุล

237

โครงสร้างสังคม มิติหญิงชาย สตรีผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง

โดย นางสาวอารีวรรณ จตุทอง

241

เพศวิถีในคำพิพากษา

โดย ร.ศ.สมชาย ปรีชาศิลปกุล

บทความและกิจกรรม โดยผู้พิพากษา

248

ห้องพิจารณาคดีพิเศษที่ออกแบบเพื่อผู้หญิง

โดย นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล

257

หลักการแนวปฏิบัติและปัญหาของกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว

โดย นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ

276

สิทธิของเหยื่อที่เป็นสตรีในประเทศไทย

โดย นายดล บุนนาค

280

การล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงาน

โดย นางเยาวรัตน์ เตมีศรีสุข

285

มิติทางกฎหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

โดย นายธนะชัย พดุงธิตี

ข่าวความรุนแรงในครอบครัว

396

ข่าวปัญหาความรุนแรงทางกาย

302

ข่าวปัญหาความรุนแรงทางจิตใจ

304

ข่าวปัญหาความรุนแรงทางเพศ

307

ข่าวปัญหาการถูกทอดทิ้ง

สารบัญ

ข่าวกิจกรรมศาลยุติธรรม

310

ข่าวบทบาทและสิทธิสตรีในกระบวนการยุติธรรม

312

ข่าวกิจกรรมศาลยุติธรรมกับการส่งเสริมความเป็นธรรมทางเพศ

316

ข่าวศาลอาญานบุรี...ของขวัญแต่ ผู้หญิงถูกทำร้าย

318

ข่าวกฎหมายคุ้มครองครอบครัว เปิดช่องเอาผิดพัวเมียตีกัน
สัมภาษณ์อธิบดีผู้พิพากษา ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

322

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ
พระราชบัญญัติชื้อบุคคล

กฎหมายสำคัญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิความเสมอภาคทางเพศ

กฎหมายภายในประเทศ

328

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เกี่ยวกับสิทธิสตรี

332

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

338

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2550

341

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2550

343

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551

347

ระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว
แทนการลงโทษ และเงื่อนไขการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง พ.ศ. 2550

351

ระเบียบศาลอาญารธนบุรี

ว่าด้วยแนวปฏิบัติผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552

358

ระเบียบศาลอาญารธนบุรี

ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552

กฎหมายระหว่างประเทศ

367

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW)

379

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

384

ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีจากมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ
วันที่ 20 ธันวาคม 2536

390

มติ 1325 รับโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ
ในการประชุมครั้งที่ 4213 วันที่ 31 ตุลาคม 2000

398

แนะนำหนังสือ

ในประเด็นความยุติธรรมทางเพศ (Gender Justice)

411

รายชื่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ทำงานด้านสตรีและเด็ก

Court and Gender Justice

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

สรุปกิจกรรม

ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ

สรุปกิจกรรม

ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ

สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม

กิจกรรมที่ 1 ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ

เสวนาทางวิชาการเรื่องบทบาทของศาลกับความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางเพศ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยนางสาวนัยนา สุภาพิ๊ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติร่วมกับ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) โดยนางสาวสุพัตรา ภูธนานุสรณ์ ผู้ประสานงานสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัยเรื่อง “อคติทางเพศในคำพิพากษาของศาล” ซึ่งต่อมาได้ตีพิมพ์เป็นงานวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษาของศาล” โดยมีรองศาสตราจารย์สมชาย ปรีชาศิลปกุล จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้วิจัย

สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ และองค์กรดังกล่าวจึงได้ร่วมกัน จัดให้มีการประชุมและการจัดเสวนาทางวิชาการหลายครั้งในสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้พิพากษา นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูล พัฒนาประเด็นทางกฎหมายและงานวิจัย โดยจัดให้มีกิจกรรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องได้แก่การเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “คำพิพากษาของศาลกับความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย” ฯลฯ ทำให้เกิดมีความตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาบทบาทของศาลในการสร้างความเป็นธรรมทางเพศอย่างจริงจังมากขึ้นกว่าที่เคยมีมา

1) โครงการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “คำพิพากษาของศาลกับความเสมอภาค และความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย”

1.1 หลักการและเหตุผล

องค์กรตุลาการหรือศาล เป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับนับถือในฐานะผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการนำบทบัญญัติของกฎหมาย มาปรับใช้กับข้อพิพาท หรือ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยคาดหวังว่ากระบวนการนี้ เป็นกระบวนการที่สร้างความเป็นธรรม มีเหตุผลหรือตรรกะทางกฎหมายรองรับอย่างหนักแน่น และดำเนินไปโดยปราศจากการนำเอาความรู้สึก ความเชื่อ หรือทัศนคติส่วนตัวเข้ามาปะปน การดำเนินการของสถาบันศาลมีความเป็นกลาง เที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงเข้าหาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แนวคิดนี้เรียกกันว่า นิติศาสตร์เชิงกลไก (Mechanical Jurisprudence) เป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวงการวิชาการด้านนิติศาสตร์ของไทยที่ให้ความสำคัญกับคำพิพากษาของศาล และการสร้างบรรทัดฐาน ในการวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นให้เป็นที่ยอมรับ โดยปราศจากการตั้งคำถามหรือการโต้แย้ง มากกว่าการศึกษาวิเคราะห์ถึงที่มาและเหตุผลของคำพิพากษา

ในขณะที่แนวความคิดสังคมนิยมทางกฎหมาย ปฏิเสธแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงกลไก โดยเชื่อว่ากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร กับกฎหมายที่จะถูกนำไปใช้บังคับในทางปฏิบัติ อาจไม่ใช่สิ่งเดียวกัน การปรับใช้กฎหมายของศาล หรือคำพิพากษามีใช้เรื่องของเหตุผลทางกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว หากมีความเชื่อ ความเห็น อคติของตัวบุคคลผู้ทำการตัดสินเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้คำพิพากษามีใช้เรื่องที่เป็นตรรกะในทางกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม “อคติ” ในที่นี้ มิได้หมายความว่าอคติที่สามารถมองเห็นได้อย่างเด่นชัด อันมีสาเหตุจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติทางธุรกิจ หรือผลประโยชน์เกี่ยวข้องของศาลกับคู่พิพาทในคดีที่จะทำให้คำพิพากษาเอนเอียงไปได้ แต่หมายถึงอคติที่ได้รับอิทธิพลจากระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ประสบการณ์ และวัฒนธรรม ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งและมีผลต่อการเลือกใช้กฎหมายและการตัดสินของศาล จนเป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นความจริงหรือธรรมชาติของเรื่องนั้น โดยมิได้ตระหนักว่า จริงๆ แล้วเป็นผลมาจากอคติ ที่อยู่ในความคิดของบุคคลแต่ละบุคคล ซึ่งจากประเด็นปัญหา ตามแนวความคิดสังคมนิยมทางกฎหมายนี้ คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้ร่วมกับ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่อง “อคติทางเพศในคำพิพากษาของศาล” ขึ้น

จากแนวคิด ทั้งแบบนิติศาสตร์เชิงกลไก และแนวความคิดสังคมนิยมทางกฎหมาย ที่วิเคราะห์เรื่องบทบาทของศาลและผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีอันอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย (Gender Justice) ข้างต้นนั้น ส่งผลให้ องค์กรตุลาการจำเป็นต้องหันกลับมาทบทวนบทบาทของตนเอง โดยเฉพาะในคดีที่สามารถส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิง เช่นคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือคดีครอบครัวว่า คำพิพากษาที่ผ่านมาของศาลได้ก่อให้เกิดผลในทางพิทักษ์หรือลดทอนสิทธิของผู้หญิงมากน้อยเพียงใด และได้ก่อให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายมากน้อยเพียงใด โครงการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “คำพิพากษาของศาลกับความเสมอภาคและความ

เป็นธรรมระหว่างหญิงชาย” จึงได้เกิดขึ้นเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้พิพากษาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคม ฯลฯ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว รวมทั้งร่วมกันประเมินผลของคำพิพากษาที่ผ่านมา และช่วยกันวางแนวทางที่เหมาะสมในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย (Gender Justice) โดยการระดมความรู้ ความคิดเห็น รวมถึงแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้พิพากษา บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคม ฯลฯ

2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้รับทราบข้อมูลและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเรื่อง “อคติทางเพศในคำพิพากษาของศาล” ที่ได้มีผู้จัดทำวิจัยขึ้น

3. เพื่อให้ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์รับฟังข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปปรับปรุงร่างรายงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย ในกระบวนการยุติธรรม และในสังคม

5. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับทราบต่อไป

6. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายในระหว่างหน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคม ฯลฯ

1.3 วิธีการดำเนินการ

1. คณะผู้วิจัยเสนอร่างรายงานวิเคราะห์เบื้องต้น
2. ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาวิจารณ์ร่างรายงานฯ และให้ข้อเสนอแนะ
3. ผู้ร่วมเสวนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ

วันพุธที่ 7 กุมภาพันธ์ 2550 เวลา 8.30 – 12.30 น. ณ ห้องประชุม 3 ชั้น 3 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

1.5 ผู้เข้าร่วมโครงการ

ผู้เข้าร่วมดำเนินการ จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา ทนายความ อัยการ นักกฎหมาย นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้สนใจ

1.6 วิทยากร

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกหน่วยงานสำนักงานศาลยุติธรรม

1.7 ผู้รับผิดชอบโครงการ

กลุ่มวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการศาลยุติธรรม (สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์) ร่วมกับ คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริม โอกาสและความเสมอภาค ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM)

1.8 งบประมาณ

ใช้งบประมาณที่ได้รับจากคณะกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาคในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1.9 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมได้ข้อมูลประสบการณ์ และความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเสวนาวิชาการเพื่อนำไปพัฒนาความเสมอภาค และความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายในคำพิพากษาของศาล ในกระบวนการยุติธรรมและในสังคม

2. ผู้เข้าร่วมเสวนารับทราบข้อมูลและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาวิจัยเรื่อง “อคติทางเพศ ในคำพิพากษาของศาล” ที่ได้มีผู้จัดทำวิจัยขึ้น

3. ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ รับฟังข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปปรับปรุงร่างรายงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายในคำพิพากษาของศาล ในกระบวนการยุติธรรม และในสังคม

5. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมได้นำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับทราบต่อไป

6. บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย

1.10 ภาพบรรยากาศการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “คำพิพากษาของศาลกับความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย” เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2550 ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ ชั้น 3

1.11 สรุปผลการเสวนา

การเสวนาเรื่อง “คำพิพากษาของศาลกับความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย” มีวิทยากรประกอบด้วย ผศ.สมชาย ปรึกษาศิลปกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พร้อมทั้ง ผศ.ดร.ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ รองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการเสวนาครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมเสวนาประมาณ 50 คน ประกอบด้วยผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

การเสวนาครั้งนี้ เนื่องมาจากประเทศไทย ได้ลงนามผูกพันไว้กับอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of Discrimination) โดยอนุสัญญานี้มุ่งส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของสตรีที่ควรได้รับสิทธิเสรีภาพในฐานะที่เป็นบุคคลโดยตระหนักว่าการเลือกปฏิบัติสามารถเกิดขึ้นได้อยู่ทั่วไปโดยรวมในทุกประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาจากสังคม ระบบความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ทำให้มีความคิดแตกต่างกัน และการปฏิบัติที่ต่างกันซึ่งนำไปสู่การเลือกปฏิบัติทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สถาบัน รวมทั้งกฎหมายด้วย

รายงานวิจัยเรื่องอคติทางเพศในคำพิพากษาของศาลเป็นการศึกษาในช่วงระยะเวลา 50 ปี (2495 - 2545) คำพิพากษาฎีกาคดี ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นว่างานอคติทางเพศมีผลต่อคำวินิจฉัยให้คำพิพากษาของศาลดังนี้ ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ศาลให้นิยามคำว่าข่มขืนกระทำชำเราจากพยานานุกรมคือการสังวาทหรือการร่วมประเวณี โดยศาลเพียงแต่ตีความว่าการกระทำนั้นเป็นการร่วมประเวณีหรือไม่

2. องค์ประกอบความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราประการหนึ่งคือโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ซึ่งความยินยอม ศาลพิจารณาจาก

2.1 ระยะเวลาในการแจ้งความ มีการดำเนินคดีโดยเร็วถือว่ามีความน่าเชื่อถือ ถ้ากว่าจะแจ้งความใช้เวลานานศาลถือว่ามิชอบสงสัยซึ่งศาลจะนำมาพิจารณาประกอบด้วย

2.2 ภูมิหลังของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดว่าเคยมีความสัมพันธ์กันในฐานะคนรักหรือเคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อนหรือไม่

2.3 บาดแผลเป็นส่วนหนึ่งที่ยืนยันว่าเป็นการข่มขืนกระทำชำเราโดยไม่ยินยอม

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ศาลนำมาพิจารณาว่าเป็นการยินยอมหรือไม่ เพราะศาลพิจารณาได้จากพยานหลักฐานในสำนวนที่เกิดจากคำคู่ความ ที่เป็นประเด็นข้อต่อสู้ในศาล แต่พยานหลักฐานที่นำเข้าสู่ศาล มักเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ค่อยตรงไปตรงมา ทำให้ศาลต้องวินิจฉัยโดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานโดยใช้หลักการที่เป็นที่ยอมรับได้ นอกจากนี้การพิจารณาของศาลจำกัดเฉพาะปัญหาที่ได้กล่าวกันมาโดยชอบในศาลชั้นต้น แต่มีข้อยกเว้นกรณีเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนที่ศาลสามารถพิจารณาได้

3. เรื่องการเพิ่มโทษกรณีเป็นการข่มขืนกระทำชำเราโดยมีหรือใช้อาวุธปืน ถ้าเป็นสิ่งเทียม เช่น ปืนปลอม เป็นต้น ศาลถือว่าไม่มีเหตุเพิ่มโทษ เพราะศาลพิจารณาจากคำนิยามอาวุธตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1(5) คืออาวุธโดยสภาพ

และสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพแต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ

4. เรื่องการลดโทษ การรอการลงโทษ
ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งเป็นหลักการทั่วไปที่ใช้กับคดีทุกเรื่อง

จากการเสวนาในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะจากวิทยากรและผู้เข้าร่วมเสวนา ดังนี้

1. การศึกษาเรื่องอคติทางเพศควรศึกษาถึงหน่วยของสถาบันสังคมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่างกฎหมาย ผู้ใช้กฎหมายในทุกส่วนของสังคม รวมถึงประชาสังคมและบุคคลทั้งหมดที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสมอภาคระหว่างเพศและสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงด้วย

2. การศึกษาถึงคำพิพากษาของศาลควรมีการวิเคราะห์ว่าคำพิพากษาของศาลนั้นเป็นความเห็นของผู้พิพากษา คนใด ชื่ออะไร การศึกษาเป็นอย่างไร ภูมิหลัง ครอบครัว ศาสนา ชนชั้นทางสังคม แนวความคิดทางการเมืองเป็นอย่างไรด้วย

3. การที่ผู้หญิงถูกข่มขืนกระทำชำเรา ควรมีการเปลี่ยนค่านิยมโดยตำหนิผู้ที่กระทำ ความผิดมากกว่าผู้หญิงที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา

4. การศึกษาถึงเรื่องอคติทางเพศควรมีการศึกษาถึงการกระทำความผิดอื่น นอกจากการกระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เช่น คดีลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น เพื่อนำมาพิจารณาว่าคำพิพากษาของศาลวินิจฉัยโดยมีการเลือกปฏิบัติหรือไม่

5. การศึกษาเรื่องอคติทางเพศนั้น ต้องมีการแยกพิจารณาระหว่างหลักการของกฎหมายกับความคิดเห็นของผู้พิพากษาให้ชัดเจน ถ้าเป็นการตัดสินตามหลักกรณนั้น ผู้พิพากษาไม่สามารถที่จะมีความคิดเห็นได้

จากการเสวนาในครั้งนี้ ได้มีการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข พัฒนางานวิจัยให้สมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เกิดความเสมอภาคเป็นธรรมต่อไป

2) โครงการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครอง ความเสมอภาคทางเพศ”

2.1 หลักการและเหตุผล

องค์กรตุลาการหรือศาล เป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับนับถือในฐานะผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการนำบทบัญญัติของกฎหมาย มาปรับใช้กับข้อพิพาท หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยคาดหวังว่ากระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สร้างความเป็นธรรม มีเหตุผลหรือตรรกะทางกฎหมายรองรับอย่างหนักแน่น และดำเนินไปโดยปราศจากการนำเอาความรู้สึก ความเชื่อ หรือทัศนคติส่วนตัวเข้ามาปะปน การดำเนินการของสถาบันศาล มีความเป็นกลางเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงเข้าหาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แนวคิดนี้เรียกกันว่า นิติศาสตร์เชิงกลไก (Mechanical Jurisprudence) เป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวงการวิชาการด้านนิติศาสตร์ของไทย ที่ให้ความสำคัญกับคำพิพากษาของศาล และการสร้างบรรทัดฐานในการวินิจฉัยข้อพิพาท ในคดีแต่ละประเภทที่เกิดขึ้น ให้เป็นที่ยอมรับ โดยปราศจากการตั้งคำถามหรือการโต้แย้ง มากกว่าการศึกษาวิเคราะห์ถึงที่มาและเหตุผลของคำพิพากษา

ในขณะที่แนวความคิดลัทธินิยมทาง

กฎหมายปฏิเสธแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงกลไก โดยเชื่อว่ากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร กับกฎหมายที่จะถูกนำไปใช้บังคับในทางปฏิบัติ อาจไม่ใช่สิ่งเดียวกัน การปรับใช้กฎหมายของศาล หรือคำพิพากษามีใช้เรื่องของเหตุผลทางกฎหมาย แต่เพียงอย่างเดียว หากมีความเชื่อ ความเห็น ทศนคติ ค่านิยมของตัวบุคคลผู้ทำการตัดสิน เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้คำพิพากษามีใช้เรื่อง ที่เป็นตรรกะในทางกฎหมายเท่านั้น อคติที่สามารถ มองจากความลำพันธ์ หรือผลประโยชน์

ค่านิยม ทศนคติ ของบุคคลคือสิ่งที่ได้รับ อิทธิพลจากระบบความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ และวัฒนธรรม ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีก รุ่นหนึ่ง และมีผลต่อการเลือกใช้กฎหมายและ การตัดสินของศาล จนเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็น ความจริงหรือธรรมชาติของเรื่องนั้น โดยมีได้ ตระหนักว่า จริงๆ แล้วเป็นผลมาจากค่านิยม ความเชื่อ ที่อยู่ในความคิดของบุคคลแต่ละบุคคล

อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติ ต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women - CEDAW) ที่ประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคีตั้งแต่ปี 2528 ก็ตระหนักถึง ค่านิยม ทศนคติทางเพศซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทาง วัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำ ที่ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง และก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือความไม่เป็นธรรม ต่อผู้หญิง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อนุสัญญานี้ จึงมุ่งส่งเสริมรัฐในการสร้างหลักประกันขั้นพื้นฐาน ด้านสิทธิมนุษยชนแก่ผู้หญิง รวมทั้งส่งเสริม และพิทักษ์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ให้เป็นที่ยอมรับในสังคมอย่างแท้จริงตาม เจตนารมณ์ของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา

คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาส และความเสมอภาคในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

แห่งชาติจึงได้ร่วมกับกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรี แห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) สนับสนุนให้ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมี ผศ.สมชาย ปรีชาศิลปกุล เป็นผู้ทำการศึกษาเรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษา” ขึ้น โดยสถาบันวิจัย รพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม สนับสนุน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวิชา การ ระหว่าง บุคลากรของศาลยุติธรรม นักสิทธิ มนุษยชน นักวิชาการ นักกฎหมาย และนัก วิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็น ประกอบการศึกษาวิเคราะห์

บัดนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำรายงานผลการศึกษา ในประเด็นดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริม โอกาสและ ความเสมอภาค ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์และกองทุน การพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) จึงจัดให้มีการสัมมนาวิชาการเพื่อนำเสนอรายงาน ผลการศึกษานี้กับสมบรูณ์แก่ผู้พิพากษา บุคลากร ในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการและภาค ประชาสังคม ฯลฯ

2.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดการพัฒนาความเสมอภาค และความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย (Gender Justice) โดยการระดมความรู้ ความคิดเห็น รวมถึงแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่าง ผู้พิพากษา บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคม ฯลฯ

2. ผู้เข้าร่วมเสวนาได้รับทราบข้อมูล และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษาของศาล” ที่ได้มีผู้จัดทำ วิจัยขึ้น

3. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา

ทางวิชาการครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย ในกระบวนการยุติธรรม และในสังคม

4. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับทราบต่อไป

5. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางเพศระหว่างหน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคม ฯลฯ

2.3 วิธีการดำเนินการ

3.1 คณะผู้วิจัยเสนอรายงานวิเคราะห์เบื้องต้น

3.2 ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็น

3.2 ผู้ร่วมเสวนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2.4 ระยะเวลาและสถานที่การดำเนินการ

วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2550 เวลา 9.00 – 16.30 น. ณ ห้องประชุม 2 ชั้น 6 ศาลแขวงพระนครเหนือ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพฯ

2.5 เป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 100 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา ทนายความ อัยการ นักกฎหมาย นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้สนใจ

2.6 ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

แห่งชาติ ร่วมกับ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรมและกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM)

2.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมได้ข้อมูลประสบการณ์ และความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเสวนาวิชาการเพื่อนำไปพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายในคำพิพากษาของศาล ในกระบวนการยุติธรรม และในสังคม

2. ผู้เข้าร่วมเสวนารับทราบข้อมูลและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษาของศาล” ที่ได้มีผู้จัดทำวิจัยขึ้น

3. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชายในคำพิพากษาของศาล ในกระบวนการยุติธรรม และในสังคม

4. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมได้นำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับทราบต่อไป

5. บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย

2.8 กำหนดการสัมมนาวิชาการ

กำหนดการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครองความเสมอภาคทางเพศ” ในวันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2550

เวลา 09.00 – 16.30 น. ณ ห้องประชุม 2 ชั้น 6 ศาลแขวงพระนครเหนือ จัดโดย สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) มีการกล่าวต้อนรับ ชี้แจงวัตถุประสงค์ โดยผู้แทนสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ นางสาวนัยนา สุภาพิ่ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนางสาวสุพัตรา ภูธรานุสรณ์ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติรวมทั้งมีการ **เสนอรายงานฉบับสมบูรณ์เรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษา”** โดย ผศ.สมชาย ปรีชาศิลป์กุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมีการวิจารณ์งาน โดย รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล สถาบันวิจัยประชากรและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหิดล รศ.ดร.ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดำเนินรายการ โดย ผศ.มาลี พฤษพงษ์สวัสดิ์ โครงการสตรีและเยาวชน ศึกษาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีการเสวนาโต๊ะกลมเรื่อง **“บทบาทผู้บริหารสตรีในกระบวนการยุติธรรมกับการพัฒนาความคุ้มครองความเสมอภาคทางเพศ”** นำเสวนาโดยนางจิรารัตน์ สุณานวนิชกุล อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา นางสาวจันทิมา ธนาสว่างกุล อัยการผู้เชี่ยวชาญสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสัญญาและหารือ 3 รองศาสตราจารย์วิระดา สมสวัสดิ์ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นางสาวมานิดา ชินเมอร์แมน รองหัวหน้าคณะผู้บริหารด้านกฎหมาย บริษัททรูคอร์ปอเรชั่น จำกัด ดำเนินรายการ โดยผู้พิพากษาสุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้พิพากษาสำนักงานศาลยุติธรรม สุดท้ายมีการประชุมหารือเพื่อกำหนดแผนงานและแนวทางความร่วมมือในเรื่องความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice) ดำเนินรายการโดยนางสาว

นัยนา สุภาพิ่ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนางสาวสุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้พิพากษาสำนักงานศาลยุติธรรม

3) โครงการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice in Judicial Process)

3.1 หลักการและเหตุผล

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women - CEDAW) ที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีตั้งแต่ปี 2528 มีหลักการสำคัญคือการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศโดยอนุสัญญานี้มุ่งส่งเสริมรัฐในการลดอคติทางเพศให้หลักประกันขั้นพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนแก่ผู้หญิง รวมทั้งส่งเสริมและพิทักษ์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงให้เป็นที่ยอมรับในสังคมอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งรวมถึงการปรับใช้กฎหมายของศาลหรือคำพิพากษามีใช้เรื่องของเหตุผลทางกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว หากมีความเชื่อ ความเห็น หรืออคติทางเพศของตัวบุคคลผู้ทำการตัดสินเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทำให้คำพิพากษามีใช้เรื่องที่เบ็ดเสร็จในทางกฎหมายเท่านั้น “อคติ” ในที่นี้ มิได้หมายความว่าอคติที่สามารถมองเห็นได้อย่างเด่นชัด อันมีสาเหตุจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทางธุรกิจ หรือผลประโยชน์เกี่ยวข้องของศาลกับคู่พิพาทในคดีที่จะทำให้คำพิพากษาเอนเอียงไปได้ แต่หมายถึงอคติที่ได้รับอิทธิพลจากระบบความคิด ความเชื่อ

ค่านิยม ประสพการณ์ และวัฒนธรรม ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และมีผลต่อการเลือกใช้กฎหมายและการตัดสินใจของศาล จนเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นความจริงหรือธรรมชาติของเรื่องนั้น โดยมีได้ตระหนักว่า จริงๆ แล้วเป็นผลมาจากอคติที่อยู่ในความคิดของบุคคลแต่ละบุคคล

ดังนั้น การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women - CEDAW) จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้พิพากษา เพื่อให้มีการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศให้เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

3.2 กิจกรรม

1. การประชุมทางวิชาการระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แก่ผู้พิพากษาศาลฎีกาจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดโดยสำนักงานศาลยุติธรรม UNIFEM และ ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในระหว่างวันที่ 25-27 ตุลาคม 2550 ณ โรงแรมชั้นนำในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมในส่วนของศาลยุติธรรมประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกา 1 ท่าน ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ 2 ท่าน และผู้พิพากษาศาลชั้นต้น 2 ท่าน โดยมีวิทยากรในการประชุม ได้แก่ Justice Campbell ผู้พิพากษาศาลฎีกาจากแคนาดา ผู้พิพากษาจากประเทศในภูมิภาคเอเชีย และผู้แทนหน่วยงานต่างประเทศ

2. โครงการประชุมระดมสมองในระหว่างผู้พิพากษา (กลุ่มเล็กประมาณ 20-30 คน) เพื่อพัฒนาเรื่อง “ความยุติธรรมทางเพศ (Gender

Justice) ในกระบวนการยุติธรรม” จัดโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ UNIFEM ระหว่างวันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมชั้นนำที่ชะอำหรือหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. การดูงานประเทศฟิลิปปินส์ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับมิติทางเพศในกระบวนการยุติธรรมแก่คณะผู้พิพากษาจากประเทศไทย และเวียดนามประเทศละ 5 ท่าน ระยะเวลา 5 วัน (ไม่รวมวันเดินทาง) ระหว่างวันที่ 18-22 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ประเทศฟิลิปปินส์ โดยศาลฎีกาประเทศฟิลิปปินส์จะเป็นผู้จัดการดูงานครั้งนี้ โดยจะไปดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาเรื่อง ความยุติธรรมทางเพศ (Gender Justice) และการปรับใช้อนุสัญญา CEDAW ของศาลฎีกาฟิลิปปินส์ ดูงานฝึกอบรมเรื่อง Gender Justice ของสถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการของฟิลิปปินส์ รวมทั้งศึกษาการจัดทำโครงการให้รางวัล Gender Justice Awards แก่ผู้พิพากษาฟิลิปปินส์ ฯลฯ

4. โครงการเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องมิติทางเพศในกระบวนการยุติธรรม จัดโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาคดีร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วยกิจกรรมได้แก่

4.1 การประชุมหรือฝึกอบรมเผยแพร่ข้อมูลที่ใช้ให้เห็นแก่นความคิดหรือฐานคติที่ไม่เป็นธรรมต่อสตรีเพื่อนำไปสู่การปรับแก้กฎหมายและพัฒนากฎหมาย

4.2 การเชิญรับประทานอาหารร่วมกัน (กลุ่มเล็ก) เพื่อหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการพัฒนา Gender Justice

- ทุก 2-3 เดือน โดยประมาณ
- 4.3 การประชุมโต๊ะกลมกลุ่มเล็ก 1-2 วัน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ Articles ต่างๆ ของ CEDAW และการใช้ CEDAW Optional Protocol ในประเทศต่างๆ
- 4.4 การให้ทุนศึกษาวิจัยเรื่องคดีเกี่ยวกับ Gender Justice ที่ศาลสนใจ
- 4.5 การแปลเอกสารเกี่ยวกับ Gender Justice ของประเทศต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นรูปธรรมให้แก่ผู้พิพากษา

ฯลฯ

นางสาวเกศินี ทิตระกุล
นักวิจัยสังคมศาสตร์

ระยะเวลา

ตุลาคม 2550 - กันยายน 2551

งบประมาณ

สนับสนุนโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรับทราบข้อมูลและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง “ความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม” ตามหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women - CEDAW)

2. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมนำข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเสมอภาค ในกระบวนการยุติธรรมและในสังคม

3. สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานยุติธรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคมได้นำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับทราบต่อไป

4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาความเสมอภาคและความเป็นธรรม ระหว่างหญิงชาย

ที่ปรึกษาโครงการ

นายศรีอัมพร ศาลิคุปต์
ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อม
ในศาลอุทธรณ์ภาค 5

นายวัชรินทร์ บัณฑิตวิญญูสกุล
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1

นายวุฒิชัย หรรษิตวิวัฒน์
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ
ในศาลอุทธรณ์ภาค 6

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวสุนทรียา เหมือนพะวงศ์
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

นางสาวมาตี ธรรมสังจุกุล
นักวิจัยสังคมศาสตร์ 8

4) การร่วมกิจกรรมระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4.1 การประชุมวิชาการระหว่างผู้พิพากษาศาลสูงจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่อง บทบาทฝ่ายตุลาการในการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ South East Asia Regional Judicial Colloquium on the Role of Judiciary in Promoting Gender Equality

การประชุมวิชาการนี้จัดโดยสำนักงานศาลยุติธรรม ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ UNIFEM ระหว่างวันที่ 25-27 ตุลาคม 2550 ณ จังหวัด เชียงใหม่ การประชุมนี้มุ่งส่งเสริมบทบาทของผู้พิพากษาในการนำอนุสัญญาการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ในทุกรูปแบบ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) ไปใช้ เพื่อสร้างความตระหนักแก่ผู้พิพากษาถึงความจำเป็นต้องมีความละเอียดอ่อนและเข้าใจ ประเด็นมิติทางเพศในการปฏิบัติงาน และเพื่อส่งเสริมสมรรถนะแก่ตุลาการทั้งระดับชาติและในภูมิภาค ในการพิพากษาคดีประเด็นทางเพศ

ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย ผู้พิพากษา 19 ท่าน และเจ้าหน้าที่ระดับสูงอีก 5 ท่านจาก สถาบันฝึกอบรมตุลาการในกัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว ฟิลิปปินส์ ไทย ตีมอร์เลสเต และเวียดนาม สำหรับ ประเทศไทยมีผู้เข้าร่วมการประชุม ได้แก่ นายศิริชัย วัฒนโยธิน ผู้พิพากษาศาลฎีกา นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 1 นายวุฒิชัย หรรจิตตวิวัฒน์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ในศาลอุทธรณ์ภาค 6 นางสาวสุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ประจำสำนักประธาน ศาลฎีกา และนางฐิดารัตน์ นรินทรางกูร ณ อยุธยา ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

วิทยากรในการประชุม ได้แก่ Justice Douglas R. Campbell ผู้พิพากษา Federal Court ประเทศ แคนาดา Naina Karpur ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาเชิงสร้างสรรค์ (Sakshi) ประเทศอินเดีย และ Smita Bharti หัวหน้าแผนกพัฒนาโครงการจาก Sakshi

ผู้พิพากษายกยอ สุเรนทร์รังสิกุล ประธานศาลอุทธรณ์ภาค 5 เป็นผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุม และย้ำข้อเท็จจริงที่ว่า การสร้างความเสมอภาคทางเพศ ได้กลายเป็นพันธกรณีของประเทศไทย หลังจากที่ได้นำเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญา CEDAW ดังนั้นผู้พิพากษาทุกคนต้องเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ เพื่อที่จะนำมาปฏิบัติในระบบศาลในการพิจารณาขั้นตอนต่างๆ ในการพิพากษา นอกจากนี้ผู้พิพากษายกยอฯ ยังเน้นว่า เพื่อให้เป็นไปตามนั้น จำเป็นต้องมีความร่วมมือ และการสนับสนุนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศในระบบยุติธรรม

ผู้พิพากษายกยอฯ ได้กล่าวถึงความพยายามในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นความเสมอภาคทางเพศในศาลยุติธรรมไทย ผ่านกิจกรรมระดับประเทศและระดับภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่

- 1) การประชุมระดับชาติเรื่องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสตรีนิยม ระบบตุลาการ และศาล ที่จะจัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน
- 2) การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมทางเพศที่จะเผยแพร่แก่หน่วยงานต่างๆ และ
- 3) การดูงานที่ประเทศฟิลิปปินส์ ที่จะมีการขึ้นในต้นปี 2551

ผู้พิพากษายกยอฯ ยังกล่าวว่าการประชุมนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีและสำคัญสำหรับผู้พิพากษาจากประเทศต่างๆ ในการรวบรวมความรู้เพื่อการสร้างความยุติธรรมทางเพศในภูมิภาคนี้ และกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมการประชุม และขอบคุณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และ UNIFEM ที่ร่วมจัดการประชุมครั้งนี้

ต่อจากนั้น ดร. พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวเปิดงาน เริ่มด้วยการแนะนำศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2529 จากนั้นอีก 1 ปี ประเทศไทยจึงเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CEDAW และหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการจัดตั้งศูนย์สตรีศึกษาขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งนับเป็นศูนย์สตรีศึกษาแห่งแรกในประเทศไทย ศูนย์สตรีศึกษาเริ่มเปิดสอนโครงการหลักสูตรปริญญาโท สตรีศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2543 และได้รับการจัดอันดับให้เป็นหลักสูตรที่ดีที่สุดและใหญ่ที่สุดในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ปัจจุบันศูนย์สตรีศึกษามีโครงการที่จะขยายไปสู่หลักสูตรระดับปริญญาเอกอีกด้วย

ดร. พงษ์ศักดิ์ กล่าวว่า ความเสมอภาคทางเพศไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากความรู้ด้านทฤษฎีโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยการปฏิบัติด้วย ดังนั้นศูนย์สตรีศึกษาจึงไม่ได้มุ่งเน้นความสำคัญให้กับ การสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์และความรู้ของผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการรณรงค์ร่วมกับองค์กรผู้หญิงและภาคประชาสังคม ศูนย์สตรีศึกษาได้เริ่มจัดการประชุมผู้เชี่ยวชาญ โดยมีการเชิญผู้พิพากษาจากศาลระดับต่างๆ และอัยการของไทยเข้าร่วมประชุมในประเด็นความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความเสมอภาคทางเพศ และสิทธิสตรีมาเป็นระยะเวลาแล้ว 10 ปีมาแล้ว อย่างไรก็ตาม การร่วมแบ่งปันความคิดเห็นและประสบการณ์ในประเด็นเหล่านี้ร่วมกับผู้พิพากษาจากประเทศอื่นๆ นั้น เกิดขึ้นครั้งนี้เป็นครั้งแรก ด้วยความช่วยเหลือของสำนักงานศาลยุติธรรม และ UNIFEM ดังนั้นจึงถือได้ว่าการประชุมครั้งนี้มีความสำคัญอย่างแท้จริง

ดร. พงษ์ศักดิ์ ฯ จบคำกล่าวเปิดงานด้วยการแสดงความยินดีและขอบคุณที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับผู้แทนฝ่ายตุลาการและองค์กรพัฒนาเอกชนจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

ต่อจากนั้น **Shoko Ishikawa** ผู้จัดการโครงการ CEDAW SEAP ผู้แทน **Dr. Jean D' Cunha** ผู้อำนวยการ UNIFEM ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมและแนะนำองค์กรว่า ยูนิเฟมให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและงบประมาณแก่โครงการและยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่สนับสนุนการสร้างพลังความคิดและการตัดสินใจให้ผู้หญิง และส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ กิจกรรมที่สนับสนุนได้แก่ การลดความยากจนของสตรี การยุติความรุนแรงต่อสตรี การยับยั้งการกระจายของเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในหมู่ผู้หญิง และการสนับสนุนสตรีให้เป็นผู้นำ ในปัจจุบัน UNIFEM กำลังดำเนินโครงการระดับภูมิภาค คือ CEDAW South East Asia Programme (CEDAW SEAP) ซึ่งมุ่งเน้นการนำอนุสัญญา CEDAW ไปใช้ใน 7 ประเทศ

การนำอนุสัญญา CEDAW ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางเพศอย่างแท้จริงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับว่ายังมีช่องว่างอยู่อีกมากในเรื่องนี้บทบาทของฝ่ายตุลาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง การมีความรู้อย่างลึกซึ้งของฝ่ายตุลาการในเรื่องความเสมอภาคทางเพศจะมีผลดีอย่างมากมายที่ผู้หญิงจะได้รับการปฏิบัติที่ละเอียดอ่อนและเป็นธรรมและได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของตน UNIFEM จึงมุ่งหวังที่จะขยายความร่วมมือกับฝ่ายตุลาการในภูมิภาคนี้และสนับสนุนการจัดตั้งกลไกสำหรับส่งเสริมความรู้

เกี่ยวกับความเสมอภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสมอภาคทางเพศแก่บุคลากรของศาลยุติธรรม

ที่ผ่านมา UNIFEM ได้ให้การสนับสนุนความคิดริเริ่มของโครงการ Asia-Pacific Forum on Judicial Education on Equality Issues ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมืออิสระระหว่างผู้พิพากษากับองค์กรผู้หญิงระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกที่มุ่งสร้างเสริมความเข้าใจของผู้พิพากษาเรื่องความเสมอภาคทางเพศและผลกระทบเชิงบวกของคำพิพากษาที่ละเอียดอ่อนต่อความแตกต่างทางเพศที่มีต่อผู้หญิง UNIFEM พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็นตัวอย่างที่ภูมิภาคอื่นสามารถเรียนรู้ได้ จึงสนับสนุนการประชุมระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกเพื่อเป็นก้าวแรกของกระบวนการเรียนรู้ในภูมิภาคนี้ และได้เชิญบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการในการริเริ่มและดำเนินโครงการ Asia-Pacific Forum on Judicial Education on Equality Issues มาร่วมแบ่งปันความรู้และภูมิปัญญาในการประชุมวิชาการครั้งนี้ด้วย

คณะวิทยากรในการประชุมครั้งนี้ ได้แก่:

■ **Naina Kapur** ผู้อำนวยการศูนย์ Sakshi ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นศูนย์การศึกษาเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ เธอเป็นประธานร่วมของโครงการ Asia-Pacific Forum on Judicial Education on Equality Issues และเป็นผู้ริเริ่มโครงการนี้ของภูมิภาคเอเชียใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ปัจจุบัน เธอเป็นผู้อำนวยการด้านวิชาการของโครงการดังกล่าว และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์อย่างมากมายในด้านกฎหมาย

- **Justice Douglas R. Campbell** ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางของแคนาดาซึ่งมีประสบการณ์หลากหลายในการสร้างความรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศแก่บุคลากรศาลยุติธรรมท่านมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภูมิภาคเอเชียใต้, ออสเตรเลีย, แอฟริกาใต้ และปาเลสไตน์ และยังเป็นหนึ่งในที่ปรึกษาของโครงการ Asia-Pacific Forum on Judicial Education on Equality Issues ด้วย
- **Smita Bharti** หัวหน้าแผนกพัฒนาโครงการของศูนย์ Sakshi เป็นผู้เชี่ยวชาญการอบรมและเป็นวิทยากรและทีมงานพัฒนาด้านต่างๆ ของโครงการ Asia-Pacific Forum on Judicial Education on Equality Issues ด้วย

➢ มาตรา 16592 ของรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐแอฟริกาใต้กำหนดให้ผู้พิพากษาต้อง “ให้ความยุติธรรมต่อทุกคนเช่นเดียวกัน โดยปราศจากความกลัว ความชอบ หรือ อคติ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด”

➢ ข้อ 1 ของ ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน: มนุษย์ทุกคนย่อมเกิดมาโดยอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิต่างๆ

สาระสำคัญจากการประชุม

สำร่สำคัญประเด็นที่หนึ่ง อนุสัญญา CEDAW

ช่วงแรกนี้วิทยากรทั้งสามท่านแนะนำเกี่ยวกับอนุสัญญา CEDAW ในฐานะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ

1. บทบาทของตุลาการในการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและอนุสัญญา CEDAW โดยผู้พิพากษา Douglas R. Campbell

ผู้พิพากษา Douglas R. Campbell เริ่มการนำเสนอโดยย้ำความแตกต่างระหว่างเพศที่เป็นที่มาของการเลือกปฏิบัติ ซึ่งการเลือกปฏิบัติในสังคมมีอยู่จริง และผู้พิพากษามีอำนาจและหน้าที่ในการรับมือกับการเลือกปฏิบัติเหล่านั้น

เพื่อให้เป็นไปตามปณิญา เราผู้พิพากษาต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคเนื่องจากความยุติธรรมเป็นเรื่องของการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค อย่างไรก็ตามเรายังต้องยอมรับว่าในความเป็นจริง ยังมีบางคนที่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ความจริงก็คือคนเรายังได้รับการปฏิบัติแตกต่างกันตามอายุ เชื้อชาติ ความสามารถ ศาสนา รวมทั้งเพศ

การปฏิบัติอย่างเสมอภาคไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติต่อทุกคนเหมือนกันเสมอไป แต่ปฏิบัติต่อผู้คนอย่างละเอียดอ่อนต่อปัญหาและความต้องการของเขา ตัวอย่างเช่น ถ้าในโรงแรมไม่มีช่องทางสำหรับรถเข็นผู้พิการ เราอาจขอให้มีการทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกและชดเชยความไม่สะดวกของผู้พิการ ซึ่งนับเป็นแนวทางการทำให้ผู้พิการได้รับบริการที่เป็นธรรม คือ สามารถสัญจรไปมาในโรงแรมได้เช่นเดียวกับคนปกติ นับเป็นความเสมอภาคเชิงพฤตินัย หรือ ความเสมอภาค

ในเนื้อหา หรือ ความเสมอภาคที่แท้จริงที่ทำให้ผู้พิการสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น

ในการทำให้เกิดความเสมอภาคในเนื้อหา เราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่นและเรื่องราวของพวกเขา ในทุกๆ ประเทศ จะมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ทุกคนมีความเสมอภาค แต่ก็ยังมีคนที่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะเรายังมีความคิดเห็นในใจเกี่ยวกับคนกลุ่มต่างๆ โดยที่ไม่รู้จักอย่างแท้จริงและมักจะด่วนตัดสินอย่างเลือกปฏิบัติทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ดังนั้น การเรียนรู้เกี่ยวกับคนเหล่านั้น อย่างเพียงพอตลอดจนเรียนรู้ถึงความซับซ้อนในชีวิตของพวกเขาจึงมีความสำคัญในการตัดสินอย่างเป็นธรรม

ตัวอย่างก็คือผู้หญิงในภูมิภาคนี้และภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลกถูกกระทำด้วยความรุนแรงซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการเลือกปฏิบัติ ความรุนแรงต่อผู้หญิงยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะผู้หญิงมักถูกมองว่าเป็นผู้ด้อยกว่า สำคัญน้อยกว่า และดังนั้นในบางสถานการณ์และบางบริบทจึงยอมรับให้ความรุนแรงต่อผู้หญิงเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ตามมาตรฐานสากลความรุนแรงผู้หญิงเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ไม่ว่าในสถานการณ์หรือบริบทใดๆ ทั้งสิ้น เพราะความรุนแรงต่อผู้หญิงเกิดขึ้นเมื่อผู้ชายใช้อำนาจเพื่อที่จะทำให้สัมพันธ์ภาพเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมนั้นให้คงอยู่เพื่อให้มีอำนาจเหนือผู้อื่น

เราควรทำความเข้าใจพลวัตรของสัมพันธ์ภาพเชิงอำนาจนี้ และตระหนักว่าผู้หญิงที่เข้ามาในท้องพิจารณาคดีของเราคือผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ อันเป็นผลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น เราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิหลังและเรื่องราวของผู้หญิงที่ถูกเลือกปฏิบัติเหล่านี้ให้มากพอ เพื่อจะได้ตัดสินอย่างเป็นธรรม และนำไปสู่การทำให้เกิดความเสมอภาคในเนื้อหาหรือความเสมอภาคที่แท้จริงด้วย

ตามอนุสัญญา CEDAW รัฐภาคีมีพันธะสัญญาที่จะต้องแก้ไขและยกเลิกกฎหมายที่เลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง กฎหมายเหล่านี้จึงต้องถูกปรับแก้หรือยกเลิก แต่บางคนกลับสร้างความชอบธรรมให้กับกฎหมายที่เลือกปฏิบัติเหล่านี้โดยอ้างข้อโต้แย้งทางวัฒนธรรมว่า การปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างไม่เสมอภาคสามารถกระทำได้ตามบรรทัดฐานและธรรมเนียมทางวัฒนธรรมของตน อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งทางวัฒนธรรมนี้ขาดความน่าเชื่อถือ เพราะวัฒนธรรมและธรรมเนียมต่างก็เป็นกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่ถูกเรากำหนดขึ้นมา และก็สามารถที่จะถูกเราเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวควรเริ่มจากภายในของเราเอง เราต่างก็เป็นมนุษย์ที่เติบโตขึ้นมาพร้อมกับเจตคติและความคิดเห็นส่วนตัว ดังนั้น เราจึงต้องมองเข้าไปในจิตใจของเราและเข้าใจว่า เรามีบางอย่างที่ต้องเปลี่ยนแปลงเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงจึงไม่ใช่เรื่องภายนอกแต่เป็นเรื่องภายในของเรา เมื่อใดที่เราเปลี่ยนแปลงจิตใจเราได้ เมื่อนั้นเราก็จะสามารถก้าวไปข้างหน้าและการเปลี่ยนแปลงภายนอกก็จะตามมา

2. หลักการของอนุสัญญา CEDAW:
ความหมายและขอบเขตของความ
เสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ
และการนำไปใช้ในงานด้านตุลาการ
โดย Rowena V. Guanzon
ทนายความจากฟิลิปปินส์

อารัมภบทของอนุสัญญา CEDAW

รัฐภาคี...ตั้งข้อสังเกตว่า ปฏิญญา
สากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ยืนยันหลักการ
ไม่ยอมรับการเลือกปฏิบัติ และประกาศว่า
มนุษย์ทุกคนย่อมเกิดมาโดยอิสระและ
เสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ และทุกๆ
คนย่อมสมควรได้รับสิทธิและเสรีภาพดังที่
กำหนดไว้ โดยไม่ขึ้นกับความแตกต่างใดๆ
รวมทั้งความแตกต่างทางเพศ

...ระลึกว่า การเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง
เป็นการละเมิดหลักความเสมอภาคของสิทธิ
และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์,
เป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้หญิง
อย่างเท่าเทียมกับชาย ในทางการเมือง
สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในประเทศ
ของตน , ขัดขวางการเจริญเติบโตของสังคม
และครอบครัว และทำให้ยากลำบากต่อการ
พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ของผู้หญิงใน
การรับใช้ประเทศของตนและมวลมนุษยชาติ

Rowena V. Guanzon ได้อ้างอารัมภบท
ของอนุสัญญา CEDAW โดยเน้นถึงหลักการสำคัญ
3 ประการของอนุสัญญา CEDAW นั่นคือ **พันธะ
สัญญาของรัฐ การไม่เลือกปฏิบัติ และการสร้าง
ความเสมอภาคอย่างแท้จริง โดยอนุสัญญา
CEDAW** ผู้ก่อกำเนิดให้รัฐภาคีส่งเสริมให้เกิดความ
เสมอภาคทางเพศ และมีข้อผูกพันที่จะส่งเสริม
ความเสมอภาคทางเพศ ยกเลิกกฎหมาย นโยบาย

และโครงการที่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ
และที่ขัดขวางหรือกีดกันการใช้สิทธิขั้นพื้นฐาน
ของผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย

ข้อ 4 ของอนุสัญญา CEDAW

1. การที่รัฐภาคีนำมาตราการพิเศษมาใช้
ชั่วคราวโดยจุดมุ่งหมายเร่งให้เกิดความ
เสมอภาคระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงโดย
พฤตินัย จักไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ
ตามที่นิยามไว้ในอนุสัญญานี้ แต่จัก
ต้องไม่นำมาซึ่งความไม่เสมอภาคหรือ
การกีดกันในโอกาสต่อมาแต่อย่างใด

พันธะสัญญาของรัฐยังรวมถึงการนำ
มาตรการพิเศษชั่วคราว (affirmative action)
มาใช้ เพื่อสร้างความเสมอภาคในเนื้อหา ดังที่
แสดงในอนุสัญญาข้อ 4 **แนวความคิดเรื่อง
ความเสมอภาคในเนื้อหาหรือความเสมอภาค
ในทางปฏิบัติตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่าความ
เสมอภาคจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อบุคคลมีสิทธิและโอกาส
ที่เท่าเทียมกัน สามารถใช้สิทธิเข้าถึงบริการต่างๆ
ได้อย่างเสมอภาค และได้รับสิทธิประโยชน์
อย่างเสมอภาคด้วย**

ข้อ 1 ของอนุสัญญา CEDAW

...“การเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง” หมายถึง
การแบ่งแยก การกีดกัน หรือการจำกัดใดๆ
ที่จงใจหรือเป็นเหตุให้ผู้หญิงไม่สามารถ
ใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
ที่ต้องมีในฐานะที่เป็นมนุษย์ได้เช่น
เดียวกับชาย เพียงเพราะเหตุเพราะเป็นหญิง
และสถานภาพการสมรสของผู้หญิง
ไม่อาจเป็นเหตุอ้างที่จะเลือกปฏิบัติได้

คำนิยามของการเลือกปฏิบัติ มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจหลักการของอนุสัญญา CEDAW ซึ่งครอบคลุมการเลือกปฏิบัติไม่แต่เฉพาะโดยรัฐ แต่รวมถึงการเลือกปฏิบัติโดยบุคคลและภาคเอกชน คำนิยามในอนุสัญญา CEDAW แสดงให้เห็นว่าการเลือกปฏิบัติมีรูปแบบ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แม้จะไม่ได้ตั้งใจแต่หากเกิดการเลือกปฏิบัติขึ้น ก็ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยอ้อม คำนิยามของการเลือกปฏิบัติได้ถูกขยายความในข้อเสนอแนะทั่วไป ข้อ 19 ด้วยว่า “ความรุนแรงทางเพศเป็นรูปแบบหนึ่งของการเลือกปฏิบัติ ซึ่งขัดขวางการมีสิทธิและเสรีภาพของของผู้หญิงอย่างเสมอภาคกับผู้ชาย”

หากเราทำความเข้าใจคำนิยามและหลักการของอนุสัญญา CEDAW เราจะสามารถใช้อนุสัญญา CEDAW เป็นหลักในการตัดสินได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากไม่มีกฎหมายในประเทศรองรับหรือมีแต่ไม่เพียงพอ ตัวอย่างเช่น คดีระหว่างวิสาขากับรัฐราชสถาน ซึ่งกลายเป็นคำพิพากษาประวัติศาสตร์ เพราะผู้พิพากษาใช้อนุสัญญา CEDAW ในการทำให้เกิดความยุติธรรมทางเพศ เนื่องจากไม่มีกฎหมายในประเทศรองรับเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ นอกจากนี้ยังมีคดีอื่นๆ หลายคดีจากทั่วโลกที่ศาลนำอนุสัญญา CEDAW มาใช้ในการพิพากษา เช่น

- คดีระหว่าง Imelda Romualdez ภรรยาของอดีตประธานาธิบดี Marcos กับ คณะกรรมการเลือกตั้งและ Cirilo Roy Montejo (ฟิลิปปินส์): ศาลฎีกาตัดสินรับรองว่าภริยาม่ายของประธานาธิบดี Marcos มีสิทธิในการกำหนดที่อยู่ของตนเองได้

โดยไม่จำเป็นต้องอยู่นอกประเทศ เหมือนกับสามีที่เสียชีวิตไปแล้ว คำตัดสินนี้อ้างอนุสัญญา CEDAW เป็นหลักในการตัดสิน

- คดีระหว่างบริษัทโทรเลขและโทรศัพท์ฟิลิปปินส์ กับ คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์แห่งชาติและ Grace De Guzman (ฟิลิปปินส์): หญิงคนหนึ่งถูกไล่ออกจากงาน เพราะปิดบังว่าแต่งงานแล้ว ในระหว่างการสมัครงาน ซึ่งระเบียบของบริษัทจะรับหญิงที่เป็นโสดเท่านั้น แต่ในที่สุดเธอได้รับความเป็นธรรมเนื่องจากผู้พิพากษาใช้หลักการอนุสัญญา CEDAW เกี่ยวกับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการทำงานโดยไม่คำนึงถึงสถานการสมรสของหญิงในการตัดสิน

- คดีระหว่าง Ephorim กับ Pastory (แทนซาเนีย): ภายใต้กฎหมายจารีตประเพณี ผู้หญิงไม่สามารถรับมรดกที่ดินได้ คำพิพากษาของศาลสรุปว่ากฎการรับมรดกในกฎหมายจารีตประเพณีเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญและฝ่าฝืนอนุสัญญา CEDAW

- คดีระหว่าง Dow กับอัยการสูงสุด (บอตสวานา): กฎหมายการถือสัญชาติถูกคัดค้านจากประชาชน เนื่องจากไม่อนุญาตให้บุตรถือสัญชาติตามฝ่ายแม่ได้

- คดีระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติกับประเทศไทย (ชองกง): ศาลพบว่ามีการเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบในระบบการศึกษาภาครัฐของชองกง โดยผู้อำนวยการใช้เกณฑ์บังคับให้นักเรียนหญิงต้องได้คะแนนสูงกว่านักเรียนชายทุกๆ ที่นักเรียนหญิงมีสิทธิในการเลือกโรงเรียนที่ต้องการเข้าศึกษา

นอกจากนี้ การปฏิบัติงานของศาลอาญาระหว่างประเทศและศาลอาญาพิเศษประเทศรวันดา ก็ทำให้เกิดความตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในเรื่องของสิทธิสตรีแล้วจึงถือได้ว่าอนุสัญญา CEDAW เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการประกันสิทธิสตรีและสามารถใช้สำหรับการตีความในกรณีกฎหมายในประเทศไม่ชัดเจนหรือไม่เพียงพอหรือมีช่องว่างและไม่สอดคล้องกัน

3. ความเสมอภาคทางเพศและคำพิพากษา: กรณีประเทศไทย โดย รศ. สมชาย ปรีชาศิลปกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ. สมชาย นำเสนอสิ่งที่พบจากการวิจัยเรื่องความเสมอภาคทางเพศในคำพิพากษาศาลฎีกา โดย รศ. สมชายกล่าวว่า โดยทั่วไปเป็นที่เชื่อว่าคำพิพากษาของศาลมีความเป็นกลางและปฏิบัติต่อผู้หญิงและผู้ชายอย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบคำพิพากษาของศาลในคดีชองกง

ในประเทศไทยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ทำให้มีข้อสงสัยบางประการเกิดขึ้น

การชองกงถือเป็นอาชญากรรมในประมวลกฎหมายอาญาของไทย แต่กระนั้น การพิจารณาของศาลในเรื่ององค์ประกอบของการชองกงกลับยังมีปัญหา ศาลไทยพิจารณาว่า การยินยอมเป็นปัจจัยสำคัญมาก แต่คดีส่วนใหญ่ไม่มีหลักฐานหรือพยานแน่ชัด จึงเป็นเรื่องลำบากที่จะพิสูจน์ว่าการมีเพศสัมพันธ์นั้นเป็นไปโดยยินยอมหรือถูกบังคับ

ปัจจัยหลักที่ศาลคำนึงถึงในการพิจารณาว่าเป็นการชองกงหรือเพศสัมพันธ์อย่างยินยอมหรือไม่ คือ หลักฐานบาดแผล เวลา และภูมิหลังของผู้ถูกกระทำ

- **บาดแผล :** ถ้าผู้หญิงมีบาดแผล จะเป็นการพิสูจน์ว่ามีการต่อสู้ป้องกันตัวจากการมีเพศสัมพันธ์โดยถูกบังคับ นอกจากนี้ การแจ้งดำเนินคดีโดยผู้หญิงที่มีบาดแผล จะถูกมองว่าน่าเชื่อถือมากกว่าในระบบยุติธรรม จากตรรกะนี้ ถ้าผู้หญิงไม่มีบาดแผล จะทำให้ลำบากต่อการพิสูจน์ว่าเป็นการชองกง

- **เวลา :** ระยะเวลาหลังเกิดเหตุการณ์ ก่อนที่เหยื่อจะดำเนินการใดๆ ถูกใช้พิสูจน์ว่าเป็นการชองกงหรือไม่ การดำเนินการเหล่านี้รวมถึงการแจ้งความต่อตำรวจ, แจ้งให้แพทย์ทราบ หรือบอกเพื่อน ถ้าเหยื่อรอนานเกินไปก่อนที่จะดำเนินการดังกล่าว จะทำให้

คำให้การของเธอถูกมองว่าน่าเชื่อถือน้อยลง

- **ภูมิหลังของผู้ถูกกระทำ :** ศาลใช้ภูมิหลังของผู้ถูกกระทำเพื่อพิจารณาว่าเหยื่อกับผู้ต้องสงสัยมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งหรือไม่ ทั้งนี้มีความหมายเป็นนัยว่า หากทั้งคู่เคยมีเพศสัมพันธ์อย่างยินยอมมาก่อน ก็อาจเป็นไปได้ว่าครั้งต่อไปอาจจะยินยอมอีก

ปัจจัยทั้งสามนี้ จำกัดวงคำนิยามของการข่มขืนให้แคบลง และไม่คำนึงถึงพลวัตและความซับซ้อนของสถานการณ์แวดล้อมเหตุข่มขืน ทั้งนี้ประสบการณ์ ความรู้สึก และอารมณ์ของเหยื่อมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทำให้มีการตอบสนองต่อความรุนแรงทางเพศแตกต่างกันไป การไม่คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ทำให้อีกฝ่ายจะระบุว่าเป็นการข่มขืนมีความเป็นไปได้น้อยลงและยิ่งการข่มขืนยากต่อการพิสูจน์มากขึ้นเท่าไร ความเป็นไปได้ที่การทารุณกรรมทางเพศประเภทอื่นๆ จะถูกนับเป็นอาชญากรรมก็ยิ่งน้อยลง

ไม่ว่าจะมีบทลงโทษอย่างไร การใช้อาวุธในระหว่างการข่มขืนจะมีโทษหนักขึ้น แต่ในเรื่องนี้ศาลจะตีความอย่างเคร่งครัด อาวุธจะต้องเป็นของจริงเท่านั้น ส่วนอาวุธปลอมไม่ทำให้กำหนดโทษเปลี่ยนแปลง แม้ว่าเหยื่อจะเชื่ออย่างสนิทใจว่าอาวุธนั้นเป็นของจริง ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นเรื่องไม่ยากเย็นที่จะได้รับการลดหย่อนโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการตกลงชดเชยค่าเสียหายให้กับเหยื่อ

เพื่อที่จะแก้ปัญหาข้างต้น เราจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายใหม่ และแก้ไขกฎหมายที่เลือกปฏิบัติ โดยใช้ CEDAW และช่วยให้กฎหมาย

ถูกตีความและบังคับใช้อย่างถูกต้องโดยศาล การบัญญัติกฎหมายใหม่ยังไม่เพียงพอ เรายังต้องติดตามการตีความ การบังคับใช้ และการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างระมัดระวัง เพื่อให้มีการนำความเสมอภาคทางเพศไปใช้ในการพิพากษาของศาลอย่างกว้างขวาง ขั้นแรกคือการเปลี่ยนแปลงฐานคิดและค่านิยมเก่าๆ โดยการตั้งคำถามต่อคำพิพากษาต่างๆ ของศาล

สาระสำคัญประเด็นที่สอง

สิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้พิพากษา

ช่วงที่สองนี้ดำเนินรายการโดยผู้พิพากษา **Douglas R. Campbell** เป็นการนำเสนอและจุดประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับการพิพากษาในฐานะปรากฏการณ์สังคมอย่างหนึ่ง และมีความสำคัญมากเพียงใดที่ผู้พิพากษาต้องตระหนักถึงข้อจำกัดและความรู้สึกส่วนตัวของตนเอง และเต็มใจที่จะเรียนรู้เพื่อการตัดสินใจอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค

ผู้พิพากษา **Douglas R. Campbell** เริ่มด้วยการถามคำถามเกี่ยวกับความสนใจของผู้พิพากษาเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน

▲ “ความสงสัยเป็นกุญแจสู่ความรู้ทั้งหมด” – สุภาษิตอาหรับ

การอภิปรายถึงสิ่งที่ทำให้รู้สึกดีทำให้ผู้เข้าร่วมค้นพบว่า การเรียนรู้มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุข สุขภาพ ความมั่นใจ และความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่น และการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่แทรกซึมอยู่อย่างลึกซึ้งทั้งในชีวิตส่วนบุคคลและหน้าที่การงาน

▲ “แม้แต่คนที่ฉลาดที่สุดก็ยังมีสิ่งที่ต้องเรียนรู้” – George Dantayana นักปรัชญาชาวสเปน

ผู้เข้าร่วมถูกนำเข้าสู่การอภิปรายเกี่ยวกับทักษะการใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว โดยผ่านการให้ความยอมรับต่อความสำคัญของการเรียนรู้ซึ่งสร้างความมั่นใจและจิตใจที่งดงาม

▲ “วิทยาศาสตร์ คือ ความรู้ที่จัดเป็นระบบ...ส่วน ศิลปะ คือความรู้ที่ทำให้ประสิทธิผลได้ด้วยการใช้ทักษะ”
-J.F. Genung

การที่จะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้นั้น ความรู้ที่เราได้จากกระบวนการเรียนรู้ในการทำงาน และชีวิตประจำวันต้องมีประสิทธิภาพผ่านการใช้ทักษะต่างๆ การพิพากษาก็เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง นั่นหมายความว่าผู้พิพากษาต้องรู้ว่าในฐานะเป็นผู้พิพากษาเขามีเครื่องมืออะไรบ้าง เขาได้ใช้เครื่องมืออะไรบ้าง และจะนำไปใช้ในการพิพากษาได้อย่างไร ผู้พิพากษามีเครื่องมือและทักษะมากมายที่สามารถนำมาใช้ได้ในการตัดสิน

ในกล่องเครื่องมือ ผู้พิพากษาอาจจะมีเครื่องมือต่างๆ ดังต่อไปนี้:

- ทศนคติและพฤติกรรมซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์
- รัฐธรรมนูญซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องความเสมอภาคอย่างชัดเจน
- กฎหมายภายในประเทศ
- กฎหมายระหว่างประเทศ เช่น CEDAW
- กฎของศาลซึ่งอาจนำมาใช้อย่างไม่แข็งตัวจนเกินไป แต่ยืดหยุ่น

เพื่อช่วยในการตัดสินใจ

- รูปแบบการจัดห้องพิจารณาคดีที่สามารถดัดแปลงได้ เพื่อเอื้อต่อความแตกต่าง โดยแสดงให้เห็นความตั้งใจที่จะช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีเกี่ยวกับผู้พิการหรือเด็ก

▲ “วัตถุประสงค์ที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษา ไม่ใช่อยู่ที่ความรู้แต่อยู่ที่การกระทำ” – Herbert Spencer นักปรัชญาและสังคม

เมื่อผู้พิพากษามีเครื่องมือเหล่านี้อยู่ในมือ ก็ต้องเริ่มดำเนินการ ถ้าผู้พิพากษาต้องการให้การพิจารณาคดีของท่านเกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และมีศิลปะ ก็ต้องทำให้ได้รับความเคารพและความเชื่อถือจากชุมชน ต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง และนำผู้อื่นก้าวไปพร้อมกัน

วิธีการทางวิทยาศาสตร์

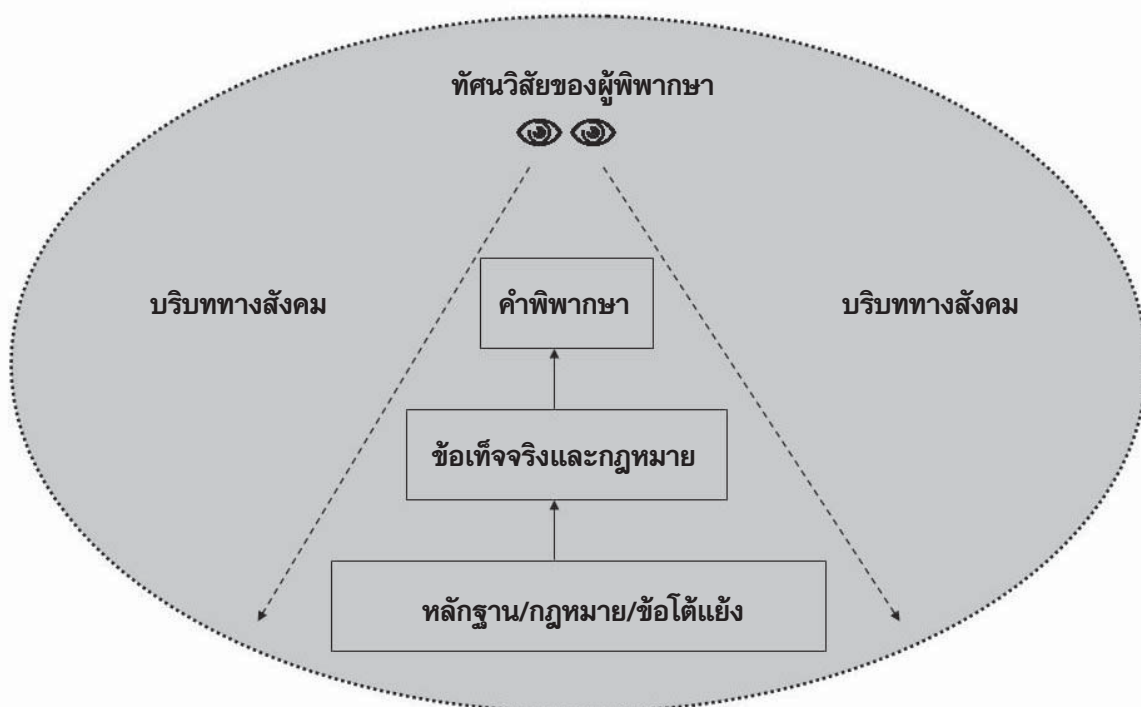
คำพิพากษา = หลักฐาน + กฎหมาย?

คำพิพากษาของศาลถือได้ว่าเป็นผลลัพธ์จากข้อสรุปที่ไตร่ตรองด้วยเหตุผลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องและหลักฐานสนับสนุน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยากลำบากที่สุดของการตัดสิน คือ การแยกแยะว่าหลักฐานส่วนใดหรือของใครเป็นหลักฐานแท้จริง เนื่องจากหลักฐานมีอยู่มากมายหลายประเภท ผู้พิพากษาจึงต้องใช้ทักษะของตนในการประเมินหลักฐาน ในบางกรณี แม้ว่าจะมีหลักฐานเหมือนกันหรือข้อโต้แย้งเหมือนกัน ผู้พิพากษาก็อาจมีบทสรุปไม่เหมือนกัน เนื่องจากข้อเท็จจริงและตัวกฎหมายเองก็มีความขัดแย้งในด้านการตีความและการใช้

หากข้อเท็จจริงและกฎหมายมีการตีความและการใช้ที่ขัดแย้งกัน ผู้พิพากษาต้องตัดสินใจว่าจะเชื่ออะไรและทำไม คำพิพากษาจึงไม่อาจที่จะปลดการเอนเอียงได้อย่างที่เราปรารถนาเสมอไป เพราะการตัดสินใจย่อมได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ ทางสังคม ในขณะที่ตัดสินใจ ผู้พิพากษาอาจถูกผลักดันด้วยสิ่งที่อยู่ภายในใจ เช่น สัญชาตญาณ ธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และได้รับเงื่อนไขต่างๆ จนนำมาสู่ข้อสรุปและคำพิพากษา ปัจจัยส่วนตัวเหล่านี้เป็นผลมาจากบริบททางสังคมในวงกว้างดังภาพต่อไปนี้ ซึ่งมีนัยว่าผู้พิพากษาเองก็ไม่อาจที่จะปลดการเอนเอียงได้อย่างที่ตนเองต้องการได้เสมอไป

การพิพากษาในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคม

ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ธรรมเนียม และวัฒนธรรม ชนชั้น และความพิการ มีผลต่อโลกทัศน์ของแต่ละคน เช่นเดียวกับความแตกต่างทางเพศ ปัจจัยอื่นๆ ยังรวมถึง ความรู้ ประสบการณ์ส่วนบุคคล ความหลากหลายทางเพศ สมรรถภาพทางกายและจิตใจ บทบาทชายหญิง ที่สังคมกำหนด เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนาและการเมือง การเป็นสมาชิกกลุ่มสมาคมต่างๆ เป็นต้น ในขณะที่สิ่งต่างๆ เหล่านี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับคำตัดสิน ผู้พิพากษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความรู้สึกส่วนบุคคลที่ตนอาจมีอยู่

ความรู้สึกส่วนบุคคลเป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ตัวอย่างเชิงบวก ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาของแคนาดา โดยผู้พิพากษาศาลฎีกา 4 ใน 9 ท่านเป็นผู้หญิง ทำให้คำพิพากษาของศาลในเรื่องความเสมอภาคทางเพศมีความแตกต่างอย่างมากเมื่อเทียบกับศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา ที่ในผู้พิพากษา 9 ท่านมีผู้หญิงเพียงหนึ่งท่าน และมีผู้พิพากษาที่ไม่ใช่คนผิวขาวอีกหนึ่งท่าน ส่วนตัวอย่างของความรู้สึกส่วนบุคคลเชิงลบ ได้แก่ ความเอนเอียงและอคติต่างๆ ซึ่งผู้พิพากษาคควรตระหนักและหลีกเลี่ยง.

การที่รู้ว่ามีความเป็นไปได้ที่เราจะมีการใช้ความรู้สึกส่วนตัวและเอนเอียงในบางครั้งทำให้เราต้องพยายามเป็นอย่างมากที่จะไม่พิพากษาอย่างเอนเอียง เพื่อที่จะพิพากษาอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค เราต้องเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ไม่เสมอภาคหรือทำให้คนหนึ่งคนใดในท้องพิจารณาคดีมีความเสียเปรียบ ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านตุลาการในประเด็นความเสมอภาค ซึ่งเป็นการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ด้านนี้ไม่ได้เป็นอันตรายต่อชื่อเสียงของเราในการเป็นผู้พิพากษาที่มีเหตุผลหรือคุณความดีความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ แต่ช่วยเพิ่มโอกาสในการพิพากษาคดีอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค

สาระสำคัญประเด็นที่สาม

ความเสมอภาคและบริบททางสังคม

ช่วงที่สามนี้ แบ่งเป็นสองส่วน คือ การทำความเข้าใจเรื่องความเสมอภาคในเนื้อหาหรือ

ความเสมอภาคอย่างแท้จริง และบริบททางสังคม

3.1 การทำความเข้าใจเรื่องความเสมอภาคทางเพศ

Naina Karpur และ Smita Bharti เป็นวิทยากรในช่วงนี้ และนำเสนอแนวคิดเรื่องการสร้างความเสมอภาคอย่างแท้จริงแก่ผู้เข้าร่วม โดยทำแบบฝึกหัด 2 อย่างคือ การสวมบทบาทสมมติและการพิจารณาเส้นแห่งความเสมอภาค หลังจากนั้นเป็นการอภิปรายภาคเพื่อทำความเข้าใจความหมายของความเสมอภาคทางเพศ

ก่อนการทำแบบฝึกหัด Naina Karpur แนะนำอย่างสั้นๆ ถึงแนวคิดเรื่องการสร้างความเสมอภาคอย่างแท้จริงและอธิบายว่ามีความสัมพันธ์กับแบบฝึกหัดอย่างไร เธอกล่าวว่า การปฏิบัติต่อทุกๆ คนเหมือนกันไม่ใช่การปฏิบัติอย่างเสมอภาคเสมอไป เพราะเรายังไม่ได้เข้าใจถึงความแตกต่างที่เป็นสาเหตุของความไม่เท่าเทียม เพื่อที่จะเข้าใจความแตกต่างดังกล่าว เราต้องลองเอาใจเขามาใส่ใจเราและพยายามเข้าถึงประสบการณ์ของพวกเขา

➤ แบบฝึกหัด 1: การสวมบทบาทสมมติ

ผู้เข้าร่วมการประชุม 4 คน ได้รับเชิญให้เล่นเป็นตัวละครหลัก ผู้เข้าร่วมประชุมที่เหลือได้รับมอบหมายให้เป็นผู้วิจารณ์

นก (ผู้พิพากษาสุนทรียา เหมือนพะวงศ์): ลูกสาวของอาลี เธอถูกสมบัตินำขึ้นเมื่อเธอไปหาเขาที่บ้าน

มาเรีย (ผู้พิพากษา Jacinta Correia da Costa): แม่ของสมบัติ เธอคิดว่านกมาบ้านของเธอบ่อยเกินไป

อาลี (ดร. Supandi, SH, M.Hum): พ่อของนก ภรรยาของเขาเสียชีวิตแต่ยังสาว เขาเป็นนักธุรกิจที่มีภาระงานรัดตัว และเข้ากับลูกสาวไม่ค่อยได้

ตำรวจ (ผู้พิพากษาแคมป์เบล): ตำรวจในสถานีตำรวจท้องที่ ผู้สนใจแต่เรื่องเลื่อนตำแหน่ง

สมบัติเป็นเพื่อนผู้ชายที่ดีคนหนึ่งของนก บ่ายวันหนึ่ง นกไปหาสมบัติที่บ้านตอนที่แม่ของเธอไม่อยู่ ทั้งสองคนขึ้นไปห้องของสมบัติ เพื่อคุยกัน ทำการบ้าน ฟังเพลง และเต้นรำกัน ในระหว่างที่เต้นรำกันอยู่ สมบัติก็ฉวยโอกาส ล้วงเกินนก นกปฏิเสธแต่สมบัติยังดื้อดึงและข่มขืนเธอในที่สุด

ให้เริ่มแบบฝึกหัดสวมบทบาท เมื่อนกกลับถึงบ้านหลังจากถูกข่มขืน

บทบรรยายแบบฝึกหัดการสวมบทบาทสมมติ

นกรู้สึกตกใจและสับสน กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนเธอไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เธอไม่เคยคิดว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นกับเธอ เธอรู้สึกใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว เธอไม่แน่ใจว่าควรบอกพ่อของเธอหรือเปล่า พ่อไม่เคยมีเวลาสำหรับเธอและแทบไม่เคยพูดคุยเรื่องอะไรกันเลย เธอคิดเหมือนกันว่าน่าจะไปสถานีตำรวจ แต่เธอไม่คิดว่าตำรวจจะช่วยเหลืออะไรได้

เมื่ออาลีกลับบ้าน ก็รู้สึกว่ามีอะไรไม่ปกติกับลูกสาว เขาพยายามถาม แต่นกปฏิเสธและปิดบังว่ามีอะไรเกิดขึ้น เธอบอกอย่างเดียวยว่าอยากอยู่คนเดียว หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์ นกปรึกษากับเพื่อนผู้หญิงเพื่อขอให้ช่วยหลังจากได้ยินเรื่องราวเพื่อนของเธอตัดสินใจบอกอาลีถึงเรื่องที่เกิดขึ้น อาลีรู้สึกตกใจและสะเทือนใจที่รู้ว่าลูกสาวถูกข่มขืน เพื่อนของนกเสนอว่าเขาควรระมัดระวังความรู้สึกของลูกและพา她去รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ

อาลีกลับไปหาลูก และเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น ว่าเธอเต็มใจที่จะนอนกับสมบัติหรือเปล่า นกยังมีอาการหวาดกลัว และยังคงตกใจไปอีกเมื่อพ่อพูดคุยเธอด้วยการถามคำถามแบบนั้น อาลีตัดสินใจไปคุยกับมาเรีย (แม่ของสมบัติ) แต่นกไม่เห็นด้วยเพราะรู้สึกอับอาย

อาลีไปหาแม่ที่บ้าน และพูดอย่างไม่อ้อมค้อมว่า ลูกชายของเธอข่มขืนลูกสาวของเขา มาเรียรู้สึกโกรธ เธอไม่เชื่อว่าลูกชายของเธอจะทำเรื่องเช่นนั้น เพราะเขาเป็นคนเรียนสูง เธอโทษนกว่าเป็นต้นเหตุเพราะประพฤติตัวไม่เหมาะสม หลังจากนั้น ทั้งคู่สรุปตรงกันว่าทางออกที่ดีที่สุด

สำหรับปัญหาภายในครอบครัวอย่างนี้คือให้ทั้งสองคนแต่งงานกัน ทั้งอาลีและมาเรียไม่อยากให้เรื่องถึงโรงถึงศาล เพราะจะทำให้เสียหน้าเสียตาอย่างไรก็ตาม สถานการณ์นี้กลับทำให้นกอับอายมากยิ่งขึ้น เพราะนกไม่ต้องการแต่งงานกับสมบัติ เธออยากจะแจ้งความจับเขาต่างหาก

นกกับอาลีไปที่สถานีตำรวจ นายตำรวจไม่มีที่ท่าเห็นอกเห็นใจ เขาเข้ามานั่งชิดๆ กับตัวนกและไล่อาลีไปที่อื่น และบอกว่าเขา ต้องการฟังเรื่องราวทั้งหมดจากปากนกคนเดียว มันทำให้นกรู้สึกหวาดกลัว เขาเอาแต่ถามรายละเอียดที่เธอไม่อยากจะนึกถึง แถมเขายังโทษนกที่ไปที่ห้องของผู้ชายโดยลำพังและเดินร่ำด้วยกัน ตำรวจดูเหมือนจะคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพศสัมพันธ์โดยยินยอม นกคิดว่าตำรวจกำลังสร้างเรื่องขึ้นมาเองและบังคับให้เธอพูดถึงสิ่งที่เขาต้องการได้ยิน ในที่สุด เธอก็ไม่ยอมพูดอีก ตำรวจจึงสรุปว่า จะไม่ตั้งข้อหาสมบัติ เพราะไม่พบหลักฐานใดๆ ว่านกไม่ได้ยินยอมที่จะมีเพศสัมพันธ์ด้วย

การเล่นละครนี้แสดงให้เห็นความรู้สึกของผู้ถูกละเมิดเกี่ยวกับกระบวนการทั้งหมดที่เธอต้องเผชิญ เธอรู้สึกหวาดกลัว ล้นหัวใจ ท้อแท้ ถูกเข้าใจผิด และอับอาย ความรู้สึกของเธอทำให้เธอไม่สามารถร้องขอความช่วยเหลือโดยทันที และแม้ว่าเธอจะขอความช่วยเหลือ ก็ยังต้องพบกับข้อสันนิษฐานต่างๆ ที่จะกลับมาทำร้ายเธอเอง

สมมุติฐานที่คนส่วนใหญ่คิดจากละครเรื่องนี้ได้แก่:

- ถ้าผู้ชายเป็นคนมีการศึกษาสูง เขาจะไม่ใช่คนที่จะก่อความรุนแรงทางเพศ
- คนอื่นๆ รู้เรื่องที่เกิดขึ้น ดีกว่าตัวผู้ถูกกระทำเอง

- เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นความผิดของผู้ถูกระทำ
- การจับแต่งงานเป็นทางออกที่ดีที่สุด
- การที่ผู้ชายจะมีเพศสัมพันธ์กับคนที่เด่นชัดด้วยเป็นเรื่องธรรมชาติ

ระบบความเชื่อทั้งหลายต่างมีสมมุติฐานที่มักจะดึงเราไปสู่อคติและความเข้าใจผิด เหมือนในตัวอย่างนี้ ข้อสันนิษฐานต่างๆ ทำให้คนพบกับความยากลำบากที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค

➤ แบบฝึกหัด 2 : เส้นแห่งความเสมอภาค

ผู้เข้าร่วมถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มได้รับการจัดตัวละครหนึ่งใบ และต้องทำให้ตัวละครนั้นมีชีวิตขึ้นมา ด้วยการตั้งชื่อกำหนดอายุ พื้นเพครอบครัว

ตัวละครทั้ง 3 ตัว จะเริ่มต้นยืนที่ตำแหน่งแนวระนาบเดียวกัน และเส้นระนาบนี้เรียกว่า “เส้นแห่งความเสมอภาค” จากนั้นทุกกลุ่มต้องระบุถึงอุปสรรคต่างๆ ที่ตัวละครเหล่านี้อาจประสบในชีวิตประจำวัน อุปสรรคแต่ละอย่างทำให้ตัวละครต้องถอยหลังห่างจาก “เส้นแห่งความเสมอภาค” ออกไป ซึ่งหมายความว่ายังมีอุปสรรคมากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้ยากที่ตัวละครจะได้รับสิทธิที่เสมอภาคตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หลังจากนำเสนออุปสรรคเหล่านี้แล้ว ทุกกลุ่มจะได้รับข้อคิดเห็นจากผู้พิพากษาและผู้เข้าร่วมอื่นๆ

➔ กลุ่ม 1: เรื่องราวของแอน

แอนอายุ 30 เธอมีลูก 5 คนที่ยังอายุไม่ถึง 10 ขวบ เธอต้องทนกับความรุนแรงในครอบครัว อุปสรรคที่อาจขัดขวางเธอจากความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญได้แก่:

- เธอกลัวการต้องไปพบตำรวจ
- เธอยากจนและเรียนน้อย ดังนั้นเธอจึงไม่รู้สิทธิของเธอ และไม่รู้ว่าจะไปขอความช่วยเหลือหรือความคุ้มครองที่ไหน
- เธอไม่ต้องการแจ้งความจับสามีของเธอ เพราะเธอไม่อยากให้ครอบครัวแตกแยก
- เธอคิดว่าชุมชนคงไม่สนับสนุนเธอ เพราะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัว
- เนื่องจากบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม เธอยังกลัวการถูกล่วงโทษทางสังคม
- เธอไม่คาดหวังว่าทางการจะช่วยเหลือเธอ เพราะเธอยากจน
- เธอมีความพิการทางร่างกายจากความรุนแรงในครอบครัว
- เธอเป็นผู้ไม่มีรายได้ และต้องพึ่งรายได้ของสามีเท่านั้น และ
- เธอมีสุขภาพจิตไม่สมบูรณ์และมีอาการซึมเศร้า และมีความมั่นใจในตัวเองและเห็นคุณค่าของตนเองน้อยมาก

Ms. Peung Yok Hiep ผู้อำนวยการ Legal Aid ของกัมพูชา ให้ข้อคิดเห็นว่า

เรื่องของแอนแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่า แม้ว่าจะมีกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว แต่ก็ยังมักไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคมากมาย และมีข้อบ่งชี้ว่าทั้งกฎหมายและชุมชนมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้กรณีเหล่านี้ไปถึงศาลและเมื่อถึงศาลแล้ว ศาลก็ควรที่จะตระหนักถึงความรู้สึกของผู้ถูกระทำ และร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ในการช่วยเหลือผู้ถูกระทำ นี่คือนหนทางทำให้เกิดความเสมอภาคได้

→ กลุ่ม 2: เรื่องของสุ่มง

สุ่มงอายุ 17 ปี เธอมาจากพม่า และเป็นลูกสาวคนโตในครอบครัวที่ยากจน เธอมาทำงานในกรุงเทพเพื่อหาเงินไปเลี้ยงครอบครัวที่บ้าน เธอได้งานเป็นสาวใช้ในกรุงเทพ ปัญหาและอุปสรรคที่เธอต้องพบในฐานะแรงงานต่างชาติคือ:

- เธอต้องทำงานตั้งแต่เช้าถึงดึก
- เธอได้เงินเดือนแค่ครึ่งหนึ่งของที่บอกไว้
- เธอไม่มีวันหยุด
- เธอไม่ได้รับบริการสุขภาพ เพราะเจ้านายไม่อนุญาตให้ไปโรงพยาบาล และเธอต้องจ่ายค่ายาที่ซื้อจากเจ้านาย
- เธอไม่มีเพื่อน
- เธออยากกลับบ้าน แต่ถ้าไปหาตำรวจ ตำรวจอาจจะจับเธอ
- เธออยากเรียน แต่ไม่มีเงิน
- บางครั้ง เจ้านายให้เธอเฝ้าให้ เธอคิดว่า เธออาจถูกลวนลามหรือข่มขืนไม่วันใดก็วันหนึ่ง
- ถ้าเจ้านายไม่จ่ายเงินเดือน เธอก็ไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะไม่มีสัญญาจ้างงาน

Ms. Jacqueline Pollock ผู้อำนวยการของ Migrant Assistance Program Foundation ให้ข้อคิดเห็นว่า

เรามักจะมองแรงงานต่างชาติว่าเป็นกรรมกร ไม่ใช่มนุษย์คนหนึ่ง เป็นเรื่องยากที่พวกเขาจะถูกมองในฐานะบุคคล กลุ่มนี้เลือกให้ตัวละครเป็นสาวใช้ แต่ในความเป็นจริงยังมีอาชีพอื่นๆ อีก เช่น คนงานโรงงาน คนงานก่อสร้าง พนักงานเสิร์ฟ เป็นต้น กลุ่มยังตั้งข้อสันนิษฐานว่าลูกสาวคนโตต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลักอยู่ดูแลครอบครัว แต่ใน

ความเป็นจริงอาจไม่เป็นเช่นนี้เสมอไป เพราะลูกสาวคนโตก็อาจมีเหตุผลอื่น เช่น ความใฝ่ฝันที่จะมีชีวิตในเมืองใหญ่ เป็นต้น

สิ่งหนึ่งที่เราควรให้ความสนใจ คือข้อเท็จจริงที่ว่าเธอมีความกล้าหาญส่วนหนึ่ง แต่ก็มีความเปราะบางอยู่ด้วย ความเปราะบางนี้มาจากไหน? การเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย? เธอรู้หรือไม่ว่าการข้ามพรมแดนนั้นผิดกฎหมาย? ใครเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องนี้? แล้วเรื่องการเข้าถึงกลไกทางกฎหมายของเธอล่ะ? รัฐธรรมนูญนั้นนิยามแต่เฉพาะสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองของตน แต่เมื่อแรงงานเหล่านี้เข้าไปประเทศอื่น แม้ประเทศต้นทางจะเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของแรงงานข้ามชาติ แต่ไม่ใช่ประเทศปลายทางอาจไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญานี้ ซึ่งหมายความว่า ในความเป็นจริงพวกเขาจะไม่ได้รับการคุ้มครองทันทีที่เข้าไปประเทศอื่น เราจะทำให้เกิดความเสมอภาคแก่แรงงานต่างชาติเหล่านั้นได้อย่างไร?

→ กลุ่ม 3: เรื่องของมิน่า

มิน่าเป็นแม่ค้ามุสลิมจากครอบครัวชนชั้นกลาง เธอได้รับการศึกษาในอังกฤษและตอนนี้เป็นครู เธอเคยอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกับมุสลิม ความคิดเสรี เธอจึงไม่ต้องใช้ผ้าคลุมหน้า (purdah) แต่เธอย้ายไปสอนในชนบทที่ห่างไกล ที่ซึ่งเธอจะถูกเพ่งเล็งถ้าไม่ใช้ผ้าคลุมหน้า อุปสรรคที่เธอต้องพบคือ

- เธอรู้สึกถูกตำหนิทางสังคมทั้งจากผู้ชายและผู้หญิง
- เธอต้องการใช้สิทธิของเธอที่มีอยู่โดยไม่จำเป็นต้องกลายเป็นมุสลิมไม่ดี

- เธอต้องการพบปะกับผู้คน แต่ตั้งแต่เธอไม่ใส่ชุดคลุมตัว ความเคลื่อนไหวของเธอและสัมพันธภาพทางสังคมก็ถูกจำกัด
- นอกจากนี้มันยังมีผลต่อหน้าที่การงานของเธอ เพราะเธอถูกสั่งลยอยู่ตลอดเวลาว่าหวัะวันตกเกินไป
- แม้ว่าเธอจะเคยมีความมั่นใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและทางศาสนาของตัวเอง แต่ตอนนี้ดูเหมือนทุกอย่างจะขัดแย้งและสับสน
- นอกจากนี้ เธอยังรู้สึกหวาดระแวงว่า อาจตกเป็นเป้าของการทำร้ายเวลาที่เธอไม่ใช่ผ้าคลุมหน้า
- เธอคิดว่าการบังคับให้ผู้หญิงใช้ผ้าคลุมหน้าโดยไม่เต็มใจเป็นการละเมิดหลักการปฏิบัติอย่างเสมอภาค

Ms. Irawati Harsono Ms. Irawati Harsono ผู้แทนจาก Convention Watch ให้ข้อคิดเห็นว่าการเชื่อมโยงเรื่องความเสมอภาคกับเรื่องศาสนาเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนมาก อย่างไรก็ตาม มันก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง จริงๆ แล้ว ยังมีการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงที่ไม่ใช่ผ้าคลุมหน้า ส่วนผู้หญิงที่ใช้ผ้าคลุมหน้าก็พบกับการเลือกปฏิบัติในที่ทำงานในบางกรณี อย่างไรก็ตาม กฎพื้นฐานที่ควรจะเป็นก็คือ เราต้องทำตามศาสนาของเราอย่างเต็มใจไม่ใช่ถูกบังคับ

→ กลุ่ม 4: เรื่องของโมฮัมหมัด

เรื่องของโมฮัมหมัดนำเสนอโดยผู้พิพากษา Douglas R. Campbell เพื่อที่จะเปรียบเทียบถึงระดับและขอบเขตของความไม่เท่าเทียมกับกรณีอื่นๆ ก่อนหน้านั้น โมฮัมหมัดเป็นผู้พิพากษาศาล

ฎีกาของบังคลาเทศ เขาแต่งงานแล้วและมีลูกสาว 3 คน เขาอายุ 57 และมาจากพื้นฐานครอบครัวที่ดี เขาไม่พอใจที่ประธานผู้พิพากษาของศาลเดินทางด้วยชั้นนักธุรกิจ ในขณะที่เขาต้องเดินทางด้วยชั้นประหยัด เขาคิดว่านี่เป็นความไม่เท่าเทียม พวกเราเห็นด้วยหรือไม่?

➤ การอภิปราย

หลังจากการนำเสนอเรื่องราวทั้งหมดแล้ว มีการอภิปรายโต้ตอบเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแบบฝึกหัด Naina Karpu ผู้ดำเนินการอภิปรายโดยมีผู้พิพากษา Douglas R. Campbell เป็นผู้ช่วยประเด็นหลักของการอภิปราย ประกอบด้วย

- เมื่อคิดถึงการพิพากษาในแง่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม สมมุติฐานต่างๆ ที่ทำให้เราหลงทาง ความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นในการเอาชนะอคติ และอุปสรรคในการเข้าถึงความยุติธรรม ผู้เข้าร่วมเห็นว่า เพื่อที่จะส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ อุปสรรคต่างๆ ควรถูกกำจัด ซึ่งผู้พิพากษามิบทบาทสำคัญมาก ผู้พิพากษาควรตระหนักถึงข้อเสียเปรียบต่างๆ เหล่านี้ที่ขัดขวางการเข้าถึงห้องพิจารณาคดี และต้องพยายามกำจัดอุปสรรคเหล่านั้นเสีย
- ผู้พิพากษาต้องรู้ว่าผู้ที่มาปรากฏตัวในห้องพิจารณาคดีเป็นใคร นั่นคือผู้พิพากษาจะรู้เกี่ยวกับข้อเสียเปรียบของพวกเขาได้อย่างไร การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของคนเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจ

- การรู้และการได้ฟังเรื่องราวไม่ได้เป็นอันตรายต่อความเป็นกลางของผู้พิพากษา ความเป็นกลางมิใช่การละเลยข้อมูลของผู้คนเหล่านี้ แต่ต้องรวมเข้าไว้ด้วยกันเพื่อความตระหนักว่าพวกเขามาจากสถานการณ์ที่เป็นผู้เสียเปรียบ
- ถ้ากระบวนการพิจารณามีผลให้เกิดความอยุติธรรม เราต้องมาทบทวนและท้าทายกฎกติกาเหล่านี้ เพราะผลที่ได้มันไม่ใช่ผลลัพธ์ตามเจตนาของกฎกติกา นั้น
- ในเรื่องความเสมอภาค เราสามารถอ้างอิงรัฐธรรมนูญได้ ถ้าเราเชื่อมั่นในรัฐธรรมนูญ ก็ไม่มีใครสามารถโทษได้ว่าเราขาดความเป็นกลาง เพราะตัวรัฐธรรมนูญเองก็เป็นกฎหมาย การใช้รัฐธรรมนูญทำให้เราสามารถให้อำนาจกับพวกเขาได้โดยไม่ต้องไปลิดรอนอำนาจของใคร
- เนื่องจากคำพิพากษาศาลเป็นเรื่องการตีความทั้งสิ้น ผู้พิพากษาจึงเป็นผู้ที่ต้องตัดสินใจว่าจะตีความกฎหมายและกฎต่างๆ อย่างกว้างหรือแคบ เมื่อพบบัญญัติเรื่องความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญถูกตีความอย่างแคบ เป็นเพียงแค่ความเสมอภาคในรูปแบบ ก็จำเป็นที่ศาลยุติธรรมต้องมีบทบาทในการตีความเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในเนื้อหา

การประชุมวันที่ 26 ตุลาคม 2550

สาระสำคัญประเด็นที่สาม ความเสมอภาคทางเพศ และบริบททางสังคม (ต่อ)

3.1 การเรียนรู้บริบทของประเทศไทย

ผู้เข้าร่วมได้รับเชิญให้ไปดูงานสนามเพื่อที่จะได้ทราบสถานการณ์จริงของผู้ที่เดือดร้อนจากปัญหาความไม่เสมอภาค จากการดำเนินงานขององค์กร 4 องค์กร ในเชียงใหม่ ได้แก่ ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลนครพิงค์ มูลนิธิ Migrant Assistance Program (MAP) มูลนิธิเอ็มพาวเวอร์ และ New Life Center ผู้จัดการประชุมได้ขอให้ผู้ไปดูงานสนทนาและทำความรู้จักกับผู้คนในสถานที่ที่ไปดูงานในฐานะเป็นเพื่อนมนุษย์ไม่ใช่เป็นเจ้าของประเด็นปัญหา และเปิดกว้างยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่ได้เรียนรู้ หลังการดูงานผู้เข้าร่วมได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความประทับใจ ความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้

> การศึกษาดูงานมูลนิธิเอ็มพาวเวอร์

มูลนิธิเอ็มพาวเวอร์ เป็นองค์กรของไทยก่อตั้งในปี พ.ศ.2528 เพื่อส่งเสริมโอกาสและสิทธิสำหรับผู้หญิงที่ทำงานในอุตสาหกรรมบันเทิงรวมทั้งหญิงขายบริการ ผู้เข้าร่วมประชุมสรุปประสบการณ์ที่ได้จากการดูงานที่มูลนิธิ ดังนี้

- องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งนี้เป็นทั้งองค์กรและศูนย์การเรียนรู้สำหรับหญิงขายบริการซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางมากที่สุดในสังคม
- พวกเธอตื่นเต้นที่ได้พบกับผู้พิพากษา เพราะไม่เคยพบมาก่อน และรู้สึกว่าคุณพิพากษาอยู่ห่างไกลจนเข้าไม่ถึง

- พวกเธอแสดงความกังวลเกี่ยวกับงานของพวกเธอที่ทำอยู่อย่างผิดกฎหมาย เนื่องจากตำรวจทำหน้าที่เป็นผู้รักษากฎหมาย พวกเธอจึงไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากตำรวจหรือฟ้องร้องได้เมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- พวกเธอตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับว่า การเป็นหญิงขายบริการเป็นทางเลือกของตนเองหลังจากทำงานอื่นๆ มาแล้ว ไม่ใช่เป็นเรื่องหมกหมุ่นทางแล้วจึงต้องหันมาสู่อาชีพนี้
- ปัญหาที่พวกเธอเล่าให้ฟัง ทำให้พวกเราได้เรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่พวกเธอประสบและยังขาดความช่วยเหลือ
- เราประทับใจที่พวกเธอคอยช่วยเหลือกันอย่างสามัคคี เรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิของตน และแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจ
- แต่ในขณะเดียวกัน เราก็รู้สึกแปลกใจที่พวกเธอรู้สึกถูกกีดกันจากความคุ้มครองตามกฎหมายและความคุ้มครองอื่นๆ เป็นอย่างมาก

- พวกเขามีความมั่นใจ และเล่าให้เราฟังเกี่ยวกับเรื่องราวและเหตุผลในการย้ายถิ่นฐานอย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผย
- พวกเขาส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าย้ายถิ่นฐานเพราะความยากจน
- เมื่อพวกเขามาถึง พวกเขาไม่มีโอกาสเข้าถึงทางการ ตลอดจนการศึกษา แม้ว่าพวกเขาจะคาดหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น
- พวกเขาต้องดิ้นรนอย่างเต็มที่เพียงเพื่อให้อยู่รอด
- ด้วยความช่วยเหลือจาก MAP พวกเขาสามารถเล่าเรียนได้ด้วยตัวเอง และสร้างความเป็นชุมชนขึ้นมา แต่พวกเขายังรู้สึกว่ายังต้องได้รับความสนใจจากรัฐบาลไทยมากกว่านี้
- เราได้เรียนรู้ว่าความเสมอภาคมีความหลากหลายมิติและมีความซับซ้อนหลายชั้น ความเสมอภาคไม่ได้อยู่ที่การคุ้มครองตามกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายๆ ด้านด้วย
- เรายังได้ตระหนักว่าพวกเขาต่างก็มีความหวังและความกังวล ในฐานะผู้พิพากษา เราควรเข้าใจความหวังของพวกเขาและพิพากษาอย่างเหมาะสมต่อพวกเขา

► การศึกษาดูงาน มูลนิธิ Migrant Assistance Program (MAP)

MAP เป็นองค์กรช่วยเหลือแรงงานย้ายถิ่น มุ่งเน้นความสำคัญเกี่ยวกับการให้ความเคารพต่อสิทธิของแรงงานต่างชาติ ภายใต้แนวคิดที่ว่าทุกคนมีสิทธิที่จะตั้งรกรากและย้ายถิ่นฐานได้ตามความสมัครใจ

ผู้เข้าร่วมสรุปประสบการณ์และการเรียนรู้จากผู้ย้ายถิ่น ดังนี้:

► การศึกษาดูงาน มูลนิธิ New Life Center

มูลนิธิ New Life Center เป็นองค์กรช่วยเหลือชาวเขาเผ่าต่างๆ เพื่อเตรียมตัวให้มีอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยการให้โอกาสทางการศึกษาแก่พวกเขา ซึ่งไม่เคยหรือแทบไม่เคยได้รับ

การศึกษาในโรงเรียนมาก่อน นอกจากนี้ยังให้ที่พักพิงแก่ผู้หญิงและเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางประโยชน์ รวมทั้งเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ผู้เข้าร่วมสรุปประสบการณ์และการเรียนรู้จากการดูงานดังนี้:

- ผู้ถูกละเมิดส่วนใหญ่เป็นหญิงสาวจากประเทศไทยหรือประเทศเพื่อนบ้าน พวกเธอยากจนและมีการศึกษาน้อยเติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีอันตรายจากยาเสพติด ซึ่งแน่นอนว่าปราศจากความคุ้มครองใดๆ
- เรารู้สึกตกใจและสงสารพวกเธอเพราะหญิงสาวเหล่านี้ถูกทำร้ายมาตลอดชีวิต
- เนื่องจากพวกเธอมาจากพื้นเพต่างๆ กันและใช้ภาษาไม่เหมือนกัน ในตอนแรกจึงมีความยากลำบากในการสื่อสารมาก อย่างไรก็ตาม พวกเธอก็สร้างความสามัคคีขึ้นมาได้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคในด้านการสื่อสาร
- พวกเธอได้เรียนรู้ทักษะเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้พวกเธอมีความมั่นใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น การที่มีโอกาสได้เรียนยังทำให้พวกเธอรู้สึกว่ายังพอมีความเป็นธรรมในสังคม และพวกเธอได้รับการดูแลเอาใจใส่อยู่บ้าง
- เรา รู้สึกว่างานที่จะช่วยให้ผู้ถูกละเมิดเหล่านี้ให้กลับมาใช้ชีวิตปกติได้นั้นเป็นงานที่มีเกียรติและควรได้รับความสนใจมากขึ้น
- เรายังตระหนักว่า ประเด็นสัญชาตินั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของชนกลุ่มน้อยแต่อย่างเดียว แต่ยังเป็นเรื่องของเด็กด้วย เพราะเด็กมีความยากลำบากเป็นสองเท่า คือ ไม่ได้รับการยอมรับว่า

เป็นพลเมือง และยังเป็นสมาชิกที่อ่อนแอที่สุดในสังคมอีกด้วย

- อีกปัญหาหนึ่งคือช่องว่างระหว่างกฎหมายกับความคุ้มครองที่ในทางปฏิบัติ แม้ว่ากฎหมายของไทยจะครอบคลุมการคุ้มครองผู้หญิงชนกลุ่มน้อย แต่ในการบังคับใช้กฎหมายและการขานรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกลับไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร และในบางกรณีการดำเนินการของภาครัฐกลับเป็นภัยต่อการอยู่รอดของพวกเธอ

► การศึกษาดูงานศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลนครพิงค์

ศูนย์นี้ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2546 เพื่อให้การดูแลรักษาด้านร่างกายและจิตใจต่อผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้เข้าร่วมประชุมสรุปประสบการณ์และการเรียนรู้จากการดูงาน ดังนี้:

- เราได้พูดคุยกับผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่ถูกนำมาโรงพยาบาล เนื่องจากถูกกระทำทารุณกรรมทางร่างกายและจิตใจ
- เรา รู้สึกประทับใจในการทำหน้าที่ของรัฐบาลไทยที่ก่อตั้งสถาบันเพื่อดูแลเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ หลังจากไม่มีหน่วยงานใดให้ความสนใจดูแลคนกลุ่มนี้
- อย่างไรก็ตาม เราได้ยืนยันว่า หลังก่อตั้งไปได้ระยะหนึ่ง รัฐบาลก็เลิกให้ความสนใจสนับสนุน เราคิดว่ารัฐบาลควรกลับมาให้ความสนใจ เพราะยังมีผู้ที่ยังต้องได้รับการบริการจากศูนย์นี้
- เหยื่อความรุนแรงในครอบครัวได้แสดงความกล้าหาญที่จะเดินหน้าต่อไป แต่พวกเธอก็ได้ชี้ให้เห็นถึงอุปสรรค

- ต่างๆ ที่ต้องฟันฝ่า พวกเธอรู้สึกว่า ถูกสังคมลื้มและรู้สึกว่ามีความยากลำบากมากที่จะได้รับความยุติธรรม
- เราารู้สึกแปลกใจเมื่อเราได้ยินบางคนพูดว่า ผู้พิพากษาไม่มีมนุษยธรรม แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากของพวกเธอในการได้รับความยุติธรรม
 - เราได้เรียนรู้ว่า เราจำเป็นต้องมีความละเอียดอ่อนต่อผู้ที่มีความเปราะบางในสังคมเหล่านี้ เพราะเรามีหน้าที่ต้องรับใช้คนเหล่านี้
 - เรายังได้ตระหนักว่าเราสามารถที่จะเป็นผู้นำสร้างการเปลี่ยนแปลงได้

หลังการนำเสนอของผู้เข้าร่วม **Jacqueline Pollock** จาก **MAP** เป็นตัวแทนองค์กรอื่นๆ กล่าวเพิ่มเติม ถึงมุมมองขององค์กรต่อกิจกรรมเหล่านี้ เธอกล่าวว่าเธอรู้สึกยินดีที่ผู้พิพากษาได้ไปเยี่ยมองค์กรของพวกเธอเป็นครั้งแรก และได้รับรู้ถึงชีวิตจริงของผู้หญิงเหล่านั้น เธอได้ตั้งข้อสังเกตด้วยว่า เป็นเรื่องที่ดีที่ทุกกลุ่มได้กล่าวถึง ความสมัคสมานสามัคคีของของผู้หญิงเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งน่าประทับใจ อย่างไรก็ตาม ไม่ควรลื้มว่าพวกเธอยังต้องการแรงสนับสนุนจากชุมชนและสังคมในวงกว้าง เธอหวังว่าผู้พิพากษาจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเยี่ยมองค์กรเหล่านี้กลับไปใช้ในงานของตน

ผู้พิพากษา Douglas R. Campbell สรุปให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความเข้าใจกับผู้ที่ทำงานด้านตุลาการเขากล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ในฐานะมนุษย์ ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ และนำความรู้ที่นำไปใช้ในแบบที่เราไม่เคยใช้มาก่อน

- ▲ “ความสงสัยเป็นกุญแจสู่ความรู้ทั้งหมด” – สุภาจิตอาหรับ → การเรียนรู้ในฐานะมนุษย์
- ▲ “แม้แต่คนที่ฉลาดที่สุดก็ยังมีสิ่งที่ต้องเรียนรู้” – George Santayana (นักปรัชญาเกิดในสเปน) → การเรียนรู้ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ
- ▲ “วัตถุประสงค์ที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษาไม่ใช่อยู่ที่ความรู้แต่อยู่ที่การกระทำ” – Herbert Spencer นักปรัชญาและสังคมศาสตร์ชาวอังกฤษ → นำความรู้ไปใช้สำหรับการปฏิบัติ

Naina Karpu ยกตัวอย่างผลกระทบของการความรู้ในเรื่องความเสมอภาคของผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี เป็นคดีระหว่างนางวิสาขากับรัฐราชสถานของอินเดีย ที่เธอเป็นทนายเอง คดีนี้เป็นการช่มชืดหมุ่เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์หญิงที่รณรงค์ต่อต้านการจับเด็กแต่งงานโดยเพื่อนร่วมงานของเธอเองในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในราชสถาน และเป็นความล้มเหลวของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในการสืบสวน องค์กรสตรีสนับสนุนให้ Naina Karpu ฟ้องคดีอาญา แต่เธอไม่เห็นด้วย เนื่องจากในคดีประเภทนี้ผู้พิพากษามักมีสมมุติฐานบางประการเกี่ยวกับผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงทางเพศไว้แล้ว ดังนั้น Naina Karpu จึงช่วยวิสาขาฟ้องในเรื่องสิทธิความเสมอภาคในการทำงานแทน เป็นคดีที่ฟ้องในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งตอนนั้นอินเดียยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CEDAW คดีใช้เวลา 5 ปีกว่าจะถึงที่สุดในปี พ.ศ.2540 ผู้พิพากษาซึ่งได้รับความรู้ด้านความเสมอภาคทางเพศจากโครงการ

Asia – Pacific Forum on Judicial Education on Equality Issues เป็นผู้พิพากษาคดีนี้ ซึ่งอ้างอิงอนุสัญญา CEDAW และข้อเสนอแนะทั่วไปของอนุสัญญา CEDAW ประกอบคำพิพากษา ซึ่งกลายมาเป็นคำพิพากษาประวัติศาสตร์ที่ละเอียดอ่อนต่อมิติทางเพศที่สำคัญทีเดียว

เธอยังได้เน้นให้เห็นความคิดสร้างสรรค์ด้านตุลาการในคดีนี้ เนื่องจากอินเดียยังขาดกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศและยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CEDAW ศาลได้ใช้ดุลยพินิจแบบก้าวกระโดดด้วยความคิดสร้างสรรค์ด้านตุลาการ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าถ้ารัฐธรรมนูญรับประกันความเสมอภาคและสิทธิเท่าเทียมกัน เราก็ควรนำกฎหมายระหว่างประเทศในประเด็นเดียวกันมาปรับใช้ได้ ความคิดสร้างสรรค์ด้านตุลาการนี้ทำให้การคุกคามทางเพศเป็นสิ่งที่มองเห็นได้และทำให้เราตระหนักถึงแนวคิดที่แท้จริงของความเสมอภาคทางเพศ สิทธิในการทำงานอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (โดยเน้นสิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และสิทธิที่จะมีความก้าวหน้า) และสิทธิที่จะมีชีวิต และได้รับการคุ้มครองจากการคุกคามทางเพศ เธอได้สรุปบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากคดีนี้คือ:

- กฎหมายระหว่างประเทศสามารถนำมาใช้เพื่อขยายหลักประกันในรัฐธรรมนูญ ขยายสิทธิมนุษยชนหรือเติมเต็มช่องว่างของกฎหมาย
- คำพิพากษาของศาลที่มีความละเอียดอ่อน ต่อ มิ ตี ทา ง เพ ศ สามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติของสังคมได้

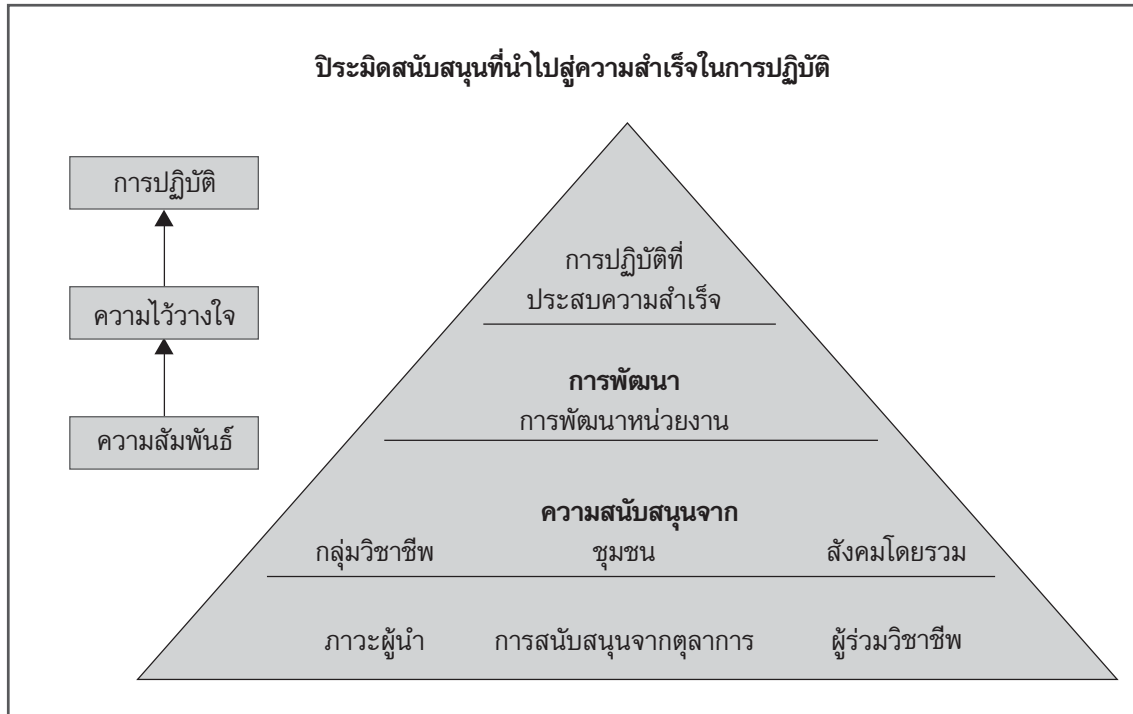
- ไม่ใช้การตีความในกฎหมายอย่างแข็งกระด้างจนเกินไปเพื่อสร้างความยุติธรรมทางเพศ
- การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศเป็นเรื่องของการป้องกันความรุนแรงต่างๆที่จะเกิดขึ้นโดยการเปลี่ยนเจตคติของสังคมและสร้างระบบการชดเชยผู้ถูกละเมิด

สาระสำคัญประเด็นที่สี่ การจัดตั้งกลไกในการให้ความรู้แก่ผู้พิพากษาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

ช่วงที่สี่เป็นการจัดตั้งกลไกในการให้ความรู้แก่ผู้พิพากษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแนะนำให้ผู้เข้าร่วมได้รู้จักกับรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศแก่ตุลาการ โดย **มีผู้พิพากษา Douglas R. Campbell ดำเนินรายการ มี Naina Karpu และ Smita Bharti เป็นผู้ช่วย**

ประการแรก เป็นการเน้นย้ำความสำคัญอย่างยิ่งของการสร้างเครือข่ายสนับสนุนในภาคประชาสังคม มีการระบุว่าผู้พิพากษามักไม่เต็มใจที่จะพูดคุยและเรียนรู้จากนอกศาล อย่างไรก็ตามคนที่อยู่นอกศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำงานในประเด็นด้านเพศต่างๆ นั้นเป็นแหล่งข้อมูลและความรู้ที่สำคัญ ดังนั้นผู้พิพากษาไม่ควรมีความกลัวหรือลังเลที่จะพูดคุยกับภาคประชาสังคมโดยไม่ต้องกังวลว่าจะทำให้เกิดอคติ ที่จริงแล้วการเรียนรู้ไม่สร้างอคติ

มีการนำเสนอ “**ปิระมิดแห่งการสนับสนุน**” เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติ ปิระมิดนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้พิพากษาสามารถสวมบทบาทผู้นำเมื่อกลับไปถึงประเทศของตนเอง และพยายามระดมความสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและผู้ร่วมวิชาชีพในฝ่ายตุลาการ จากนั้นอาจขยายเครือข่ายไปสู่ระดับชุมชนโดยการพูดคุยกับภาคประชาสังคม กลุ่มวิชาชีพอื่นๆ องค์กรพัฒนาเอกชน เรียนรู้จากกันและกัน และสร้างเครือข่ายสนับสนุนเมื่อทั้งหมดทำงานร่วมกัน จะทำให้เกิดความไว้วางใจและนำไปสู่การทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมในที่สุด

ประการที่สอง ประสพการณ์ของภูมิภาคเอเชียใต้เกี่ยวกับโครงการให้ความรู้ด้านตุลาการเรื่องความเสมอภาค เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่ประสบความสำเร็จ โดยนำปิระมิดแห่งการสนับสนุนไปใช้ Naina Karpur เลขาธิการ

เกี่ยวกับ องค์ประกอบหลักของ Asia-Pacific Forum on Judicial Education on Equality Issues เกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านความเสมอภาคทางเพศแก่ผู้พิพากษาที่ก่อตั้งในปี พ.ศ.2540 และมีบทบาทอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ ได้แก่ ประเทศอินเดีย เนปาล ปากีสถาน และศรีลังกา ความคิดริเริ่มนี้ได้ช่วยให้ผู้พิพากษาใช้แนวคิดเรื่องความเสมอภาคเชิงเนื้อหาในการปฏิบัติงานได้ต่อเนื่อง และเสริมความเข้มแข็งของความเป็นหุ้นส่วนระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับผู้พิพากษา

Naina Karpur ได้เน้นถึงองค์ประกอบหลักของการให้ความรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศแก่ตุลาการโดยผู้เข้าร่วมต้องเริ่มนึกถึงประการแรก คือ **ต้องระบุปัญหาและแสดงหลักฐาน** เมื่อระบุปัญหาและพิสูจน์แล้ว จึงจะพิจารณาว่า **จะสร้างความเป็นผู้นำและความไว้วางใจได้อย่างไร** หลังจากนั้นจึงสามารถออกแบบและดำเนินโครงการ

ให้สำเร็จตามเป้าหมาย ต่อไปนี้คือตัวอย่างจาก
ภูมิภาคเอเชียใต้

■ ระบบและปัญญานโยบาย:

เริ่มจากการทำวิจัยในประเทศอินเดียเพื่อทำ
ความเข้าใจถึงมุมมองของผู้พิพากษาต่อผู้หญิง
ที่มีคดีมาถึงศาล โดยทำการวิจัยในศาลทุกระดับ
สัมภาษณ์ ผู้พิพากษา ทนายความ คู่ความ
ตลอดจนภาคประชาสังคม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า
ความรู้สึกรับรู้ของศาลต่อผู้หญิง
เหล่านั้นเป็นไปอย่างมีอคติ แต่กระนั้น 70% ของ
ผู้พิพากษาก็ยังเต็มใจเข้าร่วมการอบรม
ด้านความเสมอภาคทางเพศในประเด็น
ความรุนแรงต่อสตรี ผลการวิจัยเป็นชี้ให้เห็นว่า
มีความจำเป็นต้องมีการให้ความรู้แก่ตุลาการ
จากนั้นยังมีการวิจัยในทำนองนี้ในประเทศอื่น
ในภูมิภาคด้วย

■ สร้างความเป็นผู้นำและความไว้วางใจ:

มีการจัดการประชุมระดับภูมิภาคของผู้พิพากษา
อาวุโส เพื่อนำเสนอสิ่งที่พบจากการวิจัย
และอภิปรายว่าจะจัดการอย่างไรกับอคติ
ของผู้พิพากษาที่การวิจัยนั้นระบุถึง องค์การ
ประชาสังคมก็ได้รับเชิญมาร่วมนำเสนอปัญหา
และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละประเด็นเช่น
ความรุนแรงต่อสตรี และอภิปราย เพื่อหาทาง
แก้ไข ด้วยแรงสนับสนุนอย่างแข็งขันจาก
ประธานผู้พิพากษาของอินเดียต่อข้อค้นพบ
จากการวิจัยและการประชุม และวิทยากร
คุณภาพที่เป็นผู้พิพากษาเองที่มีส่วนร่วมในการ
ประชุม บรรยากาศของการประชุมจึงเป็นไป
ในแบบผู้พิพากษาคู่กับผู้พิพากษา ซึ่งเป็น
เรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างความไว้วางใจใน
หมู่ผู้เข้าร่วมและสนับสนุนให้เกิดความเป็น

ผู้นำของผู้พิพากษา ผลก็คือผู้พิพากษาเสนอ
ให้มีการจัดตั้งโครงการ Asia-Pacific Forum on
Judicial Education on Equality Issues
เพื่อพัฒนาการให้ความรู้ในประเด็นความ
เสมอภาคทางเพศแก่ตุลาการ

■ การออกแบบและดำเนินโครงการ:

มีการจัดตั้งทีมบริหารขึ้นประกอบด้วยผู้พิพากษา
และผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนจากแต่ละ
ประเทศรวมทั้งที่ปรึกษาเพื่อดูแลการดำเนินการ
ของโครงการ ทีมบริหารเห็นชอบร่วมกัน
ในแนวทางการให้ความรู้แก่ตุลาการ ออกแบบ
แผนการปฏิบัติ และรับผิดชอบการติดตาม
ประเมินความก้าวหน้า นอกจากนี้ยังมี
ทีมพัฒนาเครื่องมือต่างๆ ในการให้ความรู้
เช่น การสวมบทบาทสมมุติ การอภิปรายกลุ่ม
การดูงานภาคสนาม ละครสด การแสดง ฯลฯ
(ขณะนี้ได้จัดพิมพ์เป็นคู่มือการฝึกอบรม
“Walking Wisdom” สำหรับเผยแพร่แล้ว)
นอกจากนี้ ทีมบริหารยังจัดการอบรมวิทยากร
เพื่อสร้างวิทยากรจากกลุ่มผู้พิพากษาที่เข้าร่วม
ปัจจุบันมีผู้พิพากษาจำนวนมากในภูมิภาค
เอเชียใต้ที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรสำหรับ
การประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งในระดับประเทศ
และระดับภูมิภาค

จากนั้นวิทยากรขอให้ผู้เข้าร่วมการประชุม
ช่วยกันคิดว่า อาจจำเป็นต้องทำอะไรบ้าง
เพื่อที่จะเริ่มให้มีโครงการให้ความรู้ประเด็น
ความเสมอภาคทางเพศแก่ตุลาการในประเทศ
ของตน และให้คิดในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

- การวิจัยนำร่อง
- การวิจัยระยะยาว
- การสร้างแรงสนับสนุน (หมายถึงการ

สร้างแรงบันดาลใจจากผู้บังคับ
บัญชาและเพื่อนร่วมวิชาชีพ)

- การพัฒนาบุคลากรต้นแบบ
- การประชุมระดับภูมิภาค
- โครงการศึกษาด้านตุลาการภายในประเทศ
- การพัฒนาสิ่งพิมพ์

สรุปการประชุม

ผู้เข้าร่วมการประชุมได้รับความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์จากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจประเด็นความเสมอภาคทางเพศแก่ตุลาการ แบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศในการปฏิบัติงานตุลาการและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการริเริ่มโครงการทำนองเดียวกันในประเทศของตน นอกจากนี้ยังมีผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการที่ทำงานในด้านสิทธิสตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปรายด้วย

4.2 Gender Equality and the Judiciary: Sharing the Philippine Judiciary's Experience in implementing its Gender and Development Program to the Judiciaries in South East Asia

การศึกษาดูงาน ณ ประเทศฟิลิปปินส์ (14-18 มกราคม 2551)

คณะผู้พิพากษา และผู้ทรงคุณวุฒิจากประเทศไทย จำนวน 9 คน ได้แก่

1) นายวัชรินทร์ บัณฑิตกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ศาลอุทธรณ์ ภาค 9
2) นายวุฒิชัย หรรษิตวิวัฒน์	ศาลอุทธรณ์ ภาค 6
3) นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ	ศาลอุทธรณ์
4) นายณรงค์ สุธรรมโกศล	รองอธิบดีศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
5) นางสาวสุนทรียา เหมือนพะวงศ์	สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์
6) รองศาสตราจารย์วิระดา สมสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7) นางสาวนัยนา สุภาพัง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
8) ดร. วราภรณ์ แซ่มสนิท	มหาวิทยาลัยมหิดล และ
9) น.ส. สุพัตรา ภู่อานุกรณ์	UNIFEM

รวมทั้งคณะผู้พิพากษาจากประเทศเวียดนามอีกจำนวน 8 คน ได้เดินทางไปศึกษาดูงานการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับมิติความแตกต่างระหว่างเพศของตุลาการฟิลิปปินส์ การศึกษาดูงานครั้งนี้มีจุดมุ่งเพื่อเรียนรู้การดำเนินงานของตุลาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของฟิลิปปินส์ในการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละประเทศ พบปะและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักกฎหมายและนักวิชาการที่ทำงานส่งเสริมการปฏิรูประบบยุติธรรมในฟิลิปปินส์

คณะดูงานได้มีโอกาสเยี่ยมชมคารวะประธานศาลฎีกาของประเทศฟิลิปปินส์ เยี่ยมชมการดำเนินงานของสถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการในด้านสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคทางเพศ ศูนย์สิทธิมนุษยชนของมหาวิทยาลัย Ateneo de Manila University ที่พัฒนาหลักสูตรการอบรมอนุสัญญา CEDAW แก่บุคลากร

ของภาครัฐและประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการมอบรางวัล Gender Justice Awards แก่คำพิพากษาที่ความละเอียดอ่อนต่อสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงของศูนย์สตรีศึกษามหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์ เยี่ยมชมศาลครอบครัวและศาลที่เกี่ยวข้องกับคดีความรุนแรงทางเพศ

ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ฟิลิปปินส์นับเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าโดดเด่นในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศในหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และศาลยุติธรรมของฟิลิปปินส์ก็ยิ่งเสริมให้ฟิลิปปินส์มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยในปี 2544 ศาลฎีกาภายใต้การนำของท่านประธานศาลฎีกา Justice Hilarion G. Davide, Jr. ได้เห็นชอบ “แผนปฏิบัติการเพื่อการปฏิรูปตุลาการฟิลิปปินส์” แผนการปฏิรูปนี้ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการดำเนินการและการบริการของ

ศาลฎีกา โดยมี “แผนปฏิบัติการเพื่อสร้างกระแสความเสมอภาคทางเพศในตุลาการ” เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินโครงการต่างๆ ตามแผนปฏิรูปข้างต้นว่าคำนึงถึงความเสมอภาคทางเพศมากน้อยเพียงใด การศึกษาวิจัยถึงความละเอียดอ่อนทางเพศในระบบศาลยุติธรรม โดยศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์ ก็มีบทบาทสำคัญที่หนุนให้การปฏิรูปศาลยุติธรรมของฟิลิปปินส์มีความเข้มแข็งขึ้น

เพื่อให้แผนปฏิบัติการข้างต้นนำไปสู่การปฏิบัติ ศาลฎีกาฟิลิปปินส์ยังได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการเพื่อสร้างเสริมมิติทางเพศ” ขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่าจะมีการบูรณาการมิติทางเพศในนโยบาย โครงการ และโครงสร้างของศาล

ยุติธรรม จะมีการพัฒนาฐานข้อมูลจำแนกเพศ ไม่ใช่ถ้อยคำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง จะมีการสร้างเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานที่ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ เป็นต้น ในปี 2546 ศาลฎีกาฟิลิปปินส์ได้เห็นชอบ “แผนยุทธศาสตร์ 5 ปีในการสร้างกระแสความเสมอภาคทางเพศในระบบตุลาการ” และแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อกำกับดูแลให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์บรรลุเป้าหมาย พร้อมๆ กับการริเริ่มของศาลฎีกา ในปี 2549 มหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์และหน่วยงานระดับชาติด้านสตรี ก็ได้มอบรางวัล “Gender Justice Awards” แก่คำพิพากษาที่มีความละเอียดอ่อนต่อมิติทางเพศ โดย UNIFEM ให้การสนับสนุน

ตารางกิจกรรมการดูงานเรื่อง Gender Equality ที่ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนมกราคม 2551

PROGRAMME

Gender Equality and the Judiciary: Sharing the Philippine Judiciary's Experience in implementing its Gender and Development Program to the Judiciaries in South East Asia

Day I : January 15, 2008 (Tuesday)

Time	Venue	Activity
8:30 am – 9:00 am	Supreme Court Dignitaries Lounge	Courtesy Call on the Chief Justice of the Philippines Reynato S. Puno
9:00 am – 10:30 am	Supreme Court of the Philippines Justices' Lounge	Introduction to the Gender and Development Mainstreaming Program of the Philippine Judiciary
10:30 am – 10:45 am	Break	
10:45 am – 12:00 pm	Division Conference Rooms	Open Forum and Workshop: Discussing Lessons Learned and Innovations that can be implemented in each country (to be facilitated by the CGRJ members)
12:00 pm – 1:00 pm	Lunch	
2:00 pm – 4:30	Supreme Court Training Center	Discussion with the Philippine Judicial Academy's: Its role and Initiatives on Human Rights and Gender Equality
4:30	End of Day One	

Day II : January 16, 2008 (Wednesday)

<i>Time</i>	<i>Venue</i>	<i>Activity</i>
8:00 am – 8:30 am	Meeting Place: Manila Pavilion Lobby (NCRFW)	Travel to the National Commission on the Role of Philippine Women
9:00 am - 10:30 am	Conference Room (NCRFW)	Discussion on the Role of the Commission and its Involvement with the Philippine Judiciary
10:30 am - 10:45 am	Break	
10:45 am – 11:30 pm		Continuation: Sharing the Role and Involvement of Women Machineries in the Thailand and Vietnam
12:00 pm – 1:00 pm	Lunch	
2:00 pm – 4:30 pm	Ateneo Human Rights Center	Discussion with the Academe: Its Role And Initiatives On Human Rights And Gender Equality With The Philippine Judiciary
4:30 pm	End of Day One	

Day III : January 17, 2008 (Thursday)

<i>Time</i>	<i>Venue</i>	<i>Activity</i>
8:00 am – 8:30 am	Manila Pavilion	
9:00 am - 10:30 am	Office of the Court Administrator	The Role of the Court Administrator and the Family Court
10:30 am - 10:45 am	Break and Travel Time to Various Locations	
10:45 am – 11:30 pm	Various Locations	Various Family Courts in Manila
12:00 pm – 1:00 pm	Lunch	
3:00 pm – 4:30 pm		Discussion with Family Court Judges
4:30 pm	End of Day One	

Day IV : January 18, 2008 (Friday)

<i>Time</i>	<i>Venue</i>	<i>Activity</i>
8:00 am – 9:30 am	Travel Time to Quezon City	
9:30 am - 10:30 am	University of the Philippines, Diliman	Discussion with the UP Center for Women's Studies: the Gender Justice Awards and Various Studies on Gender
11:30 am – 12:30 pm	Return to Manila	
12:30 pm – 1:30 pm	Lunch	
2:00 pm – 4:30 pm	Supreme Court Training Room	Presentation of Learning
4:30 pm	End of Day IV	
6:30	Closing Ceremonies (Dinner and Networking)	

การศึกษาดูงาน ณ ประเทศฟิลิปปินส์

ตัวแทนจากประเทศไทยเข้าคารวะ
Hon. Justice Puno ประธาน
ศาลฎีกา ผู้ให้ความสำคัญกับ
ประเด็นเรื่อง Gender Justice

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ดร.สุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย
รพีพัฒนศักดิ์คารวะ Hon. Justice Puno. ประธานศาลฎีกา

ตัวแทนประเทศไทยถ่ายภาพร่วมกับ
คณะผู้พิพากษาเวียดนาม

ภาพกับองค์กรพัฒนาเอกชน
(NGO) ด้านสิทธิผู้หญิง

ภาพกับผู้พิพากษาหญิงฟิลิปปินส์
ที่มีบทบาทเรื่องการคุ้มครองสิทธิผู้หญิง

ภาพหมู่จากทุกฝ่าย

ภาพระหว่างศึกษาดูงานการพิจารณาคดีที่ตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กและผู้หญิง

ภายในห้องเด็กเล่นของศาลเยาวชนชนประเทศฟิลิปปินส์

ตุ๊กตาที่แสดงอวัยวะเพศของเด็กชายและหญิง เพื่อให้เด็กชี้ในกรณีที่มาเป็นพยานหรือผู้เสียหายคดีละเมิดทางเพศ

Research Findings on Gender Bias in Thai Supreme Court's Decision¹

By

Asst. Professor Somchai Preechasinlapakun

Dean of Law Faculty, Chiangmai University

1. Introduction

In Thailand, it is widely believed that the court decisions are straight – forward exercises of rationality and legal logics free from personal value. Court decisions are neutral, no gender bias in their decisions. This is conventional belief it is therefore understandable why Thai lawyers, including academics, have been paying little attention to analyze Thai court decisions. The role of the court is similar to legal machines.

My study is to raise the question on the mainstream belief by looking into court decisions in the crime of rape during the past 50 years so as to find how the court define what consensual or forced sex is, and what factors lead to the reduction or increase of punishment.

43

2. How Thai Court Interprets “Consensual Sex” on the Rape Case.

Although rape is a crime under Thai criminal code, the court's reasoning on what constitute rape is still problematic.

Consent is very important issue in the court's consideration in the rape case. In most cases, male defendant usually claimed that woman agreed to engage in sexual activity not by force, the plaintiff usually expressed the opposite. Nonetheless, most cases do not have hard evidence or witness – incidents usually took place in places far away from eye witness such as at motels, houses, in the jungle etc. Without any witness, it is difficult to prove whether such sexual incident fall in the category of consensual sex or rape. The disputes are often “word against word”. The court usually relies on some specific reasoning to define what consensual rape is.

¹ A presentation at the South East Asia Regional Judicial Colloquium on the Role of Judiciary in Promoting Gender Equality organised by the United Nations Development Fund for Women - UNIFEM, 25-27 October 2007 in Chiangmai, Thailand

Based on Supreme Court decisions in the past 50 years, the study found that the court constructs 3 main factors constituting rape: A) wound B) duration of time when the incident is revealed to others and C) victims' background

a) Wound

Since rape can not be consensual sex, the main factor which is used to prove whether it is a rape case is wound. If woman has a wound, it means that she was struggling against the forced sex. By this logic, in any rape case, woman has to have wound.

It is important to note that, words spoken in the court from woman who has wound is more reliable than those who have not. Furthermore, the more wound and the seriousness of the injury make evidences stronger for the court to listen.

An example of a rape case, a little girl was raped and attacked by a janitor until she had severe wounds. She was taken to the hospital immediately to receive the skull operation. Twenty days later, she sent a letter accusing the suspect to the police. Then the police brought the suspect to her and she confirmed he was the rapist²

In most cases, if woman is raped and murdered, the court strongly confirms that it is not consensual sex. Then further issue for

the court's consideration is to identify the right suspect by looking through the evidences related such as hair, pubic hair etc.³

b) Time

The other factor which is used to prove whether it is a rape case is the length of time before victims taking any action after the incident had occurred. Those actions include when the victim reveals about the incident to another person, report to police, and went to see doctor. If victim waits for a long period before taking such actions, the case tends to be concluded as consensual sex, not a rape.

Based on the Supreme Court decisions, many cases that women reported rape incident to the police immediately after it happened, the court tended to consider the case as a rape. For example, the case that a woman told her family and the police right after the incident, the police arrested the man on the day after receiving the report. In this circumstance, woman's words in the court are credible.⁴

In short, if plaintiff reports to police directly and immediately, plaintiff's testimony in court sounds "reliable, strong, credible and hearing as the truth". The immediate action of the woman implies that it is not consensual sex. On the other hand, the longer time the

² Supreme court's decision no. 857/1993

³ Supreme court's decision no. 4437/1988

⁴ Supreme court's decision no. 2249/1984, 2115/1990

woman takes to proceed with any action on reporting the incident makes the plaintiff less credible.

Looking through another case, a woman accused a man on raping her one day after another. Several days after the rape incident, she revealed what happened to her family. Her family asked the man to marry her but to no avail. Later, it became a case in the court.⁵

For this case, the Court's opinion was that it was too long a period for the plaintiff to take action after the rape had happened and the family's marriage proposal was "doubtful". Based on the Court "it's doubtful on the intention of the plaintiff" to consider this case a rape case. Therefore, the court considers other evidences to support the claim that it was consensual sex.

Based on the Supreme Court decisions, the length of time before victim takes any action including telling another person and report to the police is the important factor. In other words, the faster the victim reports the incident, the more credible the testimony. On the contrary, the longer the victim waits before reporting the incident, the less credible the testimony.

c) Victims' Background

Past decisions also show that the court regularly uses rape victims' personal

background to determine whether the alleged crime is rape or sex with consent. The relationship between the victims and the suspects constitute an important element of the Court's decisions. Research shows that if the plaintiff and defendant have had an intimate relationship, there is a tendency that the court will rule it as a "sex with consent" rather than rape.

There was a case whereby the plaintiff claimed she had been raped by a man. The defendant however claimed that it was not a rape but sex with consent. The story goes like this:

The plaintiff went with her relatives to state fair. On the way back home, she accompanied her ex-boyfriend and later claimed that she was raped twice and the man was using knife to force her.

"...The plaintiff did not go back home with her relative (and the relative went back home earlier), and there was no need for her to go with the defendant, this reflects that the plaintiff had a hidden agenda to go home with the defendant. Based on this, it's doubtful to believe in what the plaintiff had testified rather the incident was a consensual sex."⁶

This shows, in the opinion of the court, if there has been a consensual sex between the victim and the suspect, this tends to repeat.

⁵ Supreme court's decision no. 2238/1984

⁶ Supreme court's decision no. 4465/1987

These factors above which the court has given weight as most important in defining whether the incident could be referred as rape or consensual sex narrows down the definition of rape. Consequently, other types of sexual abuses which sometimes happen in the workplace, between employer and employee, supervisors and workers, and between lovers - even intimidated with weapon - have even less chance to be identified as rape case.

This standardization of court opinion further neglects individuality of each person: individual experience, feelings and emotions of the victim etc. As a result, definition of rape becomes static and narrow. And this also leads to stereotyping of how women have to respond to sexual violence.

On the contrary, each person has different ways of responding to rape incidents. Personal feelings, environment, social background and class are all important to determine the way one responds to the incident.

In conclusion, the three factors mentioned above - wound, period of reporting, victims' background - makes "fact finding" procedure of the court focus on the part of the victims. The victims are often 'checked' on their behavior prior to and after the rape incident.

3. Punishment

According to Thai criminal code, using of weapons during the crime of rape such as a gun entails extra punishment.⁷

Nevertheless, this is strictly interpreted by the court. The weapon must be real. If the defendants prove that not real, they would be dismissed from the charge, even if the victims sincerely believed the weapons are real. In addition, if the rapist uses the weapon he must clearly show his intention to hurt the victim with the weapon. One case, the rapist used a knife to threaten the victim but the spring was not in a released position. The court ruled out a heavier punishment for using of weapon.

⁷ article 276 "Whoever has sexual intercourse with a woman, who is not wife, against her will, by threatening by any means whatever, by doing any act of violence, by taking advantage of the woman being in the condition of inability to resist, or by causing the woman to mistake him for the other person, shall be punished with imprisonment of four to twenty years and fine of eight thousand to forty thousand baht.

If the offence as mentioned in the first paragraph is committed by carrying or using any gun or explosive, or participation of person in the nature of destroying the woman, the offender shall be punished with imprisonment of fifteen to twenty years and fine of thirty thousand to forty thousand baht, or imprisonment for life."

This article has been amended in 2007 to expand the definition of rape to cover forced and oral sex including a woman whether she is a wife of offender.

In opposite, even the defendant found guilty it would not be difficult to get the reduction. If the victims finally agree to receive compensation in – out – of court settlement, court tends to give the defendant suspended jail terms. When the victims stop attending court hearings, because of compensation or another reason, the court often used an absence as a reason to dismiss the case, this again benefits the defendant.

4. Summary

After decades of campaigning for the gender equality, many laws have been changed both in the international and national level. The movement raises awareness to amend discriminatory laws and create new legislation integrating the standard of gender

equality such as CEDAW or the constitution of the state. However, these laws remain ineffective if not properly interpreted and enforced by the court.

“Law is as law does” Having new law is not enough but looking into the practice of law or law in action would lead to the deep and broad understanding. Court is not neutral and judges are not free from cultural values or gender bias. To provide justice and equality the long – oppresses female gender must be amended and new laws must be legislated.

Changing the laws is important but it is the beginning step toward change. The gender bias will persist if the court still subscribes to patriarchal values and nobody question the decisions.

กิจกรรมที่ 2 ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ

โครงการส่งเสริมการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของ UNIFEM

มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม ดำเนินโครงการส่งเสริมความเข้าใจ เรื่อง “กฎหมายจัดความรุนแรง ต่อผู้หญิงกับการปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล” ได้รับการสนับสนุนจาก คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรี แห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Fund for Women-UNIFEM)

1. การออกแบบและการเตรียมการ สัมมนาเชิงวิชาการ/การประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1.1 ประชุมคณะทำงาน ครั้งที่ 1 (15 กันยายน 2551) เพื่อออกแบบการสัมมนา มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยผู้แทนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงาน UNIFEM CEDAW SEAP ประเทศไทย และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ร่วมประชุม ได้กำหนดเนื้อหาการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

- 1) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และขอบเขตของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว”
- 2) เครื่องมือใหม่ในกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
- 3) ปัญหาในการพิจารณาพิพากษาคดี
- 4) แนวทางในการพัฒนาความเป็นธรรมต่อผู้หญิง ในคดีความรุนแรงในครอบครัว และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การประสานงาน รวมถึงกำหนดวันประชุมที่มหาวิทยาลัยต่อไป

1.2 ประชุมคณะทำงานและวิทยากร ครั้งที่ 2 (6 ตุลาคม 2551)

ณ สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี (Rabibhadanasak Judicial Research Institute) ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้พิพากษา วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี UNIFEM และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ที่ประชุมได้กำหนดแผนการทำงาน ร่างกำหนดการสัมมนา และกำหนดวันสัมมนา ขึ้นภายในเดือนพฤศจิกายน 2551 และมกราคม 2552 ตามลำดับ โดยประชุมที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดวันประชุมเกี่ยวกับรายละเอียดในเนื้อหาต่อไป

1.3 ประชุมคณะทำงานและวิทยากร ครั้งที่ 3 (17 ตุลาคม 2551) ณ สำนักงาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญ ด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี และ UNIFEM ที่ประชุมได้อภิปราย ถึงการจัดทำหลักสูตรในการนำเสนอหัวข้อ “ความรุนแรงในครอบครัวและผลกระทบต่อสตรี” และบทละครที่จะนำเสนอก่อนเข้าหัวข้อสัมมนาตามราย

ละเอียดปรากฏตามเอกสารสิ่งที่แนบมาด้วย รวมถึงการวางแผนการรวบรวมข้อมูล ตัวอย่างคดี คำพิพากษา งานวิจัย บทความ สื่อต่างๆ ประกอบการอบรม โดยกำหนดวันสัมมนาฯ เป็นวันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551 พร้อมร่างกำหนดการสัมมนาฯ ในวันดังกล่าวขึ้น

1.4 การประชุมคณะกรรมการและวิทยาการ ครั้งที่ 4 (3 พฤศจิกายน 2551) ณ ศาลอาญานบุรี ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร ศาลอาญานบุรี และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ประชุมได้วางแผนการดำเนินงานที่พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ด้านความเสมอภาคทางเพศให้เจ้าหน้าที่ศาลอาญานบุรี โดยเสนอให้จัดอบรมเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงแก่เจ้าหน้าที่ศาลอาญานบุรีจำนวน 60 คน เนื้อหาการอบรมฯ ประยุกต์มาจากการสัมมนาของผู้พิพากษา

1.5 การประชุมคณะกรรมการและวิทยาการ ครั้งที่ 5 (10 พฤศจิกายน 2551) ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ วิทยาการและกลุ่มละครใบไม้ไหว ที่ประชุมหารือประเด็นนำเสนอกรณีคำพิพากษาตัวอย่าง และบทละครเรื่อง “กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงกับการปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล” เพื่อจัดเตรียมการสัมมนาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว และผลกระทบต่อสตรี”

ผลจากการประชุมทั้ง 5 ครั้ง ทีมวิทยาการได้สรุปประเด็นและออกแบบกระบวนการสัมมนาฯ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ความรุนแรงในครอบครัวและผลกระทบต่อสตรี
- 2) ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายลงโทษผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว
- 3) ความรุนแรงต่อสตรีในมุมมองแพทย์

4) การศึกษากรณีคดีตัวอย่างเรื่องความรุนแรงในครอบครัว และ

5) การพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายความรุนแรงในครอบครัว

1.6 การประชุมคณะกรรมการและวิทยาการ ครั้งที่ 6 (25 ธันวาคม 2551) ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ วิทยาการ และกลุ่มละครใบไม้ไหว ที่ประชุมหารือประเด็นนำเสนอกรณีคำพิพากษาตัวอย่าง และร่างบทละครเรื่อง “การสร้างความตระหนัก ด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามมาตรฐานสากล” เพื่อนำเสนอประเด็นการปฏิบัติ (การให้การบริการ) กับผู้หญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2. การสัมมนาเชิงวิชาการ “กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง กับ การปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล”

การสัมมนาเชิงวิชาการระหว่างผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการคุ้มครองผู้หญิงที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในระดับหัวหน้าหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่เผชิญกับความรุนแรง แบ่งเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ครั้งที่ 1 (29-30 พฤศจิกายน 2551) ณ โรงแรมฮอติเคย์อินริสอร์ท รีเจนท์บีช ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 31 คน

ประกอบด้วย ผู้พิพากษา อัยการ แพทย์ นักวิชาการ ผู้ประนีประนอม นักสังคมสงเคราะห์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ-กสม. เจ้าหน้าที่สำนักงานกสม. เจ้าหน้าที่สำนักงานศาลยุติธรรม เจ้าหน้าที่สำนักพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้จัดการโครงการ **CEDAW SEAP** ประเด็นการสัมมนา ประกอบด้วย

- 1) ความรุนแรงในครอบครัว และผลกระทบต่อสตรี
- 2) หลักการ แนวปฏิบัติและปัญหาของกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว
- 3) การระดมสมองหัวข้อ “ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายความรุนแรงในครอบครัว”
- 4) ความรุนแรง ในครอบครัวในมุมมองแพทย์

2.2 ครั้งที่ 2 (20-22 กุมภาพันธ์ 2552)

ณ โรงแรมโซฟิเทล จ.ขอนแก่น มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 37 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ แพทย์ พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของผู้หญิง คณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่ กสม. เจ้าหน้าที่สำนักงานศาลยุติธรรม แพทย์ พยาบาลวิชาชีพ นักจิตวิทยา ประเด็นการสัมมนาฯ เหมือนการสัมมนาครั้งที่ 1

3. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “การสร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามมาตรฐานสากล”

เป็นการพัฒนาความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ระหว่างผู้พิพากษา บุคลากรของศาลอาญา ธนบุรี 3 รุ่น จำนวน 146 คน เนื้อหาการสัมมนา ประกอบด้วย

- 1) การสร้างความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติต่อสตรีจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- 2) การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการคุ้มครองสตรีที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และ

3) การรวบรวมประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

การอบรมทั้งสามรุ่นพบว่าเจ้าหน้าที่ศาลอาญานบุรี มีความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น บางท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่าหลังการอบรมทำให้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานใหม่ โดยจากเดิมที่เคยปฏิบัติต่อผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ/ความรุนแรงในครอบครัว เหมือนคดีอาญาทั่วไป ก็เปลี่ยนมาเป็นการให้ความระมัดระวังและมีความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความแตกต่างทางเพศมากขึ้น รวมถึงการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมด้วย ทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตรและผู้หญิงรู้สึกมั่นใจ ในการเบิกความเล่าข้อเท็จจริงระหว่างการพิจารณาคดี

3.1 รุ่นที่ 1 (8-10 มกราคม 2552)
ณ โรงแรมเฟลิกซ์ ริเวอร์แคว รีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 50 คน

ประกอบด้วย ผู้พิพากษา ผู้ทรงคุณวุฒิในการไกล่เกลี่ย เจ้าหน้าที่ศาลอาญานบุรีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้จัดการโครงการ CEDAW SEAP

3.2 รุ่นที่ 2 (23-25 มกราคม 2552)
ณ โรงแรมเฟลิกซ์ ริเวอร์แคว รีสอร์ท มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 40 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา ผู้ทรงคุณวุฒิในการไกล่เกลี่ย เจ้าหน้าที่ศาลอาญานบุรี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงเจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนจาก UNIFEM

3.3 รุ่นที่ 3 (21-23 มีนาคม 2552)
ณ โรงแรมเฟลิกซ์ ริเวอร์แคว รีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี การสัมมนาครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 56 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงผู้แทนจาก

การสัมมนาบุคลากรของศาลอาญานบุรี เรื่อง “การสร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามมาตรฐานสากล” ณ โรงแรมเฟลิกซ์ ริเวอร์แคว รีสอร์ท กาญจนบุรี วันที่ 23 - 25 มกราคม 2552

UNIFEM เจ้าหน้าที่ศาลอาญาธนบุรี เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

4. การสัมมนา “วิธีพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เฉพาะส่วนที่อยู่ในเขตอำนาจศาลอาญาธนบุรี” (11 กุมภาพันธ์ 2552)

การสัมมนา นี้ ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดขึ้น ณ โรงแรมรอยัลซิตี้ กรุงเทพฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเข้าใจสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เข้าใจระเบียบแนวปฏิบัติสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัวและระเบียบการไกล่เกลี่ยคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลอาญาธนบุรี สามารถดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีความรุนแรง ในครอบครัวและสามารถ

ประสานงานส่งต่อ ช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ทันเหตุการณ์ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 150 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ พยาบาล หน่วยงานความ ผู้แทนองค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและนักสิทธิมนุษยชน

5. การจัดทำหนังสือ “ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ (Court and Gender Justice)”

วัตถุประสงค์

1) รวบรวมประสบการณ์ในการพัฒนาความรู้ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมร่วมกันระหว่างศาลยุติธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร โดยการสนับสนุนของกองทุนเพื่อการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM)

การสัมมนาผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม เรื่อง “วิธีพิจารณาความรุนแรงในครอบครัวเฉพาะส่วนที่อยู่ในเขตอำนาจศาลอาญาธนบุรี ณ โรงแรมรอยัลซิตี้” กรุงเทพฯ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552

2) สร้างองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม

3) เผยแพร่แก่บุคลากรของศาลยุติธรรมและหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

6. การจัดแปลประสบการณ์จากต่างประเทศเพื่อสร้างความเข้าใจประเด็นความเป็นธรรมทางเพศในกระบวนการยุติธรรมไทย

สถาบันวิจัยและพัฒนาคดียุติธรรม ได้ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร จัดแปลหนังสือจำนวน 3 เล่ม คือ

1. The Davide Court : its Contributions to Gender and Women's Rights (ศาลดาวิเด:บทบาทของศาลกับการส่งเสริมเรื่องเพศภาวะและสิทธิสตรี)

2. Engendering the Philippine Judiciary (เพศภาวะกับศาลยุติธรรม กรณี ศึกษาจากฟิลิปปินส์)

3. A Digest of Case Law on the

Human Rights of Women (Asia Pacific)

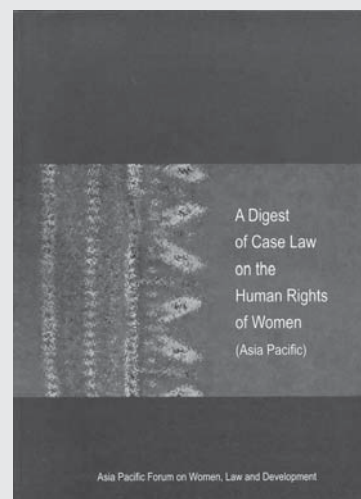
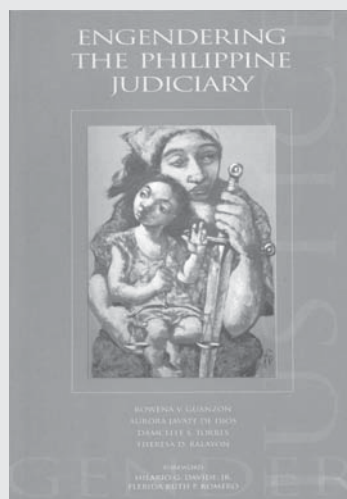
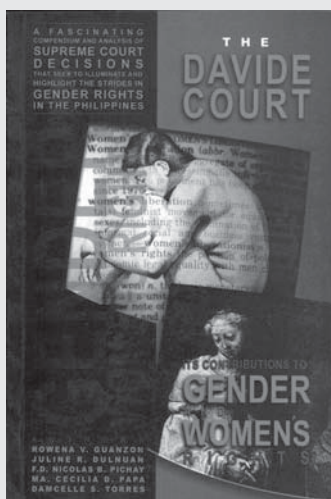
(ประสบการณ์ของประเทศไทย เกี่ยวกับประมวลคำพิพากษาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสตรีภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะจัดพิมพ์เผยแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) นำประสบการณ์ศาลยุติธรรมที่คำนึงถึงมิติทางเพศและเพศภาวะของประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมาพัฒนาแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

(2) เผยแพร่แก่บุคลากรของศาลยุติธรรมหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

53

วัตถุประสงค์, ผลลัพธ์ และตัวชี้วัด

โครงการส่งเสริมการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด
1. เพื่อเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักของผู้พิพากษา และบุคลากรของศาลยุติธรรมในประเด็นความรุนแรงต่อผู้หญิง	ผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงและสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงตามอนุสัญญา CEDAW	1. ผู้เข้าร่วมมีความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความแตกต่างทางเพศ ความรุนแรงต่อผู้หญิงผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว และเป็นธรรมทางเพศ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาแนวทางคุ้มครองผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรง	มีผู้เชี่ยวชาญ/วิทยากรในเรื่องอนุสัญญาผู้หญิงและสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงเพิ่มขึ้น	2. จำนวนผู้พิพากษาที่มีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบของความรุนแรงต่อผู้หญิงและมีทักษะเพียงพอ ในการเป็นวิทยากรในเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง
3. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ในฐานะผู้เสียหายจำเลยหรือพยาน ในคดีความต่างๆ ของศาลยุติธรรม	- หนังสือเกี่ยวกับแนวทางคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเผยแพร่แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม - แนวปฏิบัติของศาลยุติธรรม ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม	3. มีการจัดพิมพ์/แปลหนังสือเพื่อส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเผยแพร่แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม 4. ศาลยุติธรรมมีแนวปฏิบัติที่ละเอียดอ่อนต่อผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และทางเพศ

ผลลัพธ์

ตัวชี้วัด1: ผู้เข้าร่วมมีความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความแตกต่างทางเพศ ความรุนแรงต่อผู้หญิง ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว และสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง

- มีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้ง 5 ครั้ง จำนวน 194 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษา 35 คน อัยการ 6 คน ผู้ประนีประนอม 9 คน เจ้าหน้าที่ศาลอาญานบุรี 97 คน แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในศาลยุติธรรม ประมาณ 47 คน
- ผู้เข้าร่วมมีความละเอียดอ่อนและเข้าใจความรู้สึกของผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิงมากขึ้น รวมทั้งได้เสนอข้อคิดเห็น เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันในองค์กรศาลยุติธรรม ดังเสียงสะท้อนจากผู้เข้าร่วมต่อไปนี้

➢ ท่านวัชรินทร์ บัณฑิตวิญญูสกุล อธิบดีศาลอาญานบุรี สัมมนา (จ.เพชรบุรี 29-30 พ.ย.51)

“ผู้หญิงบางคนยังต้องยึดติดอยู่กับการพึ่งพิงกับผู้ชาย เนื่องจากยังไม่มีพลังพอที่จะยืนหยัดอยู่ได้ ส่วนใหญ่จึงต้องจำยอมให้ผู้ถูกกระทำ แต่คนทั่วไปมักมีมายาคติว่า เมื่อยอมรับกับสภาพเช่นนั้นได้ก็ต้องทนไปให้ได้ ซึ่งถ้าเข้าใจเขา เราจะรู้ว่าที่เขาต้องจำยอมนั้นเป็นเพราะเขายังไม่สามารถก้าวออกจากความคาดหวังของสังคม” (ที่กำหนดบทบาทและภาระให้ผู้หญิงที่ดีควรรักษาความเป็นครอบครัวไว้ให้ได้)

➢ ท่านสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ ภาค 2 (สัมมนา จ.เพชรบุรี 29-30 พ.ย.51)

“การที่ผู้หญิงยอมแต่งงานกับผู้ชาย ไม่ได้หมายความว่าชายนั้นจะมีสิทธิเหนือเนื้อตัวและร่างกายของหญิงหรือมีสิทธิทำร้ายหญิงโดยไม่ผิดกฎหมาย”

➢ ท่านชวลิต ช่างสลัก ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญานบุรี (สัมมนา จ.กาญจนบุรี วันที่ 9-10 ม.ค.52)

“ส่วนใหญ่ผมจะใส่ใจความรู้สึกผู้เสียหายทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือหญิง แต่ถ้าเป็นผู้หญิงจะใส่ใจเป็นพิเศษ เข้าใจว่ากว่าเขาจะมาถึงศาลเขาโดนคำถามซ้ำๆ กันมาเป็นสิบรอบแล้วอย่างเขาไปถูกข่มขืนมาญาติพี่น้องก็ต้องถามแล้วว่าเขาไปโดนใครทำอะไรมา ก็ต้องเล่ารอบหนึ่งแล้ว พอถึงสถานีตำรวจๆ ก็ถามอีกรอบหนึ่ง ทนายก็ถามอีกรอบหนึ่ง พอมาถึงชั้นอัยการชั้นศาลก็ถูกถามอีก เราจึงต้องช่วยทำให้บรรยากาศ

ในการพิจารณาคดีลดการเผชิญหน้ากับคู่กรณีจะทำให้รู้สึกสบายใจขึ้น”

➤ ท่านกิริติ วรพุทธพงศ์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี (การสัมมนา จ.กาญจนบุรี 9-10 ม.ค.52)

“เมื่อชาวบ้านไปแจ้งความคดีเกี่ยวกับเพศในต่างจังหวัด เขาจะโดดเดี่ยวต้องไปร้องทุกข์คนเดียว ที่สถานีตำรวจ และผู้เสียหายจะถูกกระทำซ้ำในขั้นตอนต่อไป ควรมีหน่วยงานช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเหยียวก่อนที่จะไปร้องทุกข์ที่สถานีตำรวจ ซึ่งจะได้ข้อเท็จจริงที่จริงกว่าที่จะให้เขาไปร้องทุกข์เอง และดูแลเขาให้ตลอดรอดฝั่ง อย่าให้เขาเป็นผู้ที่เสียหายที่ซ้ำซ้อน แม้ยามเขาหลับหรือตื่น ผู้เสียหายในลักษณะนี้ผมอยากเรียนว่า เป็นผู้เสียหาย วันยังค่ำ คือ เสียหายจากการถูกชักจูงจากความรู้สึกเจ็บปวดของตนเอง เขาจึงเป็นผู้เสียหายทั้งยามหลับและยามตื่น”

➤ ท่านพิเชษฐ์ เปลี่ยนชา ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ในศาลอาญาธนบุรี (จ.กาญจนบุรี 9-10 ม.ค.52)

“ในการพิจารณาคดีความผิดทางเพศ เราอาจกำหนดแนวปฏิบัติที่จะเอื้ออำนวยต่อผู้เสียหายได้ โดยกำหนดสติปกของสำนวนคดีเพื่อให้เจ้าหน้าที่หรือผู้พิพากษามีความระมัดระวังและใช้ดุลพินิจ ในการพิจารณามากขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพจิตใจและความต้องการ ของผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิง และเด็กมากขึ้น”

➤ คุณทิชา ณ นคร ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกาญจนาภิเษก (สัมมนา จ.ขอนแก่น 21-22 ก.พ.52)

“การพยายามประนีประนอมให้สามีภรรยาที่ไม่อาจดำรงความเป็นสามีภรรยาอีกต่อไป เป็นความเสี่ยงที่จะนำไปสู่ความรุนแรงที่รุนแรงมากขึ้นจนอาจถึงแก่ชีวิตได้ การที่สามีภรรยายุติความเป็นสามีภรรยา กัน ไม่ได้หมายถึงการยุติความเป็นพ่อแม่เป็นแม่ด้วย เพราะความเป็นพ่อแม่ แม้จะยังคงอยู่ตลอดไป แม้ไม่ได้อยู่ในชายคาเดียวกัน”

➤ รศ.พญ.ศรีเวียง ไพโรจน์กุล คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ ม.ขอนแก่น (สัมมนา จ.ขอนแก่น 21-22 ก.พ. 52)

“เรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงเกิดขึ้นเพราะผู้ชายถือว่าตนเป็นใหญ่มีสิทธิทำโทษในตัภรรยาเมื่อภรรยาทำผิด เวลาที่เราเจอผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรง เราต้องประเมินทางด้านจิตใจ และพื้นฐานทางครอบครัว ประวัติของเขา ก่อนหน้าที่จะถูกกระทำเป็นอย่างไร สภาพครอบครัว ญาติพี่น้องที่พึ่งพาอาศัยได้มีไหม ประวัติการบาดเจ็บเคยบาดเจ็บอย่างไร ประวัติอาชญากรรมมีไหม ควรมองในความสัมพันธ์ครอบครัว ชุมชน สังคมด้วย”

➤ **แนวทางการปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในศาลอาญานบุรีเจ้าหน้าที่ศาลอาญานบุรีที่เข้าร่วมการสัมมนา ที่ จ.กาญจนบุรี (ทั้ง 3 ครั้ง) ได้เสนอแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงของศาลอาญานบุรี ดังนี้**

1. สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับประชาชนหัวหน้างานบริการเป็นผู้มีประสบการณ์ความรู้ควรผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนมาให้บริการประชาชนร่วมกับเจ้าหน้าที่
2. จัดระบบสำนวนคดีที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณแรง... เพื่อเน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความละเอียดอ่อนในการปฏิบัติต่อผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณแรงทางเพศหรือความรุนแรงในครอบครัว เช่น กำหนดสีของแฟ้มคดีความผิดทางเพศ/ความรุนแรงในครอบครัว
3. จัดทำเครื่องมือให้เจ้าหน้าที่ศาลส่งต่อและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเยียวยาช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณแรง เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาในหน่วยงานของ “กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โรงพยาบาล องค์การเอกชน มูลนิธิ ศูนย์พึ่งได้ เพื่อเยียวยาผู้เสียหาย (ซึ่งเป็นผู้เสียหาย วันยังค่ำ ผู้เสียหายยามหลับ ผู้เสียหายยามตื่น)”
4. จัดกลไกของศาลให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ย เพื่อเปิดโอกาส ให้ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำให้ข้อมูลภูมิหลังด้านสังคม จิตวิทยา สิ่งแวดล้อมที่เป็นเหตุให้เกิดความรุนแรง รวมทั้งรวบรวมข้อมูลสืบเสาะ แสวงหาแนวทางส่งต่อประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำรายงานเสนอท่านผู้พิพากษา ก่อนการพิจารณาพิพากษาคดี นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังมีความเห็นร่วมกันว่าความละเอียดอ่อนต่อปัญหาและความต้องการของผู้ถูกกระทำฯ สามารถทำได้ในระดับปัจเจก โดยปรับเปลี่ยนความคิดดั้งเดิมของตนเองก่อน

ตัวชี้วัด 2: จำนวนผู้พิพากษาที่มีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบของความรุนแรงต่อผู้หญิงสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง และมีทักษะเพียงพอในการเป็นวิทยากรในเรื่องดังกล่าวได้

- มีผู้พิพากษาระดับผู้บริหารที่ร่วมเป็นหลักในการดำเนินโครงการ จำนวน 3 ท่าน คือ
 - 1) ท่านวัชรินทร์ บัจเจกวิญญูสกุล อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี
 - 2) ท่านวุฒิชัย หูจิตตวัฒน์ หัวหน้าคณะผู้พิพากษาศาลอุทธรภาค 6
 - 3) ท่านลลิตศักดิ์ วนะชกิจ หัวหน้าคณะผู้พิพากษาศาลอุทธรภาค 2 และ
 - 4) ท่านสุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธาน ศาลฎีกา
- มีผู้พิพากษาที่เข้าร่วมการสัมมนาและมีส่วนร่วมจะเป็นวิทยากรในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกระบาดด้วยความรุนแรงในครอบครัวและสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงได้แก่
 1. ท่านกิริติ วรพุทธพงศ์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี
 2. ท่านอุบลรัตน์ ลีพัฒนากิจ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญานบุรี
 3. ท่านบุษยา รอดยินดี ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญานบุรี
 4. ท่านพิเชษฐ เปลิยนชำ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญานบุรี
 5. ท่านชวลิต ช่างสลัก ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญานบุรี
 6. ท่านมวณ อ่อนศรี ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญานบุรี

ตัวชี้วัด 3: มีการจัดพิมพ์/แปลหนังสือเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเผยแพร่แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ได้ร่วมกับผู้พิพากษาสุนทรียา เหมือนพะวงศ์ จากสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ จัดทำหนังสือ “ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ (Court and Gender Justice)” เพื่อสร้าง องค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ เพื่อส่งเสริมการความเป็นธรรมระหว่างเพศในกระบวนการยุติธรรม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม ประสพการณ์ในการพัฒนาความรู้ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงของผู้พิพากษาและผู้เชี่ยวชาญรวมถึงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร และสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ ได้จัดพิมพ์หนังสือดังกล่าว เพื่อเผยแพร่ให้กับบุคลากรของศาลยุติธรรมและหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร จัดแปลหนังสือเกี่ยวกับประสพการณ์ จากต่างประเทศในการทำงานคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม 3 เล่ม ดังต่อไปนี้
 - 1) *The Davide Court : its Contributions to Gender and Women's Rights*
 - 2) *Engendering the Philippine Judiciary* และ
 - 3) *A Digest of Case Law on the Human Rights of Women (Asia Pacific)* ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะได้ดำเนินการจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม บุคลากรของศาลยุติธรรม ห้องสมุดหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

ตัวชี้วัด 4: ศาลยุติธรรมมีแนวปฏิบัติที่ละเอียดอ่อนต่อผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวและทางเพศ

- ผลจากการที่บุคลากรระดับบริหารและผู้พิพากษาอาวุโสของศาลอาญานบุรีได้เข้าร่วมการสัมมนาเชิงวิชาการ “กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงกับการปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล (กิจกรรมที่ 2.1) และบุคลากรทุกระดับของศาลอาญานบุรีได้เข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “การสร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ของผู้หญิงในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามมาตรฐานสากล” (กิจกรรมที่ 3) ทำให้บุคลากรของศาลอาญานบุรี ทุกระดับมีความตระหนักในผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เผชิญความรุนแรงและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งระดับปัจเจกและระดับองค์กร ดังนี้

❖ **บุคลากรของศาลอาญานบุรีทุกระดับตั้งแต่ผู้พิพากษา ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ อธิการ ประชาสัมพันธ์ จนถึงเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย** ตระหนักว่าเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องปรับชุดความคิดเดิมที่มีอยู่ให้ละเอียดอ่อนต่อปัญหาและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่ถูกละเมิด เจ้าหน้าที่ที่ต้องไม่ละเลย หรือมองข้ามสิ่งเล็กน้อยในแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้สามารถเริ่มได้ด้วยตัวเอง

❖ **ศาลอาญานบุรีตั้งคณะทำงานพัฒนาระเบียบว่าด้วยการแนวปฏิบัติการพิจารณาคดีและการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวขึ้น** เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ถูกละเมิดจะได้รับการปฏิบัติอย่างเอาใจใส่ในความรู้สึกและได้รับการคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีสาระสำคัญ เช่น

- 1) ให้เจ้าหน้าที่งานสอบสวนตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ของคู่กรณีว่าเป็นบุคคลในครอบครัวตามนิยามของกฎหมายหรือไม่
- 2) กำหนดสารบบแยกประเภทคดีให้ต่างจากคดีทั่วไป โดยแยกสีปกของสำนวนคดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดูแลผู้ถูกละเมิดผ่านเส้นทางที่จัดไว้ไม่ให้มีโอกาสเผชิญหน้ากับผู้กระทำ และใส่ใจเป็นพิเศษต่อความรู้สึกของผู้ถูกละเมิดในระหว่างปฏิบัติหน้าที่
- 3) กำหนดคุณสมบัติผู้สมัครเป็นผู้ไกล่เกลี่ยคดีความรุนแรงในครอบครัวต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจผลกระทบของความรุนแรง และมีความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความแตกต่างทางเพศและสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง
- 4) กำหนดให้มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้กระทำ สภาพแวดล้อมของครอบครัว โดยประสานงานหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคม ด้านสาธารณสุข และองค์กรเอกชน เพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกระทำให้มีความเข้มแข็งมั่นคงในการดำเนินชีวิต เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ผู้ถูกละเมิดถูกระทำความรุนแรงซ้ำ
- 5) ปรับปรุงห้องพิจารณาคดีเพื่อลดการเผชิญหน้าระหว่างโจทก์และจำเลย เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ถูกละเมิดจะรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในการให้การในชั้นศาลไม่หวาดกลัวอันตรายจากการข่มขู่ของคู่ความ
- 6) จัดประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติของศาลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเขตอำนาจศาลอาญานบุรี เพื่อให้ตำรวจ อัยการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ทรงคุณวุฒิของศาล ทราบถึงแนวปฏิบัติของศาลอาญานบุรีและสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ภาพประกอบกิจกรรมโครงการส่งเสริมดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีCEDAW
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของ UNIFEM เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาระบบคดีความรุนแรงในครอบครัว
โดยมีผู้พิพากษาระดับสูงและหน่วยงาน
ในกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานเครือข่ายเข้าร่วมประชุม

ศาสตราจารย์
นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์
บรรยาย ความรุนแรง
ในครอบครัว
จากมุมมองแพทย์

การใช้ละครในการสื่อสาร
เรื่องความเป็นธรรมทางเพศ
ในโครงการส่งเสริมการดำเนินงานตามอนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ UNIFEM
โดยกลุ่มละครใบไม้ไหว

“จันทิมา ธนาสว่างกุล อัยการ

ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานที่ปรึกษากฎหมาย สำนักงานอัยการสูงสุด

การนำเสนอโดยรูปแบบของละครทำให้มีสีสัน เพราะทำให้เกิดความเข้าใจและเป็นเรื่องความรู้สึกมากขึ้น เพราะการจะพิจารณาเรื่องต่างๆ ได้อย่างเป็นธรรมนั้น ย่อมมีทั้งส่วนของความคิดหรือการใช้เหตุผล และยังต้องใช้ความรู้สึกที่ใส่ใจในความเป็นมนุษย์ด้วย จึงจะสมดุล และเกิดสติปัญญาขึ้น ต่อการพิจารณาปัญหาเรื่องนั้นๆ การใช้สมองและหัวใจจึงเป็นสิ่งที่ต้องจัดให้สมดุลกัน

ในการจัดกระบวนการอบรม เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันของผู้ทำงานในกระบวนการยุติธรรม

ที่ผ่านมาการสัมมนาอบรมนักกฎหมายโดยส่วนใหญ่ มักจะเน้นเรื่องการใช้เหตุผลและความคิด ซึ่งนักกฎหมายหรือผู้ที่เรียนกฎหมายมีอยู่แล้ว แต่ขาดมิติเรื่องสภาวะทางใจที่จะเข้าใจความทุกข์และปัญหาผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องจุดอ่อนของนักกฎหมาย”

Concept: การแสดงละครนำเข้าสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
“กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงกับการปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล”

วัตถุประสงค์

การจัดแสดงละครสะท้อนปัญหา

1. เพื่อใช้เปิดประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำผู้เข้าร่วมประชุมเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงและเผชิญกับสภาวะแรงกดดันจากค่านิยม ทศนคติของสังคม ครอบครัวเช่น การถูกคุกคามทางเพศ ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และเผชิญหน้ากับปัญหาโดยลำพัง
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้หญิง เมื่อผู้หญิงถูกกระทำจากความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นและต้องเผชิญกับแรงกดดันจากครอบครัว สังคม ชุมชน
3. เพื่อนำผู้เข้าร่วมประชุมเข้าสู่กระบวนการคิดค้นวิธีการ แก้ไขปัญหา คำนึงถึง อารมณ์ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนของผู้หญิง และนำเสนอแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้หญิงที่เผชิญความรุนแรงทางเพศ และความรุนแรงในครอบครัว

หัวข้อการจัดแสดงละคร

“ประเด็นเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว และผลกระทบต่อสตรี”

กิจกรรมการแสดงละครเพื่อสะท้อนสภาพปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง และแนวทางแก้ไขปัญหา

เรื่องที่ 1 “เสียงในใจ (ของฉัน)”

- กลุ่มเป้าหมายคือผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

เรื่องที่ 2 “จุดกึ่งกลาง”

- กลุ่มเป้าหมายคือ บุคลากรทุกระดับชั้นของศาลอาญานบุรี

ละคร 1 เรื่องแบ่งออกเป็น 2 ตอน (รวม 20- 30 นาที)

ตอนที่ 1 นำเสนอปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงและผลกระทบที่ตามมาเพื่อเป็นการเปิดประเด็นปัญหาจากกรณีตัวอย่างในสังคม ให้เกิดการถกเถียงและนำมาซึ่งข้อค้นพบ จากการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม

ตอนที่ 2 เพื่อสะท้อนความคิดและมุมมองของผู้หญิงที่ต้องการความเข้าใจจากสังคมเมื่อเธอเหล่านั้นต้องขึ้นศาลหรือแจ้งความในสถานีดำรวจหลังจากที่เกิดเหตุการณ์ร้าย ๆ เกิดขึ้นกับพวกเธอ ผู้ร่วมประชุมในฐานะที่ต้องทำงานใกล้ชิดมากที่สุดจะมีส่วนร่วมหรือแก้ไขปัญหาละเหล่านี้ต่อไป

รูปแบบการนำเสนอ

ก่อนการรับชมการแสดง นักแสดงทั้ง 3 คน จะสวมบทบาทเป็นพิธีกร เพื่อสร้างความสนุกสนาน และเพื่อคลายความตึงเครียดในบรรยากาศห้องประชุม จึงมีการนำเกมและสนทนาการ ช่วงเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ผู้ชมหรือผู้เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วม ก่อนการชมการแสดง และเพื่อแนะนำลักษณะของการแสดงในครั้งนี้

การแสดงเรื่องนี้ใช้ผู้แสดง 3 คน สลับสับเปลี่ยนเป็นตัวละครต่าง ๆ อาทิ แม่บ้าน นักศึกษา ชาวบ้านหญิง และตัวละครเพศชายที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง นำเสนอประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้หญิงต้องเผชิญ โดยใช้วิธีการเล่าเรื่องบอกเล่าถึงเรื่องราวของตนเอง และตัดสลับเหตุการณ์สั้น ๆ ของตัวละครผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ตัวละครมีการปรับเปลี่ยนเสื้อผ้า เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการสวมบทบาทตัวละครใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น บ่งบอก อาชีพ ฐานะ หรือสถานที่ที่เปลี่ยนไป

การใช้ดนตรีประกอบ เพื่อสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึก ของตัวละครที่ต้องเผชิญ เช่น ใช้ดนตรีมีท่วงทำนองเศร้า ในเหตุการณ์ที่หญิงสาวถูกล่วงเกินในวัยเด็ก หรือ ใช้เสียงดนตรีตื้นเต้น เมื่อหญิงสาวอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกเพศชายคุกคามทางเพศ หรือดนตรีที่มีความสนุกสนานในช่วงเปิดเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมเกิดการตื่นตัวและเตรียมพร้อมก่อนรับชมละคร

เรื่องย่อ และแนวการนำเสนอ เรื่อง “เสียงในใจ (ของฉัน)”

ฉากเริ่มต้น

นักแสดงออกมาเกริ่นนำบทบาทความรู้และความสามารถของผู้หญิง ในบทบาทต่าง ๆ เช่น

บทบาทของความเป็นแม่ นักสังคม สงเคราะห์ นักการเมือง แม่บ้าน แม่ค้า สาวโรงงาน รวมถึงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความอ่อนโยน ความรัก ความซื่อสัตย์ ความเข้มแข็ง ซึ่งในความเป็นผู้หญิง ก็มีอารมณ์ ความรู้สึกไม่ต่างจากเพศชาย เราต่างก็เป็นมนุษย์ที่มีความเท่าเทียมกัน

***นักแสดงเริ่มสวมบทบาทเป็นตัวละครในสถานการณ์ต่างๆ

ผู้หญิงคนที่ 1 แม่บ้านซึ่งแต่งงานอยู่กับสามีที่เป็นหมอ เธอตัดสินใจย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด เป็นภรรยาที่ติดอยู่บ้านเลี้ยงลูก ไม่มีสังคมนอกบ้านเหมือนสามี นานวันเข้า พบว่าสามีของตนมีภรรยาน้อย ทั้งสองเริ่มมีปากเสียงกัน สามีมักทำร้ายเธอด้วยการพูดจาเสียดสี ทำให้เธอเกิดความไม่มั่นใจในตัวเอง เกิดความกดดันและความเครียด เป็นสงครามที่เกิดขึ้นและเนิ่นนาน การหย่าร้างก็เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เพราะเธอต้องการอยู่เพื่อลูก เธอจึงต้องอดทนอยู่ต่อไปโดยที่ไม่มีทางรู้ว่าอนาคตข้างหน้า สงครามในครอบครัวจะสงบลงเมื่อใด

ผู้หญิงคนที่ 2 ชาวบ้านหญิง ซึ่งทะเลาะกับสามีเมาเหล้าบ่อย ๆ สามีต้องการมีเพศสัมพันธ์กับเธอ แต่เธอเหนื่อยจากการงาน จึงปฏิเสธ ทำให้สามีไม่พอใจ ทะเลาะวิวาทเป็นประจำ เมื่อนานวันเข้า เธอจึงเข้าแจ้งความ เจ้าหน้าที่ทำได้เพียงบันทึกประจำวัน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของพ่อแม่สามีเมื่อเมา เขาทุบตีเธอบ่อย ๆ เธออยากเลิกกับสามีแต่ด้วยความที่เป็นแม่จำเป็นต้องอดทนอยู่กินกับสามี แต่เหตุการณ์กลับแย่ลง เมื่อวันหนึ่งเกิดทะเลาะกันรุนแรง สามีพยายามต้องการจะนอนกับเธอ โดยที่เธอไม่พร้อมยอมหลับนอนกับเขา เขาจึงทำร้ายทุบตีเธอ เธอจึงป้องกันตัวเองโดยใช้มีดแทงสามี ทำให้สามีเสียชีวิต และนั่นทำให้ชีวิตเธอต้องเปลี่ยนไป

ผู้หญิงคนที่ 3 นักศึกษา เธอเป็นลูกสาวของครอบครัวที่มีคนรู้จักในอำเภอแห่งหนึ่ง วันหนึ่งเธอโชคร้ายถูกเพื่อนชายของเธอข่มขืน เธอใช้เวลาครุ่นคิดกับตัวเองโดยที่ไม่กล้าบอกหรือเล่าความรู้สึกนี้ให้ใครฟัง เพราะเป็นเรื่องที่สังคมมองว่าเป็นเรื่องน่าอาย เธอไม่กล้า แจ้งความ สร้างความทุกข์และความลำบากใจให้กับเธอเป็นอย่างมาก เวลาผ่านไป เธอเริ่มเห็นถึงสิ่งที่ผิดปกติในร่างกาย ประจำเดือนไม่มา และรู้ว่าเธอเริ่มตั้งครรภ์ เธอตัดสินใจบอกเล่าความจริงกับพ่อของเธอ ตอนแรกพ่อเธอรับไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้น ในความคิดของพ่อการที่ลูกของตนถูกข่มขืนเป็นเรื่องน่าอาย...เหตุการณ์นี้ก็สร้างความปวดร้าวให้กับทุกเพศไม่ว่าชายหรือหญิง ในที่สุดพ่อเธอดตัดสินใจให้เธอเข้าแจ้งความ โดยไม่อายว่าตนมีลูกถูกข่มขืน แต่เมื่อเธอเข้าแจ้งความ เธอกลับต้องพบกับเหตุการณ์ที่เหมือนกับเธอต้องถูกข่มขืนซ้ำซาก จากการให้ปากคำ ทั้งสถานีตำรวจและ

ในชั้นศาล

ฉกจบ

เมื่อผู้หญิงต้องให้การกับเจ้าหน้าที่ในสถานีตำรวจ หรือในชั้นศาล สภาพแวดล้อมบรรยากาศที่มีผลทำให้ไม่สามารถให้ปากคำได้อย่างตรงไปตรงมาทั้งในสถานีตำรวจ หญิงสาวจำนวนมากถูกเจ้าหน้าที่ ชักถามข้อมูลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บางคำถามยากต่อการตอบบางคำถามทำให้เธอนึกถึงเหตุการณ์ที่เลวร้าย ภาพร้าย ๆ ถูกเล่าเข้าไปซ้ำมา สถานการณ์อันเลวร้ายแบบนี้ ทำให้เกิดสภาวะความกดดัน ความกลัว ความอาย จึงมีผลเสียทำให้รูปคดีในชั้นศาลมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

ละครจบลงตรงที่ ทิ้งประเด็นเพื่อให้เห็นว่าที่มาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพวกเธอเป็นอย่างไร และผู้เข้าร่วมประชุมในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีส่วนร่วมช่วยพวกเธออย่างไรได้บ้าง

กิจกรรมภายหลังการแสดงจบ

1) พิธีกรนำผู้เข้าร่วมประชุมกลับสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนโดยนำประเด็นว่า ละครเรื่องนี้ยังไม่จบ ผู้กำกับรอคอยเนื้อหาตอนจบของละครจากทุกท่านที่อยู่ในห้องประชุมนี้

2) เริ่มกิจกรรมระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมและวิทยากรนำประเด็น Gender มาสอดคล้องกับข้อเสนอของผู้เข้าร่วม

3) ในช่วงพักรับประทานอาหาร วิทยากรและผู้แสดงละคร ชักข้อทำความเข้าใจกับข้อเสนอที่สรุปจากผู้เข้าร่วมประชุม

4) นำข้อสรุปมานำเสนอการแสดงละครตอนที่สอง ซึ่งผู้เข้าร่วมจะได้รับความรู้สอดคล้องประเด็น Gender ความละเอียดอ่อนในการ

ปฏิบัติหน้าที่ในคดีความรุนแรงทางเพศและความรุนแรงในครอบครัวผ่านบทละครตอนที่สองโดยผู้เข้าร่วม พบว่าบทละครตอนที่สองเกิดจากการระดมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมทุกคน

*** ละครตอนที่ 2 เป็นตอนต่อเนื่องจากตอนแรกได้แสดงเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องพบเจออีกครั้งแต่เป็นมุมมองใหม่ ๆ ผู้หญิงที่ต้องตกเป็นจำเลยของสังคม ได้บอกเล่าในมุมมองที่พวกเขາหวังว่าจะมีสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นกับพวกเขาบ้าง เป็นความต้องการจากเสียงของผู้หญิงโดยมีประโยคที่ออกมาจากใจของพวกเขาว่า

“ฉันหวังว่า.....”

“ฉันหวังว่า.....”

“ฉันหวังว่า.....”

ฉันหวังว่า คือคำถาม? ที่ทุกคนในสังคมจะต้องช่วยกันเติมเต็มความคิดว่า เราจะสามารถช่วยเหลือพวกเขาได้อย่างไรได้บ้างในพื้นฐานที่มีความเข้าใจในความเป็นเพื่อนมนุษย์ร่วมกัน
กิจกรรม ชวนคิด ชวนคุยหลังชมละคร โดย **ทิตา ณ นคร** ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกาญจนาภิเษก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

เรื่องย่อ “จุด-กึ่ง-ก (ล) าง”

อธิบายความหมายชื่อเรื่องและแนวคิดเรื่อง

- “จุด”.....อันหมายถึงเรื่องราวหรือปัญหาในสังคมที่มีมากมาย ทั้งปัญหาเล็กไปถึงปัญหาใหญ่ ๆ รวมไปถึงปัญหาที่เรามองไม่เห็น เปรียบได้กับจุดเล็ก ๆ เช่นภัยคุกคามทางเพศ, ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ฉะนั้น “จุด” จึงเปรียบได้กับปัญหาเล็ก ๆ ที่มีอยู่มากมายในสังคมที่เราอาจไม่สังเกตเห็น
- “กึ่ง”.....อันหมายถึง ครึ่งหรือกลาง
เจ้าหน้าที่ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีในชั้นศาลทุก ๆ คน (ในที่นี้คือ ผู้เข้าร่วมสัมมนา) จำเป็นต้องมีสิ่งนี้คือ “ความเป็นกลาง”
- **กลาง** หรือ **กาง** คำนี้ซึ่งออกเสียงใกล้เคียงกัน จึงเป็นข้อสังเกตให้ชวนคิดว่า เราในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องในชั้นศาลจะอยู่ตรงไหน ระหว่าง
กลาง คือ ความเป็นธรรม มีความเข้าใจในตัวของผู้เสียหายทั้ง จำเลย, โจทก์

หรือ

กาง คือ สร้างปัญหาให้กับผู้เสียหายให้ใหญ่ยิ่งขึ้น ทำปัญหาที่มีอยู่แล้วให้กางขยายจนเกิดเป็นความทุกข์ เปรียบได้กับเจ้าหน้าที่เองกลับ

สร้างหลุมปัญหาของผู้เสียหายให้ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นเราจึงควรทบทวนคิด พิจารณาว่าเราได้ทำหน้าที่ยืนอยู่จุดไหนระหว่าง “จุดกึ่งก(ล)าง” ในเรื่องนี้

เรื่องย่อและแนวทางการนำเสนอ

เล่าเรื่องผ่านชายคนหนึ่งชื่อว่า “ตัน” (ตัวแทนของเจ้าหน้าที่พนักงานในชั้นศาล) ชายหนุ่มผู้ที่ทำงานมานานหลายปี เขารู้สึกเบื่อหน่ายกับหน้าที่การงานที่ซ้ำซากกลายเป็นมนุษย์เงินเดือนและที่สำคัญเขา ไม่รู้สึกทุกซักร้อนกับภาพข่าวความรุนแรงที่ต้องพบเจอทุกวันในชั้นศาล แต่เมื่อวันหนึ่งความคิดของเขาได้เปลี่ยนไป เมื่อเขาได้สังเกตเห็นจุดเล็ก ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว ถึงแม้ว่าตัวเขาเองจะเป็นเพียงพนักงานตำแหน่งเล็ก ๆ ในสถานที่แห่งนี้

นักแสดงผู้หญิงออกมาเล่าปัญหาที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวในสังคมโดยการสวมบทบาทเป็นตัวละครต่าง ๆ เช่น แม่บ้าน, หญิงสาวที่ถูกเพื่อนชายขโมยใจ, หรือสาวชาวบ้านที่ต้องตกเป็นฆาตกรโดยไม่ได้เจตนา หรือสะท้อนมุมมองการมองคนและตัดสินผู้อื่นจากเปลือกหรือรูปลักษณ์ภายนอกจากเพื่อนร่วมงาน หรือเหตุการณ์จำลองในชั้นศาล

ที่ผู้เกี่ยวข้องใช้วาจาเพื่อเจตนาทำให้ผู้เสียหายเกิดความอับอาย ฯลฯ

ทำให้ “ทัน” เข้าใจถึงสาเหตุและเห็นปัญหาเล็ก ๆ เขาตระหนักถึงจุดเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้คนเหล่านั้นที่ต้องเผชิญเริ่มต้นจากปัญหาเล็ก ๆ จนขยายใหญ่สะสมเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรง

“ทัน” ยิ่งพบและยิ่งเห็นเหตุการณ์มากมาย ขยายหมุมได้เรียนรู้ว่าทั้งตัวเขาเองและเพื่อนร่วมงานหลาย ๆ ฝ่ายในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้ละเลยหน้าที่ รวมถึงปฏิบัติต่อคนเหล่านั้นด้วยความไม่เข้าใจ เกิดความไม่เสมอภาคในชั้นของสังคมที่ต่ำกว่า รวมถึงบางครั้งยังเผลอสร้างปัญหาให้กับผู้เสียหายให้หนักขึ้นกว่าเก่า เช่น พูดจาไม่ดี, พูดให้อาย ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้ตกเป็นจำเลยของสังคม

“ทัน” ได้มองเห็นที่ผิดพลาดของตนและคนรอบข้างและอยากให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้ช่วยกัน เป็นจุดกึ่งกลาง เป็นที่พึ่งพิงของ “คนชายขอบในสังคม” ให้มีพื้นที่ในสังคมด้วยความเข้าใจ

และตอนท้ายเขาได้ค้นพบว่างานที่เขาได้ทำ มันมีคุณค่าทั้งต่อชีวิตตนเองและผู้อื่น เขาได้มีส่วนช่วยเหลือผู้คนโดยการปฏิบัติงานด้วยความรักและความภาคภูมิใจ “จุดกึ่งกลาง” จึงอยู่ในใจเขาตลอดไป

ละครในตอนแรกทิ้งปมสำคัญไว้ให้วิทยากรได้เป็นผู้สานต่อ รวบรวมคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ร่วมสัมมนาได้ร่วมกันสะท้อนหรือหาวิธีที่จะร่วมมือกันแก้ปัญหาและวิธีการปฏิบัติต่อพวกเขา และเมื่อตอนจบของละครได้เริ่มขึ้นอีกครั้งหลังจากที่ได้มีการพูดคุยกันถึงประเด็นในละคร นักแสดงได้เข้าไปขอความช่วยเหลือโดยการถามผู้ชมว่า “คุณจะมีวิธีการช่วยเหลืออย่างไรบ้าง” ซึ่งก็ได้คำตอบที่ฟังแล้วสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาหรือจุดเล็ก ๆ ที่เคยมองข้าม มันจะไม่ใช่ว่าจุดเล็ก ๆ อีกต่อไป แต่จะได้รับการเอาใจใส่และร่วมผนึกกำลังสานความเข้าใจเพื่อทำให้สถาบันศาลยุติธรรมได้ชื่อว่า “ศาลที่เป็นมิตรกับประชาชน”

รายชื่อทีมงานละครยุติความรุนแรง

นักแสดง

กิตติศักดิ์ แซ่หล่อ
รลิวา กาญจนกันต๊ะ
ปวีณา ศรัทธามัน
ชัยชุมพล บุญมีพลกิจ
สองอนันต์ กันทโพธิ์

ที่ปรึกษา

ผู้พิพากษา	วัชรินทร์	ปัจเจกวิญญูสกุล
ผู้พิพากษา	สุนทรียา	เหมือนพะวงศ์
	ทิชา	ณ นคร
	นัยนา	สุภาพิง
	สุพัตรา	ภูธนาณูสรณ์
	จันทร์จิรา	บุญประเสริฐ
	กิติพร	บุญอ่ำ

เขียนบทและกำกับการแสดง

ปรีชายุทธ แซ่จ้ง

◆◆◆◆◆◆◆◆

ประวัติกลุ่มละคร

ปี 2539 กลุ่มละคร “ใบไม้ไหว” เกิดจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ ของนักศึกษาการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลิตสร้างผลงานละครขึ้นครั้งแรก ตระเวนแสดงละคร ณ องค์กรด้านสุขภาพในเขต กทม. จำนวน 15 ชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากโครงการ “รักใจคุณ” โรงพยาบาลกรุงเทพร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) โครงการของกลุ่มละครใบไม้ไหวได้รับพิจารณาคัดเลือกให้ได้รับรางวัลชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประจำปี 2541 จากโครงการ ดังกล่าว

ตั้งแต่นั้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นสร้างละครในนามกลุ่มละคร “ใบไม้ไหว” และได้สร้าง ละครผลงานละครตลอดมา เช่น ละครเร่สำหรับเด็ก ละครวรรณคดีประเด็นต่าง ๆ ในสังคม ละครเวที ฯลฯ ตามแต่วาระโอกาส ที่ใบไม้แต่ละใบจะมารวมกลุ่มกันสนั่นไหว

เพื่อรำลึก “การละครที่เรารัก” โดยหวังว่า ละครจะเป็นสิ่งเติมเต็มให้กับชีวิตและสังคม ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา

กิจกรรมที่ 3 ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ

โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมด้านเพศภาวะและสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง Gender Justice and Women's Human Rights ร่วมกับศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มูลนิธิผู้หญิง กฎหมายและการพัฒนาชนบท (Foundation for Women, Law and Rural Development - FORWARD) ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ดำเนินงานโครงการสัมมนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อสนองตอบความจำเป็นในการสร้างความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิชาการและนักปฏิบัติที่ทำงานด้านผู้หญิงและสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ตามหลักการปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบและพิธีสาร การเลือกรับ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)

หัวข้อสัมมนาครอบคลุมเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางเพศภาวะ หลักการความเป็นธรรมทางเพศ กฎหมายทั้งในระดับภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 เป็นต้น รวมทั้งนำประเด็นเรื่องความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะในกรณีความรุนแรงทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงชนกลุ่มน้อย ผู้ลี้ภัยหญิงและผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนผู้หญิงมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

กิจกรรม

- ❖ การสัมมนาจะจัดขึ้นเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อปี เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พัฒนาความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะและสิทธิมนุษยชนให้แก่ผู้พิพากษาและอัยการที่มีความสนใจ

- ❖ การสัมมนาแต่ละครั้งจะใช้เวลา 2-3 วัน โดยมีผู้เข้าสัมมนาในแต่ละครั้ง 40 คน การสัมมนาจะจัดขึ้นนอกกรุงเทพฯ ในบรรยากาศที่สงบเอื้อต่อสมาธิและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาจะพักอยู่ในสถานที่จัดตลอดระยะเวลาของการสัมมนา

- ❖ การสัมมนาจะเน้นเรื่องสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมของผู้หญิงที่ถูกค้า ความรุนแรงในครอบครัวความรุนแรงทางเพศ ตลอดจนประเด็นสิทธิมนุษยชนและความเสี่ยงที่ผู้หญิงชนกลุ่มน้อย ผู้ลี้ภัย และผู้หญิงอพยพต้องเผชิญในกระบวนการยุติธรรม

- ❖ กิจกรรมการสัมมนาจะประกอบไปด้วยการนำเสนอของนักวิชาการและนักปฏิบัติที่ทำงานเกี่ยวข้องโดยตรงกับกฎหมายและสิทธิมนุษยชนสตรี การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์กรณีศึกษา กิจกรรมการแก้ปัญหากลุ่มและการถกเถียงในเวทีสัมมนา

- ❖ โครงการฯ จะรวบรวมเอกสารในการสัมมนาเพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรมาตรฐานสำหรับการสัมมนาในอนาคต

ตารางกิจกรรมตั้งแต่ปี 2541 – 2552

วันที่	รายการ	ผู้เข้าร่วม
21 – 22 พฤศจิกายน 2541	การสัมมนา เรื่อง สิทธิมนุษยชนกับการดำเนินคดีเกี่ยวกับประเด็นสตรี ณ โรงแรมปาล์มมาลี บีช จังหวัดระยอง จัดโดย ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ นักวิชาการ ผู้นำสตรี ผู้พิพากษา 5 ท่าน (หญิง 4 / ชาย 1) อัยการ 4 ท่าน (หญิง 3 / ชาย 1) ทนายความ 6 ท่าน (หญิง 5 / ชาย 1) ผู้สื่อข่าว 1 ท่าน (หญิง 1) นักวิชาการ 5 ท่าน (หญิง 1 / ชาย 4) ผู้นำสตรี 7 ท่าน (หญิง 7) รวมทั้งหมด 28 ท่าน (หญิง 21 / ชาย 7)
1 – 2 มีนาคม 2546	เวทีเสวนาเรื่อง “การสร้างการเข้าใจกับสาธารณะด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกขาย” ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพฯ จัดโดย มูลนิธิผู้หญิงกฎหมายและการพัฒนาชนบท ร่วมกับ ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สนับสนุนโดยมูลนิธิอาเซีย	บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ตะเข็บชายแดน ผู้พิพากษา 5 ท่าน (หญิง 1 / ชาย 4) อัยการ 7 ท่าน (หญิง 4 / ชาย 3) ทนายความ 3 ท่าน (หญิง 0 / ชาย 3) ตำรวจ 8 ท่าน (หญิง 3 / ชาย 5) นักวิชาการ 2 ท่าน (หญิง 1 / ชาย 1) NGO 16 ท่าน (หญิง 14 / ชาย 2) รวมทั้งหมด 41 ท่าน (หญิง 23 / ชาย 18)
29 กรกฎาคม 2546	สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม นำคณะผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 46 จำนวน 120 คน เข้าร่วมสัมมนากับ รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ เรื่อง “ความเสมอภาคระหว่างเพศและความละเอียดอ่อนในเรื่องเพศ” (Gender Equality Sensitivity) ณ ห้องประชุมศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้พิพากษาและผู้ช่วยผู้พิพากษา 120 ท่าน หญิง 36 ท่าน ชาย 84

วันที่	รายการ	ผู้เข้าร่วม
27 – 28 กันยายน 2546	เวทีเสวนาเรื่อง “การสร้างความสำเร็จ กับสาธารณะด้านสิทธิมนุษยชน ของผู้หญิงที่ถูกค้า” ณ โรงแรมรอยัล ปริ๊นเซส ถ.หลานหลวง กรุงเทพฯ จัดโดย มูลนิธิผู้หญิงกฎหมายและ การพัฒนาชนบท ร่วมกับ ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สนับสนุนโดยมูลนิธิอาเซีย	ผู้ช่วยผู้พิพากษา อัยการ NGO กรุงเทพฯ ผู้ช่วยผู้พิพากษา 32 ท่าน (หญิง 11 / ชาย 21 ท่าน) อัยการ 10 ท่าน (หญิง 5 / ชาย 5) NGO 15 ท่าน (หญิง 12 / ชาย 3) รวมทั้งหมด 57 ท่าน (หญิง 28 / ชาย 29)
9 – 10 ธันวาคม 2548	การเสวนาบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรม: ความเข้าใจสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกค้า ณ เบลวิลล่ารีสอร์ท อ.หางดง จ.เชียงใหม่ จัดโดย มูลนิธิผู้หญิงกฎหมายและ การพัฒนาชนบท ร่วมกับ ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้พิพากษาและอัยการภาคเหนือ ผู้พิพากษา 22 ท่าน (หญิง 9 / ชาย 13) อัยการ 10 ท่าน (หญิง 4 / ชาย 6) NGO 6 ท่าน (หญิง 1 / ชาย 5) นักศึกษา 9 ท่าน (หญิง 6 / ชาย 3) รวมทั้งหมด 47 ท่าน (หญิง 20 / ชาย 27)
19 – 21 พฤษภาคม 2549	การเสวนาบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรม: ความเข้าใจสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกค้า ณ โรงแรมทอแสงโขงเจียม จ.อุบลราชธานี จัดโดย มูลนิธิผู้หญิงกฎหมายและ การพัฒนาชนบท ร่วมกับ ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้พิพากษาและอัยการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้พิพากษา 22 ท่าน (หญิง 4 / ชาย 18) อัยการ 15 ท่าน (หญิง 2 / ชาย 13) รวมทั้งหมด 37 ท่าน (หญิง 6 / ชาย 31)
16 – 17 ธันวาคม 2549	การเสวนาบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรม: ความเข้าใจสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกค้า ณ โรงแรมมิลฟอร์ด พาราไดซ์ หัวหิน อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จัดโดย มูลนิธิผู้หญิงกฎหมาย	ผู้พิพากษาและอัยการภาคใต้ ผู้พิพากษา 19 ท่าน (หญิง 3 / ชาย 16) อัยการ 15 ท่าน (หญิง 2 / ชาย 13) รวมทั้งหมด 34 ท่าน (หญิง 5 / ชาย 29)

วันที่	รายการ	ผู้เข้าร่วม
	และการพัฒนาชนบท ร่วมกับ ศูนย์ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	
10 – 11 พฤศจิกายน 2550	การเสวนาเรื่อง “ทำความเข้าใจ ในสตรีนิยมกับสถาบันกฎหมาย: ศาลและระบบของศาล” ณ โรงแรม Evason Hua Hin & Six Senses Spa อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จัดโดย มูลนิธิผู้หญิงกฎหมาย และการพัฒนาชนบท ร่วมกับ ศูนย์ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงาน ศาลยุติธรรม สนับสนุนโดย NKJF / NORAD ประเทศนอร์เวย์	ผู้พิพากษาและอัยการ กรุงเทพฯ / นครราชสีมา / ฉะเชิงเทรา / สุราษฎร์ธานี ผู้พิพากษา 16 ท่าน (หญิง 11 / ชาย 6) เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ 2 ท่าน (หญิง 2) อัยการ 7 ท่าน (หญิง 9) ทนายความ 1 ท่าน (หญิง 1) กรรมการสิทธิฯ 1 ท่าน (หญิง 1) นักวิชาการ 1 ท่าน (หญิง 1) NGO 1 ท่าน (หญิง 1) ผู้สื่อข่าว 1 ท่าน (หญิง 1) รวมทั้งหมด 30 ท่าน (หญิง 24 / ชาย 6)
31 มกราคม – 1 กุมภาพันธ์ 2552	การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “ความยุติธรรมด้านเพศภาวะและ สิทธิมนุษยชนสตรี” (Gender Justice and Women’s Human Rights) ณ โรงแรมเอวาซอน หัวหิน รีสอร์ท แอนด์ ชิกเซเนสส์สปา อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จัดโดย มูลนิธิผู้หญิงกฎหมาย และการพัฒนาชนบท ร่วมกับ ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ / สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม และสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด สนับสนุนโดย NKJF / NORAD ประเทศนอร์เวย์	ผู้พิพากษาและอัยการกรุงเทพฯ และที่สนใจ ผู้พิพากษา 16 ท่าน (หญิง 7 / ชาย 9) อัยการ 14 ท่าน (หญิง 6 / ชาย 8) นักวิชาการ 7 ท่าน (หญิง 5 / ชาย 2) ผู้สื่อข่าว 3 ท่าน (หญิง 3) รวมทั้งหมด 40 ท่าน (หญิง 21 / ชาย 19)

ภาพถ่ายการเสวนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

“ความเข้าใจสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกค้า”

วันที่ 19 - 21 พฤษภาคม 2549

ณ โรงแรมทอแสงโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ศาสตราจารย์ วิชา มหาคุณ

ศาสตราจารย์พิเศษ จรัณ ภักดีธนากุล

73

ภาพถ่ายการเสวนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม :

ความเข้าใจสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกค้า

วันที่ 16 - 17 ธันวาคม 2549

ณ โรงแรมมิลฟอร์ด พาราไดซ์ หัวหิน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คุณหญิงอัมพร มีสุข

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บรรยาย

ผู้พิพากษาและอัยการเข้าร่วมประชุม

ภาพการเสวนาเรื่อง

“ทำความเข้าใจในสตรีนิยมกับสถาบันกฎหมาย : ศาลและระบบของศาล”

วันที่ 10 - 11 พฤศจิกายน 2550

ณ โรงแรม Evason Hua Hin & Six Senses Spa อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นายศิริชัย วัฒนโยธิน ผู้พิพากษาศาลฎีกา
นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ
ในศาลอุทธรณ์ ภาค 2

และนางสาวจันทิมา ธนาสว่างกุล
อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการพิเศษ

ดร.ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล,
รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ และคุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร

ภาพการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
“ความยุติธรรมด้านเพศภาวะและสิทธิมนุษยชนสตรี”
(Gender Justice and Women’s Human Rights)

วันที่ 31 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2552

ณ โรงแรมเอวาซอน หัวหิน รีสอร์ท แอนด์ ซิกเนสส์สปา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นายวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีกรมคุมประพฤติ
มาบรรยายพิเศษ

ผู้พิพากษาจากทุกชั้นศาลเข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าสัมมนาร่วมถ่ายภาพ

ประสบการณ์ บทเรียน จากการดำเนินงานกิจกรรม “ศาลยุติธรรมกับการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ”

โดย ดร.สุนทรียา เหมือนพะวงศ์ *

บทนำ

การจัดทำโครงการ “ศาลยุติธรรมกับการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ” ของสถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม ที่ได้ร่วมกับองค์กรเพื่อ UNIFEM คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร รวมทั้งองค์กรผู้หญิงอื่นๆ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ผู้จัดงานเอง รวมทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างทางเพศ ของหญิงและชายมากขึ้น ผู้เขียนจึงขอประมวลสิ่งที่ตนเองได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านการจัดทำและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ออกมาเป็นบทความนี้ เพื่อสรุปสาระของกิจกรรมเก็บไว้เป็นหลักฐาน โดยหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านบ้าง ไม่มากก็น้อย

76

ดร.สุนทรียา เหมือนพะวงศ์

ความหมายที่เข้าใจยากเกี่ยวกับเรื่องความเสมอภาคทางเพศ (Gender Equality) และความเป็นธรรมทางเพศ (Gender Justice)

เป้าหมายของการจัดทำโครงการ “ศาลยุติธรรมกับการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ” ของสถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม คือ การพัฒนาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ผู้บริหารระดับสูงของศาลยุติธรรมได้วางไว้เสมอ นั่นคือ การให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกคน (Justice for All) ซึ่งครั้งหนึ่งของประชาชนไทย คือผู้หญิงนั่นเอง

รศ.ดร.ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ อาจารย์ประจำจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยากร คนสำคัญในกิจกรรมของเรา หลายครั้งได้อธิบายให้เห็นว่าเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศกับเรื่องมุมมองในทางเพศไม่ถึงกับเป็นเรื่องเดียวกันเสียทีเดียว นักสตรีนิยม (Feminist)

* ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา ปฏิบัติหน้าที่ในสถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม.

อาจไม่ใช่ นักกิจกรรม (activist) เรียกร้องสิทธิของผู้หญิงโดยตรง หากแต่เรียกร้องให้ทุกฝ่ายเข้าใจชีวิตและมุมมองของผู้หญิงที่มีสภาพทางธรรมชาติ มีวิถีทาง มีแนวคิด มีแนวทางปฏิบัติที่อาจจะแตกต่างออกไปจากบุรุษ **รศ.ดร.ฉลวดชาย รมิตานนท์ จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** ก็ยังได้พยายามอธิบายพัฒนาการทางความคิดทางสังคมศาสตร์ให้พวกเราได้เรียนรู้ว่า ในทางวิชาการปัจจุบัน ถือว่าความจริงในยุค Post Modern อาจมีได้หลายแบบ และความจริงในโลกของผู้หญิง ก็อาจจะมีความแตกต่างจากความจริงในมุมมองของผู้ชายก็ได้ ดังนั้น แนวคิดสตรีนิยมจึงไม่ใช่เรื่องการขอให้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงกันอย่างเป็นพิเศษแต่เป็นเรื่องการเรียกร้องให้เข้าใจมุมมองผู้หญิงที่มีความแตกต่าง ซึ่งถ้าหากข้อเรียกร้องของนักสตรีนิยมเป็นผล บุคคลย่อมจะเข้าใจได้ถึงความต้องการและความเป็นจริง (Need and Reality) ของผู้หญิงโดยปริยาย และย่อมมีวิธีที่ดีในการจัดการเกี่ยวกับเรื่องความเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงต่อไป ดังนั้น **หลักการพื้นฐานในเรื่องกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงจึงไม่นำหลักการ Parens Patriae ที่ให้ รัฐเข้ามาคุ้มครองดูแลมาใช้แบบกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชน หากแต่ใช้หลักการเคารพสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของผู้หญิงเป็นสำคัญ**

อย่างไรก็ตาม ความยากเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังมีอยู่อีกต่อไป เพราะแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) มิได้มีมุมมองเดียว ซึ่งหมายความว่ากระทั้งในระหว่างวิถีแห่งการมองจากมุมมองผู้หญิงนั่นเอง ก็อาจจะมีได้หลายแนวทาง ซึ่งหากพื้นฐานในการมองของสำนักต่างๆ มิไม่เหมือนกัน มุมมองในการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ก็มีความแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่นในขณะที่นักสตรีนิยมกลุ่มหนึ่งมอง

ว่าการขายบริการทางเพศของหญิงบริการเป็นสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง มุมมองของนักสตรีนิยมอีกกลุ่มเห็นว่าเป็นเรื่องที่สังคมต้องเข้าไปช่วยเหลือ ในขณะที่บางสำนักอาจมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรกระทำและถือเป็นเรื่องผิดศีลธรรมและกฎหมาย สำนักคิดของนักสตรีนิยมที่แตกต่างกัน ทำให้คุณค่าต่างๆ ในทางกฎหมายก็มีความแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายแก่การทำความเข้าใจ

บุคคลใดบ้างเป็นผู้ที่เข้าใจเรื่องความเป็นธรรมทางเพศ

ในการสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิทธิผู้หญิงบ่อยครั้ง มักมีข้อเสนอให้มีการเพิ่มจำนวนบุคลากรผู้หญิงเข้าไปในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น เช่น มีข้อเสนอให้เพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิง หรือข้อเสนอให้เพิ่มจำนวนผู้พิพากษาและพนักงานอัยการที่เป็นผู้หญิง รวมทั้งข้อเสนอให้มีผู้หญิงในสภานิติบัญญัติให้มากขึ้น ทำให้เกิดคำถามว่าผู้หญิงสามารถเข้าใจเรื่องความเป็นธรรมทางเพศ (Gender Justice) ได้มากกว่าผู้ชายหรือไม่ **รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ จากศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล จากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล** วิทยาการประจำของเราน่าจะตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่ใช่

ในวิชาสตรีศึกษานั้น เพศหรือเพศสภาพ (Sex) หมายถึงตัวแสดงสภาพธรรมชาติที่เราเกิดมามีเพศอย่างไร ในขณะที่เพศภาวะ (Gender) เป็นตัวแสดงมุมมองสถานะของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศ ซึ่งในส่วนหลังนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อ ลัทธิ ประเพณี ที่พัฒนามาอย่างแตกต่างกัน เพศอาจ

มีความหมายแบบเป็นกลาง เช่น ผู้หญิงอาจมีสิทธิ์ที่บอบบางกว่าผู้ชาย ในขณะที่เพศภาวะอาจมีการใส่คุณค่าทั้งในเชิงบวกและเชิงลบเข้าไป เช่น ผู้หญิงต้องพึ่งพิงผู้ชาย เป็นช้างเท้าหลัง ขาดความเป็นผู้นำ ซึ่งหลายเรื่องอาจไม่ใช่ความเป็นจริง

ความเป็นธรรมทางเพศ จึงเป็นมุมมองเรื่องเพศภาวะที่สัมพันธ์กับข้อขัดแย้ง ทางผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นข้อขัดแย้งส่วนบุคคลของคนใดคนหนึ่ง หรือเป็นข้อขัดแย้งในเชิงนโยบายของกลุ่มบุคคลก็ได้ ตัวอย่างเช่น กฎหมายว่าด้วยการหย่าร้าง หากเชื่อว่าผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชาย สิทธิในการหย่าหรือในการแบ่งสินสมรส คงจะโน้มเอียงไปในทางให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า แต่หากถือว่าผู้หญิงและผู้ชายแม้จะมีสิทธิ์ไม่เท่าเทียมกัน แต่ก็มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเสมอกัน สิทธิในเรื่องดังกล่าวก็ไม่สมควรจะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นใหญ่อยู่เพียงฝ่ายเดียว หลักคิดทำนองนี้ สามารถนำไปใช้กับเรื่องอื่นๆ ได้ด้วย ไม่เว้นแม้กระทั่งการเรียกค่านำหน้านาม

สำหรับเรื่องความไม่เป็นธรรมทางเพศ (Gender Injustice) บุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ต้องสร้างความรู้ ทำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เพื่อที่จะสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ บุคคลที่เกี่ยวข้องจำเป็นที่จะต้องมีความเห็นที่มองให้เห็นความแตกต่างทางเพศ (Gender Lens) จึงจะทำให้เกิดความละเอียดอ่อนในการเข้าใจความแตกต่างทางเพศ (Gender Sensitivity) โดยไม่มีอคติทางเพศ (Gender Bias) ซึ่งบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรม ทั้ง “ผู้หญิง” และ “ผู้ชาย” จำเป็นจะต้องศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจ

ภาพรวมกิจกรรมสิทธิผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม เริ่มจัดกิจกรรมประเด็นสิทธิผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมเป็นครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีที่มีการเฉลิมฉลองครบรอบ 72 พรรษา สมเด็จพระมหาราชาธิราชของไทย การริเริ่มการจัดงานครั้งนั้น สถาบันวิจัยพัฒนาองค์กรดี ยังเป็นกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาของสำนักวิชาการศาลยุติธรรม ได้มีการจัดอภิปราย ในหัวข้อ “บทบาทผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม” โดยมีพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตจากต่างประเทศ เสด็จมาทรงเปิดงานด้วยพระองค์เอง การจัดงานในครั้งนั้น อาจจะได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้พวกเราหลายคนได้มาพบปะกันเป็นครั้งแรก ดังเช่นคุณณัฏฐา สุภาพงษ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะผู้รับผิดชอบให้เป็นวิทยากร คุณสุพัตรา ภู่อานานุสรณ์ จากกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ จากศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอีกหลายท่าน มาในฐานะผู้เข้าร่วมการประชุมภายหลังการประชุม พวกเราได้มีโอกาสพูดคุย ชักชวนกันว่า เราคงต้องคิดทำกิจกรรม ในลักษณะเดียวกันนี้ ให้ต่อเนื่องมากขึ้น

จากการพบปะกันในครั้งนั้น องค์กรภาคีหลายฝ่ายได้พยายามหาโอกาสสร้างสรรค์ความรู้จักและวางแผนงานร่วมกันจนเกิดกิจกรรมมากมายอย่างที่ท่านผู้อ่านได้เห็นในหนังสือเล่มนี้ กิจกรรมที่พวกเรา ร่วมกันทำในช่วงแรก คือ โครงการศึกษาวิจัยวิเคราะห์คำพิพากษาของไทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ ซึ่งทำให้เกิดความสนใจ

เครื่องมือใหม่ที่ค้นพบในเส้นทางการทำงาน

Hon. Justice Douglas Campbell
ผู้พิพากษาจากศาล Federal Court of Canada
และ Naina Kapur ผู้อำนวยการสถาบัน Sakshi
และเป็นทนายความด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง
ที่มีชื่อเสียงจากประเทศอินเดีย ผู้ที่ทำงานฝึก
อบรมบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทั่วโลกมา
นาน ได้ใช้เทคนิคการฝึกอบรมแบบบทบาทสมมุติ
(Role Play) ในงาน ประชุมวิชาการผู้พิพากษา

ทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พวกเรา ได้ร่วมกันจัดขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้พิพากษาจาก หลายๆ ประเทศต้องมาเล่นละครเพื่อสวมบทบาท สมมุติในสิ่งที่เราไม่เคยเป็นมาก่อน ผู้พิพากษา ผู้ใหญ่จากอินโดนีเซีย รับบทเป็นนักธุรกิจพันล้าน แต่ลูกสาวของตนถูกเพื่อนนักเรียนข่มขืน คนเป็น พ่อจะต้องตัดสินใจอย่างไร ระหว่างการเดินไป แจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ซึ่งตนเอง และครอบครัวอาจจะต้องเสียชื่อเสียงที่มีในสังคม กับการเก็บเรื่องเงียบไว้ ผู้พิพากษาอีกหลาย ประเทศต้องรับบทบาทสมมุติที่แตกต่างกันไป เช่น เล่นเป็นบทของเด็กที่ถูกข่มขืน เล่นเป็นผู้กระทำ ความผิด เล่นบทเป็นเพื่อนบ้าน ฯลฯ จินตนาการ และประสบการณ์ที่ต้องสวมบทบาทสมมุติ และ ถูกมอบหมายให้เขียนบทละครด้วยตนเอง ทำให้ผู้ พิพากษาหลายท่านได้เกิดมุมมองใหม่ๆ อย่างที่ไม่ เคยได้คิดถึงมาก่อน ผู้ชายหากต้องเล่นสวม บทบาทของผู้หญิง จะค้นพบว่าไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายทางเพศจะกล้าเดินไปโรงพัก แจ้งความต่อตำรวจที่เป็นผู้ชาย ท่ามกลางสายตา ของบุคคลากรอื่นๆ อีกมากมายบนโรงพัก เพื่อจะ บอกว่าตนเองถูกข่มขืน บทบาทสมมุติในทำนอง เดียวกันนี้ อาจจะได้แก่กรณีที่ผู้หญิงเข้าไปใน โรงแรมม่านรูดสองต่อสองกับผู้ชาย ซึ่งโอกาสที่ จะถูกมองว่าเป็นการสมยอมกันทางเพศ อาจมีได้

มาก แต่หากในความเป็นจริง ถ้าผู้หญิงไม่มีการ สมยอม ใครจะเข้าใจผู้หญิงเหล่านั้น

การใช้ละครสื่อสารกับผู้ชมในระยะ เวลาอันสั้น เป็นการริเริ่มของคุณณัฏฐา สุภาพัง ที่เชื่อว่าการเห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม จะเป็น ตีตกตาที่ดี ที่จะโยนโจทย์ให้ที่ประชุมช่วยกันคิดแก้ไข การทดลองนำการแสดงละครมาใช้ในการประชุม วิชาการทางกฎหมายจึงได้เกิดเป็นครั้งแรกใน กิจกรรมของพวกเรา โดยน้องๆ จากกลุ่มละคร ไปไม่ไหว เป็นผู้สานฝันของพี่ๆ ให้เกิดเป็นจริงขึ้น ละครสั้นๆ สะท้อนชีวิตจริงของผู้หญิงไทยหลาย คนที่ไม่มีโอกาสที่จะต่อสู้ในคดีที่เพื่อนชายที่สนิท สนมข่มขืนโดยไม่มีใครรู้เห็น ในคดีที่แม่บ้านถูก สามีทำร้ายทารุณทางร่างกายและจิตใจ จนหัน กลับไปต่อสู้อาสา และถูกดำเนินคดีในศาล ละคร สะท้อนกระบวนการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นตำรวจ จนถึงศาลว่าผู้หญิงที่เกี่ยวข้องต้องเผชิญความทุกข์ อย่างไร การใช้สมองชิกขาที่เป็นสมองด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความเห็นใจและความสงสาร อาจเป็น เครื่องมือใหม่ที่ดี นอกเหนือจากการสัมมนา ทางวิชาการที่มีแต่การถกเถียงกันในเรื่องตัวบท กฎหมายที่ซับซ้อนให้สมองข้างซ้ายได้ทำงาน แต่เพียงฝ่ายเดียว

การใช้ละครสื่อสารเรื่องความเป็นธรรมทางเพศ

การสัมผัสความจริงโดยการพูดคุยกับผู้เสียหาย เป็นอีกวิธีการหนึ่ง ที่ผู้เขียนเห็นว่าเป็นวิธีการพัฒนาความรู้ความคิด นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ครั้งหนึ่งในการประชุมที่จังหวัดเชียงใหม่รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ และทีมงาน ได้จัดให้ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยและรับฟังเรื่องราวของผู้หญิงชาวบ้านท่านหนึ่งที่ถูกหลอกลวงบังคับค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่น ผู้หญิงท่านนี้ได้มาเล่าให้ฟังถึงกระบวนการค้ามนุษย์ที่สลับซับซ้อน มีการเปลี่ยนหน้าคนเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านในชนบท มีการหลอกลวงกันทางการเงิน มีการทำเอกสารปลอม มีการนำผู้หญิงไทยไปขายในแหล่งบริการต่างๆ มีการเอารัดเอาเปรียบในเรื่องค่าจ้าง การบังคับให้ต้องทำงาน “รับแขก” วันละหลายครั้ง แม้กระทั่งวันที่มีประจำเดือน การถูกเอาเปรียบจากคนไทยด้วยกันเอง การถูกเอาเปรียบจากคนญี่ปุ่น การถูกส่งไปขายเป็นทอดๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า การพยายามต่อสู้และการหนีกลับประเทศไทย จนถึงการกลับมาใช้ชีวิตปกติสุขอีกครั้ง ทำให้ผู้ฟังต้องน้ำตาไหล การไปเยี่ยมชมศูนย์พิทักษ์สิทธิหญิงบริการหรือ เอ็มพาวเวอร์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการประชุมผู้พิพากษาหลายประเทศในภูมิภาค นื่องๆ หญิงบริการร้องให้ ที่ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับท่านผู้พิพากษาไทยหลายคน ที่พวกเขาารู้สึกว่าท่านเหล่านี้เป็นผู้อยู่บนบัลลังก์ที่สูงส่ง ที่พวกเขา

รู้สึกว่ามันกล้าที่จะอาจเอื้อม แม้แต่จะเงยหน้ามอง

สิ่งสำคัญที่สื่อนอกเหนือจากการจัดสัมมนา ประชุม ทำโครงการวิจัย การจัดทำละคร หรือ การเล่นบทบาทสมมุติ และการพบปะผู้เสียหาย คงจะเป็นเรื่องของการสร้างมิตรภาพในระหว่างคนทำงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การจัดกิจกรรมร่วมกันหลายครั้งในช่วงที่ผ่านมา ทำให้นักวิชาการ นักเคลื่อนไหวทางสังคม กับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น การทำความรู้จัก ทำความเข้าใจ และการได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นจุดสำคัญที่ทำให้พวกเราพร้อมที่จะก้าวเดินต่อไปข้างหน้าได้อย่างเข้าอกเข้าใจกัน โดยมีเป้าหมายเป็นหนึ่งเดียว นั่นคือการศึกษาพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเพศ ที่จะสร้างความเป็นธรรม

ปัญหาและข้อขัดข้องในการจัดกิจกรรมผู้หญิง

การจัดกิจกรรมในโครงการ “ศาลยุติธรรมกับการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ” ที่ผ่านมามีใช้มีแต่เพียงความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามผู้จัดได้พบกับปัญหาและข้อขัดข้องในการดำเนินการอยู่เสมอ โดยเฉพาะบรรยากาศในการประชุมเรื่อง Gender Justice ที่ค่อนข้างจะร้อนแรงกว่าการประชุมเวทีอื่นๆ เป็นสิ่งที่ผู้จัดต้องนำมาขบคิดและหาทางแก้ไขเป็นระยะ ทั้งนี้เพราะความแตกต่างทางความคิดเห็นอาจเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ แต่ความแตกต่างทางความคิดคือความอุดมสมบูรณ์ทางความรู้ ในที่สุด ผู้เขียนและเพื่อนๆ ร่วมจัดได้พบว่า นักกิจกรรมด้านสิทธิสตรีหลายคนมีความคาดหวังและมีข้อเรียกร้องที่จะให้ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเข้าใจผู้หญิง ในส่วนของฝ่ายตั้งรับก็พยายามที่จะชี้แจงว่าได้พยายามทำงานต่างๆ ในเชิงการ

คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้หญิงอย่างไร แต่ทั้งสองฝ่ายยังหาข้อตกลงร่วมกันได้ยาก นักกิจกรรมด้านสิทธิสตรีที่ทำงานด้าน Gender Justice ส่วนใหญ่มิใช่เป็นนักกฎหมาย ดังนั้น การประชุมกับนักกฎหมาย มองเรื่องเดียวกันในวิถีทางที่แตกต่างกัน สำหรับนักกิจกรรมด้านสิทธิสตรีที่เรียนจบทางกฎหมาย ส่วนใหญ่มิได้อยู่ในการทำงานภาคปฏิบัติ จึงอาจจะไม่เห็นภาพกระบวนการพิจารณาคดี ปัญหาข้อขัดข้องในการสืบพยาน โดยเฉพาะหลักการเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานและการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างเฉพาะและมีแนวคิดทางทฤษฎีและในเชิงเทคนิคกฎหมายค่อนข้างมาก ไม่เหมือนกับผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้มาอย่างยาวนาน ทำให้ตีความกฎหมายแตกต่างกันไป

ยิ่งไปกว่านั้น การจัดกิจกรรมในระหว่างนักกิจกรรมด้านสิทธิสตรีที่เป็นนักวิชาการหรือจากองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งอาจมีบางท่านที่มีท่าทีที่ยืนยันความคิดและความเชื่อมั่นในการพูดคุยเจรจา กับบุคลากรทางกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งและอำนาจตามกฎหมาย ถือเป็นเรื่องยากกว่าที่เคยคิดกันไว้ ปัญหาท่าทีของการรับฟังกันจากผู้เรียกร้องและผู้ถูกเรียกร้องที่อาจจะขาดเวลาในการทำความเข้าใจ และผ่านกิจกรรมละลายพฤติกรรมกันเป็นเรื่องที่ผู้จัดงานต้องระมัดระวังมาก ซึ่งข้อขัดข้องบางเรื่องเป็นปัญหาในเชิงเทคนิคที่สามารถแก้ไขได้ ตัวอย่างเช่น ภาษาที่นักวิชาการใช้ในวิชาการด้านสตรีนิยมนั้น การกล่าวถึงคำว่า “อคติทางเพศ” (Gender Bias) คงเป็นเรื่องปกติเพื่อสะท้อนปัญหาโดยทั่วไปเป็นคำศัพท์ธรรมดาๆ คำหนึ่งที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม สำหรับนักกฎหมายโดยเฉพาะผู้พิพากษานั้น คำว่า “อคติ” เป็นทามูหรือสิ่งต้องห้ามที่สำคัญที่สุดที่ผู้พิพากษาจะต้องหลีกเลี่ยง ดังนั้น เมื่อนักวิชาการ

ด้านสตรีนิยมนักกล่าวว่า “ผู้พิพากษาจำนวนหนึ่งมีอคติทางเพศ” จึงเป็นการกล่าวหาหรือสบประมาทที่ร้ายแรงมาก ซึ่งนักวิชาการด้านสตรีนิยมาจไม่รู้สึกใน degree ที่รุนแรงเช่นนั้นเลย ส่งผลต่อบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งต้องการความช่วยเหลือจากทุกฝ่าย

ข้อขัดข้องต่างๆ ดังกล่าวมานี้ เป็นเรื่องที่ต้องมา ทุกๆ ฝ่ายได้พยายามปรับท่าทีและความเข้าใจต่อกัน ซึ่งทำให้ปัญหาต่างๆ ได้ถูกขจัดออกไปในที่สุด ที่สำคัญทุกฝ่ายต้องมองให้เห็นว่าฝ่ายอื่นๆ ต่างก็มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหา ซึ่งที่ผ่านมา บุคคลที่จะคอยเชื่อมประสานเป็นสะพานเพื่อทำความเข้าใจถึงความสำคัญของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นท่านศาสตราจารย์วิชา มหาคุณ หรือท่านศาสตราจารย์ จริฎ ภักดีธนากุล ซึ่งเป็นผู้พิพากษา “ผู้ชาย” ที่สนใจเรื่องสิทธิของผู้หญิง และสามารถทำงานกับกลุ่มนักกิจกรรมด้านสตรีนิยมได้เป็นอย่างดีก็ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในกันและกันได้มากขึ้น

มาตรฐานสากลด้านการคุ้มครองสิทธิผู้หญิง

อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) หรือที่เรียกกันสั้นๆ ว่าอนุสัญญาซีดอร์ (CEDAW) ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้วนั้น เป็นกฎหมายระหว่างประเทศฉบับที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การประกันสิทธิของผู้หญิงในทุกแง่มุมทั้งในด้านสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ศักดิ์ศรี สิทธิที่จะเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ สิทธิที่จะมีโอกาสในสังคมในหน้าที่การงาน รวมทั้งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น “ความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม” จึงเป็นสาระ

สำคัญของอนุสัญญาซีดอร์ (CEDAW) ที่นักกฎหมายไทยทุกคน รวมทั้งศาลไทย ต้องนำมายึดถือและผลักดันให้เกิดการคุ้มครองในทางปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในนั้น มีทฤษฎีเอกนิยม และทฤษฎีทวินิยมที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ในประเทศที่มีระบบเอกนิยม สามารถนำข้อตกลงระหว่างประเทศมาใช้เป็นกฎหมายภายในได้โดยตรง แต่สำหรับประเทศไทยซึ่งถือทฤษฎีทวินิยม หมายความว่า การนำกฎหมายระหว่างประเทศเข้ามาใช้เป็นกฎหมายภายในจำเป็นต้องมีกฎหมายภายใน

อนุวัติการให้ถูกต้องเสียก่อน อย่างไรก็ตาม หลักทฤษฎีข้างต้น มิได้หมายความว่าประเทศไทยจะนำหลักการของอนุสัญญาซีดอร์มาใช้ไม่ได้แต่อย่างใด เพราะรัฐธรรมนูญไทย ก็ได้ให้ความสำคัญของเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล รวมถึงสิทธิของผู้หญิงไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจนอยู่แล้ว ดังนั้น จึงไม่มีข้ออ้างใดๆ ที่จะมาทำให้หลักการสำคัญของอนุสัญญาซีดอร์จะถูกกละเลยไปได้

ตัวอย่างความก้าวหน้าเรื่องการพัฒนาสิทธิผู้หญิงของศาลฎีกาฟิลิปปินส์

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการส่งเสริมสิทธิของผู้หญิง (Gender Mainstreaming) ถือเป็นแนวปฏิบัติของรัฐบาลสมัยใหม่ทั่วโลก ไม่ว่าประเทศเหล่านั้นจะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาซีดอร์หรือไม่ก็ตาม ซึ่งรัฐในที่นี้หมายความว่ารวมถึงหน่วยงานของรัฐด้านการยุติธรรมด้วย ศาลฎีกาของประเทศฟิลิปปินส์ เป็นตัวอย่างที่ดี

83

ตัวแทนจากประเทศไทยเข้าคารวะ Hon. Justice Puno ประธานศาลฎีกา ผู้ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่อง Gender Justice

ของความตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งในโอกาสที่คณะผู้พิพากษา นักวิชาการ และตัวแทนองค์กรภาคีจากประเทศไทยได้ไปศึกษาดูงานในประเทศฟิลิปปินส์ โดยการนำของท่านวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ท่านวุฒิชัย หรรษิตวิวัฒน์ ท่านสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ และท่านณรงค์ สุธรรมโกศล นั้น พวกเราได้ไปรับฟังความรู้และประสบการณ์จากฝ่ายฟิลิปปินส์อย่างมากมาย **Hon. Justice Davide อดีตประธานศาลฎีกา** ได้ริเริ่มโครงการจำนวนมากเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนเรื่องการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศภาวะขึ้นในศาล ท่านได้ตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานขึ้นหลายชุด มีการจัดประกวดการเขียนคำพิพากษาที่มีความเข้าใจในเรื่องเพศภาวะดีเด่น โดยการให้รางวัล **Gender Justice Award** ท่านได้พยายามเปลี่ยนศาลครอบครัวให้เป็นศาลที่มีความเป็นมนุษย์ (Human Court) มากขึ้น เมื่อต้องทำคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือผู้หญิง จะต้องมีการทำบรรยากาศของศาล (Court Environment) ให้เอื้ออำนวย โดยศาลเองต้องมีการปฏิบัติอย่างระมัดระวัง ไม่ให้ตนทำให้เกิดการกระทบสิทธิต่อเด็กหรือผู้หญิงเสียเอง

จากหนังสือ “ศาลดาวิด: บทบาทของศาลกับการส่งเสริมเรื่องเพศภาวะและสิทธิผู้หญิง” (The Davide Court: Its Contributions to Gender and Women’s Rights) ที่แปลและเรียบเรียงโดยวาทิต โสทธิพันธ์ ผู้พิพากษาดาวิด (Former Chief Justice Hilario G. Davide, Jr.) เป็นอดีตประธานศาลฎีกาฟิลิปปินส์ซึ่งรับตำแหน่งในช่วงปี ค.ศ. 1991 ถึงช่วงปี ค.ศ. 2005 เป็นผู้มีชื่อเสียงทางด้านการสนใจเรื่องสิทธิผู้หญิง มีบทบาทโดยตรงในการเป็นองค์คณะพิพากษาคดีที่รับรองหรือสนับสนุนสิทธิของผู้หญิง หรือการทำความเข้าใจและความเห็นส่วนบุคคล

เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้หญิง ทั้งในคดีข่มขืนคดีทารุณกรรมผู้หญิง คดีความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงคดีเกี่ยวกับการเพิกถอนการสมรส ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงเวลาดังกล่าว คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยบทบาทของผู้หญิงซึ่งอยู่ที่สำนักงานประธานาธิบดี ก็ได้มีการสนับสนุนในการบูรณาการเรื่องเพศภาวะให้เข้าสู่กระแสหลักในฝ่ายตุลาการ (Gender Mainstreaming) ทำให้ศาลฎีกาได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการตอบสนองเชิงมิติทางเพศภาวะของฝ่ายตุลาการ (The Committee on Gender Responsiveness of the Judiciary) เพื่อคอยดูแลสนับสนุนเรื่องเพศภาวะ คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกา ตัวแทนจากสถาบันฝึกอบรมประธานสมาคมผู้พิพากษา ศาลฟิลิปปินส์ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ศาล ฯลฯ มีการวางข้อบังคับเรื่องการคุกคามทางเพศและการควบคุมวินัยของผู้พิพากษาในที่ทำงาน มีการจัดทำประมวลหลักความประพฤติสำหรับเจ้าหน้าที่ศาล ที่จะต้องไม่เลือกปฏิบัติ และไม่แสดงออกทางวาจาและการกระทำที่เห็นถึงความลำเอียงหรืออคติจากเชื้อชาติ ศาสนา ชาตินิยม หรือชาติพันธุ์ เพศภาวะ หรือความเชื่อมโยงทางการเมือง นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 2005 ได้มีการสั่งการให้เปลี่ยนคำนำหน้าในหนังสือของศาล จาก Gentlemen เป็น Sirs and Madames และมีการรณรงค์ให้ใช้ภาษาที่เป็นกลางในทางเพศภาวะ (Gender Fair Language Primer) ยิ่งไปกว่านั้น ท่านยังสั่งให้จัดทำคู่มือการเขียนคำพิพากษา (Manual of Judicial Writing) ให้คำนึงถึงมิติด้านเพศภาวะ หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่มีการเหยียดเพศ รวมทั้งมีการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้พิพากษาเพื่อให้มีความละเอียดอ่อนในเรื่องเพศภาวะ (Gender Sensitivity Training-GST) อย่างจริงจัง รวมทั้งมีการจัดทำ

แผนด้านเพศภาวะและการพัฒนา (Gender and Development Plan) ในสถาบันฝึกอบรมตุลาการแห่งประเทศฟิลิปปินส์ (The Philippine Judicial Academy)

สิ่งที่มีค่าสูงสุดที่ท่านอดีตประธานศาลฎีกาท่านนี้ได้สร้างคุณูปการไว้ ก็คือการวางหลักกฎหมายที่สำคัญที่เป็นการวางหลักประกันการยอมรับสิทธิของผู้หญิง ทั้งในส่วนของคดีอาญาและคดีครอบครัว ซึ่งหลายคดีเกี่ยวข้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงด้วย ศาลฎีกาในยุคที่ท่านผู้นำท่านนี้ จึงถือเป็นตำนานที่ผู้พิพากษารุ่นใหม่ต้องถือปฏิบัติ รวมทั้งท่าน Hon. Justice Puno ท่านประธานศาลฎีกาคนปัจจุบันที่พวกเราได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมคารวะ ก็ได้พยายามผลักดันเรื่องดังกล่าวให้เป็นประเด็นสำคัญของงานศาลยุติธรรมอีกครั้งหนึ่งเช่นเดียวกัน

ในการศึกษา ดูงานคราวนั้น UNIFEM ได้มอบหนังสือดีๆ จากศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัย

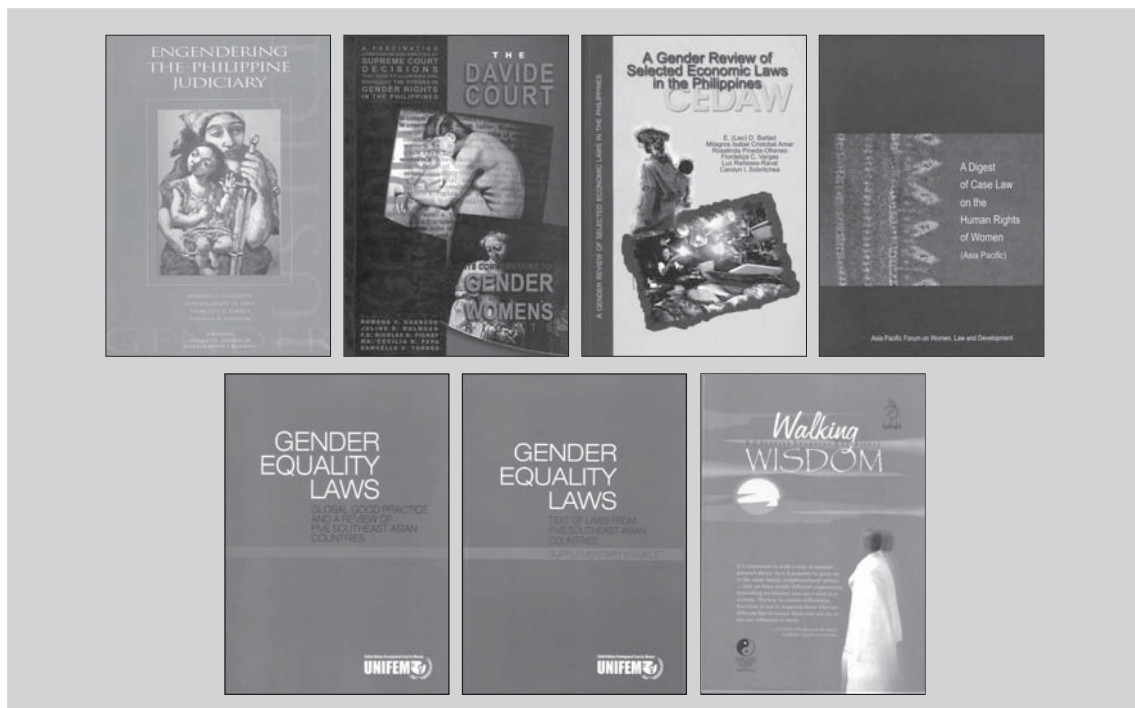
ฟิลิปปินส์มาหลายเล่ม ได้แก่ หนังสือ Gender Sensitivity in the Court System หนังสือ Gender Sensitivity in the Family Court หนังสือ Engendering the Judiciary และ หนังสือ The Davide Court ที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น ซึ่งทางองค์กรภาคี ก็ได้พยายามจัดทำโครงการแปลไว้หลายเล่มแล้วซึ่งผู้พิพากษาและนักกฎหมายไทย คงจะได้นำมาศึกษาเป็นตัวอย่างสำหรับการทำงานของประเทศไทยในโอกาสต่อไป

ประเด็นทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเรื่อง “ความเป็นธรรมทางเพศ”

บุคคลจำนวนมากคิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้หญิงต่างไปจากบุรุษในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องความเป็นธรรมทางเพศ สะท้อนให้เห็นว่า การปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนในความแตกต่างทางเพศ อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ มีข้อพึงระวังหลายประการ ดังต่อไปนี้

85

- โปรตรังการใชภาษาที่อาจระทบ ต่อเพศภาวะ (Gender Language)

การใชภาษาที่อาจระทบต่อเพศภาวะถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ตัวอย่างเช่น ในหลักสูตรฝึกอบรมผู้พิพากษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เชียงใหม่ที่พวกเราได้จัดขึ้น Hon. Justice Cambell ที่ได้ร่วมแสดงกิจกรรมบทบาทสมมุติกับพวกเราได้แสดงให้เห็นว่า ภาษามีความสำคัญอย่างไร เช่นการตั้งคำถามในการสอบสวนคดีข่มขืนว่า “คุณโดนทำมาที่? อวัยวะเพศเขาที่ลงไปกี่ครั้ง” “คุณแต่งตัวยั่วเขาหรือเปล่า” ซึ่งหากผู้หญิงคนหนึ่งต้องตอบคำถามเหล่านี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า อะไรจะเกิดขึ้น

การใชภาษาที่ไม่เหมาะสมยังถือเป็น การทำให้ผู้เสียหายต้องเป็นเหยื่ออีกครั้ง (Re-Victimization) โดยกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย ทั้งนี้ หากคิดว่าการที่เหยื่อถูกทำร้ายด้วยความผิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเพศ กระบวนการยุติธรรมก็อาจทำร้ายเหยื่อให้เป็นเหยื่ออีกครั้งหนึ่ง ดังที่บางคนได้พูดว่า หากผู้เสียหายถูกข่มขืนแล้ว อย่าให้ผู้เสียหายต้องถูกข่มขืนอีก ครึ่งแล้วครึ่งเล่าด้วยคำถามของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ และศาล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศาล

ในศาลฟิลิปปินส์ มีการให้รางวัลแก่ผู้พิพากษาที่ให้ความสำคัญเรื่องความเป็นธรรมทางเพศ ซึ่งในการดูงานของพวกเรา ได้มีโอกาสไปพบกับผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวท่านหนึ่งที่ได้รับรางวัล Gender Justice Award เนื่องจากมีการใชภาษาที่ดี ที่เขียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงโดยใชภาษาที่สร้างสรรค์ ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้หญิง ในอีกมุมหนึ่งศาลสูงฟิลิปปินส์เอง ก็เคยมีการตำหนิศาลชั้นต้น ที่ได้

สอบถามเหยื่อว่าถูกข่มขืนในทำใด โดยให้สาธิตให้ศาลดู เพราะถือว่า เป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนจิตใจของผู้หญิงอย่างยิ่ง

- โปรตรังความคาดหวังในเรื่องคดี ข่มขืน

คนทั่วไปมักจะอยู่ในวังวนของเงื่อนไขที่เรียกว่า “เธอควรจะทำอะไรบางอย่าง” (She-Should-Have) โดยเฉพาะการคาดหวังให้เหยื่อในคดีข่มขืนต้องมีปฏิริยาบางอย่าง เช่น การต่อสู้ขัดขืน หรือการร้องทุกข์อย่างรวดเร็ว ความคาดหวังเช่นนี้อาจเป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้หญิงก็ได้ โดยเฉพาะผู้พิพากษา หากมีความเชื่อเช่นนี้ อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ทนายฟ้องผู้เสียหายโดยง่าย โดยผู้เสียหายอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร

จากหนังสือ เรื่อง “การข่มขืนและสิทธิมนุษยชน: ประเด็นและความท้าทาย” (Rape and Human Rights: Issues and Challenges) ที่จัดทำโดยหน่วยงานด้านกฎหมายผู้หญิง (Women's Legal Bureau) ที่พวกเราได้ไปเยี่ยมชมในการศึกษาดูงานที่ประเทศฟิลิปปินส์นั้น ได้แสดงให้เห็นว่า กฎหมายว่าด้วยข่มขืนไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่เคคิด ความหมายของการข่มขืนควรมีขอบเขตอย่างไร การล่วงล้ำประเวณีจะตีความแคบกว้างอย่างไร การใช้วาระอื่นๆ นอกจากอวัยวะเพศจะเข้าขอบข่ายหรือไม่ ความหมายของคำว่ายินยอมควรเป็นอย่างไร การทำให้การข่มขืนภรรยาเป็นความผิดอาญาถูกต้องหรือไม่ การที่ผู้หญิงถูกข่มขืนแล้วไม่ต่อสู้ หรือไม่แจ้งความมีความหมายอย่างไร เป็นเรื่องที่นักกฎหมายต้องมีความละเอียดอ่อนในการค้นหาคำตอบ

การข่มขืนมิได้หลายรูปแบบ บิดาข่มขืนบุตร

ทั้งที่ถือว่าเป็นผู้มีความครอบงำทางธรรมจรรยา (Moral Ascendancy) หรือมีอิทธิพลที่อยู่เหนือบุตรได้ การข่มขืนโดยญาติสนิทหรือโดยบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว (Incest Rape) เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ สำหรับภาวะเครียดหลังผ่านประสบการณ์เลวร้าย (Post-Traumatic Stress Disorder- PTSD) อาจมีในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน บางคนเกิดขึ้นทันที บางคนเป็นเดือนหรือเป็นปี จึงเกิดอาการก็ได้ สำหรับเรื่องบาดแผลนั้น การฉีกขาดของเยื่อพรหมจรรย์ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขว่าจะข่มขืนหรือไม่ ดังนั้น ผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว และโสเภณีก็อาจถูกข่มขืนได้ ทฤษฎีคู่รักพากันไปเที่ยว (Sweetheart theory) ไม่ได้หมายความว่ายอมให้มีการล่วงละเมิดทางเพศโดยสมัครใจเสมอไป และการนิ่งเฉยของเหยื่อก็ไม่ใช่ความยินยอม (Inaction of Rape is not a Consent) ด้วย ดังนั้น เรื่องราวของคดีข่มขืนจึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและช่วยกันสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น

กระทั้งท่าน Hon. Justice Davide อดีตประธานศาลฎีกาฟิลิปปินส์เอง ก็เห็นว่าในคดีข่มขืนนั้น บางคนอาจจะร้องต่อสู้ ใช้กำลังต่อสู้ แต่บางคนอาจจะเป็นลม สลบ เหนื่อยอ่อน หรืออยู่ในสภาวะความเครียดที่แตกต่างกันไป หรืออาจอยู่ในสภาพการณ์ลำบากทางจิตใจ (Psychological Predicament) เช่น วยเยาว์ ตกอยู่ใต้อำนาจ

ปกครองและการควบคุมที่เหนือกว่า ซึ่งท่านเห็นว่าไม่ควรมองเหยื่อคดีข่มขืนแบบเหมารวม (Stereotyping the rape victim) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแนวทางในการรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ของศาลที่เคยมีมาก่อนหลายเรื่อง รวมถึงเรื่องใบรับรองแพทย์ ก็ถือว่าไม่ใช่เรื่องจำเป็นต่อการพิสูจน์ว่ามีการข่มขืนอีกต่อไป

- โปรดเข้าใจอาการพิเศษของผู้หญิงที่ทุกข์ทน

สำหรับผู้หญิงที่เป็นผู้กระทำความผิดนั้น การพิสูจน์สาเหตุที่มาของการกระทำความผิด โดยเฉพาะกรณีผู้หญิงที่มีอาการเก็บกดเนื่องจากถูกสามีทำร้ายร่างกายหรือจิตใจมาอย่างยาวนาน จนเกิดอาการระแิบและทำร้ายสามีกลับไป ที่ภาษาของจิตแพทย์เรียกว่าเป็น “กลุ่มอาการผู้หญิงถูกทำร้าย” (Battered Women Syndrome- BWS) ยังไม่ได้รับการยอมรับที่จะให้เป็นข้อต่อสู้ในเรื่องเจตนาไตร่ตรองไว้ก่อน หรือการอ้างหลักป้องกันหรือหลัก บันดาลโทษเพื่อให้ผู้หญิงมีโอกาสพ้นผิดหรือได้รับการลดโทษตามกฎหมายไทยแต่อย่างใด ในขณะที่ศาลต่างประเทศต่างให้การยอมรับในหลักการเรื่องนี้ โดยศาลฎีกาของหลายประเทศยอมรับข้ออ้างของผู้หญิงเหล่านี้ โดยวางหลักไว้ในคำพิพากษาของศาลอย่างชัดเจน เช่น มีการยอมรับการอ้างหลักป้องกันตัวได้ หากการกระทำครั้งสุดท้ายของฝ่ายหนึ่งมีผลโดยตรงต่อการกระทำความผิดในภายหลังของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยฝ่ายที่กระทำความผิดในภายหลัง มีเหตุผลที่จะเชื่อโดยสุจริตว่าจะโดนรังแกอีก หากทำผิดไปอาจอ้างป้องกันได้ เพราะไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะพิจารณาว่าการกระทำของฝ่ายที่ถูกทำร้ายมาก่อนจะเป็นการประทุษร้ายอันละเมิดกฎหมาย (Unlawful Aggression) หรือไม่ นอกจากนี้ หากไม่เข้าเรื่องป้องกัน ศาลต่างประเทศอาจ

ยอมรับว่าเป็นเหตุบรรเทาโทษได้ หากมีการยั่วยุ
ลัสมทำให้ขาดการยับยั้งชั่งใจ (psychological
resistance)หรือการทำให้เป็นอัมพาตทางจิตใจ
(psychological paralysis) เป็นต้น ซึ่งศาลไทย
คงจะต้องนำมาพิจารณาศึกษากันอย่างจริงจัง
ในโอกาสต่อไป

ศาลคดีความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence Court) : ตัวอย่างศาลพิเศษที่สนใจ เรื่องความละเอียดอ่อนในความแตกต่าง ทางเพศ

ความตื่นตัวเรื่องความเข้าใจผู้หญิง
เป็นเรื่องที่เกิดไม่ถ้ง่าย หลายประเทศยังนิ่งเฉยต่อ
ความสนใจเรื่องสิทธิของประชาชน ยิ่งเป็นเรื่อง
สิทธิของผู้หญิง ก็ยิ่งพัฒนากันได้ยาก อย่างไรก็ตาม
หลายประเทศที่มีความตื่นตัวก็ได้พยายามสร้าง
ตัวอย่างที่ดีให้เห็น ดังที่ประเทศสหรัฐอเมริกา
โดยการริเริ่มของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและ
ครอบครัว ที่มีการรวมตัวกันทั่วประเทศในลักษณะ
ที่เป็นสภาผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว
แห่งชาติ (National Council of Juvenile and
Family Court Judges) นั้น ก็ได้พยายามผลักดัน
ให้เกิดศาลคดีความรุนแรงในความครอบครัว
(Domestic Violence Court) ขึ้นในบางมลรัฐ
เพื่อทำหน้าที่ดูแลคดีเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรง
ในครอบครัว ที่มักจะมีผู้หญิงและเด็กเยาวชน
เป็นเหยื่อ ซึ่งศาลพิเศษดังกล่าวได้พยายาม คัดเลือก
ผู้พิพากษาที่มีความละเอียดอ่อนต่อปัญหา
ครอบครัวเข้าไปเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี และ
คุณสมบัติของผู้พิพากษา ที่สำคัญที่สุดอีกประการ
หนึ่งก็คือต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องเพศภาวะ
และไม่มีอคติทางเพศ นอกเหนือจากผู้พิพากษาแล้ว
กระทั้งเจ้าหน้าที่ของศาล (Court Staff) ก็ถูก
เรียกร้องให้มีความละเอียดอ่อนต่อปัญหาต่างๆ ด้วย

การทำงานของศาลพิเศษนี้ จำต้องเอื้อ เพื่อตอบ
สนองความต้องการและความจำเป็นของผู้เสียหาย
ซึ่งมักมีความจำเป็นพิเศษ เช่น มีความหวาดกลัว
อยู่ในภาวะที่ไม่ปกติทางจิต ความต้องการความ
ปลอดภัยเป็นอย่างสูง ความต้องการข้อมูล
และความรู้ความเข้าใจ และความช่วยเหลือทาง
กฎหมาย ดังนั้น การทำงานของศาลจึงต้อง
เชื่อมสัมพันธ์กันอย่างดีกับการทำงานของ
หน่วยความฝ่ายผู้เสียหาย รวมถึงหน่วยสหวิชาชีพ
ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการบำบัดต่างๆ แก่
ผู้เสียหาย ซึ่งในสหรัฐอเมริกาเน้นองค์กรทางวิชาชีพ
รวมทั้งองค์กรทางชุมชน (Community-Based
Organisations) เป็นอย่างมาก บรรยาภาค
ในศาลก็ต้องเป็นมิตร ดังเช่นศาลในสหรัฐอเมริกา
หลายศาลพยายามทำบรรยาภาคให้เป็น “ศาลที่
เป็นมิตรกับผู้เสียหายและเด็ก” (Victim and
Child-Friendly Court) ในขณะเดียวกัน
ก็จะต้องมีการประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย
ให้เป็นไปตามมาตรฐานด้วย

ที่ศาลเยาวชนของฟิลิปปินส์ พวกเราได้
ไปเยี่ยมชมห้องที่มีการสืบพยานทางจอภาพ ได้ไป
ดูห้องเด็กเล่นของเด็กๆ ในศาล รวมทั้งได้เห็น
ตุ๊กตาเพศหญิงเพศชาย ที่มีอวัยวะเพศ มีไว้ให้เด็ก

ตุ๊กตาที่แสดงอวัยวะเพศของเด็กชายและหญิง
เพื่อให้เด็กช้ในกรณีที่มาเป็นพยานหรือผู้เสียหาย
คดีละเมิดทางเพศภายในห้องเด็กเล่นของศาลเยาวชน
ประเทศฟิลิปปินส์

ห้องพิจารณาคดีพิเศษที่ออกแบบเพื่อผู้หญิง ในศาลอาญามันจูรี

ที่เป็นผู้เสียหายคอยชี้ และแสดงท่าทางว่าเกิดอะไรขึ้นกับพวกเขาเหล่านั้นในวันเกิดเหตุ จะเห็นได้ว่าศาลฟิลิปปินส์ก็ได้มีความพยายามเป็นอย่างมาก ที่จะทำให้สิทธิของบุคคลได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

สำหรับศาลของประเทศไทย ท่านผู้พิพากษา วรวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล อธิบดีศาลอาญามันจูรี ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายเด็ก เยาวชน ผู้หญิงและครอบครัวก็ได้พยายามนำความรู้ ความคิดและประสบการณ์ที่ได้พบเห็นในต่างประเทศมาปรับใช้ในการทำงานของศาลไทย โดยมีการจัดทำระเบียบคดีความรุนแรงในครอบครัวขึ้นเป็นพิเศษ มีการออกแบบจัดทำห้องพิจารณาคดีที่เอื้อต่อผู้หญิงและผู้ด้อยโอกาสทั้งหลายให้ไม่ต้องเผชิญหน้ากับคู่กรณี อันจะทำให้เกิดความด้อยโอกาสในการฟ้องร้องและการต่อสู้คดี การฝึกอบรมบุคลากรในศาล ทั้งผู้พิพากษา ผู้ประนีประนอมไกล่เกลี่ยคดีของศาล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการของศาลต่างๆ ฝ่าย โดยการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ ที่นำโดยคุณสุพัตรา

ภูวนานุสรณ์ และการสนับสนุนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ที่นำโดยคุณนัยนา สุภาพงษ์ และ ทีมงาน ถือเป็นการแสดงความเป็นผู้นำที่หาญกล้า ที่ได้ปักธงนำให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมทั้งหลาย ได้หันมาสนใจในเรื่องการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศกันอย่างจริงจังต่อไปด้วย

คุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดร.สายสุรีย์ จตุกุล กรรมการสิทธิมนุษยชนด้านสตรีสหประชาชาติ ท่านวรวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามันจูรี และผู้แทนองค์การภาคีจัดประชุม สรุปงานโครงการ ส่งเสริมการดำเนินงานตามอนุสัญญา CEDAW

บทสรุปสุดท้าย

กิจกรรมต่างๆ ในโครงการ “ศาลยุติธรรมกับความเป็นธรรมทางเพศ (Court and Gender Justice)” ที่ทางสถาบันวิจัยและพัฒนาคัดส์ สำนักงานศาลยุติธรรมและองค์กรภาคีทุกฝ่ายได้พยายามจัดทำขึ้นนี้ถือเป็นเพียงจุดเริ่มต้นเล็กๆ เท่านั้น เส้นทางแห่งการพัฒนาสิทธิความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรมยังคงทอดไปข้างหน้าอีกยาวไกล และทุกฝ่ายต้อง เข้ามาช่วยกันสร้างสรรค์สานฝันและเติมเต็มกันต่อไปในอนาคต

Court and Gender Justice

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

บทสัมภาษณ์
ผู้พิพากษา

ถาม ขอเรียนถามท่านเกี่ยวกับประสบการณ์ความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรมว่า ท่านมีประสบการณ์มาในด้านใดบ้าง

ตอบ เริ่มแรกผมรู้จักกับคุณสุพัตรา ภูธรานุสรณ์ จากกองทุนเพื่อพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) คุณสุพัตราเสนอว่าอยากทำงานร่วมกับศาล ผมก็ยินดีเพราะผู้พิพากษาจะได้มีโอกาสเรียนรู้กฎหมายความเสมอภาคทางเพศ โดยเฉพาะอนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 โดยเฉพาะความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม หลังจากนั้นคุณสุพัตราได้ประสานงานกับท่านสุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำ สำนักประธานศาลฎีกาที่สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์

สถาบันวิจัยฯ กับ UNIFEM จึงได้ดำเนินงานร่วมกันโดยจัดสัมมนาเรื่อง “ความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม” ขึ้น ผมก็มีโอกาสเข้าประชุมสัมมนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและผู้สนใจด้านนี้ ซึ่งเป็น

นายวิชรินทร์ ปังเจกวิญญูสกุล

อริบตีผู้พิพากษาศาลอาญารธนบุรี

จุดเริ่มต้นที่ดี ที่ต้องทำความเข้าใจบทบาทของชายหญิงและบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมต่อผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหายหรือจำเลยที่ต้องการความละเอียดอ่อน แต่เราก็ลืมไป โดยเฉพาะการพิจารณาคดีในศาลบางครั้งทนายความหรืออัยการตั้งคำถามในลักษณะไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้หญิง ซึ่งบางครั้งศาลที่มีประสบการณ์จะห้ามปรามแต่ถ้าศาลที่ไม่มีประสบการณ์ จะไม่ค่อยห้ามปราม ในขณะเดียวกันบรรยากาศในห้องพิจารณาคดีบางครั้งมีเจ้าหน้าที่ของศาลอยู่แล้ว ผู้เสียหายที่มาเบิก

ความเขาก็อายที่จะพูด ถ้าเจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ไม่เข้าใจก็จะแสดงท่าที ซึ่งทำให้เขาอึดอัดไม่กล้าพูดความจริง บางเรื่องซึ่งตรงนี้กระบวนการยุติธรรมเราต้องทำความเข้าใจ เป็นประสบการณ์ที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากการประชุมสัมมนากับผู้แทน UNIFEM ก็หลายปีมาแล้ว

ถาม ท่านมีความสนใจหรือมีความเกี่ยวข้องในด้านนี้มากก่อนไหม

ตอบ เดิมที่ผมทำวิจัยเรื่องเด็กถูกทารุณกรรมมาก่อนจริงๆ แล้วเรื่องเด็กกับผู้หญิงมันแยกกันไม่ค่อยออก หลังจากนั้น ผมได้รับทุนของสถาบันวิจัย ระบบ

สาธารณสุข เขาให้ทุนมาทำวิจัยเรื่องการสนองตอบของกระบวนการยุติธรรมต่อความรุนแรงในครอบครัวซึ่งตรงนั้นเป็นจุดหนึ่งที่มีโอกาสค้นคว้าจริงๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ได้มีการเขียนบทความโดยเฉพาะเรื่องเด็กและผู้หญิง ตอนนั้นก็มีความรู้สึกว่าทำไมนักกฎหมายไม่ค่อยมีความรู้ด้านนี้เท่าไร ส่วนใหญ่จะเป็นนักวิชาการจากสถาบัน การศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เห็นความสำคัญของประเด็นนี้ ซึ่งนักวิชาการที่สนใจเรื่องนี้ก็จะเป็นนักวิชาการในสาย Feminist ไม่ค่อยมีผู้ชายมาทำเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิง ทำให้บุคคลอื่นๆ ในสังคมมองว่ากลุ่มผู้หญิงที่ออกมาเคลื่อนไหว เรื่อง สิทธิของผู้หญิงเป็นการทำเพื่อตัวเอง ต่อมายุคหลังก็มีผู้ชายและมีนักวิชาการผู้ชายมาทำเรื่องนี้ จึงทำให้ความสงสัยนี้ เริ่มกลายเป็นจุดเปลี่ยน แต่อาจจะช้ากว่าเรื่องเด็กเพราะเรื่องเด็กเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถรับได้ เช่น กฎหมายคุ้มครองเด็กที่ออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จริงๆ ร่างพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็กได้ริเริ่มมานานกว่า 10 ปี แล้ว จะให้ความสำคัญกับเด็กมาก เพราะไม่มีประเด็นเรื่องการเมือง แต่ถ้าพูดถึงเรื่องความรุนแรงในครอบครัว มันก็มีประเด็นสังคมแบบมีอคติว่าทำเพื่อตนเองรีเปลา ซึ่งก็เป็นภาระของกลุ่มที่ทำงานต้องอธิบายให้สังคมเข้าใจว่าไม่ใช่เรื่องของผู้หญิงเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของส่วนรวมเป็นการคุ้มครองสิทธิให้กับทุกคนในครอบครัวรวมทั้งผู้ชายด้วยซึ่งปัจจุบันผมว่าดีขึ้น

ถาม ในการทำงานท่านได้พบปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง

ตอบ จากการทำงานโดยเฉพาะอยู่ที่ศาลอาญาธนบุรีมีความรู้สึกเหมือนกันว่าความเข้าใจของเจ้าหน้าที่เราไม่ละเอียดอ่อนคือไม่เข้าไปในจิตใจของผู้เสียหาย ผมก็เห็นว่าลำพังผู้พิพากษาเข้าใจ

อย่างเดียวไม่พอ เพราะเราอยู่บนบัลลังก์คนที่จะสัมผัสกับประชาชนต้องเริ่มต้นตั้งแต่ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ทุกส่วน โดยเฉพาะหน้าบัลลังก์ซึ่งจะอยู่ใกล้ชิดกับผู้เสียหายต้องมีวิธีพูด มีวิธีแสดงออกที่เข้าอกเข้าใจเขา ไม่ซุบซิบนินทา วิพากษ์วิจารณ์ ศาลอาญาธนบุรีจึงจัดให้มีการจัดสัมมนา โดยนำเจ้าหน้าที่ไปสัมมนาอบรมที่จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจมากขึ้น ไม่ใช่เข้าใจเฉพาะผู้หญิง แต่เข้าใจบทบาททนายหญิง เข้าใจการบริการประชาชน การเข้าถึงจิตใจของผู้เสียหายหรือจำเลยทำให้มีความเอื้ออาทรต่อผู้มาติดต่อราชการต่างๆ ซึ่งตรงนี้จะเห็นได้ชัดเวลาพูดคุยกับชาวบ้าน ก็เหลือสองจุด ที่ไม่สามารถทำได้คือตำรวจที่ประจำศาลและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ตรงนี้เราไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงเขาได้ เวลาเขาพูดจากับประชาชน แล้วเกิดเสียงแข็งเกินไปคือไม่เป็นมิตรกับประชาชนที่มาศาลทั้งฐานะผู้เสียหายหรือจำเลย ซึ่งเขามีความกังวลอยู่แล้ว ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ของศาลมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยทำให้บรรยากาศในศาลเป็นมิตรกับประชาชนคือให้เกิดความจริงใจ ในขณะเดียวกันผู้พิพากษาหลายๆ ท่าน ได้มีโอกาสไปร่วมสัมมนาก็ได้มองเห็นจุดต่างๆ ที่เป็นความกังวลใจของพยานที่มาศาลซึ่งแต่ก่อนเราอาจจะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยทำให้เรามองข้ามไป

ถาม ท่านได้รับทุนสนับสนุนเพียงพอไหม

ตอบ ตอนที่ผมจัดการสัมมนา อบรมเจ้าหน้าที่ก็ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM)

ถาม ท่านมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับกิจกรรมนี้ในส่วนของกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ ที่ออกมา

ตอบ จริงๆ แล้วกฎหมายเราไปไกลพอสมควร หลักกฎหมายมีแนวทางปฏิบัติให้ผู้เสียหายหรือพยานที่วิตกกังวลหรือเกรงกลัวจำเลย ต้องมีวิธีพิจารณาคดีแบบไม่เผชิญหน้ากัน หรือใช้สื่อช่วยในการพิจารณาคดี แต่วิธีปฏิบัติเราต้องรีบทำ เช่น การสืบพยานเดิม หรือสืบพยานโดยไม่เผชิญหน้ากัน เพราะบางที่ผู้หญิงถ้ามาเบิกความเห็นหน้าจำเลยก็ไม่กล้าพูด ก็เกิดความเครียด ถ้าจะพูดความจริงก็กลัวจำเลย และกลัวญาติจำเลย เขาก็ไม่กล้าพูดความจริง การค้นหาความจริงลักษณะนี้ก็ลำบากด้วยเหตุนี้ทางศาลอาญานบรีก็พยายามพัฒนาปรับปรุงแก้ไขปัญหานี้ จากที่ได้รับงบประมาณมาจากสำนักงานศาลยุติธรรม กองทุน UNIFEM ก็สนับสนุนให้ทดลองดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบการพิจารณาคดีที่ไม่เผชิญหน้ากัน ซึ่งแยกจากการสืบพยานเด็กหมายความว่า เด็กจะไม่เห็นตัวจะไม่ได้ยินเสียงผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่สืบพยานอีกประเภทหนึ่งคือสืบพยานที่เป็นผู้ใหญ่ อาจจะไม่เห็นหน้าแต่ได้ยินเสียง บางทีศาลก็ไม่ให้พูด ก็ได้จัดเป็น 2 รูปแบบ ระเบียบวิธีพิจารณาความรุนแรงในครอบครัวซึ่งก็เป็นอีกแนวทางหนึ่ง เพราะว่ากฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวไม่มีตัวบทเป็นสารบัญญัติ ไม่มีวิธีพิจารณาว่าทำอะไร เพราะใช้วิธีพิจารณาความอาญาไปประกอบ เพราะวิธีการหรือกระบวนการตามกฎหมายซับซ้อน มีทั้งการไกล่เกลี่ยและคุ้มครองชั่วคราว ซึ่งเราก็ออกแนวปฏิบัติแบบไกล่เกลี่ยน่าจะช่วยให้การพิจารณาคดีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้เกิดเอกภาพและประสิทธิภาพมากที่สุด

ถาม ในส่วนขององค์กรของท่านบุคลากรมีข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานอย่างไรบ้าง

ตอบ การประสานงานระหว่างศาลในทางปฏิบัติ มีการส่งประเด็นไปยังศาลอื่นบ้าง กฎหมายเข้มงวด เพราะถือว่าเป็นการสืบพยานลับหลังจำเลย ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานข้างนอกที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้* แนวปฏิบัติต้องมีการประสานงานอยู่แล้ว เมื่อมีการฟ้องคดีความรุนแรงในครอบครัว ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายประมวลข้อเท็จจริงและรายงานศาล ซึ่งเป็นคณะติดตามว่ามีการแก้ไขปัญหายังไง ก็ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (ดูระเบียบศาลอาญานบรีว่าด้วยการจัดการคดีความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551 ท้ายเล่ม)

ถาม ปัญหาด้านทัศนคติเป็นอย่างไรบ้าง

ตอบ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างประจำ ผมประทับใจมากในรุ่นสุดท้ายที่ไปอบรม เพราะบางคนที่เขาก็มีปัญหาครอบครัว บางคนปฏิบัติกับครอบครัวในทางไม่ถูกต้องละเมิดสิทธิของผู้หญิง หลังจากที่ได้เข้ารับการอบรมสัมมนาทำให้เขาคิดได้ บางคนก็บอกว่าต่อไปจะปรับปรุงตัวเองใหม่ จะไม่ทำให้ครอบครัวมีปัญหา ซึ่งทำให้ครอบครัวของพวกเขาได้รับประโยชน์ไปด้วย

ถาม ท่านมีความคาดหวังต่อการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิสตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีความที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงกับสตรีอย่างไร

ตอบ สำนักงานศาลยุติธรรม โดยเฉพาะสถาบันวิจัยและพัฒนาคดีควรจัดทำหลักสูตรร่วมกับทางสถาบันพัฒนาข้าราชการศาลยุติธรรม ในเรื่องศาลยุติธรรมทางเพศ (Gender Justice) มาอบรมให้กับบุคลากรของศาลทุกระดับ เพราะผู้พิพากษา

* หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 และมาตรา 13.

อาจจะอยู่บัลลังก์ไม่สัมผัสกับตัวความโดยตรง คนที่จะสัมผัสพูดคุยกับชาวบ้านและผู้เสียหาย คือ เจ้าหน้าที่ศาลเราโดยเฉพาะพวกนัดความ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการเงิน กลุ่มคนเหล่านี้ ถ้ามีทัศนคติที่ดีกับผู้เสียหายหรือจำเลย มีความเข้าอกเข้าใจ ผลก็จะออกมาในทางที่ดี

ถาม ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง

ตอบ องค์การศาลควรพัฒนาหลักสูตรการอบรม ในเชิงกระบวนการไม่ใช่แบบเอาวิทยากรมาบรรยาย ถ้าบรรยายจะเข้าใจยาก วิทยากรต้องจัดกิจกรรม ลักษณะที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเช่น การแสดงละครสะท้อนชีวิตจริงของประชาชน ที่มาศาล เช่น เขามาศาลเขารู้สึกอย่างไร สะท้อน ความรู้สึกของประชาชนจริงๆ ว่าเป็นอย่างไร

หลังจากนั้นเปิดโอกาสให้ถกเถียงแลกเปลี่ยน เนื้อหาจากละครว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร หากตนเอง เผชิญกับสถานการณ์เช่นเดียวกับละครก็จะเกิด กระบวนการที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้แลกเปลี่ยน วิธีคิด ทัศนคติ น่าจะได้ผลกว่าการใช้วิธีการอบรม แบบบรรยาย การเปลี่ยนแปลงทัศนคติคนจะใช้ การมานั่งเรียนอย่างเดียวไม่ได้ ต้องใช้กระบวนการ ในการเรียนรู้จึงจะเกิดแรงเหวี่ยงเปลี่ยนวิธีคิด ตนเองได้ อยากให้มีกระบวนการนี้ อยากให้มีสื่อ มีหลักสูตรที่ชัดเจนใช้เวลาไม่มาก 2 วัน ก็ได้ผล จะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดในการ เข้ามาใช้บริการจากศาล

◆◆◆◆◆◆◆◆

ประวัติโดยย่อ

ชื่อ	นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล
ตำแหน่ง	อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2520 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ปี พ.ศ. 2523 สังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล ปี พ.ศ. 2532 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2542
ประวัติการทำงาน	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงสุรินทร์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดหนองคาย ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงตลิ่งชัน ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงดุสิต ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 5 ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 1 รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค 9

ถาม ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice)

ตอบ ผมเริ่มสนใจเรื่องความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดตรัง แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในปี พ.ศ. 2538 เนื่องจากลักษณะของศาลเยาวชนและครอบครัว มีคดีแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวที่ต้องขึ้นสู่ศาล โดยเฉพาะคดีฟ้องหย่าที่ฝ่ายหญิงถูกกระทำความรุนแรงจากชายผู้เป็นสามี หลังจากนั้นก็ได้ทำงานตำแหน่งบริหารในศาล

เยาวชนและครอบครัว
กลางระหว่างปี พ.ศ.
2545-2547 ต่อมาเมื่อ
พ.ร.บ. คู่สมรสผู้ถูก
กระทำ ความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. 2550

เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2549 ผมได้รับเชิญเป็นนักวิชาการในคณะกรรมการดังกล่าว จึงมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและปรับปรุงร่างกฎหมายฉบับนี้ เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับ ผมได้มีโอกาสเป็นวิทยากรให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครัวของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บรรยายกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องล่าสุด ในระหว่างวันที่ 14-19 มกราคม พ.ศ. 2551 สำนักงานศาลยุติธรรมได้อนุญาตให้ผมและคณะเดินทางไปศึกษาดูงานเรื่อง “บทบาทศาลกับความเสมอภาคทางเพศ” ณ ประเทศฟิลิปปินส์ โดยทุนของกองทุนการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ ถึงปัจจุบันผมยังอยู่ในแวดวงวิชาการ เรื่องการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice) มาโดยตลอด

ถาม ท่านมาเกี่ยวข้อง หรือสนใจในเรื่องนี้ได้ อย่างไร

ตอบ 1. เนื่องจากลักษณะของศาลเยาวชนและครอบครัวเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดตรัง แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ในปี พ.ศ. 2538 มีคดีแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวที่ต้องขึ้นสู่ศาล โดยเฉพาะคดีฟ้องหย่าที่ฝ่ายหญิงถูกกระทำ ความรุนแรง จากชายผู้เป็นสามี

นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 2

2. เหตุผลที่สนใจในเรื่องการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศ เพราะมีพื้นฐานจากงานเด็กเยาวชนและครอบครัวที่ตระหนัก ในเรื่องสิทธิเด็ก เมื่อมีโอกาสมาเรียนรู้ประสบการณ์จริงจากงานคดีที่อยู่ในศาลเยาวชนและการตัดสิน ในความผิดเกี่ยวกับเพศของศาลผู้ใหญ่ก็พบว่า นอกจากเด็กหรือเยาวชนถูกละเมิดสิทธิแล้วสตรียังเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกระบาดเอาเปรียบ ถูกล่วงละเมิดโดยจงใจหรือความเคยชินจากทัศนคติ และค่านิยมที่ผิดของผู้ชายที่ถูกหล่อหลอมมาจากต้นแบบที่ไม่ถูกต้อง

ถาม ในการทำงานท่านได้พบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

ตอบ ขอแยกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ในด้านทัศนคติค่านิยมความเชื่อของสังคมที่มีมุมมองต่อผู้หญิง ที่ไม่สอดคล้องกับหลักการสากลนั้น เป็นเรื่องที่ยากที่จะทำความเข้าใจกับผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อสตรีให้เปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมได้ทันที เพราะความเหลื่อมล้ำทางเพศ เป็นปรากฏการณ์ที่ถูกหล่อหลอมกล่อมเกลามาจากบรรพบุรุษให้อคติ และปัจจัยแวดล้อมทางขนบธรรมเนียมประเพณี และกฎหมาย อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในข้อนี้

2. ในด้านการเผยแพร่ความรู้กฎหมายให้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่ลดทอนหรือมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรม เยียวาสตรีที่ถูกล่วงละเมิดในทุกรูปแบบ ก็ยังมีปัญหาในเชิงความพร้อมของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น เช่น ตำรวจ ที่อาจยังมีความเข้าใจกับเจตนารมณ์และวิธีปฏิบัติตามกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวทำให้คดีความรุนแรงในครอบครัวไม่ขึ้นสู่การพิจารณา

ของศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ แต่กลับไปอยู่กับศาลแขวง ศาลจังหวัดหรือศาลผู้ใหญ่เกือบทั้งหมด แต่ปัญหานี้ น่าจะแก้ไขได้ไม่ยาก ขึ้นอยู่กับกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องชัดเจนสักกระยะหนึ่ง ปัญหาข้อนี้ก็จะคลี่คลาย กฎหมายก็จะสามารถคุ้มครองสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและเต็มรูปแบบ

ถาม ท่านมีความคาดหวังต่อศาลในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิสตรีในคดีความเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีอย่างไร

ตอบ ผมอยากเห็นศาลยุติธรรมเป็นเสาหลักของสังคมในด้านการพัฒนาและคุ้มครองสิทธิสตรี เนื่องจากคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงไม่ว่าทำร้ายร่างกายหรือจิตใจต่อสตรีจะเป็นคดีอาญาเสียทั้งสิ้น หากศาลยุติธรรมวางบรรทัดฐานหลักการในเรื่องการคุ้มครองสิทธิสตรี และวินิจฉัยคดีที่สอดคล้องกับหลักการสากลแล้ว คำพิพากษาของศาลก็จะเป็นกติกาสังคมที่ทุกฝ่ายต้องเคารพและปฏิบัติตาม โดยเฉพาะในคดีความรุนแรงในครอบครัวที่มุ่งสู่ความสมานฉันท์ ปรับปรุงความสัมพันธ์สามีภริยา และเยียวยาสามีผู้ก่อภัยให้ยุติความรุนแรงได้

ถาม ท่านมีความรู้ลึกซึ้งอย่างไรกับกิจกรรมทางวิชาการ Gender Justice ที่ได้ไปเกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวกับศาล ท่านคิดว่ามีข้อขัดข้องในด้านใดบ้าง อย่างไร

ตอบ ผมขอแยกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านกฎหมาย/ระเบียบ

ความไม่ชัดเจนของกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวหรืออนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เป็นประเด็น

สำคัญที่ทำให้กลไกตามกฎหมาย ไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความไม่ชัดเจนของขอบเขตความรุนแรงต่อกายที่ยังมีจัดแบ่งแยกได้ชัดเจนว่า อาการปวดเจ็บทางกายขนาดใดที่จะขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือไปดำเนินคดียังศาลแขวงซึ่งเป็นธรรมดา เป็นต้น

2. ด้านงบประมาณ

ยังมีไม่เพียงพอต่อการพัฒนาบุคลากร เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ครอบครัวไปยังหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศ

3. ด้านบุคลากร

ยังขาดทักษะความรู้ความเข้าใจในบริบทของความเสมอภาคทางเพศและเห็นถึงความสำคัญในคดีความรุนแรงที่สตรีถูกล่วงละเมิด ยังมีทัศนคติว่าเป็น เรื่องสามีภรรยาการแก้ไขปัญหากันเอง รวมทั้งบุคลากรยังมีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามกฎหมายด้วย

4. การมีส่วนร่วม/การประสานงาน

เป็นสัญญาที่ดีของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ดูแลกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว ที่ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม และประสานการทำงานได้เป็นที่น่าพอใจ

5. ปัญหาด้านทัศนคติ/อคติ

ยังเป็นปัญหาอยู่ เพราะบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ยังมิได้มีการเปลี่ยนกระบวนการทัศนให้เห็นถึงความสำคัญของสตรีตามธรรมชาติและการปฏิบัติต่อสตรีที่เป็นผู้เสียหาย

โดยตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนความรู้ไปสู่ความเชื่อที่ถูกต้อง เมื่อผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ผลลัพธ์ในทางปฏิบัติก็จะมุ่งสู่เป้าหมายตามเจตนารมณ์ไม่เกิดข้อผิดพลาด

6. ความรู้สึก

รู้สึกชื่นชมสถาบันวิจัยและพัฒนาคดีของสำนักงานศาลยุติธรรม ที่มีบทบาทอย่างสูงต่อกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านกฎหมายให้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในเรื่องความเสมอภาคทางเพศ การประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาทุกชั้นศาลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็นที่น่าพอใจ

คำถาม ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร

ตอบ 1. ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขึ้น เนื่องจากเป็นคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแขวงและศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร เพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานในการทำงาน ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. ควรจัดสัมมนาผู้พิพากษาตามภาคต่างๆ เกี่ยวกับกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้เข้าใจเจตนารมณ์ และวิธีปฏิบัติรวมทั้งรับทราบปัญหาข้อขัดข้องในการทำงาน

ชื่อ	นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ
ตำแหน่ง	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 2
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงเนติบัณฑิตไทย รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ประกาศนียบัตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6 ผ่านการอบรม หลักสูตร การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย สำหรับผู้บริหารระดับสูงของสถาบันพระปกเกล้า ผ่านการอบรมหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2548
ประวัติการทำงาน	ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดตรังแผนกคดีเยาวชน และครอบครัว ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสงขลา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงธนบุรี ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เป็นอดีตกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ก.บ.ศ.) เป็นอดีตกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม (ก.ศ.) อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เคยได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ ผู้ประสานงานดีเด่นในกระบวนการยุติธรรม ขณะรับราชการเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสงขลา เป็นประธานคณะทำงานจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของศาลยุติธรรม ตาม พ.ร.บ. คຸ້ມครองเด็ก อดีตกรรมการคຸ້ມครองเด็กแห่งชาติ

ถาม ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice)

ตอบ ประสบการณ์โดยตรง ก็น่าจะเป็นการที่มีโอกาส พิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งมีบทบัญญัติกฎหมายบังคับถึงสภาพความไม่เสมอภาคทางเพศ แต่ปัจจุบันก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว

ประสบการณ์โดยอ้อม เคยเข้าร่วมสัมมนา งานวิจัย เรื่องเพศวิถีในคำพิพากษา และโครงการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรมกับร่วมเป็นวิทยากร ในโครงการสัมมนาเชิงวิชาการ เรื่อง “กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงกับการปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล”

ถาม ในการทำงานได้พบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

ตอบ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญน่าจะเป็นปัญหา ด้านทัศนคติและอคติ ในการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับประเด็น ความยินยอมของหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ

ถาม รู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมทางวิชาการ Gender Justice ที่ได้ไปเกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวกับศาล ว่ามีข้อขัดข้อง ด้านใด ด้านหนึ่ง ดังนี้

ตอบ ประเด็นปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. กฎหมาย / ระเบียบ

ในส่วนบทบัญญัติของกฎหมาย เห็นว่ามีความพยายามที่จะพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับ

ถาม ทำไมถึงมาเกี่ยวข้อง สนใจในเรื่องนี้

ตอบ โดยส่วนตัวในครั้งแรก ไม่ได้สนใจในเรื่องนี้ จนกระทั่งมีโอกาสเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งงานดังกล่าวเน้นไปที่ปัญหาของคนยากจน แต่จากการศึกษา ก็พบว่า ความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะคนยากจนเท่านั้น ยังอาจเกิดขึ้นจากสภาพทางเพศได้อีกด้วย จึงเริ่มสนใจศึกษาโดยการเข้าร่วมกิจกรรม วิชาการ Gender Justice และเห็นถึงปัญหาในเรื่องนี้

นางอภิสติ โพธิ์พร้อม

ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 8

Gender Justice ออกมาเรื่อยๆ แต่ศาลที่มีบทบาทในการพิจารณา พิพากษาคดีในเรื่องนี้ยังเป็นศาลทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงไปที่ศาลพิเศษซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้โดยเฉพาะจึงอาจส่งผล ต่อประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายให้ตรงตามเจตนารมณ์ ที่แท้จริง

2. การบริหารงาน / ทางปฏิบัติ

- ขาดการฝึกอบรมผู้พิพากษาให้เข้าใจถึงหลักการที่แท้จริงของเรื่อง Gender การทำงานขาดบุคลากรที่สามารถปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกได้อย่างมีความเข้าใจในปัญหาความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากสำนักงานศาลยุติธรรมไม่มีแผนงานและงบประมาณทางด้านนี้

- การทำงานทางวิชาการด้าน Gender Justice จำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม องค์กรเอกชน เพื่อการพัฒนาทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันยังขาดการประสานงานดังกล่าว

3. ปัญหาด้านทัศนคติ / อคติ

นับว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในส่วนของศาล แต่เป็นรากเหง้าสำคัญของปัญหาในทุกภาคส่วนที่สภาพสังคมในอดีตเคยชินกับความสำคัญของความเป็นชาย จนละเลยและมองข้ามปัญหาการไม่ได้รับความเสมอภาคทางเพศของหญิง ซึ่งแม้แต่หญิงเองก็ยังมองไม่เห็นวาลิ่งเหล่านี้เป็นปัญหา เนื่องจากทัศนคติที่ยังยอมรับความเหนือกว่าของชาย หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติดังกล่าวให้หมดไปได้การจัดการกับปัญหาความเสมอภาคทางเพศย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะเกิดขึ้นเมื่อใดก็จะถูกสังคมมองข้ามไป

ถาม มีความคาดหวังต่อศาลในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิสตรีในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีอย่างไร

ตอบ ศาลยุติธรรมในฐานะสถาบันอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยการควบคุมตรวจสอบการขอออกหมายจับ หมายค้น ที่อาจละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นศาลยุติธรรมก็น่าจะสามารถพัฒนาบทบาทในการคุ้มครองสิทธิสตรีในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีในอนาคตด้วย

ถาม มีข้อเสนอแนะอย่างไร

ตอบ ดิฉันมองว่าปัญหาหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในเรื่องนี้อยู่ที่ทัศนคติ หรืออคติของสังคมที่ยอมรับความเหนือกว่าของชาย ที่อยู่ในจิตใจของคนในสังคม โดยเฉพาะจิตใจของคนที่เป็นชาย แต่อคตินี้ยังเกาะติดอยู่ในจิตใจของคนที่เป็นหญิงเองอย่างเหนียวแน่น ถ้าเราไม่สามารถขจัดอคตินี้ให้หมดไปได้ ปัญหาความไม่เสมอภาคทางเพศก็จะเป็นปัญหาที่จะถูกละเลยความสำคัญและมิได้ถูกหยิบยกขึ้นมาดำเนินการอย่างจริงจังเป็นระบบ ดังนั้นจึงควรจัดทำแผนงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การปรับเปลี่ยนทัศนคติและลดอคติดังกล่าว ไปพร้อมกับแผนงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา

ถาม ในอนาคตควรจัดกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ หรือควรจะทำอย่างไร

ตอบ น่าจะมีการสำรวจประเมินทัศนคติของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่อง Gender Justice คงทำให้ได้คนสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นคนที่เห็นถึงปัญหา

ดังกล่าวแล้ว อีกกลุ่มเป็นกลุ่มที่ไม่เห็นความสำคัญ
ของปัญหา ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาสำหรับ
คนสองกลุ่ม แยกต่างหากจากกัน กลุ่มแรกต้องการ
พัฒนาในการแก้ปัญหาความเสมอภาคทางเพศ
ในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ กลุ่มนี้
จะเป็นกลุ่มที่จะช่วยกันขับเคลื่อนในการแก้หรือ
ลดปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนกลุ่มที่สอง
ต้องการพัฒนาไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือล
อคติ เพื่อเข้าเป็นแนวร่วมกับกลุ่มแรกต่อไปใน

อนาคต ทั้งสามารเป็นพลังทางสังคมให้เกิดแรง
ขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาคต่อไป ซึ่งการดำเนินการ
พัฒนาต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน โดยศาล
ยุติธรรมซึ่งการดำเนินการผ่านสถาบันวิจัย
รพีพัฒนศักดิ์เป็นแกนกลาง ประสานความร่วมมือ
กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนตลอดจนองค์กร
ต่างประเทศ

◆◆◆◆◆◆◆◆

102

ประวัติโดยย่อ

ชื่อ	นางอภิลี โพธิ์พร้อม
ตำแหน่ง	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 8
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง นิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยานิพนธ์ ดี) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 37
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2530	ผู้ช่วยผู้พิพากษา
พ.ศ. 2531	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดพัทลุง
พ.ศ. 2532	ผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2533	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2535	ผู้พิพากษาศาลแขวงพระนครเหนือ
พ.ศ. 2536	ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
พ.ศ. 2542	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2544	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงพระนครใต้
พ.ศ. 2546	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
พ.ศ. 2549	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
พ.ศ. 2550	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 8

งานสอน/บรรยาย

- พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน อาจารย์พิเศษ ระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ วิชา หลักวิชาชีพนักกฎหมาย
- พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน อาจารย์พิเศษ ระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิชาวิชาชีพนักกฎหมาย
- พ.ศ. 2552 อาจารย์พิเศษ ระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์ดุสิตศึกษา
วิชา กฎหมายมหาชนเบื้องต้น
- พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน เป็นวิทยากรภายในสำนักงานศาลยุติธรรม
ในหลักสูตรอบรม และการสัมมนาที่สำนักงานศาลยุติธรรม และ
ศาลต่าง ๆ จัดขึ้น เช่น
หลักสูตรผู้ช่วยผู้พิพากษา
หลักสูตรผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หลักสูตรผู้พิพากษาอาวุโส
หลักสูตรพนักงานคดีผู้บริโภคร การฝึกอบรมผู้พิพากษาสมทบ
ศาลเยาวชนและครอบครัว
- พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน เป็นวิทยากรภายนอก อาทิ เช่น สถาบันพระปกเกล้า
ในหลักสูตรการเจรจาไกล่เกลี่ย สถาบันวิทยาลัยทหารชั้นสูง
สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน
ผู้ด้อยโอกาสคนพิการและผู้สูงอายุ (สท.)

งานวิจัย

- เป็นผู้วิจัยโครงการ “ระบบอุทธรณ์ฎีกา”
สำนักประธานศาลฎีกา ทุนอุดหนุน สวก.
- เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย “ปัญหาความไม่เสมอภาค
ในกระบวนการยุติธรรม”
สำนักประธานศาลฎีกา ทุนอุดหนุน สวก.

งานร่างกฎหมาย

- ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ในการประชุมพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ....
ของคณะกรรมการกฤษฎีกา
- กรรมการวิสามัญ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมาย
อาญา
- กรรมการวิสามัญ สภาผู้แทนราษฎร
พิจารณาร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว
พ.ศ.....

ถาม ประสบการณ์ส่วนตัวเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice) และกิจกรรมกับศาลยุติธรรม

ตอบ 1. เมื่อก่อน

Feminism / Sexism / Gender / CEDAW / UNIFEM / OSCC / คืออะไรเธอ ไม่รู้จักเลย

ความเสมอภาคระหว่างหญิงชายตอนนี้ก็ติดอยู่แล้ว ไม่เห็นมีปัญหาอะไร เรียกร้องความเสมอภาคทางเพศไป เพื่ออะไรกันคนอื่นเค้ามันไล่เปลาๆ

ถ้าเทียบกับประเทศอื่นผู้หญิงเค้าถูกกดขี่มากกว่า บ้านเรายังคิดอะไร ดันทุรัง เหนื่อยเปล่าๆ ละมั้ง ออกติหรือเปล่า ไม่มีอะไรทำกันแล้วหรือยัง

บางคนก็วิจารณ์ศาลชะเสียหายโดยผู้วิจารณ์ไม่มีความรู้กฎหมาย ไม่รู้วิธีการทำงานของศาลเลย โอ้ย! ไม่มีพรอกความเสมอภาค

2. แต่ตอนนี้

จริงของเค้า ต้องยอมรับนะ

ยังมีอีกมุม มุมที่มองไม่เห็น (ไม่เคยมองเลยมองไม่เห็น มากกว่านะ)

อยากเรียนรู้ ศึกษาต่อไป เพื่อทำความเข้าใจเรื่องเหล่านี้จะศึกษาได้ที่ไหนบ้างหนอ (ตอนนี้รู้แล้วว่า ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

จะทำไง ถึงให้คนอื่นเข้าใจเรื่องเหล่านี้

3. ทำไมถึงเปลี่ยนไป

น่าจะเป็นเมื่อครั้งเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นร่วมกันระหว่างสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) มูลนิธิธีรนาถกาญจน์อักษร และศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปลายปี 2550 ทำให้รู้จักนักสตรีนิยมกับนักพัฒนาเพื่อความเสมอภาคทางเพศหลายท่าน และได้เห็นความแตกต่างของการทำงานของบุคคลเหล่านั้น **ที่ต่อสู้อยู่เพื่อตัวเองเท่านั้น แต่ต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมและเพื่อความเป็นตัว**

ของตัวเอง จึงขอแยกแยะ

การทำงานของคนทั่วไปกับ

คนทำงานเพื่อความ

เสมอภาคทางเพศ

ดังนี้ :-

นางสาวเพชรน้ำผึ้ง เทพพิพิธ
วุฒิปากษาศาสตราจารย์อรรถาธิบาย

คนทำงานทั่วไป	คนทำงานเพื่อ ความเสมอภาคทางเพศ
มี ความฉลาดกลัว เป็นตัวขับเคลื่อน	มี ความใฝ่ฝัน เป็นตัวขับเคลื่อน
มองเห็น อุปสรรค	มองเห็น โอกาส
คิดถึง ความเสี่ยง	คิดถึง ความน่าเสี่ยง
ชอบ ออกความเห็น	ชอบ หาความจริง
ถูก ระบบควบคุม	ถูกควบคุมระบบ
ยิ่งสูง ยิ่งหนาว	ยิ่งสูง ยิ่งท้าทาย

ถาม ในการเข้าร่วมกิจกรรม Gender Justice มีผลต่อแนวคิดในการทำงานในปัจจุบันอย่างไร

ตอบ แนวคิดการทำงานดังกล่าวนั้นจุดประกายก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวเราเหมือนมีพลังจากผู้ที่ทำงานเพื่อพัฒนาความเสมอภาคทางเพศถ่ายทอดมาสู่ตัวเรา พลังเหล่านั้นเข้ามาหล่อหลอมย้อมจิตใจเราทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการทำงานอย่างประหลาด เดิมเมื่อต้องพิจารณาคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่มีความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้องก็มีคำถามที่คิดไว้ในใจเพียงว่า ทำไมผู้ชายถึงทำร้ายผู้หญิง ? ทำไมผู้หญิงยังคงอดทนต่อการถูกทำร้าย ? แล้วผู้หญิงต้องทนอยู่ในสภาพนี้อีกนานเท่าไร ? ทำไมผู้หญิงไม่ก้าวออกมาจากชีวิตแบบนั้น ? ทำไมผู้หญิงถึงสูญเสียโอกาส ? โดยไม่เคยหาคำตอบและไม่คิดจะหาคำตอบหรือหาทางเยียวยาแก้ไขปัญหาที่เห็นอยู่ข้างหน้าแต่เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ทำให้ได้รับรู้แลกเปลี่ยน และสัมผัสความคิดที่ต่างที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างความไม่เท่าเทียมกันความมีอคติในเรื่องเพศ จนนำไปสู่การแก้ไขเปลี่ยนแปลง

เริ่มตั้งแต่สมัยคุณหญิงแรม พรหมโมบล จนถึงปัจจุบัน ทำให้มี พ.ร.บ.ค่าน้ำหนันามบุคคล พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง การบวชเป็นภิกษุณีในศาสนาพุทธการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองในประเด็นสาธารณะ และอื่นๆ **ทิ้งไปเลย** ตระหนักว่า งานที่เราทำอยู่ ภาระงาน ที่เรารู้สึกว่าหนักเสียมากมายนั้น ยังเทียบไม่ได้กับความเสียสละของบุคคลเหล่านั้น ที่เพียรพยายามต่อสู้เพื่อความเท่าเทียม ทำให้เราได้มีที่ยืนอยู่ในฐานะเป็นผู้พิพากษาหญิงคนหนึ่งเมื่อระลึกถึงการต่อสู้ของผู้หญิงรุ่นแรกๆ แล้วก็ทำให้มีพลังฮึดขึ้นมาอย่างเหลือเชื่อ จึงขออาสากับตัวเองว่าเราจะร่วมเป็นอีกหนึ่งเสียง เป็นอีกหนึ่งแรง ที่จะพัฒนางานด้านความเสมอภาคทางเพศต่อไป เพราะแม้ว่าที่ผ่านมาความเคลื่อนไหวและกระแสการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศดังกล่าว ทำให้มุมมองของเพศชายไม่น้อยเกิดการตื่นตระหนกเรียนรู้ค่านิยมพฤติกรรมทางเพศ ปรับเปลี่ยนวิธีการคิดของตนไม่น้อยทีเดียวและเริ่มหันมาใส่ใจ ลดอคติให้โอกาสและเรียนรู้ทฤษฎีผู้หญิงมากขึ้น **แต่โดยรวมแล้วความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายยังไม่เท่าเทียมกัน นั่นเอง**

ตัวอย่างคำถามง่ายๆ เช่น ผู้หญิงกับผู้ชายมีความสามารถเท่ากัน ทั้งสองเพศจะมีโอกาสเท่ากัน หรือไม่ !!!!! ผู้ที่ถูกตั้งคำถามจะเงยบคิดอยู่นาน และไม่ตอบคำถาม

คิดในใจว่า ตอบยากนักหรือ นี่แค่เริ่มต้นคำถามแรกเอง

ถาม ได้รับอะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรม Gender Justice

ตอบ สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

การรับฟังเสียงที่ต่าง บังชี้ ทำให้เห็นว่า นักพัฒนาเพื่อความเสมอภาคทางเพศ มีกรอบการทำงานโดยยึด (และจะขอยึดตามด้วย) :-

● **จุดยืนชัดเจน** บอกจุดยืน - ตำแหน่งของตนอย่างชัดเจน กล้าที่จะ **เปิดหู เปิดใจ ฟังความเห็นที่แตกต่าง และยิ่งกว่านั้น**

● **ไม่ด่วนสรุปและตัดสินผู้อื่น** ระมัดระวังที่จะไม่ใช้ความเชื่อ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ไปตัดสินว่าคนอื่น “ผิด” คัดกรองอคติด้วยการฟัง “อย่างลึกซึ้ง”

● **ใจกว้าง รับฟังความคิด ความเห็น ความเชื่อที่แตกต่าง** อย่างเคารพ และเข้าใจ สามารถเปลี่ยนความขัดแย้งที่เป็นพลังทางด้านลบ ให้กลายเป็นพลังทางด้านบวกได้ **ยอมรับฟังคำติชม** (คำติมากกว่า คำชม) ยอมทนฟังผู้ไม่เข้าใจด้วยความเข้าใจ

● **พยายามมุ่งหาคำตอบสุดท้ายของทุกปัญหา** เป็นกระบวนการซึ่งต้องใช้เวลานานเป็นทางเลือกสู่การ **จัดการปัญหาร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม** โดยอาศัยทั้งแรงกายและแรงใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

● **อย่ามัวเล่นซ่อนหา** กับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

● **เลิกเถาะการ โยนความผิดให้ผู้อื่น** วัฒนธรรมการสร้างแพะรับบาป

● **มองหาโอกาส ลดความผิดพลาด** กันเถาะ

● **ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าความเป็นคน และรู้สึกถึงความคุ้มค่า** ที่จะใช้ชีวิตต่อไปอย่างมีความหมายยิ่งกว่า

ถาม ในการทำงานท่านเคยเจอคดีที่เกี่ยวกับ **ความรุนแรงในครอบครัวอย่างไร**

ตอบ คดีที่เคยเจอ และคิดว่าเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

(1) นาย ก. ถูกฟ้องเป็นจำเลยข้อหา มีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต พาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน ทางสาธารณะ และทำร้ายร่างกาย นาง ข. ผู้เสียหาย ได้รับอันตรายสาหัส นาย ก. ให้การรับสารภาพและได้ความจากรายงานการสืบเสาะและพินิจที่นาย ก. ให้ถ้อยคำ ว่า นาย ก. และนาง ข. อยู่กินฉันท์สามีภรรยา เข้าบ้านอยู่อาศัยด้วยกัน ต่อมา นาย ก. ย้ายไปทำงานที่จังหวัดอื่น จึงไม่ค่อยได้กลับบ้าน ช่วงนี้นาง ข. จึงคบหากับชายอีกคนหนึ่งชื่อ นาย เอ เมื่อ นาย ก. รู้ข่าวว่า นาง ข. ปันใจให้นาย เอ และนาย ก. จับได้จึงเกิดปากเสียงชกต่อยกันกับ นาย เอ นาง ข. เข้ามาห้าม ถูกลูกหลง พลัดตกบันไดขาหัก ส่วน นาง ข. ให้ถ้อยคำ ว่า เคยอยู่กินกับนาย ก. แต่เลิกกันแล้ว จึงคบหากับนาย เอ แต่นาย ก. ไม่ยอมเลิก ตามรังควานไปที่บ้านที่นาย เอ เข้าอยู่กับ นาง ข. วันเกิดเหตุ นาย ก. พาอาวุธปืนติดตัวไปด้วย

(2) นาย ส. ถูกฟ้องเป็นจำเลยข้อหา พยายามฆ่า นาง น. ภรรยา ได้ความจากพนักงานสอบสวนเบิกความว่า คืบเกิดเหตุสอปากคำ นาง น. ที่โรงพยาบาล ได้ความว่า ก่อนเกิดเหตุประมาณ 2 - 3 วัน นาย ส. กับนาง น. ทะเลาะกัน เรื่อง จำเลยหึงหวง และหาว่านาง น. คบชายอื่น ต่อมา วันเกิดเหตุเวลาประมาณ 13 นาฬิกา นาย ส. ด่าว่าผู้เสียหายขโมยเงินคบบู้ และขับไล่ผู้เสียหายออกจากบ้าน พร้อมทั้งเอาปืนแบบลูกม่สิดำออกมาขู่จะยิงนาง น. แล้วก็เรียกให้เข้าบ้านด่าว่าอีกจนกระทั่ง เวลาประมาณ 1 นาฬิกาของวันรุ่งขึ้น นาย ส. ก็ยังไม่หยุดด่า นาง น. เดินออก

จากบ้านไปนอนที่แคร่หน้าบ้าน นาย ส. เดินตามไปดำ ใช้ปืนจ่อและจะตบนาง น. เมื่อนาง น. ลุกขึ้นทำท่าจะต่อสู้ นาย ส. ก็เดินกลับเข้าบ้าน นาง น. จะนอนต่อที่แคร่ ก็ได้ยินเสียงปืนดังขึ้น 1 นัด เสียงปืนดังกล่าวดังมาจากทางที่ นาย ส. ยืนอยู่ นาง น. รู้สึกเจ็บที่หลังและมีเลือดไหล จึงรู้ว่าตนเองถูกยิง นาง น. หันไปมองเห็นนาย ส. ถืออาวุธปืน นาง น. ร้องขอให้คนช่วย ดำว่าและถามนาย ส. ว่า มึงยิงกูทำไม นาย ส. เดินเข้าไปหา นาง น. พูดว่า พี่ขอโทษๆ พี่ไม่ได้ตั้งใจ แต่ในชั้นพิจารณา นาง น. กลับมาเบิกความต่อศาลว่า ไม่รู้ว่าใครยิง เพื่อช่วยเหลือสามีของตน

ทั้งสองคดีที่ยกขึ้นมานี้ ผู้หญิงถูกกระทำด้วยความรุนแรงจากบุคคลใกล้ชิด คนหนึ่งฆ่าแข่งหัก อีกคนหนึ่งปางตาย ขณะที่พิจารณาคดีนั้น ไม่เคยตระหนักว่า ต้องทำอะไรผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงเหล่านี้ จึงจะ**เข้าถึงความช่วยเหลือ**ก่อนที่จะเหตุร้ายจะเกิดขึ้น นอกจากนี้ ในคดีที่สอง นาง น. ที่มาเบิกความกลับคำในชั้นพิจารณา เพื่อช่วยเหลือนาย ส. สามี ก็อาจจะถูกพนักงานอัยการดำเนินคดีฐานแจ้งความเท็จ เบิกความเท็จ แฉมให้อีกด้วย

ถาม เหตุผลมาเกี่ยวข้องและสนใจในเรื่องนี้

ตอบ ผลพวงจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาคักดีสำนักงานศาลยุติธรรมร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร และศูนย์สตรีศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีส่วนเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงาน ให้ละเอียด ดูอ่อนโยน เอาใจใส่ (ละมุน ละม่อม ละเมียด ละไมมากขึ้น) จึงอยากเห็นความเปลี่ยนแปลงในความเสมอภาคทางเพศ

ในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice) อยากเห็นวิธีดำเนินคดีที่แตกต่างกับสตรีผู้ถูกกระทำ จะได้ไม่รู้สึกอ้างว้าง ไม่ถูกโดดเดี่ยว แต่มีเพื่อนร่วมทางคอยให้คำปรึกษาแนะนำด้วยความเข้าใจ เข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ

ถาม **ในการทำงานได้พบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร**

ตอบ ภาพสะท้อนของศาลยุติธรรมโดยรวม

- ไม่เปิดกว้าง และห่างไกลประชาชน
- น่ากลัว ขาดความเป็นมิตร ขาดความอบอุ่น
- ยากเข้าไป ใช้ประโยชน์ แต่เป็นอะไรที่เข้าใจได้ยาก
- ขณะที่เศรษฐกิจและสังคม ได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว แต่ระบบการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมกลับไม่สนองตอบความคาดหวังของประชาชนในเรื่องความสะดวกรวดเร็ว และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
- และอื่นๆ อีกมากมาย

โดยหลักใหญ่ใจความ ก็คือ ศาลยังไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ เพราะประชาชนยัง “เข้าได้แต่ยังไม่ถึง” (Inaccessible)

ถาม **ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อพูดถึงความเสมอภาคทางเพศ และความรุนแรง**

ตอบ **เมื่อพูดถึงความเสมอภาคทางเพศ และความรุนแรง**

“เดี๋ยวนี้ มีผู้พิพากษา/พนักงานอัยการ/ผู้ว่าราชการ/ปลัดอำเภอ/ตำรวจ อื่นๆ ฯลฯ เป็นผู้หญิงเยอะแยะ”

“เฮ้ย มันไม่มีหรอกความเสมอภาค นัวคน
เรายังไม่เท่ากันเลย”

“ไม่รู้สิ เข้าใจมั่ง ไม่เข้าใจมั่ง มันคืออะไร
ไม่ค่อยเกิดเลย”

แม้ในสังคมจะเปิดกว้างยอมรับในบทบาท
สตรีและเห็นด้วยในการให้สตรีได้ รับสิทธิและ
โอกาส นั้นเพียงหมายถึงจำนวนสตรีที่ทำงานอยู่
ในสังคมมีจำนวนมากขึ้น แต่ยังไม่พบอคติทางเพศ
อยู่มาก โดยยึดติดอยู่กับค่านิยม วัฒนธรรมจารีต
ประเพณีของสังคมที่คนส่วนใหญ่ยังเห็นว่าผู้หญิง
ควรให้ความสำคัญกับการดูแลครอบครัวก่อน
ที่จะไปทำงานหรือมีบทบาทนอกบ้าน ซึ่งเป็น
ความเข้าใจที่นำมาสู่การบังคับใช้กฎหมายที่
ไม่เป็นธรรม หรือมีอคติต่อสตรี สำหรับความ
รุนแรงนั้นคนส่วนใหญ่จะให้ความสนใจหรือเข้าใจ
เพียงว่าเป็นพฤติกรรมการทำร้ายร่างกาย หรือ
เข้าใจมากขึ้นว่าการล่วงละเมิดทางเพศ การข่มขืน
อนาจารคือความรุนแรงที่เกิดขึ้นเช่นกัน
โดยส่วนใหญ่ไม่ได้มองลึกไปถึงความรุนแรง
ที่จิตใจได้รับ อันมีสาเหตุมาจากเรื่องเล็กๆ น้อยๆ
รอบๆ ตัวเรา ทำให้มองข้ามไปว่าไม่สำคัญ
หรือไม่ทันได้กลั่นกรองว่า อะไรรู้ก อะไรรู้ไม่ถูก
อะไรควรพูด อะไรไม่ควรพูด พูดแล้วจะส่ง
ผลกระทบทางด้านจิตใจต่อผู้อื่นมากน้อยแค่ไหน
เมื่อคำพูดเหล่านั้นถูกมองข้ามไป ไม่ให้ความสำคัญ
นานวันไป ก็อาจนำไปสู่ทัศนคติ และความเชื่อ
ในการดำเนินชีวิตอย่างผิดๆ นอกจากนี้ การลุกขึ้น
แย่งชิงพื้นที่ของเพศหญิง ก็มีใช้เพราะสังคมไม่มี
อคติ แต่ว่าเป็นเรื่องที่ต้องช่วยกันทำมาหากินเลี้ยง
ดูครอบครัว หรือเป็นเรื่องระบบทุนนิยมที่มี
ผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคมให้ต้อง
เปลี่ยนแปลงให้ผู้หญิงทำงานมีจำนวนมากขึ้น
กว่าเก่าก่อน

**ถาม มีความคาดหวังต่อศาลในการพัฒนา
การคุ้มครองสิทธิสตรีอย่างไร รวมถึงในคดีความ
เกี่ยวกับความรุนแรง ต่อสตรีอย่างไร**

ตอบ พิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายฉบับนี้กับ
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. 2551
ที่ออกมาบังคับใช้ในเวลาใกล้เคียงกัน ปรากฏว่า
กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้มีเจ้าพนักงานคดี
คุ้มครองดูแลผู้บริโภคในการดำเนินคดี ขอยก
ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในศาลเกี่ยวกับคดีผู้บริโภค
ดังนี้

ผู้หญิงคนหนึ่งร้องเรียนเจ้าพนักงานคดีว่า
ซื้อรถจักรยานยนต์ใหม่ป้ายแดง แต่สภาพรถไม่ได้
การใช้งานได้แต่ไม่เหมือนรถใหม่ ต้องนำรถ
เข้าศูนย์ประมาณ 5-6 ครั้งแล้ว เจ้าพนักงานคดี
และนิติกรใกล้เคียงประจำศาลก็นำรถไปทดลองขับ
ตรวจสอบประวัติการเข้าศูนย์เจรจากับร้านค้า
ในที่สุดทางร้านยินยอมเปลี่ยนรถคันใหม่ให้
เจ้าของรถก็ซื้อรถจักรยานยนต์คันใหม่มาศาล
เพื่อขอพบผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและคณะ เพื่อ
แสดงความขอบคุณ วันนั้นแอบเห็น ผู้หญิง
เจ้าของรถมีน้ำตาคลอเบ้าซึมซับรับรู้ได้ถึงความรู้สึก
ของเจ้าของรถจักรยานยนต์ว่า ปลื้มปลื้มยินดี
เป็นอย่างยิ่ง

อีกเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับรถยนต์กระบะ
ผู้เช่าซื้อผ่อนชำระมาประมาณ 5 เดือนแล้วยังไม่
ได้รับแผ่นป้ายทะเบียน เจ้าพนักงานคดีดำเนินการ
ให้จนได้รับแผ่นป้ายทะเบียน ผู้ประกอบการและ
ผู้บริโภคมาศาลพร้อมกัน และร่วมกันแสดง
ความขอบคุณทางศาล คำพูดของผู้บริโภค
ที่วารถคันนี้คือแรงงานที่ทำมาตลอด 5 ปี
นำเงินมาดาวน์รถ แต่ผ่อนแล้วยังไม่ได้รับ
แผ่นป้ายทะเบียน ช้ำถูกตำราจเรียกเสียค่าปรับ
เป็นประจำมาตลอด

จากสองคดีนี้ ทำให้รู้สึกว่า ถ้าหากนำวิธีการนี้มาใช้กับคดีความรุนแรงในครอบครัว น่าจะเป็นประโยชน์ และแก้ปัญหาที่ต้นตออย่างแท้จริง สมมติง่ายๆ ว่า ถ้าเปลี่ยนรถจักรยานยนต์ หรือแผ่นป้ายทะเบียนเป็นครอบครัวหนึ่งที่มีปัญหาความรุนแรง แล้วได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา บำบัด แก้ไข พันฟู จนทำให้กลับมาเป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีความสุข จากนั้นครอบครัวเหล่านั้น ก็พากันจูงมือกันมาศาล เพื่อแสดงความขอบคุณ เหมือนจูงรถจักรยานยนต์ใหม่ที่ทางร้านเปลี่ยนให้ หรือขับรถที่ติดแผ่นป้ายทะเบียนตามที่ทางบริษัทรถดำเนินการให้ (ไม่ใช่จูงกรรยาใหม่ หรือสามี่ใหม่ มาศาลนะจ๊ะ) แล้วละก็ หัวใจคงพองโต ด้วยความปลาบปลื้มปิติ และซาบซึ้งซึ้งยิ่งกว่าได้เห็นรถจักรยานยนต์คันใหม่ หรือรถที่ได้แผ่นป้ายทะเบียนอย่างแน่แท้

ตามเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้กับบัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่และศาลมีอำนาจโดดเด่นในการที่จะเข้าแทรกแซง ภาวะวิกฤตในครอบครัว และการจัดการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ การบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำ เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายในการที่จะรักษาสถาบันครอบครัว ศาลควรจะหยิบฉวยอำนาจจากกฎหมายฉบับนี้ นำมาวางแนวปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยอาจทดลองปฏิบัติที่ศาล **นำร่อง** แห่งใดแห่งหนึ่ง หากเป็นผลดีต่อประชาชน ก็กำหนดเป็น **ศาลต้นแบบ** ใช้สำหรับการจัดศึกษาดูงานและขยายวงการปฏิบัติออกไปทั่วประเทศ เพื่อคุ้มครองสิทธิประชาชนตามที่กฎหมายบัญญัติ **มิใช่รอให้คดีมาสู่ศาลแล้วจึงค่อยคิดจัดการกับปัญหาโดยไม่คิดเตรียมวิธีดำเนินการไว้ล่วงหน้า** ดีกว่าจะคิดว่าเป็นภาระงานที่มากขึ้น บุคลากรไม่เพียงพอ ไม่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านเครื่องมือกลไก กระบวนการไม่เอื้อให้ดำเนินการ

ภาพโดยรวม การทำงานของศาลที่ยาก เห็นนั้น ศาลต้องทำงานเพื่ออำนวยความยุติธรรม ทั้งเชิงรุก เชิงรับ อย่าง ทันทั่วถึง และ เหมาะสมกับสถานการณ์ อีกทั้งศาลยุติธรรมควรต้องย้อนกลับมาดูว่า ที่ผ่านมามีงานภายใต้กรอบ **ทัศนะใด** และผลแห่งการยึดมั่นถือนั้นในกรอบ **ทัศนะดังกล่าว** ได้ปรับแต่งรูปลักษณ์และจิตวิญญาณของสังคมให้มีบุคลิกลักษณะเช่นใด ศาลควรมีกระบวนการทัศนคติการใช้ความรุนแรง (non - violence paradigm) เพื่อสร้างสมดุลกับความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคม เพราะศาลมีความศักดิ์สิทธิ์รวมทั้งมีอำนาจเต็มในการจัดการบังคับควบคุมทิศทางที่เหมาะสมแห่งพฤติกรรมของคนในสังคม กลับวางตัวเพิกเฉย ละเลยสาระสำคัญทางจิตใจ ที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน

ถาม รู้สึกว่างานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาล/กระบวนการยุติธรรมยังมีข้อขัดข้องเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาความเสมอภาคทางเพศหรือไม่ อย่างไร

ตอบ บุคลากรที่มีความรู้เรื่องความเสมอภาคทางเพศ มีน้อยควรส่งเสริมให้ทุนการศึกษาด้านนี้โดยเฉพาะ

- การมีส่วนร่วม

การเข้าไปมีส่วนร่วมของศาลเพื่อพัฒนาความเสมอภาคทางเพศ นั้น ไม่ปรากฏ หรือเน้นย้ำให้เห็นอย่างเด่นชัด ในยุทธศาสตร์/พันธกิจ ไม่มีแนวทางการทำงานด้านนี้อย่างเด่นชัด คงมีเพียงการสัมมนาของสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ ที่จัดร่วมกันเพียงไม่กี่ครั้งเท่านั้น

- การประสานงาน

ด้วยกฎระเบียบคำสั่งต่างๆ ทำให้ศาลต้องวางตัว ต้องระมัดระวังค่อนข้างมากจึงขาด

การประสานงานกับหน่วยงานอื่น การทำงานขาดความคล่องตัว ไม่ได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริง บางครั้งการทำงานดูเหมือนขาดความจริงใจ และยิ่งไปกว่านั้น หากมีการเปลี่ยนผู้พิพากษาหัวหน้าศาล อธิบดีผู้พิพากษา ส่วนใหญ่ไม่สานงานเดิมที่ท่านหัวหน้า หรือท่านอธิบดี คนก่อนทำไว้ ทำให้งานขาดความต่อเนื่อง หรือหากใกล้ช่วงโยกย้ายมีงานที่ต้องตัดสินใจเชิงนโยบายก็จะรอไว้ให้คนใหม่ตัดสินใจ

โดยหลักใหญ่ใจความแล้ว ก็คือ ศาลยุติธรรมขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อประสานให้เกิดการพัฒนา ความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรม

- ปัญหาด้านทัศนคติ/อคติ ของคนทำงาน/ผู้เกี่ยวข้อง

ชาย หรือหญิง ก็ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบเดียวกัน เหมือนๆ กัน ไม่งั้นจะเรียกว่าความยุติธรรมได้อย่างไร

- ปัญหาอื่น ๆ

แนวทางการอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา เป็นการอบรมสร้างแบบฉบับอัตลักษณ์ในเชิงครอบครัวขึ้นมา พลิตซ์โคร่งสร้างทางสังคม และสร้างการยอมรับงานต่ออำนาจ

ถาม รู้สึกอย่างไรกับกิจกรรม Gender Justice ที่ได้ร่วมจัด/เข้าร่วมกับทางศาลยุติธรรมและมีข้อเสนอแนะอย่างไรสำหรับกิจกรรมในอนาคต

ตอบ ละครคณะไปไม่ไหว

ถ้าใครได้ดูละครคณะไปไม่ไหว ก็คงจะจำคำพูดของ นภา น้อย และลิลิตดา ได้

ฉันถูกทำร้ายด้วยสายตา / ด้วยคำถามซ้ำๆ / ด้วยการใช้ปฏิบัติ จาก..

ใจฉัน ติดตารางแห่งความกลัว????

ฉันหวังว่า จะได้รับการปฏิบัติด้วยความเข้าใจ

ฉันหวังว่า สิ่งดีๆ จะเกิดขึ้นด้วยความเข้าใจ

ฉันหวังว่า.....

เสียงเครื่องพิมพ์ดีด ที่นำมาประกอบละคร มันจืดเข้าสู่หัวใจ โดยเฉพาะเวลาปิดแคร์เครื่องพิมพ์ดีด มันทิ่มแทงใจ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง

ขอละครของคณะไปไม่ไหว มีก๊ๆ ละครอะไรก็ไมรู้ ไม่ทุ่มทุนสร้าง แม้แต่ชื่อก็ไม่มี มีแต่ภาค 1 ภาค 2 แต่ว่า โคนเลย ไซ้เลย บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมยังปฏิบัติกับผู้หญิงด้วยอคติ ผู้หญิงยังถูกกระทำซ้ำด้วยความรุนแรงในหลากหลายรูปแบบจากแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม และในแง่ของศาลหรือผู้พิพากษาเองก็ยังละเลยไม่ใส่ใจในความรุนแรงที่เกิดอยู่ตรงหน้า ภาพที่ผู้หญิงกำลังถูกทนายความซักค้านด้วยคำถามที่สะเทือนใจ โดยอ้างว่าเป็นการพิสูจน์ความผิดของกระบวนการยุติธรรมละครนี้น่าจะบันทึกลงแผ่นซีดีแจกจ่ายเผยแพร่ทั่วไป เพราะว่าดูที่ไร ก็รับรู้ได้ว่า **ตัวเราเอง** ก็เป็นคนหนึ่งที่กำลังใช้ความรุนแรงเช่นกัน **ต้องเปลี่ยนแปลงที่ตัวเรา** ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย แต่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับมิติหญิงชายและความเสมอภาค การบังคับใช้กฎหมายจะเป็นไปอย่างเหมาะสมเพื่อการคุ้มครองสิทธิสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวได้นั้น ต้องทำความเข้าใจประเด็นต่างๆ ที่เป็นเรื่องพื้นฐานเสียก่อน

ชวนคิด ชวนคุย กับพี่ทิชา ณ นคร

เรื่องที่เล่า งานที่ทำของพี่ทิชา ทำให้รับรู้ถึงความสุข ทำให้เกิดความรู้สึก **ปิดในใจ** และ **อดยิ้มไม่ได้** เมื่อว่างจากงานแล้วนึกถึงเรื่องเล่านั้น

หรือบางครั้งมันผุดขึ้นในความคิดคำนึง...ช่วงเป็นความทรงจำรำลึกที่แสนดี...

เป็นการประชุมวิชาการเชิงปฏิบัติการที่เป็นกันเองเหมือนการบอกเล่าจาก **เพื่อนผู้รู้** สู่ **เพื่อนผู้อยากรู้** ทำให้ไม่น่าเบื่อ เป็นการ **แบ่งปันประสบการณ์ผ่านมิตรภาพ** ทั้งเป็นการบอกเล่าเรื่องราวทำให้มองเห็นภาพและเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ขอเป็น **“กำลังใจ”** ให้กับทุกคนที่เลือกเดินบนเส้นทางนี้ ..**วิถีแห่งนักพัฒนา** (โดยเฉพาะนักพัฒนาความเสมอภาคทางเพศ)

....**ทางข้างหน้าอาจ เคว้างคว้าง และ ว้างเปล่า**
แดด ผะพัว ผิวผ่อง เธอหมองไหม้
ที่ตรึงโน้น มีทุบเทว และเปลวไฟ
ถ้าอ่อนแอ...จะก้าวไป...อย่างไรกัน

ถาม **มีข้อเสนอแนะอื่นๆ อย่างไร**

ตอบ วงเสวนาค่อนข้างจำกัด เน้นๆ ไปที่ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการ โดยผู้จัดมองว่าเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพ จึงขอเสนอให้

● **สร้างการแลกเปลี่ยนข้ามวง** อย่างเป็นเครือข่าย ขยายวงให้กว้างยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เช่น จิตแพทย์ ตำรวจพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พึ่งได้ เป็นต้น น่าจะช่วยให้เราได้สะท้อน ทบทวนและมองเห็นจุดอ่อน/จุดแข็ง ข้อจำกัด/โอกาส ภายใต้ความเป็น “ตัวตน” และ “วัฒนธรรม” ของแต่ละองค์กร ได้คมชัดลึกมากยิ่งขึ้น การรับฟังเสียงที่ต่างอย่าง **เข้าใจ เข้าถึง เพื่อสร้างคนใจถึง มือถึง “เสริมพลัง”** กันและกัน ทำงานเชิงบูรณาการในลักษณะของ **“area based”** มิมีติของ **“พื้นที่”** เป็นเป้าหมายร่วม

● **สร้างมุมมองด้านผู้หญิงให้ดียิ่งขึ้น** โดยเสริมสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการยอมรับและเคารพความเป็นเพศตรงข้าม ต้องปูพื้นฐานเรื่องทฤษฎีผู้หญิง ให้กับเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน **ควรจัดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากยิ่งขึ้น** มีการให้ตรรกเหตุผลในกลุ่มเพศชายอย่างสันติ และความคิดในวงกว้างการวิเคราะห์ แยกแยะ การให้เหตุผลจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนที่มีหญิงและชาย

● **สร้างองค์ความรู้** โดยจัดให้มีการอบรมความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้พิพากษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องต่อไปนี้ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบทบาทหญิงชายในครอบครัว การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวปัจจุบัน ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวต่อสมาชิกในครอบครัวและต่อสังคม **อาจช่วยกระตุ้นความไว ได้อย่างที่แพทย์หญิงศรีเวียง เสนอในการสัมมนาที่จังหวัดขอนแก่น**

● **สร้างทัศนคติใหม่** โดยเน้นว่าแนวทางการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศ นั้น ไม่ใช่การเรียกร้อง “สิทธิ” เพิ่มเติม แต่ให้ความสนใจและเน้นที่ “หน้าที่” ที่สตรีควรปฏิบัติต่อบุคคลรอบข้าง และต่อสังคมโดยรวมรวมสตรีทำหน้าที่เหล่านั้นได้ แต่ไม่สมบูรณ์นั้น เป็นเพราะเหตุใดบ้าง ถ้าจะต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นควรจะต้องมีองค์ความรู้อะไรบ้าง

● **สตรีส่วนหนึ่งมองว่า** การที่หลายฝ่ายมีความเห็นว่าผู้เสียหายหรือเหยื่อที่น่าที่จะได้เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการทางอาญาตั้งแต่ชั้น

แรก เพื่อให้เหยื่อได้มีสิทธิและเสียงในทุกขั้นตอน แต่ในข้อเท็จจริงปรากฏว่าเหยื่อกลับมีความรู้สึกว่าเป็นการเสียเวลาและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกลับไปเผชิญหน้าผู้กระทำผิดอีกครั้งหนึ่ง (จากคำพูดที่ได้ยินจากหญิงผู้เสียหายคดีข่มขืนอนาจารคนหนึ่ง หนูไม่อยากมาศาลอีกแล้ว หนูไม่อยากเห็นหน้าเค้าอีก หนูอยากให้เรื่องจบเร็วๆ)

๑) **แนวทางการดำเนินคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอีกทางหนึ่ง ดังนี้**

- เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พึ่งได้คัดกรองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงที่เข้ารับบริการและมีความประสงค์จะขอรับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พึ่งได้ประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.คุ้มครอง

ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นำผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงไปฟ้องศาลจังหวัด ศาลแขวง หรือศาลเยาวชน แล้วแต่กรณี หรืออาจขอความร่วมมือกับอัยการ สดช. ช่วยร่างคำฟ้องคำร้องขอความคุ้มครอง หรือจัดทำแบบฟอร์มคำฟ้องคำร้อง ให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

- เมื่อผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงยื่นคำฟ้องและคำร้องแล้ว ให้ศาล ไต่สวนคำร้องขอคุ้มครอง และมีคำสั่งทันที โดยให้ไต่สวนผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง กับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พึ่งได้ถึงประวัติการรับการรักษาส่วนคำฟ้องให้นัดไต่สวนมูลฟ้อง

- คำสั่งศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง จากนั้นก็ปฏิบัติตามแนวของศาลอาญา

◆◆◆◆◆◆◆◆

ประวัติโดยย่อ

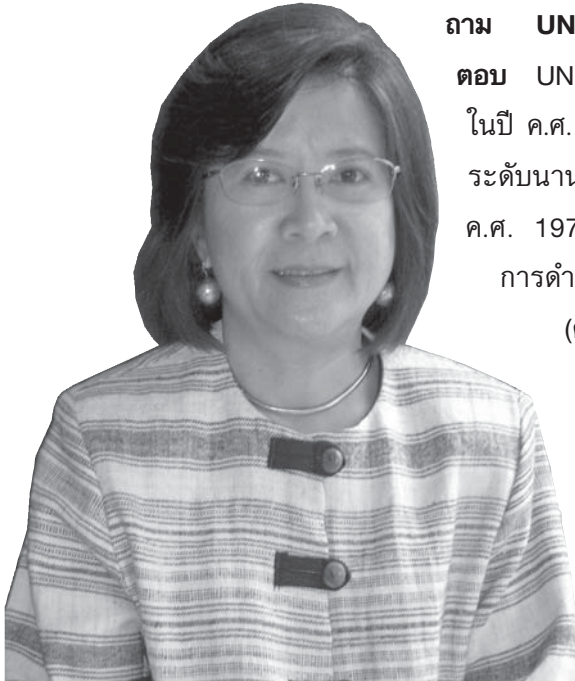
ชื่อ	นางสาวเพชรน้ำผึ้ง เทพพิพิธ
ตำแหน่ง	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2525 เนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 43
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2541 - 2542 ผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 39 พ.ศ. 2542 - 2543 ผู้พิพากษาประจำกระทรวงช่วยทำงานศาลอาญา พ.ศ. 2543 - 2544 ผู้พิพากษาประจำกระทรวงช่วยทำงานศาลจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2544 - 2548 ผู้พิพากษาศาลแพ่ง พ.ศ. 2548 - ปัจจุบัน ผู้พิพากษาศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

บทสัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ถาม UNIFEM ทำงานด้านใดบ้าง

ตอบ UNIFEM เป็นหน่วยงานหนึ่งของสหประชาชาติ จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1976 ตามกระแส การเรียกร้องขององค์กร ผู้หญิงระดับนานาชาติหลังการประชุมระดับโลกรื้อผู้หญิง เมื่อปี ค.ศ. 1975 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีกองทุน สำหรับส่งเสริม การดำเนินงานตาม “ทศวรรษสหประชาชาติเพื่อผู้หญิง (ค.ศ. 1976-1985)” งานของ UNIFEM มุ่งส่งเสริม ความเสมอภาคระหว่าง หญิงชายและเพิ่มพลังการ เป็นหุ้นส่วนในกระบวนการพัฒนาแก่ผู้หญิงกิจกรรม ที่ให้การสนับสนุนจึงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ผู้หญิงในทางเศรษฐกิจ การเมืองและการส่งเสริม สิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ในกว่า 100 ประเทศ

สุพัตรา ภูธนาบุญ

ผู้จัดการโครงการส่งเสริมอนุสัญญา CEDAW เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ประจำประเทศไทย กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ
(United Nations Development Fund for Women – UNIFEM)

ทั่วโลก UNIFEM ทำงานร่วมกับหน่วยราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ ส่วนสำนักงาน UNIFEM ที่กรุงเทพฯ จะกำกับ ดูแลงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออก เฉียงใต้ รวม 13 ประเทศ

ถาม งานที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

ตอบ งานที่รับผิดชอบในปัจจุบันคือ การส่งเสริม ให้รัฐและประชาสังคมดำเนินการตามพันธสัญญา ที่ประเทศไทยมีต่ออนุสัญญา CEDAW ในการ ส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ซึ่งเป็นโครงการในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดำเนินการใน 7 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว

กัมพูชา เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และ ติมอร์เลสเต โครงการนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ระยะเวลา 4 ปีเศษ เน้นการสร้างเสริมความ ตระหนักความมุ่งมั่น และศักยภาพ ในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและการใช้ หลักการของอนุสัญญา CEDAW เป็นหลักในการ ปฏิบัติงานตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานให้ สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างมีประสิทธิภาพ อนุสัญญา CEDAW มีชื่อเต็มๆ ว่า อนุสัญญา ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW) หรือที่องค์กรผู้หญิงและผู้นำหญิง ฐานรากทั่วประเทศเรียกกัน ลั่นๆ ว่า “อนุสัญญาผู้หญิง”

“หลักการสำคัญของอนุสัญญาผู้หญิง ก็คือ

- 1) การไม่เลือกปฏิบัติใดๆ ที่แบ่งแยกกีดกัน หรือจำกัดทำให้ผู้หญิงไม่สามารถใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้
- 2) ต้องทำให้เกิดความเสมอภาคในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ไม่มุ่งที่การดำเนินการต้นทางอย่างเดียวเช่น การมีนโยบาย/การให้บริการ/การปฏิบัติแก่ทั้งหญิงและชายที่เหมือนกัน เพราะหญิงและชายในแต่ละชนชั้นหรือต่างชนชั้น การศึกษา ศาสนา ภูมิสำเนา ฯลฯ อาจมีปัญหาและความต้องการที่ต่างกัน นโยบาย/การให้บริการ/การปฏิบัติสำหรับหญิงและชายจึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย
- 3) รัฐ ทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการมีหน้าที่ต้องส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงตามพันธะสัญญาที่มีต่อสหประชาชาติ”

115

ถาม ปัญหาอุปสรรคที่พบในการทำงานพบว่า
ตอบ สังคมไทยยังมีความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนไม่มากพอ ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีความเป็นคนเท่ากันทุกคน ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ยากดีมีเงิน มีถิ่นกำเนิดนับถือศาสนา พูดภาษา มีการศึกษา มีความแข็งแรงทางร่างกาย ฯลฯ เพียงใดก็ตาม ต้องได้รับสิทธิและการบริการขั้นพื้นฐาน หรือการปฏิบัติ ต่อกันในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นธรรม สังคมไทยยังไม่มี ความละเอียดอ่อนเท่าที่ควรต่อวิถีชีวิตความ คาดหวังของสังคม รวมทั้งปัญหาและความต้องการ ที่แตกต่างของผู้คนบนความหลากหลายข้างต้น เรื่องสิทธิมนุษยชนโดยรวมนับว่าเป็นเรื่องที่ยาก ต่อความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ในสังคมอยู่แล้ว เรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงยังเป็นเรื่องที่สังคม มีความเข้าใจและมีความตระหนักได้ยากยิ่งกว่า

แม้อนุสัญญาผู้หญิงจะเป็นกฎหมาย ในระดับนานาชาติด้านสิทธิมนุษยชนฉบับหนึ่ง ที่รัฐภาคีต้องปฏิบัติตาม แต่บุคลากรของรัฐทั้ง ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ และประชาชน ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักอนุสัญญาฉบับนี้เท่าใดนัก อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เป็นกลไกระดับชาติ ยังเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิของผู้หญิง ที่ได้รับการคุ้มครองรวมถึงพันธะสัญญาที่รัฐเอง ต้องดำเนินการตามอนุสัญญานี้ให้เป็นไปตาม มาตรฐานสากลยังไม่เพียงพอ

สังคมยังเข้าใจเรื่อง “ความเสมอภาค ระหว่างหญิงชาย” คลาดเคลื่อนอยู่มาก มักถูก เหมาเอาว่าเป็นเรื่องของการแข่งขันกับผู้ชาย การเรียกร้อง ที่เกินธรรมชาติกำหนดไว้ เช่น

“จะเรียกร้องแต่สิทธิต่างๆ ให้เท่าเทียมกับผู้ชายในทุกๆ เรื่อง เห็นผู้ชายมีเมียน้อยได้ ก็อยากจะมีย่างผู้ชายบ้าง”

“อยากจะเสมอภาคกับชาย ก็ต้องออกเป็นทหาร ไปแบกปืน ไปออกรบเหมือนผู้ชายให้ได้สิ”

“ผู้หญิงเสมอภาคกับผู้ชายไม่ได้อยู่แล้ว สรีระต่างๆ ก็ไม่เหมือนกัน นิสัยใจคอก็ไม่เหมือนกัน ธรรมชาติ สร้างมาให้เป็นอย่างนี้ดีแล้ว จะเรียกร้องสิทธิไปทำไม”

จริงๆ แล้วความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายตามมาตรฐานสากลอย่างอนุสัญญา CEDAW ไม่ได้มีเป้าหมายที่ความเท่าเทียมในเชิงปริมาณเป็นเรื่องตายตัวไปทุกเรื่อง หรือเน้นแค่มาตรการต่างๆ ที่ดำเนินการเท่านั้น แต่เน้นที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการมากกว่า ว่าหลังจากดำเนินการแล้วเกิดประโยชน์ต่อหญิงและชายแตกต่างกันเพียงใด เป็นธรรมหรือไม่ หากผู้หญิงยังไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือประโยชน์เท่าที่ควรก็ควรจะมีมาตรการที่เหมาะสมอื่นๆ มาเสริม หรือมีมาตรการพิเศษชั่วคราวมาช่วยลดช่องว่างระหว่างหญิงชายที่มีอยู่ให้ลดน้อยลง

ดังนั้น ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลของอนุสัญญาผู้หญิงแล้ว นอกจากจะต้องมีความมีความละเอียดอ่อนต่อปัญหาและความรู้สึกของผู้เสียหายในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา การบรรเทาทุกข์ การบังคับใช้กฎหมายต่างๆ แล้ว ยังต้องคำนึงถึงด้วยว่าผู้เสียหาย ได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรมจากการช่วยเหลือและคุ้มครองเหล่านั้นหรือไม่ เพียงใด

ถาม ความคาดหวังต่อศาลและความรู้สึกอย่างไรกับกิจกรรม Gender Justice ที่ร่วมกับศาลยุติธรรม

ตอบ ศาลยุติธรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมไทยที่จะช่วยคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิง ที่ถูกละเมิดทางเพศ หรือถูกระทำด้วยความรุนแรงใดๆ ในครอบครัว จำนวนมากมาย ที่สังคมตีตราบาป ลดคุณค่า และทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นคนของเธอเหล่านั้นหมดไป ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำด้วยความรุนแรงในชีวิตประจำวันหรือที่อาจถูกระทำซ้ำจากกระบวนการยุติธรรมชั้นต้น ที่มีชุดความคิดต่างๆ เกี่ยวกับผู้หญิงจากภาพเหมารวมที่สังคมกำหนดขึ้นอย่างมีอคติต้องประสบกับความทุกข์ร้อนทั้งกายและสภาพจิต ต้องเสี่ยงที่จะต้องถูกระทำซ้ำ จากสังคมหากเรื่องราวของเธอต้องปรากฏต่อสาธารณะ ศาลยุติธรรมสามารถคืนความเป็นคนของเธอที่หายไปได้นับตั้งแต่วันที่แรกที่เรื่องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเลยทีเดียว

หากบุคลากรทั้งที่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการและฝ่ายสนับสนุนงานในกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนต่างๆ มีความละเอียดอ่อนต่อความหวาดกลัวสะสมที่ผู้หญิงต้องเผชิญทั้งยามหลับและยามตื่น เข้าใจถึงความรู้สึกของผู้หญิงที่ไม่มั่นคงในสวัสดิภาพและความปลอดภัยในชีวิต รู้ว่าเธอต้องการบริการหรือการปฏิบัติที่ละเอียดอ่อนและใส่ใจ ในจุดเล็กๆ ที่มักถูกมองข้าม ตระหนักถึงความเข้าใจในอิทธิพลของระบบความคิดความเชื่อที่สังคมหล่อหลอมกันมา จนเกิดภาพเหมารวมต่อภาพลักษณ์ แนวคิด และการปฏิบัติในเรื่องเพศของผู้หญิง อันเป็นผลให้ผู้หญิงจำนวนมากที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงไม่มีเกราะคุ้มกันเพียงพอที่จะได้รับความเป็นธรรม หากศาลมีแนว

ปฏิบัติในกระบวนการพิจารณาคดีและสภาพแวดล้อม ในระหว่างการพิจารณาคดีที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ความแตกต่างระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำในแง่มุมต่างๆ เช่น เพศ ชั่วณะ แรงจูงใจ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ฯลฯ ก็จะทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ความพยายามนี้ได้มีการริเริ่มขึ้นมาอย่างเต็มรูปแบบแล้วที่ศาลอาญานบุรี ตั้งแต่การปรับเจตคติของบุคลากรทุกฝ่ายรวมทั้งผู้ไกล่เกลี่ย/ผู้ทรงคุณวุฒิ การปรับปรุงระบบการบริหารคดีเกี่ยวกับความรุนแรง การจัดทำแนวการปฏิบัติของศาลในการพิจารณาคดีและการไกล่เกลี่ย รวมทั้งการปรับสภาพแวดล้อมที่ไวต่อความรู้สึกหวาดกลัวและประสบการณ์อันเลวร้ายที่ฝังแน่นในความทรงจำของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนศาลยุติธรรมที่มีอยู่ในประเทศแล้ว สิ่งที่มีอยู่ยังนับว่ามีน้อยมาก ยังมีประชาชนที่เป็นผู้เสียหายอีกมากมายทั่วประเทศที่จะได้รับประโยชน์จากศาลยุติธรรม ที่บูรณาการมิติหญิงชายและสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากลเข้าในกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน

ถาม ข้อเสนอแนะสำหรับกิจกรรมในอนาคต

ตอบ สำหรับการดำเนินงานที่ศาลอาญานบุรีได้ริเริ่มไว้อย่างดีแล้วนั้น หากมีการกำหนดตัวชี้วัด

ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เก็บรวบรวมสถิติข้อมูลภาพรวมและข้อมูลรายคดี ทั้งก่อนและหลังการให้บริการ และนำมาวิเคราะห์เป็นระยะๆ ก็จะทำให้สามารถปรับการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ สามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปฏิบัติงานของศาลยุติธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือเป็นผลงานที่น่าภาคภูมิใจของประเทศไทยที่ศาลยุติธรรมมีผลการดำเนินการที่สอดคล้องกับมาตรฐานของอนุสัญญา CEDAW ตามที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันต่อสหประชาชาติด้วย

สำหรับการดำเนินโครงการระยะที่ 2 (พ.ศ. 2552-2556) ที่ UNIFEM จะสามารถเอื้ออำนวยให้การดำเนินการ ของศาลยุติธรรมในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงตามมาตรฐานสากลได้แก่ การส่งเสริมการบูรณาการอนุสัญญาผู้หญิงและมิติหญิงชายในหลักสูตรการฝึกอบรมของศาล การสร้างเครือข่ายผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทั้งระดับประเทศและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อการบูรณาการอนุสัญญาผู้หญิงและมิติหญิงชายในกระบวนการยุติธรรม และการประชุมปฏิบัติการผู้พิพากษา โดยมีผู้พิพากษาที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติเป็นวิทยากร เพื่อให้มีความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านนี้ต่อไป

◆◆◆◆◆◆◆◆

ชื่อ	นางสาวสุพัตรา ภูธนานุสรณ์
ตำแหน่ง	ผู้จัดการโครงการส่งเสริมอนุสัญญา CEDAW เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประจำประเทศไทย กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Fund for Women – UNIFEM)
ประวัติการศึกษา	ปริญญาโทด้านสตรีกับการพัฒนา และวุฒิปริญญาชั้นสูงด้านนโยบายชนบท และการวางแผน Institute of Social Studies กรุงเฮก ประเทศ เนเธอร์แลนด์
ประวัติการทำงาน	- เริ่มการทำงานโดยรับราชการที่กรมการพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทยเป็นเวลา 13 ปี (พ.ศ. 2521-2534) - โอนมารับราชการที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสาน งานสตรีแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี 11 ปี (พ.ศ. 2535-2546) - รับราชการที่สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ตาม พ.ร.บ. การปฏิรูป ระบบราชการอีก 2 ปี (พ.ศ. 2546-2547)
ความชำนาญพิเศษ	- การบูรณาการมิติหญิงชายในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผน - การจัดทำสถิติหญิงชายและสารสนเทศด้านสตรี - อนุสัญญา CEDAW และการนำไปสู่การปฏิบัติ

ถาม ประสพการณ์เกี่ยวกับเรื่องการเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างไร

ตอบ ถ้าหากเราจะดูในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมต้องดูสถาบันกฎหมายทั้งหมด ซึ่งถ้าพูดถึงสถาบันกฎหมายทั้งหมดมันก็ต้องเริ่มตั้งแต่สถาบันนิติบัญญัติที่เป็นผู้ออกกฎหมาย ดูตัวบทบัญญัติ ดูผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งหมายถึงเจ้าพนักงานทั้งหลาย รวมทั้งศาลด้วย และทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องดูวัฒนธรรมคือระบบคุณค่าของสถาบันต่างๆ ด้วยว่าอยู่ภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่อย่างไร ในส่วนของตัวผู้ร่างกฎหมายเราจะไม่พูดถึง ก็แล้วกัน เพราะมันยาว และจุดเน้นของความสนใจที่เรามีในที่นี้คงจะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายและศาล กระมัง แล้วเมื่อพูดถึงกฎหมายมันรู้สึกสะอึกมาตั้งแต่ เมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้ว คือตอนที่เรียนหนังสือเป็นนิสิตนิติศาสตร์ที่จุฬาฯ ก็รู้สึกว่าบทบัญญัติกฎหมายที่เรียนให้สิทธิผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ซึ่งมันชัดเจนในกฎหมายครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง ผู้หญิงมีสามี จะเป็นเรื่องของการจัดการทรัพย์สินระหว่างสมรส ในขณะนั้นยังรวมสินเดิม (คือทรัพย์สินที่มีมาก่อนสมรส และไม่ได้แยกเป็น

สินส่วนตัวก่อนการสมรส) และสินสมรส (คือทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรส)

รวมเป็นสินบริคนท์ แล้วกำหนดให้สามีเป็นผู้จัดการสินบริคนท์ ก็รู้สึกว่ามันทำไม พวกเราพวกป้าเขาเป็นผู้จัดการธนาคาร เราก็ทราบว่าเราสามารถจัดทรัพย์สินของผู้อื่นของสาธารณะได้ แต่ทำไมตอนเขาเป็นโสดเขาก็จัดการทรัพย์สินของเขาได้ แต่เมื่อสมรสแล้วเขาไม่มีความสามารถตามกฎหมายที่จะจัดการทรัพย์สินของตัวเองได้ หรืออย่างคุณยายนั้นจัดการธุรกิจของครอบครัวได้อย่างเรียบร้อย แต่เมื่อมาอ่านตัวกฎหมายรู้สึกว่ามันไม่ใช่ประสบการณ์โดยตรงของเรา คือ พวกญาติผู้หญิง ของเราเขาสามารถจัดการทรัพย์สินของเขาได้แล้ว กฎหมายบอกว่าพอพวกเขาแต่งงานเขาต้องขออนุญาตสามี ในการจัดการสินบริคนท์ ซึ่งส่วนหนึ่ง ก็คือทรัพย์สินของเขาเองมันเป็นการกระทบความรู้สึกอย่างแรงที่ทำให้เกิดความใคร่รู้ขึ้นมาว่าทำไมถึงเป็นแบบนี้ พอเรามองตัวเอง เราก็ไม่ได้คิดว่าเรามีความสามารถน้อยกว่าผู้ชาย อย่างที่เคย ได้ทุนเรียนดีเพราะสอบได้ที่หนึ่งของนิติศาสตร์จุฬาฯ แล้วทำไมถ้าสมมุติว่าจะสมรส เราต้องไปขอสามีให้เขายินยอมในการจัดการทรัพย์สิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินของเราเอง แล้วมันก็มีประเด็นที่สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายและสมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทยเคลื่อนไหว ด้วยเป็นช่วงเวลาที่กำลังเรียนนิติศาสตร์อยู่ แล้วท่านผู้หญิงที่เคลื่อนไหวอยู่ท่านก็มาทำความเข้าใจในหน่วยงาน ในมหาวิทยาลัย เราไปช่วยท่านจัดประชุมมันก็มาตรงกันพอดีว่าท่านเองก็มี

รศ.วิระดา สมสวัสดิ์

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์

และระดับบัณฑิตศึกษาสาขาสตรีศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประสบการณ์โดยตรงที่ท่านจัดการอะไรเองของท่านไม่ได้ มันก็ตรงกับที่เรารู้สึกเหมือนกันว่าทางบ้านเราก็เป็นแบบนี้มันถูกระทบโดยตรงก็เริ่มคิดในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์กฎหมาย

ถาม ทำไมถึงมาเกี่ยวข้องกับ สนใจในเรื่องนี้

ตอบ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้เกิดความสนใจที่มันมีฐานมาแล้วในช่วงปี พ.ศ.2512 ที่สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพฯ เคลื่อนไหว พอไปเรียนต่อก็ทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้คือสิทธิของผู้หญิงในกฎหมายครอบครัวและเปรียบเทียบอำนาจในการจัดการสินสมรสเพราะอยากรู้ว่ากฎหมายของสหรัฐจะเป็นอย่างไร ช่วงปี ค.ศ.1970-1973 มันก็มีขบวนการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิสตรีที่อเมริกามากระตุ้นความสนใจของเราเพิ่มขึ้นอีก สมัยนั้นเรียกว่า women's liberation คือ ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีซึ่งพัฒนาขึ้นมาหลังจากการเคลื่อนไหวของประชาชน civil rights movement ของอเมริกา ซึ่งเราก็อยู่ที่อเมริกาตอนนั้นพอดี จึงเขียนวิทยานิพนธ์โดยศึกษากฎหมายบางมลรัฐในอเมริกา มาเปรียบเทียบกับของเราซึ่งตรงกันเยอะ บางมลรัฐของเขารับอิทธิพลจากประมวลกฎหมายฝรั่งเศสก็เลยสนใจต่อเนื่อง ก็เลยมาดูว่ามันไม่ใช่เฉพาะตัวบทกฎหมาย แต่เป็นระบบคุณค่าวัฒนธรรมของผู้ใช้กฎหมายและผู้สอนกฎหมายด้วย เพราะว่าประสบการณ์โดยตรงตอนเขียนวิทยานิพนธ์เจออาจารย์ที่ Cornell ท่านเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เราก็ใช้หนังสืออาจารย์ทางนิติศาสตร์ของอเมริกัน เขาเขียนวิพากษ์วิจารณ์กฎหมายอเมริกัน ซึ่งมันก็ตรงกับความรู้สึกและความคิดของเราพอดี คือประเด็นผู้หญิงกับกฎหมายมีหนังสือที่วิพากษ์กฎหมายว่ามันเป็นอุปสรรคจะต้องสู้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติ เพื่อปลดปล่อยผู้หญิง

มันจึงเป็นการปฏิบัติที่ไม่สิ้นสุด (Leo Kanowitz, Women and Law: the Unfinished Revolution) ซึ่งเราก็เอามาใช้ เพราะว่าว่ามันมาตรงกับความคิดเรา อาจารย์ผู้เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ก็ปฏิเสธไม่ยอมรับหนังสือ นี่ก็คือประสบการณ์โดยตรงคืออคติของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ก็ให้แก้แล้วเอาหนังสือเล่มนี้ออกจากรายการหนังสืออ้างอิงต่างๆ ที่หนังสือเล่มนี้ได้รับการยกย่องให้เป็นหนังสือคลาสสิกในด้านกฎหมายกับสังคม แต่อาจารย์ไม่ให้ใช้อ้างอิง ซึ่งคิดว่าเป็นการละเมิดสิทธิในความคิดเห็นซึ่งก็ไม่ยอมเปลี่ยน และยืนยันที่จะใช้หนังสือเล่มนี้วิพากษ์วิจารณ์กฎหมายว่ามันไม่เป็นธรรมยังไง แล้วดิฉันก็ขอลองอาจารย์ท่านนั้นออกจากคณะกรรมการวิทยานิพนธ์

ต่อมาพอกลับมาเมืองไทยก็สนใจเข้าไปดูในสถาบันตุลาการว่าทำไม ผู้พิพากษาน้อยจัง ในขณะนั้นยังไม่มีด้วยซ้ำ มีแต่ศาลคดีเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ที่เรียนจบนิติศาสตร์แล้วก็สามารถสอบไปเป็นผู้พิพากษาศาลคดีเด็กฯ แต่ไม่มีผู้พิพากษาผู้หญิงในศาลยุติธรรมอื่นๆ ความหงุดหงิดที่ยังค้างอยู่ ก็ทำให้ตามวิพากษ์วิจารณ์ต่อเนื่อง ต่อมาก็เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองคือมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 มีการร่างรัฐธรรมนูญ มีการให้ข้อมูล ให้ความคิดเห็นในเรื่องของการเป็นประชาธิปไตย ผู้ชายผู้หญิงต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน สิทธิความเสมอภาคระหว่างหญิงชายมันก็เป็นประเด็นกันขึ้นมา ก็เลยสนใจต่อว่าทำไมผู้หญิงไม่มีสิทธิในการสมัครเข้าไปเป็นผู้พิพากษา

และพอมาอ่านฎีกามากขึ้นก็เกิดความรู้สึกว่าผู้หญิงไม่มีปากไม่มีเสียง ไม่ได้รับการคุ้มครองเอาใจใส่จากคำพิพากษาศาลฎีกา

ซึ่งมีจำนวนมากมายเช่นในเรื่องคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและเหตุหย่า ก็เลยทำงานต่อในเรื่องของสิทธิความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม แล้วความสนใจมันก็ขยายไปถึงระดับที่อยากจะดูสถาบันตุลาการอยากรู้ว่าแนวการพิพากษาคดีและวิธีคิดของศาลจะมีการเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ ก็เลยคิดว่าการศึกษานิติศาสตร์สำคัญ การศึกษานิติศาสตร์นั้นหากหลักสูตรไม่ให้ความสนใจแก่เรื่องสิทธิมนุษยชนไม่ให้ความสนใจสิทธิเสมอภาค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนโดยตรงและปัญหาอื่นๆ ในเรื่องสังคม วัฒนธรรม การเมือง มันโยงใยกันหมด นักศึกษาก็ไม่อาจออกไปเป็นนักกฎหมายที่มีวิธีคิดที่กว้างได้

ถาม ในการทำงานได้พบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

ตอบ จากความสนใจดังกล่าวเลยตั้งโครงการสตรีศึกษาขึ้นมา โดยที่ทางคณะสังคมศาสตร์เขาก็สนับสนุนอยากให้ตั้งขึ้นมาเพื่อเน้นทำวิจัย แต่พอได้ทำโครงการและขยายการดำเนินงานก็ยิ่งเจอปัญหายิ่งเจออุปสรรคว่าไม่มีใครสนใจเรื่องประเด็นความเสมอภาคระหว่างเพศ การที่จะได้รับการสนับสนุนจากคณะสังคมศาสตร์ก็ดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ดีถ้าจะมีก็น้อยมากตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 ซึ่งเริ่มตั้งโครงการสตรีศึกษาต่อมาก็สู่จนเป็นศูนย์สตรีศึกษา มีฐานะถูกต้องเทียบเท่าภาควิชาในคณะสังคมศาสตร์แต่ก็พูดได้เต็มปากเลยว่างบประมาณและบุคลากรที่ได้รับจากคณะสังคมศาสตร์และเงินงบประมาณแผ่นดินเป็นเพียง 10% ของการระดมทุนที่เราได้รับจากข้างนอก งบประมาณขณะนี้ที่ทำกิจกรรมทั้งหมดของศูนย์สตรีศึกษาได้จากการสนับสนุนจากมูลนิธิต่างประเทศ ถ้าคิดเป็นจำนวนเงินก็ คือ 90%

ของงบประมาณมาจากการระดมทุนจากเงินช่วยเหลือภายนอก แต่แล้วเราก็โดนวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นภาระของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต้องแบกรับภาระซึ่งน่าแปลกที่วิธีการคิดการประมาณรายได้หรือพิจารณาเนื้องานที่มหาวิทยาลัยไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้ เขาจะไม่ยอมคิดเงินที่เรานำเข้ามาจากการบริจาคหรือการสนับสนุนจากภายนอก เขาจะคิดเฉพาะค่าหน่วยกิตที่ได้จากนักศึกษาเท่านั้น ต่อมาเราก็เปิดหลักสูตรสตรีศึกษามหาบัณฑิตเราก็รับนักศึกษาจำนวนน้อยเพราะไม่อยากจะให้มีปัญหาในการดูแลวิทยานิพนธ์เพราะเราไม่มีอัตราอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเลยเราจะต้องไปขอความร่วมมือจากอาจารย์คณะอื่นๆ มาสอนและควบคุมวิทยานิพนธ์บ้างและจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ บ้าง

ใน有一部分ในกิจกรรมที่เราทำ นอกจากจะเป็นการพยายามรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ในแง่ของหลักสูตร เรายังรวบรวมความรู้ทำวิจัยให้เป็นศูนย์ข้อมูลหรือศูนย์สารนิเทศ นักวิจัย นักวิชาการ หรือนักศึกษาจะได้ใช้ประโยชน์เราก็มีศูนย์ข้อมูล มีเอกสารประมาณ 20,000 กว่าเล่มผู้ที่มาใช้ศูนย์ข้อมูลสตรีศึกษาบอกว่า เป็นศูนย์ข้อมูลด้านสตรีศึกษาที่ดีที่สุดและใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ซึ่งเราฟังแล้วก็รู้สึกเสียดว่าเรารู้สึกว่าขนาดมันยังเล็กมาก เห็นได้ว่าระดับการพัฒนาของสตรีศึกษาเรามีอุปสรรคมากแล้วทรัพยากรในศูนย์ข้อมูลทั้งหมด 100% หาเงินมาเอง ไม่ได้งบประมาณจากคณะหรือจากมหาวิทยาลัย เพราะสมมุติเราเอาเงินงบประมาณจากคณะ พวกหนังสือตำราต่างๆ ที่ได้มาก็ต้องเอาไปไว้ที่ห้องสมุดของคณะหรือหอสมุดของมหาวิทยาลัย แล้วผู้มาใช้มันก็ไม่สะดวกและจัดกระจายไม่เป็นระบบต่อการสืบค้น คือมันมีอุปสรรค นักเรียนทุนที่ ก.พ.ส่งไปศึกษา

กลับมาก็ไม่ได้เข้าไปทำงานในหน่วยงานที่มีความจำเป็น คือศูนย์สตรีศึกษาจะไม่ได้อัตรานักศึกษาที่ได้รับทุน จาก ก.พ. ที่จบด้านสตรีศึกษา มาปฏิบัติงานใช้ทุนเพราะเราไม่มีอัตรารองรับนักศึกษาที่ได้รับทุนไปเรียนสตรีศึกษาจากต่างประเทศ เมื่อจบมาก็ไปทำงานในหน่วยงานที่ไม่ได้ใช้ความรู้โดยตรง เนื่องจากไม่มีการยอมรับก็เลยไปไม่ถึงไหน ในประเทศไทยเท่าที่ทราบก็มีหลักสูตร สตรีศึกษาเพียง 2 แห่งคือที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และธรรมศาสตร์ ฉะนั้นในส่วนของการศึกษาจำเป็นมากที่ต้องวางรากฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขานิติศาสตร์แนวสตรีนิยม แต่หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยและรัฐบาล การทำงานด้านส่งเสริมสิทธิเสมอภาค ระหว่างหญิงชายและสิทธิมนุษยชนก็ไม่อาจเดินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและจะสะท้อนให้เห็นถึงความไม่จริงจิงในการดำเนินงานอย่างแท้จริง

ถาม รู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมทางวิชาการ Gender Justice ที่ได้ไปเกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลว่ามีข้อขัดข้องด้านใดบ้าง อาทิเช่น ด้านกฎหมาย ด้านการบริหารงานทั้งงบประมาณ บุคลากร การมีส่วนร่วม การประสานงาน หรือ ด้านทัศนคติ

ตอบ ถ้าหากเราจะดูว่าความเสมอภาคทางเพศหรือระหว่างเพศทางกฎหมายซึ่งตุลาการเป็น ส่วนหนึ่งด้วยในการทำงานก็เลยคิดว่ามันต้องเชื่อมกับทุกหน่วยงานที่สำคัญในเรื่องของการที่จะปกป้องสิทธิ เยียวยาการละเมิดสิทธิ ซึ่งตุลาการมีส่วนสำคัญ กฎหมายระเบียบ บริหารงาน การปฏิบัติ งบประมาณ บุคลากร การประสานงาน ต่างๆ ทั้งหมดมันมีปัญหาไปหมดและการมีปัญหาในส่วนต่างๆ มันมีปัจจัยอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยรวมของทุกหัวข้อก็คือเรื่องอคติ ฉะนั้นต้องไม่แยก

ทัศนคติ อคติกับการบริหารงานและกฎหมาย กฎระเบียบอะไรทั้งหลายเพราะว่ามันเป็นเรื่องเดียวกัน ถ้าหากว่ามันไม่อคติซะอย่าง กฎหมายระเบียบอะไรต่างๆ มันจะไม่มีปัญหาและการบริหาร จะไม่มีปัญหาเพราะว่าจะมีการให้ความสำคัญว่าเป็นงานที่มีความสำคัญจะต้องให้งบประมาณ อย่างเพียงพอ จะต้องให้บุคลากรที่จะเข้ามามีความเชี่ยวชาญ จะต้องมีการฝึกฝน ฝึกอบรม หรือว่าส่งเสริมการศึกษาในสาขานี้โดยเฉพาะ ต้องเข้าใจในประเด็นเรื่องเพศภาวะต้องรับรู้ ว่าความไม่เสมอภาคมีอยู่จริง และการตัดสินใจก็ต้องให้โอกาสบุคลากรผู้หญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การไต่เต้าขึ้นไปจนถึงเป็นผู้บริหารระดับสูง ดูว่าอคติมีหรือไม่ ถ้าหากว่าเราไม่ยอมรับว่ามันยังมีอยู่เราก็แก้ไขปัญหไม่ได้

ถาม มีความคาดหวังต่อศาลในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิสตรีในคดีความเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีอย่างไรบ้าง

ตอบ ความคาดหวังต่อศาลการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิสตรี ในคดีความเกี่ยวกับความรุนแรงเกี่ยวกับสตรีความคาดหวังสูงมาก เพราะว่าจากที่อ่านคำพิพากษาฎีกาแล้วเราคิดว่ามันมีอคติ แต่ท่านที่วางคำพิพากษานั้น ไม่เห็นว่ามันมีอคติ ตรงนี้มีปัญหาความเข้าใจมันไม่ตรงกัน การใช้คำว่าอคติในการทำงาน ในเวทีหลายเวทีที่มีบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเข้าร่วมด้วย จะมีปัญหาทุกครั้งว่าท่านไม่ยอมรับคำว่าอคติ อคติมีไม่ได้ในสถาบันตุลาการ ก็ต้องคุยกันว่าความเข้าใจในคำว่า อคติ ของแต่ละฝ่ายเป็นอย่างไร เพราะว่าคนที่ได้รับผลกระทบเขาเห็นว่ามันไม่เป็นธรรมมันอคติต่อเขา ในขณะที่ผู้ที่ทำให้เกิดผลนั้นบอกว่าไม่มียอมจะมีปัญหาในการยอมรับ แต่ไม่ใช่ว่าจะไม่มีผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ผู้ที่มีข้อมูล ผู้ที่มีความเข้าใจ

และมีความพร้อมในการผลักดันให้ความเสมอภาคระหว่างเพศเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมยังมีอยู่และคิดว่าจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่เดียวกันก็เห็นภาพในด้านบวกอยู่ตลอดเวลา ได้คุยได้พบคนใหม่ๆ ซึ่งเราจะไม่เอาอายุมาเป็นเกณฑ์ในการจัดประเภทคนแต่เอาความคิดบางที่อายุน้อยแต่ความคิดเหมือนคนที่มีประสบการณ์มากบางคนมีประสบการณ์ มีอายุ มีวุฒิสูงแต่ไม่ได้มีวิสัยทัศน์ไม่ได้มีความพร้อมในการที่เปิดรับวิธีคิดใหม่ๆ ไม่ยอมเปิดโลกทัศน์ในประเด็นที่เขาถกเถียงกันว่าเป็นเรื่องสิทธิความเสมอภาคก็มีมาก ฉะนั้นความคาดหวังมีสูงเพราะว่าผลงานของท่านทั้งหลาย มันกระทบถึงชีวิต ของคน สิทธิของคนในระดับลึกมาก สิทธิพื้นฐาน ในการเป็นมนุษย์ชนทั้งหลายมันกระทบมาก ดังนั้นที่จริงคาดหวังสูงและไม่ว่าในสถาบันไหน ถ้าหากมีอายุนานความละเอียดอ่อนในเรื่องของการเปิดสู่ประเด็นใหม่มันทำได้ยาก ดังนั้น จึงต้องทำงานอย่างหนัก เราต้องการคนที่มีความคิดใหม่ๆ ในแง่ที่ว่าเข้าใจคำว่าสิทธิความเสมอภาคอย่างกว้างขวาง ไม่ปิดกั้นตัวเอง และไม่ทำตัวเป็นผู้พิทักษ์ระบบจารีตประเพณี เพราะว่าในหลายๆครั้งการเป็นผู้พิทักษ์ระบบจารีต อาจจะหมายความว่า ถึงการปิดกั้นลิดรอนสิทธิเสรีภาพของคนจำนวนมากก็ได้โดยเฉพาะผู้หญิง

ถาม มีข้อเสนอแนะอย่างไร

ตอบ ข้อเสนอแนะก็คือว่าขอให้ท่านเปิดกว้าง เพราะทางนักวิชาการ นักกิจกรรม นักบรรณคดี สิทธิสตรี ก็อยากทำงานกับท่าน อยากให้ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม ที่ทำให้ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมมันก้าวหน้าไป การสัมมนาฝึกอบรมเรื่องสิทธิมนุษยชนสตรีมันน่าจะทำได้อย่างเข้มข้นอย่างเป็นระบบ และทำให้เป็นสถาบันได้ ไม่ใช่แต่ว่ามีเงินเหลือ

มากี่ทำ มีเวลาพอเจียดมาได้ก็ถึงจะทำ ทั้งๆ ที่จะต้องทำเป็นหลักสูตรที่ชัดเจนอยู่ในระบบอยู่ในสถาบัน เช่น มีสถาบันพัฒนาตุลาการ ฉะนั้นหลักสูตรในการฝึกอบรมสามารถใส่เนื้อหา หัวข้อที่ไม่ใช่เพียงแค่ 3 ชั่วโมง แต่ว่าเป็นหลักสูตรที่มีเวลาเพียงพอ และทำอย่างสม่ำเสมอก็จะดี แต่อนาคตกิจกรรมที่จะพัฒนาเรื่องการคุ้มครองสิทธิสตรีทั้งหลายไม่ว่ากลุ่มไหน เราควรจะทำให้เป็นสถาบันจะได้ทำงานได้อย่างกว้างขวางกับเจตนาความมุ่งมั่น ที่จะให้มันเกิดความเสมอภาคทางเพศขึ้นในกระบวนการยุติธรรมได้ในผู้หญิงทุกกลุ่ม ถึงแม้ว่าในกลุ่มของตุลาการเองก็ตาม ไม่เช่นนั้นก็พูดไม่ได้เต็มปากว่ามันเป็นความเสมอภาคจริง เพราะว่ามันเกิดปัญหาทางวัฒนธรรมทางสังคม ทางการเมืองที่ทำให้การยอมรับผู้หญิงที่จะขึ้นไปสู่ตำแหน่งใหญ่มีน้อยแต่ไม่ได้หมายความว่า การที่จะผลักดันให้ผู้หญิงไปอยู่ตำแหน่งสูงๆ ก็จะต้องดีสำหรับผู้หญิง ถ้าหากว่าผู้หญิงที่ไปอยู่ในตำแหน่งสูงๆ นั้นไม่ได้มีความคิดเกี่ยวกับเรื่องความเสมอภาคทางเพศ ผู้หญิงบางท่านที่มีตำแหน่งสูงแต่ไม่ได้เห็นว่าความเสมอภาคระหว่างเพศสำคัญหรือมีปัญหาอย่างไร เพราะท่านคิดว่าตัวท่านไม่มีปัญหาอะไร ฉะนั้นคนอื่นก็ไม่มีปัญหา ผู้พิพากษา ซึ่งคิดแบบนี้มีทั้งหญิงทั้งชายไม่ได้เอาประชากร ส่วนใหญ่เขามาเป็นตุ๊กตา แต่เอาตัวท่านซึ่งตัวท่านอาจจะแตกต่างจากคนอื่น และคนแบบท่านก็เป็นส่วนน้อย

ถาม ในอนาคตควรจัดกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ หรือควรพัฒนาอย่างไร

ตอบ อนาคตควรจัดกิจกรรมเช่นนี้มากๆ แล้วก็ปรับให้เป็นสถาบัน ให้เป็นหลักสูตร แล้วก็ร่วมมือกับนักวิชาการ ร่วมมือกับนักกิจกรรม พวก NGO นักพัฒนา เพราะว่าเขามีข้อมูลที่ทางตุลาการไม่ทราบ

และในทางกลับกันทางนักวิชาการ นักกิจกรรม นักพัฒนา ก็จะมีโอกาสรับทราบความคิดเห็นและข้อมูลที่ศาลมี แต่เราไม่มีและจะได้เคลื่อนไหวให้มีกฎหมาย มีมาตรการ มีองค์กร สถาบัน มีงบประมาณในการทำงานเพื่อสิทธิเสมอภาค

และสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงอย่างเหมาะสมได้ต่อไป

◆◆◆◆◆◆◆◆

ประวัติโดยย่อ

ชื่อ	รศ. วีระดา สมสวัสดิ์
ตำแหน่ง	อาจารย์สอนวิชาระดับปริญญาตรีประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
การศึกษา	และระดับบัณฑิตศึกษาด้านนิติศาสตร์ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนราชินี นิติศาสตรบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ Master of Laws จาก Cornell University สหรัฐอเมริกา
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ. 2516	เริ่มทำงานเป็นอาจารย์ในคณะสังคมศาสตร์
พ.ศ. 2529	- เป็นผู้ก่อตั้งโครงการสตรีศึกษา ซึ่งจัดตั้งเป็นศูนย์สตรีศึกษา หน่วยงานระดับภาควิชาของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เมื่อ พ.ศ. 2526	- เป็นผู้ร่วมก่อตั้ง Asia Pacific Forum on Women, Law and Development ซึ่งเป็นองค์กรสตรีระดับแนวหน้าของภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก เป็นกรรมการและเป็นประธานคณะทำงาน การมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรมาจนถึงปัจจุบัน
พ.ศ. 2543	ก่อตั้งและเป็นประธานมูลนิธิผู้หญิง กฎหมายและการพัฒนาชนบท (พกฎ) ซึ่งสนับสนุนงานสตรีศึกษา
พ.ศ. 2549	ได้รับเชิญให้เป็นกรรมการบริหารของ Coalition Against Trafficking in Women Asia Pacific
พ.ศ. 2550	เป็นผู้ริเริ่มจัดทำวารสาร “จุดยืน” ซึ่งเป็นวารสารสตรีศึกษานับแรกของประเทศไทย

ถาม ประสพการณ์เกี่ยวกับเรื่องความเป็นธรรมทางเพศในกระบวนการยุติธรรม (Gender Justice)

ตอบ จากประสบการณ์มากกว่า 20 ปี ที่ผ่านมามีทั้งในแง่ที่มีผู้เข้ามาขอความช่วยเหลือ ตอนเป็นกรรมการมูลนิธิผู้หญิง หรือจากการที่ไปทำวิจัยพบว่าในระบบยุติธรรมของไทย ยังมีปัญหาเรื่องการให้ความยุติธรรมกับผู้หญิง ตัวอย่างเช่น ในปัจจุบันแม้มีกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวแล้วก็ตาม ผู้หญิงถูกทำร้ายร่างกายในครอบครัวส่วนใหญ่โดยสามีหรือคู่ของตน เมื่อไปแจ้งความตำรวจมักจะไม่นับแจ้งความ จะพยายามให้ไกลเกลี่ย แม้ว่าบางกรณีที่เกิดขึ้นแล้ว ตำรวจก็จะให้ยอมความกัน ส่วนใหญ่ตำรวจจะรับแจ้งความเฉพาะการข่มขืนหรือการล่วงละเมิดทางเพศเท่านั้น

ในกรณีการละเมิดทางเพศ พบว่าผู้หญิงจะถูกทำร้ายซ้ำจากระบบการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นในชั้นสอบสวนของตำรวจ หรือในการดำเนินคดีของศาล ขณะเดียวกันผู้พิพากษาเอง ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ยังมีความเชื่อที่จะมองผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศในแง่ที่ไม่สามารถทำให้ผู้หญิงเข้าถึงความยุติธรรมได้ ยกตัวอย่างเช่น หากเป็นเด็กผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศ สังคมซึ่งรวมทั้งผู้พิพากษาดด้วย ก็มีแนวโน้มที่จะเห็นใจและเข้าใจเพราะความเป็นเด็กที่จะมีความอ่อนแอ แต่ถ้าผู้หญิงบรรลุนิติภาวะแล้วก็มักเริ่มตั้งคำถามกับ

ผู้หญิงก่อนว่า คุณทำอะไรจนทำให้คุณถูกข่มขืนแล้วถ้าเกิดผู้หญิงคนนั้นเป็นผู้หญิงที่แต่งงานแล้วหรือผู้หญิงซึ่งอาจจะมีสามีหลายคนหรือผู้หญิงซึ่งอาจจะเลิกกับสามีไปแล้ว หรือเป็นผู้หญิงซึ่งอยู่ในบางอาชีพ เช่น ผู้หญิงอาชีพบริการ รวมถึงผู้หญิงที่เคยมีประสบการณ์การถูกข่มขืนและได้ยอมความ ต่อมาได้มาแจ้งความคดีข่มขืนอีกครั้งหนึ่ง กลายเป็นว่าประวัติเหล่านี้ของผู้หญิงจะถูกนำมาพิจารณาโดยที่ไม่ได้ดูหลักฐานในคดีใหม่ที่ผู้หญิงแจ้งความ

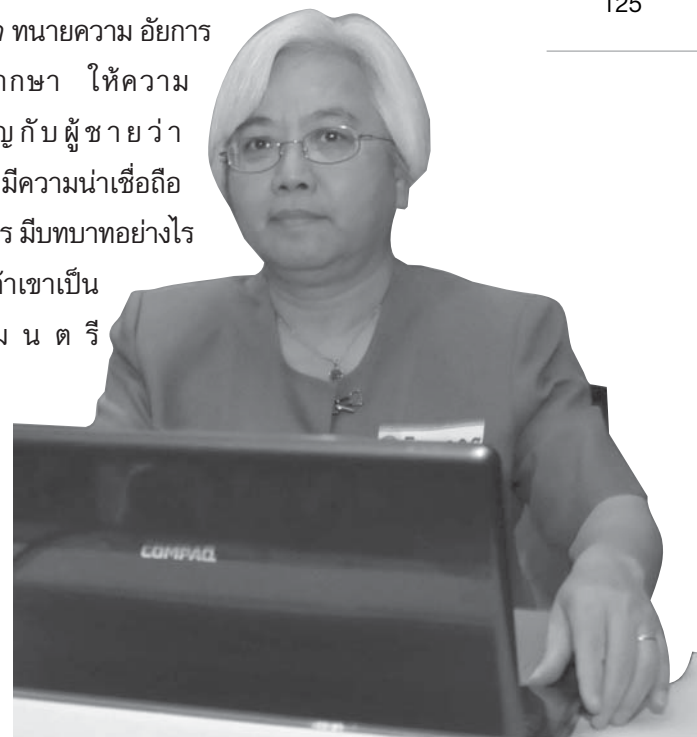
นั่นคือวิธีคิดของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในระบบอำนวยความสะดวกยุติธรรม รวมทั้งตำรวจ ทนาย อัยการ และผู้พิพากษา ก็จะมองตัวผู้หญิงอย่างที่ยพยายามจะเอ็กชเรย์ ว่าไปทำอะไรมา มีประวัติมาอย่างไรถึงเกิดกรณีการละเมิดทางเพศกับตัวคุณ โดยที่ความใส่ใจในข้อเท็จจริงของคดีกลับมีน้อย ในทางตรงกันข้ามถ้าเป็นผู้กระทำความผิดฐานข่มขืนผู้อื่น (ซึ่งประมาณร้อยละ 99 เป็นผู้ชาย) ปรากฏว่าตำรวจ ทนายความ อัยการ ผู้พิพากษา ให้ความสำคัญกับผู้ชายว่า เขาจะมีความน่าเชื่อถืออย่างไร มีบทบาทอย่างไร เช่น ถ้าเขาเป็น

ร ฐ ม น ต ร

125

รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล
รองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล (prkac@mahidol.ac.th)

หรือบุคคลสำคัญทางการเมืองจะนำมาพิจารณาประกอบด้วย

ในกรณีอื่นๆ เช่น ผู้หญิงไปหาหมอแล้วถูกหมอข่มขืน ผู้หญิงก็ทน จนเมื่อทนไม่ได้ก็บอกสามี แล้วก็ไปแจ้งความ อย่างนี้ผู้หญิงคนนั้นก็จะถูกตั้งคำถามว่าทำไมไม่บอกสามีทันที หรือกรณีครูซึ่งถูกละเมิดทางเพศจากผู้อำนวยการหรือครูใหญ่ ครูผู้น้อยนั้นก็ถูกตั้งคำถาม เหล่านี้เป็นความคิดที่อคติต่อผู้หญิงซึ่งตกเป็นผู้เสียหาย ถ้าเกิดต้องการเอาผิดผู้กระทำก็ไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ อันนี้ก็เป็นประเด็นหนึ่ง ยังมีกรณีตัวอย่างในประเด็นอื่นๆ อีกหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายอะไรต่างๆ จากสามี ประเด็นเรื่องการเลี้ยงดูโดยรวมแล้วเราพบว่า กฎหมายเหล่านี้มีลักษณะเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงค่อนข้างมาก ขอยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับเรื่องการทำแท้ง ได้มีงานวิจัยของอาจารย์ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์ จากคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งสรุปได้ว่าผู้หญิงไปให้หมอเถื่อนทำแท้งแล้วปรากฏว่าผู้หญิงตาย ต่อมาพ่อของผู้หญิงไปฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเอาผิดกับหมอเถื่อน ปรากฏว่าศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องหมอเถื่อน เพราะเนื่องจากว่าไปยึดตามตัวบทว่าผู้หญิงเป็นผู้สมัครใจยินยอมให้มีการกระทำความผิด โดยให้หมอเถื่อนทำแท้งเอง เพราะฉะนั้นเมื่อทำแท้งแล้วตัวเองถึงแก่ชีวิตหมอเถื่อนจึงไม่มีความผิด อย่างนี้แล้วก็เท่ากับว่าแทนที่ว่าสังคมจะมาให้ความเอาใจใส่ดูแลผู้หญิง ซึ่งมีปัญหาจากการตั้งครรภ์หรือไม่มีความพร้อมในการตั้งครรภ์ กลายเป็นว่าเมื่อเขาไม่สามารถที่จะหาบริการที่ปลอดภัยจากรัฐได้แล้ว กลับต้องไปพึ่งบริการที่ไม่ปลอดภัย เมื่อเกิดอะไรขึ้นกับเขาแล้วถึงแก่ชีวิต พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือสามีก็ฟ้องดำเนินคดีไม่ได้ อันนี้เป็นความไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง

ถาม ในการทำงานได้พบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

ตอบ อุปสรรคที่สำคัญที่สุด คือ มายาคติของสังคม และคนทั่วไปที่เกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศ ที่จะมีการตั้งคำถามกับผู้หญิงที่ เป็นผู้เสียหาย เราคิดว่ามันเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่ง เป็นสิ่งซึ่งก็มีความพยายามในการทำงานเรื่องนี้อยู่ ตำรวจ หน่วยงาน อัยการ ผู้พิพากษา ควรจะต้องเข้าใจถึงมิติเรื่องพวกนี้

ถาม รู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมทางวิชาการ (Gender Justice) ที่ได้ไปเกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวกับศาล ว่ามีข้อข้องด้านใด อาทิเช่น ด้านระเบียบ หรือด้านทัศนคติ

ตอบ จากการที่ได้ประชุมแลกเปลี่ยนกัน 2 ครั้ง กับทางสถาบันรพีพัฒนศักดิ์นั้น รู้สึกว่ายังมีผู้พิพากษาจำนวนหนึ่ง ขอย้ำว่าทั้งผู้หญิงผู้ชาย เพราะเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องผู้พิพากษาผู้ชาย ไม่ใช่เรื่องผู้พิพากษาผู้หญิง มันเป็นเรื่องวิธีคิดที่อยู่ในตัวผู้พิพากษาไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายที่ยังมีอคติทางเพศอยู่ เวลาพูดเรื่องนี้กับผู้พิพากษาทุกท่าน ก็จะบอกว่าไม่ใช่ ไม่จริง จะพยายามทำความเข้าใจ และช่วยผู้หญิงด้วยซ้ำ เรื่องอคติอันนี้มันลึก เพราะฉะนั้นอันนี้จะเป็นอุปสรรคที่สำคัญทำให้เราแก้เรื่องนี้ได้ยาก แต่ก็มีผู้พิพากษาจำนวนหนึ่งที่อยากจะให้มีเพิ่มมากขึ้นๆ เท่าที่เราทำงานด้วย ไม่ว่าจะเป็น ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ท่านเจริญ ภักดีธนากุล ซึ่งเป็นนักกฎหมายที่เข้าใจ ปัญหาเรื่องผู้หญิง อาจารย์ วิชา มหาคุณ ซึ่งเป็นคนที่มีคุณค่าและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงถามว่ามันมีการเปลี่ยนแปลงไหม ก็มีบ้างแต่มันช้า และโดยที่ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ยังไม่ค่อยเข้าใจเรื่องนี้และอาจจะยังไม่สนใจเรื่องพวกนี้

ถาม มีความคาดหวังต่อศาลในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิสตรีในคดีความเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีอย่างไร

ตอบ มีความคาดหวังว่าน่าจะเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกมากขึ้น คือ อยากจะเรียกร้องกับผู้พิพากษาไม่ใช่เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงเท่านั้น ผู้พิพากษาบางท่านไม่มีความซับซ้อนของสังคมโลกเพราะการเป็นผู้พิพากษาเหมือนเป็นพระต้องครองตัวด้วยความระมัดระวัง ท่านอาจจะเรียนรู้โลกภายนอกน้อย เคยไปให้ข้อเท็จจริงในฐานะพยาน บางเรื่องผู้พิพากษาดังใจไม่รู้ขอให้เล่าซ้ำ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรียกร้องจากผู้พิพากษา ไม่ใช่เฉพาะของประเด็นผู้หญิงเท่านั้น ผู้พิพากษาควรต้องรู้เท่าทันความซับซ้อนของสังคมบ้านเมืองด้วย เนื่องจากการอำนวยความสะดวกให้กับคนได้ต้องเห็นความซับซ้อนของสังคม เห็นความซับซ้อนของตัวกฎหมายต้องเข้าใจเจตจำนงของกฎหมายที่มีมากกว่าตัวบท

ถาม ในอนาคตศาลควรจัดกิจกรรมร่วมกับหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศต่อไป หรือไม่ หรือควรพัฒนาอย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไร

ตอบ ควรทำอย่างยิ่งและสนับสนุนให้ทำโดยอาจทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องคำพิพากษาศาลฎีกา เกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงที่ถูกตั้งคำถามของสังคม ถ้าเราเอาประเด็นเหล่านั้นมาพูดคุยกันและวิเคราะห์ให้เห็นว่ารากของปัญหามันคืออะไร รากของตัวกฎหมายมันคืออะไร คำพิพากษานี้ได้เข้าใจสถานการณ์ปัญหาใหม่คือก็ไม่อยากจะพูดว่าคำพิพากษาอันนี้อำนวยความสะดวกยุติธรรมหรือไม่ เพราะว่าถ้าพูดไปเกรงว่าจะหมิ่นศาลใหม่ อันนี้ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง

ซึ่งทำให้คนทำงานกับศาลยาก เพราะว่าศาลก็ยังมีความรู้สึกว่าถ้ามาวิพากษ์คำพิพากษานี้คือการหมิ่นศาล

จริงๆ แล้วถ้าเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วเท่าที่เข้าใจ คงไม่หมิ่น และเราต้องลบเรื่องความเชื่อว่า คำพิพากษาศาลฎีกา คือแนวทางที่ถูกต้องของการพิพากษา เป็นธงที่จะต้องท่องและต้องตามกัน เพราะจริงๆ แล้วคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งขัดแย้งกันเองก็มี ซึ่งเราจะต้องเรียนรู้เรื่องพวกนี้ กลายเป็นว่า ถ้ามีฎีกาที่ว่างไว้บางเรื่องแล้วแล้วผู้พิพากษารุ่นหลังๆ ก็จะยึดฎีกานั้นติดแน่นไม่เห็นด้วย

มีฎีกาเรื่องทางการเมืองสมัย รสช. ซึ่งผู้พิพากษาก็ไม่เห็นด้วยกับอดีตที่เคยทำกันมาอะไรอย่างนี้จะนั่นมันต้องมีลักษณะที่เป็นความก้าวหน้าในเชิงวิชาการของกฎหมายที่มันเกี่ยวข้องกับสังคม นอกจากงานวิจัยแล้วตัวท่านผู้พิพากษาศาลเองก็ต้องเปิดเรื่องพวกนี้ เปิดใจด้วยหมายถึงต้องมีทัศนคติที่กว้างขวางรับฟังและทำงานกับฝ่ายอื่น ผู้พิพากษาที่เขามาทำงานกับภาคประชาสังคมหรืองานวิชาการจะเป็นผู้พิพากษาที่มีแนวความคิด และเข้าใจมากกว่าผู้พิพากษาซึ่งครองตนครองตัวอยู่ในห้องทำงานหรือห้องพิจารณาคดี โดยไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องราวภายนอกเท่าที่ควร

ส่วนการเรียนการสอนกฎหมายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตผู้พิพากษา ในคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยต่างๆ หรือสำนักเนติบัณฑิตไทยควรมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถ้าได้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาแล้ว จะทำให้ผู้พิพากษามีความรู้ความเข้าใจในปัญหาทางด้านสังคมในมุมมองที่กว้างขึ้น

◆◆◆◆◆◆◆◆

ชื่อ	ร.ศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ประวัติการศึกษา	Ph.D Demography พ.ศ.2533 Australian National University Grad Dip. Demography พ.ศ.2529 Australian National University กศ.ม. จิตวิทยาสังคม พ.ศ.2519 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ว.บ. วารสารศาสตร์ พ.ศ.2520 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว.ทบ. ศึกษาศาสตร์ พ.ศ.2515 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการทำงาน

1. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2532 - 2535, 2547 - ปัจจุบัน)
2. ประธานกรรมการหลักสูตรสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสถิติมนุษยชนศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2549 - ปัจจุบัน)
3. ผู้ประสานงานศูนย์ฮอทไลน์มหาวิทยาลัยมหิดล จัดตั้งขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์จลาจลทางการเมือง เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์ดังกล่าว (2535 - 2537)
4. กรรมการประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2539 - ปัจจุบัน)
5. กรรมการสภามหาวิทยาลัยมหิดล ประเภทผู้แทนคณาจารย์ทั่วไป (2542 - 2542)
6. กรรมการมูลนิธิผู้หญิง (2532 - ปัจจุบัน)
7. รองประธานคณะกรรมการมูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (2545 - ปัจจุบัน)
8. กรรมการมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายสาธารณะ (2549 - ปัจจุบัน)
9. กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา (2549 - ปัจจุบัน)
10. กรรมการ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2550 - ปัจจุบัน)

ตำแหน่งหน้าที่อื่นๆ ได้รับรางวัล 'Public Health Heroes Award' เมื่อ 25 ตุลาคม 2539 จาก School of Public Health, University of California, Berkeley

ถาม ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่อเรื่อง Gender Justice

ตอบ Gender Justice ความยุติธรรมทางเพศ ภาวะคำเหล่านี้อาจเห็นว่า เป็นแนวคิดใหม่ๆ ตามทฤษฎีของประเทศตะวันตก ซึ่งกำลังเป็นที่กล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางขึ้นเรื่อยๆ ในสังคมไทย แนวคิดนี้ก็คงเป็นสิ่งที่เดียวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน ก็ว่าได้ เป็นเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นการพูดถึงการที่มนุษย์จะมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพราะเหตุเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สถานะของบุคคล เศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง การศึกษา อบรม ซึ่งเรื่องเพศหรือเพศภาวะเป็นสิ่งที่ ยอมรับแล้วว่าจะไม่ถูกนำมาเป็นข้ออ้าง ในการทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกเลือกปฏิบัติ เช่น ผู้หญิง อาจถูกกีดกัน มิให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่ง ในหน่วยราชการทหาร หรือความเป็นหญิงอาจ ไม่ได้รับการยอมรับให้เข้า ศึกษาในบางคณะ บางวิชาในสถานศึกษาของรัฐ เช่น วิศวกรรม บางสาขา เป็นต้น

Gender Justice นั้นอาจมอง ในมุมมองของเนื้อหา ความเป็นมนุษย์ ที่ควรได้รับการคุ้มครองสิทธิ จากกระบวนการยุติธรรม เช่น หญิงที่อยู่ในฐานะจำเลยเหยื่อหรือผู้เสียหายซึ่ง เหตุผลของเรื่องนั้นๆ อาจต้องมีมุมมองในเรื่อง เพศภาวะก็ได้ ตัวอย่าง ที่พบจากการว่าความ ในคดีที่หญิงคนหนึ่ง

ตกเป็นจำเลยในคดีฆ่าสามีของตัวเอง เสียชีวิต องค์การประกอบทางกฎหมายนั้นครบถ้วน คือ ผู้ใดฆ่าผู้อื่น แต่เหตุปัจจัยเบื้องหลังเกิด เพราะ ความรุนแรงที่สามีกระทำต่อหญิงนั้นมานาน และมีอยู่เป็นประจำในการครองชีวิตคู่หญิงนั้น ถูกสามีตีเป็นประจำ วันหนึ่งเธอทนไม่ได้ ก็เกิด เหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น **หญิงที่เป็นจำเลยในคดีอาญา จึงอาจเป็นเหยื่อของความรุนแรงที่เกิดจากชาย สามีก็ได้** ซึ่งกระบวนการยุติธรรมไม่ควรจัดการ กับปัญหาเหล่านี้ โดยระบบกระบวนการยุติธรรม ปกติที่ลงโทษหรือมองหญิงนั้นเป็นฆาตกรในคดี อาญา เพราะยอมไม่เป็นธรรมตามที่แท้จริง และอย่างไรกระบวนการยุติธรรมจะให้การ เยียวยาหญิงนั้นได้ รวมทั้งครอบครัวและสามี ผู้กระทำรุนแรงด้วย ซึ่งขณะนี้ มีกฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความ รุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เมื่อออกมาแล้ว

ก็ยังมีปัญหาการบังคับใช้ เพราะผู้ ปฏิบัติไม่เข้าใจแนวคิดของ กฎหมายลักษณะเชิงคุ้มครอง ป้องกันสังคมหรือสถาบัน ครอบครัว ยังคงใช้นิติวิธีคิด เดิมที่ว่ากฎหมายดังกล่าว เป็นเรื่องการลงโทษ ผู้กระทำผิดเป็นหลัก กฎหมายก็ไม่ได้ รับ การบังคับใช้ตาม ความมุ่งหมาย

กรณีดังกล่าว จึงทำทนายคนใน กระบวนการ ยุติธรรมว่าจะร่วมกัน

นางสาวจันทิมา ธนาสว่างกุล

อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานที่ปรึกษาทนายความ สำนักงานอัยการสูงสุด

จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไรก็ตามก็ต้องช่วยกันทุกฝ่าย และคิดค้นวิธีการ กระบวนการสร้างคนให้มีทัศนคติเพื่อแก้ไขปัญหามาใหม่ ๆ การทำงานสหวิชาชีพกับการร่วมกันแก้ไขปัญหาลังคมก็เป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงการทำงานในแบบทีม โดยลดการสร้างอาณาจักร ลดการบริหารงานแบบเชิงอำนาจ กล่าวคือ ต้องยกระดับเป็นการทำงานอย่างบูรณาการ และมีระบบทำงานที่ต่อเนื่องหรือส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพ

ถาม เหตุผลที่สนใจ Gender Justice

ตอบ เหตุผลที่สนใจในเรื่อง Gender Justice นั้นคงเป็นเพราะเป็นเรื่องความเป็นมนุษย์ความเท่าเทียมกันในสังคม ที่แท้จริงแล้วทุกคนในสังคมควรมีส่วนร่วมเพื่อให้มนุษย์ทุกคนหรือส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าสิทธิเสรีภาพการปลอดจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงต่างๆ แล้วถ้าเราเป็นผู้ที่รู้สึกที่อยากช่วยเหลือคนอื่นๆ ให้เท่าเทียมกัน ในทางกลับกันก็เป็นการขัดเกลาตนเอง เพื่อสร้างความเข้าใจผู้อื่นๆ ในสังคมด้วยมันเป็นแรงสะท้อนกลับซึ่งกันและกัน ชีวิตก็มีคุณค่าความหมาย เรากับสังคมไม่อาจแยกจากกันได้ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ในสังคมยุคใหม่ เน้นเรื่องวัตถุเศรษฐกิจหรือเงินมากเกินไปจนมองข้ามเรื่องจิตใจความเป็นมนุษย์

นักกฎหมายปัจจุบันส่วนใหญ่มักสนใจเรื่องกฎหมายธุรกิจ กฎหมายการค้า และมีแนวโน้มไปในทางที่คิดว่า การประกอบอาชีพแล้วจะมีรายได้มากน้อยเพียงใด การมองว่าอาชีพนักกฎหมายนั้นจะเป็นผู้อำนวยการความยุติธรรมหรือให้ความเป็นธรรมแก่สังคม เป็นผู้สร้างผลิตผลในเรื่องความยุติธรรมแก่ประชาชน ซึ่งเป็นวิถีทางหลักของนักกฎหมายก็น้อยลงในปัจจุบัน

นี่คือกระแสของทุนนิยม และผู้อยู่ในสังคมต้องมองปัญหาดังกล่าวให้ชัดเจน

สำหรับตนเองก็เลือกที่จะใช้ชีวิตการทำงานด้านกฎหมาย เพื่อพัฒนาความสุขภายในตามแนวทางที่ท่านพุทธทาส ได้สอนไว้ว่า “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” คุณลองดูก็ได้ว่าถ้าคุณทำงานในงานหนึ่งๆ แล้วให้ความเป็นธรรมกับประชาชนและเกิดความเข้าใจที่ดีในสังคมหรือให้ประโยชน์สุขเกิดขึ้นกับสังคมเป็นหลัก แล้วประชาชนผู้รับบริการ จากเราหรือสังคมดีขึ้น ผลงานที่คุณทำโดยจิตที่มุ่งมั่นในประโยชน์ส่วนรวมนั้น จะยังอยู่ในสภาวะจิตใจความดีของคุณตลอดเวลา แม้เวลาจะผ่านไปนานแล้วก็ตาม คุณคิดถึงเมื่อไรคุณก็มีความสุขในใจ ไม่เหมือนคุณได้รถยนต์คันใหม่ กระเป๋าใบใหม่ รองเท้าคู่ใหม่ได้มาแล้วก็เก่าแล้วหายไปในที่สุด เป็นความสุขชั่วคราวหนึ่งเท่านั้นคือขณะที่อยากแล้ว ได้มาแล้วมันแว็บเดียวจริงๆ

ถาม อุปสรรคต่อการพัฒนาแนวคิดเรื่อง Gender Justice

ตอบ อุปสรรคคือเรื่องการสร้างองค์ความรู้เรื่อง Gender Justice ซึ่งนักกฎหมายส่วนใหญ่ เรียนรู้ ศึกษาแต่เรื่องตัวบทกฎหมาย การที่จะเรียนรู้ปัญหา สังคมและนำมาผนวกกับความคิดทางกฎหมายแล้วตกผลึกเป็นความคิดใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหนึ่งๆ นั้นยังมีอยู่น้อย นอกจากนี้สถาบันศึกษายังคงผลิตนักกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อการประกอบอาชีพ ผู้พิพากษา ตุลาการ อัยการเป็นหลัก ซึ่งทำให้หลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาไม่กว้างขวางครอบคลุม และนักกฎหมาย ส่วนใหญ่ยังไม่อาจสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ใหม่ ๆ ที่รู้มเราได้

สำหรับอุปสรรคในการทำงานจะเห็นได้ว่า ในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นนักกฎหมายซึ่งทำงานในลักษณะคดีเป็นหลัก นักกฎหมายที่จะมีมุมมองด้านการบริหารกระบวนการยุติธรรมนั้นมีอยู่น้อยมาก กลไกกระบวนการยุติธรรมต่อการจัดการปัญหาสังคม โดยทางบริหารระบบจึงไม่ได้รับการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ต้องเปิดกว้างและเร่งรัดการพัฒนาในเรื่องระบบบริหารจัดการด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องทุ่มเทเรื่องงบประมาณสรรพกำลังในการสร้างบุคลากร และเร่งจัดสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ รับใช้คนในกระบวนการยุติธรรมและต้องยอมรับว่าสถาบันรพีพัฒนาฯ ได้เริ่มเปิดมิติใหม่ๆ สำหรับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ แก่บุคลากร ในศาล องค์การอัยการ ทนายความ เพราะในหลายๆ โครงการที่ตนเองได้เข้าริบอบรมในหลักสูตร โดยเฉพาะความรู้เรื่อง Gender Justice ก็ถือว่าได้ประโยชน์ ซึ่งมีใช้เนื้อหากฎหมายเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ การปรับกระบวนการทัศน ของผู้ประกอบการอาชีพในกระบวนการยุติธรรม เช่นความเข้าใจการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ทนายความ พยาบาล นักสิทธิมนุษยชน นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดี

ถาม ความคาดหวังต่อการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิสตรี รวมทั้งคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีนั้น เป็นอย่างไร

ตอบ ความคาดหวังหรือการมองไปข้างหน้านั้นก็คิดว่า สังคมไทยจะเข้าใจปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิสตรีได้ดีขึ้นแต่ก็ต้องยอมรับว่าปัญหาจะมากในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การค้ามนุษย์หรือการค้าทางเพศที่ขยายไปทั่วโลก โดยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ความรุนแรงที่ซ่อนเร้นมาโดยทางสื่อ

หรือ Media ต่างๆ หรือผ่านวิดีโอคลิป ผู้หญิงจึงถูกกระทำรุนแรงด้วยรูปแบบใหม่ๆ เรื่องเหล่านี้คนในกระบวนการยุติธรรม และศาลก็ต้องเข้าใจและรู้ทัน และเข้าใจว่าความรุนแรงต่อสตรีหรือเด็กได้กลายเป็นเรื่องที่สังคมต้องรับผิดชอบร่วมกัน และไม่ละเลยเฉยเมยต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกัน

ถาม ความรู้สึกต่องิกรรรม Gender Justice ที่ศาลยุติธรรมจัดนั้นเป็นอย่างไร

ตอบ เห็นว่า เป็นรูปแบบที่ดี เป็นกลุ่มเล็กๆ มีความเป็นกันเองของผู้ประกอบวิชาชีพมีการนำเสนอโดยรูปแบบของละครทำให้มีสีสันเพราะทำให้เกิดความเข้าใจและเป็นเรื่องความรู้สึกมากขึ้น เพราะการจะพิจารณาเรื่องต่างๆ ได้อย่างเป็นธรรมนั้น ย่อมมีทั้งส่วนของความคิดหรือการใช้เหตุผล และยังต้องใช้ความรู้สึกที่ใส่ใจในความเป็นมนุษย์ด้วย จึงจะสมดุล และเกิดสติปัญญาขึ้นต่อการพิจารณาปัญหาเรื่องนั้นๆ การใช้สมองและหัวใจจึงเป็นสิ่งที่จะต้องจัดให้สมดุลกันในการจัดกระบวนการอบรม เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันของผู้ทำงานในกระบวนการยุติธรรม ที่ผ่านมาการสัมมนาอบรมนักกฎหมายโดยส่วนใหญ่ มักจะเน้นเรื่องการใช้เหตุผลและความคิด ซึ่งนักกฎหมายหรือผู้ที่เรียนกฎหมายมีอยู่แล้ว แต่ขาดมิติเรื่องสภาวะทางใจ ที่จะเข้าใจความทุกข์และปัญหาผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องจุดอ่อนของนักกฎหมาย

ถาม มีข้อเสนอแนะต่องิกรรรมอย่างไร

ตอบ เห็นว่า ในกระบวนการยุติธรรมนั้น ตำรวจเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งเรื่อง Gender Justice

ที่ว่าตำรวจสำคัญก็เพราะใกล้ชิดกับประชาชน และเป็นต้นน้ำสำคัญในกระบวนการยุติธรรม เป็นหน่วยงานที่มีเจ้าหน้าที่มาก แต่ความเข้าใจ และนำเอาพลังองค์กรตำรวจมาใช้ในแนวทาง สังคมมีน้อย ตำรวจยังเป็นเรื่องโครงสร้าง ของอำนาจเกือบทั้งหมด และมีผลประโยชน์ ตอบแทนจึงมีการร้องเรียนมาก ปัญหา คือ เราจะ จัดกิจกรรมโดยนำตำรวจมาร่วมพัฒนาแนวทาง คุ่มครองป้องกันสังคมอย่างไร เป็นโจทย์ใหญ่มาก

กิจกรรมของสถาบันรพีพัฒนศักดิ์ ยังไม่ค่อย เปิดโอกาสหรือเชื้อเชิญตำรวจเข้าร่วมกระบวนการ หากเป็นไปได้ น่าจะพิจารณาให้โอกาสแก่ตำรวจ ไทยบ้าง เพราะเป็นหน่วยงานที่สำคัญ และควรได้ รับการปฏิรูปอย่างยิ่ง มิเช่นนั้น กระบวนการ ยุติธรรมก็ไม่อาจขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

◆◆◆◆◆◆◆◆

132

ประวัติโดยย่อ

ชื่อ	นางสาวจันทิมา ธนาสว่างกุล
ตำแหน่ง	อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานที่ปรึกษาอัยการสูงสุด สำนักอัยการสูงสุด
ประวัติการศึกษา	- จบการศึกษาปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2523 - จบการศึกษาปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2529
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2524 - 2529	- ทนายความ
พ.ศ. 2535 - 2539	- ที่ปรึกษาคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนสภาผู้ แทนราษฎร
พ.ศ. 2541 - 2542	- คณะที่ปรึกษาคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ปัจจุบัน	- อัยการ ตำแหน่ง อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานที่ปรึกษาอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการสูงสุด - อนุกรรมการด้านสุขภาพอนามัยผู้สูงอายุ และผู้พิการ ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ - อนุกรรมการที่ปรึกษาอัยการของแพทยสภา

ถาม ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเรื่องความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรมเคยมีอย่างไรบ้าง

ตอบ ประสบการณ์การทำงานเรื่องความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการยุติธรรมเริ่มตั้งแต่ก่อนจะมาเป็น กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หลังจากเรียนจบนิติศาสตร์เริ่มฝึกงานเป็นทนายความอยู่สำนักงานทนายความ หัวหน้าและรุ่นพี่ทนายความเป็นผู้ชาย เราเป็นผู้หญิงคนเดียว พบว่าผู้หญิงมีข้อจำกัดในอาชีพทนายความเพราะมีคดีความในต่างจังหวัดถูกความต้องการทนายความจากกรุงเทพฯ ไปว่าความให้ หากทนายความรุ่นน้องมีโอกาสได้ตามรุ่นพี่ไปว่าความต่างจังหวัด ก็จะเป็นประสบการณ์ที่ดี เราได้รู้จักพื้นที่ที่มีโอกาสสัมผัสชีวิตจริงของชาวบ้านและร่วมฟังการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย หัวหน้าหรือทนายความรุ่นพี่เขาสะดวกที่จะเดินทางไปกับลูกน้องผู้ชายมากกว่าใช้งานได้มากกว่า

เป็นสุภาพบุรุษ
ผู้หญิงโอกาส
ในวิชาชีพ
ก็น้อยกว่า

ไม่ต้องมีภาระ
ดูแลลูกน้อง
ที่จะได้เรียนรู้
กฎหมาย
เพื่อนผู้ชาย

เป็นจุดเริ่มต้น
ให้เราพยายาม
แสวงหาโอกาสให้
กับตัวเอง
จึงไป
ทำงาน

ที่กลุ่มเพื่อนหญิงปัจจุบันคือมูลนิธิเพื่อนหญิง ซึ่งเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือเด็กและผู้หญิง พบว่าผู้หญิงต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความรุนแรง และยังต้องเผชิญกับความยากลำบากในกระบวนการยุติธรรม เช่น ถูกข่มขืน ทุบตี หรือถูกบังคับค้าประเวณี

ในคดีความรุนแรงทางเพศ ผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหาย รู้สึกอับอาย ไม่กล้าพูดถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น และส่วนใหญ่อายุน้อย ไม่มีประสบการณ์ชีวิต ไม่มีทักษะในการสื่อสาร ไม่มีความรู้กฎหมาย ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในสิทธิของตน เป็นข้อจำกัด ที่ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือความเสียหาย หรือเข้าถึงพยานหลักฐาน ยิ่งไปกว่านั้น คู่กรณีมักจะเป็นผู้ชายที่เป็นนายจ้าง ครู อาจารย์ ผู้บังคับบัญชา ที่มีฐานะเหนือกว่าใช้อำนาจคุกคามข่มขู่ผู้เสียหาย หรือมีทนายความเป็นทีมงานที่มีประสบการณ์มาต่อสู้คดี แต่ผู้เสียหายไม่มีความรู้ฐานะยากจนตรงจุดนี้ทำให้เรารู้สึกว่าไม่เป็นธรรมกับผู้หญิงและคิดว่าทำอย่างไรกระบวนการยุติธรรม จึงจะเอื้ออำนวยให้ผู้หญิงมั่นใจ เมื่อเดินมาที่สถานีตำรวจ มาพบอัยการหรือเบิกความกับศาล

นียนา สุภาพัง

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*

* คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดแรก 2544-2551.

ปัจจุบันผู้อำนวยการมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร.

ถาม ในการทำงานได้พบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

ตอบ คดีที่เกี่ยวกับเรื่องเพศเป็นคดีที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนมาก เพราะวัฒนธรรม ประเพณี ในสังคมไทย มองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่น่าอาย โดยเฉพาะคดีข่มขืนกระทำชำเรา อนาคตคุกคามทางเพศ ผู้เสียหายต้องตอบ คำถามตำรวจ/อัยการ ซ้ำๆ หลายครั้งเป็นความรู้สึกขมขื่น เจ็บปวด เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมของบ้านเราออกแบบให้ผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ความผิด (ระบบกล่าวหา) ผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหายในคดีละเมิดทางเพศจึงรู้สึกอาย ที่จะต้องไปตรวจร่างกายกับหมอหรือให้ปากคำกับตำรวจ/อัยการหรือศาล

ครั้งแรกที่ไปสอบข้อเท็จจริงในคดีข่มขืน เราไม่กล้าเขียนคำว่าอวัยวะเพศ ตามที่เด็กพูด เราเป็นคนจดข้อเท็จจริงยังรู้สึกอายผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหายจะรู้สึกอายมากกว่าเราขนาดไหน ที่ต้องตอบคำถามตำรวจ อัยการ ศาลที่เป็นผู้ชาย

คดีความรุนแรงในครอบครัว และคดีที่ผู้หญิงถูกล่วงละเมิด หรือถูกบังคับค้าประเวณี อาจดูเหมือนว่าไม่น่าอับอาย เท่ากับคดีละเมิดทางเพศเพราะไม่ต้องพูดถึงการร่วมเพศ แต่คดีความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงเราจะถูกสอนว่า “ความในอย่านำออกความนอกอย่านำเข้า” เมื่อผู้หญิงถูกทำร้าย ถ้าไม่ถึงที่สุดจริงๆ ก็จะไม่เล่าให้ใครฟัง ดังนั้น เวลาผู้หญิงมาศาล เพื่อที่จะพิสูจน์ความเสียหายความรู้สึกที่บอกเล่าว่าตนเองถูกสามีหรือคนในบ้านทำร้าย เป็นเรื่องที่น่าอับอายคือมันไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเล่าให้ใครฟัง หรือผู้หญิงที่ถูกบังคับค้าประเวณี ส่วนใหญ่ก็จะรู้สึกเป็นความผิดของตนเองที่เข้ามาอยู่ในกระบวนการค้าประเวณี

ในขณะที่ผู้ชายที่ซื้อประเวณีสังคมยอมรับได้ ทั้งกฎหมายและจารีตประเพณี แนวทางปฏิบัติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต้องมีความละเอียดอ่อน และมีความไวพร้อมที่จะเข้าใจความรู้สึกหรือความกังวลใจของผู้เสียหายที่อยู่ตรงหน้า เพราะเบื้องหลังความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงมักจะมีการเอารัดเอาเปรียบ ข่มขู่ คุกคาม เป็นความกังวลใจ ความกลัวความอับอายของเขาที่จะพูดถึงเหตุการณ์หรือยังไม่สามารถเรียบเรียงเป็นคำพูดออกมาต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของผู้เสียหายหรือจำเลยที่เป็นผู้หญิง

ถาม มีความเห็นถึงข้อขัดข้องเกี่ยวกับศาลในส่วนของการบริหารงานในทางปฏิบัติอย่างไร

ตอบ คิดว่าศาลมีภาระมากในเรื่องของสัดส่วนคดีปริมาณคดีกับจำนวนผู้พิพากษาไม่ค่อยสมดุลกัน เป็นข้อจำกัด ที่ทำให้บุคลากรของศาลไม่ละเอียดอ่อนเพียงพอในการคำนึงถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย ที่มาเบิกความหรือมาใช้บริการที่ศาล

ผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหาย ต้องฝ่าฟันผ่านกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น หมายถึง ชั้นตำรวจ ชั้นอัยการก่อนมาถึงศาล ผู้เสียหายต้องใช้ความเข้มแข็ง ความกล้าหาญ อดทนเป็นอย่างมาก หากศาลยุติธรรมมีโอกาสเข้าถึงข้อมูล ปัญหาของผู้เสียหายที่มายื่นอยู่ในศาล ได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อจำกัดของผู้หญิงหรือเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือจำเลยซึ่งเผชิญกับความยากลำบากอย่างไร ในชั้นสอบสวนของตำรวจหรืออัยการ จุดนี้ ศาลก็จะเข้าใจว่าอะไรเป็นข้อจำกัดทำให้พยานที่เป็นเด็กหรือผู้หญิงยังไม่สามารถอธิบายหรือให้ข้อมูลกับศาลได้

ถ้าเรามีโอกาส เก็บข้อมูลจากผู้เสียหาย ไม่ปล่อยให้เขามาเบิกความที่ศาล แล้วกลับบ้านไป โดยไม่มีกระบวนการติดตามว่า เขากลับไปใช้ชีวิตอย่างไร หรือก่อนที่เขาจะมาศาล เขามีปัญหาข้อจำกัดอย่างไร เขอยากเห็นศาลเป็นที่พึ่งหรือ เยียวยาช่วยเหลือเขาได้อย่างไรบ้าง เขอยากจะมั่นใจว่าเมื่อเขามาศาลเขาจะปลอดภัย เช่น คดีข่มขืนผู้เสียหายรู้สึกอึดอัด อับอาย ที่ต้องพูดถึงการทำร้ายทางเพศ ในขณะที่มีสายตาของจำเลยจับจ้องมองดูอยู่ คดีบังคับค้าประเวณีคู่กรณีของเขาเป็นผู้มีอิทธิพล มีฐานะทางสังคม เขากลับการเผชิญหน้า กลัวการถูกข่มขู่ ถูกคุกคาม หรืออคติความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงที่ฟ้องร้องสามีกังวลใจกับการเผชิญหน้ากับสามีศาลจะลดการเผชิญหน้าหรือลดความกังวลใจของเขาได้อย่างไร

ศาลยุติธรรมควรให้ความสำคัญกับระบบบริหารจัดการองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาความเป็นธรรมไปพร้อมๆ กับการพัฒนาประสิทธิภาพคุณภาพการพิจารณาวินิจฉัยทำคำพิพากษา ในคดีความต่างๆ ของศาลด้วย

ขณะนี้ศาลยุติธรรมได้พัฒนาองค์ความรู้จัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาระบบของศาลให้มีเครื่องมือที่จะเอื้ออำนวยให้กับผู้เสียหายหรือผู้หญิงที่มาศาลได้รับการคุ้มครอง มีหลักประกันความปลอดภัย ทำให้พวกเขารู้สึกว่าไม่กลัวที่จะมาศาล มั่นใจว่าศาลเป็นที่พึ่งได้จริงๆ

ถาม งบประมาณที่ศาลต้องใช้ในการพัฒนาในเรื่องของ Gender Justice เห็นว่ามีข้อขัดข้องตรงไหนบ้าง

ตอบ ในส่วนของศาลอาญารธนบุรี ที่มีท่าน

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล เป็นผู้บริหารอยู่ตอนนี้ ท่านก็มีความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะริเริ่มกลไกที่จะให้บริการประชาชนให้มีความไวต่อความต้องการของผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิงหรือเด็กท่านก็ริเริ่มให้มีห้องพิจารณาคดีที่ลดการเผชิญหน้า โดยได้รับเงินสนับสนุนจากเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ

การริเริ่มงานที่ไม่มีอยู่ในแผนหรือไม่อยู่ในงบประมาณเป็นเรื่องยาก เมื่อมีตัวอย่างเกิดขึ้นแล้ว ศาลยุติธรรมควรกำหนดแผนงานนโยบาย จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุน

ศาลยุติธรรมในต่างประเทศ เช่น ฟิlippินส์ มีการจัดตั้งหน่วยงาน ด้าน Gender Justice ในระบบการบริหารของศาลฯ ทำให้ผู้พิพากษามีเครื่องมือ อุปกรณ์ในการพัฒนาความเข้าใจเรื่องความยุติธรรมทางเพศได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในศาลระดับต้น และศาลสูง

ถาม ปัญหาการมีส่วนร่วมหรือว่าการประสานงานกันทั้งในระหว่างบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม หรือระหว่างบุคคลภายนอกในส่วน of ศาลเองเห็นว่ามีข้อจำกัดประการใดบ้าง

ตอบ ศาลเป็นหน่วยงานอิสระการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นเรื่องของสถาบันตุลาการโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามการทำให้กระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างที่เราคาดหวังคือ กระบวนการยุติธรรมจะไวต่อความต้องการของผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือผู้หญิง ลำพังศาลเองก็ไม่สามารถที่จะให้บริการกับผู้หญิงหรือเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือเป็นจำเลย ที่มาศาลได้ทั้งหมด

ศาลจำเป็นต้องประสานงานกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่เขตอำนาจศาลหรือหน่วยงานเอกชนอื่นๆ ที่มีกลไกช่วยเหลือเยียวยาผู้หญิง เด็กที่เผชิญความรุนแรง เช่น หน่วยงานด้านสวัสดิการสังคม สาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม เป็นต้น ในอนาคตหากศาล สามารถริเริ่มดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ศาลยุติธรรมก็จะสามารถเฝ้าระวังความเป็นธรรมให้ผู้หญิงหรือเด็กที่เป็นผู้เสียหายได้อย่างครบวงจร

นอกเหนือจากอำนวยความสะดวกให้กับผู้หญิงหรือเด็กที่ถูกกระทำได้รับการคุ้มครองชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว กระบวนการยุติธรรมในส่วนของศาล ก็ยังจะมีส่วนช่วยป้องกันแก้ไขเผาระวังปัญหา ไม่ให้เกิดการละเมิดซ้ำอีกด้วย

ถาม ทศนคติหรือว่าอคติของบุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมเคยพบเห็นอย่างไรบ้าง

ตอบ เรื่องของอคติไม่ใช่เฉพาะบุคลากรในศาล ในสังคมไทยทุกส่วนมีอคติมีสิ่งที่เป็นค่านิยมหรือทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกิดขึ้นมากโดยเฉพาะในเรื่องเพศ เริ่มต้นจากการที่เราถูกหล่อหลอมเลี้ยงดูในวัฒนธรรมที่มองว่า ผู้ชายเป็นเพศที่มีความสำคัญมากกว่าผู้หญิง ผู้ชายมีบทบาทเป็นผู้นำ ผู้ชายสามารถแสดงออกในเรื่องเพศได้มากกว่าผู้หญิง จึงก่อให้เกิดค่านิยมทัศนคติที่เลือกปฏิบัติระหว่างเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับทุกส่วนของสังคม

เราได้มานั่งพูดคุยกันอยู่ตอนนี้เพื่อที่จะรณรงค์เผยแพร่ให้บุคลากรในศาลมีความละเอียดอ่อนต่อความต้องการของผู้เสียหายหรือจำเลยที่เป็นผู้หญิง ก็เพราะว่าที่ผ่านมา เรามองไม่เห็นว่าคุณผู้หญิง

ที่เป็นผู้เสียหายหรือจำเลยเขามีความต้องการที่แตกต่างจากคนอื่นๆ อย่างไร

เมื่อมีคดีละเมิดทางเพศเกิดขึ้นกับผู้หญิง เราก็มองว่าทำไมผู้หญิงคนนั้นไม่ระมัดระวังตัว ไม่รักษานวลสงวนตัว สังคมคาดหวังผู้หญิงกับผู้ชายแตกต่างกันคือคาดหวังให้ผู้หญิงจะต้องสงวนตัว จะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน มีด้ามไม้ออกไปไหน แต่ในสังคมมีความเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว ถ้าบ้านไหนผู้หญิงไม่ออกไปช่วยทำมาหากิน บ้านนั้นก็อยู่ไม่ได้ในทางเศรษฐกิจ

ผู้หญิงกับผู้ชายเป็นมนุษย์มีชีวิตเลือดเนื้อ มีศักยภาพ มันสมองไม่ต่างกัน ฉะนั้นถ้าต้องพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า เราก็ต้องเปิดโอกาสให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายได้เรียนรู้หรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาเหมือนกัน

สังคมเปลี่ยน ทุกวันนี้เราเปิดโอกาสให้ผู้หญิงออกมาเรียนหนังสือออกมาทำงาน แต่ว่าค่านิยมในเรื่องเพศ หรือความเข้าใจในเรื่องเพศกลับไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เรายังมองว่ามีด้ามแล้วผู้หญิงก็ควรกลับบ้านไป แต่ผู้หญิงยังมีหน้าที่การงานต้องทำ ต้องรับผิดชอบ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาผู้หญิงกลับถูกมองว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดคดีความ ทั้งๆที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกกระทำ ส่วนผู้ชายที่เป็นฝ่ายกระทำ สังคมกลับมีค่านิยมที่ผิดๆ ว่า ถ้าเราไม่มีสถานบริการ ปิดสถานบริการไปหมดผู้หญิงก็ถูกข่มขืนมากขึ้น เพราะไม่มีสถานที่ให้ผู้ชายระบายความต้องการทางเพศในเวลาเดียวกันเรากลับประณามห้ามเหยียดหญิงบริการที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายหลายคน และยอมรับเสรีภาพของผู้ชายที่จะแสดงออกทางเพศได้อย่างไม่มีขีดจำกัด

ยังมีค่านิยม ทศนคติที่เลือกปฏิบัติ ในลักษณะนี้อีกมาก เช่น ค่านิยมพรหมจารีผู้หญิง ที่ตั้งท้องนอกสมรสเป็นปัญหา แต่ผู้ชายที่ทำให้ ผู้หญิงตั้งท้องนอกสมรสไม่เป็นปัญหา ที่ต้องหา ทางแก้ไข เป็นต้น ฉะนั้น **จุดนี้จึงเป็นเรื่องของ ค่านิยมทศนคติ ที่เลือกปฏิบัติ มีอคติที่ครอบงำ สังคมอยู่ทั้งสังคม ไม่ใช่เฉพาะในส่วนของศาล เรื่องความเสมอภาคทางเพศในกระบวนการ ยุติธรรม จึงต้องเริ่มต้นจากการขุดรากถอนโคน ให้เห็นว่าเราทุกคนในสังคมไทยถูกรอบงำให้มี อคติหรือมองในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศ ระหว่างหญิงชายไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน** ถ้าหาก เรามองว่า ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว ต้องรักเดียว ใจเดียว มีสามีเดียวเป็นสิ่งที่ดี เราก็ควรจะต้องใช้ ไม่บรรทัดอันเดียวกันวัดกับผู้ชายด้วย แต่เราไม่เคย ตั้งคำถามกับผู้ชายที่มีความสัมพันธ์ทางเพศ กับผู้หญิงหลายคนก่อนแต่งงานว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง แต่เรากลับไปตั้งคำถามกับผู้หญิง ที่มีความสัมพันธ์ทางเพศหลายครั้งหลายคนว่า เป็นคนเลวคนชั่ว หรือกรณีขายบริการทางเพศ เรา ยอมรับการซื้อบริการทางเพศของผู้ชายว่า เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ทั้งทางกฎหมาย และวัฒนธรรม ประเพณี แต่ประณาม หยามเหยียด ผู้หญิง ขายบริการว่าเป็นคนเลว ทำผิดศีลธรรม และ ผิดกฎหมาย สิ่งเหล่านี้เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิด อคติขึ้นมาโดยที่เราไม่รู้ตัว เกิดการเลือกปฏิบัติ ทั้งทางกฎหมายและจารีตประเพณี

ทุกวันนี้มีผู้หญิงคนไหนบ้างปลอดภัย จากการที่จะไม่ถูกข่มขืนในประเทศนี้ เราทั้งหลาย มีความเสี่ยงกับการที่จะถูกข่มขืนกันทุกคน แต่มี อคติในสังคมว่า ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนแล้วไม่น่า จะถูกข่มขืนอีก เช่น ผู้หญิงคนหนึ่งอายุ 20 กว่าปีแล้ว ไปแจ้งความดำเนินคดีว่าถูกข่มขืน กฎหมาย

กำหนดว่าเป็นคดีที่ยอมความได้ เขาอาจจะเลือก ไม่ดำเนินคดีต่อไป เลือกรับเงินชดเชยค่าเสียหาย เพราะไม่อยากที่จะตากหน้าไปเบิกความที่ศาล ไม่อยากดำเนินคดีต่อไปให้ยืดเยื้อยาวนาน ก็เลือก รับเงินเป็นค่าเสียหาย ปรากฏว่ามีเพื่อนผู้ชาย ในที่ทำงาน รู้ว่าเคยมีประสบการณ์ทางเพศกับ ผู้ชายมาแล้ว เรียกเงินไปเท่านั้นเท่านี้ เพราะ ฉะนั้นคงไม่ยากนักหรอกถ้าเขาจะลองดูบ้าง ผู้ชายก็ไปบังคับข่มขืนเขาแล้วแถมยังพูดทำทนาย อีกว่าไปแจ้งความใครจะไปเชื่อ ก็คุณเคยไป แจ้งความว่าถูกข่มขืนและรับเงินเรียกค่าเสียหาย มาแล้ว ปรากฏว่าตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ใน กระบวนการยุติธรรมพร้อมจะเชื่อว่าผู้หญิงคนนี้ ไม่น่าเชื่อถือ เพราะเคยแจ้งความถูกข่มขืน เรียกเงินค่าเสียหายมาก่อน **กฎหมายเปิดช่อง เป็นสิทธิของผู้เสียหาย ที่จะเลือกรับเงินค่าเสียหาย ยุติการดำเนินคดี แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิง ที่ถูกข่มขืนมาแล้วครั้งหนึ่ง ต่อไปจะปลอดภัย ไม่ถูกข่มขืนอีกเลย เมื่อเขามาแจ้งความว่าเขาถูก ข่มขืนอีก ในเวลาไม่นานกลับถูกมองจากเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมว่าผู้หญิงคนนี้ไม่น่า เชื่อถืออาจจะมาหักหลังผู้ชาย**

อีกคำถาม คือ **ผู้หญิงที่เคยถูกข่มขืนแล้ว คงจะไม่ถูกข่มขืนซ้ำอีกแน่ใช่หรือเปล่า ก็ไม่ใช่ ผู้หญิงบริการเป็นผู้หญิงที่จะไม่ถูกข่มขืน** จริงไหม ก็ไม่ใช่ องค์กรที่ทำงานให้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ สุขภาพอนามัยของผู้หญิงบริการที่พ่ททยา ได้ให้ ข้อมูลว่า ผู้หญิงบริการที่พ่ททยาจะถูกผู้ชาย ซึ่งอ้าง ว่าเป็นสายตรวจบ้าง อ้างว่าเป็นเทศกิจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมาตรวจ ความเรียบร้อย กล่าว หารว่า พนักงานบริการทำความผิด มีความ ประพฤติไม่เหมาะสม ผิดกฎหมาย จับกุมเขาให้เขา จ่ายเงินค่าปรับ

พนักงานบริการที่พ่ยห่วยส่วนใหญ่ กังวลกัล้วยกับการถูกด่าเนินคดี เขาก็เลือกเสียค่าปรับ จะได้กลับไปทำมหากินโดยที่เขารู้ว่าตัวเองมีความผิดข้อหอะไร และไม่มีโอกาสพิสูจน์ว่าใครผิดใครถูกเน

บางครั้งเขาก็ไม่แน่ใจว่าคนที่เรียกไปเป็นเจ้าหน้าที่จริงหรือเปล้า เพราะบางทีเรียกไปในที่มืดแล้วก็ไปบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ โดยไม่ต้องจ่ายเงินมันก็เหมือนกับเขาถูกบังคับข่มขืน ผู้หญิงขายบริการเวลาไปแจ้งความว่าถูกข่มขืน โอกาสที่เจ้าหน้าที่จะรับฟังหรือเห็นความสำคัญก็จะแตกต่างจากการรับฟังข้อมูลจากประชาชนคนอื่น

ในส่วนของศาลเราอาจจะเห็นประเด็นเหล่านั้บ่อย เพราะว่า ผู้หญิงที่ถูกเลือกปฏิบัติโอกาสที่จะพาตัวเองมาถึงศาลยุติธรรมน้อย เพราะจะต้องผ่านกระบวนการสอบสวนจากตำรวจอัยการก่อน แต่ก็มีอยู่ไม่น้อยมาเบิกความในฐานะพยาน หรืออาจจะต้องมาเบิกความในฐานะที่เป็นจำเลย

สถานภาพของผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำงานมาแล้ว 3 หน มีลูกมาแล้ว 3 คน คนละพ่อมาเลย หรือผู้หญิงอาชีพเป็นพนักงานบริการ เมื่อต้องมาเบิกความเป็นพยานประวัติหรืออาชีพของผู้หญิงเป็นเรื่องสำคัญต่อการรับฟังพยานหลักฐานหรือเห็นว่าเป็นพยานที่น่าเชื่อถือหรือไม่

ถ้าเราให้ความสำคัญกับประวัติ อาชีพของพยานที่เป็นผู้หญิงโดยใช้พฤติกรรมทางเพศเป็นบรรทัดฐาน เราจะต้องให้ความสำคัญกับพยานผู้ชายโดยใช้บรรทัดฐานแบบเดียวกันกับผู้หญิงด้วย เพราะฉะนั้นการที่ปล่อยให้มีการ

ซักถามหรือนำประวัติพฤติกรรมทางเพศหรืออาชีพมาเป็นประเด็นในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้หญิงก็ต้องพิจารณาว่าผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหลายคนหรือไปซื้อบริการทางเพศก็มีประวัติไม่น่าเชื่อถือด้วยเช่นกัน หากเป็นเช่นนั้นเราคงมีพยานผู้ชายที่น่าเชื่อถืออยู่น้อยมาก

อคติทางเพศ ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น อคติกับผู้ชายก็มีมากมายหลายเรื่อง เช่นสังคมมีชุดความรู้ทางเพศว่า ผู้ชายต้องมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงเท่านั้น ดังนั้น เมื่อผู้ชายไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายด้วยกัน จึงถูกเลือกปฏิบัติ ถูกปฏิเสธจากสังคม ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจใน กทม. ให้ข้อมูลว่า พนักงานสอบสวนรับแจ้งความจากผู้ชายนั้กรูจักคนหนึ่งว่า เมื่อคืนไปเที่ยวบาร์ แล้วพาผู้หญิงบริการในบาร์มานอนด้วยที่โรงแรมต้นชั้นมาผู้หญิงหายไปพร้อมกับกระเป้าเงิน และเครื่องประดับ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสั่งการให้น้ำที่วิวังจรปิดจากในบาร์ และโรงแรมมาติดตามจับกุมผู้หญิง เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับตัวได้อย่างรวดเร็วเป็นคดีตัวอย่าง หัวหน้าตำรวจชื่นชมว่าเป็นผลงานนำไปเลื่อนขั้นได้หลังจากนั้น 1 วัน มีผู้ชายนั้กรูจักอีกคนหนึ่งมาแจ้งความว่า เมื่อคืนไปเที่ยวบาร์เกย์แล้วพาพนักงานในบาร์ไปนอนที่บ้าน คืนมากกระเป้าเงินหายไปพร้อมกับพนักงาน แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งความไว้ ไม่กุสั้กุจรีบเร่งติดตามดำเนินคดีและวิพากษ์วิจารณ์ว่า

นั้กรูจักผู้ชายคนนี้เป็นเกย์ไม่ระมัดระวังตัวเองไปมีความสัมพันธ์กับผู้ชาย จึงต้องเสี่ยงกับการถูกลักทรัพย์ คราวนี้โชคดีที่ไม่ถูกฆาตกรรมด้วยอคติที่คิดว่าถ้าไม่เสี่ยงไปนอนกับผู้ชายก็ไม่ถูกลักทรัพย์

ตัวอย่างนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจในหลักสูตรสารวัตรที่สถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจเป็นผู้ให้ข้อมูลดิฉันและตั้งคำถามว่า **ผู้หญิงบริการกับผู้ชาย บริการหลักทรัพย์ผู้ซื้อบริการทางเพศ ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษเหมือนกันไหม?**

ท่านผู้พิพากษาคงมีคำตอบอยู่แล้วว่า ต้องรับโทษเหมือนกันตามตัวบทกฎหมาย แต่วิธีปฏิบัติ การรับฟังพยาน สายตาที่ชำมองพยาน ลังเหล่านีเกิดจากค่านิยม ทัศนคติ บรรทัดฐานทางเพศ ซึ่งความเชื่อวัฒนธรรม ประเพณี สร้างขึ้นและคงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีอิทธิพลต่อการใช้ดุลพินิจของศาล

ถาม ในอนาคตคิดว่าควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับ Gender Justice อย่างไร และควรมีการพัฒนาไปในทิศทางใด

ตอบ เป็นเรื่องน่ายินดี ที่สถาบันวิจัยและพัฒนาคดีได้เห็นความสำคัญ เพราะการศึกษา วิเคราะห์ คดีความที่ศาลพิจารณาพิพากษาไปแล้วว่า จะพัฒนาหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ก็เท่ากับว่าเรากำลังวิพากษ์คำพิพากษาของศาล เป็นสิ่งที่ยากมากในการที่จะทำงานวิชาการ ในลักษณะนี้

ประเด็นเรื่อง “ความเสมอภาคทางเพศ” สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี ได้เปิดโอกาสให้นักวิชาการจากภายนอก และหน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาวิจัย ร่วมกับบุคลากรของศาลยุติธรรม เช่นงานวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษา”

ซึ่งดิฉันพบว่าแท้จริงแล้ว บุคลากร

ของศาลยุติธรรมก็ตระหนักถึงปัญหานี้ พยายามพัฒนาแก้ไขให้กระบวนการยุติธรรมในความรับผิดชอบของศาล มีความละเอียดอ่อน เอื้ออำนวย คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเพศ แต่ยังไม่เพียงพอ

สำนักงานศาลยุติธรรม ควรนำตัวอย่าง การดำเนินการของศาลอาญานบรีมาชยายผล ในศาลอื่นๆ โดยประเมินผลและพัฒนาให้ สอดคล้องกับภารกิจของศาล แต่ละแห่งที่ แตกต่างกัน

สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี ได้ริเริ่มให้มี กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการส่งเสริม คุ่มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงผู้เสียหายจำเลย หรือพยาน ในคดีความต่างๆ โดยนำประสบการณ์ จากต่างประเทศ ที่มีความก้าวหน้าตามอนุสัญญา CEDAW เช่นประเทศฟิลิปปินส์ แคนาดาหรือ ประเทศอื่นๆ มาศึกษา

ศาลยุติธรรมจำเป็นต้องนำหลักการ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญา CEDAW มาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณา พิพากษาคดี เพื่อแสดงให้เห็นว่ากฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันตุลาการของไทย มีความก้าวหน้าตาม มาตรฐานสากลอย่างแท้จริง

ดิฉันมีโอกาสดูแลกเปลี่ยนข้อมูลกับ บุคลากรของศาลยุติธรรมที่ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีการพัฒนาเรื่อง Gender Justice มาระยะหนึ่ง แล้วประธานศาลฎีกาของประเทศฟิลิปปินส์ได้ ริเริ่มให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบพัฒนาความเป็น ธรรมทางเพศในระบบบริหารของศาลยุติธรรม

มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติของศาล ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ให้มีความ ละเอียดย่นและไต่ถามความต้องการของผู้เสียหาย หรือพยานที่เป็นผู้หญิง โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับ เรื่องเพศและคดีครอบครัว

แม้ว่าตัวกฎหมายยังไม่แก้ไข เนื่องจากการแก้ไขกฎหมายยังต้องใช้เวลา แต่ในวิธีปฏิบัติ ศาลจะมีกระบวนการพัฒนาความเข้าใจให้กับ บุคคลากรของศาลที่ทำให้มองเห็นค่านิยมหรือ ทศนคติที่มีอคติ โดยกำหนดเป็นแนวปฏิบัติ ของศาลทั้งระดับต้นและศาลสูง

ศาลฟิลิปปินส์ริเริ่มให้มีรางวัลสำหรับผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีเป็นตัวอย่าง ในการพัฒนาองค์ความรู้ เรื่องความเสมอภาค ทางเพศทุกปี เกณฑ์การพิจารณา คือมีการนำ หลักการ CEDAW และปฏิญญาสากลว่าด้วย ลิทธิมนุษยชน มาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณา วิจัยรวมทั้งพิจารณาผลการปฏิบัติงาน ของผู้พิพากษาว่ามีกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความละเอียดอ่อนตระหนักถึงความยุติธรรม ทางเพศก็จะมีกรมมอบรางวัล เรียกว่ารางวัล

Gender Justice Award ที่เริ่มมีในยุคของ ประธานศาลฎีกาฟิลิปปินส์ ชื่อว่าท่าน Davide หลังจากนั้นจึงเรียกรางวัลนี้ว่า “Davide Award”

บทเรียนการดำเนินงานของท่าน Davide มีการรวบรวมเป็นหนังสือ ชื่อ “Davide Court” คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สนับสนุน การแปลเป็นภาษาไทยเสร็จแล้วอยู่ระหว่าง การจัดพิมพ์เผยแพร่โดยใช้ชื่อภาษาไทยว่า “บทบาท ของศาลยุติธรรม กับ ความเป็นธรรมด้านเพศภาวะ ในการพิจารณาพิพากษาคดี”

สำหรับประเทศไทยสถาบันวิจัยฯ ในฐานะ ที่เป็นหน่วยงานวิชาการควรจะนำเสนอให้ สำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาดำเนินการมอบ Gender Justice Award บ้างก็จะช่วยสร้าง ความตระหนักในประเด็นความยุติธรรมทางเพศ ให้ผู้พิพากษาทั้งหลาย เห็นว่าการศึกษาหรือ ทำความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ควรได้รับการยกย่อง เชิดชู เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการ ยุติธรรม และผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุดจริงๆ ก็คือประชาชนทุกเพศทุกคนนั่นเอง

ชื่อ นัยนา สุภาพิ่ง
ตำแหน่ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (พ.ศ. 2544-2551)
ประวัติ

- พ.ศ. 2527 – 2533 ทนายความประจำศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิงทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิไม่ได้รับความเป็นธรรม
- พ.ศ. 2534 – 2539 ก่อตั้งกลุ่มเพื่อนแรงงานหญิงไทยในเอเชีย (Friend of Thai Women Workers in Asia) FOWIA เพื่อช่วยเหลือแรงงานหญิงไทยที่ประสบปัญหาในต่างประเทศ ฮองกง ญี่ปุ่น และไต้หวัน
- พ.ศ. 2537 ได้รับรางวัลจากองค์การ “อโชกา” (Ashoka : Innovator for the public) ประเทศสหรัฐอเมริกา ในฐานะบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานพัฒนาสังคม ด้านสิทธิมนุษยชน
- พ.ศ. 2539 – 2543 **คณะกรรมการก่อตั้งเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ**
 - ประสานงานกับองค์กรสตรี ทั่วประเทศ เพื่อรณรงค์ เผยแพร่ให้ประชาชนทั้งหญิงชายมีส่วนร่วมร่างรัฐธรรมนูญ
 - เผยแพร่ความรู้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญสู่สาธารณชน และให้คำปรึกษาช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ
 - ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อติดตามการแก้ไขปรับปรุง ระเบียบกฎหมายและการดำเนินการต่างๆ ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ
- พ.ศ. 2542-2543 ดำเนินรายการวิทยุ “กฎหมายกับผู้หญิง” และ “เสียงจากแรงงานสตรี” สถานีวิทยุ F.M. 99.5
- พ.ศ. 2544-2551 ได้รับการคัดเลือกจากวุฒิสภาเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ปัจจุบัน ผู้อำนวยการมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ดำเนินงานส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านความเป็นธรรมทางเพศ
- สถานที่ติดต่อ 4 เพชรเกษมซอย 24 ถนนเพชรเกษม
แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160
โทร. 02 868-4344 โทรสาร. 02 868-4344
โทรมือถือ. 089 510-8188, 081 423-6896
E-mail : TKFthai@Gmail.com

Court and Gender Justice

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

บทความ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรือง

คือสภาพแห่งสตรี*

โดย “รามจิตติ”**

ท่านทั้งหลายได้เคยคำนึงดูบ้างหรือไม่
เครื่องหมายสำคัญอย่างหนึ่งแห่ง
ความรุ่งเรือง (คิวิไลเซชัน) คือสภาพแห่งสตรี

ถ้าท่านยังมีได้เคยคำนึงดูเองแล้วข้าพเจ้า
ขออัญเชิญให้ท่านอ่านข้อความที่ข้าพเจ้าเขียน
ต่อไปนี้ บางทีท่านจะได้ข้อความไปประกอบปัญญา
ของท่านที่มีอยู่แล้วอีกบ้างสักเล็กน้อย ข้าพเจ้า
ขอชี้แจงว่าที่ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้เห็นความเห็น
ที่ข้าพเจ้าได้เคยได้ยินผู้อื่นที่มีความรู้จริงเห็นจริง
เขากล่าวมาแล้วเป็นครั้งคราว และข้าพเจ้าเอง
เป็นผู้นำมาแสดงต่อตามอัตโนมิติของข้าพเจ้า
เพราะฉะนั้น ถ้าแม้ว่าถ้อยคำสำนวนโวหาร
ในตอนใดเป็นที่ระคายแก่ท่านผู้อ่านบางคนบ้างแล้ว
ข้าพเจ้าก็ขอให้ท่านให้อภัยแก่ข้าพเจ้าผู้ตั้งใจดีนั้น
ด้วยเถิด

ขอให้ท่านคำนึงดูเถิดว่า ทำไมข้าพเจ้า
จึงได้กล่าวไว้ว่า สภาพแห่งสตรีเป็นเครื่องหมาย
อย่าง 1 แห่งความรุ่งเรือง? ถ้าท่านลองรำพึง
ดูตามความรู้เห็นของท่านเอง หรือตามความรู้ทาง

ที่ผู้อื่นเขาบอกเล่ามา ก็เชื่อว่าคงจะต้องรู้สึกว่าเป็นจริงตามข้าพเจ้ากล่าวมาแท้ๆ ที่เดียว

ในคณะมนุษย์ที่ต่ำที่สุดในขีดชั้นแห่งความรุ่งเรือง เช่นพวกเงาะป่า พวกคนป่าในเกาะบอร์เนียวและเกาะต่างๆ ในมหาสมุทรปาซิฟิก และพวกคนป่าในมหาทวีปอาฟริกาเป็นต้น สภาพของสตรีเป็นอย่างไรควรพิจารณาดูในคณะมนุษย์ที่กล่าวมาแล้วนี้ สตรีเป็นวิญญูณทรัพย์ของบุรุษโดยแท้ และผู้ชายประพฤติต่อผู้หญิงเหมือนประพฤติต่อคู่สัตว์ คือ ใช้ให้ทำงานการต่างๆ ทุกอย่าง มีทำการเพาะปลูกแบกขน และทำการงานในบ้านทุกอย่าง เป็นต้น อีกประการหนึ่งผู้ชายจะทำอะไรต่อผู้หญิงก็ได้ทั้งสิ้นฆ่าก็ตาย ขายก็ขาด ไม่มีใครจะห้ามปรามมิให้ขายลงอาญาแก่หญิงอย่างสาหัสตามอำเภอใจทุกสถาน สำหรับมนุษยชาติคนป่าเหล่านี้ หมายมีราคามากกว่าผู้หญิง เพราะตามคำอธิบายของพวกนั้น ผู้หญิงถึงจะล้มตายหายไปก็หาใหม่ได้ถมไป แต่หาดีๆ หายาก

* บทความพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชนิพนธ์ ที่นำรู้ของล้นเกล้ารัชกาลที่ 6.

** พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.

เมื่อผู้ชายประพฤติต่อหญิงอย่างเลวทรามถึงปานนี้ เหตุใดหญิงจึงยอมนิ่งทนอยู่เล่าตอบง่าย ๆ ว่าถ้าไม่ทนก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ในขณะคนป่าหรือในขณะคนที่รู้เรื่องกว่ามันก็ย่อมจะมีความเป็นอยู่เป็นไปเช่นเดียวกันคือทั้งกฎหมายแบบธรรมเนียม และประเพณีทั้งปวง ผู้ชายเป็นผู้บัญญัติขึ้นสำหรับความสะดวกของผู้ชายเท่านั้น

ส่วนกฎหมายนั้น ถ้าท่านพิจารณาแล้ว คงจะแลเห็นได้โดยง่าย ๆ ว่าในข้อที่เกี่ยวกับสตรี สตรียอมตกอยู่ในที่เสียเปรียบทุกสถานในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติ เป็นต้น สตรีเสียเปรียบผู้ชายปานใด แม้ผู้ที่มีโชนักเรียนกฎหมายยอมจะรู้อยู่แล้วไม่ใช่หรือ

ตามกฎหมายของประเทศต่างๆ โดยมากผู้หญิงที่มีสามีแล้วไม่สามารถจะครอบครองสมบัติของตนเองได้ ต้องมอบให้สามีเป็นผู้ปกครองแทน อีกอย่างหนึ่งกฎหมายลักษณะฟัวเมียและลักษณะหย่าร้างกัน ผู้ชายก็ทำกฎหมายขึ้นสำหรับความสะดวกของผู้ชายเป็นที่ตั้ง ลองหยิบอุทาหรณ์โดยสังเขปมาดูกันเล่นก็ได้ตามกฎหมายอังกฤษในส่วนลักษณะฟัวเมียหญิงชายมีความเสมอหน้ากันโดยต้องมีฟัวเดียวเมียเดียวเหมือนกันจริงอยู่ แต่ในการที่จะหย่ากันฝ่ายชายก็ได้เปรียบเสียแล้ว เพราะฝ่ายชายอาจจะฟ้องหย่าขาดจากภรรยา เพราะภรรยาคบชู้เท่านั้นพอแล้ว แต่ถ้าฝ่ายหญิงจะฟ้องหย่าขาดจากชายต้องแสดงหลักฐานว่าสามีของตนนั้นนอกจากมีเมียอีกคนหนึ่ง ได้ทอดทิ้งขาดสนับนิวาสไปแล้วมีกำหนดตั้งปี หรือว่าสามีได้ข่มเหงอย่างทารุณหยาบซ้ำ จึงจะฟ้องขึ้นตามกฎหมายสยามและประเทศต่างๆ ในบรรพาคติกฎหมายอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้ไม่ว่ากี่คน

แต่หญิงคบชู้เป็นเหตุให้สามีหย่าร้างได้ อีกทั้งทรัพย์สินทั้งปวงก็ถูกริบให้แก่ฟัวหมดด้วย

จริงอยู่ในทางสรีรศาสตร์ ชายที่มีเมียหลายๆ คนย่อมจะไม่เสียหายเท่าหญิงที่มีฟัวหลายๆ คน ทั้งถ้าจะว่าไปในทางความสะดวกแก่ครอบครัว การที่ชายมีเมียหลายๆ คนก็ไม่ทำให้เป็นการยุ่งยากอะไรแก่คณะ เพราะหญิงเป็นผู้คลอดบุตรต่างหาก และเด็กเป็นลูกหญิงคนใดก็ย่อมจะรู้ได้ง่าย แต่ถ้ายอมให้หญิงคบหาชายกว่าหนึ่งคนแล้ว ก็จะไม่รู้ว่าผู้ใดเป็นบิดาของทารก

ความสะดวกข้อนี้เองทำให้เกิดบัญญัตินิติธรรมห้ามหญิงมิให้ถึงชายหลายๆ คนพร้อมๆ กัน ซึ่งถ้ามองดู แต่ในทางตรงไปตรงมาแล้วก็จะเห็นแต่ข้อที่ควรเท่านั้น

แต่เป็นธรรมดาของปุถุชน เมื่อแลเห็นว่าตนมีโอกาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นได้ก็ย่อมจะเอาเปรียบโดยปราศจากความตะขิดตะขวงดังนั้นชายจึงได้เปรียบหญิงโดยบัญญัติประเพณีต่างๆ ขึ้นไว้สำหรับแวดล้อมหญิงไว้ในข่ายแห่งความหวงกันของตน และคิดวิธีผูกมัดรัดรั้งต่างๆ ซึ่งถ้าจะนึกไปแล้วก็น่าอัศจรรย์ที่สุด ที่หญิงสละยอมตามได้ ข้าพเจ้าเองเป็นชายก็จริง แต่เมื่อไรข้าพเจ้าคำนึงถึงความกดขี่ที่หญิงต้องรับจากมือชาย ก็เว้นเสียมิได้เลยที่จะนึกขัดเคืองแทนหญิง ทั้งนิเสธสรรเสริญว่าเขาช่างดีจริงๆ ที่มีขันติอดกลั้นได้มากทั้งนี้เป็นเพราะน้ำใจของสตรียอมจะเต็มไปด้วยความรักอันลึกซึ้งหาที่เปรียบมิได้ เริ่มแต่รักบิดามารดา รักพี่น้อง รักสามี รักบุตร และรักหลานเหลนเป็นที่สุด ราคาแห่งความรักของสตรีเหลือล้นคุณค่า และผู้ชายโดยมากมิได้รักดีราคาความรักอันนี้เลยเป็นแต่ถือเอาเป็นบรรณาการที่ตนควรจะได้รับเป็นธรรมดาเท่านั้น ผู้ชายชอบเที่ยวคุยโอ้อวดความ

กตัญญูรู้คุณบุพการี แต่ไม่เคยหวนคิดบ้างหรือไม่ ว่าผู้หญิงเป็นบุพการีผู้มีความมากจนเหลือที่จะทดแทนสนองคุณให้เพียงพอได้ เปล่าทั้งสิ้นถ้าผู้ชายรู้จักบุญคุณของผู้หญิงจริงๆแล้ว คงจะไม่กตขี้ผู้หญิงเช่นที่กระทำอยู่ ณ บัดนี้

ชายโดยมากเมื่อถูกทักว่าเป็นผู้กตขี้ผู้หญิง คงจะต้องเถียงตอบเป็นเอ็นว่า “ไม่จริง” และคงอธิบายต่อไปว่าความมั่งคั่งมั่งมีปรารถนามีอยู่เป็นที่ตั้งก็คือจะบำรุงหนุนนอมหญิงในครอบครัวของตน ให้ได้รับความสุข และพิทักษ์รักษาให้พ้นภัยอันตรายนั้นแล

เอาเป็นจริงตามที่ว่า แต่ท่านได้เคยตรองดูให้รอบคอบบ้างหรือเปล่าว่า การที่ผู้ชายกระทำเช่นนั้นไม่ควรถือเป็นของอัศจรรย์อะไร? ที่จริงก็เป็นกรณียะของต่อนั้นไม่ใช่หรือ? เช่นการหนุนนอมเลี้ยงดูนั้น

อย่าว่าแต่คนเลยถึงแม้ปศุสัตว์ที่เลี้ยงไว้เราก็ต้องหาอาหารให้กินและหาที่ให้อยู่ ถ้ามี ฉะนั้นเราก็จะไม่ได้ใช้แรง ปศุสัตว์นั้นถึงการพิทักษ์รักษาก็เช่นเดียวกัน แต่โคกระบือ เรายังต้องพิทักษ์รักษาป้องกันมิให้โจรผู้ร้ายลักเอาไป ก็ที่เราให้หญ้าโคกระบือและจัดการตอนมันเข้าคอกนั้นเพราะเราเอ็นดูแ่กมันเท่านั้นหรือ?

ก็เปล่าทั้งสิ้น!

เราเลี้ยงและระวังมันล้มตายหายจากไป เรายังเป็นผู้ขาดประโยชน์ ไม่ใช่หรือ?

สำหรับชายชาติที่มีประเพณีมีภริยาหลายๆ การทำนุบำรุงและพิทักษ์หวงแหนเมียก็ไม่มีผิดอะไรกับชวานาเลี้ยงและหวงแหนโคกระบือ เพราะฉะนั้นจะมานั่งทวงบุญทวงคุณอะไรกันนักเล่า?

ก็ในเมื่อที่มีกฎหมายให้มีภริยาคนเดียวนั้น ทำไมข้าพเจ้าจึงไม่ว่าบ้างว่าผู้ชายเลี้ยงผู้หญิงไว้

เท่ากับปศุสัตว์?

เพราะเขาไม่ได้ประพฤติดต่อกับหญิงเช่นปศุสัตว์นั้นสิ! ไม่ต้องไปดูไกลถึงเมืองฝรั่งมังค่าอะไรดอกขอเชิญคุณๆ ผู้ดีไทยออกไปตามบ้านนอกในเมืองไทยเราเองก็จะได้เห็นตัวอย่างแห่งครอบครัวที่เป็นคู่ฟัวตัวเมียกันและจะได้เห็นไม่ใช่แต่คร้วเรือนเดียวสองคร้วเรือน จะได้เห็นมากๆ ที่เดียว

ท่านจะได้เห็นหญิงชายที่เป็นคู่ฟัวตัวเมียเป็นสหายกัน ต่างคนต่างเกรงใจกัน ไม่มีใครตั้งตนเป็นนายใครทำการงานช่วยเหลือกันและกัน แบ่งกันทำงานตามที่เหมาะและถนัด เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วทรัพย์ใดที่หามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงรวมกัน ก็เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องถือเป็นทรัพย์สมบัติรวมกัน เพราะหญิงกับชายเป็นผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันจริงๆ และมีความเสมอหน้ากันโดยแท้ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่าชาวชนบทไทยเรา นี่แท้จริงใกล้เคียง “ศิริไล” มากกว่าคนในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ๆ เสียด้วยซ้ำ!

บางทีท่านผู้อ่านจะท้วงว่า ข้าพเจ้าได้กล่าวอยู่หยกๆ ช่างดันว่า การใช้ผู้หญิงทำงานเป็นประเพณีของคนป่า แล้วเหตุไฉนจึงกลับมาชมหญิงชาวบ้านนอกที่ทำงาน? ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่าผิดกันมาก หญิงคนป่าที่ทำงานนั้นไม่ใช่ช่วยสามีอย่างเช่นหญิงไทยชาวบ้านนอก หญิงคนป่าถูกบิดาหรือสามีใช้ให้ทำงานแต่ฝ่ายบิดาหรือสามีเองนอนกินหาความสุขอยู่เท่านั้น พวกผู้ชายคนป่าได้กำหนดหน้าที่ให้แก่ตนเองว่าเป็นผู้ไปเที่ยวหาเนื้อสัตว์มาเป็นอาหารอย่างหนึ่ง กับคอยต่อสู้ป้องกันคณะอย่างหนึ่งซึ่งในขั้นต้นก็เป็นกิจการอันสำคัญและต้องกระทำอยู่เป็นเนืองนิตย์ แต่ต่อๆ มาเมื่อ

คณะนั้นมีความเจริญขึ้นรู้จักเพาะปลูกธัญชาติ และพืชพันธุ์ต่างๆ ที่กินเป็นอาหารได้แล้ว การไปล่าเนื้อหาปลาก็ไม่เป็นของจำเป็นต้องกระทำเป็นนิสัยนิรันดร์เช่นแต่ก่อนและเมื่อมีสินค้าต่างประเทศขึ้นไปถึงภูมิลำเอนั้นได้แล้ว อาหารก็พอหาได้สะดวกโดยทางแลกเปลี่ยน กิจธุระแผนกเป็นพรานที่ชายต้องกระทำก็เป็นอันลดน้อยลงจนแทบไม่ต้องทำก็ได้ ส่วนหน้าที่รบพุ่งป้องกันหรือหาประโยชน์ให้แก่คณะนั้นถึงแต่ก่อนๆ ก็เป็นกิจการที่กระทำเป็นครั้งคราวอยู่แล้วและต่อๆ มาเมื่อชนชาติที่รุ่งเรืองแล้ว รุกที่ดินเข้าไปและแผ่อำนาจกว้างขวางไป ก็จัดการห้ามปรามคณะคนป่าต่างๆ มิให้รบกวนกันและกัน ดังนั้นหน้าที่เป็นนักรบก็เสื่อมไปอีกอย่างหนึ่ง พวกผู้ชายชาติคนป่าจึงกลายเป็นมีแต่กินๆ นอนๆ ไม่ทำการงานอะไรเป็นแต่คอยหาผู้หญิงไว้เป็นทาสใช้ให้ทำงานเท่านั้นซึ่งผิดกันกับชาวชนบทของไทยเราเป็นอันมากด้วยประการฉะนี้

การยอมให้หญิงได้มีความเสมอหน้ากับชายเป็นองค์สำคัญอันหนึ่งแห่งความรุ่งเรืองเป็นแน่แท้ ข้อนี้มีพยานชัดเจนอยู่ในประวัติศาสตร์ เช่นในหมู่ชนชาติอริยกะ ผู้ที่ได้ครอบครองชมพูทวีป (อินเดีย) ในโบราณสมัยและเป็นชนจำพวกหนึ่งซึ่งได้มีความรุ่งเรืองอย่างสูงในโบราณสมัยนั้น นิติธรรมของเขาได้ประสาทความเสมอหน้าให้แก่สตรีอย่างเต็มที่

ดังปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไคเรทเพและพระมานวธรรมศาสตร์ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ภรรยา มีความเสมอหน้ากันกับสามีทุกสถานทั้งในการปกครองครอบครัวเคหสถานและทรัพย์สินสมบัติ

อีกทั้งในการทำพิธีบูชาโยธามิได้เข้าพิธีด้วยแล้วพิธีก็หาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์ไม่ แต่ต่อมาชมพูทวีปได้ตกไปอยู่ในอำนาจแห่งชนต่างชาติ ผู้ที่มีภูมิธรรมต่ำกว่าชาติอริยกะมีพวกถือศาสนาอื่น ซึ่งได้นำเอาประเพณีมีภรรยามากเข้าสู่ชมพูทวีป จึงได้บังเกิดมีประเพณีผิดซึ่งกักขังทวงกันสตรีขึ้นในชมพูทวีปและคงมีมาจนทุกวันนี้

เป็นธรรมดาผู้ชายที่มีภรรยามากย่อมจะต้องทวงแหนผู้หญิง เพราะต้องแบ่งความรักและความเชยชมในระหว่างผู้หญิงหลายคน ย่อมจะไม่สามารถผูกพันใจของผู้หญิงไว้ได้ด้วย ความเสน่หาอย่างเดียว จึงต้องบัญญัติประเพณี กักขังและควบคุมผู้หญิงไว้ด้วยอำนาจ และเพราะผู้ชายเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย จึงบัญญัติขึ้นเพื่อความสะดวกของตน ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว กฎหมายและประเพณีทั้งปวงที่บัญญัติขึ้นสำหรับความสะดวกของชายผู้มีเมียมากล้วนเป็นข้อที่สำแดงความเห็นแก่ตัวของผู้ชายจนมิได้ทวนคำนึงถึงความลำบากของผู้หญิงทีเดียว ตัวอย่างแห่งประเพณีอันร้ายเหล่านี้ จะขอหยิบยกอุทาหรณ์มากล่าวพอเป็นสังเขปในประเทศจีนมีประเพณีมัดตีนผู้หญิงจนรูปไม่เป็นดินมนุษย์หรือสัตว์อะไรในโลกและเป็นสิ่งซึ่งทำทุกขเวทนาให้แก่หญิงอย่างสาหัสสำหรับอะไร! อีกอย่างหนึ่งประเพณีของหญิงแขกที่ต้องใช้ผ้าคลุมหัวและหน้าก็สำหรับกันมิให้ชายภายนอกได้เห็นหน้านั้นเอง แต่ในเวลาอากาศร้อนๆ หญิงที่ถูกบังคับให้คลุมหน้าเช่นนี้ จะมีความอึดอัดปานใด ขอให้นึกดูเถิด

อีกประการหนึ่งการที่ผู้ชายเป็นผู้สอนกันว่าหญิงที่เข้ากองไฟตายตามสามีเป็นหญิงที่ประเสริฐ และจะได้ถึงสวรรค์เป็นแน่แท้ ฉะนั้นก็เป็นความคิดของผู้ชายที่หวงเมียของตนแม้เมื่อตนได้สิ้นชีวิต

ไปแล้ว ซึ่งเป็นพยานชัดเจนว่าความเห็นแก่ตัวของชายมีอย่างรุนแรงจนถึงแก่บัญญัติประเพณีขึ้นไว้ให้ฆ่าผู้หญิงได้ พระพุทธเจ้าของเราได้ทรงเล็งเห็นอันตรายแห่งการมอบพระศาสนาไว้ในมือแก่ผู้ชายผู้ที่ยังมิได้ละกามคุณารมณ์เช่นนี้ จึงได้ทรงบัญญัติ ห้ามพระภิกษุผู้เป็นธรรมทายาทมิให้เสพเมถุน เป็นอันให้ทรงตัดหนทางที่พระภิกษุจะใช้อำนาจแห่งศรัทธาเป็นเครื่องบังคับคนอื่น ๆ ได้ประพฤติดังความพอใจและเห็นแก่ตัวของผู้ชายอย่างที่นักบวชศาสนาอื่นได้ทำมาแล้ว

แต่ก็มีความจริงอยู่อย่างหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าจำจะต้องยอมรับ กล่าวคือในการถือประเพณีต่างๆ ที่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้หญิงนั้น พวกผู้หญิงเองบางทีก็เคร่งครัดยิ่งกว่าผู้ชาย และถ้าผู้หญิงคนไหนประพฤติผิดไปจากประเพณีนั้นๆ พวกผู้หญิงกันเองมักจะติเตียนและนินทากันยิ่งกว่าผู้ชายด้วยซ้ำทั้งนี้เป็นเพราะอะไร ข้าพเจ้าจะขออนุญาตสันนิษฐานดู

ประการที่ 1 ผู้หญิงยังไม่ความรู้สึกว่าตนเป็นผู้ที่จำเป็นต้องอาศัยผู้ชายเป็นผู้อุปถัมภ์และอารักขานี้เป็นความรู้สึกอันฝังอยู่ในใจต่อเนื่องมาแต่ประวัติการ เมื่อรู้สึกเช่นนี้แล้วจึงได้รู้สึกว่าเป็นหน้าที่และความจำเป็นของตนที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกใจชายผู้เลี้ยงตน เหตุฉะนั้นยอมมัตดินและคลุมหน้า เพื่อให้ชายพอใจ

ประการที่ 2 ความลำบากต่างๆ ที่กล่าวมานั้น เป็นประเพณีที่ได้เคยเห็นประพฤติกกันมาหลายชั่วคนแล้ว จนกลายเป็นของที่ไม่นึกจะโต้เถียงทีเดียวและไม่มีใครนึกว่าจะถามทีเดียวว่าเหตุใดจึงต้องมัตดินหรือคลุมหน้าคงรู้สึกอยู่แต่เพียงว่าใครไม่มัตดิน หรือไม่คลุมหน้าก็ผิดมาก ต้องชนากันเท่านั้น!

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ก็ต้องยืนยันว่าประเพณีต่างๆ ที่ให้ทุกชนเวทนาแก่ผู้หญิงหรือที่ทำความลำบาก หรืออย่างต่ำ เพียงบังคับให้หญิงต้องไม่สวयยังคงมีอยู่ได้ ก็เพราะผู้ชายยังปรารถนาให้คงอยู่สำหรับประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วถึงหญิงชาติอื่นๆ โดยมากแล้ว บัดนี้จึงต้องหันมากล่าวถึงหญิงไทยเราบ้าง

กล่าวโดยทั่วไป สภาพของหญิงไทยเรากว่าสภาพของหญิงชาติอื่นๆ ในมหาทวีปเอเชียเป็นอันมากอยู่แล้ว แต่จะนับว่าดีทีเดียวได้แล้วละหรือ?

ตอบว่ายัง

หญิงไทยเรายังต้องถูกผู้ชายเกลียดกันและบังคับข่มขืนต่างๆ อยู่มาก แต่หญิงไทยเองจะรู้สึกหรือไม่นั้น ข้าพเจ้าทราบไม่ได้แน่ เป็นแต่สงสัยว่าในสมัยนี้มีหญิงไทยบางคนเริ่มรู้สึกขึ้นบ้างแล้ว

ข้าพเจ้าขอหยิบยกเอาข้อความที่ควรท้วงติงอย่างมากมายในที่นี้ และจะเริ่มด้วยข้อที่ไม่สำคัญก่อน

ในหมู่นี้เห็นหนังสือพิมพ์ต่างแสดงความเห็นกันถึงเรื่องหญิงไว้ผมยาว เป็นข้อโต้ตอบกันเป็นชั้นเชิงมากมาย จึงไม่เป็นความจำเป็นอะไรที่ข้าพเจ้าจะกล่าวในปัญหาอันนี้ให้ยืดยาวต่อไปในที่นี้ ข้าพเจ้าจึงขอรวบรัดตัดความสารภาพโดยตรงทีเดียวว่า ข้าพเจ้าผู้หนึ่งเป็นผู้ที่เห็นควรให้ผู้หญิงไทยไว้ผมยาว เพราะประการหนึ่งข้าพเจ้าเห็นมีแต่หญิงเงาะป่าเท่านั้นที่ไว้ผมสั้น แม้แต่หญิงชาวอาฟริกาที่ผมหยิกก็ยังอุตส่าห์จัดการปั้นผมให้สูง ตกแต่งด้วยดอกหญ้าดอกไม้และปักปิ่นและอาภรณ์ต่าง ประการที่ 2 หญิงไทยเราก็ได้เคยไว้

ผมยาวมาแต่ก่อนเพิ่งจะมาตัดสั้นในเร็วๆ นี้เอง หนังสือทุกฉบับที่ข้าพเจ้าได้เห็นชาวต่างประเทศหลายคนพูดอีกด้วยว่า เป็นของน่าประหลาดที่สุดที่หญิงไทยเหตุไรจึงตัดผมสั้นและกล่าวว่ามีหญิงชาวไทยเราหลายคน که หน้าจะสวยอยู่ดอกเสียแต่ตัดผมสั้นจึงทำให้น่าเกลียด

ข้าพเจ้าได้เคยได้ยินผู้ชายบางคนกล่าวว่าเวลานี้ก็ไม่ได้มีข้อห้ามปรามการไว้ผมยาวเลย และผู้หญิงไทย ก็ไว้ผมยาวกันมากแล้วไม่ใช่หรือ? ข้อนี้ก็จริงอยู่ แต่ขอให้ท่านตรองดูให้ดีว่าการอนุญาตนั้นเป็นประโยชน์อะไร? ต่างว่าข้าพเจ้าจะบอกแก่ท่านว่า “ข้าพเจ้าอนุญาตละให้ท่านเดินเข้าออกในบ้านข้าพเจ้าเชิญละก็เป็นคนระยำ” เช่นนี้ ท่านจะเรียกว่าข้าพเจ้าได้อนุญาตอย่างเต็มใจจริงๆ ละหรือ? การอนุญาตเช่นว่ามานั้นเป็นการอนุญาตเป็นเชิงอยู่ไม่ใช่หรือ? การไว้ผมยาวที่ว่าอนุญาตนั้นก็คล้ายๆ เช่นท่านผู้หญิงซึ่งข้าพเจ้ารู้จักกล่าวว่าเห็นชอบด้วยในการให้ผู้หญิงไว้ผมยาว แต่ส่วนภรรยาของท่าน (ซึ่งท่านมีมากกว่า 1 คน) ท่านห้ามมิให้ไว้ผมเลย หญิงสาวที่ไว้ผมยาวอยู่แล้ว พอมีสามี เขาไม่ตัดผมท่านก็ติเตียนเขาออกจะหาว่าไม่เรียบร้อย มีสามีแล้วจะทำสวยอยู่อีกตรงกับบทร้องสาวคำว่า “เจ้าก็มีผัวแล้วจะแต่งไปให้ใครดู แต่ไปล่อชูเขารู้อยู่เต็มใจ”

อีกอย่างหนึ่ง การที่หญิงกินหมากพินด้าเป็นของที่ถูกชาวต่างประเทศติเตียนมาช้านานแล้ว และข้าพเจ้าเองก็สารภาพว่า ข้าพเจ้าเองก็ชังหญิงพินด้าอย่างที่สุด แต่ข้าพเจ้าได้เห็นท่านผู้หญิงในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง เขียนหนังสือประชดผู้แสดงความเห็นในหนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่ง ซึ่งแสดงความเห็นเรื่องหญิงไว้ผมยาว ประชดว่าให้หญิงไทยไว้ผมยาวเสียเถิด เจ้าคุณจะได้ไม่ต้อง

ไปหาเมียมาจากมณฑลพายัพ แล้วเลยแนะนำว่าให้เลิกกินหมาก อมเมียงแทน ดังนี้ ถ้อยคำเหล่านี้ทำให้ข้าพเจ้าเห็นได้ทีเดียวว่า ยังมีชายไทยผู้ดีบางคน ที่เห็นว่าการตัดผมและกินหมากพินด้าเป็นเครื่องแสดงความสุภาพแห่งหญิงความเห็นเช่นนี้ ข้าพเจ้าได้อ่านหรือได้ฟังแล้วอดหัวเราะไม่ได้ เพราะผู้แสดงความเห็นนั้นเท่ากับโฆษณาว่าตนเป็นคนสมองเก่า เต็มไปด้วยความถือทิฐิตามแบบของผู้ที่ยังนิยมมอยู่ในประเพณีมีเมียมาก จึงมีความต้องการห้ามผู้หญิงมิให้มีความสวยงามที่ธรรมชาติได้ประสาทให้ ถ้าบุคคลชนิดนี้ยังอยู่ตราบใดหญิงไทยเราก็จะพ้นจากความเป็นทาสไม่ได้ตรานั้น และเมื่อสภาพของสตรีเป็นเครื่องแสดงความรุ่งเรืองของชาติ การที่ยังคงมีชายที่พอใจกดขี่บังคับสตรีให้ต้องไม่สวย ก็ย่อมจะเป็นเครื่องแสดงอยู่ว่าชาติไทย เรายังไม่ได้ก้าวขึ้นสู่ความรุ่งเรืองชั้นสูง ด้วยประการฉะนี้ แต่นับว่าเป็นการไม่สู้จะสำคัญนักดอกยังมีข้อสำคัญว่า

ผู้หญิงไทยเราไม่ได้ถูกบังคับให้มัดตีนหรือคลุมหน้าจริงอยู่ แต่ก็ยังต้องตัดผมสั้นทาพินด้า และยังคงถูกกีดกันไม่ให้เข้าสมาคมร่วมกับผู้ชายอย่างบริบูรณ์ เช่นหญิงชาติที่รุ่งเรืองชั้นสูงแล้วจริงอยู่ ในสมัยนี้หญิงไทยได้มีโอกาสเข้าสมาคมกับชายมากขึ้นแล้ว เช่นในเวลาว่างงานออกร้านที่วัดเบญจมบพิตรและงานมีละครพูดเป็นครั้งคราว เป็นต้น แต่นี้ก็ยังเป็นไปโดยอาการอันเห็นได้ว่ายังไม่ปลอดโปร่งแท้ เพราะยังมีผู้จิบปากติฉินนินทาผู้หญิงที่เข้าสมาคมชายเช่นนั้นอยู่บ้าง

ข้าพเจ้าได้เคยได้ยินผู้ชายบางคนผู้พูดว่าถ้าขึ้นปล่อยให้ผู้หญิงเป็นอิสระยิ่งกว่าที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ละก็กลัว จะต้องเกิดเหตุอันน่าติเตียนขึ้นเป็นแน่ ข้อนี้ข้าพเจ้าก็ไม่เถียงแต่ขอชี้แจงว่า

ถ้าเกิดเหตุอันไม่เป็นที่พึงปรารถนาขึ้น เพราะปล่อยหญิงให้เป็นอิสระ ก็จะเป็นเพราะโทษแห่งประเพณีกักขังหญิงไว้ไม่ให้พบปะชาย หญิงจึงไม่รู้จักชายว่าเป็นมนุษย์สามัญอย่างเดียวกับตน เห็นชายเป็นคนอัศจรรย์เกินเหตุไปเท่านั้น ถ้าปล่อยให้ได้มีโอกาสสมาคมกันเสียแล้ว ก็จะวายความตื่นเต้นเห็นชายเป็นตัวอะไรที่ประหลาด

อนึ่ง ข้าพเจ้าขอถามจิงๆ ลึกหน่อยเถิดว่า ประเพณีกักขังหญิงตามวิสัยของผู้มีเมียมากนั้น เป็นเครื่องป้องกันมิให้ลูกเมียเสียหายได้จริงๆ ละหรือ? เมียน้อยในบ้านของท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ มันลอบเล่นชู้กับลูกน้องของท่านบ้างหรือเปล่า? ลูกสาวของท่านไม่เคยถูกแม่สื่อพาไปถึงชายเสียบ้างหรือ? การบังคับให้หญิงในปกครองของท่านตัดผมสั้นทาฟันดำเป็นเครื่องป้องกันมิให้ประพฤติเหลวไหลได้ จิงๆ เทียวหรือ?

เปล่าทั้งนั้น! ปราการอะไรจะล้อมกามตันหาไว้ได้? ไม่มีเลย? มีแต่ดวงจิตของสตรีเองเท่านั้นที่จะทรมานเหนียวรั้งตัวไว้ได้ การที่หญิงในปกครองของชายไม่แหกชายที่ชายล้อมไว้นั้น ชายสำคัญว่าเป็นเพราะความคิดดีของตนหรือเพราะเสน่ห์ของตน หรืออำนาจของตนนั้นหรือ? นำหัวเราะจิง! ถ้าผู้หญิงเขาไม่ยินยอมปลงใจอยู่ในที่ล่อมนั้นแล้วก็ล่อมเขาไว้หาได้ไม

เวลานี้ถึงเวลาแล้วที่ชายไทยเราจะรู้สึกว่สมัยของการมีเมียมาก และกักขังหญิงไว้อย่างปศุสัตว์นั้น ล่วงเลยเสียแล้ว จะคงยึดถือประเพณีอันพ้นสมัยเช่นนี้ไว้ต่อไปอีกไม่ได้ การที่จะเปลี่ยนแปลงก็ไม่ยากอะไร เพราะคนไทยชาวชนบท ซึ่งมีจำนวนนับด้วยล้านก็ถือประเพณีเป็นคู่ฟัว

ตัวเมียกันอยู่แล้ว มีแต่ชาวกรุงเทพฯ และพวกข้าราชการตามหัวเมืองบางคนเท่านั้นที่ยังมีเมียมากอยู่

การที่จะแก้ไขให้สภาพของสตรีดีขึ้น ข้าพเจ้าเห็นว่าต้องแก้ทั้งประเพณีและกฎหมายแผ่นดิน ถ้าตราบใดชายยังได้หญิงไปเป็นภรรยาได้ง่ายๆ และไล่หรือทิ้งเสียง่ายอย่างเช่นที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว ยากที่จะหวังได้เห็นหญิงไทยรับความเสมอหน้ากับชายในต่างประเทศที่รุ่งเรืองแท้จริง ในสมัยนี้การเลี้ยงเมียไว้พร้อมๆ กันหลายๆ คน เป็นการเปลืองทรัพย์จึงได้เกิดมีธรรมเนียมเปลี่ยนเมียบ่อยๆ คืออยู่กับคนหนึ่งจบเบือแล้วพอจะมีเมียใหม่ก็ไล่คนเก่าเสีย โดยหาเหตุเพียงเล็กน้อยหรือแม้ไม่มีเหตุผลเลยก็ได้ สมัยนี้มักใช้ลงแรงความในหนังสือพิมพ์แทนหย่ากันตามแบบเก่า ซึ่งสะดวกดีสำหรับผู้ชาย !

การที่ไล่เมียกันง่ายๆ เช่นนี้ เป็นความเดือนร้อนอันใหญ่ยิ่งแก่ผู้หญิงเพราะผู้หญิงที่หย่ากับฟัวแล้ว มิใช่จะหาฟัวใหม่ได้ง่ายๆ อย่างเช่นชายหาเมียใหม่ก็หาได้ นำสงสารจิงๆ

การที่เป็นเช่นนี้ได้ เป็นของน่าอายที่สุด! ชายไทยเราหมดอายุอายหน้าด้านเป็นหนังช้างหนังแรดไปหมดแล้วหรือ จึงไม่ช่วยกันเดือนร้อนบ้างถึงตัวท่านจะได้เป็นผู้ประพฤติเลวทรามเช่นนั้นเองก็ตามแต่มีผู้ชายร่วมชาติ และที่เป็นขุนนางก็มีมาก ประพฤติเลวทรามเช่นนั้น จะไม่ช่วยกันออกปากติเตียนบ้างหรือ? จะนั่งทนนิ่งดูสิ่งที่เป็นโลภชั่วชะกลายเป็นประเพณีสำหรับตราชาติเราว่าเป็นชาติคนป่าได้ละหรือ ขอให้เข้าใจว่าคนอื่นๆ เขาติราคาราเราเหมือนกันหมดนะท่าน? ขอให้ตรงดูจงดีเถิด

◆◆◆◆◆◆◆◆

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา กับการกิจกรรมรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง www.Kamlangjai.or.th

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อผู้หญิงและเด็กไทย ที่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงรับเป็นองค์ “ทูตสันถวไมตรี” ในการต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิง ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของกองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติหรือยูนิเฟม ที่ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ และการสร้างพลังแก่ผู้หญิงในระดับสากล

ในโอกาสเดียวกันนี้ ยังถือเป็นการรณรงค์ให้ผู้หญิงในประเทศไทยลงชื่อลงในโปสเตอร์การ์ดยูนิเฟม “Say NO to Violence Against Women - หนึ่งในเสียงของท่านช่วยยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง” ให้ครบ 5 แสนใบจากทั่วโลก เพื่อจะ

ส่งมอบลายเซ็นให้เลขาธิการสหประชาชาติ บันคีมุน อันเป็นการแสดงถึงพลังอันยิ่งใหญ่ของทุกคนในการต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิง ในวันสากลแห่งการยุติความรุนแรงต่อสตรี ในวันที่ 25 พฤศจิกายน

ทรงห่วงใยผู้หญิงและเด็ก

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ประทานพระดำรัสเกี่ยวกับพระภารกิจ และโครงการที่จะทรงดำเนินการเพื่อต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงของประเทศไทย มีความบางตอนว่า พระองค์ทรงมีความยินดีในการตอบรับคำเชิญเป็นทูตสันถวไมตรีในโครงการ Say No to

151

Violence Against Women หรือการต่อต้าน
ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก พระองค์รู้สึกชื่นชม
ต่อหุ้นส่วนระยะยาวในการสนับสนุนของยูนิเฟม
ในการปฏิบัติการทำอนุสัญญาต่อต้านความรุนแรง
ต่อผู้หญิงและเด็ก ที่ยูนิเฟมมีให้กับประเทศไทย
ในการร่างกฎหมายต่างๆ รวมถึงโครงการนำร่อง
เกี่ยวกับการยุติความรุนแรงในครอบครัว

พระองค์มีพระดำรัสต่ออีกว่า ความรุนแรง
ต่อผู้หญิงและเด็กถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน
และมีผลกระทบอย่างลึกซึ้ง และปัญหานี้คือ
ปัญหาส่วนรวมทั้งหมด ความรุนแรงต่อผู้หญิง
มีผลกระทบทางลบต่อผู้หญิงและเด็ก สังคมโดยรวม
ซึ่งถือเป็นปัญหาของสังคมโดยรวม ไม่ใช่ปัญหา
ส่วนตัว

ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อความรุนแรงต้องทนทุกข์
ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สุขภาพ ความสามารถ
ในการหาเลี้ยงชีพก็ได้รับผลกระทบด้วย มีข้อมูล
จำนวนมากชี้ว่า สังคมต้องแบกรับต้นทุนทางด้าน
เศรษฐกิจสังคมต่อความรุนแรงในผู้หญิงและเด็ก
เนื่องจากความรุนแรงในเด็กและผู้หญิงลด
ความสามารถในเชิงลบทั้งเศรษฐกิจและสังคม
ความรุนแรงมีหลายรูปแบบ ทั้งด้านร่างกาย
การทุบตี ละเมิดทางเพศและจิตใจ

ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กเป็น
ปรากฏการณ์ทางสังคม ไม่จำกัดอยู่เฉพาะสังคมเผ่า
หรือสังคมหนึ่งสังคมใดเท่านั้น ที่สำคัญที่สุด
ความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นการกระทำที่หยิ่งรัก
จากทัศนคติทางสังคม วัฒนธรรม ทำให้เกิดความ
สัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่ากันของสังคมไทย
เป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนที่จำเป็นต้องแก้ไข
อย่างละเอียดอ่อน แข็งขัน เพื่อนำมาซึ่งการ
เปลี่ยนแปลงของทัศนคติและพฤติกรรม

การยุติความรุนแรงเป็นปรากฏการณ์

ซับซ้อนต้องให้มีวิธีแก้ไขปัญหาจากทุกๆ ด้าน
ทุกภาคส่วน รวมถึงความตั้งใจจริงของทุกภาคส่วน
ในสังคม ในประเทศไทยมีความก้าวหน้าเป็นที่
น่าพอใจในการแก้ไขความรุนแรงในผู้หญิง คือ
การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ
ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

“ถือเป็นก้าวที่สำคัญ อย่างไรก็ตามการ
บังคับใช้ต่างๆ เป็นภารกิจที่สำคัญ ทำหายยิ่งใหญ่มาก
บุคลากรในระบบยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ
ผู้พิพากษา ต้องมีความเข้าใจกฎหมายที่ชัดเจน
พร้อมกันนั้นต้องมีความตระหนักถึงความจำเป็น
เฉพาะของหญิงชายที่มีความละเอียดอ่อนไม่
เหมือนกัน ในการบังคับใช้กฎหมาย”

ทุกคนต้องร่วมมือกัน

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
ประทานพระดำรัสต่อว่า มาตรการทางกฎหมาย
ไม่ใช่ทางออกสุดท้ายของการแก้ปัญหา เป็นเรื่อง
สำคัญอย่างยิ่งที่เราต้องใช้ยุทธศาสตร์ที่ให้ทุกภาค
ส่วนมาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ทำงานด้านกฎหมาย
สาธารณสุข บริการสังคม การศึกษา ช่วยแก้ปัญหา
ความรุนแรงในผู้หญิงและเด็ก ที่สำคัญไม่แพ้กันคือ
สร้างความรู้ ความตระหนักและความเข้าใจในหมู่
สาธารณชนต่อความรุนแรงในผู้หญิงและเด็ก

การทำงานกับเครือข่ายเยาวชนจะเป็น
รากฐานสำหรับอนาคต และเป็นสิ่งสำคัญที่จะ
สร้างความตระหนักในหมู่ผู้ชาย ในการดึงผู้ชาย
และเด็กมาร่วมในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้หญิง
และเด็ก ตัวพระองค์เองทรงได้มีโอกาสรับฟัง
โดยตรงถึงประสบการณ์ของเหยื่อความรุนแรง
ต่อผู้หญิงและเด็ก ระหว่างการทำงานในฐานะ
อัยการและการทำโครงการกำลังใจ ที่พระองค์
ทรงริเริ่มโครงการนี้ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม

โครงการกำลังใจมีจุดมุ่งหมายให้โอกาสสนับสนุนผู้ต้องขังหญิงที่ท้องและมีเด็กมาด้วย

โครงการ “กำลังใจ” มีกิจกรรมฟื้นฟูการดูแลสุขภาพ ช่วยเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสม นอกจากนี้โครงการมีการฝึกวิชาชีพเพื่อให้ผู้หญิงมีทักษะในการประกอบอาชีพ เตรียมเวลาไปใช้ชีวิตปกติในสังคมต่อไป ขณะเดียวกันโครงการส่งเสริมให้คนไทยในสังคมให้โอกาสกับผู้ต้องขัง ซึ่งได้สร้างทัศนคติที่ดีและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โครงการ “กำลังใจ” เริ่มจากทัณฑสถานหญิงกลางในกรุงเทพฯ ขยายไปเชียงใหม่ อุตรดิตถ์ โครงการตัวอย่างมีการขยายต่อไปในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

สุดท้ายพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา มีพระดำรัสขอบคุณรัฐมนตรีตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่มาร่วมกัน พระองค์ทรงเชื่อมั่นว่า ถ้าทุกฝ่ายร่วมกัน โครงการการต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กของยูนิเฟมจะนำมาซึ่งลายเซ็นจำนวนมากจากคนไทย เพื่อที่จะแสดงพลังนำเสียงความเป็นหนึ่งเดียวของประเทศไทย ในการยุติความรุนแรงในเด็กและผู้หญิง

“แต่ลายเซ็นเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ ต้องควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม และวิถีปฏิบัติของผู้ชาย ผู้หญิง เด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย ด้วยการปฏิบัตินโยบาย กฎหมาย และโครงการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทุกฝ่ายรับผิดชอบ ต่อบทบาทในการทำหน้าที่ของตัวเอง และเราจะทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร เราจะทำแคมเปญ “Say No to Violence Against Women” นี้ให้สำเร็จได้อย่างไร เพื่อความยั่งยืน ของทุกสิ่งที่ทำมาแล้ว และให้ทุกอย่างที่ทำอยู่แล้วประสานกันดีในทุกระดับ สิ่งเหล่านี้คือภารกิจท้าทายที่พวกเราทุกคนต้องร่วมมือกัน”

บทบาทของยูนิเฟม

ปัจจุบัน 1 ใน 3 ของเด็กและสตรีโดนทำทารุณกรรม โดยการทุบตีล่อลวงหรือล่วงละเมิดถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ยิ่งไปกว่านี้เหยื่อผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินเอาเรื่องกับผู้กระทำ เนื่องจากหวาดกลัวการถูกซ้ำเติม และเกรงสังคมจะตราหน้าให้อับอาย

ดร.จิน เดอคูน่า ผู้อำนวยการสำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวถวายรายงานว่า รู้สึกสำนึกในพระกรุณาธิคุณที่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงตอบรับเป็นทูตสันถวไมตรีของยูนิเฟมสำหรับโครงการรณรงค์ “Say No to Violence Against Women” ในประเทศไทย

ยูนิเฟม หรือกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ จัดตั้งเมื่อปี 2519 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและสร้างพลังแก่ผู้หญิงทั้งระดับชาติ ภูมิภาค และระดับสากล เพื่อการผลักดันเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพันธกิจระดับชาติ เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและสร้างพลังแก่ผู้หญิงทั้งในรัฐที่มีเสถียรภาพและรัฐที่เปราะบาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ยูนิเฟมดำเนินงาน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ เสริมสร้างความมั่นคงและสิทธิทางเศรษฐกิจของผู้หญิง ลดอัตรา การก่อความรุนแรงต่อสตรี และการติดเชื่อเอชไอวีเอดส์ในสตรี รวมทั้งการผลักดันให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศในการปกครองประชาธิปไตย

ล่าสุด ยูนิเฟมสนับสนุนและเปิดตัวการรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงต่อสตรี ซึ่งทูตสันถวไมตรีของยูนิเฟม คือ นิโคล คิดแมน เป็นผู้นำ

ระดับนานาชาติ โครงการนี้เป็นการรณรงค์ให้ผู้สนใจลงชื่อทางอินเทอร์เน็ต เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และระดมทุนสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว ยูนิเฟมจะมอบลายเซ็นทั้งหมดแก่เลขาธิการสหประชาชาติ ในโอกาสต่อไป

“จากปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทั่วโลก ยูนิเฟมต้องการรวบรวมรายชื่อให้ครบ 5 แสนชื่อ เพื่อส่งมอบรายชื่อให้เลขาธิการสหประชาชาติ บันคีมูน วันสากลแห่งการยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงวันที่ 25 พ.ย. ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในโลก ที่ให้การสนับสนุนตระหนักถึงปัญหาสิทธิสตรีมากที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างแรงกระตุ้นต่อประเทศอื่นๆ หันมาให้ความสนใจต่อสิทธิสตรีและยุติการใช้ความรุนแรง” ดร.จิน กล่าว ใครสนใจร่วมเป็นหนึ่งใน การต่อต้านความรุนแรงต่อสตรีของยูนิเฟม สามารถเข้าไปลงชื่อได้ในเว็บไซต์ <http://novaw.in.th>

ในโลก ขณะที่ยูนิเฟมจะส่งมอบรายชื่อทั้งหมดให้กับเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ เนื่องในโอกาสวันสากลแห่งการยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง 25 พฤศจิกายน

เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ณ อิมแพค เมืองทองธานี พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา องค์ทูตสันถวไมตรี ยูนิเฟม ประเทศไทย มีรับสั่งหลังจากที่ประธานรายชื่อกว่า 3 ล้านรายชื่อในการรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงว่า ทรงรู้สึกยินดีที่ได้มาอยู่ ณ ที่นี้เพื่อรับมอบลายเซ็นทั้งหมด ซึ่งองค์กษัตริย์และเอกชนได้รวบรวมจากสาธารณชนทั่วไปในประเทศไทย และยินดีที่ได้มาเป็นตัวแทนของทุกคน เพื่อมอบลายเซ็นเหล่านี้ให้กับกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเฟม) ในฐานะที่ทรงเป็นทูตสันถวไมตรีของยูนิเฟม ในโครงการรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงในประเทศไทย (Say No to Violence against Women)

พระองค์ภาฯ ประธาน 3 ล้านรายชื่อสร้างประวัติศาสตร์ยุติความรุนแรง*

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา องค์ทูตสันถวไมตรี ยูนิเฟม ประเทศไทย ประธานรายชื่อ 3,123,670 รายชื่อที่รวบรวมได้ในโครงการ “UNIFEM Say No to Violence against Women” ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง ให้แก่ ดร.จิน เดอคูน่า ผู้อำนวยการสำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเฟม) ทรงปลอบปล้ำ ที่ไทยสามารถสร้างประวัติศาสตร์มีผู้ร่วมลงชื่อมากที่สุด

ลายเซ็นเหล่านี้เป็นเสียงสะท้อนที่ดังและชัดเจนจากประเทศไทย ว่าพวกเราในฐานะประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ จะไม่ปล่อยให้เกิดความรุนแรงต่อผู้และเด็กหญิง นอกจากนี้ พวกเราแต่ละคน แต่ละองค์กร จะร่วมมือกันปฏิบัติตามพันธะระหว่างประเทศ ที่จะส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ และยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิง เป้าหมายสูงสุดในการนี้เพื่อชาวไทยทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง ผู้ชาย เด็กชาย หรือเด็กหญิง จะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเพื่อให้สังคมของเราอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

*หนังสือพิมพ์แนวหน้า วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551

องค์ทูตสันถวไมตรี ยูนิเฟม ประเทศไทย มีรับสั่งอีกว่า ลายเซ็นที่รวบรวมได้เป็นจำนวนมากนั้น เป็นสัญญาณที่ดีและแข็งแกร่ง ก้าวต่อไปจะต้องดำเนินการให้แน่ใจว่าการร่วมลงชื่อได้นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควบคู่ไปด้วย เราจะบรรลุเป้าหมายได้ต้องอาศัยการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและจริงจัง รวมทั้งโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ฝังรากลึก อันเป็นบ่อเกิดของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิง-ชาย

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะสร้างความรู้ ปลุกจิตสำนึก และทำความเข้าใจกับสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญไม่แพ้กันคือการดึงกลุ่มบุคคลที่ “ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายดั้งเดิม” แต่มีความสำคัญในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมได้แก่ผู้ชาย เด็กชาย เครือข่ายของผู้ชาย กลุ่มเยาวชน สื่อมวลชนและกลุ่มองค์กรทางศาสนา ซึ่งจะเป็นกุญแจนำไปสู่อนาคต และมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งยวดในการปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติ

ในฐานะทูตสันถวไมตรีของโครงการ Say No to Violence against Women ของยูนิเฟมในประเทศไทย พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนความพยายามของประเทศไทยและของยูนิเฟมในการรณรงค์เผยแพร่สารสำคัญเพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในหมู่สาธารณชนไทย และกระตุ้นให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงความเสมอภาคระหว่างเพศ และการยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิง พระองค์จะทรงพยายามระดมและประสานพลังจากภาคีสำคัญๆ ตลอดจนแผนงานและโครงการทั้งหลาย รวมทั้งจากโครงการ “กำลังใจ” ทรงริเริ่มขึ้น

และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่สำคัญหลายแห่ง เพื่อยกระดับประเด็นการยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กให้เป็นประเด็นสำคัญในวาระแห่งชาติ

ด้าน ดร.จิ้น เดอคูน่า ผู้อำนวยการสำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเฟม) เปิดเผยว่า รายชื่อทั้งหมดที่รวบรวมได้มากกว่า 3 ล้านชื่อในประเทศไทย นับว่ามีจำนวนมากที่สุดในโลก ขณะที่ประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีจำนวนผู้ลงชื่อประมาณ 2 แสนคน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ตระหนักถึงปัญหาสิทธิสตรีมากที่สุด อันจะเป็นการสร้างแรงกระตุ้นต่อประเทศอื่นๆ หันมาให้ความสนใจต่อสิทธิสตรีและยุติการรุนแรง

โครงการ “UNIFEM Say No to Violence against Women” ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โรงเรียนกว่า 800 โรงเรียนในเครือสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ สำนักงานพัฒนาชุมชนทั่วประเทศ ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่ร่วมลงชื่อผ่านหน้าเว็บไซต์ และไปสการ์ดยูนิเฟม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังเสียงอันยิ่งใหญ่ของคนไทยที่มองเห็นปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง เป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องหาแนวทางป้องกันและแก้ไขต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ยูนิเฟมจะส่งมอบรายชื่อประทานจากพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ให้กับเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ เนื่องในโอกาสวันสากลแห่งการยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง 25 พฤศจิกายน ต่อไป

◆◆◆◆◆◆◆◆

เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2552 พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จไปยังห้องประชุม คณะมนตรีภาวะทรัสตี (Trusteeship Council Chamber) ภายในสำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ทรงร่วมอภิปรายในหัวข้อ “การเพิ่มบทบาทของผู้ชายและเด็กผู้ชายในการยุติ ความรุนแรงต่อผู้หญิง” (Involving Men and Boys In ending Violence against Women) ร่วมกับ นางสาวอัสชา โรส มิกิโร (Knut Storberget) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและตำรวจของประเทศ นอร์เวย์ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ยุติความรุนแรง ต่อผู้หญิง

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงรับการถวายรางวัลของกองทุนการพัฒนา เพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติหรือยูนิเฟม จากนางโจแอน แซนเลอร์ (Joanne Sandler) รองผู้อำนวยการด้านโครงการยูนิเฟม ในฐานะทรงเป็นทูตสันถวไมตรีที่ทรงปฏิบัติพระกรณียกิจ ด้วยพระวิริยะอุตสาหะเพื่อต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงจนการรณรงค์ประสบความสำเร็จ ในการสร้างความตระหนักในปัญหาเป็นต้นแบบให้การรณรงค์ในนานาประเทศ

ภาพจาก <http://www.moj.go.th>

สิทธิมนุษยชนของผู้เสียหาย ในคดีความรุนแรงในครอบครัว*

โดย ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก**

ประเด็นแรก ที่อยากจะพูดถึงคือ ความหมายของสิทธิมนุษยชน ที่เกี่ยวกับสังคมและครอบครัว โดยทั่วไป มักจะตีความหมายของสิทธิมนุษยชนในเชิงที่ ใครดีใครได้ตัวใครตัวมัน แต่ความจริงแล้ว สิทธิมนุษยชนนั้น เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวชีวิต และสังคม

ประเด็นที่สอง จะเข้าสู่ประเด็นเรื่องของมาตรการที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาต่างๆ รวมทั้งการพิจารณา ที่จะให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

ประเด็นที่สาม ก็จะตั้งเป็นคำถามว่าจะมี หลักเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวอย่างไร ซึ่งจะประเมินทั้งในแง่ ของส่วนคดีความ รวมทั้งในแง่ของความมั่นคง และความสันติสุขของสังคมโดยรวมด้วย

โดยสามัญสำนึก คิดว่าคดีความที่เกี่ยวกับ ครอบครัวนั้น คงไม่เป็นคดีความที่แยกออกไปจาก ชีวิตของสังคมโดยรวมเป็นแน่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมมนุษย์มีกฎธรรมชาติที่มักจะมองข้ามกันไป คือกฎของความเปลี่ยนแปลง ซึ่งสังคม

มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นไม่ว่า จะเป็นกฎหมายฉบับใดก็ดี หรือวิธีการมาตรการ ต่างๆ ก็น่าจะมีการประเมินเกณฑ์ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว เพื่อที่จะมีการพัฒนายิ่งๆ ขึ้นไป จะเห็นได้ว่าสิทธิมนุษยชน คนมักจะเข้าใจไปในแง่ ของการที่เป็นหลักคิดหลักปฏิบัติสำหรับในแง่ ของปัจเจกบุคคลไม่ว่าจะเป็นว่าสิทธิในชีวิต สิทธิในร่างกาย สิทธิในความปลอดภัย หรือสิทธิ ในการแสดงความเห็น จริงๆ แล้วคล้ายกับเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลแต่ละคน ซึ่งก็เป็นความจริง ในแง่ที่ว่าโดยหัวใจสำคัญแล้ว สิทธิมนุษยชน ให้ความเคารพต่อความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล แต่ในขณะ เดียวกัน การให้คำจำกัดความของสิทธิมนุษยชน ก็ไม่เคยมีคำจำกัดความที่ไหนที่จะบอกว่าเป็นเรื่อง ของตัวปัจเจกบุคคลโดยเฉพาะ ดังจะเห็นได้จาก ประโยคเริ่มต้นของปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน ปี พ.ศ. 2491 ก็เห็นว่า มองสิทธิของบุคคล จะมองในแง่ของสมาชิกของครอบครัวมนุษย์ เพราะความหมายของสิทธิส่วนบุคคลก็ดี ซึ่งไม่ใช่ เป็นสิทธิบุคคลที่อยู่ในสุญญากาศ แต่เป็นบุคคล

* บรรยายให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการสัมมนาเรื่อง วิธีพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จัดโดย ศาลอาญาธนบุรี เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรม รอยัลซิดี.

** ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2544-2551).

ที่อยู่ในครอบครัวตั้งแต่ระดับเล็กจนถึงกระทั่งระดับใหญ่ ตรงนี้ก็เป็นความเข้าใจที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่มีหลักการสิทธิที่ไหนที่จะแยกออกจากชีวิตในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัวมนุษย์ เพราะฉะนั้นครอบครัวก็จะเป็นเพียงหน่วยสังคมย่อยลงมา ในกติกาสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งแตกต่างจากปฏิญญาสากลในเกณฑ์ความเข้าใจหรือการบัญญัติในเรื่องสิทธิมนุษยชน ก็จะมีกติกาสัญญาระหว่างประเทศหลักๆ ที่ถอดออกมาจากปฏิญญาสากลเป็น 2 ฉบับด้วยกันคือ

กติกาสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางส่วนบุคคลและสิทธิทางการเมือง ซึ่งเรียกว่าเป็นกติกาสัญญาที่ได้รับการสนับสนุนจากโลกภาคตะวันตก ซึ่งสิทธิมนุษยชนแม้ว่าจะเป็นสากลก็จริง แต่ก็มีกติกาสัญญาที่ยอมรับบ้าง ไม่ยอมรับบ้าง แม้กระทั่งในหมู่มหาอำนาจของโลก กติกาสัญญาว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิทางการเมืองเป็นกติกาที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกตะวันตก

กติกาว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อันนี้เป็นส่วนของโลกฝ่ายสังคมนิยมก็จะเน้นในส่วนของการเศรษฐกิจสังคม ซึ่งจะเน้นในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กติกาสัญญาทั้งสองฉบับนี้ต่างกันเอาเรื่องของครอบครัวในฐานะที่เป็นหน่วยชีวิตสังคมโดยรวม ซึ่งแบ่งเป็นรัฐ เป็นประเทศ เป็นชุมชน หรือเป็นภูมิภาคต่างๆ แต่ทั้งหมดก็มีหน่วยสังคมที่เป็นหน่วยชีวิตที่เป็นรากฐานสำคัญที่สุด ตรงนี้ ก็เป็นประเด็นที่ว่า เมื่อเรามองครอบครัวหรือมองในแง่สิทธิมนุษยชนแล้ว ประเด็นที่พยายามจะเน้นในที่นี้ก็คือว่า เราคงจะมองกฎหมายหรือคตินิยมเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวแยกออกจากปัญหาชีวิตของสังคมโดยรวมไม่ได้แน่นอน

สรุปก็คือว่าครอบครัวในที่นี้คงไม่ใช่เป็นครอบครัวที่เราพิจารณาคดีความที่แยกเป็นหน่วยแต่ละหน่วยที่แยกต่างหากจากกัน แต่มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับความมั่นคงสันติสุขของสังคมโดยรวมด้วย เพราะฉะนั้น ในคตินิยมที่มองอย่างคนธรรมดาในนั้น ในคตินิยมเกี่ยวกับครอบครัว จึงต้องเป็นคตินิยมที่พิจารณาในบริบทของสังคมเป็นองค์รวม ตั้งแต่ชุมชนขึ้นไปจนถึงสังคม ในระดับที่กว้างขวางขึ้นไปตามลำดับ อันนี้ก็เป็นประเด็นที่หนึ่งที่ยากจะทิ้งไว้ตรงนี้ เพราะถ้าเรามีความชัดเจนในเรื่องนี้แล้ว การที่เราจะบัญญัติกฎหมายหรือวางกระบวนการพิจารณาคดีก็จะมีเกณฑ์ที่จะคิดที่จะปฏิบัติอีกมากมายอยากให้มีความคิดที่จะปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อให้คตินิยมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวเป็นคตินิยมที่นอกจากแก้ปัญหาเฉพาะเป็นกรณีหรือเป็นรายๆ เฉพาะครอบครัวนั้นๆ แล้ว ก็คงจะต้องสะท้อนไปถึงความมั่นคงเสถียรภาพและสันติสุขของสังคมโดยรวมด้วย เพราะว่าคดีแต่ละคดีไม่คิดว่าเป็นคดีที่โดดเดี่ยวในตัวของมันเอง แต่เป็นคดีที่ครอบครัวอื่นๆ จะมองเป็นต้นแบบด้วย เพราะฉะนั้นคิดว่าตรงนี้ก็จะเป็นประเด็นที่ยากจะพูดต่อไปอีกว่า ในแต่ละคตินิยมก็น่าจะมีการเผยแพร่ให้การเรียนรู้เหมือนกับคดีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั้งหลาย แต่ละคดีเป็นคดีที่สะท้อนปัญหาอีกมากในวงกว้าง การที่จะให้เรื่องของสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบุคคลหรือของครอบครัวก็ได้ได้บังเกิดผลสำเร็จ นอกจากจะแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องเฉพาะรายแล้วนั้น เป้าหมายก็คือว่า จะต้องให้ความรู้เฉพาะได้แผ่กว้างออกไปในสังคมในวงกว้าง สื่อเป็นภารกิจขององค์กรใดก็ตาม รวมทั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนแล้ว ก็ต้องมุ่งในการที่จะเผยแพร่ คติหรือกรณีต่างๆ

ให้เป็นต้นแบบและตัวอย่างของสังคมในวงกว้าง รวมทั้งเป็นเกณฑ์อันแรกที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องของการออกกฎหมายหรือวิธีพิจารณาคดี ความรุนแรงในครอบครัวก็ตาม

ประเด็นที่สองคือ มาตรการที่ต่อเนื่องมาจากประเด็นแรก ถ้าเข้าใจความหมายของสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นพลวัตรดังกล่าวแล้ว ประเด็นที่ว่าในมาตรการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายก็ดีหรือการวางกระบวนการพิจารณาคดีความต่างๆ ก็คงจะต้องมองอะไรที่เป็นเรื่องของการมีชีวิตของสังคมโดยรวมด้วย ซึ่งอยากจะแบ่งประเด็นออกเป็นอีก 2 ประเด็นในเรื่องของมาตรการ แต่ไม่ว่าจะเป็นมาตรการใดก็ตาม จริงๆ แล้วจะต้องสาวไปถึงความเข้าใจในสมมติฐานของปัญหาอย่างแท้จริง สมมติฐานของปัญหา ในคดีความรุนแรงในครอบครัวคงไม่ใช่เป็นสมมติฐานที่มาเป็นเรื่องของคดีอาญาธรรมดา แต่ก็คงมีความหมายที่ลึกซึ้งมากกว่านั้น เพราะฉะนั้นในประเด็นแรกที่จะพูดถึงมาตรการ ก็อยากจะให้ความสำคัญของมาตรการเรื่องการป้องกันปรามเป็นอันดับแรก การที่แต่ละคดีจะเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อสังคมในวงกว้าง ในการเผยแพร่การเรียนรู้อะไรต่างๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการในการป้องกันปรามเช่นเดียวกัน

เพื่อให้เห็นต้นแบบเห็นแนวทางที่ควรจะมีปฏิบัติในทางที่ชอบ ในส่วนป้องกันปรามก็อยากจะพูดถึงการป้องกันปรามในเชิงเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งคิดว่าตรงนี้ ในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวก็น่าจะมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับมาตรการนี้ด้วย อย่างเช่น การที่จะออกกฎหมายก็ดี ในการวางมาตรการในการพัฒนาต่างๆ ก็ดี อยากจะเห็นกระบวนการยุติธรรมเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องคงไม่ใช่ปล่อยเป็นเรื่องขององค์กรนั้นองค์กรนี้ แต่ว่าทั้งหมดเหล่านี้ถ้ากระบวนการยุติธรรมเข้าไปเกี่ยวข้องตรงนี้

โดยเฉพาะในคดีความรุนแรงในครอบครัวก็จะมีส่วนช่วยอย่างมาก ในเรื่องมาตรการประเด็นก็คือว่า จะต้องนึกถึงสมมติฐานที่มาของปัญหาทั้งหมด เพราะฉะนั้นมาตรการป้องกันปรามที่จะมองก็คือว่า มาตรการในเชิงเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจก็อยากจะขยายความขึ้นมาสักนิดหนึ่งว่า บางทีก็ไม่ทราบว่าชีวิตคนไทยหรือครอบครัวไทยต่างก็เป็นเหยื่อของมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐโดยตรงทีเดียว โดยเฉพาะมาตรการที่มีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา เป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยเริ่มเปิดการวางแผนพัฒนาโดยให้เศรษฐกิจโลกภายนอกเข้ามามีส่วนในการครอบงำและการวางแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเราให้สอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะในกระแสเศรษฐกิจที่เรียกว่าเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกกันง่ายๆ ว่าตลาดเสรี ทุกอย่างเป็นไปตามกลไกตลาด ประเด็นก็คือว่า ตั้งแต่ปี 2504 จนถึงบัดนี้ หลายสิบปีที่ผ่านมา

ในขณะนี้เข้าแผนฉบับที่ 10 หรือ 11 จะเห็นว่า ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาคนไทยตกเป็นเหยื่อของการพัฒนาเศรษฐกิจ ภายใต้ลัทธิอุดมการณ์ตลาดเสรี ทุกอย่างเป็นไปตามกลไกตลาดทุกอย่างเป็นไปเพื่อการอุตสาหกรรมและทั้งหมดนี้ ทุกอย่างเป็นไปเพื่อสิ่งที่ได้ยินได้ฟังจากหน้าหนังสือพิมพ์จากวิทยุโทรทัศน์แทบทุกวัน โดยเฉพาะในยามที่ประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจ ในขณะนี้ คือว่า อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งมุ่งหวังอย่างเดียวว่า ทำอย่างไรที่จะทำให้เศรษฐกิจโตเพื่อการแข่งขัน ซึ่งในช่วงเศรษฐกิจที่แข่งขันกัน การเติบโตทางเศรษฐกิจดูตัวเลขแล้วซึ่งทั้งหมดเหล่านี้ ก็ต้องสละชีวิตความสันติสุขของประชาชนคนไทยโดยส่วนใหญ่ และเป็นการพัฒนาที่แย่งทรัพยากรจากชนบท เพราะฉะนั้นชนบทจึงต้องประสบกับปัญหายากจนจนถึง

ในขณะนี้ แม้แต่คนในเมืองก็ต้องเข้ามาแย่งชิงตำแหน่งงานกัน หรือระบบการศึกษาตั้งแต่ประถมมัธยมจนถึงมหาวิทยาลัยก็เข้าไปเรียนเพื่อช่วงชิงตำแหน่งงานที่การประกอบการต่างๆ จะอำนวยให้ ซึ่งหลายสิบปีที่ผ่านมา คนไทยรวมทั้งครอบครัวไทยต้องประสบกับปัญหาความลำบากยากแค้นภายใต้กระแสการพัฒนา เพื่อความผาสุกของคนไม่กี่เปอร์เซ็นต์ จะเห็นตัวเลขทุกๆ 5 ปี คนที่มีรายได้ระดับสูงขึ้นไป แต่ก่อนจะมีประมาณสักร้อยละ 5 ถึง ร้อยละ 10 ปัจจุบันนี้ยิ่งน้อยลง แต่คนที่มีรายได้ต่ำจะมากขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผ่านมาโดยตลอด **จึงอยากเรียกว่าชีวิตครอบครัวก็ต้องตกอยู่ภายใต้ ความลำบากยากแค้น เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจตรงนี้คิดว่าคติความในครอบครัวต่างๆ** น่าจะเป็นคติความที่มีส่วนที่จะบอกอะไรกับนโยบายกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจต่างๆ จนกระทั่งในช่วงสิบหรือยี่สิบปีมานี้ เริ่มพูดว่า จะทำอย่างไรที่เราจะมีเศรษฐกิจแบบพุทธเกษตร เพื่อความอยู่รอดเฉพาะของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือเกษตรกร

มาบัดนี้ ก็มีพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ก็เป็นความพยายามสร้างความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่กระแสหลักของอำนาจในการวางแผนพัฒนา รวมทั้งในการลงทุนจะไปอยู่ที่กลุ่มทุนไม่กี่ราย ซึ่งก็ยากจะเห็นปัญหาครอบครัวไม่ว่าจะเป็นทั้งในชนบทที่ดีในเมืองก็ดี ทั้งหมดเหล่านี้ ก็เป็นปัญหาครอบครัวที่ไม่อยากให้พ้นสายตาของการพิจารณาทางกฎหมายกับกระบวนการพิจารณาคดีเรื่องครอบครัว และไม่อยากให้มองว่ากฎหมายครอบครัวก็ดี หรือเรื่องกระบวนการพิจารณาคดีความเป็นแต่เพียงจุดเล็กๆ ที่เกิดเรื่องมาแล้วก็มากองอยู่ที่ศาล ซึ่งที่มาของสมมติฐานของปัญหานั้นใหญ่มากกว่าที่เราจะบอกว่าคดีเรื่องนี้มีสาเหตุมาจากเรื่องนั้น เรื่องนี้เป็นเฉพาะเรื่องเฉพาะราย แต่อันนี้เป็น

เรื่องของนโยบายใหญ่ ที่เรียกว่าเป็นสมมติฐานระดับมหภาคของชีวิตครอบครัวโดยทั่วไป

นอกจากนั้นแล้ว ก็จะมี**สาเหตุในเชิงของสังคมวัฒนธรรม** ดังที่ได้เรียนไว้ในตอนต้นแล้วว่าสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในยุคของกระแสเศรษฐกิจโลกการเมืองโลกในขณะนี้ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก ความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีผลกระทบต่อครอบครัวอยู่ค่อนข้างมากทีเดียว ความสามารถในการปรับตัว อย่างระบบการศึกษาจะมีสูตรเลยว่าออกไปจะมีตำแหน่งงานอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งแต่ก่อนตำแหน่งงานจะอยู่ที่หน่วยงานราชการ มาขณะนี้ตำแหน่งงานอยู่ที่ภาคเอกชนซึ่งมีข้อจำกัด เพราะฉะนั้น ความลำบากยากแค้นในเรื่องการหางานทำ การว่างงาน การตกงาน ก็เป็นสมมติฐานอันหนึ่งซึ่งมีผลกระทบอย่างมาก คติความต่างๆ ที่เข้าสู่ศาลก็จะเป็นคติความที่เป็นส่วนย่อย เท่าที่สังเกตดูเรามากจะมองว่าคติความต่างๆ เป็นกรณีที่เป็นข้อยกเว้น แต่คงต้องตระหนักขึ้นมาแล้วว่าความรุนแรงต่างๆ เกิดจากสาเหตุที่เป็นระดับมหภาคที่ได้เรียนไปแล้ว ฉะนั้น รวมความในขณะนี้ในกระแสพัฒนาเศรษฐกิจมีส่วนกระทบอย่างมากต่อฐานความเป็นอยู่ทางสังคม วัฒนธรรมเดิมๆ แล้วคนส่วนใหญ่ปรับตัวไม่ทัน และอีกอย่างที่ยากจะพูดคือ โดยเฉพาะเรื่องระบบการศึกษาทุกวันนี้ จะเห็นว่าระบบการศึกษาจะเป็นปัญหามาก ซึ่งมีความรู้สึกว่าการศึกษปัจจุบันนอกจากจะเป็นระบบที่ไม่เอื้อต่อชีวิตของคนที่มีลักษณะที่แตกต่างกันแล้ว แต่ว่าการบริหารยังเป็นปัญหาอีก ซึ่งเป็นปมสำคัญอย่างยิ่งต่อปัญหาความไม่สงบสุขของบ้านเมืองอย่างยิ่งทีเดียว ทั้งหมดนี้ อยากให้เห็นว่าปัญหาเรื่องความรุนแรงในความครอบครัวใหญ่ และกว้างมาก จนกระทั่งคิดว่าเหมือนกับ

การออกกฎหมายหรือกระบวนการพิจารณาคดี
ก็วิ่งตามปัญหา ซึ่งอยากเห็นว่า ในกระบวนการ
ยุติธรรมมีส่วนเข้าไปในการแก้ปัญหาเหมือนกัน
ในเอกสารที่ได้อ่านในมาตรการที่เกี่ยวข้อง
การพิจารณาคดีความก็มีมาตรการที่ค่อนข้าง
จะรอบด้าน มองไปถึงการที่จะใกล้เคียงกัน
อย่างไรที่จะให้ความช่วยเหลือให้ที่פקพิง แต่ก็
เป็นมาตรการที่จำกัดเฉพาะในวงของคดีความ แต่คิด
ว่าอยากจะมีมองเห็นคดีความที่จะเป็นต้นแบบที่จะ
บอกกับสังคมกับฝ่ายการเมือง และถ้าเป็นไปได้
อยากจะทำให้กระบวนการยุติธรรมมีส่วนเข้าในการ
นำเสนอและพิจารณากฎหมายนี้ด้วย ในขณะที่
ในระบบการเมืองก็เป็นปัญหา เราแบ่งงานกัน
ชัดเจนแบ่งอำนาจในการบริหาร นิติบัญญัติ
ตุลาการ ทางใครทางมัน แต่ว่าไม่ใช่เลย ซึ่งถ้า
พิจารณาถึงทุกอย่าง แม้ว่าจะเป็นการแบ่งงาน
แบ่งอำนาจกัน แต่ว่าถ้ามองกันแล้วแต่ละอำนาจ
ต่างก็อยู่บนฐานของปัญหาสังคมเดียวกัน เพราะ
ฉะนั้นทำอะไรที่จะให้ความสัมพันธ์ตรงกันไม่ใช่
เป็นการแบ่งไปเลย แต่แบ่งแล้วมีอะไรที่เราจะ
มองถึงทฤษฎีการแย่งอำนาจทางการเมือง แต่ถ้า
เป็นทฤษฎีเป็นระบบที่มาใช้ในสังคมที่กำลังพัฒนา
อย่างของเรา สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็น
การเปลี่ยนแปลง ที่ไม่ได้เกิดจากมือของเรา
แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถูกดึงถูกลากจากโลก
ภายนอก เพราะว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่หนักหนา
สาหัสที่จะปล่อยให้ประชาชนคนไทยต้องช่วยตัวเอง
ซึ่งยากมากหรืออาจจะไปไม่ได้เลย เพราะ
ฉะนั้นองค์กรทางการเมืองน่าจะมีส่วนที่จะนำเอา
ปัญหาต่างๆ เข้ามามองให้เห็นภาพในองค์กรรวม
ซึ่งนำเสียดายที่อำนาจแต่ละอำนาจค่อนข้างจะมี
ปัญหา อย่างสถานการณ์นิติบัญญัติ ซึ่งก็จะมีเรื่องแต่
สู้รบตบมือปลุกย่อย จนกระทั่งละเลยปัญหา
ที่แท้จริงของสังคมไปหมด เพราะฉะนั้นปัญหา
ตกหนักก็จะอยู่ที่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งไม่อยาก

จะเห็นเป็นเพียงกระบวนการ ที่ได้แต่วิ่งตาม
ปัญหา

นอกจากนี้ มีเรื่องเกี่ยวกับโทษทางอาญา
อันนี้คิดว่าถ้าเป็นคดีความรุนแรงในครอบครัว
ต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างความรุนแรงใน
ครอบครัวกับอาชญากรรม ก็คงจะแยกได้แต่
ยากมาก ถ้าเป็นความรุนแรงที่เกิดในครอบครัว
จะแยกได้อย่างไร แต่ขอเรียนไว้ว่าต้องแยก
ให้ชัดเจนระหว่างความเป็นอาชญากรรมกับ
ความรุนแรงที่เกิดจากความสัมพันธ์ในครอบครัว
ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือปัญหาทางด้านอื่น
ถ้าพูดถึงการพิจารณาคดีอาญา ในครอบครัวรู้สึก
ไม่ค่อยสบายใจ ซึ่งดีหรือไม่ดี กระบวนการ
พิจารณาคดีหรือกฎหมายครอบครัวจะกลายเป็น
สิ่งที่ไปแยกครอบครัวโดยไม่รู้ตัวก็ได้ ดังนั้น
คดีความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นคดีที่ค่อนข้าง
มีความซับซ้อน และคงไม่ใช่เป็นคดีที่นำมาสู่ศาล
แล้วก็พิจารณา แล้วก็จะมีผู้เชี่ยวชาญหลายๆ ด้าน
เป็นนักจิตวิทยาต่างๆ ซึ่งก็ขอชื่นชม แต่ในขณะ
เดียวกัน ความสงบสุขของครอบครัวซึ่งหมายถึง
ความสันติสุขของสังคมโดยรวม ตรงนี้เป็นเกณฑ์
คุณค่าที่อยากให้ทุกๆ คดีเป็นคดีที่จะมุ่งไปที่จะ
สร้างความสมานฉันท์ภายในครอบครัวเป็นหลักใหญ่
การที่แยกเป็นอาชญากรรม คิดว่าจะเป็นเรื่อง
ที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนมาก อยากจะให้เป็นอย่าง
สุดท้ายจริงๆ ซึ่งความละเอียดอ่อนในเรื่องของ
ครอบครัว ก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ เพราะว่าพล
สรุปแล้วครอบครัวเป็นหน่วยชีวิตที่สำคัญมาก ถ้า
ชีวิตครอบครัวไม่สามารถจะลงตัวได้ จากกระแส
การพัฒนาบ้านเมืองที่ดี หรือไม่สามารถที่จะลงตัว
ได้จากกฎหมายหรือจากกระบวนการยุติธรรมที่ดี
ก็จะทำให้สังคมคนเราต้องลำบากยากแค้น
อยู่อย่างตามมีตามเกิด อันนี้ก็ประเด็น
ที่น่าจะลองได้พิจารณากัน ขั้นตอนของการ
พิจารณาก็มีความละเอียดอ่อนที่จะต้องย้ำตรงนี้

เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญว่าคติความเรื่อง
ครอบครัวนั้นละเอียดอ่อนมากๆ ซึ่งในเรื่องของ
ครอบครัวให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เราพิจารณา
เพื่อให้สังคมกลับสู่สภาพของความเป็นหน่วยชีวิต
ของสังคมจริงๆ นอกเสียจากว่าครอบครัวนั้น
มีความเป็นอยู่ที่ไม่ใช่ครอบครัว ยิ่งในสมัยของการ
พัฒนาเศรษฐกิจคนร่ำรวยเข้ามา การแต่งงาน
การสมรสเพื่อเหตุผลต่างๆ ก็มี ที่ไม่เกี่ยวกับ
ความผูกพันทางจิตใจ

โดยสรุปแล้วก็ถือว่า อยากจะเห็น
กระบวนการพิจารณาดูพื้นฐานครอบครัวจริงๆ
และพื้นฐานครอบครัวที่เป็นหน่วยครอบครัว
ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของชุมชน ซึ่งคิดว่า
บ้านใกล้เรือนเคียงก็ดีหรือในชนบทก็ดี ประวัติ
ของครอบครัวจะมีส่วนช่วยอย่างมากในการที่จะ
พิจารณาคติความรุนแรงให้เกิดผลในทาง
สร้างสรรค์ขึ้น โดยสรุปตรงนี้คือว่าเรื่องโทษ
ทางอาญาถ้าไม่จำเป็นจริงๆ ไม่อยากจะให้อยู่
ในกลุ่มของคติความรุนแรงในครอบครัวเลย แต่ก็
ต้องวินิจฉัยวิเคราะห์ครอบครัวให้ดีๆ เพราะ
ฉะนั้นให้ดูพื้นเพ ดูเพื่อนบ้าน ดูชุมชนและคิดว่
เป็นเรื่องที่จะต้องนำมาพิจารณา สรุปแล้วไม่ใช่
เป็นแต่เพียงเรื่องอยู่ในศาล แต่เป็นเรื่องของ
ชุมชนทั้งหมดที่ในการวินิจฉัยคดีต้องอาศัย
ความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
พอสมควร

ประเด็นสุดท้ายคือ ทั้งหมดที่พูดมานี้
คงจะพอมองว่า เราจะมีเกณฑ์วัดความสำเร็จ
ความล้มเหลวของกฎหมาย ที่เกี่ยวกับคติความ
รุนแรงในครอบครัวก็ดี หรือกระบวนการพิจารณาค
ดีก็ดี มีเกณฑ์ที่จะประเมินความสำเร็จ
ได้อย่างไร โดยสรุปคืออยากให้เห็นตัวคดีเป็น

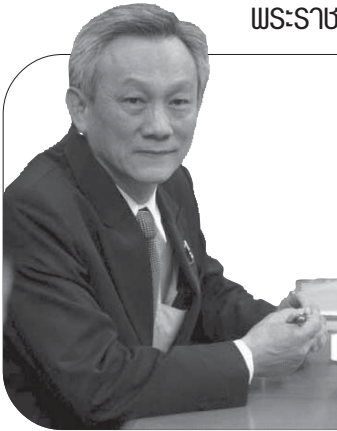
ส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม ไม่อยาก
จะเห็นเป็นคดีหนึ่งในจำนวนหลายๆ คดี อยากจะ
เรียนเพิ่มเติมว่า ถ้าเป็นอย่างนี้ สาขาวิชา
หรือความเข้าใจในแง่วิชาการด้านหนึ่งก็คือว่า
ในด้านของมนุษยวิทยา ในแวดวงวิชาการจะเอา
สังคมโบราณครอบครัวอดีตที่ไม่มีตัวตนแล้ว
อยากให้เห็นการนำเทคโนโลยีประยุกต์เข้ามาใช้
ในสภาพของปัญหาสังคมปัจจุบัน และอยากเห็น
คติความเริ่มต้นด้วยการสอบสวน การแสวงหา
ความเป็นจริงต่างๆ ซึ่งหวังว่าจะคุ้มค่า เพราะว่า
คติความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นสิ่งที่มีความ
หมายต่อความสงบสุขความมั่นคงของสังคม
โดยรวม โดยขอเรียนย้ำอีกครั้งว่า เวลาที่พูด
ถึงสิทธิมนุษยชนนั้นมีมากกว่า กฎหมาย กว้างกว่า
กฎหมาย มีความเป็นพลวัตมากกว่ากฎหมาย
แต่เมื่อพูดถึงคำจำกัดความว่าของนักวิชาการฝรั่ง
ได้ให้คำจำกัดความเป็นข้อเรียกร้องเชิงศีลธรรม
เป็น Moral Claims ของแต่ละคน แต่เป็น
ข้อเรียกร้องเพื่อความมั่นคงความเป็นปกติสุข
ของสังคม เพราะฉะนั้นกฎหมายครอบครัวก็ดี
หรือกระบวนการพิจารณาความก็ดี อยากจะเห็น
อะไรที่อยู่นอกเหนือกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่อง
ของศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม ฯลฯ ที่ทำให้
สังคมอยู่ได้ ถ้าสังคมดำรงอยู่เพียงด้วยกฎหมาย
สังคมนั้นไม่มีทางอยู่โดยปกติสุข ทุกวันนี้จะเห็น
ได้ว่า ทุกคนอ้างกฎหมาย ทุกคนอ้างสิทธิ
จึงกลายเป็นว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มิเพื่อให้มา
ทะเลาะกัน กฎหมายเป็นสิ่งที่เพื่อให้คนมา
ปะทะกัน ผมคิดว่ากำลังถูกใช้ไปในทางที่ผิด
และไม่สร้างสรรค์ ทั้งหมดนี้เป็นการนำเสนอ
เป็นข้อคิดประกอบ โดยหวังว่าคงจะเป็น
ประโยชน์บ้างไม่มากนักน้อย

◆◆◆◆◆◆◆◆

เจตนารมณ์และสาระสำคัญ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550*

โดย จรัญ ภักดีธนากุล**

ขอชื่นชมการแสดงละครสั้นของกลุ่มไบไม่ไหว ซึ่งผมได้รับประโยชน์จากละครเรื่องนี้อย่างมากการนำเสนอเรื่องของหลักคิด เจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ประเด็นแรก จุดแรกที่ละครได้ชี้ให้เห็นคือ **เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องเล็ก** แม้จะเป็นเรื่องที่เริ่มจากจุดเล็กๆ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องเล็ก เป็นเรื่องใหญ่และแผ่กระจายไปทุกหย่อมหญ้าในแผ่นดินไทย เพียงแต่ถูกมองข้ามไป สิ่งที่จะครได้สะท้อนให้เห็นจุดหนึ่งก็คือ **เรื่องปัญหาเล็กๆในครอบครัวแต่แก้ไขไม่ได้ และไม่มีใครที่จะเหลียวแล และไม่มีใครสามารถที่จะแทรกแซงเข้าไปได้ ในที่สุดก็จะค่อยๆ ขยายตัวจนกระทั่งกลายเป็นอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ** และผู้คนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ พร้อมทั้งจะตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความรุนแรงนั้น โดยเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จุดจบก็คือความล้มเหลว

ของครอบครัวนั้นและความหายนะวิบัติของผู้คนที่เกี่ยวข้อง นี่คือความสำคัญของปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในชุมชน ความรุนแรงในสังคม และวิถีชีวิตของคนในสังคมที่นิยมความรุนแรงในการแก้ปัญหา โดยมองไม่เห็นถึงพิษภัยอันร้ายแรงของมัน

ในสังคมตะวันตกได้ตระหนักถึงปัญหายัยร้ายของความรุนแรงมานานแล้ว และได้เริ่มต้นในการแก้ปัญหาที่บ้าน โรงเรียน ศาสนา ที่บ้านจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด ความรุนแรงในจิตใต้สำนึกในระบบคิด และพฤติกรรมของคนเริ่มต้นที่บ้านและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจากผู้กระทำไปสู่ผู้ถูกกระทำและผู้ทีประสบพบเห็น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนก็พร้อมที่จะเรียนรู้พฤติกรรมและกระทำต่อผู้คนรอบข้างที่อ่อนแอกว่าต่อไป

* บรรยายให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการสัมมนาเรื่องวิธีพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 จัดโดย ศาลอาญาด่านบุรี เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรมรอยัลซิดี (ซึ่งบรรยายต่อจากการแสดงละครสั้นของกลุ่มไบไม่ไหว).

** ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ.

กฎหมายการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมุ่งที่จะแก้ปัญหาที่จุดเริ่มต้นของปัญหาความรุนแรงในสังคมในวิถีชีวิต และหลักคิดของสังคมไทย เริ่มต้นที่ครอบครัว เริ่มต้นที่บ้าน ก่อนที่จะขยายตัวออกไปกลายเป็นปัญหาร้อยแปดทางด้านสังคม ปัญหาชีวิต ปัญหาเศรษฐกิจ แม้กระทั่งปัญหาการเมืองอย่างที่ไม่ถึง

ประเด็นที่สอง กฎหมายฉบับนี้มุ่งประสงค์จะเปลี่ยนหลักคิดความเชื่อ และวิถีปฏิบัติเดิมของสังคมไทย ที่เคยถือว่า ปัญหาของครอบครัวเป็นเรื่องภายในครอบครัวคนนอกไม่เกี่ยว รัฐไม่เกี่ยวอย่าเข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของครอบครัว บ้านใครบ้านมัน ชาวใครชาวมัน คนนอกแม้แต่เพื่อนบ้านก็ไม่ควรเข้าไปแทรกแซงดูแลบ้านตนเองให้ดีกว่ากัน ภรรยาฆ่าใครอย่าแตะลูกของข้า คนรับใช้ของข้า ข้าเป็นคนเลี้ยงดูข้าต้องจัดการได้ แม้แต่ญาติพี่น้องก็ยังไม่อยากเข้าไปแทรกแซง เข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ต้องพูดถึงระบบงานยุติธรรมหรือระบบกฎหมาย เจ้าหน้าที่อย่าไปยุ่ง เดี่ยวเขาตีกันแล้วเราจะกลายเป็นสุนัขหัวเน่า

เรื่องของสามีภรรยา พ่อแม่ลูกอย่าไปยุ่งทุกคนจึงต้องปล่อยให้จุดเล็กๆ นี้ ค่อยๆ ขยายตัวอัดแน่นอยู่ในกำแพงบ้าน จนวันหนึ่งก็จะกลายเป็นระเบิดที่ให้เราในวงระบบงานยุติธรรมระบบกฎหมาย ต้องเข้าไปจัดการ และจัดการอย่างผิดพลาดเพราะเราค้นเคยกับการจัดการกับอาชญากร แต่เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องของอาชญากร ทว่าเป็นปัญหาของวิถีชีวิตของมนุษย์ที่รอการพัฒนาแก้ไข

กฎหมายนี้จึงมุ่งที่จะเปิดประเด็นเปลี่ยนหลักคิดว่า เรื่องความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของครอบครัวนั้น แต่เป็นปัญหาใหญ่ของสังคม เป็นปัญหาที่กำลังตะโกนบอกกับพวกเราว่าครอบครัวนี้กำลังจะล่มสลาย ครอบครัวนี้กำลังจะเคลื่อนตัวไปสู่หายนะ จากจุดเล็กๆ นี้ถ้าไม่มีใครที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีกำลังพอ มีเวลาพอ มีความเสียสละพอที่จะเข้าไปช่วยแก้ไข กฎหมายฉบับนี้จึงเปลี่ยนหลักการว่า ให้เรื่องความรุนแรงของครอบครัวตั้งแต่ในจุดเริ่มต้นเล็กๆ เป็นประเด็นสาธารณะ ดังที่มาตรา 5 บัญญัติไว้ว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมนี้ ไม่ใช่เฉพาะพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าพบเห็นเรื่องพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว แม้ในระดับต้นๆ จุดเล็กๆ ก็ควรจะได้รายงานเข้าสู่ระบบใหม่ที่พระราชบัญญัตินี้ก่อตั้งขึ้น

หลักคิดง่ายๆ ในมาตรา 5 นี้ ถูกรวิพากษ์วิจารณ์จากนักกฎหมายมากมาย ว่าเราเขียนกฎหมายอะไรไม่เข้าท่า และยิ่งกว่านั้น ผู้ที่ใช้กฎหมายเองอยู่ในระดับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ยังเข้าใจผิดว่าต้องให้มีผู้พบเห็นแล้วรายงานเข้ามาตามมาตรา 5 พนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะมีอำนาจและหน้าที่เข้าไปดำเนินการได้ เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มีใครรายงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ก็ยังไม่เห็นหน้าที่ ไม่มีอำนาจเข้าไปดำเนินการช่วยเหลือ แสดงว่าความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นของใหม่เป็นหลักใหม่ง่ายๆ แต่เราไม่ได้บอกให้ชัดเจนเหมือนในกฎหมายของบางประเทศ มาตรา 1 จะบอกเลยว่า กฎหมายนี้ต้องการเปลี่ยนปรัชญาหรือหลักคิดพฤติกรรมจากอะไรไปสู่อะไร แต่บ้านเราระบบการเขียนกฎหมาย เขาบอกว่าต้องเป็นกฎเกณฑ์บังคับ และมีบทลงโทษ นี่ก็คือความห่างกันระหว่างปัญหาทางสังคม ปัญหาของวิถีชีวิต คุณภาพชีวิต กับปัญหาของระบบกฎหมายและระบบงาน

ยุติธรรมของเรา

ยังมีอีกหลายจุดที่สนับสนุนหลักคิดข้อที่สองว่า **ต้องการเปิดให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสาธารณะ ปัญหาสังคม** ที่ผู้คนที่เกี่ยวข้องจะต้องพยายามเข้าไปช่วยก่อนที่จะบานปลายกลายเป็นอาชญากรรม สร้างหายนะความล่มสลายให้กับคนและครอบครัวดังกล่าว เราจัดตั้งให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้นมาให้มีอำนาจหน้าที่เข้าไปดูแลจัดการในเรื่องนี้ บางครั้งมีอำนาจมากกว่าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจทั่วไปอีกด้วย เราจะพบว่า ใน มาตรา 6 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่เกิดเหตุได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นของศาล และเข้าไปได้แม้ในยามวิกาล แต่ไม่ใช่เป็นอำนาจที่เข้าไปดำเนินการใช้อำนาจรัฐจัดการอย่างเข้มข้นเหมือนระบบงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เข้าไปเพื่อที่จะสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะช่วยเหลือผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง เพื่อที่จะหาทางเยียวยาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น จึงเป็นมิติใหม่หลักการใหม่

นอกจากนี้กฎหมายนี้ก็ยังเห็นว่าปัญหาเรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่และซับซ้อนเกินกว่าที่คนในวิชาการวิชาชีพแขนงใดแขนงหนึ่งจะเข้าใจได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน คนในสาขาวิชาชีพหนึ่งก็จะมองปัญหาแบบหนึ่งแต่ก็มีติดบอด ในอีกหลายประเด็น ไม่ใช่เฉพาะนักกฎหมายเท่านั้นที่อยู่ในสภาพอย่างนี้แต่ทุกสาขาวิชาชีพก็จำกัดการมองปัญหานี้ไว้เฉพาะมิติมุมมองของวิชาชีพของตน กฎหมายนี้จึงยืนยันว่าต้องได้รับความร่วมมือร่วมแรงกัน จากสหสาขาวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นแพทย์ พยาบาล ครู อาจารย์ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักการศาสนา และอาสาสมัครทั้งหมด

ถ้าหากไม่ร่วมประสานกันเป็นทีมงานสหสาขาวิชาชีพแล้วจะแก้ปัญหานี้ยาก และทีมงานอย่างนี้ประเทศไทยไม่เคยมีการจัดตั้งเป็นทีมเวิร์คมาก่อน ทุกคนเป็นเอกเทศของแต่ละคนแต่ละสาขา ก็เหมือนเช่นละครสั้นที่ได้ดูสามผู้แสดงร่วมมือกันเป็นทีมถึงจะได้เห็นละครนี้ได้ แต่ถ้ามีเพียงคนเดียว จะเก่งอย่างไรก็ไม่มีทางที่จะได้รับทราบสาระที่ผู้แสดงต้องการจะสื่อให้เราได้รับรู้อย่างสนุกสนานไม่เคร่งเครียด

ประเด็นที่สาม กฎหมายฉบับนี้ต้องการที่จะเปลี่ยนการใช้ระบบงานยุติธรรมทางอาญา กฎหมายอาญา วิธีพิจารณาอาญาเข้าไปจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เปลี่ยนให้มาเป็นระบบงานที่ประสานกันระหว่างระบบงานยุติธรรมทางอาญากับงานสังคมสงเคราะห์ งานเวชกรรม งานสาขาอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากเราพบชัดเจนว่า ระบบงานยุติธรรมทางอาญาของทุกสังคมมิใช่เฉพาะแต่ของเรา ไม่ได้ออกแบบหรือถูกสร้างขึ้นสำหรับแก้ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายสารบัญญัติ วิธีสบัญญัติ และการบริหารจัดการระบบงานยุติธรรมทางอาญาของเรา ถูกออกแบบและสร้างขึ้นเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรม จึงต้องมีการจำกัดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในระบบงานยุติธรรมทางอาญาไว้ค่อนข้างมาก เพื่อป้องกัน และปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน แต่ถ้าเรื่องใดอยู่ในขอบอำนาจแล้วก็ให้อำนาจรุนแรงมาก

เพราะฉะนั้นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ยังไม่อยู่ในบริบทของกฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจจึงยังเข้าไปช่วยเหลือเกี่ยวข้องไม่ได้ ต้องนั่งรอจนกระทั่งจุดเล็กๆ นั้น ขยายตัวจนกลายเป็นการทำร้ายร่างกายถึงสาหัสบ้าง ถึงฆ่ากันตายบ้าง ทรมาน

กันอย่างเหมือนไม่ใช่คนบ้าง เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาบทใดบทหนึ่งซึ่งมากกว่าลหุโทษ พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจถึงจะมีโอกาสเข้าไปได้ ซึ่งก็มักจะสายเกินไป และที่แย่ยิ่งกว่าสายเกินไปคือเมื่อระบบงานยุติธรรมทางอาญาเข้าไปได้ก็จะเข้าไปบดขยี้ผู้คนในครอบครัวนั้น ไม่ได้เข้าไปช่วยแก้ปัญหาให้กับครอบครัวนั้นแต่อย่างใดเลย ก็คือเข้าไปลากคอคนที่กระทำความผิดด้วยความรุนแรง กระทำผิดอาญาไม่ว่าจะเป็นเหยื่อที่แท้จริงเหมือนจำเลยในคดีที่ฆ่าสามีขึ้นมาในละครนั้น และก็เอาคนที่กระทำความผิดอาญามาดำเนินคดีอาญา จับกุมคุมขังและพิพากษาประหารจำเลย จำคุกตลอดชีวิต 20 ปี 10 ปี แล้วครอบครัวนั้นก็ขาดผู้ที่หารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ผู้ที่ใช้ความรุนแรงในครอบครัวมักเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ ส่วนเหยื่อนั้นมักจะเป็นคนจนตรอกไม่มีที่ไป ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น ต้องทนต้องจำยอม กฎหมายหรือระบบงานยุติธรรมทางอาญาจึงไม่ใช่ระบบที่จะแก้ปัญหา

กฎหมายจึงออกแบบขึ้นมาใหม่ แต่ก็ไม่ได้ดัดระบบงานยุติธรรมทางอาญาออกไปเสียทีเดียว โดยแบ่งพื้นที่ไว้ว่าถ้าเป็นเรื่องที่ยังคงเป็นจุดเล็กๆ ยังไม่ถึงกับเป็นอาชญากรรมในความหมายของกฎหมายอาญา ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในระบบเข้าไปช่วยเหลือก่อน เข้าไปแก้ไขจัดการตามกฎหมายนี้ได้ก่อน โดยยังไม่ต้องถึงกับเริ่มกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และแม้ว่าจะถึงขนาดรุนแรงเป็นความผิดทางอาญา เลือดตกยางออกกันแล้วแต่ยังไม่ถึงกับสาหัส ในหมู่นักกฎหมายเรียกว่าเป็นแค่ความผิดตามมาตรา 249 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งระบบกฎหมายของเราถือเป็นความผิดต่อแผ่นดิน ยอมความกันไม่ได้ พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินคดีกับ

ผู้ทำร้ายร่างกายผู้อื่นได้ โดยไม่คำนึงว่าผู้ถูกทำร้ายจะเป็นคนนอกบ้านหรือคนบ้านเดียวกัน และเมื่อเข้าไปดำเนินการแล้วหยุดไม่ได้ เว้นแต่จะใช้วิธีชกแซ็กนอกระบบกัน ซึ่งก็ไม่ได้แก้ปัญหาให้กับครอบครัวนั้นแต่อย่างใด **กฎหมายนี้จึงระบุให้ยกเว้นว่า ในกรณีที่ความรุนแรงมากขึ้นไปถึงระดับเลือดตกยางออก เป็นความผิดตามมาตรา 295 ถ้าทำในครอบครัวก็ให้เป็นความผิดอันยอมความกันได้ เพื่อที่จะหาทางนำไปสู่วัตถุประสงค์ข้ออื่นๆต่อไป ที่สำคัญคือการรอมชอมถนอมรักษาครอบครัวนั้น ช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำที่อ่อนแอกว่า และบำบัดรักษาผู้ที่มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง ซึ่งยากมากจะระบบงานยุติธรรมทำไม่ได้**

เมื่อทำให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นความผิดอันยอมความได้แล้ว ก็จะมาเข้าระบบกระบวนการที่บริหารจัดการตามกฎหมายนี้ต่อไป แต่ถ้ารุนแรงถึงขนาดบาดเจ็บสาหัสหรือตายก็จำเป็นจะต้องปล่อยให้เป็นตามครรลองของระบบงานยุติธรรมทางอาญาไปสู่ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญารธนบุรี หรือศาลอาญากรุงเทพใต้ แล้วแต่กรณี แต่นั่นเป็นคดีอาญาร้ายแรงต้องจับต้องขัง ต้องประกัน ต้องหาทนายความสู้คดี แต่แม้จะเป็นอย่างนั้นกฎหมายนี้ก็ยังสามารถช่วยได้ว่าอย่าทำแต่อาญา ทำให้ความผิดบทเล็กตามกฎหมายนี้ควบคู่ไปด้วย คดีอาญาก็ทำไปแต่นี้ไม่ใช่คดีอาญาธรรมดา เป็นคดีอาญาที่เกิดจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เหยื่อที่ถูกกระทำ ความรุนแรงกำลังรอรับความช่วยเหลือจากเราอยู่ และผู้ที่ใช้ความรุนแรงนั้นเป็นคนป่วยด้วยโรคบกพร่องทางพฤติกรรม ซึ่งมีสาเหตุและเงื่อนไขมาจากความบกพร่องทางจิต โดยที่เจ้าตัวไม่ได้รับรู้ตัวว่าจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา กฎหมายนี้จึงมุ่งหมายจะให้ทำไปทั้งคู่เพราะฉะนั้น หลายท่านสงสัยว่าศาลอาญารธนบุรีทำเฉพาะคดีอาญาร้ายแรง

แล้วจะมาทำเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ได้อย่างไร เรื่องที่จำเป็นต้องทำและก็น่าสนใจมาก ที่ทางศาลมีดำริที่จะทำเรื่องนี้ ซึ่งจะเป็นตัวอย่าง ที่ดีให้กับศาลอื่นๆ ได้ต่อไปแน่นอน ถ้าทีมงาน ทั้งท่านผู้บริหาร ท่านผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ ของศาลอาญารธนบุรีจะได้รวบรวมเครือข่ายสห วิชาชีพให้เป็นทีมงานด้วย ช่วยกันแก้ไขปัญหานี้ ให้กับประชาชน

มีผู้สงสัยว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ มุ่งหมายที่จะช่วยเหลือเหยื่อและบำบัดรักษาผู้ ใช้ ความรุนแรงแทนการที่จะเอามาตรการทาง อาญาเข้าไปลงโทษ แล้วทำไม มาตรา 4 วรรค หนึ่ง ถึงต้องเขียนเอาผิดเอาโทษทางอาญากับ พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวที่ยังอาจ ไม่ผิดกฎหมายอาญาเลย ตอบว่านั่นคือกุศโลบาย หรือ Pretext ที่จะทำให้อำนาจรัฐและคนที่ทำงาน ด้านนี้ทั้งระบบเข้าไปช่วยเหลือแก้ปัญหาได้ มาตรา 4 วรรคหนึ่ง ก็จะต้องตามด้วย มาตรา 4 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติให้ความผิดอาญาฐานทำร้าย ร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 เป็นความผิดอันยอมความได้ และตามด้วยมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติชัดเจนว่าในที่สุดเมื่อ ความผิดฐานนี้ขึ้นสู่ศาล หมายความว่า เป็นคดี ที่ไม่มีทางยอมความกันได้เมื่อมาถึงศาลแล้ว ศาลไม่จำเป็นต้องลงโทษจำคุกหรือปรับตามกฎหมาย เหมือนความผิดอาญาทั่วไป ศาลมีอำนาจที่จะ กำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟูบำบัดรักษาหรือคุม ความประพฤติ ก็คือแก้ไขเยียวยาทางอะไร ที่องค์ความรู้จากสหวิชาชีพ จะทำให้เกิดขึ้น เพื่อบำบัดรักษาผู้กระทำด้วยความรุนแรงแทน การลงโทษได้ นอกจากนี้ยังมีมาตรการช่วยเหลือ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงโดยใช้วิธีการชั่วคราว หรือมาตรการคุ้มครอง (Protection Order) ตาม มาตรา 10 และมาตรา 11 ได้ด้วย

ประเด็นที่สี่ หลักคิดหรือเจตนารมณ์ของ กฎหมายนี้ชัดเจนว่า ต้องการช่วยผู้ถูกกระทำ ไม่ใช่เพียงแค่เอาตัวผู้ใช้ความรุนแรงไปดำเนิน คดีอาญาเท่านั้น เพราะฉะนั้น ภารกิจในส่วนนี้ จะต้องทำให้สัมฤทธิ์ผล ให้เห็นชัดให้มากที่สุด ซึ่งนักกฎหมายเราช่วยเท่าที่จะคิดได้ การช่วยผู้ถูก กระทำตั้งแต่มาตรการบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 ในชั้นสอบสวน และมาตรา 11 ซึ่งมาถึงศาล ศาลก็จะสั่งให้ใช้มาตรการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ หรือเหยื่อเหล่านี้ได้ แม้คดีจะเป็นคดีอาญาหรือ ส่วนอาญาก็ทำไป แต่ความผิดฐานกระทำด้วย ความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ก็ยังต้องสามารถดำเนินการโดยสั่งให้ใช้มาตรการ บรรเทาทุกข์เพื่อช่วยเหลือเหยื่อจากความรุนแรง นั้นควบคู่กันไปได้อย่างหลากหลาย

มาตรา 10 บัญญัติชัดเจนว่าให้ใช้มาตรการ นี้ได้ไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากผู้ถูกกระทำหรือไม่ ก็ให้พนักงานสอบสวนชั้นผู้ใหญ่ที่ได้รับ มอบหมายจากรัฐมนตรีอีกชั้นหนึ่งใช้อำนาจนี้ได้ เท่าที่จำเป็นและสมควร เช่น ให้ผู้กระทำความ รุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษา จากแพทย์หรือจิตแพทย์ เพื่อบำบัดรักษา พฤติกรรมรุนแรงให้ผู้กระทำรุนแรงในครอบครัว ชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้น ตามสมควรแก่ฐานะให้แก่ผู้ถูกกระทำ แม้กระทั่ง จะออกคำสั่งห้ามผู้กระทำ ด้วยความรุนแรง ในครอบครัวมิให้เข้าไปในที่พำนักของครอบครัว หรือใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัวก็ได้

ถึงแม้จะเป็นบ้านของเขาแต่เราสั่งให้เขา ออกจากบ้าน บริวารที่อาศัยอยู่ในบ้านที่ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงอยู่ได้ ซึ่งกลับตรงกันข้ามกับ สมัยก่อนที่คนทำผิดอยู่ในบ้าน แล้วคนผู้ถูกกระทำ ต้องหนีหรือถูกล่อลอกจากบ้านไปเป็นภาระของสังคม

ทำไมไม่ให้เหยื่อได้อยู่ในบ้านแล้วเอาคนกระทำผิด ซึ่งเป็นต้นเหตุหรือพฤติกรรมรุนแรงนั้นออกจากบ้าน มีคนบอกว่าบ้านของเขา แต่เขามีพฤติกรรมรุนแรงเป็นอันตรายต่อสังคม ต้องถูกลงโทษเบื้องต้น ต้องออกจากบ้านไป ถ้าสั่งอย่างนั้นแล้วไม่ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ระดับสูงสั่งตามมาตรา 10 หรือ ศาลจะเป็นผู้สั่งตามมาตรา 11 ถ้าสั่งแล้วไม่ทำตามก็จะเกิดผลเป็นโทษทางอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเป็นคำสั่งของศาล ตาม มาตรา 11 ผู้ฝ่าฝืนจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่นี่ไม่ใช่มุ่งหมายจะลงโทษมุ่งหมายจะใช้เป็นเพียงบทปราบ ไม่ให้คำสั่งหรือมาตรการช่วยเหลือของเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ และศาลเป็นหมั่นไปเท่านั้นเอง

ประเด็นที่ห้า **วัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้** คือ การบำบัดรักษาฟื้นฟูตัวผู้ที่มีพฤติกรรมรุนแรงนั้นจะเห็นได้จากบทบัญญัติที่ให้ออกมาตรการบรรเทาทุกข์ตาม มาตรา 10 มาตรา 11 ที่สั่งให้ผู้ใช้ความรุนแรงไปรับการบำบัดรักษาได้ และมักจะเป็นการบำบัดรักษาทางจิต เพราะพฤติกรรมรุนแรงเชื่อมโยงกับความบกพร่องทางจิตอย่างลึกซึ้ง ซึ่งไม่อาจจะเข้าใจได้ด้วยจิตสำนึกหรือสามัญสำนึกธรรมดา ต้องให้ผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้วิเคราะห์และหาทางค่อยๆ บำบัดจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือต้องทำอะไรก็ได้ให้ผู้ที่มีพฤติกรรมรุนแรงนั้น ได้รับรู้ได้สำนึกและตระหนักว่า พฤติกรรมรุนแรงของเขาไม่ใช่อำนาจ ไม่ใช่จุดเด่น ไม่ใช่พลัง ไม่ใช่ภาวะผู้นำ แต่เป็นสัญลักษณ์หรืออาการของโรคที่ประกาศให้ทุกคนรู้ว่า มีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางจิตระดับใดระดับหนึ่ง ถ้าบุคคลใดสำนึกตระหนักรู้จุดนี้แล้ว การเริ่มต้นของการบำบัดรักษาแก้ไขถึงจะเริ่มมีผล

ซึ่งก็ไม่ใช่ง่าย จริงอยู่พฤติกรรมรุนแรงบางครั้งมีรายงานว่าเกิดจากสภาพทางร่างกาย อะไรในสมองหรือในระบบประสาทเพี้ยนไปก็เป็นได้เนื้องอกบางอย่างในสมองอาจทำให้คนที่ปกติเป็นคนดีสุขภาพเอื้อเพื่อเกื้อกูลกลายเป็นคนกักขฬะดุร้ายรุนแรงไปได้ แต่นั่นเป็นกรณีที่นานๆ จะพบเสียทีเดียวไม่ว่าจะเป็นสมมุติฐานที่มาจากจิตภาวะหรือกายภาพ ก็ล้วนแต่ต้องการการบำบัดรักษาทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น จึงถูกต้องแล้วที่มาตรา 10 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ระดับสูง สั่งให้ผู้กระทำด้วยความรุนแรงเข้ารับการบำบัดรักษาจากแพทย์หรือคนที่เขาสนิทจัดเจนเรื่องนี้ ซึ่งจะต้องมีการจัดตั้ง ไม่อย่างนั้นสั่งไปก็ไม่ทำแล้วก็ไม่มีใครทำ เพราะทุกคนงานเต็มมือหมด มาถึงมาตรา 11 ให้ศาลสั่งได้ในระหว่างพิจารณา พอถึงตอนพิพากษา ศาลก็พิพากษาสั่งบำบัดรักษาอย่างนี้ แทนการลงโทษได้ตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่หก **เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้** ถูกทำให้ชัดเจนเพราะคำวิพากษ์วิจารณ์และข้อคัดค้านการนำเสนอร่างกฎหมายนี้ในระยะแรกๆ ว่ากฎหมายนี้กำลังจะทำลายครอบครัวแทนที่คู่กรณีจะอยู่ด้วยกันได้ทนไม่ทนมือตามประสา ตบตีกันบ้างแต่ลูกก็ดกแล้วก็ยังยืนกฎหมายนี้จะทำให้ครอบครัวเขาล่มสลาย ข้อกล่าวหาหรือข้อวิจารณ์นี้รุนแรงมาก เพราะสามารถล้มกระบวนการที่จะเสนอร่างกฎหมายนี้ได้อย่างมีพลังมากที่สุด เราก็อประชุมเรื่องนี้หารือกันและก็ได้ข้อยุติว่า

เจตนารมณ์ของเราต้องชัดเจนอีกข้อหนึ่งที่ว่า ระบบงานในกฎหมายนี้คนที่เข้าทำงานในเรื่องนี้อย่าห่วงในการที่จะสงสารช่วยเหลือเหยื่ออย่างเดียวและต้องไม่โกรธแค้นรังเกียจประณามคนที่ทำด้วยความรุนแรงเป็นขั้นที่สอง

แต่ต้องเปลี่ยนหลักคิดใหม่ว่า เทียบนั้นมีกรรมเวร ที่จะต้องช่วยเหลือผู้กระทำด้วยความรุนแรงก็ ต้องการความช่วยเหลือ จากเราอีกแบบหนึ่ง และ ที่สำคัญครอบครัวนี้เป็น ครอบครัวที่น่าสงสาร กำลังจะล่มสลาย เราจะต้องมีส่วนช่วยให้ได้ไม่ มากก็น้อย แล้วจะทำอย่างไรให้หลักคิดนี้แปรเป็น กฎหมายได้

เจตนารมณ์อย่างนี้ไปเขียนเพิ่มเติมไว้ใน มาตรา 15 ซึ่งก็ยังไม่ขัดเท่าไร แต่เมื่ออ่านดูแล้วจะ เห็นเจตนารมณ์ข้อนี้แน่นอน

มาตรา 15 ระบุว่า “ไม่ว่าการพิจารณา คดีการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะได้ ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบ ให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุข และการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ” ยืนยัน เจตนารมณ์นี้ชัดเจน แล้วศาลอาญาธนบุรีจะไป เปรียบเทียบหรือไกลเกลี่ยได้อย่างไร ในเมื่อเป็น คดีอาญาแผ่นดินร้ายแรงถึงสาหัสถึงตาย ก็ตอบ ว่าส่วนที่เป็นสาหัสถึงตายก็ดำเนินการไปตาม กฎหมายและระบบงานของคดีอาญา แต่ความผิด ฐานใช้ความรุนแรงในครอบครัวตาม มาตรา 4 วรรคหนึ่ง ไม่ได้หมดไปจะเห็นได้ว่าเป็นความ ผิดบทรหนึ่งในการกระทำนั้น หรืออาจจะเป็นอีก กระทั่งหนึ่งแยกออกมาซึ่งรอการช่วยเหลืออยู่ ซึ่ง เป็นเรื่องยากเพราะมือหนึ่งกำลังจะลงโทษ อีกมือ หนึ่งจะต้องเข้าไปช่วยเหลือประคับประคอง ครอบครัวนี้ แล้ว

มาตรา 15 ก็ระบุต่อไปให้เห็นว่า เพื่อ วัตถุประสงค์นี้ ศาลจะต้องคำนึงถึงหลักการดัง ต่อไปนี้เป็นตัวอย่าง

- (1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำ
- (2) สงวนและคุ้มครองสถานภาพของการ สมรส ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายหญิง ที่สมควรให้อยู่กันฉันสามีภริยาให้ได้มากที่สุด หากไม่

สามารถทำได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความ เป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อสมาชิกตัวเล็กๆ ในครอบครัวนั้น

(3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวนั้นต้องรับ ผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็น ผู้เยาว์ ตรงนี้ระบบงานยุติธรรมทางอาญาไม่มีเงิน ไม่มีกำลังและก็ไม่มีความที่ที่จะไปทำ แต่โดยระบบ กฎหมายนี้จะสามารถดึงหน่วยงาน ระบบงาน ทีมงานหรือองค์กรหรือแม้แต่สังคมอาสาสมัคร ให้เข้ามาช่วยภารกิจในส่วนนี้ได้ และ

(4) วางมาตรการอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือสามี ภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและ ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร ชัดเจนครบสำหรับเจตนารมณ์ข้อนี้ ปัญหาอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรจึงบรรลุวัตถุประสงค์เพราะเป็นเรื่องยาก

ประเด็นที่เจ็ด มาตรา 7 ก็เป็นอีก มาตรการหนึ่งซึ่งมุ่งหมายจะคุ้มครองครอบครัวที่ โชคร้ายนี้ โดยมาตรา 7 วางหลักว่า ถ้าเหตุการณ์ ผ่านพ้นไปเกิน 3 เดือนแล้วยังไม่มีใครแจ้งไม่มี ใครรายงานและครอบครัวนั้นก็ยังคงอยู่กันได้ ก็อย่าเข้าไปแทรกแซง ฟันผอยหาตะเข็บ แสดงว่า เขาพอที่จะปรับตัวเข้าหากันได้ก็ถือว่าคดีเป็นอัน ขาดอายุความ หลายคนไม่เข้าใจว่า มาตรา 7 มีขึ้นมาทำไม โดยเฉพาะคนที่มิประสบการณ์ ในทางที่ไม่สบายใจกับพฤติกรรมของพวกที่ใช้ ความรุนแรงมากๆ ซึ่งมักจะเกิดจากความสงสาร ความเห็นใจเหยื่อในเรื่องที่รุนแรงมากๆ มักไม่ อยากจะให้หยุดการดำเนินคดี เรียบได้เลยว่า ในการทำกฎหมายนี้มีความคิดเห็นจากหลายๆ ด้าน แล้วก็ค่อยๆ ประนีประนอมกันออกมา

เพราะฉะนั้นเวลานำไปใช้ จะคิดคนเดียว คิดด้านเดียว ฝ่ายเดียวมันไม่กลมกล่อม อย่าง อัตราโทษในมาตรา 4 วรรคหนึ่งครั้งแรกเสนอกัน ให้ลงโทษจำคุก 10 ปี เป็นที่ฮือฮากันในสังคม

และก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ทำให้ร่างกฎหมายนี้ไปไม่รอด ต่อมาก็มีการถอยลงมาที่ 3 ปี แม้กระนั้นก็ยังเคลื่อนไหวไม่ได้ ต้องถอยอีกครั้งหนึ่งมาเป็น 6 เดือน แต่ก็ไม่ได้ 6 เดือนจริงๆ ความจริงก็ไปไม่รอด หลายคนบอกว่าเอาเท่าลหุโทษพอ แต่ถ้าทำเช่นนั้นมันก็จะน้อยไป แล้วก็ทำให้นคนที่จะไปสู่การช่วยเหลือนี้แคบไป ต้องอธิบายชี้แจงกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับอัตราโทษที่สูงอย่างนี้ว่าไม่ใช่อัตราโทษที่จะลงโทษจริง เป็นเพียงเพื่อที่จะปรามหรือยับยั้งพฤติกรรมนี้โดยมีทางออกที่มาตรา 12 ให้ศาลในที่สุดศาลก็ใช้วิธีการฟื้นฟูเยียวยาบำบัดรักษาแทนการลงโทษได้ถึงได้ผ่านการเห็นชอบของสังคมออกมาได้

ประเด็นที่แปด มาตรา 9 ก็เป็นอีกมาตราหนึ่งที่บอกให้รู้ว่า เราต้องการปกป้องคุ้มครองครอบครัวนี้และทุกคนในครอบครัวนี้ เรื่องแบบนี้เกิดกับครอบครัวใครก็เหมือนโซคราย แก่ทุกคนในครอบครัวนั้น แล้วนอกจากความโซครายที่เกิดภายในครอบครัวตัวเองแล้ว ยังต้องมาเจอซ้ำสองจากสื่อสาธารณะอีกมาตรา 9 ถึงได้บัญญัติชัดว่า ห้ามไม่ให้สื่อสาธารณะนำเรื่องพวกนี้ออกไปเผยแพร่ในลักษณะประจานเขา ทำให้สมาชิกในครอบครัวคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเด็ก ต้องอับอายขายหน้าตกเป็นเป้าสายตา และเสียงซุบซิบนินทาจากผู้คนรอบข้าง เช่น ในกรณีพ่อช้เมาก็จนตรอกอยู่อย่างนั้นตึกกันเป็นประจำจนในที่สุดจบด้วยการพ่อฆ่าแม่หรือแม่ฆ่าพ่อ พ่อก็ตายแม่อีกก็ติดคุก แล้วลูกในครอบครัวนั้นใครจะรับผิดชอบใครจะดูแล แล้วเขาก็อ้อฉลวไปทั่ว เด็กจะไปโรงเรียนได้อย่างไร อย่าว่าแต่เด็กเลย แม้แต่โตเป็นผู้ใหญ่แล้วไปทำงานจะอยู่ในที่ทำงานได้อย่างไร

นี่คือที่มาของหลักคิดในประเด็นที่จะคุ้มครองครอบครัว มีการคัดค้านจากสื่อมาว่า จะมาปิดพื้นที่สื่อหรือ ซึ่งสื่อก็มีประโยชน์นะ เพราะถ้าสื่อไม่ประโคมข่าว สังคมก็จะไม่เหลียวแล ไม่ดูแลเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ไม่เข้าไปช่วยแก้ปัญหา เราก็เห็นจริง ดังนั้นจึงเกิดการประนีประนอมออกมาเป็นมาตรา 9 ว่าถ้ายังไม่มีกรรณการร้องทุกข์ ระบบงานในกฎหมายนี้ยังเข้าไปไม่ได้ เรื่องยังเงียบอยู่ไม่มีใครเข้าไปช่วย สื่อยอมมีประโยชน์ ต้องให้สื่อรายงานข่าวได้ ประโยชน์ที่จะได้ก็คือพอสื่อลงข่าว ระบบงานนี้ตื่นตัวทันที ต้องรีบเข้าไปช่วย ประโยชน์ดังกล่าวเมื่อเทียบกับความเสียหายของคนในครอบครัวนี้ก็พอคุ้ม แต่เมื่อไรที่ระบบตามกฎหมายนี้เข้าไปทำงานได้แล้ว สื่อต้องหยุด หมดหน้าที่ หมดประโยชน์แล้ว การประโคมข่าวต่อจากนั้นเป็นการหาकिनบนความเสียหายของคนที่ไม่เกี่ยวข้อง

นี่ก็เป็นที่มาของมาตรา 9 ซึ่งวางโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไว้แรง สื่อถ้าไม่รู้ไม่สนใจเรื่องนี้เจอมาตรานี้เขา ก็มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นอาญาแผ่นดินก็เดือดร้อนสำหรับคนที่ทำงานสื่อ

ประเด็นที่เก้า สุดท้ายเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ย รอมชอมเพื่อจะนำไปสู่การถอนอรรถการครอบครัวมาตรา 12 วรรคสองบัญญัติระบบงานไกล่เกลี่ยแบบใหม่ขึ้น ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในระบบการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ในทางอาญา กล่าวคือไม่ให้การไกล่เกลี่ยประนีประนอมนั้นเสร็จเด็ดขาดไปทีเดียวโดยไม่มีอะไรเหนี่ยวรั้งจิตใจไว้ หลังจากนั้นแม้จะกลับมาสู่พฤติกรรมเดิมและก็รุนแรงยิ่งขึ้นเหมือนในละครก็ไม่อาจย้อนไปดำเนินคดีเดิมได้อีก

มาตรา 12 วรรคสอง ระบุว่า ไม่ว่าในการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่หรือชั้นศาลชั้นพนักงานอัยการเมื่อไกล่เกลี่ยได้ลงตัว จะต้องวางเงื่อนไขของการยุติคดีตามกฎหมายนี้เอาไว้ด้วยโดยสททวิชาชีพจะเข้ามา เมื่อกำหนดเงื่อนไขอย่างไรแล้วหากผู้ใช้ความรุนแรงฝ่าฝืน เรื่องที่ยอมความกันไปกลับฟื้นขึ้นมาได้อีก ในระบบงานยุติธรรมทางอาญาไม่มีมาตรการอย่างนี้

นี่จึงเป็นการไกล่เกลี่ยยอมความแล้วถือบังเหียนไว้อยู่อีกระยะหนึ่งเพื่อดูแลครอบครัวนี้เพื่อช่วยเขา เพราะยากที่คนที่เคยมีพฤติกรรมรุนแรงจะเลิกรุนแรงฉับพลัน ยากที่จะเลิกเหล้า เลิกรุนแรงเพราะมันเป็นการเสพติดทางจิตใต้สำนึก เพราะฉะนั้นการที่เขาถูกชนกติดหลังผูกไว้ โดยเงื่อนไขของการยอมความตามมาตรา 12 วรรคสอง หรือโดยการพิพากษาให้ฟื้นฟูให้ใช้มาตรการอื่นๆ แทนการลงโทษตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ก็จะทำให้เขามีอะไรสักอย่างหนึ่งที่คอยยับยั้งเพิ่มขึ้นจากจิตสำนึกปกติของเขาให้เพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับที่พอยับยั้งชั่งใจได้ ในระบบคุมประพฤติ หรือในระบบงานยุติธรรมทางอาญาดั้งเดิมเราให้ผูกบังเหียนทางจิตใจไว้อย่างมากที่สุดไม่เกิน 5 ปี ซึ่งในทางปฏิบัติศาลก็ไม่เคยผูกไว้ถึง 5 ปี แค่ 1 - 2 ปี แต่ตามมาตรา 12 ของกฎหมายนี้ ไม่มีกรอบเวลาจำกัดได้เลยเปิดให้อ่านาจอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่ากฎหมายที่เปิดให้อ่านาจกว้างขวาง ให้ดุลพินิจกว้างขวางก็เป็นอันตรายต่อคนที่ใช้อ่านาจใช้ดุลพินิจนั่นเองเช่นกัน เพราะมีโอกาสพลาดได้ง่าย โอกาสที่จะใช้ไปตามความคิดของตัวเองด้านเดียวแล้วทำให้ได้ไม่เท่าเสียหรือไม่บรรลุผล เพราะฉะนั้นจึงจำเป็น และถูกต้องแล้วที่ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรีและองค์กรต่างๆ ที่สนับสนุนจัดให้มีการประชุมแบบสททวิชาชีพอย่างในครั้งนี่ เพราะต้องอาศัยแนวร่วมเครือข่ายอย่างนี้ ซึ่งต้องจัดตั้งกันล่วงหน้า ไม่มีทางจะเกิดขึ้นได้เองโดยธรรมชาติ แล้วรัฐก็มีภาระมากเกินไปจนมองไม่เห็นปัญหาเล็กๆ จุดนี้ เราที่เห็นชัดเจนแล้วที่จะทำงานเรื่องนี้ต้องมีทีม มีแนวร่วม มีเครือข่ายแล้วทำงานกันเป็นทีม พร้อมทั้งจะยกโทรศัพท์ถึงกัน ซึ่งไม่ใช่ง่าย

ท้ายที่สุดนี้ ขอให้สิ่งที่คิดแล้ว ถกเถียงกันจนตกผลึกแล้ว ทำกันมาตลอดระยะเวลาเกือบ 10 ปี ในการร่างกฎหมายนี้จนประสบความสำเร็จได้ในปี 2550 ผลิดอกออกผลเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนได้จริง สมดังหลักคิดและเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังไว้ทุกประการ ขอยุติการบรรยายไว้โดยเวลาเพียงเท่านี้

◆◆◆◆◆◆◆◆

บทวิเคราะห์

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ในรอบของมาตรฐานสากลและแนวปฏิบัติที่ดี *

ศิริพร สโคสบานเนก **

มอบหมายโดย กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM)

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงต่อผู้หญิง
ที่เกิดขึ้นที่ละน้อยแต่ส่งผลร้ายแรงที่สุดและพบได้ในทุกสังคม
ผู้หญิงทุกวัยต้องเผชิญกับความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ จากความสัมพันธ์ในครอบครัว
ทั้งการทุบตี ช่มชู้ ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางจิตใจ หรือความรุนแรงรูปแบบอื่นๆ
ที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากความเชื่อทางประเพณี
การไม่สามารถพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจกดดันให้ผู้หญิงจำนวนมาก
ต้องยอมทนกับสภาพที่มีผลกระทบที่มีความรุนแรง
การที่ผู้ขายปฏิเสธความรับผิดชอบต่อครอบครัวก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง
ของความรุนแรงและการบังคับ ความรุนแรงเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงต้องมีความเสี่ยงด้านสุขภาพ
และลดความสามารถในการมีส่วนร่วม ในชีวิตครอบครัวและสาธารณะอย่างเสมอภาค

[ข้อเสนอแนะที่ 19 ของคณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW)]

173

* บทวิเคราะห์ที่นำเสนอในการสัมมนาความร่วมมือด้านการพัฒนาเรื่อง “กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว: จากนโยบายสู่การปฏิบัติในการจัดการความรุนแรงที่เกิดจากพื้นฐานความแตกต่างทางเพศจัดโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับทีมงานองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย (United Nations Country Team) วันที่ 2 กรกฎาคม 2552 ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกท กรุงเทพมหานคร

** ประธานมูลนิธิผู้หญิง (Foundation For Women)

บทวิเคราะห์

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในการรอบของมาตรฐานสากล และการปฏิบัติที่ดี

1. เกริ่นนำ

ความรุนแรงในครอบครัวได้กลายเป็นประเด็นห่วงใยในระดับนานาชาติในช่วงทศวรรษที่ 80 โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองคู่สมรสและสมาชิกในครอบครัวที่เผชิญความรุนแรงเป็นหลัก¹ ความพยายามหลายประการได้เกิดขึ้น หลังการประชุมระดับโลกเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เวียนนาในปี 1993 (พ.ศ. 2536) และการประชุมสตรีระดับโลกครั้งที่ 4 ที่ปักกิ่งในปี 1995 (พ.ศ. 2538) เช่น การจัดทำเครื่องมือและกลไกระดับสากล อันได้แก่ ปฏิญญาจัดความรุนแรงต่อสตรีขององค์การสหประชาชาติ และการแต่งตั้งผู้ตรวจการพิเศษเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิง

การที่ตระหนักว่าความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำให้รัฐมีพันธะผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศในอันที่จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความรุนแรงที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่ไม่ใช่รัฐ

ในเวทีระดับนานาชาติระยะต่อมาก็ได้มีการถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องถึงนิยามของคน

ในครอบครัว ในช่วงปลายทศวรรษที่ 90 ได้มีการขยายนิยามบุคคลที่ควรได้รับการคุ้มครองให้กว้างขวางกว่าเดิม โดยรวมถึงบุคคลที่มีหรือเคยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ได้แก่ ผู้ที่อยู่กินกันหรือเคยอยู่กินกันฉันสามีภรรยาโดยไม่จดทะเบียนคนรักเพศเดียวกัน คู่รัก และสมาชิกในครัวเรือนในประเทศไทยโดยทั่วไป มีการใช้ “ความรุนแรงในครอบครัว” ทั้งในความหมายดั้งเดิมและความหมายที่กว้างขวางขึ้นในลักษณะที่ทดแทนกันได้ ซึ่งในหลายกรณีอาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายและสาธารณชนที่คุ้นเคยแต่ความหมายดั้งเดิมไม่ทราบและไม่เข้าใจถึงพัฒนาการของคำนิยามในระดับนานาชาติที่ขยายความคุ้มครองไปถึงคนในครัวเรือนและคนที่มีหรือเคยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดด้วย บทวิเคราะห์นี้จะใช้ “ความรุนแรงในครอบครัว” สำหรับความหมายอย่างแคบ และ “ความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด” สำหรับความหมายที่กว้างขวางขึ้นดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

ในระดับภูมิภาค องค์การอาเซียนได้จัดทำปฏิญญาจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงซึ่งตระหนักว่าความรุนแรงต่อผู้หญิงทำให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพรากฐานของผู้หญิงลดลง จำกัดการเข้าถึงและควบคุมทรัพยากรตลอดจนกิจกรรมต่างๆ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง ปฏิญญาจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงของอาเซียนประกาศเจตจำนงต่างๆ ซึ่งรวมทั้งการส่งเสริม

¹ ข้อเสนอนี้ 19 ของคณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) ที่สหประชาชาติให้ความเห็นชอบในปี 1992 (พ.ศ. 2535) ก็ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องครอบครัวแบบดั้งเดิมที่ครอบคลุมเพียงคู่สมรสและสมาชิกในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากการใช้ “Family Violence” ในย่อหน้าที่ 23 ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบต่อผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ในการนำข้อเสนอนี้ของคณะกรรมการฯ ไปใช้ขบวนการผู้หญิงระดับนานาชาติได้ขยายคำนิยามให้ครอบคลุมรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เผชิญกับความรุนแรงได้มากขึ้น จึงใช้ “Domestic Violence” แทน

แนวทางบูรณาการที่ครอบคลุมเพื่อขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง โดยจัดทำกลไกที่เน้นความห่วงใยสี่เรื่อง อันได้แก่การจัดบริการเพื่อตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีพ การจัดการกับผู้กระทำผิด การสร้างความเข้าใจถึงสภาพและสาเหตุของความรุนแรงต่อผู้หญิง และการเปลี่ยนแปลงเจตคติในสังคมและพฤติกรรม นอกจากนี้ยังได้รวมการสนับสนุนความริเริ่มขององค์กรสตรีและเอกชน รวมทั้งองค์กรชุมชนในการขจัดความรุนแรง รวมถึงการสร้างคามเข้มแข็งของเครือข่ายและความร่วมมือขององค์กรเหล่านี้ ทั้งที่เป็นสถาบันเอกชนและของรัฐ

ปัญญาขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงของอาเซียนสะท้อนให้เห็นว่าประเทศสมาชิกอาเซียนได้ประกาศนโยบายที่จะไม่อดกลั้นกับความรุนแรงต่อผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดอันรวมถึงความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และได้สร้างพันธะผูกพันในอันที่จะจัดการเยียวยาทั้งทางสังคมและการดูแลรักษาพยาบาลแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง และยังได้ก้าวหน้าไปถึงการที่จะเสริมสร้างพลังให้แก่ผู้หญิงด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการเสริมสิทธิแต่ยังเป็นการป้องกันตนเองจากความรุนแรง ประเทศไทยเป็นหนึ่งในแปดประเทศสมาชิกของอาเซียนที่มีบทบัญญัติทางกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรง และเป็นหนึ่งในหกประเทศที่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องความรุนแรงในครอบครัว อันได้แก่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วย

ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ และเพิ่มมีผลบังคับใช้

บทความนี้ต้องการที่จะวิเคราะห์กฎหมายนี้ว่าได้อยู่บนพื้นฐานของหลักการมาตรฐานในระดับสากลและภูมิภาคมากน้อยเพียงใด โดยใช้เอกสารที่กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) จัดทำขึ้นเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการวิเคราะห์ คือ “กฎหมายว่าด้วยความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และการดำเนินงานตามกฎหมาย” ซึ่งประกอบด้วย “มาตรฐานสากลว่าด้วยความรุนแรงต่อบุคคล ในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด” และ “ระบบการจัดการที่ดีเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด”

2. มาตรฐานสากลและรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

สิทธิในชีวิต และการที่ไม่ถูกทรมาน หรือการปฏิบัติใดๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมและลดคุณค่า เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่กำหนดในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ² แม้กระนั้นก็ตามผู้หญิงก็ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิพื้นฐานนี้ได้เพราะยังมีชีวิตอยู่ภายใต้ความหวาดกลัวและการถูกเลือกปฏิบัติทั้งในครอบครัวและในสังคม กฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมและการปฏิบัติตามจารีตประเพณีได้กดผู้หญิงไว้ในบทบาทที่ต่ำต้อย

² กฎหมายหลักระหว่างประเทศเรื่องสิทธิมนุษยชนประกอบด้วยปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน (พ.ศ. 2491) กติกาสากลเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (พ.ศ. 2509) และกติกาสากลเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (พ.ศ. 2509)

และปล่อยให้ความยุติธรรมระหว่างหญิงชาย ดำรงอยู่ต่อไป โดยลิดรอนมิให้ผู้หญิง โดยเฉพาะ ผู้เผชิญความรุนแรงได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย และการเยียวยาทางสังคม ความเสมอภาค ระหว่างหญิงชายที่แท้จริงตามบทบัญญัติ ของอนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี จะสามารถบรรลุได้ก็ต่อเมื่อรากเหง้าของปัญหานี้ ได้ปรับเปลี่ยน คณะกรรมการของอนุสัญญาจัดการ เลือกปฏิบัติต่อสตรีได้ระบุอย่างชัดเจนว่า ความรุนแรงอันเกิดจากสัมพันธภาพเชิงอำนาจ ที่ผู้ชายมีเหนือผู้หญิง เป็นรูปแบบหนึ่งของการ เลือกปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคขัดขวางความสามารถ ของผู้หญิงในอันที่จะได้รับสิทธิและเสรีภาพ บนพื้นฐานของความเสมอภาคหญิงชาย³ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องรวมหลักการเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐาน ความเสมอภาคหญิงชาย และการไม่เลือกปฏิบัติ ไว้ในการจัดทำกฎหมายเพื่อขจัดความรุนแรง ต่อผู้หญิงโดยเฉพาะความรุนแรงต่อบุคคล ในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ผู้ ตรวจการพิเศษเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิง ของสหประชาชาติได้เสนอกรอบของกฎหมาย ตัวอย่างเรื่องความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว และผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดไว้ในรายงาน ฉบับแรก⁴ กฎหมายตัวอย่างนี้กำหนดให้เป็นไป ตามมาตรฐานสากลต่างๆ และตระหนักว่า ความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นความรุนแรงเฉพาะ

อันเกิดจากการที่ผู้ชายมีสัมพันธภาพเชิงอำนาจ เหนือผู้หญิง โดยกำหนดเนื้อหากว้างๆ ไว้ 5 ด้าน คือ 1) คำนิยาม 2) กลไกการร้องเรียน 3) อำนาจ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม 4) วิธีการ พิจารณาคดีทางอาญาและแพ่ง 5) ความช่วยเหลือ ต่างๆ กฎหมายตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นว่าการตอบสนอง ที่ครอบคลุมทุกด้านของความรุนแรงในครอบครัว เป็นสิ่งที่จำเป็น การตอบสนองที่ครอบคลุม ทุกด้านนี้จะต้องมีระบบประสานการทำงานกัน เป็นอย่างดี ที่รวมทั้งกระบวนการทางกฎหมาย (อาญา แพ่งและอื่นๆ) การบริการช่วยเหลือ ผู้หญิง การจัดอบรมและให้การศึกษาแก่เจ้าหน้าที่ (กระบวนการยุติธรรม ผู้บังคับใช้กฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ และอื่นๆ) การสร้างความตระหนักแก่สาธารณชน และการติดตาม การดำเนินงานบังคับใช้กฎหมาย

การตอบสนองที่ครอบคลุมต่อปัญหา ความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความ สัมพันธ์ใกล้ชิดจำเป็นต้องใส่ใจเป็นอันดับแรก ในเรื่องความปลอดภัยของหญิงที่ประสบปัญหา และจะต้องเป็นแกนกลางของความห่วงใย และการตอบสนองที่ครอบคลุม ในปัจจุบันรูปแบบ ของการประสานการตอบสนองต่อปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวมีหลากหลาย และการ ปฏิบัติที่ดีของรูปแบบต่างๆ นี้ สามารถจำแนกได้ เป็นห้าประเภท⁵ คือ 1) การประสานงานระหว่าง

³ ข้อเสนอแนะทั่วไปลำดับที่ 19 เรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิง

⁴ รายงานของผู้ตรวจการพิเศษ เรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิง สาเหตุและผลที่เกิดขึ้น โดย รัดดิกา กุมารสวามี เสนอต่อ กรรมการสิทธิมนุษยชน

⁵ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ: ระบบการจัดการที่ดีเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว และผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด 2552 ประกอบการสัมมนาเรื่องกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวในภูมิภาคอาเซียน 20-21 ตุลาคม 2550, ฮานอย

หน่วยงานต่างๆ 2) การใช้ผู้เผชิญความรุนแรงเป็นศูนย์กลาง 3) การสร้างความเข้มแข็งในกระบวนการยุติธรรม 4) เงินทุนสนับสนุนและการติดตามประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายหรือนโยบาย และ 5) การริเริ่มให้ความสนใจต่อความต้องการของกลุ่มพิเศษ เช่น เด็กหญิงต่างชาติ และกลุ่มชายขอบต่างๆ รูปแบบทั้งห้าของแนวปฏิบัติที่ดีนี้มีองค์ประกอบหลักๆ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เงินทุนที่เพียงพอและการติดตาม การบังคับใช้กฎหมาย ความรุนแรงในครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ

3. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองทั้งหญิงและชาย ประกอบด้วย 18 มาตรา ซึ่งสามารถสรุปได้กว้างๆ คือ 1) คำนิยามความรุนแรงในครอบครัว 2) คำนิยามสมาชิกในครอบครัว 3) กลไกในการร้องเรียน 4) กระบวนการพิจารณาทางอาญาและทางแพ่ง 5) มาตรการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว 6) การลงโทษ 7) หน้าที่ของเจ้าพนักงาน และ 8) ความช่วยเหลือกฎหมายได้ระบุอย่างชัดเจนว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อพิทักษ์ความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรกในการจัดการกับความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการหย่าร้าง (มาตรา 15) เจตนารมณ์เช่นนี้แตกต่างจากความห่วงใยในระดับสากลที่พิจารณาว่าจะต้องใส่ใจผู้หญิงที่ต้องได้รับ

ผลกระทบจากความรุนแรงอันเกิดจากความแตกต่างทางสัมพันธภาพเชิงอำนาจระหว่างหญิงชายที่ไม่สมดุลนี้เป็นลำดับแรก มาตรการทั้งทางกฎหมายและสังคมจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อพิทักษ์คุ้มครองและเสริมสร้างพลังเพื่อให้หญิงได้ดำรงชีวิตที่ปราศจากความรุนแรง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ว่าพระราชบัญญัติฯ นี้ มีบทบัญญัติที่เป็นไปตามหลักการมาตรฐานสากลและการปฏิบัติที่ดีมากนักน้อยเพียงใด

1) คำนิยามเรื่องความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำให้เจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัว ต้องกระทำการไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

(มาตรา 3 วรรคหนึ่ง)

พระราชบัญญัติฯ ตามคำนิยามนี้ครอบคลุมเพียงสองรูปแบบของความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวอันได้แก่ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ แต่มิได้รวมความรุนแรงทางเพศไว้ด้วย ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามคำนิยามที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญาจัดความรุนแรงต่อสตรีขององค์การ

สหประชาชาติ⁶ และแตกต่างจากกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน⁷ การที่ไม่ได้รวมความรุนแรงทางเพศไว้ในคำนิยามเรื่องความรุนแรงในครอบครัวทำให้ผู้ที่เผชิญกับความรุนแรงทางเพศในครอบครัวไม่สามารถใช้ช่องทางการร้องทุกข์กล่าวโทษ ตามกระบวนการของพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอาณามาตรา 276 ที่ได้แก้ไขเมื่อ พ.ศ. 2550 ได้รวมการข่มขืนคู่สมรสไว้เป็นความผิดทางอาญาแต่ยังมิได้มีแนวทางปฏิบัติในการที่ผู้เสียหายจะร้องทุกข์กล่าวโทษการกระทำความผิดตามมาตรา 276 รวมถึงการรวบรวมพยานหลักฐาน นอกจากนั้นถ้อยคำ “การใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม” ก็ยังคงคลุมเครือและไม่มีคำอธิบาย จึงขึ้นอยู่กับการตีความว่าการกระทำความผิดเช่นใดที่เกิดจากการใช้อำนาจครอบงำผิดกฎหมาย ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการพิเศษเรื่องความรุนแรงของสหประชาชาติระบุว่า ภาษาที่ใช้ในกฎหมายจะต้องแจ่มชัดและไม่คลุมเครือเพื่อที่จะปกป้องผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงอันเกิดจากสัมพันธภาพเชิงอำนาจในครอบครัวและในความสัมพันธ์อันใกล้ชิดที่ผู้ชายมีเหนือผู้หญิง

2) คำนิยามบุคคลในครอบครัว

บุคคลในครอบครัว หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกัน ฉันทามีภรรยา โดยมีได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุญธรรม

สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

(มาตรา 3 วรรค 2)

พระราชบัญญัติฯ นี้ตามที่ได้กล่าวแล้วว่าให้การคุ้มครองผู้ถูกกระทำทั้งหญิงและชาย ไม่ได้กำหนดการปฏิบัติที่แตกต่างกันบนพื้นฐานของความแตกต่างทางเพศ การที่มีได้คำนึงถึงเรื่องความแตกต่างทางเพศในพระราชบัญญัตินี้ทำให้ไม่มีการพิจารณาว่าความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นทั่วไปในขณะนี้ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือสมาชิกเพศหญิงในครอบครัวมากกว่าเพศชาย มิได้คำนึงถึงการจัดมาตรการช่วยเหลือทั้งทางสังคมและการแพทย์ที่ละเอียดอ่อนในเรื่องมิติหญิงชาย แก่หญิงที่ได้รับผลกระทบอันรวมทั้งการสร้าง ความเข้มแข็งและเสริมสร้างพลัง เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตที่มีศักดิ์ศรีและมั่นคงปลอดภัยตามพันธะที่กำหนดไว้ในปฏิญญาขจัดความรุนแรงต่อสตรีของอาเซียน**

พระราชบัญญัตินี้มีคำนิยามบุคคลในครอบครัวที่กว้างกว่าเดิม โดยครอบคลุมทั้งคู่สมรสทั้งในปัจจุบัน และอดีตที่เคยอยู่ร่วมกัน ทั้งโดยจดหรือมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรและสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวอันรวมถึงบุคคล

⁶ การกระทำใดๆ ที่เป็นการทำร้ายซึ่งเกิดจากความแตกต่างทางเพศสภาพอันรวมทั้งทางร่างกาย จิตใจและเพศ โดยสมาชิกในครอบครัวต่อผู้หญิงในครอบครัวเดียวกันนับตั้งแต่การทำทารุณกรรมทั่วไปจนถึงการทำร้ายทุบตีอย่างร้ายแรง การลักพาตัว การข่มขู่ การบังคับ การสะกดรอย การทำร้ายทางวาจาให้อับอาย การรุกรานด้วยการบังคับหรือผิดกฎหมาย การลอบทำร้าย การทำลายทรัพย์สิน การทำร้ายทางเพศ การข่มขืนคู่สมรส การเรียกกลืนสอดที่ทำให้เกิดความรุนแรง การขลิบอวัยวะเพศ ความรุนแรงที่เกิดจากการแสวงหาประโยชน์จากการเป็นโสเภณี ความรุนแรงต่อคนงานในครัวเรือน และการพยายามที่จะฆ่าตัวตาย เหล่านี้ให้ถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัว

⁷ สมาชิกอาเซียน 8 ประเทศมีกฎหมายจัดการกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว มีเพียงประเทศไทยและสิงคโปร์ที่ไม่ได้รวมความรุนแรงทางเพศไว้ในคำนิยามเรื่องความรุนแรงในครอบครัว

ที่ต้องพึ่งพาอาศัยในครัวเรือนเดียวกันอย่างไรก็ตาม ยังคงเป็นไปในแนวทางอนุรักษ์ และไม่ได้คำนึง รูปแบบใหม่ๆ ของครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งครอบครัวเชิงเดี่ยว

นอกจากนั้นคำนิยามเรื่องบุคคลใน ครอบครัวที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือน เดียวกัน ไม่ได้ให้ความกระจ่างชัดว่าคนทำงาน บ้านจะได้รับการคุ้มครองจากการทำร้ายทาง ร่างกายและจิตใจหรือไม่จากพระราชบัญญัตินี้ ประเด็นนี้แตกต่างจากกฎหมายความรุนแรง ในครอบครัวของประเทศอินโดนีเซียที่ระบุ อย่างแจ่มชัดในคำนิยามเรื่องครัวเรือน ว่ารวม หมายถึงบุคคลที่ทำงานช่วยเหลือในครัวเรือน และอาศัยอยู่ในครัวเรือน⁸ ดังนั้นในกฎหมายไทย จึงขึ้นอยู่กับ การตีความของเจ้าพนักงานว่าจะ คุ้มครองผู้ถูกกระทำกลุ่มนี้หรือไม่

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เคยอยู่ร่วมกัน ในอดีต ผู้ที่รอดชีวิตจากความรุนแรงในครอบครัว ได้ให้ข้อคิดเห็นที่ไม่ควรที่จะรวมไว้ในคำนิยามนี้ โดยเห็นว่าการกระทำความรุนแรงของอดีตคู่ สมรสควรจะใช้กระบวนการทางอาญาเพียงอย่าง เดียว และไม่สมควรที่จะได้รับการพิจารณาให้ ได้ รับการลงโทษทัณฑ์ที่เบากว่าตามที่ระบุไว้ในพระ ราชบัญญัตินี้ รวมทั้งมาตรการทางเลือกทดแทน การคุมขังด้วย⁹ บนพื้นฐานของความคิดเห็นนี้ ทำให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องกำหนด แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกับผู้กระทำความ ผิดที่เคยอยู่ร่วมกันมาแต่ได้เลิกร้างไป รวมทั้ง การพิจารณาถึงขนาดของความรุนแรงที่เกิดขึ้น

รวมถึงการเคารพการตัดสินใจ ความต้องการ ของหญิงผู้เสียหายเป็นสำคัญ

3) กระบวนการร้องทุกข์กล่าวโทษ

มาตรา 5 ระบุให้ผู้เผชิญความรุนแรง และผู้ที่พบเห็นการกระทำความรุนแรงมีหน้าที่แจ้ง พนักงานเพื่อที่จะดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และผู้ที่แจ้งเหตุไม่ต้องได้รับการลงโทษแต่อย่างใด วิธีการแจ้งเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 สามารถ กระทำได้ด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือวิธีการอื่น เช่น ทางโทรศัพท์และทางอิเล็กทรอนิกส์ หลังจาก ได้รับแจ้งเหตุแล้วพนักงานจะเข้าไปในสถานที่ เพื่อแทรกแซงยับยั้งการกระทำความรุนแรง และสอบถามผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้การช่วยเหลือ เฉพาะหน้าแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ รวมทั้งสามารถ ร้องทุกข์กล่าวโทษแทนผู้เสียหายได้

วิธีการแจ้งเหตุตามบทบัญญัติที่รวบรวม หลากหลายวิธีมีความเหมาะสมในอันที่จะให้ บุคคลอื่นได้มีส่วนร่วม และเป็นสิ่งสำคัญที่แสดง ให้เห็นว่ารัฐได้ตระหนักว่าความรุนแรงต่อบุคคล ในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดไม่ใช่ เรื่องส่วนตัวอีกต่อไป และมีความจำเป็นที่ชุมชน ต้องเข้าแทรกแซงเพื่อระงับการกระทำความ รุนแรงในครอบครัว ทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยมีนโยบายที่จะไม่อดกลั้นต่อเรื่องนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบจำเป็นต้องรณรงค์ ให้เกิดการตระหนักในนโยบายนี้เพื่อที่จะได้ระดม ความร่วมมือจากชุมชนและภาคประชาสังคม แม้จะไม่มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ที่ระบุ บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่ก็สามารถ

⁸ มาตรา 2 ของกฎหมายของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เลขที่ 23 พ.ศ. 2537 เกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงในครัวเรือน

⁹ เกิดศิริ กัณหะวัฒน์, นางงามเหยื่อชาติศัตรูนักกฎหมายมหาชน บทสัมภาษณ์อาร์วีรณ จตุทอง ผู้จัดการออนไลน์ 8 มีนาคม 2552

ใช้การตีความจากมาตรานี้ได้ ดังนั้น หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายกำกับดูแลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนได้จัดตั้งการเฝ้าระวังของชุมชนในการตรวจตราความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว และผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และแจ้งให้ผู้ถูกรกระทำได้ทราบถึงสิทธิทางกฎหมายที่รวมถึงการร้องทุกข์กล่าวโทษและการเข้าถึงมาตรการบรรเทาทุกข์

การร้องทุกข์กล่าวโทษเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายความรุนแรงต้องกระทำเพื่อเป็นเงื่อนไขที่จะสามารถเข้าถึงมาตรการบรรเทาทุกข์ที่รวมทั้งการออกคำสั่งคุ้มครอง ระยะเวลาในการร้องทุกข์มีกำหนดเพียง 3 เดือนนับแต่วันที่ผู้เสียหายสามารถหรือมีโอกาที่จะแจ้งความ (มาตรา 7) จำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนว่าจะต้องปรับเปลี่ยนระยะเวลาในการร้องทุกข์หรือไม่ ระยะเวลาเพียง 3 เดือนอาจจะไม่เพียงพอโดยเฉพาะสำหรับกรณีที่ผู้เสียหายความรุนแรงได้รับความเสียหายที่ร้ายแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจที่จะเข้าถึงความยุติธรรมและการเยียวยา อาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้อยู่บนบรรทัดฐานเดียวกับการกระทำความผิดต่อร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีอายุความในการฟ้องร้องนานกว่า

สิ่งที่ดีอีกประการหนึ่งในพระราชบัญญัตินี้คือการเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เสียหายความรุนแรงและผู้กระทำความรุนแรง บทลงโทษต่อผู้ละเมิดสิทธินี้ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 9 หนักกว่าบทลงโทษต่อผู้กระทำความรุนแรง¹⁰ ใน

ขณะที่การแจ้งความร้องทุกข์จะต้องเคารพสิทธิของผู้เกี่ยวข้องนั้น ปรากฏว่ากระบวนการสอบสวนผู้ที่ถูกกระทำตามที่กำหนดในมาตรา 8 วรรคสาม กลับมิได้เคารพหลักการนี้ เพราะกำหนดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายความรุนแรงร้องขอร่วมอยู่ด้วย กระบวนการเช่นนี้ได้เคารพบทบาทตัวตน (agency) และความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ใหญ่ (ผู้ใหญ่) ที่สามารถเป็นตัวแทนตนเองได้ ในกรณีผู้เยาว์การกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพร่วมในกระบวนการสอบสวนอาจเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างหลักประกันการคุ้มครองที่เหมาะสม แต่ผู้ใหญ่ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ไม่ควรจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะนี้ยกเว้นในกรณีที่มีการร้องขอในเรื่องนี้จึงจำเป็นที่จะต้องจัดทำแนวทางปฏิบัติในการสอบสวนผู้เสียหายความรุนแรงที่เป็นเด็ก และเป็นผู้ใหญ่แยกออกจากกันเพื่อที่จะได้สามารถเคารพตัวตนของผู้เสียหายความรุนแรงที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะผู้หญิงและมีหลักประกันในเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัว

4) มาตรการบรรเทาทุกข์

เจ้าหน้าที่ที่จะต้องจัดให้มาตรการบรรเทาทุกข์แก่ผู้ถูกรกระทำตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 10 และ 11 หลังจากที่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษ มาตรการบรรเทาทุกข์ที่กำหนดไว้รวมถึงการตรวจรักษาพยาบาลที่เหมาะสม การให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้น และการออกคำสั่งคุ้มครองเจ้าหน้าที่ต้องยื่นเสนอมาตรการที่ครอบคลุมนี้ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อพิจารณา หากเห็นชอบก็จะมีผลใช้ต่อไป หรือศาลอาจจะไม่

¹⁰ บทลงโทษต่อผู้ที่จะละเมิดความเป็นส่วนตัวและการปกปิดเป็นความลับคือการจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ บทลงโทษต่อผู้กระทำความรุนแรงคือการจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เห็นชอบแล้วกำหนดมาตรการเพิ่มเติมได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจจะอุทธรณ์ทบทวนคำสั่งศาลนี้ได้ภายในสามสิบวัน และการตัดสินใจของศาลถือเป็นการสิ้นสุด ในระหว่างการสอบสวนพิจารณาคดีศาลอาจออกมาตรการที่เห็นควรอีกได้ ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามจะได้รับบทลงโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรการบรรเทาทุกข์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 10 และ 11 นี้ เป็นสิ่งสำคัญในอันที่จะคุ้มครองไม่ให้ผู้เผชิญความรุนแรงต้องตกอยู่ภายใต้ความหวาดกลัว และช่วยให้ได้เข้าถึงการดูแลทางจิตใจและรักษาพยาบาล ผู้กระทำความรุนแรงก็สามารถได้รับการบำบัดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรุนแรง พระราชบัญญัตินี้มีสมมุติฐานว่าหากมีการบำบัดผู้กระทำความรุนแรงแล้วจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ปรองดองในครอบครัวได้ ในปัจจุบันการบำบัดผู้กระทำความรุนแรงยังไม่มี ความแจ่มชัดและไม่ได้กำหนดว่าหน่วยงานใดจะต้องรับผิดชอบในการพัฒนาโครงการดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาโครงการบำบัดเหล่านี้แก่ผู้ที่กระทำความรุนแรง (สามี) ซึ่งไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการบำบัดสุราและยาเสพติด ควรจะต้องมีการเรียนรู้เรื่องการจัดการกับความโกรธและเรื่องอื่นๆ รวมทั้งการให้คำปรึกษาชีวิตครอบครัว และวิธีการสื่อสารแบบเห็นอกเห็นใจในครอบครัวด้วย

5) กระบวนการทางอาญาและทางแพ่งและบทลงโทษ

พระราชบัญญัตินี้ระบุให้ “ความรุนแรงในครอบครัว” เป็นความผิดอันยอมความได้ และ

ครอบคลุมถึงการกระทำความรุนแรงตามกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย และให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้พิจารณาความผิดของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พระราชบัญญัติต้องการส่งเสริมแนวทางปรองดองเพื่อที่จะดำรงรักษาสัมพันธอันดีในครอบครัว กระบวนการทางแพ่งมีความเหมาะสมในการที่จะให้ผู้เผชิญความรุนแรงและผู้กระทำได้ทำการตกลงยอมความโดยเจ้าหน้าที่ ผู้ประนีประนอมมีบทบาทในการทำข้อตกลงดังกล่าวไม่ว่าการพิจารณาคดีกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะดำเนินไปแล้วเพียงใดก็ตาม ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้ยอมความกัน ในขณะเดียวกันผู้ถูกกระทำไม่สามารถที่จะถอนการร้องทุกข์กล่าวโทษได้ หากต้องการที่จะเข้าถึงมาตรการบรรเทาทุกข์ด้วยเหตุนี้จึงดูเหมือนว่าพระราชบัญญัตินี้มีความคลุมเครือในแนวปฏิบัติ คือด้านหนึ่งให้ความผิดเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเป็นการยอมความกันได้ แต่อีกด้านหนึ่งก็ไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้าถึงมาตรการบรรเทาทุกข์หากไม่ต้องการดำเนินการร้องทุกข์กล่าวโทษกับผู้กระทำความผิด

ดังนั้นผู้ถูกกระทำจึงมีทางเลือกเพียงอย่างเดียวคือการดำเนินการร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อให้เข้าถึง กระบวนการคุ้มครองอื่นๆ ทั้งทางแพ่งและอาญา ที่จะดำเนินการไปจนถึงขั้นตอนการยอมความกันของทั้งสองฝ่าย โดยจะต้องมีการทำสัญญาตกลงกันของคู่กรณี จึงจะสามารถจะยกเลิกการดำเนินคดีได้ กระบวนการนี้แม้จะให้ผู้หญิงมีโอกาสตัดสินใจยอมความแต่ก็ยังอยู่ในดุลยพินิจของศาลและกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่และผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

บทบัญญัติการลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญา หมวดความผิด

ต่อร่างกาย ผู้กระทำความรุนแรงได้รับการลงโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เหตุผลของบทลงโทษที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นฐานความคิดว่าการลงโทษอย่างรุนแรงไม่สามารถที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ของคู่สามีภรรยาได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการทางสังคมและทางแพ่งเพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่รุนแรง

ในกรณีที่เป็นการทำร้ายที่รุนแรงผู้ถูกกระทำมีสิทธิที่จะฟ้องร้องทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8¹¹ และให้มีบทลงโทษตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามไม่สามารถจะกำหนดได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 15¹² จะนำมาใช้บังคับและแทรกแซงกระบวนการทางอาญาที่ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง ยื่นฟ้องร้องต่อผู้กระทำในความสัมพันธ์อันใกล้ชิดนี้มาน้อยเพียงใด

ประเด็นห่วงใยอีกประการหนึ่ง คือ เรื่องการทํานองที่ขัดข้องในการยอมความที่ไม่ได้กำหนดให้จำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนจะถอนคำร้องทุกข์หรือฟ้องร้องนั้น อาจจะเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับความเป็นธรรม และตอกย้ำบทบาทดั้งเดิมที่ให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียสละเพื่อประโยชน์ของครอบครัว แม้กฎหมายจะไม่ได้จำกัดสิทธิ

ของผู้หญิงในอันที่จะดำเนินการฟ้องร้องทางอาญา แต่ก็ไม่ได้กำหนดมาตรการใดๆ ที่จะสนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เผชิญความรุนแรงสามารถดำเนินการฟ้องร้องในศาลอาญาได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องการยุติความสัมพันธ์ทางครอบครัว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการกำหนดมาตรการช่วยเหลือในเรื่องการหย่าร้าง จะทำให้หลักการพิจารณาของพระราชบัญญัตินี้ต้องสั่นคลอน เพราะบทบัญญัติระบุอย่างเด่นชัดว่าการหย่าร้างอันเกิดจากความรุนแรงในครอบครัวสามารถกระทำได้อีกต่อเมื่อไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ และกำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่ต้องคำนึงในมาตรา 15 ข้อสอง "...หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ" แม้จะมีบทบัญญัติเช่นนี้การหย่าร้างบนพื้นฐานความรุนแรงในครอบครัวก็ยังเป็นเรื่องยากที่ผู้หญิงจะสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ตามลำพัง เพราะยังต้องมีกระบวนการแทรกแซงจากคณะบุคคลซึ่งรวมถึงสมาชิกในครอบครัวร่วมด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้อย่างเด่นชัดว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกในเรื่องสิทธิพื้นฐานของผู้หญิงในอันที่จะดำรงชีวิตที่ปราศจากความรุนแรงและความหวาดกลัว การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

¹¹ ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม

¹² ไม่ว่าการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ

6) หน่วยประสานงานและหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติมีแนวทางปฏิบัติเชิงสหวิชาชีพที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนถึงบทบาทหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวในกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานและติดตามการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ระเบียบกระทรวงฯ ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2551 ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ในกระทรวงฯ มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งและอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยเฉพาะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10 และ 11 อย่างไรก็ตามมีความจำเป็นที่จะต้องขยายความเข้าใจในแนวคิดเรื่องการดำเนินการอย่างไม่ชักช้า (due diligence) ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 8 และแนวทางปฏิบัติที่กำหนดโดยกระทรวงฯ เพื่อให้มีการดำเนินการที่เร่งด่วนในการสอบสวน และให้การพิทักษ์คุ้มครองผู้เสียหายความรุนแรง ในขณะนี้กระทรวงฯ ได้จัดการอบรมแก่เจ้าหน้าที่และตำรวจเพื่อปฏิบัติงานตามกฎหมายนี้ เนื้อหาของการอบรมจะต้องให้ความสำคัญที่เท่าๆกันในการสร้างความเข้าใจมาตราต่างๆ ที่ระบุไว้ในกฎหมายและแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคหญิงชาย การจัดการอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมที่ต้องพิจารณาคดีความก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพื่อที่จะช่วยให้เกิดกระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงที่มีความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้ถูกระทำโดยเฉพาะผู้หญิงกับการดำรงไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว กระทรวงฯเองก็จำเป็นที่จะต้องทบทวนว่าแนวทางปฏิบัติและข้อตกลงต่างๆ ที่จัดทำไว้นั้นจะไม่ผลิตซ้ำมายาคติเรื่องความรุนแรงในครอบครัวและล่วงละเมิดสิทธิ

ขั้นพื้นฐานของผู้ถูกระทำความรุนแรง

7) การให้ความช่วยเหลือ

พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลืออันจำเป็นรีบด่วนแก่ผู้ถูกระทำทั้งการตรวจร่างกาย การให้คำแนะนำปรึกษาทางสังคม จิตใจและทางกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันก็ได้กำหนดเงื่อนไขสำหรับการเข้าถึงมาตรการบรรเทาทุกข์ที่รวมถึงการออกคำสั่งต่างๆ นั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อผู้เสียหายความรุนแรงมีความต้องการที่จะร้องทุกข์กล่าวโทษผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อตน หากไม่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษผู้ถูกระทำความรุนแรงก็จะได้รับเฉพาะความช่วยเหลือเฉพาะหน้าหลังจากเจ้าหน้าที่เข้าระงับเหตุ

เงื่อนไขของการให้เข้าถึงความช่วยเหลือระยะยาวต่อผู้ถูกระทำความรุนแรง ตามที่ระบุไว้เช่นนี้บังคับให้ผู้ถูกระทำต้องแจ้งความและทำข้อตกลงในชั้นศาล แนวดำเนินการทางกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขให้ต้องมีการนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวน และประเมินถึงผลกระทบที่มีต่อผู้ถูกระทำที่ต้องการการเยียวยาระยะยาว แต่เกรงกลัวที่จะกล่าวโทษร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงต่อตน กระบวนการช่วยเหลือที่ละเอียดอ่อนในมิติหญิงชายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขยายกรอบการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายความรุนแรงกลุ่มนี้ กระบวนการช่วยเหลือที่เหมาะสมนี้จะช่วยชี้ให้เห็นถึงช่องว่างของพระราชบัญญัตินี้และยังสามารถช่วยรวบรวมกรณีความรุนแรงในครอบครัวที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ได้เห็นภาพรวมของขนาดความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างครอบคลุม การให้ความช่วยเหลือตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินั้น ครอบคลุมและเพียงพอ

สำหรับกรณีเร่งด่วน แต่ไม่ได้รวมถึงการช่วยเหลือระยะยาว ที่จะทำให้หญิงผู้ถูกระทำได้จะดำรงชีวิตที่เป็นอิสระได้ มาตรการช่วยเหลือยังเน้นความห่วงใยในเรื่องความเป็นอยู่และการศึกษาของบุตร แต่ไม่ได้กำหนดความช่วยเหลือในเรื่องที่พำนักอาศัย หรือการอบรมอาชีพให้แก่ผู้หญิงที่ต้องการยุติชีวิตครอบครัว การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เผชิญความรุนแรงไม่ได้เป็นหน้าที่ของรัฐ แต่กำหนดให้ผู้กระทำความรุนแรงเป็นผู้ชดเชยความเสียหายต่างๆ รวมทั้งทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นที่น่าสงสัยว่า ผู้กระทำความรุนแรงจะสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงต่างๆ ได้หรือไม่

8) เงินทุนสนับสนุน

การปฏิบัติบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ อย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับกรอบสนับสุนด้านทรัพยากรและเงินทุน พระราชบัญญัตินี้แตกต่างจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เนื่องจากไม่ได้กำหนดให้มีกองทุนสำหรับดำเนินการตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งในเรื่องการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกระทำ ไม่เป็นที่ประจักษ์ชัดว่ากระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีทรัพยากรที่พอเพียงหรือไม่ในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนในเรื่องการจัดสรรเงินทุนและทรัพยากร เพื่อที่จะสามารถให้รัฐดำเนินนโยบายที่จะไม่ตกหล่นต่อความรุนแรงต่อผู้หญิงให้เกิดผลได้อย่างแท้จริง

9) การประสานงานติดตาม

การติดตามเป็นระยะอย่างต่อเนื่องของการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เป็นสิ่งที่

สำคัญและต้องการความร่วมมือของหลายหน่วยงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปีเรื่องการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เสนอต่อรัฐบาลและรัฐสภา รายงานประจำปีนี้จะต้องรวบรวมจำนวนคดีการกระทำความรุนแรง คำสั่งกำหนดมาตรการบรรเทาทุกข์และการบังคับใช้ และกระทรวงเองก็ยังมีหน้าที่ออกระเบียบและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติไม่ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการตามกฎหมายเพื่อกำกับดูแลติดตามการปฏิบัติงาน กระทรวงจึงควรพิจารณาจัดให้มีคณะกรรมการระดับชาติเพื่อตอบสนองในการดำเนินงานเรื่องนี้ และเพื่อช่วยพิจารณากฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติต่างๆ คณะกรรมการระดับชาตินี้ควรประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนโดยมีสัดส่วนที่ยุติธรรมของหน่วยงานด้านกฎหมาย สิทธิเด็ก และสิทธิสตรี

ภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งของคณะกรรมการติดตามชุดนี้ คือ การทบทวนระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่และประเมินการทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าสอดคล้องกับมาตรฐานสากลและแนวปฏิบัติที่ดี และบรรลุข้อผูกพันของรัฐที่มีต่ออนุสัญญา และพันธะต่างๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคีทั้งในระดับสากลและระดับภูมิภาคมากน้อยเพียงใด

10) การป้องกันความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้มีมาตราใดกำหนดเรื่องการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว หรือการเผยแพร่ให้ความรู้แก่สาธารณชน แม้จะระบุ

ให้มีการแทรกแซงของบุคคลที่สามหรือสาธารณชนในอันที่จะต้องรายงานความรุนแรงในครอบครัวที่ได้พบเห็น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ริเริ่มการรณรงค์ต่อสาธารณชนในเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวบ้างแล้ว แต่อย่างไรก็ตามจำเป็นที่จะต้องมีการจัดรณรงค์ที่ทั่วถึงในวงกว้างทั้งในชุมชนและสังคมโดยรวมถึงสถาบันทางการศึกษาให้ตระหนักถึงนโยบายของรัฐที่จะไม่อดกลั้นต่อเรื่องความรุนแรงและการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและเด็กหญิง รวมทั้งความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการดำเนินการยุติเรื่องนี้ มาตรการในการรณรงค์และป้องกันเรื่องความรุนแรงในครอบครัวไม่ควรที่จะแยกออกจากหากแต่จะต้องรวมไว้รวมกับการดำเนินงานตามนโยบายและแผนเรื่องความเสมอภาคหญิงชาย

4. บทสรุป

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีความพยายามที่จะใช้แนวทางที่ครอบคลุมเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิด แต่เนื่องจากการระบุเจตนารมณ์ของกฎหมายไว้อย่างแจ่มชัดว่าเพื่อดำรงไว้ซึ่งสถานภาพของการสมรสและความปรองดองในครอบครัว ซึ่งแนวคิดเรื่องครอบครัวยังเป็นไปในแนวทางอนุรักษ์นิยมพระราชบัญญัตินี้จึงยังไม่สามารถที่จะจัดการ

กับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากความรุนแรงในครอบครัวอันเกิดจากลัทธิพันธภาพเชิงอำนาจของชายที่อยู่เหนือหญิงได้ ดังนั้นจึงยังคงเป็นเพียงเครื่องมือทางกฎหมายในอันที่จะแก้ไขความสัมพันธ์ที่รุนแรงในครอบครัว แต่ไม่ได้เป็นหลักประกันในการสร้างความยุติธรรมและความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

พระราชบัญญัตินี้ จัดทำขึ้นบนความคิดพื้นฐานเชิงบวกว่าผู้กระทำความรุนแรงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ โดยมีได้คำนึงถึงและจัดการกับปัญหารากเหง้าของความรุนแรงอันเกิดจากความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชาย ที่ให้โอกาสผู้ชายแสดงอำนาจเหนือผู้หญิงและสมาชิกที่ต้องพึ่งพาตนเองในครอบครัว

ข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำนั้นในบางเรื่องยังคงตอกย้ำมายาคติที่เกี่ยวกับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรง เช่น ในกรณีที่เคยแพร่ความคิด (ผิดๆ) ว่าการตีและสารเสพตี การตีการพนัน เป็นสาเหตุของความรุนแรง นอกจากนั้น ข้อกำหนดในการทำสัญญาตกลงยอมความระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหายความรุนแรงยังคงไว้ซึ่งแนวคิด “ตำหนิผู้เสียหาย”¹³ จึงเห็นได้ว่าการจัดทำเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้และบันทึกต่างๆ มิได้มีมติหญิงชายเป็นกรอบในการวิเคราะห์และยังมิได้ตอบสนองความต้องการบนหลักการของความแตกต่างระหว่างหญิงชาย

¹³ ฝ่ายผู้เสียหายตกลงว่าจะไม่กระทำการอันเป็นเหตุกระตุ้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว... (เอกสาร คร.9)

นอกจากนั้นพระราชบัญญัติไม่ได้กำหนดมาตรการใดๆ สำหรับการป้องกันความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด โดยเฉพาะเรื่องการรณรงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสาธารณชน ตามหลักการของแนวปฏิบัติที่ดีตามมาตรฐานสากลกำหนดว่า มาตรการทางกฎหมายจะต้องรวมเรื่องกำหนดวิธีการคุ้มครองและการป้องกันไว้ด้วยกัน กฎหมายไม่ควรจะบรรจุไว้เพียงเรื่องการลงโทษ แต่ต้องสร้างหลักประกันเรื่องการป้องกันโดยมีการรณรงค์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและการบริการให้ความช่วยเหลือต่างๆ แม้จะได้มีการระบุถึงศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้ในระเบียบกระทรวงฯ แต่ก็ไม่ได้มีการขยายความถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ และองค์ประกอบของศูนย์นี้ไว้อย่างชัดเจน ทั้งที่ศูนย์นี้ควรจะต้องมีบทบาทสำคัญในการ

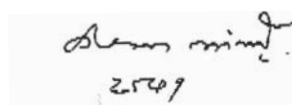
รณรงค์ในระดับชุมชน จังหวัดและระดับชาติ เพื่อระดมการสนับสนุนของผู้เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนของสังคมและชุมชน การจัดสรรเงินทุนที่พอเพียงก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อที่จะสามารถดำเนินการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้เผชิญความรุนแรงและความริเริ่มของชุมชน เรื่องที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการจัดตั้ง**ระบบที่ดีในการติดตามประเมินผลที่มีความร่วมมือจากหลายหน่วยงานเพื่อประเมินการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ** ระบบการติดตามนี้สามารถที่จะนำมาใช้ในการติดตามสถานการณ์เรื่องความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวและผู้มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดด้วย โดยเฉพาะระดับและรูปแบบของความรุนแรงต่อผู้หญิง

ผู้หญิงกับความยุติธรรม*

“ขอคารวะบุคลากรในสถาบันกฎหมาย
ผู้กล้าที่จะปกป้องซึ่งความเป็นธรรม
และความยุติธรรมต่อเพศหญิง”

สท.วีระดา สมสวัสดิ์ **

การคุ้มครองผู้หญิงขึ้นอยู่กับกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและความเป็นอิสระของสถาบันตุลาการ ปัญหาคือ ระบบกฎหมายและกฎเกณฑ์ของสังคมที่ฝังรากลึกในประวัติศาสตร์วัฒนธรรม จารีตประเพณี และได้รับอิทธิพลจากระบบชายเป็นใหญ่ในวัฒนธรรม เจตคติและการปฏิบัติทางศาสนา ซึ่งสืบทอดและตอกย้ำความไม่เสมอภาคระหว่างเพศในระบบและในสังคม ระบบกฎหมายต้องตระหนักถึงอิทธิพลต่างๆ เหล่านั้นและแสวงหาทางที่จะเยียวยาโดยใช้สถานะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและความเสมอภาค

ได้มีความพยายามในบางแห่งที่จะใช้มาตรการพิเศษชั่วคราวเพื่อคุ้มครองและยืนยันการคุ้มครองผู้หญิงให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ผู้หญิงที่ถูกเลือกปฏิบัติหลายชั้นและ/หรือกลุ่มที่อยู่ในภาวะที่อ่อนแอหลายประการ

ในการเสนอหลักการและแนวทางที่ควรศึกษาหรือนำไปปฏิบัติเป็นมาตรการที่จะทำให้สถานการณ์ของผู้หญิงดีขึ้นในระดับประเทศ ภูมิภาคและระหว่างประเทศมีดังนี้¹ คือ

ข้อสันนิษฐานเรื่องการเข้าถึงระบบยุติธรรมอย่างเสมอภาค

1. ระบบกฎหมายและตุลาการจำนวนมากดำเนินงานอยู่บนหลักการว่าบุคคลทุกคนเสมอภาคภายใต้กฎหมายและสามารถเข้าถึงกฎหมายและได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

* จากหนังสือ นิติศาสตร์แนวสตรีนิยม สำนักพิมพ์วันดาเพรส.

** อาจารย์ศูนย์สตรีศึกษาคณะสังคมศาสตร์ และอาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

¹ Asian Women's Fund, Women and Justice: Recommended Principles and Guidelines, nd.

ข้อสันนิษฐานนี้ตั้งอยู่บนฐานของการใช้หลักการเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศและหลักการไม่เลือกปฏิบัติที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายและกลไกระหว่างประเทศที่รับรองความเสมอภาคเป็นสาระสำคัญ

2. ในความเป็นจริงนั้น รัฐธรรมนูญและกฎหมายบางฉบับอนุญาตให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบอยู่ ดังนั้น ต้องจัดมันและในประเทศที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศหรือเพศภาวะ ในทางปฏิบัติยังคงมีการเลือกปฏิบัติเช่นนั้นอยู่ ควรมีการสำรวจสาเหตุของการเลือกปฏิบัติในทางปฏิบัติและหามาตรการในการจัดมัน

อิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อความยุติธรรม

1. กฎหมายและระบบกฎหมาย ที่ได้ถูกสร้างและพัฒนาตลอดช่วงเวลาของประวัติศาสตร์มีข้อสันนิษฐานและมายาคติ อคติต่อเพศที่ฝังรากลึกและการรับรู้ของจารีตประเพณีได้รับอิทธิพลจากการมอง ผู้หญิงแบบดั้งเดิม และดังนั้นจึงฝังตัวอยู่ในการเลือกปฏิบัติทางเพศทั้งในการปฏิบัติและในเนื้อหาสาระ
2. กฎหมาย กระบวนการทางกฎหมายรวมถึงมาตรฐานของความเสมอภาคต้องไม่ตีความว่าผู้ชายเป็นมาตรฐาน แต่ต้องถือว่าผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกัน
3. โดยทั่วไปแล้วผู้หญิงยากจนกว่า การศึกษาน้อยกว่า รับรู้ข้อมูลน้อยกว่าและอ่อนแอกว่า จึงถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนบางด้าน ผู้หญิงอยู่ในกระบวนการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศน้อยมาก

ผู้หญิงด้อยกว่าในสถานะทางสังคมและเสียเปรียบในทางโครงสร้างของสังคม ตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายมา ดังนั้นจึงส่งผลให้ถูกทำให้เป็นเหยื่อและมีสถานภาพทางกฎหมายต่ำ

4. การที่ผู้หญิงเสียเปรียบทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ และได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสถานะภาพที่อ่อนแอในสังคม ความมีอคติทางเพศภาวะ (gender blindness) หรือความเป็นกลางทางเพศภาวะ (gender neutrality) ไม่สามารถทำให้เกิดความยุติธรรมขึ้นมาได้เว้นแต่สถานภาพทางกฎหมายและสังคมของผู้หญิงจะเสมอภาคกับผู้ชาย
5. หลักของกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานสำหรับความประพฤติทั้งหลายต้องมองเห็นมุมมองเรื่องเหตุผลของผู้หญิงมากกว่าของผู้ชาย เพราะว่าเมื่อทำงานกับผู้หญิงแล้วเห็นว่าผู้ชายมีมุมมองที่แตกต่างไปจากผู้หญิง (เช่นการที่ผู้หญิงถูกถ่มองหรือเฝ้าติดตาม ผู้ชายจะไม่ถือว่าเป็นการคุกคามที่ควรตอบโต้)
6. ความเสียเปรียบของผู้หญิงส่งผลในกระบวนการพิจารณาความ (ห้องพิจารณาคดี) พอๆ กับภาษาที่ยุ่งยากซับซ้อนไม่ว่าจะเป็นกฎหมายสารบัญญัติหรือวิธีสบัญญัติ เช่นภาษาที่ผู้หญิงใช้ในฐานะพยาน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา แตกต่างจากภาษาที่ใช้ในศาลต่างๆ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ หรือศาลพิจารณาคดีเฉพาะต่างๆ
7. การเข้าถึงทนายความโดยทั่วไปแล้วจะเป็นหลักประกันว่าคดีของบุคคลนั้น จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้หญิง

จำนวนมากไม่รู้หนังสือ ความเข้าใจและความสามารถในการใช้ภาษากฎหมายที่เป็นภาษาเทคนิคไม่ถึงระดับที่คู่ความที่ไม่รู้หนังสือจะสามารถเข้าใจ กระบวนการพิจารณาความในศาลที่ไม่มีทนายความเป็นตัวแทนได้ จึงควรจัดบริการความช่วยเหลือทางกฎหมายให้กับผู้หญิง

8. ตำรวจ ทนายความ ผู้พิพากษา และสังคม ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการเหมารวมทางสังคม (social stereotyping) และอคติต่อผู้หญิงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้เจ้าพนักงาน ผู้ใช้กฎหมาย ทนายความ ผู้พิพากษาและสังคม มีความละเอียดอ่อน (ทางสังคม) และมุมมองของผู้หญิง
9. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการในการที่จะให้ความคุ้มครองที่ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพกับผู้หญิงโดยผ่านกฎหมายและระบบยุติธรรม หากอคติเหล่านี้ไม่สามารถถ่วงดุลย์จากกฎหมายที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษหรือระบบกฎหมายที่หนุนเกื้อแล้ว ระบบก็ไม่สามารถให้หลักประกันสำหรับการปฏิบัติที่ยุติธรรมและปกป้องผู้หญิงจากกระบวนการทางอาญาและแพ่งได้
10. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเน้นว่าเจตคติที่เลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศเป็นสิ่งที่เลือกปฏิบัติและไม่อาจยอมรับได้ การยกระดับการรับรู้ในเรื่องนี้ต้องถือเป็นลำดับสำคัญและสื่อมวลชนต้องได้รับการสนับสนุนให้มีบทบาทในทางรุก

ผู้หญิงในฐานะ “เหยื่อ” หรือ “ผู้รอดพ้น” จากความรุนแรง (victims or survivors of violence)²

1. ผู้หญิงจำนวนมากถูกระบาดความรุนแรงในชีวิตของพวกเธอไม่ว่าที่บ้าน ที่สาธารณะหรือสถานที่ทำงาน ผู้หญิงถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน (เช่น สิทธิที่จะปลอดภัยจากความรุนแรง) มากกว่าผู้ชาย จำเป็นที่จะทำให้ความรุนแรงต่อผู้หญิงทุกรูปแบบเป็นความผิดอาญา และต้องขจัดความรุนแรงเหล่านั้น
2. การตอบโต้ความรุนแรงของผู้หญิงแตกต่างกันไปตามการหนุนช่วยทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ (การเมืองด้วย) ในการพยายามที่จะรายงานหรือร้องทุกข์หรือหยุดยั้งความรุนแรงนั้น
3. กฎหมายต้องตื่นตัวที่จะรับรู้ว่ามี การเหมารวมของเพศภาวะและอคติต่อผู้หญิงที่เป็นเหยื่อในคดีการทำร้ายทางเพศ ซึ่งมีตั้งแต่การข่มขืน จนถึงการคุกคามทางเพศ (หรือปกติเรียกกันว่าเป็นการหยอกเย้า) ต้องเปลี่ยนแปลง การไม่รับรู้ (non cognisance) เรื่องการทำร้ายทางเพศ แม้ในกรณีที่ไม่ได้มีการทำร้ายร่างกายอย่างสาหัสก็ตาม เช่นกรณีการคุกคามทางเพศ เพราะความเจ็บปวดทางจิตใจก็ร้ายแรงพอๆ
4. ความเจ็บปวดทางใจของเหยื่อถูกตอกย้ำจากการที่สังคมมีแนวโน้มที่จะตำหนิและลงโทษซ้ำเติมผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของการ

² แม้ว่ามีการถกเถียงในยุคหลังๆ ว่าควรใช้คำว่า “ผู้รอดพ้น” เมื่อพูดถึงผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรง แต่ในกฎหมายและเอกสารระหว่างประเทศส่วนใหญ่ใช้คำว่า “เหยื่อ”

ทำร้ายทางเพศ ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อ และถูกผู้ชายทำร้ายมักจะถูกมองว่าเป็นผู้ “ทำลายเกียรติยศ” ของครอบครัว และชุมชน แล้วก็อาจถูกครอบครัวหรือชุมชน กระทำรุนแรงต่อไปอีกหลายอย่างนี้ทำให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อไม่ยอมรับทุกข้อโดยไม่ต้องกล่าวถึงการที่จะติดตามหรือเดินเรื่อง การดำเนินคดีกับผู้ทำร้ายตน จึงไม่ควรอนุญาตให้มีการถอนคำร้องทุกข์ว่าเป็นเรื่องทำได้ปกติ แต่ควรจะให้ศาลพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าจะอนุญาตหรือไม่ ดังนั้น การเก็หนุนจากครอบครัว และชุมชน จึงสำคัญยิ่ง

5. การเก็หนุนเหยื่อเป็นเรื่องสำคัญและรัฐ และ ngos อาจช่วยเหลือให้ความสะดวก ให้เหยื่อคุ้นเคยกับกระบวนการพิจารณา คดีได้ ให้ความช่วยเหลือในการพิจารณา คดีของศาล และในเรื่องครอบครัวและชุมชน ควรพิจารณาจัดหาทนายความ ให้กับเหยื่อในคดีที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย
6. การให้บริการแบบบูรณาการด้านสังคม การแพทย์และกฎหมายจะลดความเจ็บปวดของเหยื่อที่ได้รับความรุนแรง เช่น ในกรณีข่มขืนนั้น ไม่ควรให้ผู้หญิงต้องกลับไปกลับมา ย้ายจากสถานีตำรวจ ไปโรงพยาบาล การให้คำปรึกษาและ หนุนเก็หนุนทางอารมณ์และจิตวิทยาสำหรับเหยื่อต้องทำผ่าน ngos และชุมชน เพื่อเป็นการเสริมอำนาจให้กับเหยื่อที่ได้รับความรุนแรง
7. กฎหมายต้องพิจารณาช่วยในการร้องทุกข์ เช่นการคุ้มครองเหยื่อและพยาน ควรให้ตุลาการมีดุลพินิจในการไม่เปิดเผยเหยื่อ และพยานต่อสาธารณชน โดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับ

การดำเนินคดีที่ยุติธรรมและโปร่งใส ไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของสาธารณะ การเปิดเผยบางอย่างจำเป็นต้องทำให้สาธารณะมีหลักประกัน ในการตรวจสอบกระบวนการทางกฎหมายได้ สื่อมวลชนมีบทบาทพิเศษ และมีความรับผิดชอบ คือต้องมีความละเอียดอ่อนในการคุ้มครองผู้หญิงที่เป็นเหยื่อ

8. ต้องมีการคิดค้นใหม่ในการสรุปไว้ก่อนว่าการร้องทุกข์ที่ล่าช้าไม่ใช่เรื่องจริง ในบางคตินั้นผู้พิพากษาจะมีดุลพินิจว่าการร้องทุกข์ล่าช้านั้นเป็นเพราะความเสียหายทางจิตใจไม่ประสงค์จะดำเนินคดี จึงไม่สรุปไว้ก่อนในทางที่จะเป็นผลเสียต่อผู้เสียหาย
9. คำพิพากษาที่ไม่เชื่อคำให้การของเหยื่อ หรือผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้หญิงมักเกิดจากอคติ และตั้งแง่กับการให้การของเหยื่อมากกว่าที่จำเป็นในคดีอาญาอื่นๆ และนำเอาปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา (เช่นประวัติพฤติกรรมทางเพศของเหยื่อและผู้ชายอื่นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือของพยาน) ต้องมีการเปลี่ยนแปลง
10. การพิจารณาคดีของศาลอาจเป็นผลดีสำหรับผู้หญิงที่เป็นเหยื่อ ในขณะที่ความยุติธรรมหมายถึงว่าเหยื่อต้องปรากฏตัวในศาลเพื่อให้การและแสดงหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ในบางกรณีเหยื่อได้รับอนุญาตให้การโดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหาการดำเนินการแบบนี้เป็นการช่วยลดประสบการณ์ที่เจ็บปวดของผู้หญิงที่เป็นเหยื่อในระหว่างการ

พิจารณาคดีของศาลได้

11. การกำหนดให้ผู้ต้องหาต้องให้ความยินยอมในการดำเนินคดีอาญาใดๆ อาจเป็นการกีดกันที่ไม่เหมาะสมไม่ควรและไม่น่ายอมรับเลยทำให้ผู้ต้องหาไม่ประสงค์จะดำเนินคดีควรมีการทบทวนและยกเลิกกฎหมายในส่วนนี้
12. ในบางแห่ง เหตุอาชญากรรมร้องค่าทดแทนในคดีอาญาได้ เพื่อที่เหยื่อจะได้ไม่ต้องไม่เริ่มฟ้องร้องค่าเสียหายในคดีแพ่งต่างหากอีก ควรมีการสำรวจกฎหมายและการปฏิบัติในเรื่องนี้
13. ในการลงคำพิพากษาผู้ชายที่ทำร้ายภริยานั้นจะต้องพิจารณาเรื่องการที่เหยื่อต้องพึ่งพาทางการเงินต่อสามี ดังนั้นควรมีการลงโทษอย่างอื่นที่มีใช้การจำคุกในบางคดีที่เหมาะสม
14. ในกรณีการข่มขืนและการกระทำความผิดร้ายแรงต่อผู้หญิงนั้นเจ้าพนักงานยุติธรรมควรมีดุลพินิจที่จะอนุญาตให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อได้ร่วมในการดำเนินคดี หรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจลงโทษด้วย

ข้อพิจารณาคดีความรุนแรงต่อผู้หญิง

1. การข่มขืน

- ในคำพิพากษาส่วนใหญ่จะให้คำนิยามของการข่มขืนว่าต้องมีการสอดใส่อวัยวะเพศเข้าไปในช่องคลอดของผู้หญิงต้องมีการขยายคำจำกัดความของการข่มขืนเพื่อคำนึงถึงเรื่องการบาดเจ็บในศักดิ์ศรีของผู้หญิงและประสบการณ์ที่เจ็บปวดของเธอ
- ในคดีที่เป็นกรณีข่มขืนผู้ต้องหาในความปกครอง

ภาระการพิสูจน์ในเรื่องการยินยอมต้องเป็นของผู้ที่เหยื่ออยู่ในความปกครอง

- ต้องถือว่าการข่มขืนโดยคู่สมรสเป็นความผิดอาญาที่ร้ายแรง

2. การค้ำมนุษย์

- การค้าหญิงและเด็กเกี่ยวข้องกับประเด็นเขตแดนที่ซับซ้อน ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีส่วนใหญ่ไม่สนับสนุนการใช้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการบังคับใช้เป็นปัญหา อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศ เขตอำนาจของสิทธิสภาพนอกอาณาเขตใช้บังคับได้ในคดีของอาชญากรรมต่อผู้หญิงที่ผู้กระทำความผิดอยู่นอกประเทศ หากไม่ฝ่าฝืนกฎหมายเรื่องการค้ามนุษย์ผู้กระทำความผิดซ้ำ
- ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ข้ามแดนควรถูกส่งกลับไปที่ประเทศของตนในกรณีที่จะไม่ได้รับอันตรายเท่านั้น

3. ความรุนแรงในครอบครัว

- ความรุนแรงในครอบครัวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง กฎหมายควรตระหนักว่าความรุนแรงในครอบครัวต้องถูกจัดไปโดยการออกกฎหมายในเรื่องนี้โดยเฉพาะ³ ต้องไม่นำประเด็นเรื่องการแบ่งพื้นที่ส่วนตัวของบ้านและพื้นที่สาธารณะมาใช้กับความรุนแรงในครอบครัว และกฎหมายต้องทำหน้าที่ในการป้องกันความรุนแรง เช่นนั้นโดยลงโทษผู้กระทำความผิดและปกป้องผู้เป็นเหยื่อ

³ ดู Model domestic violence Legislation เสนอโดย ผู้รายงานพิเศษเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิง

- ควรตรวจสอบหลักการอื่นๆ ของกฎหมาย เรื่องความรุนแรงในครอบครัว เช่นการ จ่ายค่าทดแทนให้กับคู่สมรสที่ถูก ผู้กระทำความรุนแรงเอาไปใช้
- การคืนดีกันต้องเกิดขึ้นเฉพาะในกรณี ที่สิ่งแวดล้อมปลอดจากความรุนแรงและ การช่มชู้ว่าจะใช้ความรุนแรงและด้วย ความยินยอมของผู้หญิงที่เป็นเหยื่อ กฎหมายไม่อาจนำไปใช้เพื่อการละเมิด สิทธิขั้นพื้นฐานในเรื่องความมั่นคง ปลอดภัยของผู้หญิง
- ในบางแห่ง การกระทำความผิดแบ่งออกเป็น
 - ก) การกระทำความผิดที่รับรู้กันซึ่ง เกี่ยวกับการทำให้บาดเจ็บอย่างสาหัส ต่อร่างกายที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถ เข้าไปเกี่ยวข้องและสอบสวนทันที
 - ข) การกระทำความผิดที่ไม่รับรู้เกี่ยวกับการบาดเจ็บเล็กน้อยซึ่งเจ้าหน้าที่ ตำรวจไม่อาจสอบสวนได้โดยไม่ได้ รับคำสั่งจากพนักงานอัยการหรือ ผู้พิพากษาจากการที่ความรุนแรง ในครอบครัวมักจะเกิดในรูปของ การกระทำความผิดซ้ำซากที่ไม่รับรู้กัน ดังนั้นจึงต้องมีกฎหมายที่ยอมรับ ว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นการ กระทำความผิดที่ต้องรับรู้

4. การฆ่าเพื่อเกียรติยศ

- การฆ่าผู้หญิงและเด็กหญิง (ผู้ชายและ เด็กชายก็มีแต่น้อยกว่า) เพราะสิ่งที่อ้างว่า เป็นการละเมิด “เกียรติยศ” ของครอบครัว และชุมชน เป็นอาชญากรรมร้ายแรง

แต่ไม่มีการดำเนินการใดๆ เท่าไรที่จะ จัดการกับปัญหา การละเมิดที่ว่าคือ การที่ผู้หญิงแต่งงานกับคนที่เธอเลือกเอง มีแฟน หรือขอเพลงจากรายการวิทยุ บางครั้งสมาชิกครอบครัวก็ขู่ขังหรือ กดดันให้หญิงสาวหรือชายหนุ่มทั้งหลาย ฆ่าตัวตาย

- การฆ่าประเภทนี้มีกว้างขวางมากในทั่วโลก ตั้งแต่ประเทศในลาตินอเมริกา เอเชียใต้ ยุโรปและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยทั่วไปแล้วผู้เป็นฆาตกรนั้นคือ สมาชิก ในครอบครัวของเหยื่อนั่นเอง
- การขาดระบบที่หนุนเกื้อให้กับเหยื่อ ในบางครั้ง รัฐไม่สามารถรับรู้ถึงการกระทำ การละเมิดเช่นนั้นได้ สมาชิกในครอบครัว ที่มีส่วนในการฆ่าหรือช่วยเหลือในการ กระทำผิดอาจถูกลงโทษต่ำ ทั้งๆ ที่ต้อง ถือว่าการฆ่าแบบนี้เหมือนกับการฆ่าอื่นๆ การปฏิบัติในเขตอำนาจศาลบางแห่ง ที่ลงโทษผู้กระทำผิดต่ำ เหมือนความผิด ที่โล่งมือเมื่อยออกจากบ้านนั้นควรยุติลง
- ควรถือว่าผู้หญิงเผชิญกับความรุนแรง หรือการช่มชู้จะใช้ความรุนแรงมีสิทธิ ได้รับการคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ระดับ ประเทศและชุมชนระหว่างประเทศ เช่น อนุญาติให้มีการลี้ภัย เป็นต้น

5. การทำร้ายผู้หญิงและเด็กหญิงแบบอื่นๆ

ต้องถือว่าการทำร้ายผู้หญิงและเด็กหญิง บางลักษณะ เช่น การทำลายอวัยวะเพศ การฆ่า ตัวอ่อนในครรภ์มารดา การฆ่าเด็กทารกหญิงเป็น อาชญากรรมที่ร้ายแรง ซึ่งผู้กระทำความผิดต้อง ถูกลงโทษและพิพากษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

กฎหมายครอบครัว

1. รัฐควรจัดตั้งศาลที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องครอบครัวโดยเฉพาะ มีผู้พิพากษาที่ได้รับการฝึกอบรมที่จะสามารถสะท้อนเรื่องเพศภาวะสิทธิทางเพศ มีความละเอียดอ่อนในการปกป้องสิทธิของบุคคลในครอบครัววัตถุประสงค์ประการหนึ่งของศาลควรเป็นการเน้นแนวพินิจที่ใช้ข้อยุติที่เป็นทางเลือก
2. แม้ว่าคู่สมรสจะได้รับอนุญาตให้ทำการหย่าได้ แต่ในความเป็นจริงนั้นทั้งคู่มิได้มีความเสมอภาคกันในกระบวนการตัดสินใจ
3. ศาลครอบครัวต้องละเอียดอ่อนในเรื่องความเสียเปรียบที่ผู้หญิงได้รับและหนุนเกื้อผู้หญิงเท่าที่จำเป็น ศาลควรส่งเสริมให้นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์มาช่วยศาลเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อให้การพิพากษาเป็นไปด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว
4. ผู้หญิงได้รับผลกระทบอย่างไม่สมควรเพราะความเสียเปรียบทางสังคมในเรื่องหย่าการอุปการะเลี้ยงดู และการปกครองลูก ต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อแสดงถึงความไม่สมมูลนี้
5. ต้องมีการนำเสนอประเด็นการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของผู้หญิงที่มีต่อคู่สมรสและครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงมักถูกขอให้เป็นหลักในการดูแลครอบครัวและดังนั้นจึงเป็นการจำกัดหรือตัดความสามารถของเธอมือที่มิรายได้หรือหารายได้นอกบ้าน ซึ่งทำให้ผู้หญิงไม่มีปัจจัยทางการเงินเพียงพอในการแยกกันอยู่หรือหย่าขาดจากกัน
6. ควรให้คู่สมรสที่ไม่มีรายได้ ได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูอย่างเพียงพอและสมเหตุผล (ซึ่งมักจะเป็นภรรยา)
7. ในหลายๆ เขตอำนาจศาล ภริยามีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากสินสมรส แต่คุณูปการของเธอในการได้มาซึ่งสินสมรสเพราะเป็นคนสำคัญในการดูแลครอบครัวนั้นไม่ได้รับการยอมรับอย่างเพียงพอกฎหมายควรจะกำหนดหลักการว่าทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาระหว่างการสมรสเป็นของคู่สมรสอย่างเท่าเทียมกัน
8. คู่สมรสที่มีอำนาจปกครองลูกเมื่อทำการหย่า (หรือแยกกันอยู่กับสามี) ต้องได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูและที่อยู่อาศัยสำหรับลูกอย่างเพียงพอ กฎหมายต้องรับรองและบังคับให้มีการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูตามเวลาที่เหมาะสม เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตและการกินดีอยู่ดีของลูก
9. ภายใต้กฎหมายส่วนใหญ่ เกือบเป็นไปไม่ได้หรือยากที่ผู้หญิงจะหย่าสามีหรือร้องให้การสมรสเป็นโมฆะหรือแยกอยู่กับสามี กอปรกับการที่สามีสามารถที่จะยื่นขอค่าเสียหายได้ ทำให้บางครั้งผู้หญิงก็ถูกบังคับให้อยู่ในการสมรสที่มีการทำร้ายไม่ราบรื่นโดยไม่ได้รับค่าทดแทน กฎหมายควรจะอนุญาตให้คู่สมรสทั้งสองฝ่ายเข้าถึงการหย่าการขอให้เป็นโมฆะและการแยกกันอยู่ได้อย่างเท่าเทียมกัน
10. ในกรณีที่มีการขอให้การสมรสเป็นโมฆะต้องมีการคุ้มครองลูกและต้องไม่ถือว่าเขาเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องตัดสินใจคุ้มครองให้เด็กได้รับมรดกและการได้ตัวเด็กไปปกครองจากประโยชน์สูงสุดของเด็ก
11. ลูกที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกัน

ต้องถือว่าเป็นลูกชอบด้วยกฎหมายและ
ไม่ควรถูกได้รับความอับอายในการ
กระทำที่พวกเขาไม่ได้ก่อให้เกิดขึ้น ในบาง
เขตอำนาจศาลนั้น ลูกไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมมีสิทธิได้รับ
มรดกของบิดาและหรือใช้ชื่อสกุลของบิดา
ควรจะมีการออกกฎหมายเช่นนี้เพื่อ
ปกป้องเด็ก

แรงงานต่างด้าว

1. แรงงานต่างด้าวจำนวนมหาศาลรวมทั้ง
ผู้ทำงานบ้านอยู่ในสภาพอ่อนแอทางสังคม
เศรษฐกิจ จำนวนมากอยู่ในต่างแดน
เป็นเวลานาน บางครั้งผู้ทำงานบ้าน
(ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง) ไม่ได้รับการคุ้มครอง
จากกฎหมายแรงงานเหมือนกับที่แรงงาน
อื่นๆ ได้รับเสียด้วยซ้ำไป
2. ต้องอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวที่ถูกทำร้าย
หรือต้องการดำเนินคดีต่อศาลโดยไม่บังคับ
ให้พวกเขาต้องออกจากงาน หากแรงงาน
ต่างด้าวคนใดต้องถูกให้ออกเธอก็ไม่
สามารถทำงานระหว่างมีคดีอยู่และดังนั้น
อาจไม่ได้รับการต่อวีซ่าให้อยู่ในประเทศ

ดังนั้นการเอาใจใส่กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับ
ผู้หญิงจึงเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วนและในส่วนที่
เกี่ยวกับกฎหมายที่อาจเป็นเครื่องมือและเป็น
ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาให้ผู้หญิงนั้นมีประเด็น
ที่ต้องเข้าใจที่สรุปได้ดังนี้

การเข้าใจถึงเครื่องมือที่เป็นกลไกระหว่าง
ประเทศอันอาจใช้ในการปกป้องคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงก็เป็นเรื่องสำคัญไม่น้อย

ไปกว่าการเข้าใจช่วงชั้นและการนำกฎหมาย
ไปบังคับใช้ภายในประเทศ

การบังคับใช้กฎหมายจำต้องยึดมั่น
หลักความเสมอภาค ดังนั้นเมื่อไม่มีความเสมอภาค
ก็จำเป็นต้องตั้งคำถามพร้อมๆ กับที่ต้องวางแนวทาง
ปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความเสมอภาค บทบัญญัติตาม
รัฐธรรมนูญอาจใช้เป็นฐานในการดำเนินคดีเลือก
ปฏิบัติต่อผู้หญิงหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน
ของผู้หญิง

จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายและ
การดำเนินคดีที่เลือกปฏิบัติมีอคติต่อผู้หญิง จำต้อง
มีกรอบเวลาในการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับ
รัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย
จะต้องมีกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีดังที่
อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี
ทุกรูปแบบให้ระบุไว้

การดำเนินคดีทั้งหลายจะต้องไม่มอง
ข้ามรูปแบบต่างๆ ของการเลือกปฏิบัติหรืออคติ
ทางเพศไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม

นักกฎหมายต้องมีความรับผิดชอบในการ
ให้ความรู้กฎหมายที่เป็นคุณและเป็นปฏิปักษ์ต่อ
ความเสมอภาคและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
ให้กับผู้หญิงพร้อมกับต้องรณรงค์ให้เกิดความ
เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสมอภาคและการเคารพ
ในศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงด้วย
เพื่อที่จะลดความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ที่มี
ต่อผู้หญิงในท้ายที่สุด

ความรุนแรงทางเพศในสังคมไทยและข้อเสนอเชิงนโยบาย¹

โดย รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล²

การทำร้ายทางเพศ ไม่ว่าจะเป็น การข่มขืน การทารุณกรรมทางเพศ การคุกคามทางเพศ หรือ การละเมิดทางเพศอื่น ๆ ล้วนคือภาวะการคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ที่เป็นปัญหาสำคัญยิ่งของสังคมไทย โดยกลุ่มผู้ตก เป็นเหยื่อมากกว่าร้อยละ 90 คือ ผู้หญิงและเด็ก ผู้หญิง ตลอดช่วงทศวรรษ (พ.ศ. 2541-2550) ที่ผ่านมานี้ การรณรงค์เพื่อยุติความรุนแรงทางเพศ มักจะรณรงค์ควบคู่ไปกับความรุนแรงต่อผู้หญิง และเด็กในครอบครัว โดยเป็นความพยายามร่วมกัน ระหว่างภาคประชาสังคมกับหน่วยงานของรัฐที่ร่วม รณรงค์ต่อต้านให้ยุติลงในประเทศไทยอย่างชัดเจน แต่ขนาดของความรุนแรงก็ไม่ปรากฏว่าลดลงแต่ อย่างใด

รูปแบบความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก สามารถแบ่งได้เป็น 4 แบบคือ การทารุณกรรมทาง ร่างกาย (physical abuse) การทารุณกรรมทางเพศ (sexual abuse) การทารุณกรรมทางจิตใจ และ อารมณ์ (mental and emotional abuse) และ สุดท้ายคือการละเลยทอดทิ้ง (neglect) ซึ่งเกิดขึ้น กับเด็กและผู้สูงอายุมากกว่าผู้ใหญ่ การทารุณกรรม หลายรูปแบบที่กล่าวมานี้ หลายกรณีนับได้ว่า

เป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่ง แต่มักเกิดขึ้นภายใต้ หลังคาบ้าน ซึ่งคนทั่วไปเข้าใจว่าจะเป็นสถานที่ ปลอดภัยสูงสุด ทำให้เป็นอาชญากรรมที่ยากแก่ การป้องกันมากที่สุด เพราะผู้กระทำส่วนใหญ่ คือ ผู้ชายที่เป็นสมาชิกในครอบครัว การระมัดระวัง หรือการป้องกันตนเองจึงเป็นสิ่งที่ถูกมองข้าม เป็นผลให้โอกาสในการกระทำรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อการกระทำรุนแรงในบ้าน เกิดขึ้น สมาชิกในครอบครัวมักช่วยกันปกปิด และไม่ต้องการเอาผิดเพื่อไม่ให้เรื่องขยายใหญ่โต หรือลวงรู้ถึงบุคคลอื่นนอกครอบครัว ดังคำพังเพย ของไทยที่ว่า ‘ความในอย่านำออก ความนอก อย่านำเข้า’ ผู้ถูกกระทำจึงจำเป็นต้องเป็นฝ่ายอดทน กล้ากลืนรับการกระทำนั้น ทำให้ในหลายกรณีเกิด เป็นความรุนแรงต่อเนื่องซ้ำซากนานหลายปี ขณะที่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนอกบ้านได้แก่ในโรงเรียน ในที่ทำงาน ในวัด และที่สาธารณะ ผู้กระทำ ส่วนใหญ่คือ คนสนิทหรือคนรู้จักกัน และส่วนน้อย คือ คนแปลกหน้า ข้อควรสังเกตต่อเรื่องความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงในสังคมไทย คือ ลักษณะวัฒนธรรมไทยกลับตั้งคำถามต่อผู้ถูกกระทำ มากกว่าผู้กระทำ ดังจะกล่าวละเอียดต่อไป

195

¹ คือบทที่หนึ่งใน กฤตยา อาชวนิจกุล (บรรณาธิการ). 2552. ‘ถึงเวลา..ต้องเข้าใจ และแก้ไข.. ความรุนแรงทางเพศ..เอตส์ และท้องไม่พร้อม’. กรุงเทพฯ : แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ.

² รองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (prkac@mahidol.ac.th)

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเด็นความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กที่ได้รับความสนใจในเชิงนโยบายอย่างชัดเจนคือ ความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงทางเพศ การบังคับค้าประเวณี ในขณะที่ความรุนแรงรูปแบบอื่นๆ เช่น การคุกคามทางเพศ (sexual harassment) การเลือกปฏิบัติต่อเด็กผู้หญิง และความรุนแรงต่อผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน ยังได้รับความสนใจค่อนข้างน้อย (กฤตยา 2542) ในบทนี้ตั้งใจเน้นเรื่องความรุนแรงทางเพศ ที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดในประเด็นความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก โดยจะอภิปรายถึงความหมายและรูปแบบของความรุนแรงทางเพศ ทบทวนสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศในสังคมไทย ซึ่งถึงความคืบหน้าในการทำงานด้านนี้ในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จ และที่ยังต้องทำงานขับเคลื่อนต่อเนื่อง และช่องว่างและความยากลำบากในการแก้ปัญหาท้ายสุดคือ การเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อยุติความรุนแรงทางเพศในสังคมไทย

1. ความหมายและรูปแบบของความรุนแรงทางเพศ

ความรุนแรงทางเพศมีความหมายถึงพฤติกรรมทางเพศที่กระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม จากสถิติทั่วโลกและในประเทศไทยยืนยันว่า ผู้ถูกระทำรุนแรงทางเพศเกือบทั้งหมดคือผู้หญิง และผู้กระทำส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย และมักเป็นบุคคลที่ผู้หญิงที่ถูกกระทำรู้จักหรือคุ้นเคย โดยรูปแบบความรุนแรงมีหลากหลาย (ดูรูป 1) ตั้งแต่ การใช้วาจาข่มขู่โดยไม่มีการสัมผัส การตามตื้อ โทรศัพท์ลามก การอวดอวัยวะเพศ กระทำการสำเร็จความใคร่หรือกระทำต่อหน้า รวมถึงการแสดงภาพโป๊ สื่อลามก และการข่มขืนทางเพศโดยการสัมผัส จนถึงความพยายามที่จะข่มขืน และการข่มขืน รูปแบบของความรุนแรงทางเพศจาก ก. ถึง ง. นี้ มีโอกาสเกิดขึ้นได้เท่าๆ กัน โดยไม่จำเป็นต้องมีพัฒนาการจากความรุนแรงทางเพศในระดับน้อยไปหามาก

รูป 1 รูปแบบต่างๆ ของความรุนแรงทางเพศ

ปรับจาก Finkelhor 1984 : 83; Sanderson 1995: 15

ก	ข	ค	ง
คุกคามทางเพศโดยไม่มีการสัมผัส	การละเมิดทางเพศโดยการสัมผัสไม่มีการสอดใส่	พยายามข่มขืนใจ/ปลุกปล้ำเพื่อจะร่วมเพศ	การข่มขืน
1. แชว 2. จดหมายลามก 3. ใช้อุปกรณ์ 4. โทรศัพท์ลามก 5. ถ้ามอง 6. โขว้ของลับ 7. แก้วผ้าโหว้ 8. สำเร็จความใคร่ต่อหน้า 9. ตามตื้อ	1. จูบ 2. ฟอนเฟ้น 3. จับ/ล้วงใต้เสื้อผ้า 4. สำเร็จความใคร่ผ่านเสื้อผ้า 5. ถูไถอวัยวะเพศ	1. พยายามจับต้องอวัยวะเพศ 2. พยายามสอดใส่อวัยวะเพศ	1. จับต้องอวัยวะเพศ 2. บังคับร่วมเพศโดยการสอดใส่

โดยผู้หญิงไม่ได้ยินยอมพร้อมใจ (non-consent)

โดยทั่วไปแล้ว การกระทำรุนแรงทางเพศ มักเกิดขึ้นโดยการบังคับตรง ๆ คือ อาจเป็นการใช้อาวุธ หรือใช้กำลังที่เหนือกว่าคุกคาม กดดัน และบังคับ โดยอีกฝ่ายไม่ยินยอม แต่ **‘การไม่ยินยอมพร้อมใจ’** ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้สำคัญที่สุดของความรุนแรงทางเพศ อาจดูพรั่นเลือนจนดูเหมือนเป็นความยินยอม เพราะเป็นผลจากการบังคับทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่คุกคามด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้อำนาจหน้าที่ หรือสถานภาพที่เหนือกว่าทำให้ต้องยอม เพราะอายุน้อยกว่า หรือเพราะเจ็บป่วย พิการ หรือเพราะความมึนเมา หรือถูกมอมด้วยยา เป็นต้น

ในระดับโลก องค์การอนามัยโลกให้ความหมายและขอบเขตความรุนแรงทางเพศไว้ว่า **“การบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ หรือความพยายามที่จะมีเพศสัมพันธ์ การลวนลาม หรือการพูดลวนลามในเชิงเพศที่ไม่เป็นที่ต้องการ หรือการล่อลวงให้มีเพศสัมพันธ์ ไม่ว่าผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกกระทำอย่างไร”** (WHO 2002) นั่นคือความรุนแรงทางเพศครอบคลุมกว้างกว่าการใช้กำลังบังคับเพื่อละเมิดทางเพศไม่ว่าจะเป็นด้วยวาจา หรือการสัมผัส ดังรูป 1 ข้างต้น แต่ยังรวมถึงการค้ำมนุษย์เพื่อการค้าประเวณีด้วย (ดูตาราง 1)

ตาราง 1 ลักษณะของความรุนแรงทางเพศ

บริบท	ผู้กระทำ	รูปแบบความรุนแรง
ความรุนแรงทางเพศระหว่างคู่สมรส	-สามี/คู่สมรส	- ใช้กำลังบังคับ - ชู หรือทำให้รู้สึกต่ำต้อย ไม่มีทางสู้ ซึ่งรวมถึงการชู่ที่จะทำร้าย การถูกทอดทิ้ง การไม่ให้เงิน ฯลฯ
ความรุนแรงทางเพศก่อนแต่งงาน หรือ นอกสมรส	- เพื่อน - คู่รัก - สมาชิกในครอบครัว - ผู้มีอำนาจ/หน้าที่ เช่น ครู นายจ้าง - คนรู้จัก - คนแปลกหน้า	- ใช้กำลังบังคับชู่และทำให้รู้สึกต่ำต้อย ไม่มีทางสู้ - การข่มขู่/ชักจูงทางจิตใจหลอกลวง ล่อลวง - ชู่เชื่อกว่าจะเปิดเผยความลับ เพื่อเรียกร้อยเงินทองหรือของแลกเปลี่ยน
พยายามข่มขืน ลวนลามทางเพศ โดยไม่มีการสอดใส่ การลวนลามด้วยวาจา การบังคับให้ดูรูป/หนังสือลามก	- เพื่อน - คู่รัก - สมาชิกในครอบครัว - ผู้มีอำนาจ/หน้าที่ เช่น ครู นายจ้าง - คนรู้จัก - คนแปลกหน้า	- ใช้กำลังบังคับ - ชู่และทำให้รู้สึกต่ำต้อย ไม่มีทางสู้ - หลอกลวง ล่อลวง - ชู่เชื่อกว่าจะเปิดเผยความลับ เพื่อเรียกร้อยเงินทองหรือของแลกเปลี่ยน
การให้สิ่งของหรือเงิน เพื่อมีเพศสัมพันธ์	- ชาย/หญิงสูงวัย - เพื่อน	- เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
การค้าหญิง การบังคับให้ค้าประเวณี	- บุคคลที่สาม	- กลุ่ม/เครือข่าย ที่ทำงานเป็นกระบวนการทั้งระหว่างประเทศ และภายในประเทศ เพื่อการค้าประเวณี - การใช้กำลังบังคับ หรือข่มขู่
การข่มขืนในช่วงสงคราม/ความไม่สงบ	- ทหาร/ผู้สู้รบ	- ใช้กำลังบังคับ หรือข่มขู่

ที่มา: ปรับจาก Jejeebhoy and Bott. 2003.

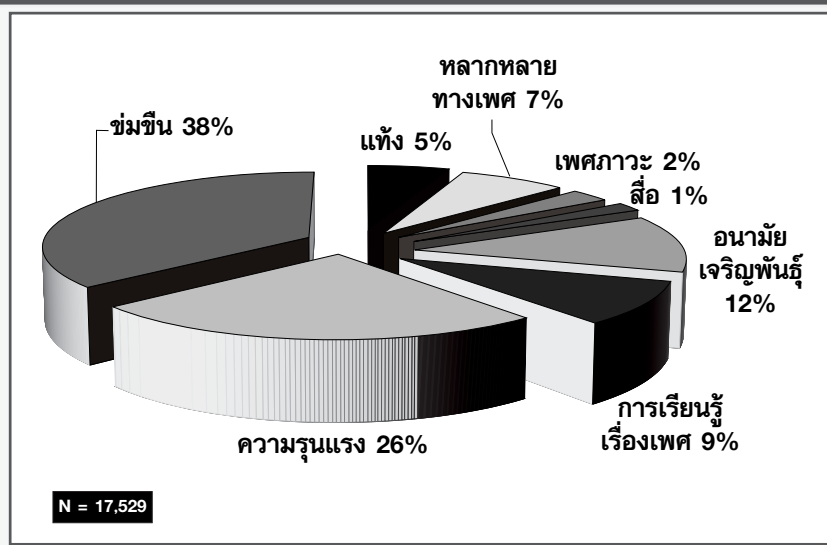
2. สถานการณ์ความรุนแรงทางเพศในสังคมไทย

ข้อมูลจากงานวิจัยและสถิติของภาครัฐล้วนชี้ตรงกันว่า ความรุนแรงทางเพศเป็นปัญหาทางเพศที่ใหญ่อันดับหนึ่งในสังคมไทย ดังข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.1 ฐานข้อมูลข่าวและบทความเรื่องเพศในประเทศไทย ในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2541 – 2550)*

จากจำนวนข่าวและบทความ 17,529 ข่าว (ดูรูป 2) พบว่าสัดส่วนข่าวข่มขืนสูงสุดคือสูงถึงร้อยละ 38 และข่าวการกระทำความรุนแรงทางเพศในประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การค้าประเวณี การลวนลามทางเพศ การตักต้อนยวเพศ ทศนคติและความเชื่อ การทำร้ายหรือการฆ่ากันตายเพราะความหึงหวง เป็นต้น เป็นลำดับที่สองคือร้อยละ 26 ซึ่งรวมกันแล้วข่าวและบทความเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศมีสัดส่วนสูงถึงเกือบสองในสาม (64%) ของจำนวนข่าวทั้งหมด (กฤดา 2551)

รูป 2 การกระจายร้อยละของประเด็นเรื่องเพศในข่าวและบทความในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2541 - 2550 รวม 17,529 ข่าว)

ที่มา : กฤดา วจนสาระ. 2551. มี 'เรื่อง' เพศแบบไหนในท้องสมุดและในข่าว. รายงานในชุดโครงการวิจัย 'การวิจัยและการพัฒนาฐานข้อมูลเรื่องเพศวิถี เพศภาวะ และสุขภาพทางเพศ' แผนงานสร้างเสริมสุขภาพทางเพศ ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และมูลนิธิสร้างเสริมสุขภาพผู้หญิง (สคส.).

• ประเด็นข่าวข่มขืน

กฤดา (2551) ได้วิเคราะห์ให้เห็นลักษณะการรายงานข่าวความรุนแรงของการข่มขืน ทั้งที่เป็นรายงานสถานการณ์และเหตุข่มขืนที่เกิดขึ้นรายวัน ซึ่งจะให้รายละเอียดเรื่องราวหรือหลักฐาน แสดงข้อมูลของผู้กระทำผิด ซึ่งส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์เป็นญาติและคนใกล้ชิดของเหยื่อ เช่น พ่อ พ่อเลี้ยง น้ำ ดา ลุง

* ผู้สนใจในฐานข้อมูลข่าวและบทความชุดนี้ โปรดติดต่อ มูลนิธิสร้างเสริมสุขภาพผู้หญิง (สคส.)
contact@whaf.or.th

ปู่ เพื่อน ฯลฯ นอกจากนี้ก็มีครู ตำรวจ พระ ซึ่งพบ
ข่าวเป็นระยะ ๆ ตลอด 10 ปีที่ผ่านมา โดยอายุน้อยที่สุดของผู้กระทำผิดคือ 7 ปี ซึ่งศึกษาอยู่ใน
ระดับอนุบาล 2 เท่านั้น ดังข่าว *อนาถ อนุบาล 2
ข่มขืน นร.ป.2* (2550) และอายุสูงที่สุดคือ 82 ปี

สำหรับ **ข้อมูลในส่วนของผู้ถูกกระทำ**
ส่วนใหญ่เป็นเด็ก ทั้งชายและหญิง ในกรณีที่เป็น
การข่มขืนในสายเลือดนั้นพบว่า เขียมักถูกญาติ
ข่มขืนต่อเนื่อง มีทั้งที่เป็นเหยื่อของญาติมากกว่า
1 คน ดังข่าว *อา-ลุง-ตา รุมข่มขืนหลาน* (2541) *สาว
15 ‘พรหมพิราม’ เขียมัก 12 ญาติโหด ยันถูก
ข่มขืนนาน 10 ปี* (2546) *อนาถ! 8 ขวบ โดนขืนใจ
2 ปี 6 ขวบถูกพ่อเลี้ยงขืน หนีเจอเพื่อนพ่ออีก 2*
(2548) *ปู่+ตา 138 ปีเลวขืน 6 ขวบแม่จูงมือแจ้ง
รวบ* (2548) และตกเป็นเหยื่อข่มขืนร่วมกับพี่น้อง
คนอื่น ๆ เช่นข่าว *ลุงจัญไรข่มขืน 3 หลานสาววัย
กาม-นานกว่า 2 ปี* (2546) *แม่พาดร.จับพ่อใหม่
ขืน 2 พี่น้องลูกเลี้ยง “ดญ.12-16”* (2550) *สลด!
เด็ก ม.2 เขียนเรียงความ ระบายโดนตาข่มขืน
พร้อมน้อง* (2550) *อนาสังคมสุดเสื่อม พ่อเลี้ยง
ข่มขืนลูก 2 พี่น้องท้อง 8 ค.* (2550) เป็นต้น อายุ
ต่ำสุดของเหยื่อข่มขืนที่พบในฐานข้อมูลเรื่องเพศ
ครั้งนี้ คือ 13 เดือน ขณะที่อายุสูงสุดคือ 105 ปี
ดังข่าว *พ่อเฒ่าบุกรุกข่มขืนแม่เฒ่าวัย 105 ปี* (2541)
ข้อมูลในส่วนของผู้ถูกกระทำแสดงให้เห็น
ภาวะเสี่ยงของเพศหญิงต่อการกระทำรุนแรง จาก
เพศชาย โดยเฉพาะในเด็ก ผู้สูงอายุ และแม่กระทั่ง
ผู้พิการ ทั้งทางร่างกาย สายตา การได้ยิน จิต และ
สมอง

ที่สำคัญคือ ข่าวได้ชี้ให้เห็นถึง **ลักษณะ
และผลต่อเนื่องของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในการ
ข่มขืน** โดยเฉพาะการข่มขืนในสายเลือด ซึ่งมักเป็น
การข่มขืนต่อเนื่องซ้ำซาก ดังข่าวในปี 2541 ที่รายงาน
การข่มขืนยาวนานที่สุดคือ 17 ปี และมีผู้ร่วมกระทำ
มากกว่า 1 คน ในกรณีรุยมุทรม พบว่ามีผู้ร่วมกระทำ

ผิดสูงถึง 30 คน ส่วนผลต่อเนื่องของการข่มขืน
นั้นมีตั้งแต่การชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ท้อง ติดโรค
ฆ่า ไปจนถึงผลกระทบทางจิตใจของเหยื่อข่มขืน
ที่บางรายถึงกับฆ่าตัวตาย

ถัดมาคือ **ข่าวการเคลื่อนไหวทางนรค**
ตั้งแต่ปี 2541 เพื่อให้แก้ไขกฎหมายอาญาที่
เกี่ยวข้องกับความผิดทางเพศ มาตรา 276 ที่ให้
สิทธิสามีข่มขืนภรรยาได้โดยไม่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้
ก็มีความเคลื่อนไหวในแง่ของการเพิ่มบทลงโทษ
ในคดีข่มขืน การปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุม
ทุกบุคคล ทุกเพศภาวะ เช่น กรณีข่มขืนกะเทย
หนุ่มแก้กฎหมายผู้ชายถูกข่มขืน (2550) *ชาวเกย์จี
กฎหมายข่มขืน ครอบคลุมประตูล้าง* (2550)

สุดท้ายคือ **ประเด็นสื่อร่วมสมัย** ได้แก่
การลอบไปข่มขืนผ่านทางแชทไลน์ อินเทอร์เน็ต
ซึ่งเริ่มพบในปี 2545-2546 ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา
พบว่า คดีข่มขืนเพิ่มทั้งจำนวนและความรุนแรง
มากขึ้น และตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมาเริ่มมีข่าว
ถ่ายคลิปวิดีโอขณะข่มขืน แล้วเผยแพร่ทาง
อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ

น่าสนใจว่า ลักษณะการเขียนหัวเรื่อง
ของข่าวข่มขืนสื่อสิ่งพิมพ์โดยเฉพาะหัวสื่อกใช้ภาษา
ที่เรียกร้องความสนใจจากสาธารณะโดยในบางกรณี
กลายเป็นการลดทอนความรุนแรงที่เกิดขึ้นใน
เหตุการณ์แต่ละครั้งให้กลายเป็นเรื่องโจษจันติดปาก
เช่น การพาดหัวข่าว *เฒ่าแล้วเช็กซ์ พระธุดงค์เห็น
ข่มขืนสาว 66* (2547) หรือ *หลานชั่วเฒ่าเห็นขืน
แม่เฒ่าวัย 60* (2547) เป็นต้น

• **สำหรับประเด็นข่าวความรุนแรง ทางเพศอื่นๆ**

กุมภาพันธ์ (2551) ชื่อว่าการขายบริการ
ทางเพศ **เพศพาณิชย์** ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของความ
รุนแรงทางเพศในแง่ของการแสวงประโยชน์ และ
เอารัดเอาเปรียบทางเพศ พบรูปธรรมชัดเจน ได้แก่

การที่พ่อแม่บังคับให้ลูกขายบริการครูล่อลวงลูกศิษย์ให้ขายบริการ ดังข่าว ดีแม่แก๊งค้ากามข้ามชาติ ปีนี้ออเดอร์ “หมื่นคน” พ่อ-แม่จูงลูกขายช่อง (2541) แฉครูบงการเด็กสาวค่าน้ำกาม (2545) สลดแม่จูงลูก ด.ญ. 12 ปีเช่นกามเศรษฐีเฒ่า สุดรันทดเงินแค่ 200 บ. (2545) ครูขั้วลวงศิษย์ 4 รายขายกาม (2546) ตะครูปแม่ใจร้ายจูง “ลูก-หลาน” เร่ขายตัว (2546) แม่อุ้มลูก 8 ขวบขาย ลังเวยกามฝรั่งเฒ่า (2548) เป็นต้น โดยผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์และถูกกระทำรุนแรงทางเพศนั้น ได้แก่ผู้ที่อยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการหาประโยชน์ ทั้งที่เป็นผู้หญิงนักศึกษา เป็นเด็กทั้งหญิงและชาย หรือเป็นชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่นชาว แฉชาวเขาต้องพลีกาย แลกสัญชาติ (2544) โดยอายุน้อยที่สุด ของเด็กขายขายบริการคือ 11 ปี ขณะที่เด็กหญิงคือ 8 ปี

นอกจากนี้ยังรวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทางเพศ เช่น การโฆษณาผ่านสมุดโทรศัพท์ เว็บไซต์ เซ็กส์โฟน แคมฟร็อก ฯลฯ เช่น จับ 2 นศ.สวิงกิ้งเซ็กส์ขายโจ่งครีมี กามวิปริตผ่านเน็ต (2546) จับหนุ่มชื่อดังใช้เน็ตเร่ขายยาเสพติดทางเพศ (2546) วัยรุ่นสาวยึดเก็บไดอารี่คลิปปเซ็กส์สะสมเต็มอวดเพื่อน-โซรียายตัว (2549) สายเถื่อนแชตไลน์ หลอกฆ่าเรา (2550) เป็นต้น

สำหรับข่าวเกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษาขายบริการนั้น ที่จริงแล้วเริ่มมีข่าวมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ แต่เป็นข่าวมากขึ้นในช่วงปี 2544-2545 นำมาสู่การจัดระเบียบรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเข้าตรวจค้นสถานบันเทิง หอพัก สื่อมวลชน ในช่วงปี 2545-2546 จำนวนข่าวในหัวข้อนี้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่า เนื่องจากมีข่าวจับเเย่นต์ค้าบริการที่เป็นนักศึกษาชาวนักศึกษาค้าบริการเป็นอาชีพเสริมมีมากขึ้น รูปแบบและสถานที่ขายบริการทางเพศมีลักษณะหลากหลายมากขึ้น เช่น ร้านตัดผม สวนสาธารณะ ร้านคาราโอเกะ ชวนา โรงภาพยนตร์ ในรถ ตู้รถไฟ ในเรือกลางทะเล

ในห้องน้ำสาธารณะ ฯลฯ โดยภาษาหัวข้อข่าวมีลักษณะหือหวาเพื่อดึงดูดความสนใจเช่นเดียวกับข่าวข่มขืน เช่น ทาสกามวิปริต แก๊งค่าน้ำกมตุ้ย ค้าสาวท ขายนาคีน้อย ช่องนรก ตกเขียว คุณตัวค้ำกม ฮาเริ่มตุ้ย ช่องถั่วดำ ค้าเนื้อสด บำเรอกาม กลับกาม ยูแม่เล่า แม่เล่าจิว โพนสาวท เสพกาม มั่วกาม บำเรอสาวท ฯลฯ

ถัดมาคือประเด็น **ความรุนแรงในครอบครัว** ทั้งสามทำร้ายภรรยา พ่อทำร้ายลูก รวมถึงความรุนแรงที่เกิดจากผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่น เพื่อน คนรัก ซึ่งมีลักษณะของการทำร้ายหลายรูปแบบ ไปจนถึงฆ่าแล้วทำลายศพ ในแบบที่เรียกว่า “พิศวาสฆาตกรรม” ดังข่าว ดร.นิดาฆ่าภรรยาในปี 2544 หรือข่าวสุดทนต์ัวชาติสตัคัวชวานจามดับ (2541) ท้อง 5 เดือนโดนฟัวซ้อมแทงสวนดับ (2546) พ่ออนาจารลูกสาว ลูกขายถั่วเจตีย์ถูกแฟนแจ้งซ้อมบังคับทำแท้ง (2548) ฟัวหึงโหดระวางปันใจแทงเมียดับ (2549) คลิปดวลตบโพล้อก 2 สาว ปวช. เปิดศึกแย่ง นศ.ชาย (2549) เป็นต้น

ที่น่าสนใจคือ ประเด็น **การล่อลวงละเมิดหรือการคุกคามทางเพศ** นอกจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรายวันทั่วไป ยังพบข่าวที่ถือว่าใช้วัฒนธรรมความเชื่อในการหาประโยชน์ทางเพศคือ กรณีของเณรแท้ที่เป็นหมอม้าเล่นท์ ล่อลวงละเมิดทางเพศหญิงสาวกว่า 1,000 คน และถ่ายวิดีโอไว้แบล็คเมล ในช่วง พ.ศ. 2545 - 2551 พบว่ามีกรณีละเมิดหรือคุกคามทางเพศในโรงเรียน สถานศึกษา สถานที่ราชการ และในระหว่างการทำงาน เกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ ในองค์กรต่าง ๆ แต่เป็นข่าวใหญ่เพียงไม่นาน และอาจเกิดขึ้นได้ไม่ว่ามีเพศภาวะใดก็ตาม ได้แก่ข่าว คุกคามเพศ ‘ชรก.สาว’ เลขา กพ.แฉ ‘หน.’ หัวงู-สลอน (2545) ลวนลามนักเรียนสาวบัก ปชป. ฉาวชั้น 28 เอ็มเมอร์ลด์ (2545) หัวงูขี้กามนักข่าว พล.ต.อ. ฉาวส่งผู้การตื้อขอเลี้ยง (2546) นศ.ถูก

คุกคามทางเพศร้อง สกอ. (2548) ปีละ 200 แอร์
 สาวเหยื่อขยำ (2549) เพยสจิตตการบิณไทยถูก
 อนาจารทางเพศ (2549) ฟ้องซีอีโอ 'โตโยต้า' จ้อง
 เคลม พนง.สาว (2549) ขรก.ชายร้องถูกนายหญิง
 คุกคาม 'เพศ' (2548) ติดตู้แดงหน้าวัดกันเณรถูก
 ตุ๊ดลวนลาม (2549) ร้องระงับเพลงลูกทุ่ง 'เบอร์
 ไหนดี้' หยามสตรี (2545) นร.หญิงตบกันนัว แย่ง
 นร.ชาย วาเลนไหนดี้คัก (2549) เป็นต้น

กล่าวเฉพาะการละเมิดทางเพศใน
 สถานที่ศึกษา ในปี 2551 พบว่ามีรวมสูงถึง 16 กรณี
 ที่เกิดกับนักเรียนหญิงและชายในระดับประถม
 ศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงนักศึกษาหญิงในระดับ
 มหาวิทยาลัยโดยบางรายถูกกระทำซ้ำซากติดต่อกัน
 หลายปี โดยผู้กระทำทั้งหมดเป็นครู/อาจารย์ผู้ชาย
 ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและเหตุการณ์การละเมิดทางเพศในสถานศึกษาในสื่อสิ่งพิมพ์ พ.ศ. 2551 รวม 16 กรณี

วันที่ลงข่าว	ผู้กระทำ (จังหวัด)	เหยื่อ	เหตุการณ์
14 ม.ค.	ครูสอนดนตรี	นักเรียน ม.1 (12)	พูดจาหว่านล้อมแล้วลงมือขืนใจในห้องซ้อมดนตรี
29 ก.พ.	ครูสอนวิชาภาษาไทยและ คอมพิวเตอร์ (ราชบุรี)	ลูกศิษย์หญิง 11 ขวบ (ตั้งแต่ ป.4)	แก้งทำที่เข้ามาสอนทางด้านหลัง จากนั้นลูบคลำ ขำอ่อน ก่อนล้วงลึกเข้าไปที่อวัยวะเพศ พร้อมกับ ใช้นิ้วสอดใส่
29 ก.พ.	ผอ.โรงเรียนมัธยม (ชลบุรี)	นักเรียน ม.1 (13)	เรียกเข้าไปในห้องกับเพื่อนอีก 3 คน แล้วถูกลวนลามจับก้น โอบกอดลูบคลำ
24 มี.ค.	ครูสอนภาษาไทย (ขอนแก่น)	นักเรียน ม.1 (13) 5 คน	เข้าไปในห้องเรียน พยายามลวนลามกอดจูบ ข่มขืนจนสำเร็จ และเสนอเงินให้ จนนั่งท้อง
25 มี.ค.	ครูพละ (สิงห์บุรี)	นักเรียน ป.4 (10)	เรียกไปหาที่ห้องพลศึกษา และทำอนาจาร
28 มี.ค.	ครูสอนวิชาชีวะ (ลำปาง)	นักเรียนม.1	หลอกลวงไปลวนลามทางเพศ และข่มขืนไม่ให้เอาเรื่อง
24 เม.ย.	อาจารย์ (ม.ธรรมศาสตร์)	นักศึกษา	บังคับนักศึกษามอนกเขาแลกเกรด (ยังมีอีกหลายกรณี ก่อนหน้านี้ที่ข่มขืนนักศึกษาในรถ ข่มขืนจนท้อง - ทุกรายถูกไล่ออกจากราชการ*)
09 พ.ค.	ครูสอนฟิสิกส์ (ศรีสะเกษ)	นักเรียน ม.6 (17)	หลอกไปซื้อชุดนักเรียนใหม่ พาเข้าม่านรูด
29 มิ.ย.	อาจารย์ (ม.อุบลราชธานี)	นักศึกษาปีที่ 3	ลวนลามและชวนหลับนอนเพื่อแลกกับเกรด นักศึกษา แอบถ่ายคลิปวิดีโอขณะถูกลวนลามใช้เป็นหลักฐาน
06 ก.ค.	ครูสอน มวย (จันทบุรี)	นักศึกษา ปวช. ปี 1 (16)	บังคับให้ไปที่โรงแรมเพื่อข่มขืน
22 ก.ค.	ผอ.โรงเรียนมัธยม (สกลนคร)	นักเรียนมัธยม	ลวนลามนักเรียนสาว ทั้งจับหน้าอก ลูบก้น
30 ก.ค.	ครู (พิษณุโลก)	นักเรียน ม.2	โอบกอด พร้อมกับลวนลาม แล้วซื้อของให้เพื่อไม่ให้เอาเรื่อง
08 ต.ค.	ครูสอนคอมฯ (ชลบุรี)	นักเรียนชาย ป.6 (12) 2 คน	กอดจูบ แล้วให้ถอดกางเกง กระทำอนาจาร ด้วยการอมอวัยวะเพศ
30 พ.ย.	ผอ.ร.ร.กีฬา (สุรินทร์)	นักเรียนชาย ม.1 (12) 4 คน	ทำอนาจาร และข่มขืนใจ จับของลับ และกอดจูบ จนสำเร็จอารมณ์ใคร่ แล้วให้เงินปิดปาก
13 ธ.ค.	ผอ.สารพัดช่าง (เชียงใหม่)	นักเรียนม.6	จับหน้าอก ลวนลามบนรถทัวร์
24 ธ.ค.	ครูศิลปะ (ฉะเชิงเทรา)	นักเรียนม.3 (16)	กระทำอนาจารมานานเกือบ 2 ปี

* กรณีอื่นๆ จากการจัดเสวนาเรื่อง 'การคุกคามทางเพศในมหาวิทยาลัย...การแก้ไขและทางออก' จัดโดยโครงการสตรีและ
 เยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 8 พ.ค. 2551.

กรณีการทำร้ายร่างกายโดยเฉพาะอวัยวะเพศนั้น ส่วนใหญ่เป็นการตัดและทำลายอวัยวะเพศชาย (ไม่รวมการตัดอวัยวะเพศอันเนื่องจากการแปลงเพศ) เนื่องจากเรื่องชู้สาวและความเจ้าชู้ นอกจากนี้ก็เป็นกรณีใช้เชือกมัด ใช้ไฟฟ้าช็อต และการทำทารุณต่ออวัยวะเพศในการรับน้อง เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็มีกรณีที่กระทำรุนแรงต่ออวัยวะเพศหญิงด้วยเช่นกัน แต่ก็มีเพียง 2 รายเท่านั้น สุดท้ายคือ ประเด็น **อคติทางเพศและการถูกเลือกปฏิบัติทางเพศ** ได้แก่ข่าว ‘ก.วัฒนธรรม’ ยี่ตู่ด-เกย์-ทอม-ดี้ ไม่รับเข้าทำงาน (2547) และเรื่องความเคลื่อนไหวในเชิงรณรงค์ให้ยุติความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง การเรียกร้องในเชิงนโยบาย การปรับปรุงกฎหมาย

2.2 ขนาดของความรุนแรงทางเพศจากรายงานวิจัย

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเฉพาะงานวิจัยสำรวจขนาดใหญ่ที่มีจำนวนตัวอย่างมากพอที่เป็นตัวแทนระดับพื้นที่ได้ (population-based survey) เรื่องแรกคือการวิเคราะห์คำถามเรื่องประสบการณ์ทางเพศครั้งแรก จากข้อมูลการสำรวจระดับชาติเรื่องพฤติกรรมทางเพศ เมื่อ พ.ศ. 2549 ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อชี้ให้เห็นว่าเช็กส์ครั้งแรกของคนไทยมีสัดส่วนมากน้อยเพียงใดที่มีได้เกิดขึ้นจากความยินยอมพร้อมใจ คณะนักวิจัย (กฤตยา และคณะ 2551) ได้ข้อค้นพบว่า หนึ่งในห้าของผู้หญิงไทยรวมทุกกลุ่มอายุ มีเช็กส์ครั้งแรกที่ตนเองไม่ได้ยินยอมพร้อมใจ คือไม่ได้สมัครใจ ไม่ตั้งใจ และถูกบังคับ **ที่น่าตกใจคือ สัดส่วนนี้จะสูงมากในกลุ่มเด็กอายุ 10-14 ปี (ร้อยละ 46)** โดยผู้กระทำการละเมิดทางเพศส่วนใหญ่คือ คนที่สนิทสนม คู่เนย ได้แก่สามี หรือ แฟน หรือเพื่อน และเช็กส์ครั้งแรกที่เกิดขึ้นระหว่างคนรัก/คนรู้จัก/ คนคู่เนย มักจะ

ไม่มีการใช้ถุงยางอนามัย

เรื่องที่สองคือ การสำรวจเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ (กฤตยา และคณะ 2546) พบว่าร้อยละ 44 ของผู้หญิงไทยที่มีคู่หรือเคยมีคู่เคยถูกระทำรุนแรงทางกายหรือทางเพศโดยคู่ของตนโดยแยกได้เป็นกลุ่มที่เคยถูกระทำรุนแรงทางกายอย่างเดียว (15%) ทางเพศอย่างเดียว (16%) และทางกายและทางเพศ (13%) **ในกลุ่มที่ประสบความรุนแรงทางเพศจากคู่ (29%) นั้น ร้อยละ 20 รายงานว่าต้องยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วยทั้งที่ไม่ต้องการ เพราะกลัว ร้อยละ 6 ถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ และร้อยละ 3 ถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ในท่าที่ผู้หญิงรู้สึกน่ารังเกียจ** ทั้งนี้กลุ่มผู้หญิงที่ถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มที่ชีวิตจะตกไปอยู่ในบริบทที่เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพหลายประการ เช่น สูบบุหรี่หนัก ดื่มเหล้าหรือใช้ยาเสพติด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้หญิงที่ไม่มีปัญหาความรุนแรงทางเพศ ที่น่าสนใจคือ กลุ่มที่ถูกกระทำรุนแรงทั้งทางกายและทางเพศเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะถ้าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นไม่นานคือในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ เช่นเดียวกับกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ถูกล่วงเกินทางเพศทั้งในวัยเด็กและโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว และเนื่องจากค่านิยมของสังคมที่มองว่าปัญหาความรุนแรงในชีวิตคู่เป็นปัญหาของสามีภรรยาที่ต้องจัดการแก้ไขกันเอง ผู้หญิงจึงมักไม่ไปปรึกษาใคร **ผู้หญิงที่ถูกกระทำส่วนใหญ่จึงต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง**

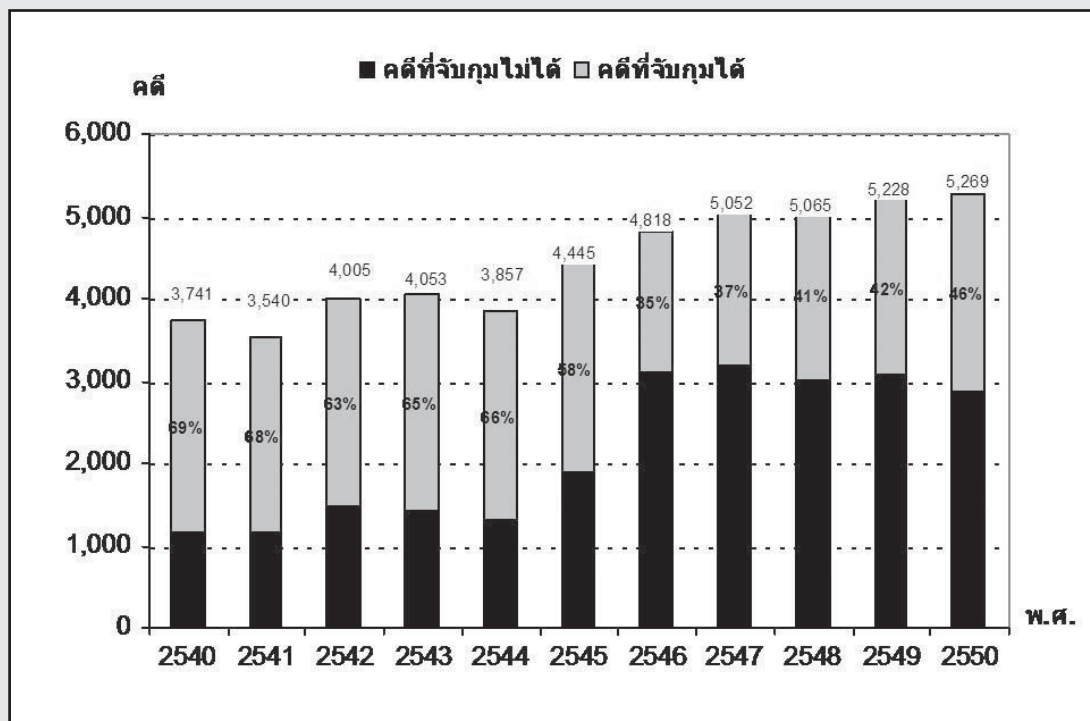
2.3 สถิติความรุนแรงทางเพศจากหน่วยงานของรัฐ

ปัจจุบันหน่วยงานของรัฐหลายแห่งได้จัดเก็บสถิติความรุนแรงทางเพศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจของหน่วยงานตนเอง ซึ่งสามารถใช้เป็นดัชนีชี้วัดถึงสถานการณ์ภัยทางเพศ

ต่อผู้หญิงและเด็กได้เริ่มต้นจากภาพรวมสถิติตัวเลขคดีอาชญากรรมทางเพศที่มีการแจ้งความทั่วประเทศพบว่าเพิ่มขึ้นทุกปี หากดูเฉพาะจำนวนคดีที่ผู้เสียหายแจ้งตำรวจเปรียบเทียบระหว่างปี 2540 ที่มีอยู่ 3,741 คดีกับปี 2550 ที่จำนวนคดีพุ่งขึ้นเป็น 5,269 คดี เท่ากับว่าในรอบ 11 ปีที่ผ่านมา อัตราคดีอาชญากรรมทางเพศสูงขึ้นถึง 41% ที่น่าสังเกตคือ มีผู้กระทำผิดจำนวนไม่ถึงครึ่งหนึ่งที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวดังพบว่าใน พ.ศ. 2550 มีคดีรับแจ้งความเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราและข่มขืน/ชำเรามากถึง 5,269 คดี แต่จับผู้กระทำผิด ได้เพียง 2,411 รายเท่านั้น (ดูรูป 3)

รูป 3 จำนวนคดีอาชญากรรมทางเพศที่รับแจ้ง จำแนกเป็นคดีที่จับกุมได้และคดีที่จับกุมไม่ได้ และร้อยละของคดีที่จับกุมได้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2550

ที่มา : โครงการสุขภาพคนไทย. 2550. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (คำนวณจากสถิติคดีข่มขืนกระทำชำเราและชำเราข่มขืน ศูนย์ข้อมูลข่าวสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สืบค้นจาก http://www.police.go.th/statistic/dn_main.htm)

สิ่งที่ควรต้องย้ำก็คือ ตัวเลขผู้เข้าแจ้งความเป็นเพียงปลายยอดของภูเขาน้ำแข็ง เพราะมีผู้เสียหายจากการถูกข่มขืนจำนวนมากที่ไม่แจ้งความ สถิติอาชญากรรมทางเพศของทุกประเทศจึงต่ำกว่าความเป็นจริงมาก (กฤตยา 2542) นั่นคือยังมี ‘ตัวเลขมืด’ อีกมากมายที่ไม่ถูกบันทึกไว้ในระบบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เมื่อมาพิจารณาสถิติการดำเนินงานของศูนย์ช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กในภาวะวิกฤตจากความรุนแรง (ศูนย์พึ่งได้) ที่ตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนมิถุนายน 2542 กระทรวงสาธารณสุขได้เริ่มจัดทำ

โครงการนำร่องขึ้นในโรงพยาบาล 20 แห่ง จนถึงปี 2547 โครงการดังกล่าวได้ขยายครอบคลุมการให้บริการไปยังโรงพยาบาลประจำจังหวัดทั่วประเทศ โดยเริ่มมีการจัดเก็บสถิติผู้มารับบริการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา พบว่ามีผู้หญิงและเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงเข้ามาใช้บริการเพิ่มขึ้นทุกปี โดยจำนวนเด็กที่มารับบริการเป็น

เด็กหญิงมากกว่าเด็กชายประมาณ 3-6 เท่า และมีผู้มารับบริการเฉลี่ยวันละ 19 รายในปี 2547 และเพิ่มเป็น 52 รายในปี 2550 (ตาราง 3) สะท้อนว่าผู้ที่ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลือมากขึ้นเนื่องจากมีสถานให้บริการเพิ่มขึ้น ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้นด้วย

ตาราง 3 จำนวนผู้หญิงและเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงและมารับบริการในศูนย์พึ่งได้ พ.ศ. 2547-2550

พ.ศ.	จำนวน โรงพยาบาล	จำนวนผู้หญิงและเด็ก ที่มารับบริการ	จำนวนที่มารับบริการ			เฉลี่ย ราย/วัน)
			ผู้หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	
2547	70	6,951	3,585	690	2,676	19
2548	109	11,542	5,656	792	5,094	32
2549	110	15,882	7,901	1,601	6,380	44
2550	297	19,068	9,470	1,826	7,772	52

ที่มา : สถิติการให้บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงของศูนย์พึ่งได้ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

จากสถิติของผู้หญิงและเด็กที่มารับบริการในศูนย์พึ่งได้นี้ เมื่อแยกประเภทของความรุนแรงที่ได้รับจนต้องมาโรงพยาบาลพบว่า มีความต่างกันระหว่างผู้หญิงกับเด็กชัดเจนคือ สัดส่วนของผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงทางกายมาเป็นลำดับแรก (64%-75%) รองลงมาคือทางเพศ แต่สัดส่วนสูงสุดของเด็กคือการถูกกระทำรุนแรงทางเพศ (64%-68%) รองลงมาคือทางกาย (ตาราง 4) สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศระบุว่า ปัญหานี้ส่งผลเสียหายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นมูลค่าถึง 36,687 ล้านบาทต่อปี ³

³ สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. รายงานการประชุมกระทรวงสาธารณสุข ครั้งที่ 10/2550 วันจันทร์ที่ 19 พฤศจิกายน 2550.

ตาราง 4 การกระจายร้อยละของผู้มารับบริการ จำแนกตามประเภทของความรุนแรง พ.ศ. 2547-2550

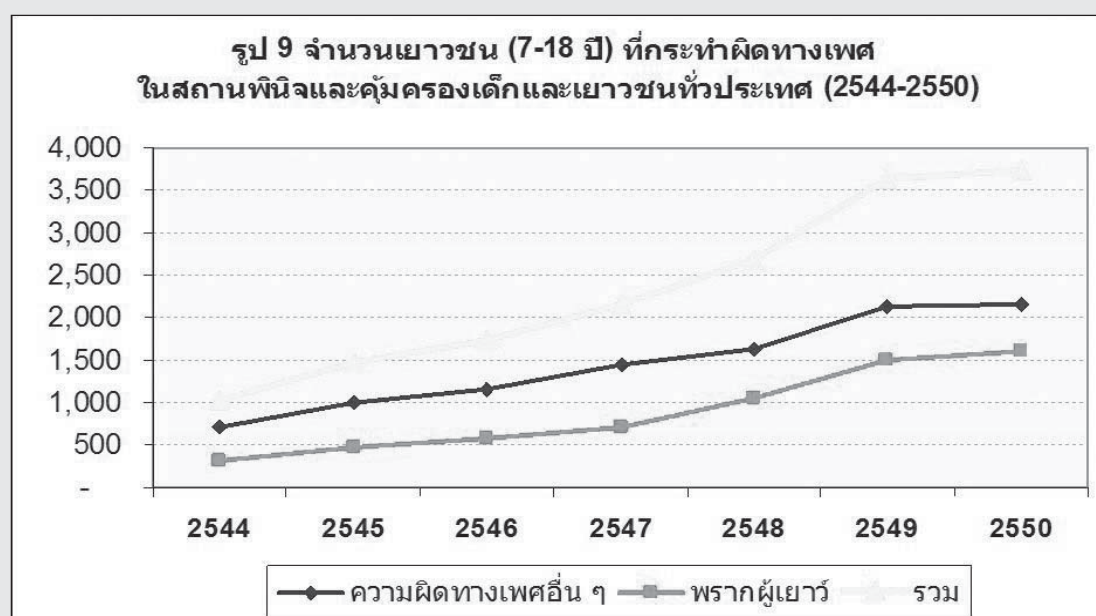
ประเภทของ	2547		2548		2549		2550	
ความรุนแรง	ผู้หญิง	เด็ก	ผู้หญิง	เด็ก	ผู้หญิง	เด็ก	ผู้หญิง	เด็ก
ร่างกาย	64	21	65	23	73	28	75	28
เพศ	28	68	23	67	19	68	18	64
จิตใจ	7	8	10	7	7	3	5	6
ถูกทอดทิ้ง	1	3	2	3	1	1	2	2
รวม: ร้อยละ	100	100	100	100	100	100	100	100
จำนวน	3,504	3,151	6,115	6,096	7,874	7,820	7,599	9,475

ที่มา : สถิติการให้บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงของศูนย์พึ่งได้ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

ขณะที่สถิติจากกระทรวงยุติธรรม ซึ่งถึงจำนวนเยาวชนที่กระทำความผิดละเมิดทางเพศสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2544 อย่างน่าตกใจ (ดูรูป 4) รูปแบบของการละเมิดทางเพศมีทั้งการข่มขืนแบบรูปมโหรี การข่มขืนที่ลงมือคนเดียว ซึ่งบ่อยครั้งเป็นการกระทำโดยเพื่อนชายคนสนิท **เฉลี่ยแล้วมีเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศและถูกจับดำเนินคดีสูงจนถึงวันละ 10 คน** หากรวมผู้กระทำผิดที่จับไม่ได้ ซึ่งคงมีจำนวนมากกว่านี้มาก

205

ที่มา : โครงการสุขภาพคนไทย. 2550. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (คำนวณจากสถิติคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศทั่วประเทศจากสถิติของกลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม)

ควรกล่าวด้วยว่า **มีรายงานที่ชี้ถึงสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศต่อเด็กชัดเจนมากขึ้น** ดังรายงานสถานการณ์เฝ้าระวังเด็กไทยในช่วง พ.ศ. 2548-2549 โดยสถาบันรามจิตติเปิดเผยว่าในปี 2548 มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ถูกละเมิดทางเพศจำนวน 3,825 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 5,211 คนในปี 2549 หรือมีจำนวนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 10 คนต่อวัน เป็น 14 คนต่อวัน (ผู้จัดการรายวัน 29 ธันวาคม 2549) นับเป็นอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 36 ตัวเลขนี้สอดคล้องกับสถิติจากการดำเนินงานของศูนย์ช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กในภาวะวิกฤต (ศูนย์พึ่งได้) ที่เมื่อขยายจำนวนโรงพยาบาลจังหวัดที่เปิดศูนย์พึ่งได้เพิ่มขึ้น และศูนย์พึ่งได้เป็นที่รู้จักกันทั่วไปมากขึ้น ปรากฏว่าผู้หญิงและเด็กที่มาเข้ารับบริการจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2547 มีผู้หญิงและเด็กมารับบริการจากศูนย์ฯ โดยเฉลี่ยร้อยละ 19 ราย และเพิ่มเป็น 47 รายในปี 2550

สถานการณ์ความรุนแรงทางเพศข้างต้นนี้สรุปได้ว่าเด็กผู้หญิงอายุต่ำกว่า 15 ปีเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดในบรรดาผู้ถูกละเมิดทางเพศ ขณะที่ผู้กระทำการละเมิดทางเพศก็มีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ โดยรวมแล้วผลของความรุนแรงทางเพศต่อเด็กและผู้หญิงในระดับบุคคลมีมากมายมหาศาล ไม่ว่าจะเป็น **ผลกระทบทางกาย** มีตั้งแต่บาดเจ็บ พิการ เสียชีวิต เกิดติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์ชั่วคราวหรือเรื้อรัง ติดเชื้อเอชไอวี ตั้งครรภ์ไม่พร้อม การทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยและตกเลือด **ผลกระทบทางจิตใจ** ซึมเศร้า หวาดกลัว เครียด เก็บกด วิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ประณามตนเองฆ่าตัวตาย สูญเสียความรู้สึกทางเพศ กินผิดปกติ บุคลิกภาพเปลี่ยนไป ย้ำคิดย้ำทำ ติดแอลกอฮอล์ และสารเสพติด และ**ในระดับชุมชนและสังคม** ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสุขสงบในสังคม และปัญหาสังคม ได้แก่ การตั้งครรภ์ไม่พร้อม

การทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย ปัญหาสุขภาพเด็กที่อาจแท้งหรือไม่สมบูรณ์ น้ำหนักน้อย หรือพิการ ปัญหาขาดกรรม เช่น ภรรยาบางคนถูกลักขโมยสามีตายหรือฆ่าตัวตาย หรือ ลูกบางคนฆ่าพ่อเพื่อช่วยแม่ ปัญหาสุขภาพจิตในเด็กและในวัยรุ่น และชุมชนไม่มีความสุข

3. ความคืบหน้าในการแก้กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศและข้อห่วงใยที่ติดตามมา

พ.ศ. 2550 เป็นปีที่ต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ของกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ เพราะประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 และมาตรา 277 ว่าด้วยเรื่องความผิดฐานข่มขืนที่ใช้กันมาร่วมครึ่งศตวรรษ ซึ่งเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนด้านผู้หญิงและเด็กเพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง พยายามผลักดันให้มีการแก้ไขกันมาเนิ่นนาน มาประสบผลสำเร็จเมื่อปลายปี 2550 นอกจากนี้ยังมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อตอบสนองต่อความละเอียดอ่อนของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวซึ่งมีความแตกต่างจากปัญหาอาชญากรรมทั่วไป

การแก้กฎหมายข่มขืน แม้ประสบความสำเร็จ แต่ก็ยังคงมีผู้คัดค้าน และมีผู้ตั้งคำถามต่อการใช้ภาษาในกฎหมายเครือข่ายยุติความรุนแรงทางเพศได้ส่งจดหมายเปิดผนึกถึงประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2550 ระบุประเด็นห่วงใยที่ยังคงดำรงอยู่ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 และมาตรา 277 ดังนี้

3.1 กรณีผู้กระทำผิดมีอายุไม่ถึง 18 ปี ให้แต่งงานเพื่อไม่ต้องรับโทษ ซึ่งเครือข่ายยุติความรุนแรงทางเพศมองว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ผิดทาง และอาจนำไปสู่การเกิดปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นจากการที่เยาวชนอาจยังไม่มีความพร้อม

ที่จะสร้างครอบครัว

3.2 แรงจูงใจของการข่มขืนกระทำชำเรา
มีมากกว่าเรื่องสนองความใคร่ การระบุด้วยคำว่า
“เป็นการกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ”
ไว้ในมาตรา 276 และ 277 นั้น อาจทำให้ไม่
สามารถคุ้มครองผู้เสียหายในกรณีที่ผู้กระทำมี
เจตนาอื่น เช่น การแก้แค้น การแสดงอำนาจ
ที่เหนือกว่า การผลิตสื่อลามกที่มุ่งกระตุ้นความใคร่
ในทางกามารมณ์ของผู้เสพสื่อ เพราะการข่มขืน
กระทำชำเราไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงประการ
เดียวคือ การมีอารมณ์ทางเพศเท่านั้น

3.3 กฎหมายยังมีอคติทางเพศเพราะลด
โทษกรณีสามีข่มขืนภรรยา ในวรรค 4 ของมาตรา
276 มีการกำหนดโทษที่ต่ำลงในกรณีที่คู่กรณี
เป็นสามีภรรยา ซึ่งสะท้อนถึงอคติทางเพศของ
ระบบกฎหมายไทยที่ยังคงมองว่า ภรรยามีหน้าที่
ตอบสนองความต้องการทางเพศของสามี ดังนั้น
การบังคับภรรยาให้ร่วมเพศด้วยจึงเป็นเรื่องปกติ
ไม่ใช่อาชญากรรมทางเพศแต่อย่างใด

4. ช่องว่างและความยากลำบากในการแก้ ปัญหาความรุนแรงทางเพศ

(1) ในชั้นรากฐานของปัญหา สังคมไทย
มีวัฒนธรรมทางเพศที่ใช้มาตรฐานซ้อนทางเพศ
มุ่งปลูกฝังและกำกับพฤติกรรมผ่านกรอบการควบคุม
เรื่องเพศของผู้หญิง แต่ปลดปล่อยและส่งเสริมให้
ผู้ชายเรียนรู้และมีประสบการณ์ทางเพศอย่างเจนจัด
เป็นการสร้างระบบเพศภาวะที่ ‘ผู้หญิงไร้เสียงสา
ผู้ชายซ้ำช่อง’ ทำให้การเรียนรู้เรื่องเพศ ทั้งใน
และนอกระบบโรงเรียน เป็นการเรียนรู้ล่อหลอม
และขัดเกล่าให้เพศชายทำร้ายเพศหญิงอย่างไม่รู้ตัว
ขณะที่สอนให้มองไม่เห็นและตีตราผู้ที่มีเพศภาวะ
ทางเลือก ได้แก่ ชายรักชาย หญิงรักหญิง สาว
ประเภทสอง และคนข้ามเพศ (กฤตยา และพิริสรา
2551) มุมมองข้างต้นนี้ ตีตราและตั้งคำถามกับ

ผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศ ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้
เกิดปัญหา

(2) แม้รัฐบาลมีนโยบายเปิดบริการรักษา
พยาบาลแก่ผู้ประสบปัญหาความรุนแรงทางเพศ
ใน ‘ศูนย์พึ่งได้’ ของโรงพยาบาลระดับจังหวัด
ทั่วประเทศ แต่บุคลากรส่วนใหญ่ที่ให้บริการ
ยังขาดความละเอียดอ่อนต่อความหลากหลาย
ทางเพศในคนทุกวัย และทุกชาติพันธุ์ และไม่ไว
ต่อปัญหา คือ ยังขาดทักษะที่จะสามารถระบุได้ว่า
ผู้มาได้รับการรักษาเป็นผู้ถูกระทำรุนแรงทางเพศ
หรือไม่ ขณะที่การทำงานช่วยเหลือและคุ้มครอง
พร้อมให้เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย ยังขาดการ
ประสานงานระหว่างหน่วยงานสหวิชาชีพทั้งภาครัฐ
และเอกชน คือ แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์
นักจิตวิทยา ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทนาย
นักพัฒนา และผู้นำชุมชน

(3) ในกรณีที่ผู้ประสบปัญหาการละเมิด
ทางเพศต้องการแจ้งความเอาผิด เพื่อดำเนินคดี
ต่อผู้กระทำก็ยังคงเป็นไปด้วยความยากลำบาก
ส่วนหนึ่งมาจากวัฒนธรรมที่จะตีตราผู้เสียหาย
โดยเฉพาะหากเป็นผู้หญิง ในขั้นตอนการไต่สวน
และพิจารณาคดีกลับเป็นกระบวนการที่ซ้ำเติมให้
รู้สึกเสมือนกับถูกกระทำรุนแรงซ้ำซ้อน ขณะที่ตัว
บทกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ และทัศนคติ
ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อการอำนวยความสะดวก
ยังมองไม่เห็นความซับซ้อนของการละเมิดทาง
เพศที่มาจากการใช้อำนาจเหนือกว่าบังคับ ซึ่งใน
หลายสถานการณ์คือ ‘command rape’ รวมถึง
การถูกข่มขืนโดยสามี/แฟนหรือกิ๊กของตนเอง

(4) บริการบ้านพักพิงให้เด็กและผู้หญิง
ที่ประสบปัญหาของรัฐ/เอกชนยังมีช่องว่าง
ไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้
ท่วงทันต่อสถานการณ์อย่างเพียงพอ แม้ปัจจุบัน
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
มีบ้านพักพิงอยู่ทุกจังหวัด แต่มีข้อกำหนดเวลา

ที่อนุญาตให้อยู่พักพิงได้สั้น บางแห่ง 3 เดือน แต่บางแห่งก็สั้นเพียง 7 วัน ซึ่งทำให้ไม่สามารถ เยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบปัญหาอย่างมีคุณภาพ และครบกระบวนการ บ้านพักที่มีบริการครบวงจร ในปัจจุบันมีเพียงภาคละ 1 แห่งเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อขนาดของปัญหา

(5) รัฐยังขาดการควบคุมการนำเสนอ ให้เกิดและ/หรือผลิตซ้ำความรุนแรงทางเพศ ที่แฝงฝังอยู่ในสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สื่อสิ่งพิมพ์ ละคร วิทยู โททัศน์ ภาพยนตร์ เกมออนไลน์ รวมทั้งสื่อพื้นบ้าน สื่อโฆษณา และ ฯลฯ แม้จะมีการใช้มาตรการจัดระบบเรตติ้งกับรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์แล้วก็ตาม ขณะที่สื่อเองยังคงผลิตซ้ำ ความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิง และต่อผู้ที่มี เพศภาวะทางเลือกในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะ กรณีข่าวช่มชืด หรือการละเมิดทางเพศอื่น ๆ และความรุนแรงในครอบครัว สื่อยังคงตีพิมพ์รูปถ่าย ผู้เสียหายอย่างเปิดเผย ทั้งที่เป็นข้อห้ามตาม กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ. 2550 แล้วก็ตาม

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อยุติความรุนแรงทางเพศในสังคมไทย

จากสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศข้างต้น ชี้ว่าขนาดของความรุนแรงทางเพศในสังคมไทย นับว่าอยู่ในระดับที่สูงมาก และเป็นปัญหาสังคม ที่สำคัญลำดับต้นๆ คือเป็นปัญหาทั้งทางด้าน สิทธิมนุษยชน และปัญหาสุขภาพของผู้หญิง และเด็กที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม และมีความสำคัญเร่งด่วนที่หน่วยงานและกลไก ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางร่วมกัน แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ข้อเสนอแนะต่อไปนี้ แบ่งเป็นการปรับมุมมองและทัศนคติ โดยผู้เขียน รวบรวมมาจากการเขียนของตนเองที่ผ่านการระดม สมอมนในที่ประชุมมาแล้ว และงานเขียนจาก

เครือข่ายสุขภาพทางเพศและองค์กรอื่น ๆ รวม 22 องค์กร (2551) คือ เสนอให้มีการปรับมุมมอง ของสังคมไทยใหม่ 3 ด้าน และเสนอมาตรการ ปรนรงค์ป้องกันและคุ้มครองผู้เสียหาย 8 ด้านดังนี้

5.1 การปรับมุมมองของสังคมไทย 3 ด้าน

(1) ต่อเรื่องการละเมิดทางเพศ นั้น คือ ต้องเข้าใจว่ารากเหง้ามาจากความสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ มีข้อเท็จจริงจากคดีการละเมิดทางเพศจำนวนมาก ชี้ว่า ในหลายกรณีผู้หญิงหรือเด็กไม่กล้าขัดขืน เพราะตกอยู่ในวงจรของอำนาจที่แยบยล ทำให้ ต้องคล้อยตาม เช่น ความเชื่อเรื่องบทบาท ของภรรยาที่มีหน้าที่บริการทางเพศให้สามี หรือ การยอมมีเซ็กส์เพื่อความรักของฝ่ายหญิง ตลอดจน ถึงการบังคับข่มขู่ด้วยเงื่อนไขเชิงอำนาจในเรื่องอื่นๆ เช่น ใช้สถานภาพความเป็นครูกับศิษย์ ผู้ใหญ่กับ ผู้น้อย พ่อกับลูก ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา นายจ้างกับลูกจ้าง เจ้าหนี้กับลูกหนี้ รุ่นพี่กับรุ่นน้อง มาเป็นแรงกดดันบีบบังคับให้ ‘ผู้หญิง’ ต้องยอม ตามความต้องการ นั่นคือคำอธิบายที่ว่า การข่มขืน/ ละเมิดทางเพศ ไม่ได้หมายความว่าความถึงการต่อสู้และ ร้องรอยบาดเจ็บทางกายเสมอไป แต่ต้องรวมถึง การใช้อำนาจที่มีไม่เท่ากันมากระทำต่อกันด้วย

การมองว่าการละเมิดทางเพศเป็น ปัญหาเชิงอำนาจ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจได้มาก ขึ้นว่า เหตุใดการละเมิดทางเพศจึงเกิดกับกลุ่มเด็ก อายุอ่อนวัยลงเรื่อย ๆ เพราะ “อายุ” ในวัฒนธรรม ไทยนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่อนวัยกว่าต้อง ยินยอมต่ออำนาจของ “ผู้ใหญ่” โดยไม่เกิดการตั้ง คำถาม/การต่อรอง และถ้ามีสถานภาพทางสังคม เข้ามาซ้อนทับเป็นปัจจัยร่วม ดังเช่น ชาวบนหน้า หนังสือพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2549 ที่เกิดกรณีครูระดับ 7 ข่มขืนนักเรียนหญิงอายุ 8 ปี หรือกรณีของอาจารย์ ขอมิเพศสัมพันธ์กับนักเรียน นักศึกษา เพื่อแลกกับ

การให้เกรต จึงเป็นเรื่องที่ต้องหาทางลงมือแก้ไข
จากรากเหง้าของปัญหา

ดังนั้นจึงควรมีการณรงค์สร้างเสริม
ความเข้าใจทุกระดับ ถึงรากเหง้าของการละเมิด
ทางเพศว่ามาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง
ผู้กระทำกับผู้ถูกระทำ โดยควรมีการศึกษาวิจัย
เรื่องนี้ในบริบทสังคมไทยเพื่อหาแนวทางในการ
ปรับมุมมองและแก้ไข้ปัญหา

**(2) ต่อวัฒนธรรมทางเพศในสังคม
ไทย** คือต้องตั้งคำถามวัฒนธรรมทางเพศที่ขัดเกล
ให้ผู้ชายไม่เก็บกดเก็บงำความรู้สึกทางเพศ เมื่อมี
ความต้องการทางเพศแล้วจึงมักไม่ยับยั้งชั่งใจ
และยังสอนให้สะสมประสบการณ์ทางเพศก่อน
การแต่งงานว่า มิใช่เป็นเพียงเรื่องถูกต้อง แต่ถ้า
ยังมีประสบการณ์มาก ก็ยังจะได้รับความนิยม
ยกย่องในกลุ่มเพื่อนมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงข้าม
ก็ควบคุมเรื่องเพศของผู้หญิง สอนให้ผู้หญิงรักษ
สงวนตัว ภาพพจน์ของกุลสตรีไทยคือ รักษา
พรหมจรรย์ไว้จนถึงวันแต่งงาน เป็นแม่บ้านที่
ปรนนิบัติสามีและดูแลสมาชิกทุกคนในบ้าน
การสอนให้ชายพยายามมีประสบการณ์ทางเพศ
ให้เร็วที่สุด ทำให้ผู้ชายไทยไม่มีความละอายต่อ
ในเรื่องเพศ และสังคมไม่รับผิดชอบต่อเพศ
สัมพันธ์ที่ตนเองเป็นคนเริ่มขึ้น

วัฒนธรรมทางเพศที่ว่ามานี้ ก่อให้
เกิดปัญหาต่อผู้หญิงมากกว่าผู้ชายอย่างเห็นได้ชัด
เลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างยิ่ง และลดทอนคุณค่า

ของความเป็นหญิง และขัดเกลให้ผู้ชายทำร้าย
ทางเพศต่อผู้หญิงที่มีแม่ หรือพี่สาว น้องสาว
ตนเอง และนี่คือรากเหง้าของความรุนแรงทางเพศ
ที่ผู้หญิงไทยจำนวนมากต้องประสบ

**จึงควรต้องรณรงค์และสร้าง
‘วัฒนธรรมทางเพศใหม่’** คือเน้นค่านิยมเรื่อง
เพศสัมพันธ์ที่มีสุขภาวะให้เกิดขึ้นในสังคมไทยให้ได้
นั่นคือเพศสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทุกครั้ง ต้องมาจากความ
สมัครใจ ไม่บังคับ ต้องเป็นเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย
ไม่เสี่ยงต่อการเกิดโรค หรือผลที่ไม่ต้องการคือ ท้อง
ไม่พร้อม นั่นคือเพศสัมพันธ์ทุกครั้งต้องมีฐานมา
จากความรับผิดชอบในความสัมพันธ์นั้น ๆ ด้วย

**(3) เสริมสร้างวัฒนธรรมไม่ยอมรับ
เรื่องความรุนแรงทางเพศทุกรูปแบบ** โดยรัฐต้องมี
นโยบายและมาตรการสนับสนุนองค์กรภาครัฐ
และภาคประชาสังคม ในการรณรงค์ผ่านสื่อทุกชนิด
ให้ร่วมต่อต้าน ความรุนแรงทางเพศ และ
ประชาสัมพันธ์ให้ช่วยกันสอดส่องดูแล เพื่อร่วมกัน
ขจัดปัญหานี้ในสังคมไทย รวมถึงการสร้างมุมมอง
ใหม่ต่อผู้ถูกระทำ ความรุนแรงทางเพศ คือไม่ตีตรา
และต้องสร้างเสริมพลังอำนาจ ให้ผู้ถูกระทำ
สามารถก้าวข้ามผ่านปัญหาไปได้

5.2 การสร้างเสริมมาตรการรณรงค์ ป้องกันและคุ้มครองรวม 8 ด้าน⁴

**(1) จัดให้มีการเรียนการสอน
เพศศึกษารอบด้าน⁵ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับ**

⁴ ปรับจากข้อเสนอของเครือข่ายสุขภาวะทางเพศและองค์กรอื่น ๆ 22 องค์กร. 2551. การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่อง
สุขภาวะทางเพศ 3 ด้าน: ความรุนแรงทางเพศ การตั้งครภภที่ไม่พร้อม และเรื่องเพศกับเอดส์/โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
เพื่อเสนอในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 11-13 ธันวาคม พ.ศ. 2551. รายงานเสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

⁵ หมายถึงกระบวนการต่อเนื่องของชีวิตในการเรียนรู้ การปลูกฝังทัศนคติ ความเชื่อ และคุณค่าของอัตลักษณ์ทางเพศ
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และความสัมพันธ์แบบรักใคร่เชิงพิศวัต มีสาระเกี่ยวกับการพัฒนาการทางเพศ สุขภาพ
อนามัยเจริญพันธุ์ ความปรารถนา ภาพพจน์ในร่างกายตัวเอง และบทบาททางเพศภาวะต่าง ๆ เพศศึกษารอบด้าน
จึงนำเสนอและค้นหาเรื่องราวเกี่ยวกับระบบชีววิทยาที่เกี่ยวกับเพศ สังคมวัฒนธรรม จิตใจ และวิญญานที่เกี่ยวกับ ‘เพศ’
ของมนุษย์

นักเรียนทุกชั้น เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาวะทางเพศ เนื้อหาหลักสูตรต้องสอดแทรกการเรียนรู้เรื่องเนื้อตัวร่างกายตนเอง เรื่องเพศกับเอดส์ เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ และทักษะการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูผู้สอนทุกคนต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการสอนเรื่องเพศศึกษาครบด้าน เพื่อแก้ปัญหาการนำครูที่ไม่มีทักษะและไม่มี ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาครบด้านมาสอน และกำหนดให้การจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศ ศึกษาครบด้านในโรงเรียน เป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่ง ของการประกันคุณภาพการศึกษาของทุกโรงเรียน

(2) สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบ

การให้คำปรึกษา โดยเน้นการสร้างเสริมกระบวนการ ให้การปรึกษาแบบเสริมศักยภาพและสร้างทางเลือก (empowerment and option counseling) และการให้คำปรึกษาก่อนและหลังเผชิญปัญหา (pre - post counseling) ในที่นี้เสนอให้สร้าง หลักสูตรการให้คำปรึกษาแบบก้าวหน้าที่เน้นปรับ ทักษะคิดและฐานคิดของผู้ให้คำปรึกษาให้คำนึงถึง ความแตกต่างทางอาชีพ ศาสนา วัย เพศวิถี ชาติพันธุ์ ของผู้รับคำปรึกษา และเข้าใจถึง วัฒนธรรมทางเพศที่ครอบงำและกดขี่ (dominant culture and oppression) เพื่อให้ผู้ให้คำปรึกษา เกิดทักษะการรับฟังอย่างตั้งใจ ร่วมสร้างทางเลือก ของชีวิตกับผู้รับคำปรึกษา เป้าหมายคือเพื่อ สร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาความรุนแรงทางเพศ ในระยะยาวอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำมาใช้ป้องกัน และแก้ไขปัญหาการตั้งท้องที่ไม่พร้อม ลดการ ระบาดของเชื้อเอชไอวี/เอดส์ และโรคติดต่อ ทางเพศสัมพันธ์ บุคลากรที่ให้คำปรึกษาสำคัญ ๆ คือ ครู/อาจารย์แนะแนวในสถานการศึกษา ทุกระดับ บุคลากรในสถาบันที่ทำงานด้าน สุขภาพจิต ในบริการขององค์กรภาคประชาสังคม ในโรงพยาบาล จังหวัด/ชุมชน ควรได้รับการ อบรมตามหลักสูตรแบบก้าวหน้าข้างต้น นอกจากนี้

นี้ ต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนระบบการ ปรึกษาโดยกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเดียวกัน รวมถึงพัฒนาเครือข่ายผู้ให้การปรึกษาและการส่ง ต่อ

(3) พัฒนาศักยภาพพยาบาล

ต่อผู้ประสบปัญหาความรุนแรงทางเพศให้ละเอียด อ่อนต่อความหลากหลายทางเพศในคนทุกวัย และทุกชาติพันธุ์ และไวต่อปัญหา คือ มีทักษะที่ จะสามารถระบุได้ว่าผู้มารับการรักษาเป็นกรณี ใดถูกระทำรุนแรงทางเพศหรือไม่ โดยหน่วยงานรัฐ ควรสนับสนุนการจัดอบรมบุคลากรสหวิชาชีพ ทั้งภาครัฐและเอกชน (แพทย์ พยาบาล นักสังคม สงเคราะห์ นักจิตวิทยา ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทนาย นักพัฒนา และผู้นำชุมชน) ที่เกี่ยวข้องให้ม ีความรู้และความเข้าใจในปัญหาความรุนแรง ทางเพศ และเพื่อให้เกิดสหวิชาชีพให้ความ ช่วยเหลือ และส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง บริการต่อไปนี้ด้วย

- จัดให้มีแหล่งงบประมาณในการ รักษาพยาบาลและคุ้มครองผู้ถูกระทำรุนแรง ทางเพศ โดยเป็นความร่วมมือบริหารจัดการงบ ประมาณจากกองทุนฉุกเฉินของ สปสช. กองทุน ประกันสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ กรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่ง ชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสวัสดิการ รักษาพยาบาลส่วนราชการ

- จัดให้มีศูนย์บริการอนามัย เจริญพันธุ์ที่เป็นมิตรกับเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชน ที่ประสบปัญหาความรุนแรงทางเพศ เยาวชนที่ ท้องไม่พร้อม เยาวชนติดเชื่อ เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ และเยาวชนกลุ่มหลากหลายทางเพศในทุกจังหวัด โดยมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรม และปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์ของเยาวชนเพียงพอ เป็นผู้ให้บริการ

(4) สนับสนุนการจัดตั้งที่พักพิงและคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ประสบปัญหาความรุนแรงทางเพศ อย่างน้อยในทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นหน่วยงานที่ทำงานกับปัญหาความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีคุณภาพ เพียงพอ ครอบคลุมและครบวงจร คือ รับแจ้งเหตุ ให้คำปรึกษา ให้ที่พักพิง และฟื้นฟูสภาพทางกาย จิตใจและสังคม พร้อมๆ กับการสร้างเสริมกลไกการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันเหตุ ลดความรุนแรงของความเสียหาย และคุ้มครอง/เยียวยาให้ผู้เป็น “เหยื่อ” กลับคืนสู่ความเป็น “ผู้ผ่านพ้น” ประสบการณ์เลวร้ายได้โดยเร็ว ในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้าน เช่น ทางกฎหมาย การดำเนินคดี และการรักษาพยาบาล ต้องมีการประสานสัมพันธ์ และทำงานประสานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือด้านนั้น ๆ โดยตรงต่อไป รวมถึงการสร้างเสริมประสิทธิภาพการทำงานของศูนย์รับแจ้งเหตุ (ที่มีอยู่หลายหน่วยงาน) โดยการประสานสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการทำงานกัน

(5) เสริมสร้างแบบแผนในการดำเนินคดีอย่างเที่ยงธรรมต่อผู้เสียหาย โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ในทุกระดับจากโรงพัก ถึงศาล โดยขจัดมายาคติที่ครอบงำกระบวนการยุติธรรม ทั้งในเชิงตัวบทกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติต่างๆ และทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อประเด็นความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ

(6) สร้างเสริมเครือข่ายการทำงานสุขภาวะทางเพศทั้ง 3 ประเด็นระหว่างองค์กร

ปกครองท้องถิ่น (อปท.) กับองค์กรชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญห สุขภาวะทางเพศทั้ง 3 ด้าน จากทรัพยากรของ อปท. ทั้งนี้ต้องสร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชนด้วย พื้นฐานสำคัญคือ ชุมชนต้องสามารถเป็นที่พึ่งในเบื้องต้นได้ และอาจส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เชี่ยวชาญต่อไป ถ้ากรณีที่เกิดขึ้นรุนแรงมากเกินไปกว่าชุมชนจะเยียวยาได้

(7) สนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรที่ทำงานตรวจสอบสื่อและองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อดำเนินการทางกฎหมายกับสื่อทุกชนิดที่ละเมิดทางเพศ เพราะความรุนแรงทางเพศมักแฝงฝังอยู่ในสื่อต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ ละคร วิทยู โททัศน์ ภาพยนต์ เกมออนไลน์ รวมทั้งสื่อที่บ้าน สื่อโฆษณา และ ฯลฯ ซึ่งยังขาดการควบคุมอย่างแท้จริงและสนับสนุนการรณรงค์กับผู้ผลิตสื่อเพื่อปรับมุมมองเรื่องความรุนแรงทางเพศ รวมถึงการสร้าง เนื้อหาหรือวิธีการนำเสนอที่เน้นเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศภาวะต่าง ๆ ทั้งหญิงชายและเพศที่สามว่ามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน

(8) รมรณรงค์ชี้แจง ทำความเข้าใจ และเรียกร้องไปยังพรรคการเมือง นักการเมือง รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสมาชิก ให้พรรคการเมืองและนักการเมืองยอมรับเป็นสัญญาประชาคมว่าต้องมุ่งแก้ปัญหาความรุนแรงทางเพศอย่างจริงจัง เพื่อให้ร่วมผลักดันกฎหมายใหม่และระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องให้มีความเที่ยงธรรมต่อผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหานี้

◆◆◆◆◆◆◆◆

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา วาสนา อัมเมม. 2551. 'เช็กส์ครั้งแรกของคนไทย... ต้องการหรือถูกบังคับคู่นอนคือใคร และใช้อย่างหรือไม่?' ใน *มติ 'เพศ' ในประชากรและสังคม*. กฤตยา อาชวนิจกุล และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (บรรณาธิการ): 30-46. เอกสารวิชาการหมายเลข 346. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- กฤตยา อาชวนิจกุล ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา วาสนา อัมเมม อุษา เลิศศรีสันต์. 2546. *ความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง*. เอกสารวิชาการหมายเลข 271. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และพรสิรา แซ่ก้วย. 2551. 'การควบคุมเรื่องเช็กส์กับเพศวิถีที่เปลี่ยนไป' ใน *มติ 'เพศ' ในประชากร และสังคม*. กฤตยา อาชวนิจกุล และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (บรรณาธิการ): 80-95. เอกสารวิชาการหมายเลข 346. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. 2542. 'ความรุนแรงต่อผู้หญิง: ภัยเงียบ ภัยมืด และภัยสว่าง บนทุกเส้นทางชีวิตผู้หญิง'. ใน *ร้อยสร้างองค์ความคิดผู้หญิงกับสุขภาพ*. พิมพ์วัลย์ บุญมงคล, นิภรณ์ สันทจริยา และคันสนีย์ เรืองสอน (บรรณาธิการ): 487-544. กรุงเทพฯ: เจนเดอร์เพรส.
- กุลภา วจนสาระ. 2551. *มี 'เรื่อง' เพศแบบไหนในห้องสมุดและในข่าว*. รายงานในชุดโครงการวิจัย 'การวิจัยและการพัฒนาฐานข้อมูลเรื่องเพศวิถี เพศภาวะ และสุขภาพทางเพศ' แผนงานสร้างเสริมสุขภาพทางเพศ ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และมูลนิธิสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- เครือข่ายสุขภาพทางเพศและองค์กรอื่น ๆ 22 องค์กร. 2551. *การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องสุขภาพทางเพศ 3 ด้าน: ความรุนแรงทางเพศ การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม และเรื่องเพศกับเอดส์/โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เพื่อเสนอในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 11-13 ธันวาคม พ.ศ. 2551*. รายงานเสนอต่อคณะกรรมการ สุขภาพแห่งชาติ.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. *รายงานสุขภาพคนไทย 2549*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. *รายงานสุขภาพคนไทย 2550*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. รายงานการประชุมกระทรวงสาธารณสุขครั้งที่ 10/2550 วันจันทร์ที่ 19 พฤศจิกายน 2550.
- Finkelhor, D. 1984. *Child Sexual Violence: New Theory and Research*. New York: Free Press.
- Jejeebhoy, Shireen J. and Sarah Bott. 2003. *Non-consensual sexual experiences of young people: A review of the evidence from developing countries*. Population Council Regional Working Papers No.16. South and East Asia.
- Sanderson, R. 1995. *Child Sexual Abuse: Sociological Perspective*. London: Sage.
- World Health Organization (WHO). 2002. *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization.

ความรุนแรงในครอบครัว ภัยเงียบของสังคม

โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์*

ความรุนแรงในครอบครัวภัยเงียบของสังคม

ความรุนแรงในบ้าน

เป็นอาชญากรรมเงียบในครอบครัว ผู้ถูกกระทำคือภรรยาและลูก หลายรายรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต

ความรุนแรงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และซับซ้อนอยู่ในความคิดและจิตวิญญาณของผู้คน หลายคนแสดงความรุนแรงออกมาทั้งโดยไม่ตั้งใจและไม่เจตนา ทำไปโดยไม่รู้นั่นคือความรุนแรง

“ความรุนแรง” คือ พฤติกรรมการใช้อำนาจในการควบคุม หรือบังคับขู่เข็ญผู้อื่นให้เกิดความกลัว เช่น การทำร้ายร่างกาย การข่มขืน และการทารุณกรรมทางด้านจิตใจ เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ที่ผิดปกติ สาเหตุส่วนใหญ่จะมาจากปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาทางเพศ ปัญหาการกดขี่แรงงานเด็ก โดยผู้หญิง เด็ก และผู้สูงอายุ มักจะตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวถึงร้อยละ 70 - 80

ผู้ที่กระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมของความรุนแรงที่เราพบเห็นในสังคมส่วนใหญ่ร้อยละ

90 มักเป็น **“ผู้ชายในครอบครัว”** โดยจะกระทำกับบุคคลในครอบครัวหรือคนใกล้ชิด และความรุนแรงในครอบครัวมักถูกเก็บเป็นความลับ โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกิดจากการล่อลวงละเมิดทางเพศในครอบครัว เด็กจะได้รับผลกระทบและสะท้อนใจมากเป็นหลายเท่ายิ่งกว่าบุคคลภายนอกกระทำ ความรุนแรงในปัจจุบันกำลังมีอัตราสูงขึ้นเรื่อยๆ และกำลังเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญยิ่ง

ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจะเกิดภาวะภัยอันตรายรุนแรง เป็นโรคทางภาวะจิตใจที่เรียกว่า **พีทีเอสดี (Post Traumatic Stress Disorder)** มีอาการวิตกกังวลเป็นประจำ พว นอนฝันร้าย หากมีอาการมากจะหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตายหรือตอบโต้สามิจนถึงกับพลั้งมือฆ่าได้

ผลของความรุนแรงนอกจากจะส่งผลต่อสุขภาพกายและจิตของผู้หญิงและเด็กแล้วยังส่งผลต่อสังคม ทั้งด้านค่าใช้จ่ายในการรักษา

* ศาสตราจารย์นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์ จิตแพทย์ ประจำคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. วิทยากร บรรยายหัวข้อ “ความรุนแรงต่อผู้หญิงจากมุมมองแพทย์” ในโครงการสัมมนา “กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงกับการปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล” วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมฮอลิเดย์อิน รีสอร์ท รีเจนท์บีช ชะอำ.

พยาบาล ด้านสวัสดิการสังคมที่รัฐและเอกชน ต้องให้ความช่วยเหลือต่อผู้ประสบชะตากรรม ซึ่งคิดเป็นมูลค่ามหาศาลอย่างที่คาดคิดไม่ถึง

ความรุนแรงในครอบครัวจึงถือเป็น อาชญากรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างกับอาชญากรรม อื่นตรงที่มักเกิดขึ้นภายใต้หลังคาบ้าน ซึ่งคนทั่วไป เข้าใจว่าจะเป็นสถานที่ปลอดภัยที่สุด ทำให้เป็น อาชญากรรมที่ยากแก่การป้องกันมากที่สุด เพราะผู้กระทำส่วนใหญ่คือสมาชิกในครอบครัว การระมัดระวังหรือการป้องกันตนเองจึงเป็นสิ่งที่ ถูกมองข้าม เป็นผลให้โอกาสในการกระทำรุนแรง เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แล้วแต่เป็น **“ปัญหาสังคมกึ่ง อาชญากรรม”** ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน

เมื่อการกระทำรุนแรงในบ้านเกิดขึ้น สมาชิกในครอบครัวมักช่วยกันปกปิดและไม่ต้องการ เอาผิด ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วการปกปิดและ ปลดปล่อยให้เรื่องราวเงียบไปไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ ดีขึ้นแต่อย่างใด แต่กลับเป็นการสนับสนุนให้ สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลงไปอีก การนิ่งเฉยของ คนในบ้านหรือคนในชุมชนต่อปัญหานี้ นอกจาก เป็นการทำลายระบบกลไกคุ้มครองทางสังคมที่ว่า ผู้กระทำผิดควรได้รับการลงโทษแล้ว ยังอาจทำให้ ความรุนแรงในชีวิตคู่ทวีความรุนแรงหรือขยายวง กว้างออกไป เพราะผู้กระทำรุนแรงไม่ได้สำนึกว่า สิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ขณะเดียวกัน ยังเป็นการตอกย้ำความเชื่อที่ว่า **“ความรุนแรง ในบ้านเป็นเรื่องส่วนตัว และเป็นปกติธรรมดา”**

เป็นการส่งเสริมให้เกิดความรุนแรง ในชีวิตคู่เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจ ว่าในอดีตที่ผ่านมาไม่นาน รัฐและคนส่วนใหญ่ ในสังคมมักมองข้ามและละเลยต่อปัญหาที่ผู้หญิง ถูกกระทำรุนแรงโดยคู่ของตนเอง

สถิติความรุนแรงในครอบครัว

ข่าวความรุนแรงมีให้พบเห็นอย่างคุ้นเคย ตามหน้าหนังสือพิมพ์ และนับวันจะทวีความ รุนแรงขึ้น จากการเก็บตัวเลขและสถิติพบว่า

อายุสูงสุดของผู้ถูกระทำรุนแรงคือ แม่เฒ่าอายุ 106 ปี

ส่วนอายุของผู้กระทำจากน้อยที่สุดไปถึง มากที่สุดคือ 11 - 85 ปี

จากการรวบรวมสถิติความรุนแรงใน ครอบครัวไทยปี พ.ศ. 2546 พบว่ามีคู่สามีภรรยา ฆ่ากันตาย 184 ราย ซึ่งในจำนวนนี้เป็นกรณีที่ตก เป็นข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ โดยสามีเป็นผู้ลงมือ 91 ราย แบ่งเป็นสามีฆาตรกร 30 ราย สามีฆ่า ตัวตาย 24 ราย และสามีฆาตรกรและฆ่าตัวเอง ตาย

ในกรณีที่ภรรยาเป็นฝ่ายลงมือกระทำพบ ทั้งหมด 44 ราย แบ่งเป็นภรรยาฆ่าสามี 20 ราย ภรรยาฆ่าตัวตาย 13 ราย และภรรยาฆ่าสามีและ ฆ่าตัวเองตาย

นอกจากนี้ ข้อมูลจากองค์กรพัฒนาเอกชน ด้านเด็กและผู้หญิงที่ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ตก เป็นเหยื่อของความรุนแรงพบว่า จำนวนของผู้ที่มา ปรีกษาและขอความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนา เอกชน โดยเฉพาะเรื่องความรุนแรงในบ้าน และ การถูกล่วงเกินทางเพศมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี

จากสถิติผู้โทรศัพท์ปรึกษาปัญหา กับมูลนิธิ ศูนย์ฮอตไลน์ใน 6 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2543 มีผู้ปรึกษาปัญหาความรุนแรงในบ้าน 891 ราย และปัญหาถูกข่มขืน 131 ราย

สถิติผู้หญิงที่ขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิ ผู้หญิงในปี พ.ศ. 2544 รวม 217 คนเกิดจากปัญหา ความรุนแรงในชีวิตคู่ 103 ราย หรือร้อยละ 47 ซึ่งใกล้เคียงกับสถิติการให้คำปรึกษาของมูลนิธิ เพื่อนหญิงในปีเดียวกัน จากผู้มาขอคำปรึกษา

869 ราย เป็นกรณีความรุนแรงที่ผู้หญิงประสบ
จากสามีตนเองร้อยละ 45

**ผลการวิจัยยังยืนยันว่าผู้หญิงไทยถูก
ทุบตีและทำร้ายจากสามีหรือคู่รักอยู่ในสัดส่วน
ระหว่างร้อยละ 20 - 50**

**จากการสำรวจพบว่าผู้ชายไทยในเขต
กรุงเทพฯ จำนวน 619 คนยอมรับว่าเคยทุบตี
และทำร้ายภรรยาถึงร้อยละ 20**

**ผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขต
กรุงเทพฯ ร้อยละ 50 บอกว่า ถูกสามีทุบตีอยู่เสมอ**

ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงมากกว่าร้อยละ 40
ที่มารับบริการผู้ป่วยนอกที่โรงพยาบาลจังหวัด
ในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2540 ยอมรับว่าได้รับความ
ทุกข์ทรมานจากการถูกทำร้ายทางกาย และ
จิตใจจากสามี

ปัญหาความรุนแรงได้ขยายตัวไปสู่หายนะ
และนำไปสู่ความตาย จากข้อมูลมรณบัตรของ

กระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2531-2541 พบว่า
เฉพาะปี พ.ศ. 2541 มีผู้ถูกทำร้ายจนเสียชีวิตรวม
3,734 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 6.1 ต่อประชากร
แสนคน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในอายุระหว่าง 15-54 ปี

กองระบาดวิทยาพบว่า ผู้บาดเจ็บจากการ
ถูกทำร้ายรวม 13,279 คน (ในจำนวนนี้ตาย 420
คน) โดยในโรงพยาบาลจังหวัดเกือบทุกแห่งพบว่า
มีการทำร้ายทางเพศในเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี

ข้อมูลทางหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ไทยรัฐ
มติชน ข่าวสด และกรุงเทพธุรกิจจากเดือนมกราคม
ถึงตุลาคมปี พ.ศ. 2545 พบว่ามีเด็กและผู้หญิง
ตกเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว
134 ราย ถูกละเมิดทางเพศ 194 ราย ซึ่งใน
ความเป็นจริงคนมักไม่กล้าแจ้งความ ไม่กล้ารายงาน
ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น กลัวไม่ปลอดภัย
กลัวเสียชื่อเสียง กลัวอิทธิพลของผู้กระทำ และ
กลัวไม่ได้รับความเป็นธรรม

ข้อมูลจากมูลนิธิศูนย์พิทักษ์เด็ก ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2543 พบว่า ปัญหาความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กรวม 3,253 ราย เป็นการล่วงละเมิดทางเพศ 873 ราย การทำร้ายจิตใจ 359 ราย การค้าเด็ก 1,277 ราย

ความรุนแรงในครอบครัวจึงส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากพิจารณาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนก็จะพบจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ จากปี พ.ศ. 2536 จำนวน 10,061 คน เพิ่มขึ้น 30,668 คนในปี พ.ศ. 2540 ทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่มีสถานที่เพียงพอ เกิดความแออัด และดูแลไม่ทั่วถึง

ปมปัญหาความรุนแรง

ผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวจะไม่กล้าพูดคุยนอกจากเป็นเรื่องราวในครอบครัวจากผู้หญิงที่มารับการบำบัดพบว่า ส่วนใหญ่สามีมีปัญหาด้านจิตใจ

จากสถิติขององค์การอนามัยโลกปรากฏชัดเจนว่า มีผู้หญิงถูกสามีกระทำรุนแรงถึงร้อยละ 70 รวมถึงลูกจะถูกกระทำถึงร้อยละ 20 และผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงจะเจ็บป่วยจนต้องออกจากงาน และต้องเสียค่ารักษาพยาบาลที่สูงตามมาอีกด้วย

ผลที่เกิดตามมาคือ ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าจะต้องยอมรับสัมพันธภาพเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของฝ่ายที่ก้าวร้าวและแข็งแกร่งกว่าเสมอ เพราะส่วนใหญ่ฝ่ายหญิงมักเป็นฝ่ายที่ยอมรับสภาพการตกเป็นเบี้ยล่างและสั่งสมความรู้สึกหวาดกลัว เจ็บแค้น รวมทั้งเก็บกดความโกรธเคือง

ดังกล่าวไว้ตลอดเวลา รอการระเบิดทางอารมณ์ตอบโต้ ระบายต่อบุตรหลาน สร้างบุคลิกภาพสร้างตัวตนแห่งตนเองในภาพลักษณ์ใหม่ที่ชื่นชหายาบกระด้าง หรือแตกต่างไปจากเดิม

ดังนั้นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่ได้รับการแก้ไข เพราะผู้หญิงมักลังเลที่จะแสดงความรู้สึก และจะรู้สึกตำหนิตนเองมีความอาย และยังคงรักภักดีต่อผู้กระทำ

สังคมจึงจัดการปัญหาความรุนแรงจากสามีทำร้ายภรรยาหลายหลากวิธี เช่น การปล่อยให้เรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นเพียง “เรื่องภายในครอบครัว” ที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องจัดการแก้ไขปัญหากันเอง ไม่ใช่เรื่องของคนนอกครอบครัวจะเข้าไปเกี่ยวข้อง

กลไกการช่วยเหลือในสังคมจึงไม่เอื้ออำนวยต่อผู้ถูกกระทำเท่าที่ควร เพราะสังคมยังยึดติดความคิดที่ว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็น “ประเด็นส่วนตัว” ไม่ใช่ “ประเด็นสาธารณะ” เป็นความผิดความเมีย ไม่เกี่ยวข้องกับสังคม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการแจ้งความหรือการร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีที่สถานีตำรวจก็มักจะเป็นกระบวนการให้ยอมความ หรือเป็นเพียงบันทึกประจำวัน

อุปสรรคสำคัญในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงเกิดจากความไม่ตระหนักถึงปัญหาของสังคมโดยรวม เพราะมองว่าการที่ผู้หญิงถูกทำร้ายเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้หญิงเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกทำร้ายโดยสามี ก็เป็นเรื่องทำนองลึนกับฟันภายในครอบครัว ไม่ใช่ประเด็นทางสังคมแต่อย่างใด

จนกระทั่งเดือนพฤศจิกายนปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาที่รัฐบาลไทยได้กำหนดให้เดือนพฤศจิกายนของทุกปีเป็นเดือนแห่งการรณรงค์เพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

“ความรุนแรง” เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งต่อร่างกาย และจิตใจของผู้ถูกรกระทำ และคนที่อยู่รอบข้าง ดังที่มีตัวอย่างให้พบเห็นกันอยู่ทุกวัน เช่น กรณีพ่อทุบตีแม่ เด็กก็อาจจะถูกทุบตีไปด้วย เด็กที่ถูกทุบตี ทำร้าย หรือเห็นความรุนแรง อยู่เสมอจะฝังใจเรื่องความรุนแรง เด็กจะเข้าใจผิดว่าปัญหาแก้ไขได้ด้วยความรุนแรง ซึ่งที่แท้จริงแล้ว ปัญหาทุกปัญหาควรแก้ไขด้วยเหตุผล ด้วยการพูดคุยทำความเข้าใจ นอกจากนี้การอยู่ในภาวะแวดล้อมที่มีความรุนแรง เด็กจะซึมซับเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรงโดยไม่รู้ตัว เด็กจะกระทำความรุนแรงต่อเพื่อน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะกระทำความรุนแรงต่อครอบครัวตนเอง ต่อสัตว์เลี้ยงของตนเอง

จะเห็นได้ว่า **“ความรุนแรง”** ถ่ายทอดจากพ่อ แม่ ลูก หลาน เหลน ต่อไป ถ้าเราปล่อยให้ความรุนแรงเกิดขึ้น ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ความรุนแรงก็อยู่ในสังคมตลอดไป จึงเป็นเหตุผลว่าเราต้องป้องกันไม่ให้ความรุนแรงแพร่ขยาย

ถ่ายทอดเป็นวัฏจักรที่ไม่ดีไปเรื่อยๆ

รูปแบบความรุนแรง

รูปแบบของความรุนแรงที่เราพบเห็นมีหลายรูปแบบ ได้แก่

ความรุนแรงต่อสตรี หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นผล หรืออาจเป็นผลให้เกิดการทำร้ายร่างกาย ทางจิตใจ และทางเพศ เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรี รวมทั้งการขู่เข็ญ กีดกัน จำกัดเสรีภาพ ทั้งในที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว

ความรุนแรงต่อเด็ก หมายถึง การที่เด็กได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกครอบครัว จนเป็นเหตุให้เด็กได้รับอันตราย บาดเจ็บ กระทั่งกระทบกระเทือนทางด้านร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ตลอดจนการถูกละเลย ไม่สนองตอบความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร การดูแลสุขภาพ และการอบรมเลี้ยงดู

สิ่งบอกเหตุ 8 ประการของพ่อแม่ที่มีแนวโน้มในการทำร้ายบุตร

1. ทะเลาะเบาะแว้ง ตบตีกันตลอดเวลา
2. ดิฉันเสพติด
3. ถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็ก เก็บกด และขาดที่พึ่ง
4. คิดว่าลูกเป็นสมบัติของตนเอง
5. หมกมุ่นเรื่องเพศ
6. ไม่ผูกพันกับลูก
7. เมาสุราเป็นอาชญา
8. ชอบเล่นการพนัน

ความรุนแรงต่อร่างกาย เป็นความรุนแรงที่ใช้กำลัง หรืออุปกรณ์ใดๆ เป็นอาวุธ มีผลทำให้ผู้ถูกกระทำบาดเจ็บต่อร่างกาย เช่น การตบ ผลัก หยิก กัด ขว้าง ปา ทบ ตี เตะ ต่อย และร้ายแรงถึงขั้นใช้อาวุธ จนนำไปสู่การฆาตกรรม ซึ่งระดับความรุนแรงจะแตกต่างกันออกไป ทำให้ผู้เป็นเหยื่อเกิดอาการฟกช้ำดำเขียว บวมช้ำ แขนงหน้าอก หายใจไม่ออก กระตุกหัก และเสียชีวิตได้

ส่วนที่รุนแรงที่สุดคือความรุนแรงทางเพศ เป็นการกระทำในลักษณะข่มขืน ลวนลามทางเพศ บังคับให้ร่วมหลับนอน และมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอมพร้อมใจ การละเมิดสิทธิทางเพศต่างๆ รวมทั้งแต่การอวดอวัยวะเพศ การจับต้อง ลูบคลำ ทั้งการกระทำกับเด็กหรือทำให้เด็กจับอวัยวะเพศของตน ให้เด็กดูสื่อลามก ถ่ายรูปไปเด็ก การสำเร็จความใคร่กับเด็ก หรือกระทำต่อหน้าเด็ก การใช้ปากกับอวัยวะเพศเด็ก หรือให้เด็กใช้กับตน ถือว่าเป็นการลวนลามทางเพศทั้งสิ้น

ส่วนความรุนแรงต่อจิตใจ คือ การกระทำหรือละเว้นไม่กระทำ ทอดทิ้ง เพิกเฉย ไม่ดูแล

ไม่ใส่ใจ ไม่ให้เกียรติ การทำร้ายจิตใจมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียใจ เสียสิทธิ และเสรีภาพ เช่น การพุดจาตูกถูก ด่าทอ เหยียดหยาม การก้าวร้าวทางวาจา การรบกวนรังควาน ปล่อยปละทอดทิ้ง ปฏิเสธสิทธิที่พึงมีพึงได้ การแสดงความเป็นเจ้าของที่มากเกินไป การรุกรอนสิทธิด้านทรัพย์สินเงินทอง และทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น

อะไรคือความรุนแรงในครอบครัว?

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำที่ส่อว่ามีเจตนาจะทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ อันเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกาย หรือทางเพศ และบาดแผล ซึ่งอาจมีตั้งแต่เล็กน้อยไปจนรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการทำร้ายจิตใจระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ครอบครัวเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นจาก

- สามิทำร้ายภรรยา
- การทำร้ายคู่สมรส
- ผู้หญิงถูกทำร้ายจากคู่รักของตนเอง
- บิดา หรือมารดาทำร้ายบุตร
- ผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพ หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ
- พี่น้อง รวมทั้งเครือญาติทำร้ายกัน
- ผู้ที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจสังคม
- ภรรยาทำร้ายสามี ซึ่งมีเพียงส่วนน้อย

ทำไมผู้ชายถึงทำร้ายผู้หญิง?

พฤติกรรมของความก้าวร้าวและรุนแรงมาจากปมหลัง หรือภูมิหลังของครอบครัวจากบุคลิกภาพส่วนตัว

ผู้ที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ไม่ปกติ จากครอบครัวที่นิยมใช้ความรุนแรงในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ก็จะใช้ความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาในชีวิตตัวเองเช่นเดียวกัน ผนวกกับความกดดันจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ยิ่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและรุนแรงมากขึ้น

ผู้ชายที่ใช้ความรุนแรงมักจะมีความเชื่อว่า “ความรุนแรง” เป็นวิธีเดียวที่จะสามารถควบคุมผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลที่ดีเยี่ยม และมักจะไม่รู้สึกรู้สึกับปวดกับผลลัพธ์ หรือการกระทำของตนเอง

ผู้ชายที่เข้าข่ายมีพฤติกรรมรุนแรงคือบุคคลดังต่อไปนี้

- บิดามารดาทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เสมอ
- เป็นบุคคลที่ไม่มีเหตุผล ไม่รับฟังความคิดเห็น ยึดตนเองเป็นใหญ่ ไม่ยอมรับผิด และชอบกล่าวโทษผู้อื่น
- เป็นบุคคลที่ไม่เคยยอมรับนับถือผู้หญิง ไม่เคยรู้สึกว่าผู้หญิงเป็นมนุษย์คนหนึ่ง ไม่ให้เกียรติ พูดดูถูกผู้หญิง และมีความเชื่อว่าผู้หญิงเป็นเครื่องสนองตอบทางเพศ และใช้กำลังบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ รวมถึงใช้ความรุนแรงเมื่อมีเพศสัมพันธ์
- เป็นบุคคลที่ไม่ยอมรับนับถือตัวเอง รู้สึกว่าตัวเองไม่มีอำนาจ และไม่สามารถจัดการกับปัญหาชีวิต ทั้งที่ภาพลักษณ์ภายนอกนั้นเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ
- เป็นบุคคลที่ชอบคุยโว โอ้อวดว่าเก่ง รวย ชอบบังคับ ควบคุม และออกคำสั่ง
- เป็นบุคคลที่มักโทษว่าความก้าวร้าวรุนแรงที่เกิดขึ้นมาจากความเครียดและความกดดัน บิดคั้นที่รุนแรงจากชีวิตคู่ จากสุรา จากสารเสพติด ฯลฯ
- มีพฤติกรรมบางอย่างที่มีสัญญาณเตือนว่า เป็นคนที่หวาดระแวง แสดงความเป็นเจ้าของ

ผู้อื่น หึงหวง ไม่ให้แฟนหรือภรรยาคบหาผู้อื่น

- เป็นคนใจร้อน โกรธง่าย ทำร้ายผู้อื่น ชอบทารุณกรรมสัตว์

ทำไมผู้หญิงยังคงอดทนต่อการถูกทำร้าย?

เป็นคำถามที่เกิดขึ้นบ่อยมากกว่าทำไมผู้หญิงยังคงอดทนอยู่ภายใต้สภาวะสภาพของความรุนแรง

คำตอบที่ได้รับคือ

ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อยังต้องดำรงชีวิตอยู่ ต้องได้รับการดูแลและช่วยเหลือ โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจจากสามี หรือผู้ที่ทำร้ายเธอตนเอง

บางคนต้องทนเพราะลูก ไม่มีที่ปรึกษา ทั้งตนเองก็ไม่ได้

ในขณะที่บางคนรู้สึกว่าตนเองบกพร่อง ต่อหน้าที่ หรือเป็นต้นเหตุที่ทำให้สามีโกรธ เพราะถูกสอนมาว่าให้มีหน้าที่คอยปรนนิบัติบริการสามี และต้องอดทน

ดังนั้น ผู้หญิงจะถือว่าการถูกกระทำรุนแรงจากสามีเป็นเรื่องปกติ และเป็นรูปแบบหนึ่งของการสั่งสอนนั่นเอง

สิ่งสำคัญคือผู้หญิงเหล่านี้เป็นผู้ที่ขาดการยอมรับนับถือในตัวเอง และยังคงมีความรักเต็มเปี่ยมให้กับชายผู้ทำร้ายเธอ

ทั้งที่ความจริงนั้นไม่มีใครสนุกกับการถูกทำร้าย และไม่มีสาเหตุอื่นใดที่ต้องอดทนอยู่กับความเจ็บปวดทุกวินาทีแต่จะมีทางออกที่ดีสำหรับชีวิต

เป็นเหตุผลที่สลับซับซ้อนยากเกินกว่าจะประกาศให้ผู้อื่นล่วงรู้ถึงเหตุผลและความรู้สึกได้ เพราะผู้หญิงจะรู้สึกโดดเดี่ยว อึดอัดใจ อดสู อับอาย ผิดหวังอย่างรุนแรง ไม่กล้าบอกใคร กลัวถูกตำหนิว่าเป็นผู้ผิด และเป็นผู้ล้มเหลวที่ไม่สามารถทำให้ครอบครัวเป็นปกติสุขได้

แต่ยังคงมีความหวังอยู่ลึกๆ ว่า สามีจะเปลี่ยนพฤติกรรมกลายเป็นคนดีได้

วิธีรับมือกับความรุนแรง

ใครที่ต้องรับผิดชอบการใช้ความรุนแรง

การใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ผิด และผู้ใช้ความรุนแรงคือผู้กระทำผิด

ดังนั้น ผู้ที่ต้องรับผิดชอบการใช้ความรุนแรงก็คือ “ผู้ใช้ความรุนแรง” จะไปโทษคนอื่นหรือสิ่งอื่นว่ามาช่วยทำให้ทำหรือไม่ทำไม่ได้ เช่น อ้างว่าเมาสุรา ควบคุมสติไม่ได้ หรือกรรหาย้วยให้กระทำ เพราะหากถูกย้วยจะต้อง มีความยับยั้งชั่งใจที่จะควบคุมตนเองไม่ให้กระทำผิด

ปัญหาที่พบคือคนมักจะใช้ถ้อยคำ หรือ กิริยาที่สื่อว่าเป็นความผิดของสตรีที่ถูกกระทำ หรือ กล่าวโทษสตรีว่าเป็นต้นเหตุ เช่น

“ไปทำอะไรหรือจึงทำให้สามีทุบตีเธอ?”

“ทำไมจึงปล่อยให้สามีทุบตีได้?”

เป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกกระทำมักจะถูกซ้ำเติม ถูกเยาะเย้ยจนรู้สึกอับอายและรู้สึกผิด ทั้งๆ ที่ความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดกับผู้ใช้ความรุนแรงมากกว่า ผู้ถูกกระทำต้องตกเป็นแพะรับบาปและปล่อยให้คนชั่วพินิจพิเคราะห์ ทั้งที่ความเป็นจริงต้องให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกระทำ และให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขา

ทำอะไรเมื่อคุณใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น?

จงยอมรับว่าคุณกำลังมีปัญหา และจะเลวร้ายมากขึ้นถ้าคุณไม่รีบแก้ไขเสียแต่วันนี้ จำไว้ว่าทุกปัญหาสามารถแก้ไขได้ และทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยเท่าเทียมกัน

สิ่งที่คุณต้องรู้คือ

■ ไม่ใช่คุณคนเดียวที่เป็นแบบนี้ มีผู้ชายอีกหลายคนที่มีปัญหาชอบใช้ความรุนแรง พฤติกรรมความรุนแรงอาจดูเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นทั่วไป จนคิดว่าเป็นเรื่องปกติที่ยอมรับได้ แต่จริงๆ แล้วผู้ชายไม่มีสิทธิใช้ความรุนแรงกับผู้หญิง คุณต้อง

เรียนรู้วิธีการควบคุมอารมณ์และระบายความโกรธโดยไม่ทำร้ายบุคคลอื่น ซึ่งผู้ชายอื่นๆ ก็ทำได้

■ การโทษสิ่งรอบตัว เช่น สุรา สารเสพติด หรือความเครียดว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้คุณใช้ความรุนแรงกับผู้หญิง และการขอโทษในสิ่งที่กระทำรุนแรงไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ ชั้นแรกคุณควรยอมรับการกระทำรุนแรงของคุณ คู่ของคุณไม่ได้เป็นต้นเหตุทำให้คุณก่อความรุนแรง ดังนั้น อย่าโทษว่าเป็นความผิดของอีกฝ่าย

■ อย่าพยายามแก้ปัญหาเพียงลำพัง ควรขอคำปรึกษาจากคนที่ช่วยคุณได้ เช่น สายด่วนขององค์กรที่ช่วยเหลือผู้ชาย ซึ่งจะช่วยให้คุณเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและยุติการใช้ความรุนแรงได้

■ จำไว้ว่าการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย การข่มขู่ และการบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ และเป็นอาชญากรรม อย่าคิดเอาเองว่าเธอยินยอม ควรถามความสมัครใจของฝ่ายหญิง ถ้าเธอบอกว่าไม่คุณต้องหยุด ไม่รู้เร้า อย่าด่าว่าหรือทำให้เธอรู้สึกผิด

■ พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง เป็นพฤติกรรมที่คุณเรียนรู้มาจากระบบการณไม่ใช้สิ่งที่คุณมีมาแต่เกิด คุณสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรุนแรงได้ ถ้าคุณได้รับการช่วยเหลือและบำบัด

ทำอะไรเมื่อเพื่อนคุณประสบกับความรุนแรง?

ถ้าคุณรู้จักคนที่ได้รับปัญหาความรุนแรง อย่าเพิกเฉย มีวิธีง่ายๆ ที่คุณสามารถช่วยเหลือเพื่อนคุณได้ หรือการที่เธอได้คุยกับคุณก็เป็นการแก้ปัญหาขั้นแรก

■ รับฟังเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างตั้งใจ และเชื่อใจเธอ ทำให้เธอรู้สึกว่าไม่ได้อยู่เพียงลำพัง และจำไว้ว่า จงเคารพการตัดสินใจของเธอ ไม่ว่าคุณจะเห็นด้วยหรือไม่

■ หาข้อมูลช่วยเหลือเพื่อนจากองค์กรที่ทำงานช่วยเหลือผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจาก

ความรุนแรง

■ บอกเธอว่า ไม่ใช่ความผิดของเธอ และไม่ว่ากรณีใดเธอก็ไม่สมควรได้รับความรุนแรง

■ ให้กำลังใจ ไปเป็นเพื่อน เพื่อปรึกษาผู้ใหญ่ ผู้เชี่ยวชาญ หรือองค์กรที่ทำงานช่วยเหลือผู้หญิง

■ อย่าไปต่อว่าผู้ที่กระทำรุนแรงกับเพื่อนของคุณ เพราะอาจเป็นอันตราย และทำให้เพื่อนคุณเดือดร้อนด้วย

■ ให้เกียรติและเคารพความเป็นส่วนตัวของเพื่อนคุณ อย่าเอาเรื่องของเธอไปพูดต่อ เว้นแต่เธอจะบอกให้คุณพูด

■ เพื่อนคุณอาจรู้สึกโดดเดี่ยว พยายามหากิจกรรมให้เพื่อนคุณทำ และไม่คิดฟุ้งซ่าน

■ บอกเพื่อนคุณว่า ความสัมพันธ์ที่มีความรุนแรงไม่ใช่อาการป่วยอย่างเดียว แต่สามารถดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำรุนแรงได้

ทำอย่างไรเมื่อเพื่อนคุณเป็นผู้ก่อความรุนแรง?

คนที่ก่อความรุนแรงสามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขพฤติกรรมรุนแรงนั้นได้ แต่การยอมรับว่าตัวเองมีปัญหานั้นเป็นเรื่องยาก ถ้าคุณพบพฤติกรรมความรุนแรง อย่างวงเฉย คุณสามารถช่วยเตือนสติเพื่อนได้

■ บอกเพื่อนคุณว่าความรุนแรงเป็นเรื่องผิด บอกให้เขาว่าการกระทำใดที่เข้าข่ายความรุนแรงกับผู้หญิง แม้จะเป็นภรรยา หรือคู่ของตนก็ถือเป็นความผิดทางอาญา

■ เมื่อคุณพบเห็นหรือได้ยินว่าเพื่อนของคุณกระทำความรุนแรง เตือนให้เพื่อนยอมรับการกระทำของตน โดยชี้ให้เห็นว่าการกระทำใดเข้าข่ายความรุนแรง บอกเขาว่าการโทษสิ่งรอบตัวเป็นสาเหตุ เช่น การดื่มสุรา การใช้ยา หรือว่าเป็นความผิดของผู้หญิง เป็นเพียงคำแก้ตัว

■ บอกกับเพื่อนว่า การใช้ความรุนแรงกับ

ผู้หญิงเป็นพฤติกรรมที่เขาเรียนรู้ลอกเลียนมา ดังนั้นเป็นพฤติกรรมที่สามารถเปลี่ยนได้

■ รับฟังด้วยความตั้งใจและอดทน การที่จะให้เขายอมรับพฤติกรรมของตนเองได้เป็นเรื่องยาก

■ หาข้อมูลเพิ่มเติม หรือปรึกษาองค์กรที่ช่วยเหลือผู้ที่กระทำรุนแรงว่า คุณจะให้คำแนะนำได้อย่างไร

■ ให้กำลังใจและเสนอที่จะพาเพื่อนไปพบผู้เชี่ยวชาญในการบำบัดช่วยเหลือ เพราะเขาไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้เองได้

ทำอย่างไรเมื่อคุณถูกทำร้าย?

จะพูดหรือจะบอกใครก็เป็นเรื่องยาก แต่การนิ่งเฉยก็ยิ่งจะทำให้ปัญหาเลวร้ายขึ้น และมีแต่จะพอกทวีคุณไม่จบสิ้น คุณเองที่เป็นคนต้องพูดถึงปัญหาและแก้ไขปัญหานั้นให้จบลง

วิธีช่วยเหลือตัวเองเมื่อถูกทำร้าย มีดังนี้

■ **ตั้งสติให้ดี และรับรู้ไว้ว่า ไม่ใช่คุณคนเดียวที่เจอเรื่องนี้** ตามรายงานการแจ้งความในประเทศไทย มีผู้หญิงที่ต้องเผชิญปัญหาการถูกทำร้ายร่างกายเฉลี่ยชั่วโมงละ 1 คน

■ **อย่าโทษตัวเอง เพราะจะเป็นการซ้ำเติม ให้ตัวเองรู้สึกด้อยค่าลง** จงจำไว้ว่าคุณไม่สมควรจะถูกทำร้าย และมันไม่ใช่ความผิดของคุณ

■ **อย่ายอมรับการใช้ความรุนแรงเพียงแค่ว่าใช้กำลังข่มขู่ หรือทำร้ายคุณ** เพราะนั่นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า เขาตั้งใจใช้กำลังที่เหนือกว่าเพื่อควบคุมคุณ

■ **อย่าแยกตัวเองออกจากสังคม หรือเก็บเรื่องเงียบ** เพราะนั่นอาจทำให้คุณหนีปัญหาได้ระยะหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถทำได้ตลอดไป การหากำลังใจจากคนที่คุณไว้วางใจและยินดีช่วยเหลือคุณ หรือการขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญขององค์กรที่ช่วยเหลือผู้หญิง ซึ่งเคารพการตัดสินใจของคุณ

จะช่วยให้คุณมีทางออกที่ดีขึ้น

■ **คุณอาจคิดว่ามันจะไม่เกิดขึ้นอีก หรือคุณสามารถทำให้เขาหยุดการใช้ความรุนแรงได้** แต่จากประสบการณ์ขององค์กรที่ทำงานช่วยเหลือผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงรายงานว่า เป็นไปได้ยากมาก และเขาต้องได้รับการบำบัดเพื่อช่วยเหลือให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและควบคุมตัวเอง ซึ่งทำได้ถ้าเขาต้องการ แต่คุณจะเปลี่ยนเขา หรือรอให้เขาเปลี่ยนตัวเองไม่ได้

■ **รู้สิทธิของคุณ** คุณมีสิทธิที่จะปฏิเสธ เขาเสมอ และเขาต้องให้เกียรติคุณ เคารพความคิด ความต้องการของคุณเช่นกัน

■ **ถ้าเขาใช้ความรุนแรง คุณควรคิดที่จะยุติความสัมพันธ์นี้** ถ้าเขาข่มขู่ว่าจะทำร้ายคุณ ในกรณีที่คุณแยกกับเขา คุณควรปรึกษาคนที่ไว้ใจได้ และวางแผนการแก้ปัญหาเพื่อความปลอดภัยสำหรับคุณ

การบำบัดฟื้นฟูช่วยเหลือผู้ถูกกระทำรุนแรง

การบำบัดฟื้นฟูให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาอาชีพ ซึ่งมีหลายแนวทาง ดังนี้

1. **แพทย์** ผู้ทำการวินิจฉัยโรคเพื่อหาสาเหตุของอาการต่างๆ และกำหนดแนวทางการบำบัดฟื้นฟูให้ทีมงานไปปฏิบัติต่อ

2. **นักจิตวิทยา** เป็นผู้ช่วยแพทย์ในการวินิจฉัยแยกแยะสาเหตุทางร่างกายออกจากสาเหตุทางจิตใจ ซึ่งจะมีผลต่อการบำบัดฟื้นฟูจิตใจ พฤติกรรมที่ผิดปกติ และกำหนดแนวทางการปฏิบัติฟื้นฟู หรือแก้ไขความผิดปกติของผู้เสียหาย รวมถึงการจัดทีมงานและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

กับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ถูกระทำรุนแรง

3. นักสังคมสงเคราะห์ ร่วมกับทีมงานในการประสานความร่วมมือกับบุคคลแวดล้อมผู้เสียหาย เพื่อให้เป็นไปตามแผนบำบัดฟื้นฟูของทีมงาน โดยนักสังคมสงเคราะห์ต้องให้บริการแก่ผู้เสียหาย และบุคคลแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟู

4. ผู้ดูแล เป็นผู้ที่จะต้องนำเอาข้อเท็จจริงข้อสังเกตพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เสียหาย บันทึกเป็นรายงานเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมงาน และนำเอาแนวทางการบำบัดฟื้นฟูจากทีมงานไปปฏิบัติ โดยเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เช่น กิจกรรมที่จัดอากรชิมเศร้า ซึ่งอาจร่วมมือกับ

1. แพทย์ หรือจิตแพทย์อาวโส

2. นักจิตวิทยา โดยเข้าร่วมกิจกรรมจัดพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นปัญหา จากนั้นจึงรายงาน

ความก้าวหน้าของการบำบัดฟื้นฟูเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วจึงประเมินการบำบัดฟื้นฟูที่ได้ทั้งหมดว่ามีผลต่อผู้เสียหายอย่างไร

ทั้งนี้ การวินิจฉัยความก้าวหน้าของการบำบัดฟื้นฟูต้องใช้เกณฑ์ชี้วัดโดยเปรียบเทียบสถานะก่อน และหลังการบำบัดฟื้นฟู

3. นักกฎหมาย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพนักงานอัยการ อาจมีบทบาทต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเป็นอย่างมาก เพราะเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่สามารถสร้างความประทับใจให้ผู้เสียหายรู้สึกถึงความปลอดภัย มั่นคง และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือแก่ทีมงาน

เมื่อผู้เสียหายเกิดความรู้สึกไว้วางใจว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความเป็นมิตร และต้องการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายอย่างแท้จริง

◆◆◆◆◆◆◆◆

ชื่อวิทยากร ศ.นพ.รณชัย คงสกนธ์
ตำแหน่ง รองคณบดีคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
 ผู้จัดการโครงการหน่วยจัดการความรู้เรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว
สถานที่ทำงาน ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี
 หมายเลขโทรศัพท์ 0-2201-2424 0-2201-2543

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2528 แพทยศาสตรบัณฑิต ศิริราชพยาบาลมหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2528 ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางคลินิก แพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
พ.ศ. 2531 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2529-2531 ฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาจิตเวชศาสตร์
 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
พ.ศ. 2531 วุฒิบัตรผู้เชี่ยวชาญสาขาจิตเวชศาสตร์
พ.ศ. 2534 สมาชิกราชวิทยาลัย จิตแพทย์แห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2542 Master Science in Clinical Epidemiology (INCLIN)

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2551 – ปัจจุบัน รองคณบดีคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
 และผู้จัดการหน่วยจัดการความรู้เรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว
พ.ศ. 2545-2551 รองผู้อำนวยการ โรงพยาบาลรามาธิบดี
พ.ศ. 2544-2545 หัวหน้าฝ่ายบริการ และหัวหน้าหอผู้ป่วยในจิตเวช
พ.ศ. 2543 รองศาสตราจารย์ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
 โรงพยาบาลรามาธิบดี
พ.ศ. 2539-2543 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
 โรงพยาบาลรามาธิบดี
พ.ศ. 2537-2539 อาจารย์ประจำภาควิชาจิตเวชศาสตร์
 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
พ.ศ. 2537 เลขานุการ ฝ่ายวิชาการ โรงพยาบาลราชวิถี
พ.ศ. 2532-2537 จิตแพทย์ ประจำ โรงพยาบาลราชวิถี
พ.ศ. 2531 หัวหน้าหน่วยจิตเวช โรงพยาบาลศูนย์ยะลา
พ.ศ. 2528-2529 ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลรามัน อ.รามัน จ.ยะลา

สถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี แนวทางแก้ไขป้องกันจากมุมมองของแพทย์

โดย ศศ.พญ.ศรีเวียง ไพโรจน์กุล*

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงในระดับสูง ขนาดความรุนแรงของปัญหาในประเทศไทย ยังไม่สามารถประเมินได้อย่างแน่ชัด ตัวเลข ของอุบัติการณ์ต่างๆ ส่วนใหญ่ได้มาจากหน่วยงาน คำนวณเด็กและสตรี ซึ่งมีรายละเอียดของการ เก็บข้อมูลแตกต่างกัน การวางแผนกลยุทธ์ เพื่อการคุ้มครองเด็กและสตรีจำเป็นต้องมีฐาน ข้อมูลที่ถูกต้องที่สามารถทำให้เห็นขนาดและชนิด ของปัญหา รวมถึงปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เพื่อนำมาใช้ ในการวางแผนการป้องกัน ผู้เขียนได้นำเสนอ ผลการวิจัยทางระบาดวิทยาของความรุนแรงในเด็ก และสตรีที่มีการทำอย่างเป็นระบบในประเทศไทย เพื่อสะท้อนให้เห็นขนาดปัญหา รวมถึงได้นำเสนอ แนวทางแก้ไขและป้องกัน

การศึกษาจำกัดความและการรับรู้ การทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กในบริบท ของสังคมไทย

การกำหนดคำจำกัดความให้ตรงกันใน ระหว่างนักวิชาชีพ และนักวิจัยเป็นส่วนที่มีความ สำคัญในการศึกษาทางระบาดวิทยาและการเก็บ ข้อมูล อย่างไรก็ตามยังมีความยากลำบากในการ กำหนดคำจำกัดความให้มีความเป็นเอกภาพ และมีความเข้าใจตรงกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหา ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อของทั้งนักวิชาชีพ และประชาชนทั่วไปรวมถึงแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน ในแต่ละวิชาชีพ

การศึกษาของ ศรีเวียง ไพโรจน์กุล (2548) มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดคำจำกัดความในบริบท ของสังคมไทยให้นักวิชาชีพที่ทำงานคุ้มครองเด็ก และนักวิชาการสามารถเข้าใจได้ตรงกัน เพื่อประโยชน์ในการเก็บข้อมูลทางระบาดวิทยา

225

* อาจารย์ประจำคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยากร บรรยายหัวข้อ “ความรุนแรงต่อผู้หญิง และเด็ก จากมุมมองแพทย์” ในโครงการสัมมนาเรื่อง “กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงกับการปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล” วันที่ 20-22 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรมโซฟิเทล จังหวัดขอนแก่น.

รวมถึงการศึกษาการรับรู้ของนักวิชาชีพและประชาชนทั่วไปต่อสถานการณ์การทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็ก การศึกษาทำโดยการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพที่ทำงานด้านคุ้มครองเด็กซึ่งได้แก่ แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ครู ตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา และกลุ่มประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับความเข้าใจความหมายของการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็ก หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาช่วยในการทำแบบสอบถามกรณีศึกษาการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กชนิดต่างๆ จำนวน 32 กรณี ส่งแบบสอบถามให้นักวิชาชีพและประชาชนทั่วไปตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อดูความสอดคล้องหรือความแตกต่างในการวินิจฉัยภาวะการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็ก จากนั้นนำผลที่ได้ทั้งหมดมาสร้างคำจำกัดความในบริบทของสังคมไทยและให้ผู้เชี่ยวชาญด้านคุ้มครองเด็กสาขาต่างๆ ให้ความเห็นแล้วจึงนำมาสรุปเป็นคำจำกัดความที่ใช้ร่วมกัน

การศึกษาคำจำกัดความในบริบทของสังคมไทยในครั้งนี้พบว่า นักวิชาชีพที่ทำงานด้านคุ้มครองเด็กส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการอบรมสั่งสอนโดยการตีกันเด็กด้วยมือ การตำหนิดูดาเด็กยังไม่ถือเป็นการทารุณกรรมเด็ก การทำโทษที่มีการใช้อุปกรณ์เช่นไม้เรียว แล้วทำให้เกิดบาดแผล หรือการทำโทษโดยการตบหน้า หยิก ใช้บุหรี่จี้ นักวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นการกระทำทารุณ อย่างไรก็ตามกรณีที่มีความคาบเกี่ยว เช่น การตีด้วยไม้และมีร่องรอยเล็กน้อยหรือการตีมือด้วยไม้บรรทัด ความเห็นของนักวิชาชีพยังไม่มี ความสอดคล้องกัน การทารุณกรรมทางเพศทุกกรณีนักวิชาชีพเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นการทารุณกรรมที่รุนแรง มีปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างนักวิชาชีพในกรณีคาบเกี่ยว เช่น กรณีเด็กวัยรุ่นได้เสียกัน โดยสมยอม หรือกรณีกิจกรรมทางเพศในเด็กเล็ก

ที่อาจยังไม่รู้ความ การทารุณกรรมทางอารมณ์ที่ไม่รุนแรงเช่นการตำหนิดูดา ยังไม่มีความสอดคล้องกันในระหว่างวิชาชีพในการวินิจฉัยว่าเป็นการทารุณกรรมทางอารมณ์ การละเลยทอดทิ้งเมื่อมีบริบทของความยากจนมาเกี่ยวข้อง เช่น กรณีบิดามารดาทิ้งลูกให้ยายเลี้ยงโดยมาเยี่ยมนานๆ ครั้งโดยส่งค่าใช้จ่ายให้ส่งมาเสมอ หรือการขาดโอกาสศึกษาต่อและต้องมาช่วยทำงานจากปัญหาความยากจน ความเห็นของนักวิชาชีพในกรณีเหล่านี้พบไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากรณีที่สถานการณ์มีความคาบเกี่ยวการวินิจฉัยในกรณีดังกล่าวควรดูผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กเป็นสำคัญ ในกรณีศึกษาที่นักวิชาชีพมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน วิชาชีพฝ่ายกฎหมาย ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษาจะให้คำแนะนำการวินิจฉัยต่ำสุด ในขณะที่วิชาชีพครูให้คำแนะนำสูงสุด แสดงถึงความไวของวิชาชีพครูต่อการวินิจฉัยการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็ก ซึ่งตรงข้ามกับฝ่ายกฎหมายที่มีความไวน้อยกว่า ความเคยชินในวิชาชีพที่ต้องหาหลักฐานมาสนับสนุนให้ชัดเจนก่อนการวินิจฉัยตัดสินความผิด ความเห็นและความเข้าใจของนักวิชาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กยอมรับว่าการฝึกระเบียบวินัยโดยการตียังไม่ถือเป็นการทารุณกรรมเด็ก ตราบใดที่การกระทำดังกล่าวไม่ทำให้เกิดบาดแผลหรือการบาดเจ็บของร่างกายเด็ก การตีด้วยมือยังเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในสังคมไทย การที่บิดามารดาลงโทษหรือฝึกระเบียบวินัยลูกโดยใช้มือตีกันเด็กยังเป็นการกระทำที่พบเห็นได้บ่อย และสังคมไม่รับรู้ว่าเป็นการกระทำทารุณเด็ก ผลกระทบทางจิตใจจากการที่เด็กถูกลงโทษโดยการตีมักไม่เป็นที่กังวลของบุคคลทั่วไป ยกเว้นว่าการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นซ้ำซาก ในหมู่นักวิชาชีพมีเพียงร้อยละ 35-50 ที่มีความเห็นว่าการลงโทษโดยใช้มือตีเด็กเป็นการทารุณกรรม

ร่างกายในขณะที่กลุ่มประชาชนร้อยละ 72-90 เห็นว่าเป็นการกระทำทารุณ แต่เมื่อใดที่มีการใช้อุปกรณ์เช่น ไม้บรรทัดหรือไม้เรียวทั้งกลุ่มวิชาชีพและประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นการทารุณกรรมร่างกาย

งานวิจัยพบความแตกต่างในความไวของการให้การวินิจฉัยการทารุณกรรมและทอดทิ้งเด็ก โดยประชาชนมีความไวในการวินิจฉัยมากกว่านักวิชาชีพ การศึกษาวิจัยในต่างประเทศก็พบปรากฏการณ์นี้เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่านักวิชาชีพมักต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในการให้การวินิจฉัยรวมถึงการพิจารณาเรื่องของหลักฐานที่ปรากฏ ทั้งนี้เนื่องจากการวินิจฉัยของนักวิชาชีพมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าแทรกแซงให้การดูแลช่วยเหลือ จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในความเห็นของนักวิชาชีพด้วยกันรวมถึงความเห็นของประชาชนทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกันว่าครูและนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ที่มีความไวในการวินิจฉัยการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กมากที่สุด และมีความเห็นตรงกันว่าวิชาชีพตำรวจมีความไวน้อยที่สุด

คำจำกัดความที่ได้จากงานวิจัยการศึกษา คำจำกัดความของการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กในบริบทของสังคมไทย ได้ยึดตาม World Health Organization และได้ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ เพื่อใช้เป็นคำจำกัดความในบริบทของไทยดังนี้

การทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็ก (Child Abuse and Neglect) คือการกระทำหรือละเว้นการกระทำ ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือเกิดอันตรายต่อเด็กทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาและจิตวิญญาณ การอยู่รอด พัฒนาการ หรือศักดิ์ศรีและเสรีภาพของเด็ก โดยผู้กระทำเป็นผู้ปกครองหรือผู้มีความสัมพันธ์กับเด็กทั้งในฐานะผู้ดูแล หรือสัมพันธ์ภาพด้านความรับผิดชอบ

ความไว้วางใจ หรือสถานะที่มีอำนาจเหนือเด็ก

การทารุณกรรมร่างกายเด็ก (Physical Abuse) หมายถึง การเกิดความเสี่ยงหรือเกิดอันตรายต่อร่างกายของเด็กจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ปกครองหรือผู้มีความเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งในด้านการดูแล ความรับผิดชอบ หรือความไว้วางใจ หรือสถานะที่มีอำนาจเหนือเด็ก ทั้งที่อยู่ในวิสัยที่สามารถกระทำได้

การทารุณกรรมทางเพศ (Sexual Abuse) หมายถึง การเกี่ยวข้องกับเด็กในกิจกรรมทางเพศในทุกรูปแบบโดยผู้ใหญ่ที่มีอำนาจเหนือเด็กหรือได้รับความไว้วางใจจากเด็ก หรือเด็กซึ่งมีอายุหรือพัฒนาการที่อยู่ในสถานะมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลผู้กระทำ โดยเด็กไม่ยินยอม หรือไม่มีความเข้าใจในการกระทำอย่างถ่องแท้ที่จะให้คำยินยอม หรือเด็กอยู่ในฐานะที่ยังไม่พร้อมทางพัฒนาการ หรือเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีงามทางสังคม

การทารุณกรรมทางด้านอารมณ์ (Emotional Abuse) คือการตอบสนองต่ออารมณ์ของเด็กอย่างไม่เหมาะสมของผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ซึ่งมีผลทำให้เกิดผลเสียร้ายแรงและต่อเนื่องต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก อันอาจรวมถึงการตอกย้ำว่าเด็กไม่มีคุณค่า ไม่มีคนรัก ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่ต้องการ รวมถึงการที่มีความคาดหวังต่อเด็กอย่างไม่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก การทำให้เด็กอยู่ในภาวะวิตกกังวล หวาดกลัว อยู่เสมอๆ การจำกัดความเคลื่อนไหว การทำให้เด็กรู้สึกต่ำต้อย การโยนความผิดให้เด็ก การข่มขู่ การทำให้เกิดบาดแผลทางใจ การแบ่งแยกกีดกัน การดูถูกเหยียดหยาม หรือการกระทำที่ข่มขู่ ปฏิเสธ

การละเลยทอดทิ้ง (Neglect) คือการละเลยในการจัดหาสิ่งจำเป็นต่อพัฒนาการ

ของเด็กในทุกๆด้าน ได้แก่สุขภาพร่างกาย อารมณ์ การศึกษา และความปลอดภัย โดยที่ครอบครัว หรือผู้ดูแลมีศักยภาพที่จะจัดหาได้ อันทำให้เกิด ความเสี่ยงหรือเกิดผลเสียต่อสุขภาพของเด็ก หรือเกิดอันตรายต่อพัฒนาการทางร่างกาย จิตวิญญาณ ศีลธรรมหรือทางสังคม ในการนี้ รวมถึงความบกพร่องในการอบรมสั่งสอนด้าน คุณธรรมแก่เด็ก

การแสวงหาประโยชน์จากเด็ก (Child Exploitation) คือการใช้เด็กในกิจกรรมต่างๆ เพื่อ ผลประโยชน์แห่งตนหรือผู้อื่น อันรวมถึงการค้าเด็ก การใช้แรงงานเด็กโดยไม่让孩子ได้รับสวัสดิการที่ดี การใช้เด็กขายบริการทางเพศ การใช้เด็กในการทำสื่อลามก การบังคับให้แต่งงาน การบังคับให้ เข้าร่วมในการสู้รบ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิด ผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย จิตวิญญาณ การเรียนรู้ อารมณ์และสังคมของเด็ก

การเก็บสถิติและข้อมูลเกี่ยวกับเด็กถูกทารุณกรรมทอดทิ้งในประเทศไทย

เนื่องจากประเทศไทยไม่มีการเก็บรวบรวม รายงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงไม่มีหน่วยงาน ที่ทำการรวบรวมอุบัติการณ์โดยตรง ดังนั้นจึงไม่มี ตัวเลขของอุบัติการณ์ในระดับประเทศ อย่างไรก็ตามไม่มีใครปฏิเสธว่าปัญหานี้มีความรุนแรง

มากขึ้นและส่งผลกระทบต่อเด็กและสังคมอย่าง รุนแรง อุบัติการณ์การทารุณกรรมและทอดทิ้ง ในเด็กที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบได้แก่ข้อมูล ที่รวบรวมโดยสำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเก็บข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้ ทั่วประเทศซึ่งให้บริการเด็กและสตรีที่ถูกกระทำ รุนแรง (ตารางที่ 1) การรวบรวมรายงานในปี พ.ศ. 2549 พบมีเด็กและสตรีที่ถูกกระทำทารุณที่มารับ บริการที่ศูนย์พึ่งได้ 91 แห่ง ของกระทรวง สาธารณสุข จำนวน 14,382 ราย คิดเฉลี่ยวันละ 39 ราย ในจำนวนดังกล่าวพบร้อยละ 49.8 เป็นเด็กอายุ 0-18 ปี ผู้ที่กระทำร้อยละ 35.5 เป็นผู้ใกล้ชิดหรือเพื่อนชาย รองลงมาเป็นสามี ซึ่งพบร้อยละ 26.8 ส่วนบิดา/มารดาหรือบิดาเลี้ยง/ มารดาเลี้ยงพบร้อยละ 14.30 และ 3.3 ตามลำดับ ชนิดของการทารุณกรรมในเด็กที่พบมากที่สุดคือ การทารุณกรรมทางเพศ พบร้อยละ 67.5 รองลงมา เป็นการทารุณกรรมร่างกายซึ่งพบร้อยละ 27.8 ทารุณจิตใจพบร้อยละ 3.3 และละเลยทอดทิ้ง พบร้อยละ 1.8 ในส่วนของอุบัติการณ์ของสตรี พบว่าชนิดของการทารุณกรรมที่พบมากที่สุด คือการทารุณกรรมร่างกายซึ่งพบร้อยละ 76.8 สาเหตุมาจากความรุนแรงระหว่างคู่ครอง การทารุณกรรมทางเพศ ทางจิตใจและทอดทิ้ง พบร้อยละ 18.2, 4.1 และ 0.8 ตามลำดับ (แผนภูมิที่ 2-4)

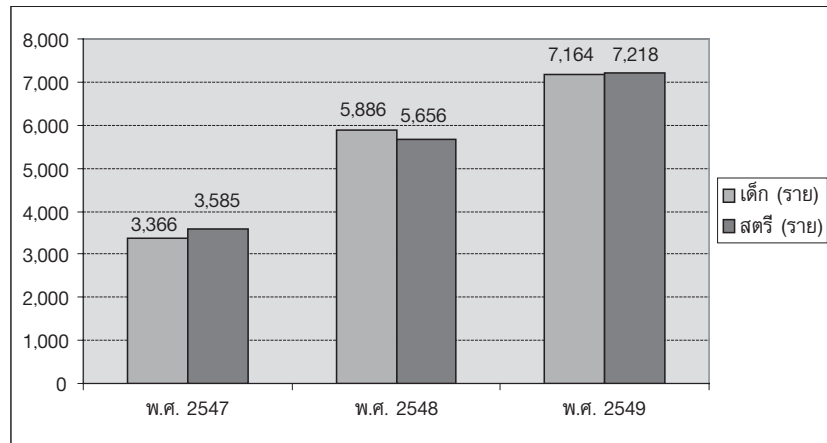
ตารางที่ 1. สถิติการถูกทำร้ายในเด็กและสตรีที่มารับบริการที่ศูนย์พึ่งได้

ปี	จำนวนโรงพยาบาล	จำนวนเด็กและสตรี ที่ถูกกระทำรุนแรง	เฉลี่ยการถูกทำร้าย
2546	17	1,825	5 ราย/วัน
2547	72	6,951	19 ราย/วัน
2548	109	11,542	32 ราย/วัน
2549	91	14,382	39 ราย/วัน

รายงานจากสำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

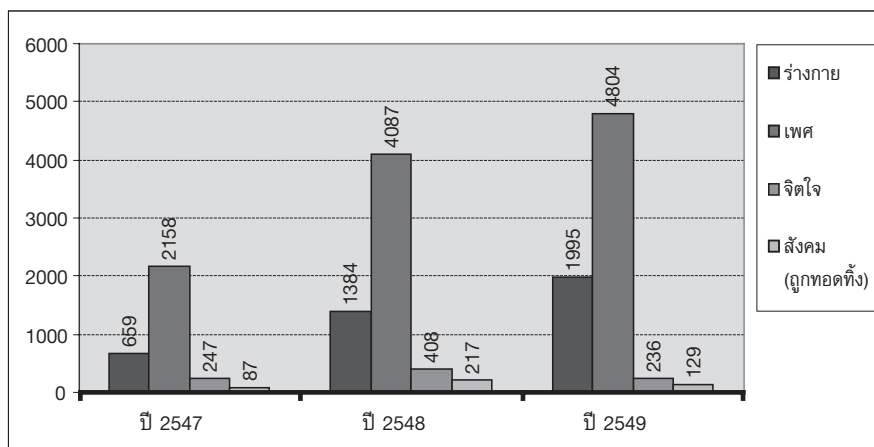

แผนภูมิที่ 2 จำนวนเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง รายปี

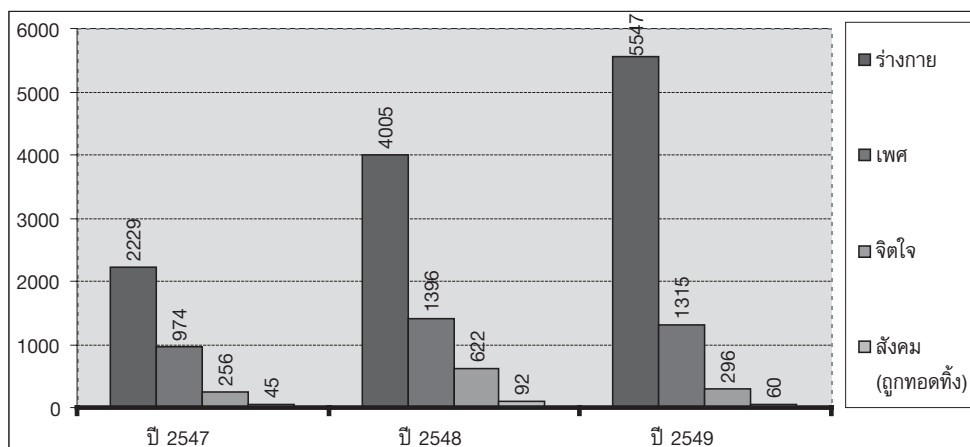

รายงานจากสำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

แผนภูมิที่ 3 ประเภทของการกระทำรุนแรงในเด็ก

แผนภูมิที่ 4 ประเภทของการกระทำรุนแรงในสตรี

รายงานจากสำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

ความรุนแรงในคู่ครอง

คือความรุนแรงที่เกิดขึ้นในคู่ครองซึ่งอาจออกมาในรูปแบบทางร่างกาย ทางจิตใจและ/หรือทางเพศ

การศึกษาของ WHO (2002) ที่ทำการศึกษาแบบสำรวจใน 48 ประเทศทั่วโลก พบร้อยละ 10-69 ของหญิงที่สำรวจ รายงานว่าในช่วงชีวิตเคยถูกทำร้ายร่างกายโดยคู่ครอง โดยพบความชุกในรอบ 12 เดือนแตกต่างกัน ตั้งแต่ร้อยละ 3 ในประเทศออสเตรเลีย แคนาดา และสหรัฐอเมริกา จนถึงร้อยละ 27 ในนิการากัว ร้อยละ 52 ในเวสต์แบงก์และฉนวนกาซา การวิจัยพบว่าความรุนแรงทางร่างกายมักมีการทารุณกรรมจิตใจร่วมด้วย และพบว่าหนึ่งในสามมีการทารุณกรรมทางเพศ ความรุนแรงที่สตรีได้รับจากคู่ครองหรือสามีและผู้ชายอื่น เป็นสาเหตุสำคัญหนึ่งในสิบของสาเหตุการตายของสตรีอายุระหว่าง 15-44 ปี (WHO, 2002)

การศึกษาวิจัยความรุนแรงในครอบครัวในสหรัฐอเมริกาพบว่าปัจจัยเสี่ยงในครอบครัวที่บ่งชี้ว่าผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงที่สำคัญได้แก่ผู้ชายเคยมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมาก่อน การว่างงาน การใช้สารเสพติด ความแตกต่างทางศาสนา ผู้ชายที่เคยเห็นบิดาทำร้ายมารดา การอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงาน ชายใช้แรงงาน การศึกษาต่ำ ช่วงอายุ 18-30 ปี สามี/ภรรยาใช้ความรุนแรงกับบุตร ครอบครัวมีรายได้ต่ำกว่าระดับเส้นความยากจน รายงานการศึกษานี้พบว่า ถ้าครอบครัวมีปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ 2 ข้อ จะพบมีความเสี่ยงในการเกิดความรุนแรงถึง 2 เท่า และถ้ามีปัจจัยเสี่ยงมากกว่า 7 ข้อ ขึ้นไป จะมีความเสี่ยงในการเกิดความรุนแรงถึง 40 เท่า (Gelles, 1993)

สถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงในสังคมไทย

ความรุนแรงต่อสตรีไทย เป็นสิ่งที่พบเห็นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าในชีวิตประจำวัน จากสื่อต่างๆ ขนาดความรุนแรงของปัญหาเป็นที่ทราบกันดีว่ามีค่อนข้างสูง แต่ประเทศเรายังขาดฐานข้อมูลที่จัดเก็บเป็นระบบที่จะช่วยให้เห็นภาพรวมของปัญหาและแนวทางแก้ไข

งานการวิจัยที่มีการตีพิมพ์ของ Hoffman L. K. et al (1994) (อ้างถึงใน เพ็ญจันทร์ ประดับมุข, 2546) ทำการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างสามีในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลูกอย่างน้อย 1 คน และมีภรรยาอายุไม่เกิน 45 ปี จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 619 คน พบว่าร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่างเปิดเผยว่าเคยตี ตบ เตะ ภรรยา โดยตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมความรุนแรงต่อภรรยา คือฐานะทางเศรษฐกิจ ความไม่มั่นคงในความสัมพันธ์ของระหว่างสามีภรรยา และ ประสบการณ์การทะเลาะกัน นอกจากนั้นยังมีการวิจัยชิ้นล่าสุดสนับสนุนโดยองค์การอนามัยโลกศึกษาเปรียบเทียบความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัวใน 8 ประเทศในประเทศไทยดำเนินการโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (Achawanijakul et al, 2003) (อ้างถึงใน เพ็ญจันทร์ ประดับมุข, 2546) ศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างในเขตเมืองคือ กรุงเทพฯ และในเขตชนบท คือ นครสวรรค์ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้หญิงทั้งสิ้น 2,816 ราย พบว่าในเขตเมืองผู้หญิงเคยมีประสบการณ์เคยถูกทำร้ายทางร่างกายจากสามีหรือคูร์้อยละ 23 ในขณะที่เขตชนบทพบร้อยละ 34 และสำหรับผู้ที่ถูกทำร้ายทางร่างกายรวมการทำร้ายทางเพศในเขตเมืองพบร้อยละ 13 และในชนบทพบร้อยละ 15 งานวิจัยนี้พบว่าสถานการณ์ที่นำไปสู่การทำร้ายภรรยา คือการดื่มเหล้า การขัดแย้งกันในครอบครัว และการทิ้งหวง

แนวทางแก้ไขความรุนแรงในครอบครัว

- ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ สร้างความเข้มแข็งแก่ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว
- จัดทำระบบการเก็บข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนงาน
- สร้างแนวปฏิบัติที่มีหน่วยงานเป็นสหวิชาชีพในการจัดการกับปัญหาและควรมีการติดตามประเมินผล สร้างระบบการตอบสนองของทีมสุขภาพ ใช้หน่วยอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรีเป็นจุดตรวจกรองและให้ความช่วยเหลือและเป็นจุดรับการส่งต่อ
- สร้างระบบคุ้มครองเด็กและสตรีที่ได้รับความรุนแรง
- ส่งเสริมการดำเนินการด้านการป้องกัน กระตุ้นให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงทางเพศในเด็กให้ถือเป็นปัญหาระดับต้นตอฝ่ายการศึกษาเข้ามามีบทบาท
- จัดสิ่งแวดลอมให้ปลอดภัยต่อสตรีและเด็ก คำนึงถึงความปลอดภัยในโรงเรียน
- ส่งเสริมความเข้มแข็งของหน่วยงานระดับชาติ
- กระตุ้นให้ฝ่ายกฎหมายเห็นความสำคัญและมีความอ่อนไหวต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- สนับสนุนงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเสี่ยงและแนวทางป้องกันแก้ไข สนับสนุนงบประมาณโครงการที่ทำเรื่องความรุนแรงในครอบครัว

แนวทางการจัดบริการให้แก่เด็กและสตรีที่ได้รับความรุนแรง

การจัดบริการเด็กและสตรีที่ได้รับความรุนแรงจำเป็นต้องเป็นการบริการที่บูรณาการจึงต้องอาศัยทีมสหวิชาชีพ โดยเป็นการทำงาน

ร่วมกันระหว่างฝ่ายสาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ ฝ่ายกฎหมาย รวมถึงชุมชน และในเด็กรวมถึงโรงเรียน

- การให้บริการด้านสุขภาพ
 - การประเมินการบาดเจ็บทางกาย
 - การประเมินทางจิตเวช
 - การคัดกรองและเฝ้าระวังด้านจิตใจ
 - การประเมินครอบครัว
- การคุ้มครอง ทั้งระยะเบื้องต้นและระยะยาวซึ่งฝ่ายสังคมสงเคราะห์และฝ่ายกฎหมายมีบทบาทอย่างมาก ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้
 - มีผู้ประสานงาน (Coordinated case management) เพื่อทำการเยี่ยมบ้าน ประเมินสภาพแวดล้อม ประสานงานฝ่ายต่างๆ และให้การประเมินและติดตามดูแลระยะยาว
 - การบริการทางสังคมแก่เด็กและครอบครัว
 - การจัดหาที่พักพิงหรือครอบครัวทดแทนแก่เด็กที่ไม่สามารถกลับสู่ครอบครัวเดิมของตนเอง

จึงมีความสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาการทำงานของทีมสหวิชาชีพ และมีการติดต่อประสานงานและทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเรื่องความรุนแรงในเด็กและสตรีในภาพรวม

การแก้ไขปัญหาละเมิดความรุนแรงในเด็กและปัญหาการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข ทั้งนี้ปัญหามีขนาดใหญ่และมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การแก้ปัญหาควรมองในมุมมองของระบบนิเวศวิทยา และต้องมองหาทรัพยากรที่จะนำมาใช้ช่วยในการดูแลแก้ไขและป้องกันปัญหาในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วนได้แก่

1. การเก็บข้อมูลที่ช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อให้มองเห็นปัญหาได้ชัดเจนขึ้น

ทราบปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยที่ช่วยป้องกันการกระทำทารุณละเลยทอดทิ้งเด็ก ในอนาคตควรมีหน่วยงาน ที่เก็บสถิติเหล่านี้โดยเฉพาะ โดยทำเป็นระบบรายงานและระบบเก็บข้อมูล โดยมีการเก็บข้อมูลจากหลายๆ หน่วยงาน เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการวางแผน ดูแลบำบัดและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี ในปัจจุบันที่ยังไม่มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการเก็บข้อมูลโดยตรง ควรมองหาทรัพยากรที่ช่วยเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยอาจใช้ข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้ทั่วประเทศ ซึ่งอยู่ในความดูแลของกระทรวงสาธารณสุข ควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการเก็บข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ โดยให้มีระบบหรือข้อมูลหลักร่วมกันแล้วนำข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ มารวมเข้าด้วยกัน ในกรณีนี้อาจจะมีปัญหาเรื่องการรายงานซ้ำซ้อน อย่างไรก็ตามถ้าสามารถขึ้นทะเบียนโดยอาศัยเลข 13 หลัก ก็จะตัดปัญหาเรื่องการเก็บข้อมูลทับซ้อนได้ ในกรณีนี้จำเป็นต้องศึกษาหาวิธีที่จะเก็บข้อมูลเด็กที่ไม่มีเลข 13 หลักต่อไป

2. การคุ้มครองช่วยเหลือบำบัดฟื้นฟูเด็กและสตรีที่ได้รับความรุนแรง

หน่วยงานที่สำคัญในส่วนนี้ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งดูแลศูนย์พึ่งได้ทั่วประเทศ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีบทบาทในการให้การสงเคราะห์และคุ้มครอง

การจับบ้านพักฉุกเฉิน การดูแลเด็กและสตรีในระยะยาว ซึ่งควรมีการประสานงานกับศูนย์พึ่งได้ อย่างใกล้ชิด เนื่องจากศูนย์พึ่งได้ของกระทรวงสาธารณสุขจะมีเครือข่ายเจ้าหน้าที่ในชุมชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะช่วยในการติดตามดูแลระยะยาวได้ ควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อช่วยให้เกิดความคล่องตัวและความรวดเร็วในการทำงาน หน่วยงานกระทรวงยุติธรรมและมหาดไทย มีบทบาทในการดำเนินการทางกฎหมายในแต่ละจังหวัด คณะกรรมการคุ้มครองเด็กควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการดูแลบำบัดฟื้นฟูเด็กที่ถูกทารุณกรรมและละเลยทอดทิ้งอย่างเป็นระบบ รวมถึงต้องจัดศูนย์ หรือจุดที่รับแจ้งเหตุ มีทีมงานที่พร้อมจะดำเนินการลงตรวจสอบและให้การสงเคราะห์และคุ้มครอง

3. การตรวจกรองประชากรกลุ่มเสี่ยง และให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำรุนแรงแก่เด็กและสตรี

ควรเป็นการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ การตรวจกรองประชากรกลุ่มเสี่ยง ควรเป็นความร่วมมือของหน่วยงานสาธารณสุขและโรงเรียน โดยเจ้าหน้าที่สถานบริการสาธารณสุข ซึ่งมีหน้าที่ต้องจัดทำ family folders ของทุกครัวเรือน ควรทำการตรวจกรองเด็กและครอบครัวที่มีความเสี่ยง ซึ่งได้แก่ครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างหรือทำงานต่างถิ่น ในครอบครัวที่มีเด็กวัยก่อนเรียนควรได้รับการตรวจกรองอย่างละเอียด ทั้งในแง่ของโภชนาการ สภาพร่างกาย รวมถึงการได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสม นอกจากนี้ ควรตรวจกรองครอบครัวที่มีการดื่มสุราซึ่งมักพบเป็นสาเหตุของการใช้ความรุนแรง และมักเกิดการทารุณกรรมร่างกายและการทารุณกรรม

ทางอารมณ์แก่เด็กและสตรีเกิดขึ้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรทำการตรวจกรองหญิงที่ตั้งครรภ์โดยเฉพาะกลุ่มที่มีอายุน้อย สถานบริการในชุมชนควรมีการจัดทำโปรแกรมให้การดูแลหญิงตั้งครรภ์โดยการเตรียมความพร้อมก่อนคลอด เรียนรู้วิธีการเป็นพ่อแม่ เรียนรู้พัฒนาการเด็กในกลุ่มบิดามารดาที่มีลูกวัยก่อนเรียน ควรมีการสอน การฝึกระเบียบวินัยที่ไม่ใช้ความรุนแรงในสถานบริการและในชุมชนควรมีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลเสียของการใช้สารเสพติดและสุรา และสามารถส่งต่อหน่วยงานที่ให้บริการพิเศษ โรงพยาบาลชุมชนทุกแห่งควรจัดตั้งศูนย์พึ่งได้เพื่อเป็นแหล่งส่งต่อหรือให้คำปรึกษากรณีมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

โรงพยาบาลชุมชนและสถานบริการสาธารณสุข ควรมีโปรแกรมการเยี่ยมบ้านเด็กหลังคลอดและเด็กทารก โดยมีการเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ ให้คำแนะนำการเลี้ยงดูบุตร ส่งเสริมให้บิดามารดาและบุตรเกิดความผูกพันใกล้ชิดกัน

โรงเรียนในชุมชนทุกแห่งควรมีระบบตรวจกรองเด็กนักเรียนที่มีความเสี่ยงหรือมีพฤติกรรมเสี่ยง มีโปรแกรมการสอนให้เด็กแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง โปรแกรมการสอนเพศศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กวัยรุ่น มีครูที่ปรึกษาที่ช่วยแก้ไขปัญหาการเรียนของเด็ก รวมถึงการแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน การจัดบริการที่เด็กสามารถเข้าถึงและให้ความไว้วางใจในการมาปรึกษาปัญหาหรือขอความช่วยเหลือ นอกจากนี้โรงเรียนควรมีระบบคุ้มครองเด็กที่ได้ถูกทารุณกรรมละเลยทอดทิ้ง โดยการทำงานประสานกับหน่วยงานอื่นๆ รวมถึงการทำงานกับครอบครัว

4. การป้องกันที่ครอบคลุมประชากรทั้งหมด

เนื่องจากขนาดของปัญหาการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กเป็นปัญหาที่มีขนาดใหญ่ จึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับการป้องกัน ซึ่งการทำงานในจุดนี้ควรอาศัยชุมชนเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการดำเนินงาน องค์กรชุมชนที่มีบทบาทมากที่สุดคือ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งควรทำงานร่วมกับชุมชนและกลุ่มต่างๆ ในชุมชน รวมถึงหน่วยงานด้านสาธารณสุขและฝ่ายการศึกษา กิจกรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดซึ่งมีส่วนสำคัญในการลดปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในชุมชนได้แก่

- การส่งเสริมเรื่องการไม่เล่นการพนัน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการเลียนแบบในเด็ก รวมถึงการทำให้ครอบครัวมีเวลาในการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น
- การรณรงค์ยุติความรุนแรง โดยให้ชุมชนเห็นปัญหาที่เกิดจากความรุนแรง ส่งเสริมให้มีอาสาสมัครป้องกันความรุนแรง การช่วยกันแทรกแซงเวลาที่มีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น
- ส่งเสริมให้มีพื้นที่ที่ดีสำหรับเด็กเช่น การสร้างสนามกีฬาให้เด็กได้มีโอกาสเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอ สร้างสโมสรหรือห้องสมุดสำหรับเด็ก จัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสแสดงออกและมีส่วนร่วม การควบคุมหรือจำกัดพื้นที่เสี่ยงในชุมชน เช่น ควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ต การจัดระเบียบและควบคุมพับ บาร์ ร้านคาราโอเกะต่างๆ
- ส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญของเด็ก ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
- ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายร่วมกับ

โรงเรียน วัด โรงพยาบาล และสถาน
บริการสาธารณสุข

5. การสนับสนุนในส่วนภาครัฐ

ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญเพราะปัญหา
พื้นฐานต่างๆ เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคม
รวมถึงการขาด บริการการสงเคราะห์ช่วยเหลือ
เด็กและครอบครัวที่มีประสิทธิภาพและการดูแล
อย่างต่อเนื่อง ปัญหาเรื่องความยากจน การย้าย
ถิ่นฐานต้องแก้ด้วยนโยบายของรัฐบาล การให้
บริการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การจัดให้มี
หน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ ในการดูแลสงเคราะห์
เด็กและครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยเหลือ
ครอบครัวที่มีปัจจัยเสี่ยงการบังคับใช้กฎหมาย
อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็กและพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว รวมถึงการ
ประสานงานของกระทรวง หลักที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กรณีศึกษาเด็กที่ได้รับความรุนแรงใน ครอบครัวและการทำงานของทิมสหวิชาชีพ

เด็กชายเออายุ 14 ปี ได้รับการส่งเข้า
สถานพินิจฯ เนื่องจากฆ่าบิดาของตนเอง ทางสถาน
พินิจได้ส่งเด็กมาตรวจไอคิวที่ภาควิชาจิตเวช
จิตแพทย์ได้ทำการสัมภาษณ์เด็กแล้วพบว่า เป็น
กรณีที่มีการทารุณกรรมเด็กอย่างเรื้อรังซึ่งก่อให้เกิด
การประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรง จิตแพทย์
ได้ส่งเด็กมาที่โครงการพิทักษ์สิทธิเด็ก

ทางโครงการฯ ได้นำกรณีของเด็กชาย
เอมาประชุมปรึกษากันได้ความว่า เด็กถูกบิดา
ทารุณกรรมร่างกายมาตลอดตั้งแต่เล็ก จนในที่สุด
เด็กอดรนทนไม่ไหว จึงได้เอาไม้ตีศีรษะบิดาจน
เสียชีวิต โครงการฯได้ทำการสัมภาษณ์เด็ก มารดา
พี่สาวของเด็ก รวมถึงส่งนักสังคมสงเคราะห์ลง

เยี่ยมบ้าน ชุมชน และโรงเรียน ได้สัมภาษณ์ครู
ที่โรงเรียนและผู้ใหญ่บ้าน ได้รายละเอียดว่า บิดา
เด็กได้เริ่มตีเด็มาตั้งแต่เด็กชายเอยังเล็ก สาเหตุ
การตีเด็มาเกิดจากบุตรชายคนโตไปทำงานที่
กรุงเทพมหานคร แล้วหายสาบสูญไป หลังจากนั้น
บิดาเริ่มเล่นการพนัน นำวัว ควาย ที่นา ไปขาย
เพื่อเล่นการพนัน ตกเย็นเมาเหล้ากลับบ้านทุบตี
ภรรยาและบุตรทุกวัน บุตรชายคนที่ 2 ได้ออก
จากบ้านไปประกอบอาชีพที่อื่น และบุตรสาวคนที่ 3
ได้แยกตัวออกไปมีสามี เหลือเด็กชายเออยู่บ้าน
กับมารดา เด็กชายเอมีความรักความผูกพันกับ
มารดามาก เวลาบิดาทุบตีมารดาจะเข้าไปช่วย
และโดนทุบตีด้วย เด็กชายเอช่วยทำงานรับจ้าง
ช่วงเสาร์อาทิตย์ เนื่องจากบิดาเอาแต่เมาเหล้า
ไม่ประกอบอาชีพ ข้อมูลจากครูที่โรงเรียนพบว่า
เด็กเป็นคนเงียบ ไม่สังสรรค์กับใคร มักนั่งหลังห้อง
มีอาการเหม่อลอย เลื้อยผ้าสกปรก บางครั้งมีอาการ
ฉุนเฉียว เช่น พบเด็กนักเรียนตีกัน เด็กชายเอจะ
ตรงเข้าไปทำร้ายเด็กทั้งคู่ เพื่อนบ้านทราบดีว่าใน
ครอบครัวนี้มีความรุนแรง เพราะได้ยินเสียงด่าทอ
กันทุกวัน จากข้อมูลที่ได้ เด็กชายเอไม่มีประวัติ
ด้านอาชญากรรม ไม่ดื่มสุรา ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาท
กับผู้อื่น ช่วยมารดาหาเลี้ยงชีพ วันเกิดเหตุบิดา
เมาเหล้ากลับมาบ้านทุบตีภรรยาและให้ภรรยา
ไปซื้อข้าว หลังจากนั้นบิดาบอกว่าขายบ้าน
ที่อาศัยอยู่ ซึ่งเป็นสมบัติชิ้นสุดท้ายของครอบครัว
เด็กชายเอเกิดความโกรธไม่สามารถยับยั้งอารมณ์ได้
คว้าท่อนไม้ซึ่งวางอยู่ใกล้ตู้เสื้อผ้าขว้างขว้าง
เสียชีวิต หลังจากนั้นเด็กถูกนำเข้าสู่สถานพินิจ
จากการประเมินเด็กพบว่าตัวเล็ก ขาดอาหาร
มีแผลเป็นที่ศีรษะ 2-3 แห่ง ซึ่งเด็กบอกว่าถูก
บิดาตี ทุบถ่มยา เลี้ยงเบา ไม่สบตา การประเมิน
IQ อยู่ในระดับ borderline ผลการเรียนรู้จากสมุด
รายงานได้ 1 แทบทุกวิชา ทางโครงการพิทักษ์
สิทธิเด็กได้ทำการประชุมทีมสหวิชาชีพแล้วมีมติว่า

ควรช่วยเหลือจัดโปรแกรมฟื้นฟูให้เด็ก โดยเห็นว่าสถานพินิจไม่สามารถที่จะเยียวยาหรือฟื้นฟูเด็กได้ ประกอบกับที่ผ่านมา เด็กได้พยายามปกป้องมารดา และตนเองตลอดมา แต่เกินกว่ากำลังและความสามารถที่เด็กจะกระทำได้ รวมถึงสังคมรอบข้าง เช่น โรงเรียน ชุมชน ได้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี แต่ไม่มีใครยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเด็ก ผลสุดท้ายเด็กต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดผลที่เลวร้ายตามมา โครงการฯ ได้ให้แพทย์นำเสนอข้อมูลต่อศาล ถึงผลกระทบจากการทารุณกรรมเด็กเป็นเวลานาน โดยมีหลักฐานทางการแพทย์พบว่า ในระยะยาวมีผลต่อพัฒนาการโครงสร้างของสมอง รวมถึงการทำงานของสารซึ่งเป็นตัวสื่อสารของระบบประสาท ส่งผลให้เด็กอยู่ในภาวะถูกเร้าอยู่ตลอดเวลา ทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียนรู้มีผลต่อ IQ ของเด็ก รวมถึงการที่เด็กอยู่ในภาวะถูกเร้าอยู่ตลอดเวลาจะมีผลต่ออารมณ์และการตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤตอย่างรุนแรงได้ ภาวะถูกทารุณกรรมเรื้อรังมีผลต่อความภาคภูมิใจในตนเอง ขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง มีผลต่อความสามารถในการสื่อสาร รวมถึงการพบเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงอยู่ในครอบครัวตลอดเวลา อาจทำให้เด็กซึมซับความรุนแรงและไปกระทำรุนแรงต่อผู้อื่นได้ โครงการฯ ได้นำเสนอต่อศาลว่าการฟื้นฟูต้องให้เด็กรู้สึกปลอดภัย สร้างความนับถือตนเองให้แก่เด็ก สอนเรื่องการสื่อสาร มีแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ให้เด็กมีผู้ที่เด็กไว้วางใจ และทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ ให้เด็กได้เรียนรู้ว่ายังมี

สิ่งที่ดีในโลกนี้ ยังมีคนที่เขาสามารถไว้วางใจและสามารถขอความช่วยเหลือได้ ในที่สุดศาลได้ตัดสินมอบให้โครงการพิทักษ์สิทธิเด็กโรงพยาบาลศรีนครินทร์เป็นผู้คุมประพฤติเด็ก ทางโครงการฯ ได้ให้เด็กไปอาศัยอยู่กับผู้มีจิตศรัทธาช่วยเหลือ ปกปิดความเป็นมาของเด็ก ให้เด็กได้เข้ารับการเล่าเรียน ให้มีโอกาสดำเนินชีวิตกับมารดาอย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกันเด็กได้รับการเยียวยาโดยจิตแพทย์อย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันเด็กจบการศึกษาวุฒ. ระหว่างเรียนเด็กทำงานหารายได้พิเศษ ผลการเรียนอยู่ระดับเกรด 3 อาจารย์ที่โรงเรียนชมว่าเป็นเด็กเรียบร้อย มีความตั้งใจ บุคลิกเปลี่ยนแปลง สามารถสื่อสารได้ชัดเจนค่า ปัจจุบันเด็กจบการศึกษา เป็นอิสระ มีงานทำและมีครอบครัวแล้ว และสามารถดำเนินชีวิตอยู่อย่างเป็นปกติในสังคม

จากกรณีศึกษานี้ ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการทารุณกรรมทอดทิ้งเด็ก การขาดความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเด็กและต่อสังคม การเยียวยาต้องอาศัยทีมสหวิชาชีพ และเป็นการทำงานที่ยากลำบาก แต่ถ้าสามารถทำงานได้ประสบผลสำเร็จจะเป็นการเยียวยาเด็กและสังคมที่มีความสำคัญเป็นการตัดวงจรความรุนแรง และทำให้สังคมน่าอยู่มากขึ้น

◆◆◆◆◆◆◆◆

บรรณานุกรม

- กฤติยา แสงเจริญ. (พศ. 2550). รายงานวิจัยเรื่อง ความชุกและปัจจัยเสี่ยงของการถูกละเมิดทางเพศและพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กในจังหวัดขอนแก่น: ศึกษาในเด็กนักเรียน ผู้เลี้ยงดู ครู และผู้นำชุมชน. ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. กฤติยา อาชวนิจกุล และคณะ. (2546). รายงานการวิจัยเรื่องความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง. กรุงเทพฯ, 2546.
- เพ็ญจันทร์ ประดับมุข, (2546) ความรุนแรงในครอบครัว: สถานะงานวิจัยและข้อเสนอเพื่อพัฒนาโครงสร้างระบบวิจัยในอนาคต. เสนอต่อสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข มีนาคม 2546
- วิชัย อัครวาศย์. (2551). รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาอุบัติการณ์ของการทารุณกรรม ทอดทั้งเด็กและพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กในชุมชนชนบท อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น.
- ศรีเวียง ไพโรจน์กุล. (2552). รายงานวิจัย ชุดโครงการการศึกษาทางระบาดวิทยาของการทารุณกรรม ละเลยทอดทั้งเด็กและพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กในจังหวัดขอนแก่นและการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก. ขอนแก่น: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีเวียง ไพโรจน์กุล, จิราวรรณ แทนวัฒนกุล, นภา หลิมรัตน์ (2552). รายงานวิจัย การศึกษาคำจำกัด ความของการทารุณกรรมละเลยทอดทั้งเด็กในบริบทของสังคมไทย. ขอนแก่น: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีเวียง ไพโรจน์กุล. (พศ. 2551). คู่มือการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องสถานการณ์การทารุณกรรม ละเลยทอดทั้งเด็กในประเทศไทยและการพิสูจน์ทราบ. ขอนแก่น: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. สถิติเด็กและสตรีที่ได้รับความรุนแรงจากศูนย์พึ่งได้จังหวัดขอนแก่น พศ.2549.
- สถิติการถูกทำร้ายในเด็กและสตรีที่มารับบริการที่ศูนย์พึ่งได้ พศ.2546-2549. รายงานจากสำนักพัฒนา ระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
- สถาบันรามจิตติ. (พศ. 2548). รายงานโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด จังหวัด ขอนแก่น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Krug EG, Dahlberg JA, Mercy JA, Zwi AB, and Lozano R (2002), (Eds). World report on violence and health. World Health Organization, Geneva.

โครงสร้างสังคม มิติหญิงชาย สตรีผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง

โดย นางสาวอารีวรรณ จตุทอง*

ปัญหาสตรีผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงมีอยู่หลายประการด้วยกัน แต่ก่อนที่จะพูดถึงปัญหาเหล่านั้นเราต้องทราบก่อนว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสตรี เกิดจากการกระทำของคนใกล้ชิดของสตรีเอง เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน คนรู้จักในละแวกที่พักอาศัย และเกิดจากการกระทำของคนที่ไม่รู้จักกันมาก่อน เช่น โจรผู้ร้ายต่างๆ แต่โดยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ที่ใช้ความรุนแรงกับสตรีมักเป็นบุคคลที่มีความรู้จักคุ้นเคยกับสตรีอยู่ก่อนแล้วในระดับหนึ่ง ตลอดจนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ ลึกซึ้ง เป็นแฟน หรือสามี ของสตรีนั่นเอง

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสตรีมีหลายระดับ แต่ที่ดิฉันขอกล่าวถึงในที่นี้ เป็นความรุนแรงที่ส่งผลต่อชีวิตและร่างกายของสตรี ถึงขั้นที่ทำให้สตรีต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรมเพื่อเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากสตรีไม่สามารถหนีจากปัญหา หรือได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกายอย่างร้ายแรง

โดยส่วนใหญ่ สตรีผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง มักไม่กล้าพึ่งพากระบวนการยุติธรรม

เห็นได้จากสถิติสตรีที่เข้าแจ้งความ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีทางเพศ มีจำนวนน้อยกว่าสตรีที่เข้าพึ่งพาและได้รับการรักษาตัวในหน่วยงานด้านสาธารณสุข เนื่องจากการที่สตรีลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิของตนเอง โดยการพึ่งพากระบวนการยุติธรรมต้องผ่านกระบวนการคิด การไตร่ตรอง การทบทวน ก่อนการตัดสินใจมากมายหลายสิบครั้ง อาจเนื่องจากสตรีที่ตกเป็นเหยื่อ มีโอกาสพบกับอุปสรรคและปัญหาที่ยุ่งยากในการเข้าพึ่งพากระบวนการยุติธรรมหลายประการด้วยกัน

เป็นที่ทราบกันว่า สังคมไทยมีลักษณะโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ มองมิติหญิงชายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน มีการให้คุณค่าของสตรีที่ด้อยกว่า ต้องไม่ผ่านประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย โสภโชน (โดยเฉพาะเรื่องเพศ) สตรีที่ด้อยกว่า ต้องงดงาม เรียบร้อย เป็นผู้ตามที่ดี หัวอ่อน เป็นสตรีที่ไม่นิยมความขัดแย้ง หรืออยากเป็นผู้นำ ลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้สตรีต้องกลายเป็นคนที่มีบุคลิกอ่อนอ่อน พ่อนตาม ไม่กล้าปฏิเสธ และพึ่งพิงผู้มีอำนาจตลอดเวลา โดยนัยยะนี้ผู้มีอำนาจ คือ ผู้ชายที่มีอำนาจ คือ หัวหน้างาน เพื่อนชาย สามี บิดา เป็นต้น

237

* สตรีผู้ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ปัจจุบันเป็นทนายความ นักเคลื่อนไหวณรงค์สิทธิสตรี นักวิชาการให้กับองค์กรพัฒนาเอกชน นักเขียน วิทยากรอิสระ E-mail : jatung_32@hotmail.com

เมื่อโครงสร้างสังคมไทยได้หล่อหลอมให้สตรีมีบุคลิกภาพดังที่กล่าวมาข้างต้น ย่อมส่งผลให้สตรีที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ในรูปแบบต่างๆ จากผู้ใช้ความรุนแรง ซึ่งโดยส่วนใหญ่คือผู้ชายที่มีอำนาจและความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสตรี ต้องเจออะเจอะกับอุปสรรคปัญหามากมายในการพึ่งพากระบวนการยุติธรรม เนื่องจากระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยเป็นระบบกล่าวหา ที่ทำให้สตรีต้องรับภาระหนักในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นพิจารณาคดี เพื่อให้ศาลเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง โดยปราศจากข้อสงสัย ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งของสตรีผู้เสียหาย หากพยานหลักฐานไม่มีน้ำหนักมากพอจนสามารถยืนยันการกระทำของผู้ต้องหาได้อย่างชัดเจนย่อมส่งผลให้ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

อีกทั้งขั้นตอนการพึ่งพากระบวนการยุติธรรม ต้องเริ่มต้นตั้งแต่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ จนถึงผู้พิพากษา หากเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชายขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทของสตรีตลอดจนโครงสร้างของสังคมไทยที่ส่งผลถึงแนวคิดของเจ้าหน้าที่ในเรื่องมิติหญิงชาย ก็มีความเข้าใจที่บิดเบี้ยวต่อสตรีผู้ตกเป็นเหยื่อ เช่น หากการกระทำเกิดขึ้นในสถานที่ที่อยู่กันเพียงสองคน หรือ กรณีเกิดขึ้นหลังจากสตรีนั่งรถยนต์ไปกับผู้ชายสองต่อสองหลายครั้ง อาจถูกมองว่ามีความสมัครใจ ยินยอมพร้อมใจ ต่อการจะมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งได้ในอนาคต หรือไม่เข้าใจในความกังวลและหวาดกลัวของสตรีต่อความอับอายที่ต้องตกเป็นข่าวหรือเป็นที่รับรู้ในวงสังคม เพราะกรณีเรื่องทางเพศเป็นกรณีที่ทำให้สตรีเสื่อมเสียชื่อเสียงได้มากที่สุด ทำให้สตรีผู้ตกเป็นเหยื่อเหล่านั้นต้องยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความอับอายว่าจะเสียชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล

สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อรูปคดีอย่างแน่นอน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเกิดข้อสงสัยว่า สตรีถูกละเมิดหรือถูกกระทำความรุนแรงทางเพศจริงๆ หรือไม่ หรือมีความยินยอมพร้อมใจในขณะนั้น

ดิฉันมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม และไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใดของกระบวนการยุติธรรม ควรมีความเข้าใจในมิติหญิงชายหรือบทบาทความสัมพันธ์หญิงชายในแบบที่เป็นจริงในสังคมไทย เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคช่องว่างของสตรีที่ตกเป็นเหยื่อ ในการพึ่งพากระบวนการยุติธรรม เนื่องจากโดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ฯ มักทำงานโดยอาศัยมุมมองอัตลักษณ์ที่บิดเบี้ยวหรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาในชีวิตของตนเอง ในการตัดสินหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งมุมมองเหล่านั้นมองข้ามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ภายใต้โครงสร้างสังคมไทยแบบเดิมที่ชายเป็นใหญ่ สตรีมีสถานภาพในสังคมด้อยกว่าผู้ชาย ทั้งในเรื่องอำนาจในการตัดสินใจ และการที่สตรีไม่ทราบถึงสิทธิและวิธีการป้องกันสิทธิของตน จึงไม่สามารถดูแลสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเองได้อย่างแท้จริง

ประสบการณ์ที่ผ่านมาของดิฉัน ทำให้เห็นภาพเหล่านี้อย่างชัดเจนว่า ปัญหาที่กล่าวมา มีความสำคัญมาก เห็นได้จากกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่รับแจ้งความ หากเป็นเรื่องสามีทำร้ายร่างกายภรรยา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนมองว่าเรื่องผัวเมีย ตีกันวันนี้ พรุ่งนี้ก็ตีกันแล้ว หรือเป็นกรณีหญิงก็ร้าย ชายก็เลว หรือ หญิงเป็นคนไม่ดี สามีจึงควรตบตีสั่งสอนได้ กรณีดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจริง แต่สิ่งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้มองข้ามไป คือ การมีความสัมพันธ์ทางเพศ เช่น เป็นแฟนอยู่กินฉันสามีภรรยา หรือแม้ว่าแต่งงานจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย ก็ไม่ได้เป็น

ข้อตกลงหรือยินยอมพร้อมใจให้ชายผู้นั้นมีสิทธิบนเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง จนถึงขั้นทำร้ายร่างกายและชีวิตเธอได้

หรือกรณีการแจ้งความคดีข่มขืน หากหลักฐานไม่ชัดเจนถึงขั้นบาดเจ็บมีบาดแผล หรือร่องรอยรุนแรง ก็ทำให้เจ้าหน้าที่คิดว่าอาจเป็นกรณีสมยอมกัน แต่มีปัญหาอื่นๆ ที่ตกลงกันไม่ได้ โดยไม่ได้มองว่า สตรีอาจตกอยู่ในสภาวะของความหวาดกลัวที่จะต้องเสียชีวิตตามคำข่มขู่ของผู้กระทำความผิดจึงไม่กล้าต่อสู้คดีขึ้นใดๆ หรือกรณีหากมีการถ่ายภาพการมีเพศสัมพันธ์กัน หากดูจากภาพแล้วมีลักษณะไม่ชัดเจนใดๆ ก็ทำให้เจ้าหน้าที่คิดว่าผู้หญิงเต็มใจให้ถ่ายภาพเก็บไว้เอง ทั้งที่อาจมีเหตุผลเบื้องหลังอื่นๆ อยู่ก็เป็นได้ เช่น โดนมอมยาที่มีผลต่อจิตประสาท โดนบังคับจากอาวุธปืนที่เรามองไม่เห็นในภาพ เป็นต้น

สุดท้ายนี้ดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หากต้องการให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริงในกลุ่มสตรีผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง เราควร

หันมาใส่ใจและให้ความสำคัญกับแนวทางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานอัยการ และผู้พิพากษาในคดี เพื่อให้คณะทำงานได้เกิดความเข้าใจในบริบทของสตรีที่ต้องยื่นหยัดเรียกร้องความยุติธรรมผ่านอุปสรรคมากมายที่เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างสังคมไทยที่ขาดความเข้าใจในเรื่องมิติบทบาทหญิงชาย

การปรับเปลี่ยนมุมมองทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม การเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับสตรีผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงอย่างเข้าใจในโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ รวมถึงมิติหญิงชายที่เป็นอุปสรรคต่อการที่สตรีผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเหล่านี้จะสามารถเข้าถึงและพึ่งพากระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างเร่งด่วนยิ่ง

Court and Gender Justice

เพศวิถีในคำพิพากษา¹

โดย รศ.สมชาย ปรีชาศิลป์²

การเคลื่อนไหวในมิติทางกฎหมายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและการยกระดับสถานภาพของผู้หญิงในสังคมไทย สังคมไทยมักจะให้ความสำคัญหรือมุ่งเน้นไปที่ตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ ด้วยการพิจารณาว่ามีบทบัญญัติในเรื่องใดบ้าง ที่หญิงได้รับการคุ้มครองแตกต่างไปจากชาย หรือบทบัญญัติในเรื่องใดที่ให้การคุ้มครองต่อหญิง ในลักษณะของการจำกัดหรือกีดกันสิทธิบางด้านโดยอาศัยเหตุทางด้านเพศมาเป็นตัวกำหนด และหนทางในการแก้ไขก็เกิดขึ้นด้วยการเรียกร้องหรือเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติที่ถูกพิจารณาว่าเป็นอุปสรรคต่อการสร้างการคุ้มครองผู้หญิง

ท่ามกลางการผลักดันและการเคลื่อนไหวไปในทิศทางดังกล่าวกลับมีการให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยในการพิจารณาความยุ่งยากที่เกิดขึ้น จากการปรับใช้กฎหมายว่าจากบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อถูกนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขข้อพิพาทต่างๆ แล้ว บทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นตัวหนังสือสามารถนำไปปกป้องชีวิตของผู้หญิงได้จริงหรือไม่ ผลที่เกิดจากการบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับกฎหมาย การให้ความสำคัญกับผลของกฎหมายที่เป็นจริงมากกว่าการพิจารณากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่ได้หมายความว่าที่จะเกิดเป็นผลขึ้นในทางปฏิบัติเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการปรับใช้กฎหมายเข้ากับข้อพิพาทต่างๆ ที่กระทำโดยศาล อันถือเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการทำหน้าที่ตัดสินข้อพิพาทต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าในงานศึกษาในแวดวงด้านนิติศาสตร์ของไทย มีงานเป็นจำนวนน้อยมากที่เข้าไปศึกษาวิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาล

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไม่ค่อยจะปรากฏงานศึกษาวิเคราะห์ถึงคำพิพากษาของศาล เป็นผลมาจากกระแสนิยมหลักที่ครอบงำระบบกฎหมายของสังคมไทย ซึ่งมีความเข้าใจว่า**ในการทำหน้าที่ของศาลเป็นสิ่งที่ดำเนินไปตามหลักวิชาโดยไม่มีการนำเอาความเชื่อ ทศนคติส่วนบุคคลความเห็น หรือประสบการณ์ส่วนตัวเข้ามาปะปน** บทบาทของ ผู้พิพากษาคือการตัดสินข้อพิพาทต่างๆ ไปตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างตรงไปตรงมาเฉกเช่นการทำงานของระบบเครื่องยนต์ อันเป็นการทำงานตามระบบขั้นตอน หรือกล่าวได้ว่าเป็นความคิดแบบนิติศาสตร์เชิงกลไก

¹ บทสรุปรายงานวิจัย เรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษา” ศึกษาวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกา คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ 304 คดี และคำพิพากษาศาลฎีกา ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย 40 คดี ในช่วงระยะเวลา 50 ปี พ.ศ. 2495-2545 ศึกษาวิเคราะห์คดีที่สะท้อนให้เห็นฐานคติทางเพศมีผลต่อการวินิจฉัย ในคำพิพากษาของศาล. จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ และองค์กรภาคี (ศึกษาวิจัย ปี พ.ศ. 2549 ขณะที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 ยังไม่แก้ไข : บรรณาธิการ)

² อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดแบบนิติศาสตร์เชิงกลไกที่มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในระบบกฎหมายของไทยเป็นสิ่งที่ถูกโต้แย้งและท้าทายจากกระแสความคิดหลายสำนักกว่ามิได้มีคำอธิบายที่สมบูรณ์ หรือถูกต้องโดยปราศจากข้อโต้แย้ง

แนวความคิดสังคมนิยมทางกฎหมายแบบอเมริกาได้ทำการวิเคราะห์และแสดงให้เห็นว่าในการปรับใช้กฎหมายของศาลมิได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะของกลไกโดยไม่มีปัจจัยอื่นเข้ามาประกอบ แต่ผู้พิพากษาในฐานะของผู้ปรับใช้กฎหมาย มีส่วนอย่างยิ่งในการตัดสินข้อพิพาท ไม่ใช่เฉพาะเพียงการพิจารณาตัวบทกฎหมายเท่านั้น ความรู้ความเชื่อของบุคคลผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินมีส่วนอย่างสำคัญต่อการกำหนดผลของคำตัดสิน แนวความคิดนี้ จึงเป็นการโต้แย้งต่อกระแสความคิดนิติศาสตร์เชิงกลไกพร้อมกับงานศึกษาถึงคำพิพากษาของศาลที่แสดงให้เห็นว่าคำพิพากษามีใช่เป็นเพียงเรื่องของการปรับใช้ตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว

สำหรับแนวความคิดนิติศาสตร์แนวสตรีนิยม ได้อธิบายระบบกฎหมายจากมุมมองทางด้านเพศ โดยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดสตรีนิยม ซึ่งมองว่าเหตุที่สถานะของผู้หญิงต้องตกเป็นรองเนื่องจากอยู่ภายใต้อุดมการณ์แบบปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ สถาบันในทางสังคมล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของความคิดดังกล่าว เมื่อนำเอาแนวความคิดนี้มาพิจารณากฎหมายก็จะให้คำอธิบายว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้ความคิดของชายโดยกีดกันเอาประสบการณ์ความรู้ความรู้สึกของหญิงออกไป ระบบกฎหมายจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความเป็นกลางทางด้านเพศอย่างที่ถูกระบุกันไว้ในระบบความรู้ของนิติศาสตร์กระแสหลัก

จากการนำเอาแนวความคิดทั้งสองมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาทำความเข้าใจกฎหมายโดยมุ่งศึกษาไปที่คำพิพากษาของศาลฎีกาไทยบนพื้นฐานความคิดว่าการวินิจฉัยของศาลมิใช่สิ่งที่ดำเนินไปตามกลไกอันเป็นภาวะวิสัย หากมีความเชื่อหรือความคิดของผู้ตัดสินเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งจะเน้นไปที่คดีซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงฐานคติทางเพศของผู้ตัดสินที่มีอิทธิพลต่อคำพิพากษาที่เกิดขึ้น

ในความผิดฐานล่วงละเมิดทางเพศ ข้อโต้แย้งที่มักปรากฏขึ้นในการเรียกร้องอยู่บ่อยครั้งก็คือการกำหนดให้การช่มชืนกระทำชำเราที่ชายกระทำต่อหญิงเป็นความผิด แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ชายกระทำต่อหญิงผู้เป็นภรรยาก็ตาม ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันได้กำหนดให้การช่มชืนกระทำชำเรา จะเป็นความผิดก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำของชายอื่นต่อหญิงที่มีไม่ภรรยา การให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวพร้อมกับการมองข้ามหรือไม่ให้ความสำคัญกับคำวินิจฉัยของศาลในคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานล่วงละเมิดทางเพศ จึงทำให้ไม่มีการพิจารณาถึงคำพิพากษาของศาลว่าได้ถูกตัดสินพร้อมกับฐานคติทางเพศของตน

การสร้างความหมายของการกระทำชำเราและความยินยอมนับเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมากและเป็นประเด็นที่สะท้อนถึงมุมมองและความเข้าใจของศาลต่อพฤติกรรมทางเพศที่จะนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานต่อการชี้ขาดถึงความถูกต้องในข้อพิพาท

ปฏิเสธไม่ได้ว่าในบทบัญญัติของกฎหมายหรือตรรกะในกฎหมายหลายประเด็นเมื่อนำมาปรับใช้กับกรณีที่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศแล้ว

อาจก่อให้เกิดผลที่สามารถตั้งคำถามได้ว่าหลักการดังกล่าวเป็นสิ่งที่มิมีเหตุผลรองรับเพียงพอหรือไม่ หากพิจารณาจากมุมมองของหญิงดังตัวอย่าง จากการที่จะลงโทษชายที่ข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่นโดยใช้ปืนซึ่งมีบทลงโทษที่หนักกว่าการข่มขืนโดยไม่มีปืนนั้น ปืนที่ชายนำมาใช้จะต้องเป็นปืนจริงที่สามารถใช้ทำร้ายผู้อื่นได้ตามกฎหมาย อาวุธปืนอันเป็นการพิจารณาเจตนาของตัวบุคคลผู้กระทำแต่ในด้านตรงกันข้าม ถ้าพิจารณาจากทางฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เสียหาย หากไม่มีสิ่งที่มีลักษณะเป็นอาวุธปืนฝ่ายหญิงอาจต่อสู้ขัดขืนอย่างเต็มที่ แต่เพราะปืนของฝ่ายชายจึงทำให้หญิงไม่กล้าขัดขืนเพราะเกรงจะถูกทำร้ายจนถึงแก่ชีวิต สำหรับฝ่ายหญิงแล้วไม่ว่าสิ่งที่ชายใช้ประกอบการข่มขืนจะเป็นของปลอมหรือไม่ก็ตาม แต่ในทรรศนะของหญิงสิ่งนั้น ก็คือปืน

นอกจากการตั้งคำถามในเชิงหลักการของกฎหมายที่ใช้บังคับทั่วไป ที่ถูกนำมาใช้กับการพิจารณาว่าละเมิดทางเพศแล้ว การทำความเข้าใจถึงหลักกฎหมายที่ศาลได้สร้างขึ้นในคำพิพากษาก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน

ดังจะเห็นได้ว่าความหมายของการชำเรา เป็นสิ่งที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติเอาไว้ถึงรายละเอียดว่าการกระทำในลักษณะเช่นใดจึงจะจัดว่าเป็นการชำเรา แต่ศาลได้สร้างความหมายของการชำเราขึ้นจากการวินิจฉัยชี้ขาดในคดีโดยให้ความหมายว่าการชำเราต้องเป็นเรื่องของอวัยวะเพศชายล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศหญิง การกระทำใดที่มีได้มีลักษณะดังกล่าวก็จะไม่ถูกตัดสินว่าเป็นการชำเรา ดังนั้น การชำเราจึงไม่ใช่เพียงเรื่องระหว่างชายกับหญิงที่ไม่ใช่ภรรยาเท่านั้น หากยังต้องเป็นเรื่องของอวัยวะเพศชายกับอวัยวะเพศหญิงด้วย

ความหมายของการชำเราเช่นนี้ได้ถูกยอมรับและถูกใช้เป็นแนวบรรทัดฐานของศาลในการวินิจฉัยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับว่าการกระทำในลักษณะเช่นนี้เท่านั้นจึงจะเป็นการชำเราและได้กลายเป็นเรื่องที่เป็น “ปกติ” หรือเป็น “ความจริง” จนไม่ปรากฏคำถามหรือข้อสงสัยใดๆ เกิดขึ้น หากพิจารณาจากแนวคำพิพากษาในลักษณะนี้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงการยอมรับรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายกับหญิงเท่านั้นที่ถือเป็นบรรทัดฐานหลักหรือพฤติกรรมทางเพศที่ได้รับการปกป้องหากมีใครล่วงละเมิดบรรทัดฐานนี้ก็ต้องถูกลงโทษเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์และตอกย้ำรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศแบบเดิมให้ดำรงอยู่ต่อไป แต่ถ้าหากเป็นการล่วงละเมิดในลักษณะอื่นนอกเหนือจากอวัยวะเพศชายกับอวัยวะเพศหญิง หรือเป็นการกระทำที่มีใช่เป็น เพศชายกระทำต่อหญิง การกระทำนั้นก็ไม่ได้ถูกจัดว่าเป็นการข่มขืน

ในประเด็นเรื่องความยินยอมซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตัดสินว่าการชำเราที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำที่เป็นการข่มขืนหรือความสมัครใจก็ได้มีการนำเอาพฤติกรรมทางเพศบางประการมาเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาคดี คือ บาดแผลระยะเวลาในการดำเนินคดีและภูมิหลังของผู้เสียหาย หากข้อเท็จจริงใดมีลักษณะที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานที่ปรากฏในคำตัดสินของศาลฎีกาก็สามารถคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินได้ การวางแนวคำวินิจฉัยในการพิจารณาเรื่องความยินยอม แม้ว่าในด้านหนึ่งอาจเป็นการสร้างความสม่ำเสมอให้กับการวินิจฉัยชี้ขาดคดี แต่ในอีกด้านก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าแนวบรรทัดฐานที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่สะท้อนพฤติกรรมทางเพศซึ่งถูกยึดเป็นบรรทัดฐานในบรรดาผู้ตัดสิน เช่น การคาดหมายว่าหากเป็นการข่มขืนกระทำชำเราแล้ว ผู้หญิง

ที่ตกเป็นผู้เสียหายควรจะต้องดำเนินการทางกฎหมายอย่างรวดเร็วในทันทีที่มีโอกาส ความเข้าใจในลักษณะดังกล่าวอาจไม่สามารถใช้อธิบายกับเหตุการณ์ทุกเหตุการณ์ได้เสมอไป หากขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของหญิงผู้เสียหาย ที่สามารถแตกต่างกันไปได้ในตัวของผู้หญิงแต่ละคน

การข่มขืนกระทำชำเราเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อน แต่การวางแนวคำพิพากษาในการพิจารณาเรื่องความยินยอม ที่ถูกจำกัดลงด้วยการให้ความสำคัญกับปัจจัยบางประการจึงเป็นการลดทอนให้รูปแบบของการข่มขืนในคำพิพากษาของศาลกลายเป็นเพียงเรื่องของ การกระทำของชายแปลกหน้า โดยฝ่ายหญิงได้ต่อสู้ขัดขืนทางร่างกายอย่างเต็มที่ และภายหลังจากถูกข่มขืนก็ได้ดำเนินการในทางกฎหมายทันทีทั้งที่ในเหตุการณ์ของการข่มขืนที่เกิดขึ้นเป็นข่าหรือเป็นข้อพิพาทขึ้นสู่การตัดสินของศาล มีรูปแบบอื่นที่หลากหลายออกไป เช่น การข่มขืนจากคนใกล้ชิดข่มขืนโดยการใช้การข่มขู่บังคับด้านอื่นๆ การใช้ระยะเวลาในการไตร่ตรองของหญิงที่ยาวนานก่อนจะตัดสินใจดำเนินคดี กับบุคคลผู้ก่อเหตุ **แนววินิจฉัยของศาลจึงอาจทำให้การข่มขืนในบางกรณี ไม่อาจถูกนับให้เป็นการข่มขืนในคำวินิจฉัยของศาล**

จากการศึกษาถึงคำพิพากษาของศาลในคดีข่มขืนกระทำชำเราพบว่า จากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนด ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราเอาไว้ แต่ในการปรับใช้กฎหมายโดยศาลก็มีการใช้ความเชื่อคำอธิบาย ทรรศนะของผู้ที่ทำการตัดสินเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการวินิจฉัย ในการปรับใช้กฎหมายจึงเป็นเรื่องที่มีการสร้างความหมายบางประการให้เกิดขึ้น สำหรับในคดีข่มขืน

กระทำชำเราจะพบว่า มีแนวคำพิพากษาที่ได้กลายเป็นบรรทัดฐานของการตัดสินสืบเนื่องต่อมา สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับบรรทัดฐานดังกล่าวว่าเป็นความจริง หรือเป็นเรื่องที่เป็นธรรมชาติ และยังสะท้อนถึงค่านิยมร่วมกันในพฤติกรรมทางเพศของผู้พิพากษาที่ได้รับมาจากสังคมผ่านปัจจัยและกระบวนการต่างๆ

ในส่วนคดีที่เป็นการละเมิดสิทธิต่อชีวิตและร่างกายมีประเด็นพิจารณาที่แตกต่างออกไป บทบัญญัติของกฎหมาย ในการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นการกำหนดความผิดในลักษณะทั่วไป และไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดให้การกระทำความผิดระหว่างสามีและภรรยาไม่โทษที่แตกต่างไปจากการกระทำระหว่างบุคคลทั่วไป แต่ในการศึกษาถึงคำพิพากษาที่เป็นข้อพิพาทระหว่างสามีและภรรยา ในเรื่องของการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงในฐานะของการเป็นสามีภรรยากันเป็นประเด็นสำคัญที่ศาลจะนำมาเป็นเหตุผลในการกำหนดความผิดและการลงโทษของผู้กระทำ

ในข้อพิพาทระหว่างสามีภรรยาที่มีสาเหตุมาจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้กระทำการนอกใจต่อคู่ของตน และอีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบถึงข้อเท็จจริงหรือประสบกับเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยตนเอง เช่น สามีพบภรรยากำลังทำชู้กับชายอื่น หากสามีได้ทำร้ายหรือฆ่าหญิงผู้เป็นภรรยาและรวมไปถึงชายชู้ที่มามีความสัมพันธ์กับภรรยาของตน ในทรรศนะของศาลมีแนวโน้มที่จะอธิบายว่าการกระทำความผิดเป็นการกระทำโดย “บันดาลโทสะ” อันเนื่องมาจากถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุไม่เป็นธรรม การยอมรับให้การกระทำของชายเป็นเหตุบันดาลโทสะได้ ก็เป็นสิ่งสืบเนื่องมาจาก

การยอมรับว่าการเป็นสามีภรรยาถือเป็นเรื่องความชอบธรรมที่ชายจะเป็นเจ้าของประเวณีแห่งหนึ่ง เพราะฉะนั้นเมื่อใครมาล่วงประเวณีของภรรยา ชายผู้เป็นสามีจึงตกอยู่ในฐานะของการถูกข่มเหงด้วยเหตุที่ไม่เป็นธรรม และมีความชอบธรรมที่จะโต้ตอบการกระทำดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แนวคำพิพากษาในลักษณะเช่นนี้อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจว่าเมื่อทำการแต่งงานกันแล้วชายจะเป็นเจ้าของในประเวณีของหญิงแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่จากการศึกษาถึงคำพิพากษาในคดีที่ภรรยาเป็นผู้ลงมือกระทำต่อสามีด้วยเหตุในลักษณะเดียวกันคือฝ่ายชายนอกใจจากฝ่ายหญิงผู้เป็นภรรยาโดยไปเป็นชู้กับหญิงอื่น การพิจารณาความผิดและโทษของภรรยาก็มีแนวโน้มในลักษณะที่ถือว่าการกระทำที่เกิดขึ้นภรรยาได้กระทำไปโดยเหตุบันดาลโทสะเช่นเดียวกัน แนววินิจฉัยของศาลในลักษณะเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า **ในความเห็นของศาล การเป็นสามีภรรยากันไม่เพียงทำให้ชายเป็นเจ้าของประเวณีของหญิงเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามหญิงก็เป็นเจ้าของประเวณีของชายได้เช่นกัน** หากชายไปเป็นชู้หรือมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นและภรรยาได้พบเห็น การกระทำของหญิงที่เป็นผลมาจากการรับรู้ดังกล่าวก็ถูกถือว่าเป็นเหตุบันดาลโทสะได้ แนวคำวินิจฉัยของศาลจึงเท่ากับยอมรับระบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) ว่าเป็นพฤติกรรมทางเพศที่มีความชอบธรรม และต้องได้รับการคุ้มครอง การประพฤตินอกใจคู่ครองเป็นสิ่งที่ต้องถูกห้ามและถือว่าเป็นเหตุให้คู่สมรสถูกข่มเหงจากการกระทำในลักษณะนี้

แม้ในส่วนของการประพฤตินอกใจของสามีภรรยา จะไม่พบคำวินิจฉัยที่มีลักษณะ

แตกต่างกันไปมากนักซึ่งจะทำให้เข้าใจว่าในกรณีที่พบข้อเท็จจริงของกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ลักษณะที่พิเศษแก่ชายหรือหญิง ในการปรับใช้กฎหมายของศาลก็จะกระทำไปบนหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงคำพิพากษาในเหตุล่วงละเมิดต่อชีวิตและร่างกายอันมีสาเหตุมาจากความรุนแรงต่อเนื่องภายในครอบครัวก็จะพบลักษณะบางประการ ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจของศาลต่อสถานะของชายหญิงภายในครอบครัว

คำพิพากษาของศาลยืนยันว่าการเป็นสามีภรรยาไม่ใช่อำนาจให้ฝ่ายชายมีอำนาจในการทำร้ายฝ่ายหญิงอันเป็นการให้ความคุ้มครองต่อหญิง แต่ในคดีที่หญิงตกเป็นจำเลยในข้อหาทำร้ายร่างกายหรือฆ่าสามีของตน อันเป็นเหตุมาจากความรุนแรงต่อเนื่องที่ตนเองถูกกระทำมาโดยตลอด กระทั่งวันหนึ่งได้ลงมือตอบโต้เป็นผลให้สามีได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตายก็ตาม ศาลมักจะพิจารณาถึงความรุนแรงภายในครอบครัวที่ชายกระทำต่อหญิงว่าเป็นเรื่องปกติเหมือนลึนกับพันที่ต้องกระทบกันบ้างเป็นธรรมดา ข้ออ้างของหญิงในการป้องกันตนเองมักจะไม่ได้รับความสำคัญ ยิ่งหากเป็นกรณีที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและการกระทำนั้นไม่ทำให้ภรรยาบาดเจ็บสาหัส การกล่าวอ้างในการป้องกันตัวของหญิงก็ยิ่งจะมีน้ำหนักน้อยลง ด้วยคำอธิบายว่าเมื่อเคยเกิดขึ้นมาแล้วและไม่เป็นอันตรายรุนแรงแก่ภรรยา การตอบโต้ของภรรยาที่ทำให้สามีตายหรือบาดเจ็บสาหัสแม้จะถูกรับฟังว่าเป็นการป้องกันตนเองแต่ก็เป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุ

ดังนั้น แม้จะไม่ยอมรับอำนาจของชายในการใช้ความรุนแรงต่อภรรยา แต่แนวคำวินิจฉัยของศาลในด้านหนึ่งก็เท่ากับปฏิเสธไม่รับรู้ต่อความรุนแรงภายในครอบครัวที่เกิดขึ้น

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งความรุนแรงในลักษณะนี้ ก็มักจะเกิดกับหญิงผู้เป็นภรรยาอันเนื่องมาจาก ข้อจำกัดทางด้านกายภาพ

จากการศึกษาถึงคำพิพากษาทั้งในส่วน ของคดีที่เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศและคดี การละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย ได้แสดงให้เห็นว่าในการปรับใช้กฎหมายของศาลเข้ากับ ข้อเท็จจริง นอกจากจะเป็นการนำบทบัญญัติ ของกฎหมายมาใช้บังคับแล้ว ศาลก็ยังได้สร้างความหมายและบรรทัดฐานบางประการขึ้นในการ ใช้กฎหมาย ซึ่งการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้น ทั้งในด้านของการทำให้ถ้อยคำบางคำในกฎหมาย มีลักษณะเฉพาะขึ้นมา และความหมายนี้ ก็ถูก เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ป็นธรรมชาติหรือเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้ก็ยังได้วางบรรทัดฐานในการวินิจฉัย ขี้ขาดข้อพิพาทในคดี บนพื้นฐานของความเชื่อ ที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศระหว่างชายหญิงว่า ชายและหญิงควรทำหรือไม่ควรทำอะไร ในลักษณะเช่นไรความคาดหวังนี้ก็ไดกลายเป็ นมาตรฐานของการกำหนดความผิดและโทษ ในข้อพิพาทไม่ว่าโดยผู้ตัดสินจะตระหนักหรือไม่ ก็ตาม

คำพิพากษาจึงมิใช่เป็นเรื่องของการนำ เอากฎหมายมาปรับใช้เข้ากับคดีอย่าง ที่มักจะ เข้าใจกัน หากมีความเชื่อ ทัศนคติความเห็น ของผู้ตัดสินเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งอย่าง ไม่อาจปฏิเสธ และปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ก็สามารถเกิดขึ้น ไม่ว่ากฎหมายในเรื่องนั้นๆ จะได้มีบทบัญญัติ ที่กำหนดให้สถานะของความเป็นเพศมีผลบาง ประการทางกฎหมาย หรือเป็นกฎหมายที่มีได้ คำนี้ถึงลักษณะของความเป็นเพศเอาไว้ แต่อย่างใด ดังเช่นที่ได้ทำการศึกษาถึงคำพิพากษา ในคดีเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศและการ ละเมิดต่อชีวิตและร่างกาย ก็สามารถมองเห็นถึง การใช้ฐานความเชื่อด้านเพศวิถีของชายหญิง เข้ามามีกับและส่งผลต่อการตัดสิน

เพราะฉะนั้น ในท่ามกลางความพยายาม ที่จะผลักดันให้เกิดกฎหมายที่ให้ความสำคัญ กับสถานะของหญิง ทั้งในด้านของการปกป้อง และส่งเสริมสถานะของหญิงให้เกิดเพิ่มมากขึ้น กว่าที่เป็นอยู่ การมุ่งเน้นไปที่การเขียนกฎหมาย ในเรื่องต่างๆ ให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมกว้างขวาง มากขึ้นเช่นที่กำลังกระทำกันอยู่ในปัจจุบัน แม้อาจมีความสำคัญแต่สิ่งที่ไม่อาจละเลยไปได้ เช่นกันก็คือ การทำความเข้าใจกับสภาพความ เป็นจริงว่ากฎหมายนั้นได้ถูกบังคับใช้อย่างไร จากองค์กรที่มีหน้าที่ในการปรับใช้กฎหมาย

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

กิจกรรม
โดย...ผู้พิพากษา

ห้องพิจารณาคดีพิเศษที่ออกแบบเพื่อผู้หญิง

โดย นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล*

บทนำ

ปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลบางกลุ่มในสังคมไทย โดยเฉพาะกลุ่มสตรี นับว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลการพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ลักษณะปัญหาเกิดกับผู้หญิงซึ่งเรามักพบเห็นในชีวิตประจำวันเสมอ เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศ โดยส่วนใหญ่ผู้ถูกกระทำมักเป็นผู้หญิง ซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า ปัญหาเหล่านี้เกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการ ประการแรกผู้หญิงยอมรับการกระทำนั้นโดยไม่คัดค้าน หรือเรียกร้อง ประการที่สองวัฒนธรรมประเพณีค่านิยมในสังคมที่ว่าผู้ชายคือผู้นำครอบครัวหารายได้สำหรับใช้สอยในครอบครัว มีอิสระในการติดต่อสังคมภายนอก ส่วนเพศหญิงมีบทบาทเพียงในครัวเรือนและต้องพึ่งพาผู้ชาย เวลาเกิดคดีขึ้นสังคมมักมองว่าเป็นปัญหาของบุคคลในครอบครัว ไม่ใช่เรื่องที่รัฐต้องยุ่งเกี่ยว

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประเทศไทยได้มีการพยายามผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหา

โดยมีการแก้ไขตัวบทกฎหมายหลายเรื่อง เช่น ความเสมอภาคในการรับผิดทางอาญาเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276, 277, 277 ทวิ, 277 ตรี, 286 แห่งประมวลกฎหมายอาญาคຸ້ມຄອງจำเลย ซึ่งเป็นหญิงตั้งครรภ์มีโอกาสน้อยลงบุตรตาม มาตรา 246, 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสมรสและการหย่าตามมาตรา 1445, 1446, 1447/1, 1516 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้มีพระราชบัญญัติค่านำนานามหญิง พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการขจัดปัญหาการกีดกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้หญิงและเป็นมาตรการทางกฎหมายคຸ້ມຄອງ ความเสมอภาคในโอกาสและความเท่าเทียม

การคุ้มครองสิทธิ

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมแก่ผู้มีอรรถคดี ทั้งปวงตลอดจนคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างเสมอภาคซึ่งรวมถึงผู้หญิงไม่ว่าจะมีสถานะในทางคดีเป็นผู้เสียหาย โจทก์

* อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญารุ่นที่ 1.

ห้องพิจารณาคดีพิเศษที่ออกแบบเพื่อผู้หญิง

จำเลย หรือแม้ไม่มีสถานะทางคดีเป็นแต่เพียงพยานเห็นเหตุการณ์ ศาลยุติธรรมต้องคุ้มครองสิทธิของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน ในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลต่างๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดสิทธิจำแนกตามสถานะทางคดีของบุคคล ดังนี้

1. ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ (มาตรา 7/1)

(1.1) ให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการถูกจับและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก

(1.2) พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนาย เป็นการเฉพาะ

(1.3) ให้ทนายความหรือบุคคลซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน

(1.4) ได้รับการเยี่ยม หรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(1.5) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดเจ็บป่วย

(1.6) ได้รับการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างสอบสวน (มาตรา 107)

2. จำเลย (มาตรา 8)

(2.1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

(2.2) แต่งทนายความแตกต่างกันชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

(2.3) ปกป้องทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(2.4) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้นๆ

(2.5) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียมเว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น

(2.6) ตรวจสอบหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำ

ให้การของตน

(2.7) ได้รับการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างพิจารณา (มาตรา 107)

(2.8) กรณีจำเลยเป็นสตรีมีครรภ์ คลอดบุตรและต้องเลี้ยงดูบุตร มีสิทธิได้รับการพิจารณาทุเลาการบังคับโทษตามคำพิพากษา (มาตรา 246, 247 วรรคสอง)

(2.9) ขอพระราชทานอภัยโทษ (มาตรา 259)

นอกจากนี้ในกรณีภายหลังศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดฟังว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดจำเลยยังมีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

3. ผู้เสียหาย (มาตรา 3)

(3.1) ร้องทุกข์

(3.2) เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ

(3.3) เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

(3.4) ถอนฟ้องคดีอาญา หรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

(3.5) ยอมความในคดีความผิดส่วนตัว

(3.6) ตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน (มาตรา 8 วรรคท้าย)

(3.7) ผู้เสียหายมีสิทธิให้ความเห็นต่อศาลประกอบดุลพินิจกรณีเปลี่ยนสถานที่จำคุกจำเลยที่อื่นซึ่งมิใช่เรือนจำ (มาตรา 89/2 วรรคสอง)

(3.8) เรียกร้องสินไหมทดแทนจากจำเลย (มาตรา 44/1)

นอกจากนี้ยังมีสิทธิเรียกร้องค่าตอบแทน หากตนมิได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับรถ ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนจากสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถภายใน 180 วัน นับแต่วันที่มีความเสียหายเกิดขึ้น ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 23

(3.9) ห้ามการพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณะชนซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลของผู้เสียหาย ซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (ผู้หญิง) ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 9 สำหรับกรณีเป็นเด็กตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 50

4. พยาน

(4.1) คัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราว หากเกรงกลัวว่าตนอาจได้รับอันตราย (มาตรา 108/2)

(4.2) กรณีพยานเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ต้องจัดอยู่ในสถานที่เหมาะสมให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำด้วยให้ถามผ่านนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร (มาตรา 133 ทวิ, 173 ตรี)

(4.3) กรณีพยานเกรงกลัวจำเลยไม่กล้าเผชิญกับจำเลย ต้องดำเนินการจัดให้สืบพยานไม่เผชิญโดยตรงกับจำเลยขณะเบิกความ (มาตรา 172 วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า)

(4.4) ค่าพาหนะ ค่าป่วยการ ค่าเช่า

ที่פקที่จำเป็นและสมควร (มาตรา 256)

(4.5) คำตอบแทนตามระเบียบ
กระทรวงยุติธรรมว่าด้วยคำตอบแทนและค่าใช้จ่าย
พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน
หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน
ในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ออกอาศัยอำนาจตาม
พ.ร.บ.คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

เหล่านี้ล้วนเป็นสิทธิที่กฎหมายรองรับ
ให้แก่บุคคลทั่วไป แต่การคุ้มครองสิทธิของบุคคล
ให้ได้รับประโยชน์สูงสุดคงต้องมีการออกแบบ
กระบวนการยุติธรรมให้เหมาะสมกับเพศ อายุ
ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตด้วย สำหรับเด็ก
และผู้หญิง เป็นบุคคลประเภทที่มีความอ่อนไหวสูง
การพิจารณาสำหรับบุคคลดังกล่าวต้องมีลักษณะ
พิเศษ

ห้องพิจารณาคดีพิเศษ

ปัจจุบันเกิดคดีประเภทมีความสลับ
ซับซ้อนมากมาย เช่นคดีกระทำความผิดทางอินเทอร์เน็ต
การก่อการร้าย การหลอกลวงประชาชนร่วมลงทุน
อีกทั้งความรุนแรงในการโต้ตอบของผู้กระทำความ
ผิดเมื่อถูกจับกุม หรือดำเนินคดี หรือการ
พยายามปลอมแปลงเอกสารเพื่อหลบหนีดำเนินคดี
รุนแรงมากขึ้น ตัวอย่างที่เรามักพบเห็นทางข่าว
หนังสือพิมพ์ หรือโทรทัศน์เสมอ เช่น ผู้ค้ายา
เสพติดให้โทษใช้อาวุธปืนยิงต่อสู้กับเจ้าพนักงาน
ตำรวจผู้ทำการจับกุมทำให้สูญเสียชีวิตของ
เจ้าพนักงานตำรวจหรือคนร้าย การอำพรางตัวตน
โดยแกล้งเป็นเสียชีวิตและปลอมเอกสารราชการ
เพื่อหลบหนีการถูกดำเนินคดี หรือผู้กระทำความ
ผิดแสดงพฤติกรรมลักษณะข่มขู่พยาน เช่น แกล้ง
ข่มขู่บนเรือนจำพยานใช้อาวุธปืนยิงขึ้นฟ้า

ใกล้บ้านพักพยาน พุดจาในทำนองให้พยานคำนึงถึง
ความปลอดภัยของตนเองและญาติพี่น้องผู้เสียหาย
หรือพยานซึ่งเป็นเด็ก หรือผู้หญิง ย่อมมีความ
อ่อนไหวต่อพฤติกรรมเหล่านี้ได้ง่าย เด็ก หรือผู้หญิง
อาจเกรงกลัวจนไม่กล้าให้ความร่วมมือให้การเป็น
พยานต่อศาล เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการอำนวย
ความยุติธรรม ดังนั้น การพิจารณาคดีสำหรับบุคคล
ประเภทนี้ต้องมีการออกแบบการพิจารณาคดี
เป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองบุคคลดังกล่าวรวมทั้งสร้าง
ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

การพิจารณาคดีพิเศษที่กล่าวถึงก็คือการ
ออกแบบโครงสร้างกระบวนการพิจารณาให้เหมาะสม
สำหรับคู่ความและพยาน โดยคำนึงเพศ อายุ ฐานะ
สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิต และการคุ้มครอง
สิทธิของคู่ความและพยานด้วย โดยเฉพาะเด็ก
หรือผู้หญิง การสืบพยานเด็ก หรือผู้หญิง ถือว่า
เป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องมีมาตรการอื่นๆ เสริม
นอกเหนือจากตัวบทกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้
ศาลอาญานบุรีได้ริเริ่มปรับปรุงห้องพิจารณา
ตามบทบัญญัติของกฎหมายพร้อมวางแผนปฏิบัติ
การสืบพยานเด็กและสืบพยานไม่เผชิญหน้า
โดยตรงกับจำเลย พ.ศ. 2552 ซึ่งสรุปสาระสำคัญ
3 ประการ ดังนี้

1. รูปแบบห้องพิจารณา

(1.1) ห้องสืบพยานเด็ก (มาตรา 173
ตรี) ประกอบด้วย

(ก) ห้องพักพยาน มีพยานเด็ก
อายุไม่เกิน 18 ปี นักสังคมสงเคราะห์ หรือนัก
จิตวิทยาภายในห้องติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสาร
อิเล็กทรอนิกส์ เช่น กล้องโทรทัศน์วงจรปิด
จอโทรทัศน์ ไมโครโฟน ถ่ายทอดภาพ และเสียง
ไปยังห้องพิจารณา เวลาพยานเบิกความผ่านนัก

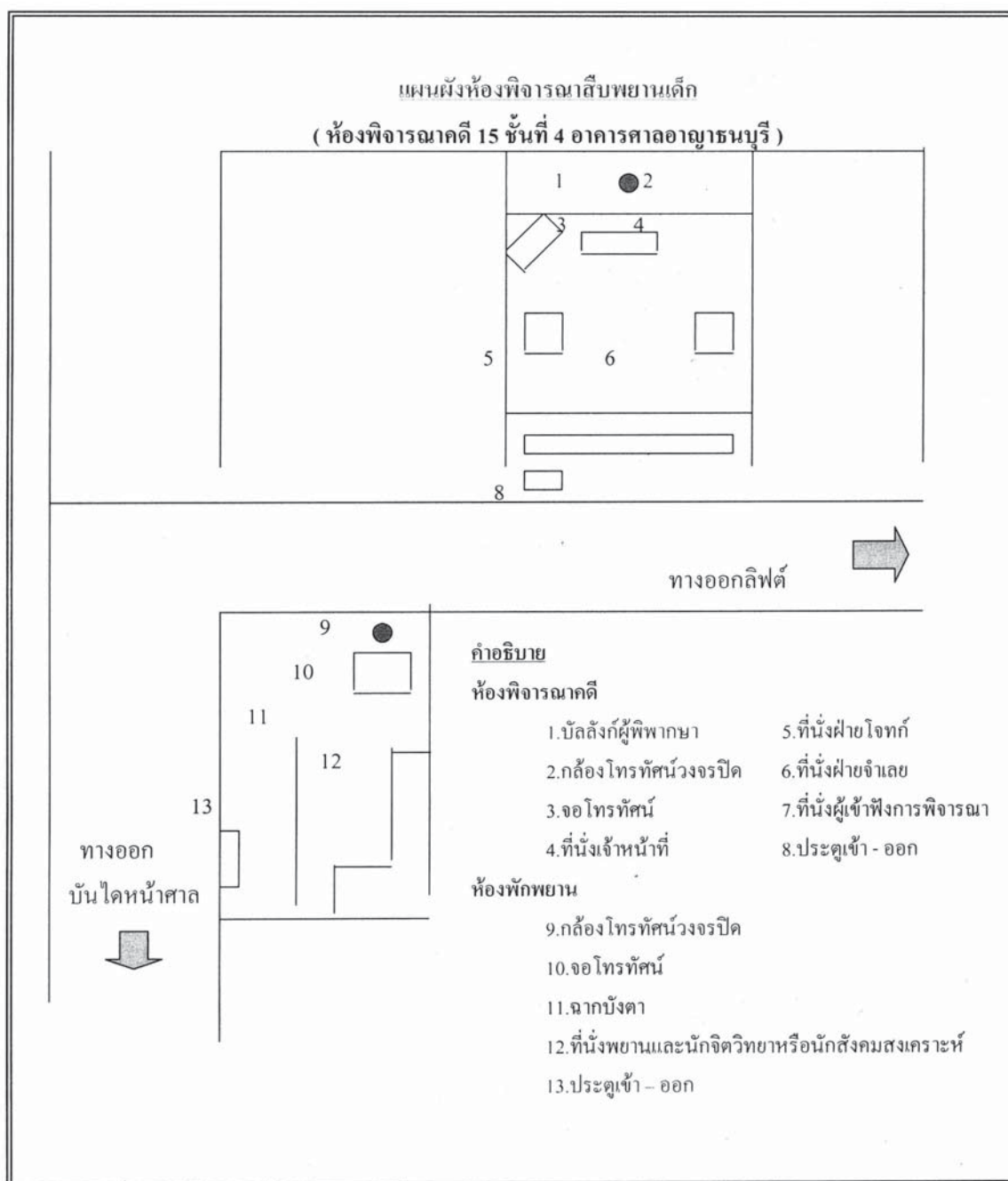

สังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา ซึ่งอยู่ในห้อง
ถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณา

ห้องติดตั้งเครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารทำนองเดียวกัน
การซักถามพยานผ่านเครื่องมืออุปกรณ์สื่อสาร
ถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพักพยาน ลักษณะ
ตามรูปแบบผังห้องพิจารณา

(ข) ห้องพิจารณา มีผู้พิพากษา
พนักงานอัยการ จำเลย และทนายจำเลย ภายใน

แผนผังห้องพิจารณาสืบพยานเด็ก
(ห้องพิจารณาคดี 15 ชั้นที่ 4 อาคารศาลอาญาธนบุรี)

(1.2) ห้องสืบพยานไม่เผชิญหน้า โดยตรงกับจำเลย (มาตรา 172 วรรคสาม) ประกอบ ด้วย

(ก) ห้องพักพยาน สำหรับเป็นที่พักพยานก่อนและหลังเบิกความ

(ข) ห้องพิจารณา ภายในห้องมี ฉากกั้นระหว่างกลางห้องพิจารณาเพื่อมิให้พยาน เผชิญหน้ากับจำเลยโดยจัดให้มีชุดมานั่งสำหรับ ฝ่ายพยานและฝ่ายจำเลยคนละด้าน และสำหรับ ที่นั่งเบิกความของฝ่ายพยานและฝ่ายจำเลย แยกจากกันคนละด้าน พร้อมติดตั้งอุปกรณ์เครื่อง สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ระบบโทรทัศน์ วงจรปิดถ่ายทอดภาพแยกจากกัน ถ้าพยานจะดู ตัวจำเลยก็เปิดดูภาพจำเลยจากจอโทรทัศน์ ซึ่งถ่ายทอดจากกล้องวงจรปิดในทำนองเดียวกัน ถ้าจำเลยจะดูพยานเปิดดูจากจอโทรทัศน์เช่น เดียวกัน นอกจากนี้สามารถบันทึกภาพและเสียง ของพยานขณะเบิกความลงในแผ่นซีดีได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสี่

(ค) เงื่อนไข พยานเกรงกลัวไม่

กล้าเผชิญหน้ากับจำเลยเพราะเหตุ เช่น พยาน เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เป็นผู้หญิง คนชรา คนพิการ หรือคดีที่จำเลยเป็นผู้ร้ายสำคัญ พฤติกรรมมีประวัติอาชญากรรมก่อเหตุมาแล้ว หลายเรื่อง กระทำผิดลักษณะทารุณโหดร้าย มีความผิดปกติทางจิต หรือกระทำเพราะความ เคียดแค้น การกระทำผิดมีบุคคลเกี่ยวข้องเชื่อมโยง หลายขั้นตอนลักษณะเป็นกลุ่มแก๊ง หรือขบวนการ หรือจัดตั้งองค์กรอาชญากรรม ความผิดเกี่ยวกับ เพศตามมาตรา 276, มาตรา 277 ทวิ, มาตรา 277 ตรี, มาตรา 278, มาตรา 280, มาตรา 282, มาตรา 283, มาตรา 283 ทวิ, มาตรา 284, มาตรา 285 แห่งประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐาน ก่อการร้ายตามมาตรา 135/1 ถึงมาตรา 135/4 แห่งประมวลกฎหมายอาญาคดีความผิดตาม กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน ปราบปรามการค้า มนุษย์คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

253

ห้องพิจารณาคดีพิเศษที่ออกแบบเพื่อผู้หญิง

แผนผังห้องพิจารณาไม่เผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลย
(ห้องพิจารณา 20 ชั้นที่ 4 อาคารศาลอาญานบุรี)

ทางออกบันไดหน้าศาล

คำอธิบาย

1. บัลลังก์ผู้พิพากษา
2. ที่นั่งเจ้าหน้าที่
3. ที่นั่งฝ่ายโจทก์
4. ที่นั่งฝ่ายจำเลย
5. ที่นั่งพยาน
6. โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์สื่อสาร
7. ลำโพง
8. ถังน้ำดื่มพร้อมตู้กดน้ำ
9. ฉากบังตา
10. ที่นั่งผู้เข้าฟังการพิจารณา
11. ประตูเข้า-ออก
12. ห้องพักพยาน
13. ฉากบังตา

ทางออกลิฟต์

13

11

12

(2.2) การเบิกความในกรณีสืบพยาน

ไม่เผชิญโดยตรงกับจำเลย เมื่อคดีพร้อมแล้ว
เจ้าหน้าที่ศาลจะพาพยานออกจากห้องพักพยาน
เข้าทางประตูด้านขวามือประจำที่พยาน โดยมี
จากกันมิให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลย

และห้ามมิให้จำเลยส่งเสียงพูดข่มขู่ เบิกความเสร็จแล้วเจ้าหน้าที่ศาลพาพยานกลับไปห้องพักหรือเดินทางกลับ ส่วนการสืบพยานเด็ก พยานเบิกความผ่านนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาในห้องพักพยาน

(2.3) **หลังเบิกความ** มีเจ้าหน้าที่ศาลพาพยานกลับออกจากศาล โดยระมัดระวังมิให้พบจำเลย หรือญาติของจำเลย ส่วนจำเลย หรือญาติของจำเลย ต้องรออยู่ในห้องพิจารณาก่อนจนกระทั่งเวลาว่างพ้นไปประมาณ 5 - 10 นาที จึงสามารถเดินทางกลับ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นจำเลยหรือญาติอาจเดินทางกลับก่อน ให้พยานรออยู่ในห้องพิจารณา หรือห้องพักพยานจนกระทั่งเวลาว่างพ้นไปประมาณ 5 - 10 นาที ให้เจ้าหน้าที่ศาลพาพยานกลับออกจากศาลโดยระมัดระวังมิให้พบจำเลย หรือญาติของจำเลย

3. การเตรียมความพร้อม

(3.1) บันทึกข้อความให้เป็นທີ່สังเกตว่าสืบพยานเด็ก หรือสืบพยานไม่เผชิญหน้า ลงในใบนัดความและปกสำนวนคดี

(3.2) เจ้าหน้าที่ศาลที่เกี่ยวข้อง เช่นงานหน้าบัลลังก์ ศูนย์นัดความ ประชาสัมพันธ์ตลอดจนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประสานความร่วมมือคอยอำนวยความสะดวกแก่พยานในการเบิกความตั้งแต่มาถึงศาล จนเสร็จการพิจารณาเดินทางกลับออกจากศาล

(3.3) สร้างความเข้าใจแก่พยานถึงขั้นตอนการพิจารณาอย่างถูกต้อง เริ่มจากแสดงข้อความคำแนะนำการปฏิบัติตนในศาล และขั้นตอนการพิจารณาในหมายเรียกพยานเพื่อให้พยานทราบก่อน จากนั้นเมื่อพยานเดินทางมาศาลมีเจ้าหน้าที่ศาลคอยให้คำแนะนำ อีกครั้งหนึ่ง

(3.4) มีเจ้าหน้าที่เทคนิคคอยควบคุมเครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารภายในห้องพิจารณา

ตลอดเวลาที่มีการพิจารณาคดีจนเสร็จ

ด้วยรูปแบบ กลไกของห้องพิจารณาและกระบวนการพิจารณาตามแนวปฏิบัติของศาลอาญาธนบุรีดังกล่าว ที่เน้นคุ้มครองและอำนวยความสะดวกแก่พยานซึ่งเป็นเด็กและผู้หญิงเป็นประโยชน์ต่อเด็กและผู้หญิง ทำให้ความเกรงกลัวหรืออับอายของเด็กและผู้หญิงลดน้อยลงจึงอาจเป็นบทพิสูจน์และหลักประกันสร้างความเชื่อมั่น ต่อกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นนับว่าห้องพิจารณาคดีดังกล่าวถูกออกแบบไว้เหมาะสมสำหรับเด็กและผู้หญิงโดยแท้

บทสรุป

การมีห้องสืบพยานเด็ก และห้องสืบพยานไม่เผชิญหน้าโดยตรงตามมาตรา 173 ตี, มาตรา 172 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติพิเศษมุ่งคุ้มครองเด็กและผู้หญิง ลดความเกรงกลัวให้ได้รับความปลอดภัย หรือลดความอับอายลงสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมในเบื้องต้นอย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่ากฎหมายพยายามออกแบบห้องพิจารณา กระบวนการพิจารณา ไม่ว่าทำให้ขั้นตอนรัดกุม หรือมีเครื่องอุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยีทันสมัยดีเพียงใด แต่จะประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ได้หากบุคลากรในองค์กรมิได้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่สำคัญต้องมีความร่วมมือและจิตสำนึกในการคุ้มครองสิทธิการบริการและความเข้าใจเด็กและผู้หญิงซึ่งเป็นผู้เสียหายควบคู่กันด้วย ประกอบกับยังต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กร ในกระบวนการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องประสานสอดคล้องกันจึงประสบความสำเร็จได้

วิดิทัศน์ เผยแพร่แนวทางปฏิบัติของศาลอาญารธนบุรี เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ในคดีความรุนแรงทางเพศ คดีความรุนแรงในครอบครัว และคดีอาญาอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหายจำเลย หรือพยานที่เกี่ยวข้องในคดี

ติดต่อ ขอรับวิดิทัศน์ ได้ที่

ศาลอาญารธนบุรี โทร. 0-2415-4421 หรือ

มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร 4 ถนนเพชรเกษม ซอย 24 ก.ท. 10160

โทร. 08-1423-6896 0-2868-4344 TKFthai@Gmail.com

หลักการแนวปฏิบัติและปัญหาของ กฎหมายความรุนแรงในครอบครัว*

โดย นายสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ**

ใน กฎหมาย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งซึ่งในทัศนะของผม มีการแปลและใช้กฎหมายไปในหลายๆ ทางและการแปลและใช้เหล่านี้ บางเรื่องก็ทำให้ในกระบวนการยุติธรรมมีความเห็นที่ต่างกันอย่างออกไป บางเรื่องก็เห็นตรง บางเรื่องก็ยังไม่เห็นในลักษณะที่เป็นเงื่อนไขที่ซับซ้อนอยู่

จากการที่ผมได้มีโอกาสร่วมงานกับสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ในเวทีสาธารณะทั่วประเทศรวมทั้งบรรยาย ให้กับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ตำรวจ อัยการ รวมทั้งผู้พิพากษาด้วย มีคำถามจากเวทีสาธารณะ ไม่ต่ำกว่า 100 คำถามแต่ละคำถามเป็นปัญหาที่แหลมคมและน่าสนใจอย่างยิ่ง สำนักงานกิจการสตรีฯ ก็ได้ ประมวลรวบรวมคำถามเหล่านี้ไว้ จัดทำเป็นหมวดหมู่ ผมก็แนะนำว่าควรนำมาเข้าที่ประชุมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อหาข้อสรุปหรือข้อยุติต่อประเด็นข้อกฎหมายแต่ละมาตรา ที่มีปัญหาข้อถกเถียงกัน

ประการที่สองกฎหมายฉบับนี้ ไม่ได้มีแต่เฉพาะตัวบทมาตรา 18 มาตรา เท่านั้น แต่ยังมีอนุบัญญัติซึ่งประกอบไปด้วยระเบียบของอธิบดี ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง มีกฎกระทรวง ซึ่งออกตามความในมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 และมาตรา 13 ของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งถ้าหากว่าเราได้ศึกษาและติดตามกฎหมายฉบับนี้ ก็จะเห็นว่าบรรดาอนุบัญญัติเหล่านี้ ถึงขณะนี้ได้ออกมาครบถ้วนใกล้จะสมบูรณ์หมดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการที่เข้าไปค้น เข้าไปแยกการกระทำ ความรุนแรงออกจากกัน กระบวนการในชั้นสอบสวน กระบวนการสืบค้นข้อเท็จจริงกระบวนการเยียวยาฟื้นฟู ดูแล ผู้เสียหาย ต่างๆ เหล่านี้ ก็จะมีส่วนหนึ่งที่ผมพูดถึง ถ้าหากไม่ลึกจนเกินไป ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องที่ทำให้ผู้ใช้กฎหมายฉบับนี้ หากดูแต่เฉพาะตัวบท ติดตามตามลายลักษณ์อักษรแล้ว ก็จะเกิดเงื่อนไขและความคลางแคลงใจ เกิดความฉงน สันเท่ที่ว่า กฎหมายดูเสมือนหนึ่งง่ายเปลี่ยนเสีย กฎหมายดูเสมือนหนึ่งไม่สมบูรณ์ กฎหมายดูเสมือนหนึ่งว่าไม่ได้ออกแบบมาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่ได้เกื้อกูลกับกระบวนการยุติธรรมหรือหน่วยงาน ทางสังคมที่ใช้กฎหมาย

257

* บรรยายในงานสัมมนา เรื่อง “กฎหมายจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง กับ การปฏิบัติของศาลตามมาตรฐานสากล” วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมฮอลิเดย์อินน์ริสอร์ท รีเจนซี่บีช เขตอำเภอ จังหวัดเพชรบุรี จัดโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาคัลล์ สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร สนับสนุนโดย กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งประเทศไทย (UNIFEM).

** ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 2.

แต่ถ้าหากว่าเรานำมาเป็นจิกซอว์ที่ต่อกัน ระหว่างระบอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็จะพอเห็นภาพชัดเจนว่า กฎหมายฉบับนี้มีอนุบัญญัติที่ ขยายความกฎหมายแม่บทมาต่อเติมเสริมแต่งอุด ช่องว่าง ทำให้กฎหมาย ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ใน ตัวเองค่อนข้างสูง แล้วก็สามารถที่จะบังคับใช้ได้ ผมอยากจะเริ่มต้นอย่างนี้ว่า ผมคิดว่าตัวผมเอง กับทุกคนน่าจะมีทัศนคติในเชิงของวิธีคิดไม่ต่างกัน ผมคิดว่า พฤติกรรมความรุนแรงเป็น สัญชาตญาณ ดิบของสิ่งมีชีวิตที่เกิดมาควบคู่กับโลกใบนี้ ถ้าเรา จำกัดเฉพาะมนุษย์หรือความเป็นคน เราลองคิดถึง ทารกที่เกิดในครรภ์มารดาเติบโตขึ้นมา ในขณะที่ เด็กทารกคนหนึ่งที่ยังไม่สามารถพูดจาสื่อสารได้ ทารกก็เหมือนคนที่อาจจะพูดไม่ได้ แต่สามารถ แสดงอารมณ์ออกทางพฤติกรรม เวลาเกิดโทสะ หรือความโกรธจะดิ้น ก็จะขัดขึ้น อารมณ์ที่โกรธ หรือดิ้นขัดขึ้นนั้น ถ้าเราแปลหรือถอดรหัสนั้นก็คือ ความรุนแรงอย่างหนึ่งซึ่งไม่ได้ตั้งใจ ต้องการได้รับการ ตอบสนองอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม การดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งความรัก และความอบอุ่น เมื่อเติบโตเป็นเด็กที่รู้เพียงสา คนที่มีลูกหรือมีครอบครัวก็จะเข้าใจว่าในวัยเด็ก ธรรมชาติ สัญชาตญาณของเด็กจะเห็นชัดเจน ในเด็กผู้ชายเรื่องการชกต่อย การเล่นกันในหมู่ผู้ชาย หนีไม้พันกีฬายกมวย ที่พิสูจน์ความเป็นชายแข็ง เพศสภาพ การใช้กำลังกายจะเป็นกีฬาอะไรก็ แล้วแต่ เราจะเห็นว่าการเล่นจะต้องเกิดความ รุนแรงในเชิงของการปะทะ แข่งขาคัก เช่นอย่าง ฟุตบอลหรือกีฬาอื่นๆ ผมจำได้ตอนที่ผมเป็นเด็ก นักเรียนชั้นมัธยม พอพักเที่ยงกิจกรรมหนึ่งที่ผม เล่นกับเพื่อนคือ ชกต่อย เตะกันในห้อง จนกระทั่ง เล่นกันแรงเกินไป เพื่อนเตะแขนผมแรงมากจน แขนบวม ผมก็ไม่กล้าไปฟ้องครู ไม่กล้าไปบอกแม่ บอกพ่อ จนถึงวันนี้แขนยังดังก๊อ๊กก๊าก นี่คือ ความรุนแรงซึ่งเกิดกับผม เป็นสิ่งที่ผมสมัครใจ

ที่จะให้เกิดผล แต่ว่าเพื่อนไม่ได้ตั้งใจ ฉะนั้น ความรุนแรง เป็นส่วนหนึ่งที่แฝงเร้นในตัวเรา เมื่อมนุษย์เราเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ ถ้าเรา มีโมหะคติ โทสะคติ แฝงไว้ด้วยความรุนแรง รักมากก็เกลียดมาก หึงหวงโกรธมากก็อยากจะ ทำลาย กลัวมากก็กลัวใครจะทำร้าย บางครั้งก็ ซิงลงมือป้องกันก่อน นี่คือสัญชาตญาณดิบ ของความรุนแรง ฉะนั้นสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ ในตัวเรา ฉะนั้นธรรมชาติจึงต้องออกกฎหมายควบคุม กฎในที่นี้คือจารีตประเพณี กฎของศาสนา ศีลธรรม กฎของครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูและรวมทั้งกฎหมาย ที่บอกว่าคุณจะทำอะไรก็แล้วแต่คุณต้องไม่ละเมิด ไปก้าวล่วงเกินสิทธิเสรีภาพ ความเป็นส่วนตัว ของคนอื่น นั่นคือส่วนหนึ่ง ถ้าจะให้ผมนิยาม ก็คือ **ความรุนแรงไม่มีหมดแต่ลดได้ ความรุนแรง ไม่สูญสิ้นแต่ไม่ทวีคูณเป็นพิษภัย ความรุนแรง ไม่จางหายแต่ต้องเปลี่ยนแปลงให้เป็นคุณ ต้อง ทำสามสิ่งนี้ได้** แต่ทำไมความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดขึ้นยังรุนแรงอยู่ สิ่งนี้ถือว่าเป็นความผิดปกติ เกิดจากการเพาะบ่มสะสมพฤติกรรมที่ผิดเพี้ยน อาจจะเป็นเรื่องของความเบี่ยงเบนพฤติกรรม หลายสิ่งหลายอย่าง มีปัจจัยหลายอย่างเป็นตัว กระตุ้น เป็นตัวเร้า แล้วก็เป็นตัวที่ก่อให้เกิดการ กระทำรุนแรง นอกเหนือจากเหตุและปัจจัยตาม ธรรมชาติ ตรงนี้เองซึ่งผมจะแยกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นสัญชาตญาณดิบที่ติดตัว อีกส่วนนั้น เกิดจากการเลี้ยงดู อบรมเพาะบ่ม และสิ่งที่รับรู้ รับเห็นจากการกระทำของบุคคลใกล้ชิด

สิ่งที่ผมอยากจะพูดต่อไปคือ การเข้าสู่ กฎหมายฉบับนี้ กฎหมายความรุนแรงในครอบครัว เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่ออกมาควบคุมพฤติกรรม นอกเหนือจากกฎหมายอาญา กฎหมายอื่นๆ กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็น **ปราการป้องกันให้ไกลห่าง เป็นประทีปนำทางไม่**

**อย่างหลง เป็นห่วงโซ่สามสัมพันธ์ให้อ้าง เป็นยา
แก้ให้จิตตรงปลงรุนแรง ผมจะพูดให้ชัดเจนขึ้น
ในแง่ของความน่าจดจำ**

ข้อที่สองเป็นเชิงของทัศนคติ ทัศนคติ
ในที่นี้คือทัศนคติของเพศวิถี ความเสมอภาค
ของหญิงชายและการแต่งงาน ผมมองว่าการที่
หญิงยินยอมแต่งงานกับชายไม่ได้หมายความว่า
จะทำให้ชายนั้นเกิดสิทธิเหนือเนื้อตัวร่างกาย
ของหญิงนั้นโดยนิตินัย ไม่ได้ทำให้ชายนั้นมีสิทธิ
ตามธรรมชาติที่จะล่วงละเมิดย่ำยีเนื้อตัวร่างกาย
จิตใจของหญิงโดยไม่ผิดกฎหมาย และ**ไม่ได้หมายความว่า
ความรวมถึงว่า หญิงนั้นจะตกเป็นภรรยาหรือ
ทุกเรื่องแก่ชายเป็นสามยทรัพย์ตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1387** กฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายที่บอกถึงว่ากฎ
แห่งกรรมด้วย

กล่าวคือ มาตรา 1387 แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “อสังหา
ริมทรัพย์อาจต้องตกอยู่ในภาระจำยอม อันเป็น
เหตุให้เจ้าของต้องยอมรับกรรมบางอย่างซึ่ง
กระทบถึงทรัพย์สินของตน หรือต้องงดเว้นการใช้
สิทธิบางอย่าง อันมีอยู่ในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนั้น
เพื่อประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์อื่น” ซึ่งก็จะ
ต่อเนื่องกับมาตรา 1388 ได้บัญญัติไว้ว่า “เจ้าของ
สามยทรัพย์ไม่มีสิทธิจะทำการเปลี่ยนแปลง
ในภรรยาหรือในสามยทรัพย์ซึ่งทำให้เกิด
ภาระเพิ่มขึ้นแก่ภรรยาหรือสามยทรัพย์” ซึ่งหากเปรียบก็
เสมือนว่า สามยทรัพย์คือสามีภรรยาหรือเหมือน
ภรรยา ตัวสามยทรัพย์ซึ่งมีสิทธิเหนือภรรยาหรือ
เช่น เป็นทางจำเป็นทางที่จะออกสู่สาธารณะ
แม้จะได้สิทธิตามกฎหมาย แต่คุณจะไปเพิ่มภาระ

แก่ทางภรรยาหรือของเกินความจำเป็นแห่งการ
ใช้สอยเขาไม่ได้ คุณจะอ้างสิทธิในความเป็น
สามยทรัพย์เพื่อต่อสิทธิเพิ่มเติมเอาเปรียบผู้อื่นก็
ไม่ได้ **ฉะนั้นสิทธิความเป็นหญิงชายตามเพศสภาพ
ความเป็นสามีภรรยาไม่ใช่เป็น สามยทรัพย์หรือ
ภรรยาหรือต่อกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์**

ข้อต่อไปคือ ประชัญญาแนวคิดตามกฎหมายนี้
ก่อนที่จะมี พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ
ด้วยความรุนแรงในครอบครัว เครื่องมือเครื่องใช้
อัฐบริวารทั้งหลาย ที่ใช้แก้ไขปัญหาคความรุนแรง
ในครอบครัวคือ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391
มาตรา 295 และมาตรา 297 นั่นคือ มาตรา
ทางอาญาที่คือมีโทษจำคุกและปรับ เมื่อมีทางเลือก
ให้ศาลใช้น้อย มีอาวุธอยู่ 2 ชนิดเท่านั้น ศาลก็
จะใช้วิธีไม่จำคุกก็ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และรอ
การลงโทษแล้วคุมประพฤติ นั่นคือเป็นยาสามัญ
ประจำบ้านที่มาแก้ไขโรคความรุนแรงในครอบครัว
และโรคทั่วไป เป็นการที่มอดดลนคตี้ทั้งระหว่าง
คนแปลกหน้ากระทำความผิดต่อกัน และระหว่าง
คนคุ้นหน้า คนรักกันกระทำความผิดต่อกัน
ใช้เหมือนกันโดยกฎหมายเดียวกัน เพียงแต่ว่า
ความหนักเบาของโทษที่ลงโทษนั้นอาจ
จะต่างกัน ในแง่ของก่อนมีกฎหมายคุ้มครอง ผู้ถูก
กระทำด้วยความรุนแรงฯ อาจจะคำนึงถึงความ
เป็นครอบครัว คำนึงถึงปัจจัยอย่างใด อย่างหนึ่ง
แต่กระบวนการในการแก้ไข ฟันฟู เยียวยาไม่มี
อันนี้คือจุดอ่อน ผู้เสียหายซึ่งเป็นภริยาอยู่ใน
ฐานะแค่เป็นพยาน ฉะนั้นผมจึงอยากจะแยก
ระหว่างประชัญญากฎหมายอาญากับประชัญญาตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความ
รุนแรงฯ ดังนี้

กฎหมายอาญา

- ประณามผู้แพ้ ดูแลผู้ผิด ละเลยสิทธิผู้เสียหาย
- มุ่งลงโทษทัณฑ์ ไม่ไยดีความสัมพันธ์สามีภรรยา
- ขาดจิตวิญญาณมุ่งแสวงหาหลักฐาน เพื่อเอาผิด
- ผลักไล่ไม่คิดรักษา ขาดกระบวนการฟื้นฟู เยียวยา
- ลอยแพผู้เสียหายให้เสี่ยงภัยความรุนแรงตลอดเวลา (ตัดสินแล้วก็ปล่อย)

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

- ดูแลผู้แพ้ แก่ไขคนผิด ตระหนักสิทธิผู้เสียหาย
- เลี่ยงลงโทษทัณฑ์ ฟื้นฟูความสัมพันธ์สามี ภรรยา
- เปี่ยมจิตวิญญาณ ยึดหลักการสมานฉันท์ อภัยผิด
- มีกระบวนการ บำบัดรักษา ยับยั้งเยียวยา ผู้กระทำกลับใจไม่ทำผิดซ้ำ
- คุ้มครองผู้เสียหายให้ปลอดภัยทุกความรุนแรงที่แฝงมา

ฉะนั้นที่เราอภิปรายกันว่ากฎหมายฉบับนี้มีประโยชน์ มีคุณความดีต่างๆ นานา จริงๆ แล้วถูกต้อง แต่กฎหมายฉบับนี้จะเป็นพระเอกนางเอกก็ได้ จะเป็นผู้ร้ายก็ได้ นางอิจฉาเดี่ยวดีเดี่ยวร้ายหรือตัวตลกก็ได้ หมายความว่าถ้าผู้ใช้กฎหมายใช้อย่างสอดคล้อง ตามเจตนารมณ์ และใช้ได้อย่างครบถ้วนทุกกระบวนการ ทุกเครื่องมือตามกฎหมาย โดยผู้ใช้และเครื่องมือที่ใช้ นั้นถูกต้องตามกาลเทศะแล้ว กฎหมายนี้ก็เหมือนพระเอกนางเอก สามารถเข้าไปช่วยเหลือ ยับยั้งป้องกัน เยียวยา ฟื้นฟู สร้างสถาบันครอบครัวให้ฟื้นกลับมาเข้มแข็งอีกครั้งหนึ่ง ข้อที่ว่ากฎหมายเหมือนผู้ร้าย หมายความว่า ใช้ผิดเจตนารมณ์ คือ แทนที่จะใช้อย่างเป็นคุณ กลับแปลและใช้ไปในทางที่เป็นทางร้าย แทนที่จะช่วยเหลืออำนวยความสะดวกเป็นอาวุธที่ทำร้ายผู้เป็นเหยื่อ ทำร้ายผู้กระทำซึ่งเป็นจำเลย กฎหมายเหมือนนางอิจฉา หมายความว่าใช้ถูกบ้างผิดบ้าง บางทีก็ใช้เป็นประโยชน์ บางทีก็ใช้เป็นโทษ ก็คือว่ารู้ไม่แจ่มแจ้งอาจจะรู้ไม่ครบถ้วนหรืออาจจะรู้ถูกๆ ผิดๆ กฎหมายเป็นตัวตลก หมายความว่า มีแล้วไม่ได้ใช้ ผมเชื่อว่าแม้พวกเราที่นี้เป็นชนหมู่น้อย แต่ก็ไม่ได้ด้อยด้วยคุณภาพ

และศักยภาพที่จะสามารถนำพาขับเคลื่อนกฎหมายนี้ให้มีชีวิตจิตวิญญาณเป็นพระเอก นางเอกในกระบวนการยุติธรรมได้

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นข้อหาความผิดตามกฎหมายนี้ ขอให้ดูประกอบกับมาตรา 4 วรรค 1 ความรุนแรงในครอบครัวแยกองค์ประกอบ ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. กระทำการใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ
2. กระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ สุขภาพของบุคคลในครอบครัว
3. บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ ยกเว้นการกระทำด้วยความประมาท ไม่ผิดความรุนแรง

กฎหมายแยกองค์ประกอบออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ซึ่งนิยามของคำว่า “ความรุนแรง” นั้นสอดคล้องกับมาตรา 4 ตรงที่ว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัวผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ถ้าไม่เข้าใจองค์ประกอบความผิดโอกาสที่จะใช้แปลกฎหมายนี้ผิดก็เป็นไปได้สูง และประเด็นนี้เองเป็นหัวใจสำคัญเป็นจุดกำเนิดที่ทำให้คดีความทั้งหลายไม่ไปศาลเยาวชนและครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัวที่พูดกันในเวทีนี้ขอพูดถึงประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391 คือ

ลหุโทษ ซึ่งเขียนว่าผู้ใดใช้กำลังทำร้ายร่างกายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายทางกาย หรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนความผิดฐานทำร้ายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 บัญญัติว่า ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ความรุนแรงในครอบครัวแยกออกเป็น 3 ทางด้วยกัน เป็นองค์ประกอบความผิดที่มีมากกว่า คือ หนึ่ง กระทำโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดผลร้าย องค์ประกอบที่สองกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดผลร้าย จะเห็นคำอยู่ 2 คำคือ **มุ่งประสงค์**ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ สุขภาพ **กระทำโดยเจตนา** ที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและสุขภาพ

มุ่งประสงค์ กับ เจตนา ต่างกันไหม?

คือผมอยู่ในชั้นกรรมาธิการออกกฎหมายด้วยหลังจากที่ผ่านกระบวนการเสวนาสาธารณะแล้ว เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2551 ท่านเจริญ

ภักดีธนากุล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านวัชรินทร์ บัณฑิตวิทยาสกุล และอีกหลายคนได้มาหาข้อยุติร่วมกัน ก็มาคุยในองค์ประกอบนี้ ซึ่งผมจะถอดความและสรุปให้ฟัง ดังนี้

ข้อแรก แรก คำว่า มุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ และสุขภาพ เห็นตรงกันในที่ประชุมว่าเหมือนกับเจตนา ต้องการหวังผลจงใจให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ และสุขภาพ แม้ผลลัพธ์จะไม่เกิดก็ตาม แต่ต้องการให้เกิดก็เป็นความผิดแล้ว แม้ผลจะยังไม่เกิดเป็นอันตรายก็ผิดแล้ว แต่แน่นอนถ้าเกิดผลเป็นอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ และสุขภาพแล้ว ก็ยิ่งผิดใหญ่

ข้อที่สอง กระทำโดยเจตนาที่น่าจะก่อให้เกิด เห็นว่าเบาและบาง ฉะนั้นองค์ประกอบความผิด ประการที่สองนี้ เชื่อว่าน้อยนักที่จะมีการฟ้องคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวตามพรบ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือหากจะฟ้องก็ฟ้องโดยอาศัยว่าเกิดผลเสียหายแล้ว โดยบรรยายให้เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบความผิดว่าทำโดยประสงค์แล้วก็น่าจะเกิดเป็นอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ ฉะนั้นถ้าหากถามว่าองค์ประกอบข้อที่สองล้วนๆ เช่น ต้องการชกกรรยา หรือขว้างแก้วใส่กรรยา แต่กรรยาหลบทันอย่างนี้ ซึ่งยังไม่ได้เกิดผลเป็นบาดแผลทางกายเกิดขึ้น แล้วจะมาฟ้องโดยอ้างว่าน่าจะก่อให้เกิดผลร้ายแล้ว ผมนึกถึงใจผู้หญิงว่าไม่น่าจะมีใครมาฟ้องเพื่อเอาผิดกับผู้กระทำ ถ้าไม่เลือบ่ากว่าแรงหรือมีเหตุสะสมที่ค้างมาแต่ก่อน ฉะนั้นองค์ประกอบนี้โอกาสที่จะเกิดเป็นคดีจะมีน้อย

ข้อที่สาม ใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรมชาตินี้ก็อาจจะเคลื่อนกลืนอยู่ในลักษณะความผิดข้อแรก คือ ต่อกาย เช่น อาจจะเขียนดี ทารุนกรรมเคลื่อนอยู่ในลักษณะความผิดฐานทำร้ายร่างกาย หรือความผิดฐานกระทำความรุนแรง

ประเด็นปัญหาอยู่ที่กฎหมายฉบับนี้เขียนถึงความรุนแรงในครอบครัวว่า ความผิดนี้มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 6,000 บาท ความผิดฐานทำร้ายร่างกายคือ โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท ส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 บาดเจ็บสาหัสคือ โทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึงจำคุกไม่เกิน 10 ปี แล้วกึ่งโทษคือ มาตรา 391 โทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท ที่สุดคดีหันเหไปสู่ศาลแขวงตามมมาตรา 295 เสียส่วนใหญ่ มีนักกฎหมายบางคนแปลว่า ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391 คือความผิดลหุโทษเป็นความผิดที่เปรียบเทียบปรับได้ ในชั้นพนักงานสอบสวนมีคนแปลและเห็นอย่างนั้น ตรงนี้ผมฝากเป็นประเด็น ถ้าแปลเช่นนั้นแล้วความผิดที่มุ่งก่อให้เกิดผลน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจนี้ซึ่งอาจจะใกล้เคียงกับลหุโทษก็จะไม่เป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรง ในครอบครัวอีกต่อไป เพราะจะเป็นความผิดลหุโทษ

ข้อที่สองมีคนแปลว่า ถ้าเป็นลหุโทษเล็กน้อยๆ เปรียบเทียบปรับกลับบ้านได้ คดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในชั้นพนักงานสอบสวนจำนวนไม่น้อยก็จะถูกบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย เช่น ถ้าสมมติแปลว่ามาตรา 391 เปรียบเทียบปรับได้ ทั้งที่มาตรา 391 เป็นการกระทำระหว่างสามี ภรรยา เป็นคนที่คุ้นหน้าเป็นคนที่ชินตา เป็นคนที่มีลักษณะความผูกพันทางกายทางใจ ผูกพันโยงใยเป็นหุ้นส่วนชีวิตต่อกัน แล้วแปลว่ามาตรา 391 เปรียบเทียบปรับได้ ข้อหาความรุนแรงในครอบครัวก็จะเป็นหมั่นไปเลยใช่ไหม คำตอบก็ต้องว่าใช่ ฉะนั้น ต้องบอกว่ามาตรา 391 เป็นบททั่วไป แต่ความรุนแรงตามมาตรา 4 วรรค 1 ที่มีโทษ 6 เดือน ปรับ 6,000 บาท เป็นบทเฉพาะ เหมือนประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 เป็นบททั่วไป มาตรา 148

เป็นบทเฉพาะ เมื่อผิดมาตรา 148 แล้วมาตรา 157 ไม่ต้องพูดถึง ฉะนั้นเมื่อใดก็ตาม ถ้าเป็นการกระทำระหว่างคนแปลกหน้าทำร้ายกันกระบวนการยุติธรรมต้องดำเนินคดีตามมาตรา 391 เลย แต่ถ้าหากว่าเป็นเรื่องของบุคคลในครอบครัวกระทำต่อกัน แม้บาดแผลเล็กน้อย ก็ต้องดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาเหล่านี้เหมือนภูเขาน้ำแข็งอาจจะโผล่ปลายแค่ชนิดเดียว ส่วนที่เป็นปัญหาลอยอยู่ในใต้ทะเลมากมาย เพียงแต่ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อฟื้นฟูทั้งคดีเล็กน้อยด้วย ต้องการมาแก้ไขเยียวยาทุกปัญหาให้หมดไป เมื่อไรก็ตามที่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว แม้ว่าจะเข้าองค์ประกอบของมาตรา 391 ก็ต้องตีความว่าองค์ประกอบมาตรา 391 เป็นบททั่วไป เปรียบเทียบปรับไม่ได้ มิฉะนั้นเท่ากับว่ากฎหมายความรุนแรงในครอบครัวเป็นหมั่นโดยปริยาย แล้วเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองผู้เสียหายแก้ไขผู้ถูกกระทำก็จะหายไปด้วย

ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมขณะนี้ ก็คือว่าความคาบเกี่ยวระหว่างโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 6,000 บาท ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงฯ ตามมาตรา 4 วรรค 1 กับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท ตามประมวลกฎหมายอาญามีพื้นที่ทับซ้อนอยู่ตรงไหน ผมจะยกตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องหนึ่ง คือ จำเลยใช้มือตบผู้เสียหายมีบาดแผลเข้าววมโลหิตไม่ออก แพทย์ลงความเห็นว่ารักษาโดยปกติ 10 วัน อาจจะหาย ศาลฎีกาบอกเป็นเพียงการคาดคะเน อาจหายก่อน 10 วัน เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 ฎีกาแรกหมอบอกว่า 10 วันน่าจะหาย คำว่า “น่าจะ” มันเป็นเรื่องการคาดคะเน

ตัวอย่างที่สอง โจทก์มีบาดแผลเนื่องจากถูกจำเลยทำร้ายที่ได้ข้อศอกยาว 2 เซนติเมตร ลึกใต้ผิวหนังและบวม ตาขวาบวมแดงพื้นที่ 1x1 เซนติเมตร แพทย์ลงความเห็นว่าแผลถูกของแข็งทำร้าย รักษาประมาณ 7 วัน ถือว่าบาดแผลเล็กน้อย ไม่เป็นอันตรายแก่กายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 เป็นความผิดมาตรา 391 ละหุโทษ คำพิพากษาศาลฎีกานี้ บาดแผล 7 วันก็เป็นมาตรา 391

ตัวอย่างต่อไป ฎีกาปี 2506 จำเลยใช้เท้าเตะ ใช้มือตบผู้เสียหาย ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บเข้ารักษา 5 วันหาย ยังไม่ถือว่าเป็นอันตรายแก่กาย

ฎีกาต่อไป สามีทำร้ายภรรยา มีเพียงรอยขีด ไม่ปรากฏ ขนาดว่าใหญ่โตขนาดไหน แล้วอาจรักษาได้ภายใน 5 วัน ไม่ส่งผลให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจของภรรยาได้ ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 295 มีความผิดตามมาตรา 391 จะเห็นแนวคำพิพากษาศาลฎีกาว่ารักษาหากเจ็บป่วยรักษาประมาณ 5 วัน โดยเฉลี่ยเป็นเรื่องละหุโทษ 5 วันขึ้นไปเป็นทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295

ตัวอย่างต่อไป โจทก์ฟ้องจำเลยตามมาตรา 295 คือทำร้ายร่างกาย จำเลยรับสารภาพบาดแผลตามใบขึ้นสูตรของแพทย์ก็คือปวดศีรษะ มีบาดเจ็บพกซ้ายบริเวณใต้ตาซ้าย ริมฝีปาก ขาโยโครงซ้าย และน่อง ใช้เวลารักษาประมาณ 5 วัน บาดแผลเช่นนี้ถือว่าเป็นอันตรายแก่ร่างกาย ทำไม 5 วันนี้เป็นอันตรายแก่ร่างกาย เหตุเพราะว่าโจทก์ฟ้องจำเลยให้การรับสารภาพ บังเอิญจำเลยยอมรับสารภาพเสียก่อน จึงเป็นความผิด แต่คดีอื่นๆ นั้นอาจจะลွ้งคดี

ฉะนั้นเราประมวลข้อมูลแบบหยาบๆ ก็คือว่า จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ รักษาไม่เกิน 5 วันแนวโน้มไปทางมาตรา 391 ตั้งแต่ 6-20 วัน ก็เป็นความผิด ตามประมวล

กฎหมายอาญา มาตรา 295 ที่มีโทษ 2 ปี ปรับ 4,000 บาท

ประเด็นก็คือ ก่อนมีกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว การทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวเป็นความผิดมาตรา 391 กับมาตรา 295 ที่ตำรวจใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเมื่อไม่เป็นความผิดละหุโทษก็เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แต่เมื่อมีกฎหมายว่าด้วยความรุนแรงในครอบครัวออกมาบังคับใช้และบัญญัติว่าความผิดดังกล่าว มีโทษจำคุก 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท มาแบ่งพื้นที่ของมาตรา 295 ระหว่างมาตรา 295 กับมาตรา 4 วรรค 1 คือรักษาไม่เกิน 20 วัน กับเกินกว่า 20 วันขึ้นไปเป็นบาดเจ็บสาหัส แต่เดิมสมมติว่าบาดแผลทางกายรักษา 6 วัน - 20 วันหายเป็นความผิดมาตรา 295 ต่อมา มี 4 วรรค 1 ที่มีโทษจำคุก 6 เดือนปรับ 6,000 บาท มาแบ่งพื้นที่มาตรา 295 บางส่วนออกไป ถ้าเป็นอันตรายแก่กายควรรักษาที่วันดีละ 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 วัน ประเด็นนี้คือปัญหาหนึ่งที่ต้องหาคำตอบให้ได้คือ จุดแบ่งระหว่างมาตรา 4 วรรค 1 โทษ 6 เดือน ปรับ 6,000 บาท กับโทษ 2 ปี ปรับ 4,000 บาทควรอยู่ตรงไหน และแบ่งแยกพื้นที่กันอย่างไรในกรณีที่ เป็นความผิดบาดเจ็บทางกาย โจทย์ตรงนี้พนักงานสอบสวนตีไม่ได้แก้ไม่ตก เมื่อแยกไม่ออกก็ฟ้องมาตรา 295 ดีกว่า ผลคือ

1. แย่ดี ศาลแขวงตัดสินด้วยวาจาจับ
2. เป็นกระบวนการที่คุ้นเคยแล้วก็ทำมาตลอด ไม่มีปัญหา

3. สุ่มเสี่ยงต่อการมาตั้งข้อหาความรุนแรงในครอบครัวเพราะเป็นเรื่องยุ่งยาก

นอกจากนี้ที่ผมได้ยินได้ฟังปรากฏการณ์จริงคือ

1. ทำไมคดีไม่ขึ้นศาลเยาวชน เพราะตำรวจเปรียบเทียบปรับ

2. แทนที่บาดเจ็บทางกายรักษา 6, 7, 8, 9, 10 วันหาย ซึ่งอยู่ในข่ายความผิดตาม พรบ.คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ที่มีโทษ 6 เดือน ปรับ 6,000 บาท ซึ่งต้องมีพื้นที่ของข้อหา ไม่ใช่มาตรา 391 แล้วเปลี่ยนไปรับโทษจำคุก 2 ปี ปรับ 4,000 บาท เหมือนระบบเดิม แล้วกฎหมายออกมาแบบนี้เพื่ออะไร เป็นหมัน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ฉะนั้นโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท ตำรวจเองไม่อยากตั้งข้อหาตามมมาตรา 4 วรรค 1 ก็เลยไปตั้งเป็นมาตรา 295 ตามประมวลกฎหมายอาญาศาลเยาวชนก็เลยเหมือนกับถนนร้าง ที่นานๆ จะมีคนเดินผ่านสักคนสองคน คดีอยู่ศาลแขวงเสียส่วนใหญ่ถามว่าทางแก้เป็นอย่างไร คำตอบก็คือทำ ความเข้าใจกับผู้ใช้กฎหมายสิครับ เอาตำรวจผู้รับผิดชอบและกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด มาปรับความเข้าใจกันว่าระหว่างมาตรา 391 มาตรา 295 และ มาตรา 4 วรรค 1 ต้องใช้บังคับอย่างไร

มาตรา 4 วรรค 1 ความรุนแรงในครอบครัว โทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท ถ้าเป็นอันตรายแก่กาย รักษาไม่เกิน 5 วัน ลงโทษ เป็นบททั่วไปก็ต้องเข้ามาตรา 4 วรรค 1 ซึ่งเป็นบทเฉพาะอยู่แล้ว ต้องฟ้องตามกฎหมายนี้เท่านั้น ต้องหาพื้นที่มาตรา 4 วรรค 1 ให้เจอ และแยกระหว่างมาตรา 4 วรรค 1 กับมาตรา 295 ให้ชัดเจน ซึ่งผมคิดว่าคดีมาตรา 4 วรรค 1 จะเยอะกว่ามาตรา 295 ผมกล้ายืนยันอย่างนั้น คือบาดเจ็บทางกายระหว่าง 1-12 วัน เป็นความผิดตาม มาตรา 4 วรรค 1 เหนือจากนี้คือ มาตรา 295 คราวนี้ศาลเยาวชนคนล้นเลยครับ ถ้าค้นหาพื้นที่ของขอบเขตของกฎหมายให้เจอ ซึ่งไม่ยากเลยเชิญผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีศาลเยาวชนและครอบครัว ประธานแผนกคดีเยาวชนในศาลฎีกา อธิบดีอัยการเยาวชนที่รับผิดชอบ

มาคุยกันเลย จะแปลกฎหมายนี้ว่าใช้ยังไงให้เกิดผล เกิดการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองผู้เสียหาย พื้นผู้ถูกระทำ ตั้งแต่รักษา 1-12 วัน นั่นคือความรุนแรงในครอบครัว 12-20 วัน นั่นคือมาตรา 295 ชัดเจนอย่างนี้ผมว่าทุกฝ่าย ยอมรับได้เพราะเราเป็นผู้ใช้กฎหมาย เราเป็นผู้แปลและผู้ใช้ในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม ให้สมเหตุสมผล

ถ้าหากแปลว่ามาตรา 391 เป็นกรณีเดียว ผิดกฎหมายหลายบททั้งมาตรา 4 วรรค 1 ด้วยกฎหมายบอกว่าการกระทำครั้งเดียว รับโทษ 2 ครั้ง ไม่ได้ ถ้าแปลว่ามาตรา 291 เปรียบเทียบปรับได้ หากพนักงานสอบสวนรีบเปรียบเทียบปรับ คดีก็จบไปเลย ต่อมาจะฟ้องมาตรา 4 วรรค 1 ก็ฟ้องไม่ได้ ก็ลงโทษเปรียบเทียบปรับไปแล้ว เพราะการปรับเป็นโทษอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ฉะนั้นกรณีเดียวผิดกฎหมายหลายบทลักษณะอย่างนี้ การแปลก็ต้องดูให้ดี เหมือนกันถ้าแปลแล้ว เอื้อประโยชน์ในทางที่เป็นโทษ เป็นคุณกับฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด ผมว่าแปลผิด แปลอย่างนี้ไม่ได้ นี่คือประเด็นที่ผมหยิบยก มาเป็นข้อสังเกตในข้อหาของคำว่าความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาต่อไปคือ การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นความรุนแรงในครอบครัวไหม

การสมัครใจวิวาทเป็นความรุนแรงในครอบครัวไหม เคยมีคำถามในเวทีสาธารณะ ก็มีความเห็นว่าป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นความรุนแรงเพราะต่างฝ่ายต่างกระทำต่อกัน แต่มาตรา 68 ตามประมวลกฎหมายอาญาบอกว่า ไม่เป็นความผิด ก็เท่ากับว่าตัดสินแล้วไม่มีใครได้เสียรวมทั้งสมัครใจวิวาทก็เป็นความผิด ต้องฟื้นฟูทั้งสองฝ่าย เป็นต้น

ความรุนแรงในครอบครัวที่บรรยายมา

พูดถึงความรุนแรงต่อกายเท่านั้น แต่จิตใจเป็นความรุนแรงในครอบครัวประเภทหนึ่ง ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มุ่งผลหวังผลให้เป็นความผิด ผมจำได้ว่าศาลจังหวัดปทุมธานี แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ก็มีการฟ้องในข้อหาทำร้ายร่างกายต่อจิตใจ ถามว่าข้อหานี้เป็นข้อหาที่สำคัญไหม ผมคิดว่าบาดแผลทางกายอาจปรากฏให้เห็นตามเนื้อตัว แต่บาดแผลทางใจ เป็นบาดแผลที่อยู่ภายใน หัวใจเจ็บร้าวลึก มากเสียยิ่งกว่ารุนแรง และเป็นอันตรายแก่เหยื่อผู้ถูกกระทำเป็นการตายทั้งเป็นการทำร้ายร่างกายต่อจิตใจ กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นอีกข้อหาหนึ่งที่กระบวนการยังต้องให้ความสนใจ ต้องตระหนักรู้ และเข้าไปดูแลเหยื่อที่มีข้อหานี้

ถามว่าอะไรคือ ผลกระทบด้านจิตใจบ้างจริงๆ แล้ว จิตแพทย์ก็อาจตรวจได้ ซิกมัน ฟรอยด์ (Sigmund Freud) อธิบายวงจรว่า การกระทำที่มีผลต่อจิตใจต่อเหยื่อมี 4 ขั้นตอน

- 1) คือตกใจ ไม่คิดว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้น
- 2) เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว อ่อนแอ ซึ่งจะกดดันให้สตรีนั้นขาดสติสัมปชัญญะ
- 3) สตรีนั้นเกิดการทบทวนเรื่องราวชีวิตในอดีต และตั้งใจจะทำให้ดีขึ้น
- 4) เกิดบาดแผลทางจิตใจ สตรีเกิดความารู้สึกตกเป็นเหยื่อความรุนแรง เกิดการถดถอยของวุฒิภาวะทางจิตใจ เพชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ต้องถูกสามีทำร้ายร่างกาย และจิตใจเป็นเวลาอันนาน เกิดการถดถอยในเชิงพฤติกรรม ไปสู่วัยเด็ก เช่น

อ่อนแอ ยอมแพ้ม จะเลียนแบบความก้าวร้าว หรือเรียกว่าพยาธิสภาพ ได้รับการถ่ายทอด คือจะเลียนแบบความก้าวร้าวจากสามีของตนเอง และไปใช้ความรุนแรงกับลูกหลานหรือคนอื่น

กระบวนการจิตแพทย์สามารถพิสูจน์การทำร้ายร่างกายต่อจิตใจได้ ถูกด้อย่างหยาบคายเสียหาย ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวทำลายข้าวของที่รักทำลายสัตว์เลี้ยง เจ็บลึกเข้าไปในหัวใจ ข้อหานี้เป็นข้อหาหนึ่งที่กระบวนการยุติธรรมต้องให้ความสำคัญต่อผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง

มาถึงอันสุดท้ายคือใช้อำนาจครอบงำโดยผิดครองธรรมให้บุคคลนั้นจำต้องกระทำหรือไม่กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบด้วยกฎหมายปัญหานี้ก็เหมือนหนึ่งว่ามีลักษณะของการข่มขืนใจมีลักษณะไปทำร้ายสิทธิเสรีภาพความเป็นส่วนตัวเนื้อตัวร่างกายในลักษณะที่ฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

ถ้าเข้าใจตรงนี้ผมคิดว่าความผิดที่เกิดขึ้นจะเข้าสู่เส้นทางไปยังศาลเยาวชนตามมาตรา 4 วรรค 1 คดีก็จะได้รับการชำระสะสางไปตามธรรมชาติ ความผิดตามมาตรา 295 ที่จะไปตามศาลแขวงก็จะน้อยลง ส่วนมาตรา 297 ก็จะเป็นบาดเจ็บสาหัส กระบวนการยุติธรรมต้องหาคำตอบเรื่องข้อหาความรุนแรงในครอบครัวให้ได้ หาให้เจอ และใช้ให้เป็น

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง คำว่า บุคคลในครอบครัวเมื่อใดก็ตามที่เป็นการกระทำระหว่างคนแปลกหน้าเราไม่ต้องคิดถึงกฎหมายฉบับนี้เลยคิดถึงกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่เมื่อใดก็ตามที่เป็นบุคคลในครอบครัวกระทำต่อกัน บุคคลที่เป็นทั้งผู้กระทำและผู้เสียหายจะได้รับอันสงัด

ความยุติธรรมชายหญิง

ความยุติธรรมชายหญิงมีจริงหรือ
แท้จริงคือนามธรรมแค่คำเชื่อ
หรือสามารถกำหนดได้ใช่คำลือ
แล้วใครคือผู้ตอบโจทก์ตามกฎหมาย

คำเฉลยที่ได้ความตามระบบ
ข้อค้นพบความเป็นธรรมตามที่เห็น
คือเทียมเท่าแค่ลายลักษณ์อักษรเน้น
มิได้เป็นเสมอสิทธิไม่กีดกัน

จึงต้องสร้างฐานคติคิดกันใหม่
ย่อยสลายให้สังคมไม่แบ่งชั้น
สิทธิหญิงชายต้องเทียมเท่าเข้าใจกัน
สร้างเกณฑ์ฐานยุติธรรม ตามความจริง

สิทธิศักดิ์ วะชกิจ
ระอำ
31 มกราคม 2552

ใช่แค่ฝัน

ฝันสร้างดาว ใ้พรราวพร่าง ค้างนก
ฝันสตรี ไร่ปทา อย่าหยาบค่น
ฝันหวัง องค์ปฐมมา ไร่ราติน
ฝันชีวิตคู่ อยู่กิน ไร่ินกา

อาจเป็นฝัน อันอำไพ ไกลความจริง
แต่หลายสิ่ง มีใช่ฝัน อันสิ้นค่า
ขอมุ่งมั่น สานต่อ ก่อศรัทธา
ฝันมาตา อาจมาถึง ซึ่งสักวัน

แม้วันนี้ มีพล้ง อันน้อยนิด
แต่เหล่าพอง พันธมิตร ที่ร่วมฝัน
ปฏิวัติ ปฏิบัติ นับแสนพัน
พลิกฝันฝัน สู่ความจริง หญิงเท่าเทียม

สิทธิศักดิ์ วะชกิจ
ปราณบุรี
11 พฤศจิกายน 2550

จากกฎหมายฉบับนี้ ทั้งในแง่ของการเยียวยา บำบัด การฟื้นฟู และเป็นคดีที่ยอมความได้แม้เป็น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ก็ตาม ฉะนั้นคำว่าบุคคลในครอบครัวจึงมีนัยยะ สำคัญอย่างยิ่ง ต่อกฎหมายฉบับนี้ ปัญหาสำหรับ กระบวนการยุติธรรมที่จะแปล และใช้นิยาม ความหมายคำว่าบุคคลในครอบครัวที่เกี่ยวข้อง เฉพาะคู่สมรสเดิม หรือผู้ที่เคยอยู่กินฉันสามี ภรรยาโดยที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ในชั้น กรรมาธิการก็มีการอธิบายเจตนารมณ์ และยก ตัวอย่างว่า หญิงชายคู่หนึ่งแต่งงานกันมา แล้วต่อมาผู้หญิงก็อาจจะอยู่กับผู้ชายไม่ได้ ต้องหย่ากัน เลิกกันไปโดยพฤตินัยหรือนิตินัย ก็แล้วแต่ แล้วก็ไปอยู่ในครอบครัวตัวเอง แยกกัน อยู่คนละชายคา กัน วันดีคืนดี ผู้หญิงอาจจะอยาก มีครอบครัวใหม่ มีเพื่อนใหม่ แต่ผู้ชายก็ยังเป็น ลุ่ในร่างหน้า เป็นหมาหวงก้าง ก็ไประรานรัง ความผิดฝ่ายหญิง ตรงนี้ผู้ร่างกฎหมายแปลกันว่าถ้า สาเหตุที่ไประรานเขาเกิดจากสายสัมพันธ์ ของความเป็นครอบครัวเดิมเช่นนี้ ต้องแปลว่ายังเป็นบุคคลในครอบครัว ฉะนั้นคำว่าคู่สมรสเดิม หรือผู้ที่เคยอยู่กินกันฉันสามีภรรยาโดยไม่จดทะเบียนสมรสเป็นบุคคลในครอบครัว ตรงนี้ก็ มีนักกฎหมายถามต่อว่า หากแยกกันอยู่ 5 ปี แล้ว มาทำร้ายกัน เป็นบุคคลในครอบครัวหรือไม่ ข้อนี้ ตอบยากเพราะบางที่ต้องดูที่เจตนา ดูโดยพฤติกรร มว่า 5 ปีไม่เคยติดต่อกันเลยหรือว่ายังติดต่อ ยังมี อะไรระหองระแหงกัน มีปัญหาเรื่องลูกต้องดูแล กันหรือไม่ อย่างไร ถ้า 5 ปียังมีเส้นใยสายสัมพันธ์ กันอยู่ ก็อาจได้รับประโยชน์จากกฎหมายนี้ แต่ถ้า 5 ปีขาดจากกันวันดีคืนดีมาทำร้ายร่างกายกัน เพราะเหตุอื่น อันไม่เกี่ยวข้องกับความเป็นครอบครัว กันมาก่อนเช่นนี้ ก็ไม่น่าถือเป็นบุคคลในครอบครัว ฉะนั้นประเด็นเหล่านี้เป็นคำถามที่ผู้ใช้กฎหมายก็ ตอบไม่ได้ ต้องรอให้ศาลเป็นผู้ตัดสินคดี

ต่อไปคือ บุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัย และอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ถามว่าคนใช้ เป็น บุคคลในครอบครัวหรือไม่ หรือระหว่างคนใช้กับ คนใช้ทำร้ายกัน จะได้รับประโยชน์ออกกฎหมายนี้ หรือไม่ ก็มีคนเห็นว่าคนใช้เป็นสัญญาจ้างแรงงาน ไม่เป็นบุคคลในครอบครัว แต่ถ้าเป็นคนรับใช้ ประเภทแม่บ้าน อยู่ในครอบครัวเหมือนสมาชิก คนหนึ่งที่ผูกพันยาวนานก็เป็นบุคคลในครอบครัว ส่วนคนใช้กับคนใช้ไม่เป็น เพราะเป็นบริวารกับ บริวารเขามีปัญหา พิพาทกัน ไม่ใช่เป็นบุคคล ที่ต้องพึ่งพาอาศัยอยู่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แล้วก็ไปทำร้ายบริวาร

พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันทำร้ายกัน

ข้อนี้ก็ชัดเจนถือว่าเป็นบุคคลในครอบครัว แล้วสมมติบุคคลเพศเดียวกันอยู่ด้วยกัน มีเจตนา จะอยู่กันเหมือนสามีภรรยาอันเป็นความผิดปกติ ที่เป็นปกติ ถามว่าเป็นบุคคลในครอบครัวไหม ก็มี ผู้เห็นเป็น 2 ทาง ทางหนึ่งเห็นว่า เป็นบุคคล ในครอบครัวเพราะเสมือนหนึ่งเขาเป็นหุ้นส่วนชีวิต แต่เป็นเพียงเพศเดียวกันเท่านั้นเอง แต่ทางหนึ่ง ว่าไม่เป็น เพราะไม่ใช่สามีภรรยาที่สามารถ จดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมาย แต่ที่ในประเทศ ไอร์แลนด์เขารับรองสิทธิของเพศสภาพ และที่ว่า เด็กหอพักอยู่ด้วยกัน แบบสามี ภรรยา แล้วต่อมา ตบตีกันจะได้รับอานิสงค์ผลประโยชน์จากกฎหมาย ฉบับนี้ไหม ถือว่าเป็นบุคคลในครอบครัวไหม เพราะเขาใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน เสี่ยงข้างมากกว่าไม่เป็น เสี่ยงข้างน้อยกว่าเป็น แต่ฝ่ายที่บอกว่าไม่เป็น รวมทั้งผลบอกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการ ให้คน 2 คนที่อยู่ในวัยเรียน 13-18 ปี มาเรียน หนังสือหรือมาใช้ชีวิตคู่เพราะการแต่งงานใช้ชีวิต คู่ต้องเป็นสิ่งที่แสดงการรับรู้ในระหว่างบุพการีทั้ง 2 ฝ่าย มีการขอหมั้นหมาย หรือไม่ขอหมั้นหมาย ก็เป็นผู้ใหญ่พอที่จะจดทะเบียนสมรสกันได้หรือ

อยู่กินฉันสามีภริยาโดยเปิดเผย เพื่อสร้างฐานะของครอบครัว สร้างรากฐานของชีวิตเป็นสถาบันครอบครัว มีลูกมีหลาน หรือสร้างอาณาจักรของตัวเอง ไม่ใช่แอบไปลักลอบคบหาแอบมีสัมพันธ์กันลับๆ แล้วจะแปลว่าเป็นสามีภรรยา กัน ถ้าแปลอย่างนั้นไม่น่าจะใช้ แต่พอเกิดคดีจะขอแปลว่าเป็นบุคคลในครอบครัวเช่นนี้ก็ไม่น่าจะได้

แล้วผู้ชายมีก็เป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ ปัญหาว่าก็กมีนิยามกว้างขนาดไหน ไม่ใช่แฟน ไม่ใช่สามี ภรรยาแต่ฐานะความสัมพันธ์มากกว่าเพื่อน แล้วความพอดีอยู่ตรงไหน ซึ่งที่สุดหาคำตอบไม่ได้ อยู่ที่คนจะเลือกแปล มีท่านจิตราภา สุนทรพิพิธ รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หยิบยกประเด็นนี้ในเวทีสาธารณะ ผลสุดท้ายทั้งอาจารย์จรัญ อาจารย์วัชรินทร์ ต่างเห็นตรงกันแค่เป็นก็ยังไม่จำเป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว เว้นแต่ฝ่ายชายพาก็ก่เข้าบ้าน เยาะเย้ย ถากถางภริยาของตน เป็นต้น แต่บางท่านก็พยายามจะแปลให้ไข ฉะนั้นเป็นหรือไม่เป็น เป็นเหตุเฉพาะตัว ไม่ใช่เหตุลักษณะคดี ผมก็ให้หลักการตรงนี้แล้วกันว่าข้อหาความรุนแรงในครอบครัว ต่อจิตใจ ต้องดูลักษณะการกระทำเป็นเหตุเฉพาะตัว

ตัวการผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ผู้เมียตีกัน แต่ว่าคนข้างบ้านยุยง จัดหาไม้หน้าสาม ยุยงให้ตีลีเอาเลยฉันจะส่งไม้ให้ ถามว่าคนที่เป็นตัวการผู้ใช้หรือร่วมกระทำความผิด กับบุคคลในครอบครัว ถ้าถูกฟ้องร่วมกัน ตัวการผู้ใช้ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจะได้รับผลจากกฎหมายฉบับนี้ไหม จะเป็นบุคคลในครอบครัวด้วยหรือไม่ คำตอบคือ ไม่เป็นบุคคลในครอบครัว เรื่องบุคคลในครอบครัว ต้องเป็น

บุคคลในครอบครัวจริงๆ หากเป็นคนแปลกหน้าก็ต้องใช้กฎหมายอาญามาตรา 295 มาตรา 391 หรือกฎหมายอื่น ประเด็นนี้คือที่มีการวิพากษ์ มีการอภิปรายแล้วก็เป็นข้อยุติ ที่ผมพยายามเปิดประเด็นเหล่านี้ เพราะตรงนี้เป็นประเด็นหลักเป็นข้อหา ที่จะตั้งสู่ประเด็นของรูปคดีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว กับคำว่าข้อหาความรุนแรงในครอบครัว กับบุคคลในครอบครัว เพราะถ้าคู่กรณีไม่ใช่บุคคลในครอบครัวก็ต้องการดำเนินคดีอาญาเหมือนคนตามปกติเท่านั้นเอง

มาถึงนิยามของคำว่าศาล หมายถึงศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีคนเขาถามว่าเยาวชนกระทำความผิดกับผู้ใหญ่ทำผิดข้อหาความรุนแรงในครอบครัว จะฟ้องอย่างไร จะประกันตัวอย่างไร คำตอบก็คือ ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่ อย่างเช่น การร่วมกันทำร้ายแม่ พ่อทำร้าย ลูกก็ทำร้ายด้วย อันนี้คงไม่ยากเด็กก็ดำเนินคดีไปตาม พรบ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ส่วนผู้ใหญ่ก็ดูว่าเป็นข้อหาที่ฟ้องยังศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลแขวง แต่ถ้าทั้งผู้ใหญ่และเด็กต้องมาขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัวก็สามารถฟ้องรวมมาอยู่ในคดีเดียวกันได้ ขึ้นอยู่กับระบบของพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ ถ้าทหารทำผิดขึ้นศาลไหนก็เป็นข้อยุติเหมือนกันว่าทหารทำความผิดที่เข้าองค์ประกอบตามมาตรา 4 วรรค 1 จำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 6,000 บาท ในข้อหาความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายนี้เท่านั้นก็ต้องมาขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าผิดตามมาตรา 295 มาตรา 297 ข้อหาอาญาปกติ ก็ไปขึ้นศาลทหาร ไม่ใช่ศาลเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 4 วรรค 2 ให้ความผิดตามวรรค 1 เป็นความผิดอันยอมความได้ วรรค 1 ก็คือ จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ก็คือว่าความรุนแรงในครอบครัว เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ความผิดตาม มาตรา 391 ของประมวล กฎหมายอาญาอันเป็น ความผิดลหุโทษยอมความไม่ได้ แต่เปรียบเทียบ ปรับได้โดยพนักงานสอบสวน ความวรรค 2 บอกว่าความผิดตามวรรค 1 เป็นความผิดอันยอม ความได้ ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญาหรือกฎหมายอื่น ถ้าหากการกระทำความผิด ตามวรรค 1 เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม ประมวลกฎหมายอาญาก็ให้เป็นความผิดอันยอม ความได้ด้วย ตรงนี้เป็นการขยายออกไปว่าถ้าเป็น ข้อหาทำร้ายร่างกาย ไม่ใช่ข้อหาความรุนแรง ในครอบครัวให้ยอมความได้ด้วย แต่ ข้อหาทำร้าย ร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 เป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง เช่นว่า สมมติว่าสามี กักขังหน่วงเหนี่ยวภรรยาข่มขืนและใช้ความรุนแรง การกระทำเช่นนี้เป็นความผิดตามมาตรา 276 ข่มขืน หน่วงเหนี่ยวกักขัง มาตรา 309 มาตรา 310 ขณะเดียวกันก็เป็นความผิดตามมาตรา 4 วรรค 1 ด้วย ความผิดมาตรา 4 วรรค 1 และมาตรา 276 อาจจะยอมความได้ แต่มาตรา 310 วรรคสอง อาจจะยอมความไม่ได้ก็ยอมความไม่ได้ กลับกัน สมมติว่าเป็นการทำร้ายร่างกายเด็ก ก็ต้องดู พรบ.คุ้มครองเด็ก เป็นการกระทำความรุนแรง ตามมาตรา 4 วรรค 1 และผิดมาตรา 26 อนุ 1 ประกอบมาตรา 78 จำคุกไม่เกิน 3 เดือนปรับ ไม่เกิน 30,000 บาท ตามพรบ.คุ้มครองเด็ก กฎหมาย ความรุนแรงในครอบครัวบอกว่ายอมความได้ แต่กฎหมายคุ้มครองเด็ก ยอมความไม่ได้ ผู้กระทำความผิดก็ต้องรับโทษตาม พรบ.คุ้มครองเด็ก ก็พยายามเอากฎหมายใกล้เคียงมาเปรียบเทียบ ให้ดู

มาตรา 5 มีนัยยะที่ผูกพันโยงใยกับ มาตรา 7 มีการแปลและคิดกันอยู่ 2 ทาง จะพูด 2 มาตรานี้พร้อมกันไปเพื่อจะได้เห็นความเกาะเกี่ยว กัน มาตรา 5 เป็นมาตราหนึ่งที่ต้องการให้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นสาธารณะ เพราะ ว่าต้องการให้ผู้พบเห็น ผู้ที่ทราบว่ามีกรกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมีหน้าที่แจ้งต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ คล้ายๆ กับมาตรา 29 พรบ.คุ้มครองเด็ก ที่ใคร พบเห็นการกระทำทารุณกรรมเด็กที่ต้องคุ้มครอง สวัสดิภาพ เด็กที่ต้องได้รับการสงเคราะห์จะต้อง แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่ แจ้งแล้วก็ไม่มีความผิดทางแพ่งอาญาหรือทาง ปกครอง ข้อนี้มี 2 ส่วนคือ ผู้ถูกกระทำเองหรือ ผู้ที่พบ หรือผู้ที่ทราบ ผู้ที่ถูกกระทำผู้ที่พบหรือ ประจักษ์พยาน มีหน้าที่แจ้งและมีการบอกว่าถ้าไม่ ได้แจ้งเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 ไม่ได้มีการร้องทุกข์ ภายใน 3 เดือน นับแต่ผู้ถูกกระทำอยู่ในวิสัย และมีโอกาสในการร้องทุกข์ได้ คดีขาดอายุความ มีนักกฎหมายแปลอย่างนี้ครับทางหนึ่งบอกว่า ผู้ที่ พบคือประจักษ์พยาน ผู้ที่ทราบคือพยานบอกเล่า ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 3 เดือนนับแต่พบเห็นหรือทราบว่ามีกรกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว คดีของผู้เสียหาย จะขาดอายุความ แปลอย่างที่สองบอกไม่ใช่ หรอกครับ มาตรา 7 ที่บอกว่าถ้ามิได้มีการแจ้ง ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 5 หมายความว่าตัวผู้ถูกกระทำเท่านั้นไม่หมายความว่าผู้พบเห็นหรือผู้ทราบการกระทำ ไม่รวมถึงคน ภายนอกด้วย ปัญหาว่าจะแปลทางไหน ถ้าแปล ในทางเสียสิทธิแก่ผู้เสียหายก็แปลทางแรก ถ้าแปลในทางที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย และแปลในทางที่สอดคล้องกับเจตนากฎหมาย ก็แปลในทางที่สอง ทำไมพูดเช่นนั้น เพราะทางแรก แปลว่าผมพบข้างบ้านทุบตีกัน ผมรู้ผมเห็น

ผมทราบวันดีคืนดีเลย 3 เดือนแล้วมีคนมาถามว่า คุณรู้เมื่อไร ผมตอบว่าผมรู้ 4 เดือนที่แล้ว ชาติอายุความแล้ว ขณะที่ผู้เสียหายยังนอนป่วย อยู่โรงพยาบาล ถามว่า ผมเป็นคนนอกผมจะไป ตัดสิทธิผู้เสียหายเขาหรือ แปลอย่างนี้เป็นธรรม หรือไม่ ก็ตอบไม่เป็นธรรม ถ้าแปลว่าคนนอกที่พบ ที่ทราบเป็นพยานบอกเล่าทราบแล้วไม่ได้แจ้งต่อ พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำให้คดีของผู้เสียหาย ชาติอายุความ ความเป็นธรรมก็จะเสียไป สิทธิผู้เสียหายก็จะถูกลิดรอน กฎหมายฉบับนี้ออกมา เพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย แล้วคนนอกมาตัดสิทธิ ได้อย่างไร ฉะนั้น ต้องแปลว่า ผู้ที่แจ้งต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามมาตรา 7 ก็คือผู้ถูกกระทำด้วยความ รุนแรงไม่ใช่หมายถึงผู้ทราบหรือผู้ที่พบเห็น

มาตรา 6 การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
กฎหมายเปิดทางไว้มากมายคืออะไรก็แล้วแต่ช่องทางที่สามารถสื่อสารไปสู่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ตำรวจ ให้รู้ว่าการกระทำ ความรุนแรง ให้อำนาจเจ้าหน้าที่หรือตำรวจสามารถเข้าไป เพิกถอนการเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อไรก็ถือว่าเป็นการแจ้งแล้ว

มาตรา 6 วรรค 2 ก็เขียนไว้ว่า กระบวนการ เมื่อรับแจ้งแล้วเข้าไปอย่างไรคล้ายๆ กับมาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 ของ พรบ.คุ้มครองเด็ก ตรงที่ว่าเมื่อพบการทารุณกรรม เด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่หรือตำรวจสามารถเข้าไป แทรกแซงอำนาจการปกครองของพ่อแม่เพื่อ คุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อทำการสงเคราะห์เด็กมาตรา 6 ก็เขียนคล้ายๆ กันว่า เมื่อได้รับแจ้งว่าเกิด กระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว พนักงาน เจ้าหน้าที่ในกฎหมายนี้ ก็มีอำนาจเข้าไปเพื่อ สอบถามผู้กระทำคือคนร้าย และสอบถามผู้ถูก กระทำคือผู้เสียหาย สอบถามบุคคลอื่นก็ได้ว่าเกิด อะไรขึ้น อำนาจต่อมาจัดให้ผู้ถูกกระทำคือเหยื่อได้

รับการรักษา ขอคำปรึกษาจากแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคม สงเคราะห์ ถ้าเหยื่อต้องการที่จะแจ้ง ความร้องทุกข์ ดำเนินคดี แต่ไม่อยู่ในวิสัยและ โอกาสที่จะร้องทุกข์ ก็สามารถมอบอำนาจให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องทุกข์แทนได้ ข้อนี้ก็คือ กระบวนการของอำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่

กฎหมายฉบับนี้ออกในสมัยสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ (สนช.) ตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2549

จึงไม่มีอธิบายฉบับเต็มเหมือนรัฐธรรมนูญ ปี 2540 และ 2550 ฉะนั้นอำมรภพ จึงเกิดขึ้น ไม่ได้ คำตอบคือว่าในรัฐธรรมนูญของปีนั้น ไม่มี การตราและเขียนเอาไว้ว่าบทบัญญัติใดเป็น ข้อยกเว้น รัฐธรรมนูญที่กฎหมายฉบับนี้สามารถ กระทำได้ คำถามที่เกิดขึ้นเกือบทุกเวทีคือ ถ้าเหตุการณ์เกิดขึ้นในบ้านหลังหนึ่งหลังใด เป็นความรุนแรงในครอบครัว บังเอิญพนักงาน เจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไป แต่ไม่รู้ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ แล้วเราจะรู้ได้อย่างไร แล้วความเหมือนความต่าง ในการใช้ พรบ.คุ้มครองเด็ก ปี 2546 กับการใช้ กฎหมาย พรบ.คุ้มครอง ผู้ถูกกระทำความรุนแรงฯ ปี 2550 จะใช้อย่างไรทั้ง 2 กฎหมาย กฎหมาย 2 ฉบับนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และตัวพนักงาน เจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปช่วยเหลือตามกฎหมาย อำนาจ หน้าที่ต่างกันตรงไหนในการที่เข้าไปปกป้องคุ้มครอง ดูแลช่วยเหลือ ป้องกันไม่ให้ผู้ถูกกระทำถูกทำร้าย ผมก็ตอบว่ากฎหมายฉบับนี้ก็เขียนช่องทาง ของกระบวนการเข้าไปเยียวยาช่วยเหลือ ดูแล เหยื่อไว้แบบหนึ่ง กฎหมายคุ้มครองเด็กก็แบบหนึ่ง กฎหมายฉบับนี้บอกว่าถ้าเกิดความรุนแรง ในครอบครัวก็ให้เข้าไปเพื่อสอบถามผู้ถูกกระทำ ผู้กระทำ สอบถามผู้เกี่ยวข้อง และแยกตัวผู้ถูก กระทำออกไปรับการตรวจรักษาจากแพทย์

รับการแนะนำจากนักจิตวิทยาต่างๆ อาจจะร้องทุกข์ดำเนินคดีไป

ถ้าหากต้องการปกป้องไม่ให้ผู้กระทำ หรือตัวผู้ร้ายไม่ข่มเหงรังแก ทำความผิดในความรุนแรงซ้ำ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 10 ก็ไม่มีอำนาจในการออกคำสั่งคุ้มครองบรรเทาทุกข์ชั่วคราว เพราะว่าหน้าที่จะปกป้องคุ้มครองก็ต้องออกคำสั่งกำหนดมาตรการ หรือวิธีการบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 ต้องเป็นระดับ พมจ.จังหวัด หัวหน้าสถานีตำรวจ นายอำเภอ หัวหน้ากิ่งประจำอำเภอ ตามระเบียบของกระทรวงพัฒนาสังคมฯ พนักงานที่ตามความรุนแรงในครอบครัวออกคำสั่งเองไม่ได้ ถ้าไม่ใช่เป็นบุคคล 3 คนนี้ ก็ต้องกลับมาหา พมจ. (พัฒนาสังคมจังหวัด) กับมาหาหัวหน้าสถานีตำรวจ หรือกลับมาหานายอำเภอเพื่อขอให้ออกคำสั่ง มาตรการหรือ Protective Order กำหนดมาตรการ หรือวิธีการออกคำสั่งไปยังผู้กระทำ ว่าห้ามเข้าหา ตัวผู้ถูกระทำ ต้องช่วยเหลือเงินบรรเทาทุกข์ จ่ายค่ารักษาพยาบาล ห้ามด่า ห้ามตี แล้วแต่ว่าเงื่อนไขหนึ่ง เงื่อนไขใดเป็นการปกป้องคุ้มครองผู้เสียหายได้ แต่ พรบ.คุ้มครองเด็กถ้าเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่พบการทารุณกรรมเด็ก การเลี้ยงดูโดยมิชอบ ก็สามารถแยกเด็กออกจากผู้ปกครองได้เลย ตรงนี้ก็คือ ความต่างของกฎหมาย พรบ.คุ้มครองเด็กจะช่วยเหลือได้ทันที แต่เป็นกรณีผู้ใหญ่เหมือนกับต้องมีกระบวนการไปให้ผู้มีอำนาจตรวจสอบข้อมูลก่อนออกคำสั่ง ถ้าตัวเองไม่มีอำนาจก็ต้องไปขออำนาจจากคนอื่นเสียก่อนแล้วมาออกคำสั่งถึงจะช่วยเหลือได้ ฉะนั้นถ้าจะให้สมบูรณ์ทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายคุ้มครองเด็ก และกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงให้คน 2 คน ถือกฎหมาย 2 ฉบับ ถ้าเข้าไปพบเหยื่อเป็นเด็กก็สามารถที่จะแยกเด็กได้เลย แต่ถ้าเป็นผู้หญิง พบที่เป็นลักษณะการกระทำความผิด

ความรุนแรงในครอบครัวก็ต้องมาขอให้ผู้มีอำนาจออกคำสั่ง ตรงนี้สามารถทำได้โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) จัดอบรมให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายคุ้มครองเด็กกับกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว ให้มีคุณสมบัติที่จะใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนี้ได้ด้วยก็จะเป็นเรื่องที่ดี เพราะเป็นหน่วยงานเดียวกัน

มาตราสำคัญอีกมาตราหนึ่งคือ มาตรา 7

ถ้าแปลแล้วใช้อย่างแคบ ผลร้ายจะตกกับผู้หญิง ถ้าแปลแล้วใช้อย่างกว้างก็จะตั้งข้อสงสัยว่าเป็นการเอื้อประโยชน์กับผู้หญิงหรือเปล่าคือเรื่องอายุความเขียนอย่างนี้ครับว่า “ถ้ามิได้มีการร้องทุกข์ ภายใน 3 เดือนนับแต่ผู้ถูกระทำความรุนแรง อยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ ให้ถือว่าคดีขาดอายุความเป็นประเด็นที่เถียงกันมากในชั้นกรรมาธิการวาระที่ 1 กว่าจะหาข้อสรุปได้ว่าคดีความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 4 วรรค 1 คดีทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมาย มาตรา 295 ให้ถือเป็นความผิดต่อส่วนตัว ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 96 บอกว่าความผิดต่อส่วนตัวถ้าไม่ได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิดคดีขาดอายุความนั่นคือหลักกฎหมายทั่วไป แต่กฎหมายฉบับนี้เขียนว่า ถ้าไม่ได้ร้องทุกข์ภายใน 3 วัน แต่อยู่ในวิสัยและมีโอกาสใช้คำพูดหรือร้องทุกข์ (wording) ดังนั้นความมุ่งหมาย (meaning) จึงต่างกัน โดยในชั้นต้นทางกรรมาธิการฯ อยากจะขยายอายุความไปถึง 1 ปี ที่สุดความเห็นส่วนใหญ่ก็บอกว่าไม่ได้หรอกขัดกับหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องความผิดต่อส่วนตัวตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 เพียงแต่ว่า 3 เดือนนับจากอะไร รู้เรื่องรู้ตัว หรือนับตั้งแต่อยู่วิสัยและมีโอกาสร้องทุกข์ คือในเมื่อเขียนว่าอยู่ในวิสัยและมีโอกาสก็ต้องเอา

ความหมายของคำว่าวิสัยและโอกาสมาเป็นตัวกำหนดอายุความในการขยายสิทธิของผู้เสียหาย ดังนี้เกิดเป็นประเด็นในกระบวนการยุติธรรมแล้วว่า 3 เดือนนับแต่อยู่ในวิสัยและมีโอกาสเป็นอย่างไรบ้าง วิสัยแปลว่า ความสามารถของบุคคลนั้นตามธรรมชาติในช่องทางหรือเวลาที่เหมาะสมสมมติว่าผู้หนึ่งถูกสามีทำร้ายสะบักสะบอม ถูกสามีข่มขู่อาฆาตมาดร้ายเอาชีวิต ระหกระเหิน เร่ร่อนออกจากบ้านไปด้วยความกลัว และไปรักษาร่างกาย ตัวเองให้หายป่วย ฟ้นหายคลายดีพอที่จะไปไหนมาไหนได้ แต่ภัยที่เกิดจากการกลัวที่จะถูกสามีส่งลูกน้อง พวกอันธพาลคอยข่มเหงรังควาญ ข่มขู่ ยังมีอยู่ความหวาดหวั่น ที่อยู่ในหัวใจเช่นนี้ ทำให้ผู้หนึ่งคนนี้ขาดความกล้า ที่จะแสดงตัวในที่สว่างหรือแม้ไปซื้อข้าว ซื้อของในชีวิตประจำวันได้ ตรงนี้ในแง่ของคนที่ถูกแบบกฎหมายอยากแปลคำว่าวิสัย และโอกาสไม่ใช่วิสัยโอกาส ในแง่กายภาพที่แข็งแรงจะเดินเหินหรือมีเวลาสับช่องพอไปสถานีตำรวจที่อยู่ใกล้บ้านได้ วิสัยโอกาสหมายถึงความรู้ความเข้มแข็งของจิตใจสภาวะทางจิตของผู้หนึ่งที่พร้อมแล้วที่จะเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ที่จะดำเนินคดี ถ้าอยู่สภาพหดหู่น้ำเน่าเสียใจ อยากจะกลืนใจตายเสียทีเดียว อย่างนี้ไม่อยู่ในวิสัยและมีโอกาส ดังนั้น ถ้าหากกระบวนการยุติธรรมแปลและใช้เหมือนอายุความตามปกติ ที่มีทนายจำเลยถามค้านในคดีข่มขืน เช่นขณะเกิดเหตุตอนที่จำเลยพาผู้เสียหายไปอยู่ในโรงแรม มีบอยมาเสริฟอาหารคุณร้องขอความช่วยเหลือได้ใช่ไหม ขณะที่จำเลยพาคุณซ่อนท้ายรถจักรยานยนต์ไปคุณสามารถกระโดดจากรถมอเตอร์ไซด์ได้ใช่ไหม ตอนที่จำเลยเข้าห้องน้ำทำธุระส่วนตัวถ้าคุณจะหลบหนีคุณก็หลบหนีได้ใช่ไหม หลังเกิดเหตุ 3 วัน คุณมีเวลาแจ้งความคุณมีเวลาบอกพ่อ บอกแม่ แต่คุณไม่ไปแจ้งความไม่ไปบอกพ่อ บอกแม่ใช่ไหม ถ้าเอาระบบคิดมาตรฐาน

ของคดีอาญาทั่วไป ในเรื่องอายุความปกติมาใช้กับอายุความเรื่องความรุนแรงในครอบครัว คดีจะขาดอายุความหมดเลย ผมเป็นห่วงในเรื่องนี้ว่าไม่แน่ใจต่อไปว่าวิธีคิดของตำรวจ อัยการและศาลก็แล้วแต่ จะแปลคำว่า “วิสัย” “โอกาส” อย่างแคบหรืออย่างกว้าง ถ้าแปลอย่างแคบก็น่าเป็นห่วงเหลือเกินว่ากฎหมายฉบับนี้จะได้คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง แต่ถ้าแปลอย่างเหมาะสมเน้นอนสมเจตนารมณ์ ถ้าแปลอย่างกว้างขอบเขตก็จะหาไม่เจอเหมือนกันความพร้อมของจิตใจ คุณเอาอะไรเป็นตัววัด ก็วัดยากเหมือนกันนะเพราะบางครั้งตัวผู้หนึ่งอาจจะพร้อมแต่เปลี่ยนใจ ไม่อยากเอาความ วันดีคืนดีพ่อแม่พี่น้องยุยงเอาเรื่อง แต่บอกว่าเหตุเกิดมากกว่า 6 เดือน ที่ผ่านมามันตัวเองยังท้อเหี่ยวเสียใจ อย่างนี้มีช่องว่าง คือไม่ว่าจะเถียงกันทางวิชาการอย่างไรก็แล้วแต่ไม่มีทางหาข้อสรุปที่ลงตัวได้ เรื่องอย่างนี้อยู่ที่ข้อยุติทางคดีว่ายุติอย่างไร การวินิจฉัยการสั่งคดีก็ต้องไปทางนั้น แต่ในเวทีวิชาการถ้าเราสรุปกันเองว่าต้องเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ไม่จบการแปลอย่างแคบ ไม่เสียสิทธิ และไม่ผิดเจตนารมณ์แปลอย่างกว้างไม่มีที่สิ้นสุดเอาอำเภอใจของผู้เสียหายเป็นตัวตัดสินใจ ฉันทพร้อมแล้ววันนี้ฉันทจะไปแจ้งความ ก็ไม่ถูกเหมือนกันต้องมีขอบเขตแต่ขอบเขตตรงไหน วันนี้ผมก็ตอบไม่ได้ ปัญหาว่าวิสัยและโอกาสก็บีบกันแน่ก็ให้ดูมาตรา 95 ของประมวลกฎหมายอาญา โทษของ พรบ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงฯ จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 6,000 บาท โทษมาตรา 295 ตามประมวลกฎหมาย อาญา จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท กฎหมายอาญามาตรา 95 เขียนว่า “ถ้าไม่ได้ฟ้อง ไม่ได้ตัว ผู้กระทำความผิดมาศาลตามกำหนดนับต่อจากนี้ไปคดีขาดอายุความ วงเล็บ (4) คือ 5 ปี สำหรับความผิดที่ระวางโทษจำคุก 1 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี ฉะนั้น

พรบ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงฯ ระบุว่าโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท ก็คือเข้าตามมาตรา 95 (4) ของประมวลกฎหมายอาญาที่บอกว่า “ระวางโทษจำคุก 1 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี” หมายความว่า วิสัยและโอกาสของผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์ในคดีความรุนแรงเฉพาะมาตรา 4 วรรค 1 คือ 5 ปี แต่ถ้าจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท ตามประมวลกฎหมายอาญา 295 ก็เข้า (3) คืออายุความ 10 ปี สำหรับความผิดที่ระวางโทษจำคุกกว่า 1 ปี ถึง 7 ปี มาตรา 295 ก็อยู่ระหว่างกว่า 1 ปี ถึง 7 ปี ถ้าเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 วิสัยและโอกาสของผู้เสียหายที่จะดำเนินการตามกฎหมายก็ยาวขึ้น สมมติถ้าจะฟ้องก็อาจจะไปถึง 10 ปี เป็นต้น ก็มีคำถามอีกว่ากฎหมายฉบับนี้ใช้เฉพาะเรื่อง พรบ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงฯ ตามมาตรา 4 วรรค 1 เท่านั้นประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 คือความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แม้แต่เขียนยอมความได้แต่ไม่ได้อยู่ในกฎหมายฉบับนี้ เพียงแต่ให้อยอมความจะให้อยู่ในวิสัยและมีโอกาสได้หรือไม่ เป็นข้อกฎหมายให้แปลอีก แต่ถ้าแปลต้องแปลว่าเป็นเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ถ้าแปลให้มีสภาพบังคับแปลให้ตามเจตนารมณ์แล้วต้องแปลว่า ต้องใช้ได้ ด้วย เพราะว่ามาตรา 8 บอกว่าให้นับบทบัญญัติทั้งหลาย แห่งกฎหมายนี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลมกับคดีที่ฟ้องยังศาลแขวงหรือศาลอื่นที่มีโทษหนักกว่าด้วย ประเด็นนี้คือ ข้อกฎหมายที่เราจะเห็นได้จากการบัญญัติกฎหมาย ถ้าแปลทางหนึ่งทางใด ก็จะได้ทางและเสียทาง แต่แปลตามเจตนารมณ์ต้องแปลในเชิงที่สอดคล้องกับหลักการของกฎหมาย และก็คุ้มครองผู้เสียหาย มาตรานี้สำคัญ

มาสู่อีกมาตราหนึ่งคือมาตรา 8 มาตรานี้เป็นมาตราที่เริ่มใช้เมื่อคดีเริ่มเข้าสู่กระบวนการ

ยุติธรรมในชั้นตำรวจเมื่อส่งคดีสู่อัยการแล้วก็เริ่มมาสู่ศาล และเป็นมาตราหนึ่งซึ่งมีข้อกฎหมายที่น่าสนใจ มีการแปลกฎหมายออกเป็นทาง 2 แพร่งอีกเช่นเดียวกัน กล่าวคือเมื่อมีการร้องทุกข์ตามมาตรา 7 แล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็ว ส่งตัวผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พร้อมสำนวน การสอบสวนความเห็นไปยังอัยการเพื่อฟ้องศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่ได้ตัวผู้ถูกกระทำ ถ้าฟ้องไม่ทัน ก็ผิดฟ้องต่อศาลคราวละไม่เกิน 6 วัน ไม่เกิน 3 ครั้ง ประเด็นข้อแรก ที่มีการพูดกันในกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ตำรวจอัยการก็คือว่า 48 ชั่วโมงน้อยไป 18 วันไม่พอในเวทีสาธารณะตำรวจบอกว่าถ้าไปแพทย์จะมาผลการตรวจในเรื่องประวัติอาชญากรต้องใช้เวลาราว 15 วัน ถึง 20 กว่าวัน ทำให้ฟ้องไม่ทัน ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ที่จะต้องนำคดีไปฟ้องศาลแขวง นี่คือเหตุผลและข้อขัดข้องของตำรวจ ตำรวจที่มาสัมมนากัน เขาบอกว่ามูลเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจฟ้องตามมาตรา 4 วรรค 1 ได้เพราะกระบวนการในชั้นการออกไปรับรองแพทย์ กระบวนการในชั้นการที่จะตรวจสอบประวัติผู้กระทำความผิดใช้เวลาเกินเลยกว่า 3 ผัดแล้ว 18 วันฟ้องไม่ทัน เมื่อไม่ทันก็ต้องไปสู่กระบวนการ ฟ้องยังศาลแขวงคดีต้องเบี่ยงเบนออกไป ประการที่สอง ประเด็นให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดพร้อมความเห็นมายังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่ได้ตัวผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีปัญหาว่าคำว่าได้ตัวต้องขนาดไหน ประเด็นนี้เรียกได้ว่าเป็นปัญหาเกือบทุกแห่งเลย การที่ถูกแจ้งข้อหามอบตัวถือว่าได้ตัวไหมกฎหมายจับมาเป็นการได้ตัวไหม เป็นต้นซึ่งโดยสรุปว่าคำว่าได้ตัวในที่นี้ น่าจะหมายถึง การที่ผู้กระทำความผิดมาแสดงตัวมาปรากฏตัวหรือได้ตัวทางหนึ่งทางใดรวมถึงการจับตามหมายจับ แล้วทำให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีสามารถที่จะแจ้ง

ข้อหาแก่ผู้ถูกระทำความรุนแรงได้ ตอนนีถือว่า
ได้ตัวแล้ว ส่วนได้ตัวแล้วกระบวนการตามกฎหมาย
ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมตัว มีสิทธิไม่ต้อง
ประกันตัวนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่คำว่าได้ตัว คืออยู่
ในอำนาจของพนักงานตำรวจ ที่สามารถที่จะแจ้ง
ข้อกล่าวหาให้เขารู้ข้อกล่าวหา ส่วนกระบวนการที่
จะพาตัวไปพบอัยการโดยการออกหมายอย่างหนึ่ง
อย่างใดเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่อีกเรื่องหนึ่ง คือ
ในเวทีสาธารณะถามว่าข้อหาความรุนแรงใน
ครอบครัวที่บอกว่าให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง
ศาลแขวง และวิธีพิจารณาอาญาในศาลแขวงมาใช้
โดยอนุโลม สามารถฟ้องคดีด้วยวาจาต่อศาล
เยาวชนและครอบครัว ได้หรือไม่ พนักงานอัยการ
จะฟ้องคดีความผิดฐานกระทำความรุนแรงใน
ครอบครัว โดยใช้กฎหมายทวีแขวงโดยอนุโลม
ตามมาตรา 8 บรรทัดแรกได้ไหม บางคนก็เห็นว่าได้
แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ได้ เพราะว่ามาตรการตาม
กฎหมายฉบับนี้มุ่งไปในเรื่องบำบัด พันพุ่มครอง
ผู้เสียหาย กฎหมายความรุนแรงในครอบครัว
จะนำมาใช้โดยอนุโลมไม่ได้นำมาใช้โดยทั้งหมด
ก็เกิดคำถามว่าอนุโลมขนาดไหน ซึ่งตรงนี้ก็
เป็นเรื่องตีความ ในแง่ของผู้ใช้กฎหมาย บางคน
บอกว่าเมื่อไม่ได้เขียนก็ฟ้องด้วยวาจาได้ ก็แปลใน
ลักษณะข้อกฎหมายที่ตรงไปตรงมาแต่ว่าในเชิง
ของเจตนารมณ์ กว่าที่จะมีกระบวนการจะฟ้องก็
ต้องผ่านกระบวนการสืบเสาะ ผ่านกระบวนการ
หาเครื่องมือในการบำบัดรักษา หาเครื่องมือ
ในการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความรุนแรงเป็น
กฎหมายที่มีขั้นตอน กระบวนการบำบัดก่อนตัดสิน
จึงไม่น่าฟ้องคดีด้วยวาจาต่อศาลแขวงได้ เพราะ
จะไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

มาตรา 6 ของ พรบ. จัดตั้งศาลเยาวชน
ไม่ได้ใช้กฎหมายวิธีพิจารณาให้ศาลแขวง เพียงแต่
กฎหมายฉบับนี้เอามาใช้แค่ในเรื่องเงื่อนไข

ของการพักผ่อนเท่านั้นเอง โดยตัดตอนมาให้เหลือ
18 วัน อันที่สอง

ส่วนในประเด็นที่เป็นการกระทำกรรมเดียว
ผิดต่อกฎหมายหลายบท สมมติว่าความรุนแรง
ในครอบครัวเป็นตัวตั้ง แล้วกับทเบา เช่น
ความผิดตาม พรบ.คุ้มครองเด็ก มาตรา 26 (1)
ประกอบมาตรา 78 คือจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือ
ปรับไม่เกิน 6,000 บาท กับจำคุกไม่เกิน 3 เดือน
หรือปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท ในกรณีนี้คดีทั้ง 2 ข้อหา
ขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่น่ามีปัญหา
แต่หากข้อหาบทหนักไม่ได้อยู่ศาลเยาวชน เช่น
เป็นทั้งความรุนแรงในครอบครัว ขณะเดียวกัน
เป็นทั้งข่มขืนกระทำชำเรา หน่วยงานนี้ยากจะ
ตามมาตรา 4 วรรค 1 ป.อาญา มาตรา 295
หรือมาตรา 297 เช่นนี้ ไปศาลไหน ซึ่งเราก็เข้าใจ
ตรงกันแล้วว่าคดีบทหนักอยู่ศาลไหนความรุนแรง
ในครอบครัวก็จะติดร่างแหศาลนั้นด้วย ยกเว้น
ความรุนแรงในครอบครัวเป็นพระเอก แล้วคดีอื่น
เป็นบริวาร คือ โทษน้อยกว่าก็ต้องนำคดีมาฟ้อง
ยังศาลเยาวชน แต่ถ้าความรุนแรงในครอบครัว
เป็นพระรอง ข้อหาอื่นเป็นพระเอกคือโทษ
หนักกว่าความรุนแรงในครอบครัวก็ต้องเกาะโบกี้
หัวขบวนรถไฟเข้าไปจอดขานศาลาไหน โบกี้
ติดตามก็ต้องไปอยู่ขานศาลานั้นด้วย ประเด็น
ก็คือว่าตอนท้ายมาตรา 8 เขียนว่า “โดยให้นำ
บทบัญญัติทั้งหลายแห่ง พรบ.นี้ไปใช้บังคับโดย
อนุโลมก็มีนัยกฎหมายบอกว่าถ้ามีบทหนักไปอยู่
ศาลจังหวัดให้นำบทบัญญัติแห่ง พรบ.ความ
รุนแรงฯไปใช้โดยอนุโลม ต้องเอามาตรา 8
วรรคแรกไปใช้ด้วยไหม คือเรื่องผิดฟ้อง ผิดแรก
ไม่เกิน 3 ผิด และผิดต่อได้อีก 2 นัด แม้ว่าคดี
จะขึ้นศาลอาญาหรือศาลจังหวัดก็ตาม โดยตีความ
ว่าเขียนอย่างนี้ต้องแปลอย่างนี้ซึ่งแท้จริงแล้วไม่ใช่
เพราะบทหนักขึ้นศาลใดก็ต้องใช้กฎหมายวิธี

พิจารณาความของศาลนั้น ข้อที่น่าจะอนุโลมใช้ได้ คือ กระบวนการบำบัด พื้นฟู ละเว้นการกระทำ อันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงตาม มาตรา 12 วรรคแรก เช่น เมื่อศาลแขวงเห็นว่าไม่อยากจะ ลงโทษสามี อยากใช้กระบวนการด้านพื้นฟู บำบัด รักษาละเว้นการกระทำบางอย่าง คุณสมบัติ ก็แล้วแต่ ก็อนุโลมสามารถออกคำสั่งกำหนด มาตรการบรรเทาทุกข์ เพื่อเป็นการคุ้มครองเหยื่อ คุ้มครองผู้เสียหาย เอากฎหมายนี้ใช้อนุโลมคำว่า อนุโลมคือ อนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย ของศาลนั้นที่มีอยู่ แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาเป็นกฎหมายของศาลจังหวัดหรือศาลอาญา ปกติที่มีอยู่แล้วไม่อาจจะวิอาญาในศาลแขวงอันนี้ ไปใช้ได้การที่จะแปลว่าเอาวิอาญาในศาลแขวงไป ใช้ด้วยขัดกับหลักการของศาลเยาวชน ศาลผู้ใหญ่ ซึ่งเขามีเครื่องมือเครื่องมือ เครื่องแต่งตัวของเขา อยู่แล้ว สรุปก็คือไม่สามารถนำเอากฎหมายวิอาญา ในศาลแขวงมาใช้ในคดีศาลจังหวัดได้

มาตรา 3 ของมาตรา 8 การสอบปากคำ ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนจัดให้มีนักจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วย ในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษาปัญหาว่าต้องมีกี่คน รูปแบบเหมือนสืบพยานเด็กโหมต้องมี นักจิตวิทยากับอัยการ 2 คนขึ้นไป ตาม ป.วิอาญา คำตอบคือว่าไม่จำเป็นคนเดียวก็พอ คดีความ รุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ ผู้ถูกกระทำซึ่งเป็น ภรรยาก็เป็นผู้ที่มีฐานะทางความคิดทาง อารมณ์แล้ว และแน่นอนผู้ถูกกระทำเป็นเหยื่อ

ก็ต้องบอบช้ำจิตใจ ฉะนั้นการที่ต้องการให้มี นักจิตแพทย์ นักสังคมหรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำขอ ก็เพื่อมาเป็นพี่เลี้ยงเป็นที่ปรึกษาให้กำลังใจ ที่ต่างกับเด็ก การเป็นเด็กบางครั้งการสื่อสาร การทำความเข้าใจกับภาษา ถามความซ้ำๆ จะเป็นการทำร้ายเหยื่อ

ไปสู่กระบวนการสุดท้ายคดีเหล่านี้สามารถ ที่จะถอนฟ้อง ยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ได้ แต่ต้องทำบันทึกเบื้องต้นตามมาตรา 12 วรรค 2 ก่อน ฉะนั้น ถ้าแปลว่าความผิดฐานกระทำความ รุนแรงตามมาตรา 391 เปรียบเทียบปรับ ยุติคดี กลับบ้านได้ เพราะไม่ใช่ความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ก็จะผิดเจตนารมณ์ เพราะแม้แต่ การถอนฟ้อง ถอนคำร้องทุกข์ หรือยอมความ ยังต้องทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอม ความถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความ ตามกฎหมาย มาตรา 12 วรรค 2 เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความ รุนแรง กฎหมายไม่ต้องการให้คดีเหล่านี้ ได้รับการชำระสะสางเหมือนคดีทั่วไป ก็คือ ต้องการเอาคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในข้อหา ความรุนแรงในครอบครัว เข้าสู่กระบวนการบำบัด พื้นฟูผู้กระทำทำให้เขามีโอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติ วิธีคิดและกลับไปอยู่ในครอบครัว อย่างสมานฉันท์ ปกติสุข ไม่ต้องการให้คดีเหล่านี้ ยุติเสร็จเด็ดขาดไปด้วยกระบวนการทางอาญาด้วยการ เปรียบเทียบปรับยอมความกันเหมือนคดี อาญาปกติ

◆◆◆◆◆◆◆◆

สิทธิของเหยื่อที่เป็นสตรีในประเทศไทย

โดย นายดล บุนนาค*

เหยื่อ หมายถึง ผู้ได้รับความเสียหาย หรือเสียเปรียบจากการกระทำใดๆ ของบุคคลอื่นๆ แต่ในรายงานฉบับนี้ จะเน้นมุมมองของเหยื่อที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาเท่านั้น การกระทำผิดทางอาญานั้น กฎหมายบัญญัติให้มีสภาพบังคับเป็นโทษที่กระทบต่อเนื้อตัวร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เช่น ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการกระทำผิดทางอาญา ถือว่าเป็นความรุนแรงที่มนุษย์กระทำต่อกัน และจะเห็นได้โดยทั่วไปว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมนั้นมักจะเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม อันได้แก่ ผู้หญิงและเด็ก¹ ในส่วนของสตรีนั้นมีลักษณะพิเศษทั้งด้านกายภาพตามธรรมชาติ และด้านคุณค่าทางสังคม (value) ที่ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากมีคุณลักษณะแตกต่างจากบุคคลทั่วไป และลักษณะเฉพาะเหล่านี้เองที่ทำให้ตนเองมีโอกาสตกเป็นเหยื่อจากความรุนแรงได้โดยตรงหรือมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1) ความเป็นหญิง (Gender) โดยธรรมชาติของเพศหญิงนั้น เมื่อประกอบกับคุณค่าทางสังคมที่มองว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความสวยงามน่ารัก น่าใคร่ และเคียงคู่กับเพศชายในเรื่องความรู้สึกทางเพศแล้ว ทำให้สตรีหลายคนตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น กระทำอนาจาร ช่มชู้นกระทำชำเรา ถูกบังคับให้ค้าประเวณี และถูกแอบถ่ายรูปในที่ลับเพื่อสนองความต้องการทางเพศของเพศชาย เป็นต้น โดยเฉพาะการถูกแอบถ่ายรูปในสภาพที่เจ้าของไม่พึงปรารถนาให้ใครเห็นนั้นถือเป็นการคุกคามทางเพศ และละเมิดสิทธิของผู้หญิงที่รุนแรงมาก เป็นการทำลายสถานะความเป็นตัวตนของผู้หญิง เป็นการกระทำที่รุนแรงต่อจิตใจของผู้หญิงอย่างมาก²

2) ความอ่อนแอทางกายภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับเพศชายแล้ว สตรีมีลักษณะโครงสร้างของร่างกาย เช่น กระดูกและกล้ามเนื้อ ที่ไม่แข็งแรงเท่ากับเพศชาย เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดมักจะเลือกเหยื่อที่เป็นผู้หญิงเพราะไม่สามารถต่อสู้

* ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา.

1 อายุตม์ ลินธพพันธุ์, **เสียงจากเหยื่ออาชญากรรม**, http://www.correct.go.th/journal/j2/new_11.html, วันที่ 9/8/2006.

2 ชายไทย รักษาชาติ, **ปรากฏการณ์ความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงในอินเทอร์เน็ต**, Woman's Studies Center, Faculty of Social Sciences, Chiangmai University, http://www.soc.cmu.ac.th/nwc/violence_sagwomen.htm.

ต่างๆ และในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปที่มุ่งเน้นเรื่องการดูแลและปฏิบัติต่อเหยื่อหรือผู้เสียหายที่เป็นสตรี ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย
และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา
พ.ศ. 2544

กฎหมายฉบับนี้วางหลักเกณฑ์ให้
ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย
บัญญัติ มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนความเสียหาย
จากรัฐได้ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์
ค่าปลงศพ ค่าขาดอุปการะ ค่าตอบแทนกรณี
ถึงแก่ความตาย ค่าตอบแทนความเสียหายอื่น
ซึ่งกฎหมายนี้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหาย
จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศมีสิทธิได้รับ
เงินช่วยเหลือจากรัฐด้วย ดังนั้น สตรีที่เป็นเหยื่อ
จากการถูกข่มขืนกระทำความชำเราหรือกระทำอนาจาร
ก็มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ในส่วนของค่าตอบแทน
ความเสียหายอื่นเป็นเงินจำนวนไม่เกิน 30,000 บาท
ในทางปฏิบัตินั้น เมื่อผู้เสียหายถูกข่มขืนกระทำ
ชำเราคณะกรรมการค่าตอบแทนฯ ที่จัดตั้งขึ้น
จากกฎหมายนี้มักพิจารณาจ่ายให้เป็นเงิน 30,000
บาท เต็มจำนวน แต่ในกรณีเป็นผู้เสียหายใน
ความผิดฐานกระทำอนาจาร มีแนวปฏิบัติกำหนด
ให้จ่ายค่าตอบแทนลดหลั่นลงตามความเสียหาย
ที่เกิดขึ้น เช่น กรณีถูกจับหน้าอกอย่างแรงต่อหน้า
ธารกำนัลในพฤติการณ์อุกอาจคณะกรรมการ
ค่าตอบแทนฯ พิจารณาจ่ายให้ 10,000 บาท เป็นต้น

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีการคุ้มครอง
ความปลอดภัยให้แก่ยานที่ได้ให้การต่อเจ้าพนักงาน
ตำรวจ หรือศาล ดังนั้นเหยื่อที่เป็นสตรีถือว่าเป็น

³ สมณทิพย์ ใจเหล็ก, **ผู้หญิง : เทย้อาขณกรรมในครอบครัว**, จุลสารทัศนวิทยา, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2, ตุลาคม 2503.

ผู้เสียหายและเป็นพยานสำคัญในคดี จึงมีสิทธิได้รับความคุ้มครองเมื่อร้องขอด้วย ทั้งนี้ระดับของความคุ้มครองจะขึ้นอยู่กับพฤติการณ์แห่งคดี หรือลักษณะอิทธิพลของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก

3) พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540

กฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการซื้อ ขาย จำหน่าย ชักพาหญิงและเด็กไปเพื่อการอนาจาร เช่น พาไปเป็นหญิงบริการ เป็นต้น โดยกำหนดในมาตรา 5 ให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิด แม้การเตรียมเพื่อกระทำความผิดโดยทั่วไปไม่มีความผิด แต่หากเป็นการเตรียมเพื่อกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ ถือว่ามีความผิดเช่นเดียวกับการพยายามกระทำความผิดนั้น และในมาตรา 11 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พัก และการส่งกลับประเทศเดิมแก่หญิงซึ่งเป็นผู้เสียหาย

4) ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาอบายมุขและการค้ำมนุษย์ ว่าด้วยการดำเนินงานและการใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2548

กฎหมายนี้กำหนดให้การกระทำต่อบุคคลอื่นโดยเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น การซื้อ ขาย พาไปส่ง เป็นความผิดฐานค้ำมนุษย์ โดยกำหนดให้มีเงินทุนเพื่อสงเคราะห์เป็นค่าครองชีพแก่เหยื่อไม่เกินครั้งละ 3,000 บาท ไม่เกิน 3 ครั้ง ต่อรายต่อปี เพื่อประกอบอาชีพ รายละไม่เกิน 15,000 บาท ค่าพาหนะเดินทางกลับภูมิลำเนาตามที่จ่ายจริง ให้การสงเคราะห์เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค ให้คำ

ปรึกษาจัดอบรมฝึกอาชีพและจัดหาที่พักให้แก่เหยื่อ รวมทั้งจ่ายค่าทดแทนแก่เหยื่อในความผิดนี้ด้วย

5) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในส่วนที่เกี่ยวกับสตรีที่เป็นเหยื่อกฎหมายนี้มุ่งเน้นเรื่องการปฏิบัติต่อผู้เสียหายที่เป็นหญิงโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของเพศหญิงดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการสากล⁴ เพื่อมิให้เหยื่อถูกเอาเปรียบหรือกดขี่เพราะสภาพดังกล่าว ถือว่าไม่เคารพสิทธิมนุษยชนของสตรี⁵

5.1 สิทธิฟ้องคดีของหญิงมีสามี มาตรา 4 กำหนดให้หญิงที่เป็นเหยื่อมีสิทธิฟ้องคดีได้เอง โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน นับว่าเป็นการยืนยันสิทธิในการฟ้องคดีของสตรีว่ามีความเท่าเทียมกับชาย

5.2 คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เป็นบทบัญญัติให้สิทธิแก่เหยื่อในการยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้สั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายได้โดยไม่ต้องไปจ้างทนายความเพื่อฟ้องจำเลยเรียกค่าเสียหายเป็นคดีใหม่ และการยื่นคำร้องดังกล่าวให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลได้ด้วย

6) ร่างกฎหมายที่อยู่ในระหว่างพิจารณา

นอกจากบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจะยืนยันรับรองสิทธิของเหยื่อที่เป็นสตรีไว้ทั้งเรื่องการชดเชยความเสียหายและการปฏิบัติต่อผู้เสียหายแล้ว ขณะนี้มีความพยายามที่จะบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหยื่อที่เป็นสตรีอีกหลายฉบับ ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาและสภาผู้แทนราษฎร เช่น

6.1 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของการสอบสวน

⁴ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (พ.ศ. 2522).

⁵ จรัล ดิษฐาอภิชัย, คู่มือสิทธิมนุษยชน, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หน้า 31.

ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อ กำหนดให้การตรวจตัวผู้เสียหายที่เป็นหญิงให้กระทำเฉพาะพนักงานสอบสวนที่เป็นหญิงเท่านั้น

6.2 ร่างกฎหมายการคุกคามทางเพศ เพื่อคุ้มครองมิให้ผู้หญิงถูกเลือกปฏิบัติในทางไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะในที่ทำงาน และมีให้มีการปฏิบัติโดยมิชอบกับผู้หญิง เช่นการเฝ้าติดตามการพูดจาหรือท่าทางที่ไม่เหมาะสมในทางเพศ การเสนอผลประโยชน์เพื่อแลกเปลี่ยนกับการกระทำในทางเพศ เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงานซึ่งเป็นการสะท้อนความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย ทั้งที่ทำงานแล้วและอยู่ระหว่างฝึกงาน แรงงานย้ายถิ่น แรงงานผิดกฎหมาย หญิงอาชีพบริการทางเพศคนทำงาน รายได้น้อยไม่มั่นคง รูปแบบการล่วงละเมิดทางเพศคือ ทางร่างกาย เช่น การจ้องมอง จับ แตะหน้าอก จับมือถือแขน ช่มชู้ทำร้ายร่างกาย กัดฉีกให้ยอมนมีเพศสัมพันธ์และช่มชู้ทางวาจา เช่น พูดจาเชื้อเชิญทางเพศ ตลกกลามก แสดงการลามกบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ส่งอีเมลล์ลามก เป็นต้น⁶

6.3 แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก

เนื่องจากกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างครอบคลุมและทันต่อเหตุการณ์ จึงมีการเสนอร่างแก้ไขกฎหมายใหม่โดยมุ่งเน้นลงโทษองค์กรอาชญากรรมที่บังคับซื้อ ขาย พาหญิงหรือเด็กข้ามชาติซึ่งมีข้อสังเกตดังนี้

6.3.1 กำหนดในมาตรา 15 (2) ให้ตรวจตัวผู้เสียหายที่เป็นหญิง โดยให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจซึ่งเป็นหลักการเดิม

6.3.2 กำหนดในมาตรา 17 ให้ผู้เสียหาย

อยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ชั่วคราว โดยจัดให้อยู่ในที่ซึ่งมีใช้ห้องซัง

6.3.3 กำหนดในมาตรา 20 ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ให้การศึกษาแก่ผู้เสียหาย พร้อมทั้งให้แจ้งสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหาย ได้ให้ผู้เสียหายทราบตามมาตรา 21 และหากมีการฟ้องเรียกค่าเสียหายให้พนักงานอัยการดำเนินการให้ และมีให้คิดค่าฤชาธรรมเนียม

6.3.4 กำหนดในมาตรา 23 ให้คุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายและครอบครัว

6.3.5 ให้ผู้เสียหายได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรไทย และห้ามมิให้ดำเนินคดีในความผิดที่ผู้เสียหายได้กระทำ เช่น ฐานหลบหนีเข้าเมือง เป็นต้น

สิทธิของเหยื่อที่เป็นสตรีได้รับการยอมรับในมุมมองของกฎหมายและบริบทของสังคมไทยในระดับหนึ่งแล้ว แม้จะมีความช่วยเหลือเหยื่อดังกล่าวในหลายรูปแบบ แต่ก็ยังคงต้องพัฒนารูปแบบการชดเชย ช่วยเหลือ และปฏิบัติต่อเหยื่อที่เป็นสตรีต่อไป เช่น การจัดสถานที่เป็นสัดส่วนให้แก่ผู้เสียหายที่ต้องไปแจ้งความร้องทุกข์ในสถานีดำรวจ หรือการตรวจร่างกาย โดยแพทย์ที่เป็นผู้หญิง เป็นต้น ทั้งนี้การที่กฎหมาย และสังคมไทยพยายามให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง ดูแลเหยื่อที่เป็นสตรีเป็นกรณีพิเศษกว่าเหยื่อที่เป็นเพศชายมิใช่เป็นเพราะต้องการให้สตรีมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติดูแลดีกว่าเพศชาย แต่เจตนารมณ์ที่แท้จริงก็เพื่อลดความไม่เท่าเทียมในสังคมระหว่างเพศชายและเพศหญิง ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ทั้งนี้ เพื่อก้าวสู่เป้าหมายสุดท้ายให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปราศจากการเอาเปรียบและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมนั่นเอง

◆◆◆◆◆◆◆◆

⁶ ภัยเงียบสาวออฟฟิศ เหยื่อ “หัวงู” ที่รอทางแก้, ข่าวสด, ฉบับที่ 17, กรกฎาคม 2549.

การล่องละเมิดทางเพศในที่ทำงาน

โดย นางเยาวรัตน์ เตมีศรีสุข*

ภาค 1

ผู้เขียนได้สอดส่ายไปเห็นกฎหมายแก้ไขใหม่ซึ่งมีผลใช้บังคับเร็วๆ นี้ ก๊อดไม่ได้ที่จะยกประเด็นโดนใจของประชาชนชาวทำงานทั้งหลาย

กฎหมายที่ว่าได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งมี

ผลใช้บังคับในวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 อันเป็นวันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนประเด็นที่โดนใจก็คือ ในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ยกเลิกมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และบัญญัติใหม่ ซึ่งรายละเอียดตามตารางเปรียบเทียบนี้

ตารางเปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองแรงงาน มาตรา 16

เดิม	ใหม่
ห้ามมิให้นายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงานหรือผู้ตรวจงานกระทำการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก	ห้ามมิให้นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกินคุกคาม หรือ <u>ก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง</u>

บุคคลที่ถูกห้ามมิให้กระทำการต่อลูกจ้าง ได้แก่ นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน คำว่า “นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้ และหมายความรวมถึง (1) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง (2) ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย

ผู้ถูกกระทำได้แก่ ลูกจ้าง ซึ่งหมายความถึง ผู้ซึ่งได้ตกลงทำงานให้แก่ นายจ้าง โดยรับค่าจ้าง กล่าวคือ จะต้องเป็นลูกจ้างที่เกิดจากการจ้างแรงงาน โดยอยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชา หรือ สั่งการของนายจ้าง ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร เช่น เรียกว่า พนักงานคนขับรถ ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างเต็มเวลา ลูกจ้างนอกเวลา ลูกจ้างทดลองงาน แม่บ้าน คนรับใช้ คนสวน พี่เลี้ยงเด็ก เป็นต้น

* ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา.

* บทความเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้แก่ประชาชนในคอลัมน์ “เวทีศาลยุติธรรม” ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน.

การกระทำที่เป็นความผิดตามมาตรา 16 นี้ มีสามประเภท ซึ่งกฎหมายไม่ได้ให้คำจำกัดความ หรือกำหนดรายละเอียดของลักษณะการกระทำไว้ คงต้องศึกษาความหมายตามที่มีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ประกอบกับบริบททางสังคม

1. การล่วงเกินทางเพศ เป็นลักษณะของการกระทำซึ่งกฎหมายเดิมก็ถือว่าเป็นความผิดอยู่แล้ว อาจหมายความว่า การแสดงอาการเกินสมควรในทางเพศต่อผู้อื่น โดยล่วงจารีตประเพณี หรือจรรยาบรรณ ด้วยการลวนลามหรือล่วงเกินในลักษณะขู่สาบ ดูหมิ่น สบประมาท อันเกี่ยวข้องกับทางเพศ

2. การคุกคามทางเพศ อาจได้แก่ การแสดงอำนาจด้วยกิริยาหรือวาจาให้หวาดกลัว หรือทำให้หวาดกลัวด้วยประการใดๆ ในลักษณะเกี่ยวข้องกับเรื่องทางเพศ

3. การก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศ เป็นคำที่สามารถตีความได้กว้างมาก โดยอาจหมายถึง การกระทำใดๆ ที่เกี่ยวพันกับเรื่องทางเพศ อันเป็นการรบกวน ทำให้เดือดร้อน ระคายเคือง เบื่อ น่ารำคาญ แม้มิได้แสดงอำนาจ แต่กระทำการก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศ จะกระทำด้วยการพูดจาตะลอม สร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดบรรยากาศของความใคร่ หรือตณหา เช่น เปิดหนังโป๊ให้ดู วิพากษ์วิจารณ์รูปโป๊ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องไม่ใช่เป็นกรณีที่ลูกจ้างเองก็สนุกไปกับการพูดจาตะลอม หรือสมยอม เอาออกไปกับการกระทำเหล่านี้ด้วย

คำว่า “ก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศ” นี้ ได้รับการอธิบายกันมากพอควร เนื่องจาก

หลายท่านเห็นว่า มีความหมายกว้างมาก จึงอยากให้ตัดคำๆ นี้ออก หรือไม่ก็เปลี่ยนเป็นคำว่า “การกระทำที่ไม่สมควรทางเพศ” ทำนองเดียวกับการกระทำความผิดฐานอนาจารตามกฎหมายอาญา แต่หลายท่านก็เห็นว่าต้องการจะให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างให้มากขึ้น โดยขอให้ศาลเป็นผู้รับผิดชอบในการตีความคำๆ นี้เองในแต่ละคดี ในที่สุดกฎหมายใหม่นี้ก็ได้รับการผลักดันให้ออกมาได้สำเร็จ

ดูเหมือนว่าจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมถึงการกระทำที่ต่างประเทศเขาเรียกกันว่า sexual harassment ซึ่งอาจแปลกันไปได้หลายอย่างเช่น การล่วงละเมิดทางเพศ การรังควานทางเพศ เป็นต้น โดยอาจจะเป็นความพยายามที่จะรวบเอาการกระทำที่ไม่สมควรทางเพศที่แม้จะหลุดพ้นจากการกระทำที่เข้าข่ายความผิดฐานกระทำอนาจารตามกฎหมาย อาญาให้เข้าข่ายความผิดตามกฎหมายแรงงานนี้

ผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 16 นี้ คือ ระวังโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ตามมาตรา 147

หากดูจากระวังโทษแล้ว อาจจะเห็นว่าช่างเบาบางเหลือเกินสำหรับคนที่เดือดร้อนรำคาญทางเพศอย่างแท้จริง แต่อย่าลืมว่าหากการก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สมควรทางเพศ หรือทำให้อับอายขายหน้าในทางเพศ ถึงขั้นกระทำต่อเนื้อตัวของลูกจ้างหรือถึงขั้นการข่มขืนกระทำชำเราแล้ว มีระวังโทษจำคุกไปจนถึงขั้นประหารชีวิตตามกฎหมายอาญาเชียวนะ

แต่ที่สำคัญที่สุดผู้กระทำที่ถูกฟ้องร้องแล้ว ย่อมมีส่วนที่เสื่อมเสียเกียรติและศักดิ์ศรีได้เช่นกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสมดุลในการให้ความคุ้มครองลูกจ้างผู้ถูกระทำและนายจ้างผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด จึงเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งของศาลฉบับลบล้างที่ทั้งหลายที่จะหิบบย่นความยุติธรรมให้ทั้งสองฝ่ายในแต่ละข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ภาค 2

การล่วงละเมิดทางเพศ หรือ Sexual Harassment ในความหมายตามเซ็นส์ของฝรั่งเศสหมายถึง รูปแบบ กีดกันและแบ่งแยกทางเพศต่อบุคคลอื่นทั้งหญิงและชาย การเรียกร้องความพึงพอใจทางเพศทั้งทางร่างกายและวาจา หรือเข้าแทรกแซงสภาพแวดล้อมอันดีในการทำงานของบุคคลอื่นอย่างไรเหตุผล เห็นได้ชัดว่ากินความทั้งกว้างกว่าและครอบคลุมกว่าคำว่า “กระทำอนาจาร” ในกฎหมายอาญาของบ้านเรา ซึ่งระบุเพียงประเด็นการขู่เข็ญ หรือใช้กำลังประทุษร้าย เพราะเป็นที่รู้กันดีว่า การกระทำบางอย่างอาจฟังดูไร้สาระเกินกว่าจะฟ้องเอาความผิดทางกฎหมายได้ แต่คุณก็รู้อยู่แก่ใจว่าคุณกำลังถูก Sexual Harass อยู่ไม่ว่าจะเป็นการที่เจ้านายแอบลูบเส้นผมเลขาสาว หรือแอบสัมผัสมือเธอเบาๆ บ่อยครั้งยามเธอยืนเอกสาร หากคุณเป็นเลขาคนนั้นคงไม่สามารถหลอกตัวเองให้เชื่อได้จริงๆ ว่าเขาเอ็นดูเราเหมือนหลานสาวตัวน้อยๆ หรือการที่ผู้ชายในออฟฟิศบางคนมักให้คำติชมหรือสร้างเรื่องขบขันกับเรือนร่างของเพื่อนร่วมงานหญิงในส่วนลับซึ่งไม่อยู่ในมารยาทที่น่าเอ่ยถึง และแม้กระทั่งการที่ผู้บริหารสักคนจะตดสินอนาคตทางการงานจากข้อบกพร่องไร้สาระทางเพศ เช่น “คุณรู้ไหมทำไมผมยังไม่เลื่อนขั้นให้คุณ ก็ผมชอบผู้หญิงชา

เรียวยาวกว่านั้นนะสิ” พูดจบก็หัวเราะร่วนพร้อมกับเกาพุงพลุกแก๊งๆ

หากกรณีเหล่านี้ไปเกิดที่อเมริกาคงได้ฟ้ององค์กร EEOC หรือ The U.S. Equal Employment Opportunity Commission เอาเรื่องเหล่าผู้ชาย บ้องตันพวกนี้สนุกไปแล้ว แต่กับประเทศที่การเรียกร้องสิทธิสตรียังจำกัดอยู่เพียงกลุ่มปัญญาชนเช่นประเทศไทย กรณีเช่นนี้จึงมักเกิดขึ้นบ่อยครั้งกว่าเพราะไม่ได้รับการใส่ใจเท่าที่ควร

แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่หากใครได้เจอกับตัวคงไม่อาจผินใจทำงานอย่างเป็นสุขได้ต่อไปเป็นแน่ ในเมื่อบ้านเรายังไม่มีองค์กรอิสระเพื่อรองรับปัญหาที่แสนละเอียดอ่อนนี้คุณก็ต้องรู้ไว้ว่าสิ่งที่สามารถทำได้เพื่อตอบโต้มันคืออะไร และฉันแนะนำอย่างจริงจังว่าคุณควรจะต้องทำด้วยเพื่อผลประโยชน์ของทั้งตัวคุณเองและผู้หญิงคนอื่นๆ คงต้องยอมรับในความจริงข้อหนึ่งว่าปัจจัยที่ยังกระตุ้นให้พฤติกรรมหาเพศหาเลยกับเพศหญิงอย่างไร้ศีลธรรมเช่นนี้ยังคงดำเนินอยู่ต่อไปส่วนหนึ่งก็มาจากตัวผู้หญิงเองที่ปล่อยปละละเลยสุขภาพจิตตัวเอง และยอมทนอยู่ในสภาพนั้นทั้งที่ไม่มีความจำเป็นเลยในทุกกรณี

Step 1 ผู้หญิงคนหนึ่งใช้ชื่อว่า แก้ม โอเปอร์เรเตอร์สาวสวยในโรงแรมดังย่านสุขุมวิท แก้มเล่าให้เราฟังว่าเธอถูกเจ้านายฝ่ายบุคคล ลวนลามด้วยการแอบจับเนื้อตัวตรงนี้ตรงนั้นมานานถึง 5 ปี จนชายผู้นั้นมีปัญหาด้านการทำงานและลาออกไปเอง เป็นเรื่องน่าเศร้ามากหากผู้หญิงคิดว่าการหลอกจับร่างกายนิดๆ หน่อยๆ เป็นเรื่องเล็กน้อยที่ต้องทนกันไป เพราะเขาก็เป็นเจ้านายฉันจะไปทำอะไรได้ โปรดทำความเข้าใจกับตัวเองซะใหม่ ณ บัดนี้ว่า

ฉันไม่มีความจำเป็นใดๆที่จะต้องทน ไม่มีใครหาไหน หรือตำแหน่งใดก็ตามมีสิทธิ์โดยชอบธรรมที่จะล่วงละเมิดทางเพศ หรือกระทำการทางเพศเล็กน้อยแค่นี้ก็ตามกับฉัน หากฉันไม่พึงประสงค์ การอดทนนิ่งเฉยของฉันจะถูกตีความเป็นการยินยอมพร้อมใจได้เสมอ ฉันไม่จำเป็นต้องสูญเสียงานเพื่อจะหลีกหนีมัน ผู้ล่วงล้ำต่างหากที่ต้องหยุดการกระทำของเขา และฉันจะต้องทำให้เขาหยุดเดี๋ยวนี้

Step 2 ตั้งสติทบทวนพฤติกรรมทั้งหมดที่เราทำ ไม่ว่าจะเป็นครั้งไหน หรือยับยั้งแค่นี้ก็ตามจดบันทึกไว้ให้หมด และบันทึกให้ละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ เหมือนที่วัลภาตั้งต้นทำ วัลภาเป็นพนักงานบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์แห่งหนึ่งด้วยความที่เธอมีบุคลิกเรียบร้อยไม่ต่อล้อต่อเถียง เธอจึงถูกเพื่อนร่วมงานชายคนหนึ่งจับบังนัยหลายครั้งต่อสัปดาห์ แถมยังทำหน้าที่เล่นใสอย่างไม่แยแสเพราะคิดว่าเธอไม่มีปัญญาจะทำอะไรได้ แต่วัลภาที่มีสติได้เก็บไว้ เธอไม่ตอบโต้หรือด่าทอใดๆ แบบที่พวกผู้ชายจะคิด แต่กลับหยิบปากกามาจดบันทึกทั้งวัน เวลา สถานที่เกิดเหตุ บุคคลที่เกี่ยวข้อง พยานรู้เห็น และรายละเอียดของพฤติกรรมทุกครั้งอย่างถี่ถ้วนถี่เรียกว่าเดี๋ยวจะรวบคิดบัญชีทีเดียวไปเลย ขอแนะนำให้นำไปใช้เป็นอย่างยิ่ง

Step 3 นอกจากคอยจดบันทึกแล้วคุณต้องพูดกับเขาด้วย ย้ำว่า “พูด” ไม่ใช่ใส่อารมณ์ด่าจ่มมั่นใจว่าคุณได้เอ่ยคำว่า “ไม่” เสียงดังฟังชัด ถนัดหูที่สุดแล้ว ด้วยท่าทีที่หนักแน่นและปราศจากรอยยิ้มแม้สักนิด เพื่อให้เขาเข้าใจ แจ่มแจ้งถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่ว่า “คุณกำลังล่วงละเมิดทางเพศกับฉันและฉันไม่พอใจ” เพราะบ่อยครั้งที่ผู้หญิงไม่ยอมมีเรื่องมีราวใหญ่โต จึงเลือกที่จะอดทน

นิ่งเฉย ซึ่งนั่นมักทำให้ผู้ชายตีความหมายไปว่า “โอ.เค.ค่ะ”

Step 4 หากยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ลองเขียนจดหมายถึงเขาดู ไม่ได้พูดเล่นๆ แต่จากการเก็บตัวอย่างพบว่าการเขียนจดหมายถึงผู้ล่วงล้ำเพื่อขอให้เขาหยุดพฤติกรรมนั้นได้ผลมากกว่าการเจรจาเสียอีก เพราะจดหมายให้ความรู้สึกเป็นทางการกว่า หนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนสำหรับกรณีนี้มาจากคุณเพ็ญ ที่แนะนำตัวสั้นๆ ว่าเธอเคยทำงานฝ่ายทะเบียนในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง สิ่งเลวร้ายสำหรับที่นั่นคือการที่เธอถูกลวนลามด้วยคำพูดและสายตาจากอาจารย์ผู้ชายสูงอายุคนหนึ่งโรงเรียน ทุกครั้งที่เธอเปลี่ยนแปลงตัวเองแม้เรื่องเล็กน้อยที่สุด เช่น ใส่กระโปรงตัวใหม่ที่ยาวเลยเข้ามาเล็กน้อย อาจารย์คนนี้จะเริ่มต้นด้วยการทำตาโต เพ่งมองท่อนล่างของเธอคล้ายกระเช้าเข้าแห่ แต่ที่แย่ไปกว่านั้นคือเขาจะต่อด้วยคำพูดเป็นต้นว่า “แหมขาสวยๆ แบบนี้ สันอีกนิดสิจะเพ็ญจ๋า” หรืออะไรที่ฟังดูไม่เข้าท่าประมาณกัน ไม่ใช่ครั้งเดียวแต่เกือบจะทุกวัน

เพ็ญจึงตัดสินใจเขียนจดหมายถึงเขาอย่างเป็นทางการ เป็นเรื่องเป็นราว อธิบายความรู้สึกของเธอด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ไม่ใช่อารมณ์ระบายรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเขา และประกาศว่าเธอต้องการให้เขาหยุดเสียที จากข้อมูลยังพบว่าโดยทั่วไปแล้วผู้ล่วงล้ำมักไม่เขียนตอบโต้กลับแต่จะค่อยๆ หยุดพฤติกรรมไปเองในกรณีของเพ็ญก็เช่นกัน

Step 5 หากการสื่อสารไม่ประสบผลคุณต้องปรึกษาฝ่ายบุคคลเพื่อตรวจสอบนโยบายหรือกฎเกณฑ์ขององค์กรเกี่ยวกับสิทธิชอบธรรม

ในเรื่องนี้ การเรียนรู้มันเพื่อหาช่องทางเอาผิดกับพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งแต่ละองค์กรจะระบุนโยบายไว้แตกต่างกัน เมื่อพบแล้วก็ทำตามข้อแนะนำเหล่านั้น แต่ปัญหามักอยู่ที่ว่าไม่ใช่ทุกองค์กรในบ้านเราจะร่างนโยบายที่เข้าอกเข้าใจผู้หญิงเสมอไป และถ้ามันเป็นอย่างนั้นก็กรุณาปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไป

Step 6 ขึ้นรายงานโดยตรงกับผู้บังคับบัญชาได้เลย อย่าลืมนอธิบายรายละเอียด และระบุข้อเรียกร้องของคุณให้ชัดเจน เรียบเรียงให้เป็นเหตุเป็นผลน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะทำให้เจ้านายคุณรู้สึกได้เองว่าหากไม่จัดการอะไรสักอย่างกับเรื่องนี้ เขาจะต้องพบกับความสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจและจริยศาสตร์ แต่ขั้นตอนนี้คงใช้ไม่ได้หากว่าผู้ล่อลวงทางเพศคุณกลับกลายเป็นเจ้านายคุณเสียเอง และหากเรื่องมันเลวร้ายถึงขนาดนั้นคุณคงเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องดำเนินการขั้นสุดท้าย

Step 7 ขั้นตอนนี้แม้จะเด็ดขาดแต่ก็ก่อให้เกิดผลเสียต่อสัมพันธภาพของทั้งสองฝ่ายในระยะยาว เธอเป็นว่าถ้าพยายามประนีประนอมทุกวิถีทางแล้วยังไม่ได้ผลเรื่องก็จะต้องถึงโรงถึงศาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ข้อหาที่คุณจะฟ้องนั้นคือกระทำอนาจารตามมาตรา 278 หมวดความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องทำความเข้าใจกันเสียก่อนว่าในขั้นตอนสุดท้ายนี้ หาก你不ใช่อดีตนักกฎหมายก็ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะทำเองคนเดียว ยอมจ้าง

ที่ปรึกษาหรือทนายความมาจัดการให้ดีกว่า เพราะการสู้คดีนั้นมีทั้งแพ้และชนะ หากผิดพลาดไปนอกจากจะเอาผิดใครไม่ได้ต้องมานั่งเจ็บช้ำน้ำใจแล้ว ยังมีลัทธิตงงานเดินเตาะฝุ่นอีกต่างหาก

มีความเป็นไปได้สูงว่าผู้ชายหลายคนที่ทำพฤติกรรมเลยเถิดเล็กๆ น้อยๆ เหล่านั้นไม่เคยรู้ตัวเลยว่าเขากำลังล่อลวงละเมิดทางเพศคุณอยู่ จึงพึงระลึกไว้เสมอว่าการตอบโต้ใดๆ ก็ตามในขั้นแรกสมควรเป็นไปอย่างประนีประนอม สุภาพ และเต็มไปด้วยเหตุผล เพื่อให้ผู้ล่อลวงได้รู้สึกว่าคุณพร้อมจะให้เกียรติเขาเสมอทันทีที่เขาเปลี่ยนพฤติกรรมเสียใหม่ คุณไม่ต้องการมีเรื่องให้เขาได้อับอาย แต่คุณก็ไม่ใช่มนุษย์ที่จะยอมทนเมื่อถูกเขาเบียดเบียน เปลี่ยนความคิดเสียใหม่หากคุณเป็นคนหนึ่งที่เชื่อว่าเจ้านายมีสิทธิทำอะไรได้ทุกอย่างตราบใดที่คุณยังไม่อยากตงงาน เพราะไม่ว่าเขาจะอยู่ในตำแหน่งสูงเพียงใดก็ตามความถูกต้องก็ยังคงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเคารพและให้ความสำคัญเสมอกันเพียงคุณเลือกวิธีตอบโต้ให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ ก็ไม่จำเป็นหรอกว่าจะต้องลงเอยด้วยการตงงานเสมอไป และหากไม่เหลือทางเลือกที่ละมุนละม่อมไปกว่าการประกาศสงครามพร้อมกับถูกอับเปหรือออกจากออฟฟิศ ก็ให้คิดเสียว่าไม่ว่าจะอย่างไรก็ยังดีกว่าทนอยู่ในสถานการณ์ที่บั่นทอนจิตใจและความศรัทธาในตัวเอง

เรื่องมีอยู่ว่าถ้าเราไม่คิดจะให้เกียรติตัวเอง ก็ไม่มีใครให้เกียรติเราเช่นกัน

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

มิติทางกฎหมายเพื่อการแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

โดย นายธนะชัย ผดุงนิติ*

ข่าวและภาพการทำร้ายร่างกายกันระหว่างสามีภริยา พ่อแม่ต่อบุตรหลานต่อบุพการี มีเกิดขึ้นให้เห็นเป็นประจำวันทั้งในหน้าหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ จนแทบจะกลายเป็นภาพชินตาของคนในสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัว นับว่าเป็นปัญหาสังคมที่นับวันจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและขยายตัวขึ้นอย่างรุนแรง ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ต้องยอมรับว่าปัญหานี้มีความเป็นมาควบคู่ไปกับสภาพปัญหาเศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะในต่างประเทศก็มีตัวเลขของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นจำนวนมากเช่นกัน

ปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในสมัยก่อนเมื่อมีเรื่องมีราวเกิดขึ้น หากไม่รุนแรงมากนักฝ่ายที่ถูกกระทำซึ่งมักจะเป็นเพศหญิงและเด็ก ก็จะต้องยินยอมให้เรื่องจบลงไปและก็ต้องรองรับความรุนแรงกันต่อไป อย่างไม่รู้จบ บางรายจบลงด้วยชีวิตก็มี หากบางรายหมดความอดทนจำเป็นต้องเข้าพึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้อยู่ช่วยหาทางระงับปัญหาให้ แต่สุดท้ายก็จะถูกไกล่เกลี่ยให้รวมขอมกัน ในสมัยที่ผู้เขียนเคย

ประกอบอาชีพเป็นนักข่าวอาชญากรรม หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีหน้าที่ต้องตระเวนหาข่าวตามโรงพัก ก็เคยเห็นอยู่บ่อยครั้งที่ภริยาขึ้นโรงพักมาแจ้งความให้ตำรวจช่วยจับสามีของตัวเอง ที่เมาอาละวาดทำร้ายลูกเมีย ตำรวจก็ไปช่วยจับตัวมาโรงพัก แต่ก็กล่อมให้ภริยายอมความโดยอ้างว่าให้เห็นแก่ลูกและความสัมพันธ์ที่ผ่านมา ภริยาที่หน้าตาบวมปูด ปากแตกเลือดกลบปาก ก็จำเป็นต้องพยักหน้ายินยอมทั้งน้ำตา และประคองสามีซึ่งเมาแทบไม่ได้สติลงจากโรงพักไป หลายวันต่อมาเมื่อต้องมาทำข่าวที่โรงพักนั้นอีก ก็พบผู้หญิงคนเดิมนั่งร้องไห้อยู่บนโรงพักด้วยสภาพร่างกายที่ถูกทำร้ายยับเยินมากกว่าเมื่อหลายวันก่อนเสียอีก คงไม่ต้องเดาว่าเรื่องราวของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายซ้ำซากรายนั้นจะจบลงอย่างไร ผู้เขียนเป็นนักข่าวอยู่สองปี พบเห็นเรื่องการทำร้ายกันในครอบครัวมาเป็นร้อยเรื่อง หลังออกมาประกอบอาชีพอื่น อ่านข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ก็เห็นข่าวแบบนี้เกิดขึ้นเกือบทุกวัน เฉพาะในวันที่มีข่าวดังๆ น้อยอาจจะมีลงหลายรายด้วยซ้ำ มีการสำรวจในต่างประเทศ พบว่าผู้หญิงในโลกนี้กว่าครึ่งจะเคยประสบกับการถูกทำร้ายจากบุคคลในครอบครัวมาตลอดอย่างต่อเนื่อง

285

* ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา.

การแก้ไขปัญหาคะทำความรุนแรงภายในครอบครัวในยุคปัจจุบัน หากไม่นำมาตรการทางกฎหมายเข้ามาช่วย คงจะแก้ปัญหาดำเนินการยาก รัฐบาลจึงเสนอให้ออกกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหานี้ให้เป็นรูปธรรม โดยมีเหตุผลหรือเจตนารมณ์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป

การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามุ่งบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด มากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับ **เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม**

จากเหตุผลในการออกกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ดังกล่าวมีเหตุผลหลักคือการแก้ไขปัญหาคะทำความรุนแรงในครอบครัวนั้น หากนำมาตรการทางกฎหมายอาญามาใช้ย่อม

ไม่ได้ผลและเป็นการทำลายความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว การนำมาตรการทางสังคมอื่นๆ มาเสริมจะสามารถช่วยฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และบุคคลที่ได้รับความเสียหายได้ดีกว่า การใช้กฎหมายอาญาเพียงอย่างเดียวเหมือนที่ผ่านมา

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ขณะนี้มีผลใช้บังคับแล้ว เนื่องจากมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 41 ก 14 สิงหาคม 2550) ลองมาติดตามกันดูว่ากฎหมายฉบับนี้จะสามารถสร้างระบบการแก้ไขปัญหาคะทำความรุนแรงภายในครอบครัวกันได้มากน้อยเพียงใด

ก่อนอื่นต้องมาดูก่อนว่า ในกฎหมายนี้มีคำนิยามที่สำคัญ ว่าอย่างไรบ้าง

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนา ในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือ บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยา โดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (มาตรา 3)

จากคำนิยามข้างต้นน่าจะเห็นได้ว่า ขอบเขตของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” มิได้มีความหมายเฉพาะที่ต้องมีการทำร้ายทางร่างกายเพียงอย่างเดียว ถ้าเป็นการทำร้ายต่อจิตใจ และสุขภาพก็ได้รับการคุ้มครองด้วย นอกจากนี้ ยังมีความหมายครอบคลุมไปถึงเรื่องการบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมต่อบุคคล ในครอบครัว ที่เห็นเป็นข่าวก็เช่นเรื่องการบังคับ ให้เด็กไปขายบริการทางเพศ เป็นต้น ส่วนบุคคล ในครอบครัวก็ไม่ได้จำกัด เฉพาะบุคคลที่เป็นสามี ภรรยาและบุตร ตามที่เข้าใจกันโดยทั่วไป หากเป็น สมาชิกในครอบครัวแบบเครือญาติ หรือแม้มิใช่เครือญาติแต่เป็นบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัย และอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ก็ได้รับการคุ้มครอง ตามกฎหมายนี้ด้วยเช่นกัน

บทกำหนดความผิดและโทษ

กรณีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามกฎหมายนี้ เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น

หากการกระทำความผิดดังกล่าว เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ (มาตรา 4)

จากบทกำหนดโทษในกฎหมายนี้ จะเห็นได้ว่า กฎหมายก็ยังถือว่าความผิดที่เกิดขึ้นในครอบครัว เป็นความผิดไม่รุนแรง แม้มีการทำร้ายร่างกายเป็นอันตรายแก่กาย ก็ยังยอมความได้ แต่ถ้าเป็นเป็นการทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัสหรือเสียชีวิต จะยอมความไม่ได้

การแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย

มาตรา 5 กำหนดว่า กรณีที่มีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามคำนิยามดังกล่าวเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

จะเห็นได้ว่ากฎหมายใช้คำว่ามีหน้าที่แจ้ง ซึ่งแปลความได้ว่า กฎหมายต้องการให้มีการนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหา มิใช่ปล่อยให้เกิดขึ้นและยอมความกัน และเกิดซ้ำซาก เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของคนในครอบครัวเหมือนในอดีต แต่มีข้อที่น่าคิดว่า หากบุคคลที่ถูกกำหนดไว้ข้างต้น ไม่ยอมแจ้งจะถือว่ามีความผิดฐานละเว้นไม่กระทำการใดๆ ตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ แต่ในกฎหมายฉบับนี้ไม่มีกำหนดไว้

บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็น “พนักงานเจ้าหน้าที่” ตามที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และให้หมายความร่วมมือถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย (มาตรา 3)

หากมีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าว กฎหมายก็ให้ความคุ้มครองบุคคลที่แจ้ง หากได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครอง และไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง (มาตรา 5) การที่กฎหมายต้องกำหนดมาตรการคุ้มครองนี้ขึ้น เพราะที่ผ่านมามีคนทั่วไปไม่ยอมเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของคนในครอบครัวคนอื่น และก็จะได้รับผลร้ายเมื่อเรื่องจบลงด้วยการคืนดีกันของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เพราะคำที่ว่า “เรื่องของฟัวเมียตีกันอย่าเข้าไปสอดเดี๋ยวจะเดือดร้อน” จะถูกปลูกฝังอยู่ในวัฒนธรรมของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน จึงน่าสงสัยว่าการกำหนดกฎหมายมาตรานี้ขึ้นมา จะสามารถส่งเสริมให้คนไทยเปลี่ยนทัศนคติโดยผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวจะนำเรื่องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคนทั่วไปที่พบเห็นจะยอมเอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยการนำเรื่องไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือไม่

วิธีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ในมาตรา 6 กำหนดให้การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 สามารถกระทำได้หลายช่องทาง ได้แก่ กระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดช่องทางเลือกในการแจ้งเพื่อความสะดวกของผู้แจ้งเพื่อให้เกิดความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้ง

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งตาม

มาตรา 5 แล้ว กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุ เพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับการกระทำ ที่ได้รับแจ้งรวมทั้งให้มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดี ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้ หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นต้องถือปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (มาตรา 6)

อายุความในการดำเนินคดีตามกฎหมายนี้

กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับอายุความในการดำเนินคดีตามกฎหมายนี้ ว่าถ้าหากมิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 5 หรือมิได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 ภายในสามเดือนนับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ

แต่ทั้งนี้ก็ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี

เยาวยชนและครอบครัว (มาตรา 7)

มีประเด็นที่สำคัญที่น่าสนใจในมาตรานี้ คือ กฎหมายได้ขยายระยะเวลาในการคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำออกไปให้ยาวนานขึ้น เพราะหากผู้ถูกกระทำถูกทำร้ายต้องเข้ารับการรักษาด่วนอยู่ไม่อาจไปแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ เช่น นอนรักษาตัวในโรงพยาบาลนานเท่าใดเมื่ออยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์เมื่อใดก็ไปแจ้งหรือร้องทุกข์ได้เมื่อนั้นแต่ต้องไม่เกินสามเดือน

การสอบสวนและการฟ้องคดีต่อศาล

การสอบสวนและการฟ้องคดีเฉพาะ ความผิดตามกฎหมายนี้

กรณีที่มีการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ ตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง กฎหมายกำหนดว่า เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความตามมาตรา 7 แล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวน การสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงาน อัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายใน กำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผิดฟ้องต่อศาลได้คราว ละไม่เกินหกวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสามคราว

จะเห็นได้ว่ากฎหมายประสงฆ์ที่จะให้มีการ สอบสวนและฟ้องคดีต่อศาลอย่างรวดเร็ว เพื่อให้มีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยเร็ว กฎหมายจึงกำหนดให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง ศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาล แขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วน “พนักงานสอบสวน” ตามกฎหมาย ฉบับนี้ โดยทั่วไปไม่ได้หมายความว่าถึง พนักงาน

สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาเป็นหลัก แต่หมายความว่า พนักงาน เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้เป็น พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา แต่ทั้งนี้ในท้องที่ใดไม่มีพนักงาน เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวนตาม พระราชบัญญัตินี้ได้ (มาตรา 3)

การสอบสวนและการฟ้องคดีความผิด ตามกฎหมายนี้และความผิดตามกฎหมายอื่น

แต่ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิด ตามกฎหมายอื่น กฎหมายกำหนดให้การดำเนิน คดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวม ไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความ ผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตาม กฎหมายอื่นนั้นโดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่ง พระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้การ ผากซึ่งก็ต้องดำเนินการไปตามกระบวนการของ ศาลนั้น ไม่สามารถนำกระบวนการตามกฎหมาย ว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณา ความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีนี้ได้

ส่วนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีตาม กฎหมายนี้ คือ “ศาล” ตามคำนิยาม ซึ่งหมายความว่า ศาลเยาวยชนและครอบครัว ตามกฎหมายว่า ด้วยการจัดตั้งศาลเยาวยชนและครอบครัว และวิธี พิจารณาคดีเยาวยชนและครอบครัว เพราะอย่างไร ความผิดตามกฎหมายนี้ก็ถือว่าเป็นคดีครอบครัว ที่ต้องมีกระบวนการพิจารณาพิเศษแตกต่างไป จากศาลทั่วไป

มาตรการพิเศษในการสอบสวนปากคำผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ในการสอบสวนปากคำผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วย ในขณะที่สอบสวนปากคำเพื่อให้คำปรึกษา

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานสอบสวน ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (มาตรา 8)

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะที่สอบสวนปากคำเพื่อให้คำปรึกษา เป็นเรื่องที่ดีเพราะผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ไม่เพียงถูกทำร้ายทางร่างกาย แต่จะถูกทำร้ายทางจิตใจมากกว่า การมีที่ปรึกษาย่อมจะสามารถช่วยให้ผู้ถูกกระทำมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้นในระหว่างการสอบสวนปากคำ แต่การกำหนดให้มีการสอบสวนปากคำไปก่อนโดยอ้างความเร่งด่วน โดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวเป็นช้อยกเว้น เป็นเรื่องที่ต้องติดตามว่าพนักงานสอบสวนจะใช้ช้อยกเว้นนี้เป็นหลักหรือไม่

การคุ้มครองความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี

ในตอนต้นที่ผู้เขียนกล่าวว่า มีการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับคดีของบุคคลในครอบครัวต่อสาธารณชนทางสื่อต่างๆ อยู่เกือบทุกวัน จนแทบจะเป็นข่าวรายวัน พบเห็นกันจนคนในสังคมเห็นเป็นเรื่องปกติ แต่เมื่อมีกฎหมายฉบับนี้สื่อต่างๆ ก็ต้องปรับตัวเพราะจะนำเสนอข่าวเรื่องของความรุนแรงในครอบครัวโดยเสรีกันต่อไปอีกไม่ได้เพราะกฎหมายให้ความคุ้มครองต่อชื่อเสียงของทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำทั้งสองฝ่าย และหากมีการฝ่าฝืน สื่อที่เผยแพร่ก็ถือว่ามีความผิดและต้องรับโทษด้วย

โดยกฎหมายกำหนดว่า “เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา 5 หรือมีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 แล้วห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใดๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใดๆ อันน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในคดีตามพระราชบัญญัตินี้ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (มาตรา 9)

มาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว

กฎหมายกำหนดว่า “ในการดำเนินการตามมาตรา 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้น ผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้อำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวงดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ (“เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์” หมายความว่าค่าทดแทนความเสียหายเบื้องต้นสำหรับเงินหรือทรัพย์สินใดๆ ที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวสูญเสียไป โดยผลของการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และให้หมายความรวมถึงรายได้ที่สูญเสียไปค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็น มาตรา 3)

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังกล่าวแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หากศาลเห็นชอบกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว ให้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์มีผลต่อไป

ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนด

มาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลตามมาตรา 10 สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ภายในสามสิบวันนับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นที่สุด

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (มาตรา 10)

ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ เพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 11)

มาตรการในการลงโทษและฟื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดตามมาตรา 4

ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติดูกระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนด แทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้ (มาตรา 12)

ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายฉบับนี้ เปลี่ยนแปลงแนวคิดตามหลักเดิมที่ต้องดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดไปตามบทบัญญัติของกฎหมายอาญา แต่มุ่งที่จะให้มีการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสามารถกลับมาอยู่ร่วมกับบุคคลในครอบครัวได้ต่อไปอย่างปกติสุข แทนการลงโทษตามกฎหมายอาญาทั่วไป

การดำเนินการกรณีมีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง

ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้น ก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามวรรคหนึ่งเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว จึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ได้ หากผู้ต้องหา หรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาล

มีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีผู้พิพากษา ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา หรือรัฐมนตรีประกาศกำหนด แล้วแต่กรณี (มาตรา 12)

หากต้องการนำความสงบสุขในครอบครัว กลับคืนมา การส่งเสริมให้มีการสมานฉันท์ โดยการยุติคดีถือว่าเป็นมาตรการหลักที่ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ เพราะการนำผู้กระทำความผิดไปลงโทษ ย่อมไม่เกิดผลดีต่อคนที่เกี่ยวข้องในครอบครัว นั้นๆ

การพิจารณา การยื่นและการรับฟังพยานหลักฐานคดีความรุนแรงในครอบครัว

กฎหมายกำหนดไว้ว่า “วิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน หากพระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม” (มาตรา 14)

การเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน

เนื่องจากการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวนี้มุ่งที่จะให้มีการสมานฉันท์กันระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในครอบครัวมากที่สุด ดังนั้น การพยายามเปรียบเทียบเพื่อให้มีการยอมความกัน จึงเป็นแนวทางหลักที่ศาลต้องนำมาใช้ในการพิจารณาคดี โดยกฎหมายกำหนดว่า ไม่ว่าการพิจารณาคดีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

จะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ประกอบด้วย

(1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

(2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

(3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

(4) มาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกัน และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร (มาตรา 15)

จากหลักในการเปรียบเทียบดังกล่าวถือว่าเป็นเจตนารมณ์หลักของกฎหมายฉบับนี้ เพราะการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต้องแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน เพราะหากแก้ไขปัญหาดูแต่ให้คืนดีแล้วกลับบ้านไปทะเลาะกันวนไปวนมา แต่ไม่มีมาตรการอื่นเข้ามาสร้างความสมานฉันท์กันอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว น่าเชื่อว่าครอบครัวนั้นๆ ก็จะอยู่กันอย่างไม่ปกติสุขอย่างแน่นอน

การตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายจึงกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันก็ได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดังกล่าว ได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญายอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญายอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลก็ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการ ให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น (มาตรา 16)

จะเห็นได้ว่า ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้มีการประนีประนอมกันระหว่างคู่กรณีในครอบครัวนั้น สามารถทำได้ทั้งในชั้นก่อนดำเนินคดีในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ และเมื่อมีการดำเนินคดีศาลแล้วได้ตลอดเวลา ทั้งนี้การส่งเสริมให้บุคคล

ในครอบครัวมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่เป็น
ผู้ประนีประนอม นับว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะคน
ในครอบครัวเดียวกันย่อมทราบปัญหาที่เกิดขึ้นได้
ดีกว่าบุคคลภายนอก อีกทั้งยังเป็นการนำวัฒนธรรม
อันดีงามของสังคมไทยในอดีตที่ให้ความสำคัญ
กับบุคคลที่เป็นผู้อาวุโสในครอบครัวเป็นผู้ช่วย
สร้างความปรองดองในครอบครัว แต่ก็ต้องระมัด
ระวังให้ดี เพราะบางครั้งความรุนแรงขัดแย้ง
ในครอบครัวก็มีส่วนเกิดขึ้น หรือขยายผลให้กลายเป็น
เรื่องใหญ่โต โดยมีผลกระทบต่อนักมาจากคนที่
เป็นญาติผู้ใหญ่ของแต่ละฝ่ายเช่นกัน

การติดตามประเมินผลคดีการกระทำ ความ รุนแรงในครอบครัว

เพื่อกำหนดให้มีมาตรการในการติดตาม
แก้ไขปัญหาการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว
เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพกฎหมายจึงกำหนด
“ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จัดทำรายงานประจำปีแสดงจำนวนคดี
การกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว จำนวน
คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์
และจำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการ
หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ของพนักงาน
เจ้าหน้าที่และศาล และจำนวนการยอมความ
และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อ
ทราบปีละครั้ง” (มาตรา 17)

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ “กระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จัดให้มีระบบงานเพื่อสนับสนุน การดำเนินงาน
และการบังคับให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11
และมาตรา 12 โดยกำหนดในกฎกระทรวง
(มาตรา 13)”

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
พ.ศ.2550 ดังกล่าวเป็นการสร้างมิติทางกฎหมาย
แนวใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาการ
ก่อความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากกฎหมายนี้
น่าจะเข้ามาเปลี่ยนแปลงแนวความคิดการเข้าไป
เกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ว่า
“เรื่องของตัวเมีย หรือเรื่องในครอบครัวของคนอื่น
ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว” เพราะกระบวนการทาง
กฎหมายที่ส่งเสริมให้คนในสังคมต้องเข้ามา
มีบทบาทร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ในการแก้ไข
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น
ในสังคมไทยให้ลดน้อยลงให้มากที่สุด แต่
มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวจะเกิดผลในทาง
ปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่เป็นเรื่อง
ที่น่าติดตามเป็นอย่างยิ่ง เพราะนับแต่เข้าไปข่าว
คราวการก่อความรุนแรงในครอบครัวอาจไม่
พบเห็นในการนำเสนอของสื่อต่างๆ เพราะ
กฎหมายกำหนดห้ามไว้ เมื่อไม่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อ
อาจทำให้สังคมทั่วไปหลงคิดไปว่ารัฐสามารถแก้ไข
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ แต่ความจริงแล้ว อาจเป็นการแก้ไข
ปัญหาแบบ “การกวาดฝุ่นใต้พรม” ก็เป็นไปได้

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

ข่าวความรุนแรงในครอบครัว

ข่าวความรุนแรงทางกาย

1. เปิดคำพิพากษาคดีสะท้านสังคม ‘ดร.นิต้า’ ฆ่าเมียรับโทษรอลงอาญา*

พนักงานอัยการกลายเป็นเป้าที่ถูกจับตามองมากที่สุด ในขณะนี้ว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป ภายหลังที่ศาลอาญา กรุงเทพมหานคร ได้มีคำพิพากษาคดี ดร.พิพัฒน์ ลือประสิทธิ์สกุล อายุ 44 ปี อดีตอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์หรือนิต้า ทำร้าย นางวรรณ ลือประสิทธิ์สกุล ภรรยาจนเสียชีวิตโดยให้รอลงอาญาโทษจำคุกเป็นเวลา 3 ปี!!! พลันนั้นกระแสสังคมก็พุ่งเป้า เข้าหา ดร.พิพัฒน์ ทันที พร้อมๆ กับการเคลื่อนไหว ขององค์กร สิทธิมนุษยชน องค์กรเพื่อเด็กและสตรี รวมทั้งการจี้ให้อัยการ เปิดสำนวนที่ส่งฟ้อง รวมทั้งสำนวนของตำรวจว่าเป็นมาอย่างไร มีข้อมูลครบถ้วนรอบด้าน หรือไม่! เพราะจะว่าไปแล้วคดี

ดร.พิพัฒน์ ถือว่าเป็นหนึ่งในข่าวใหญ่ของปี 2544 และได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง สาธารณชนรับทราบข้อมูลต่างๆ ตั้งแต่เกิดเหตุ การหลบหนีของ ดร.พิพัฒน์ ฯลฯ

จุดเริ่มต้นของคดีนี้เกิดขึ้นเมื่อกลางดึกวันที่ 17 กรกฎาคม 2544 นางสาวนางวรรณ ไทรศัพท์ แจ้งตำรวจ สน.ทองหล่อ ว่าพี่สาวถูกพี่ชายคือ ดร.พิพัฒน์ ทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส ขณะนี้รักษาตัวอยู่ที่ ร.พ.พร้อมมิตร สภานางวรรณ ที่ตำรวจไปพบนำมไปทั้งตัวร่างกายบอบช้ำ ใบหน้าบวมปูด และเช้าวันรุ่งขึ้นเธอก็เสียชีวิตแพทย์ระบุว่าม้ามแตก มีเลือดออกใต้เยื่อหุ้มสมอง สาเหตุเพราะถูกทำร้ายอย่างรุนแรง!!! ตำรวจ สน.ทองหล่อ พยายามติดต่อผู้แจ้งความกลับได้รับข้อมูลที่น่าฉงน เพราะคนที่เป็นคนเตือนเป็นแค้นในตอนแรกอ้างว่าเข้าใจผิดนางวรรณแค่ตกบันไดเท่านั้นคดีทำท่าว่าจะไปไม่ถึงไหนกระทั่งมีการร้องเรียนไปยัง พล.ต.ท.อนันต์ ภิรมย์แก้ว ผบ.ช.น. จึงสั่งการ ให้นายตำรวจระดับสูงเข้าไปจัดคดี ทำที่สุดพบว่า ดร.พิพัฒน์ ทำร้ายเมียจนเสียชีวิต ช่วงปลายเดือนกรกฎาคม 2544 ตำรวจเข้าตรวจค้นค้นพยานหลักฐานของ ดร.พิพัฒน์ ที่อยู่กับพี่สาวย่านสุขุมวิทพบว่าการปรับเปลี่ยนไปจากสภาพเดิมทั้งหมดแต่เจ้าหน้าที่ก็ตรวจพบคราบเลือดหลายแห่ง รวมทั้งเฟอร์นิเจอร์ที่ถูกนำไปทิ้งเพื่อทำลายหลักฐาน ก็ตามยึดมาได้ แต่เช้าเกินไปแล้ว ดร.พิพัฒน์ หลบหนีไปก่อนหน้านั้น!!! อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมของญาตินางวรรณ ก็พยายามปกป้องเชยผู้ร้ายรายอย่างผิดปกติไปจากคดีอื่นๆ ก็ได้รับการเปิดเผยว่าเนื่องจากที่ผ่านมา ดร.พิพัฒน์ช่วยเหลือจนเจือมาตลอด แถมหลังเกิดเหตุมีการซื้อบ้านและโอนเงินหลักล้านเข้าบัญชีญาติกรรยาด้วย!!! เดือนตุลาคมปีเดียวกัน ดร.พิพัฒน์ที่หนีไปอยู่กับเพื่อนที่ประเทศลาวและกัมพูชาอยู่ 2 เดือน ตัดสินใจเข้ามาพบกับตำรวจให้การ

* ที่มา : www.moj.go.th (คอลัมน์แฟมคดี).

สารภาพพร้อมรับช็อกกล่าวหาทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเสียชีวิต วันที่ 8 มกราคม ที่ผ่านมา พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้อง ดร.พิพัฒน์ ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ เป็นจำเลยในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย นางวรรณิภรรยา จนเสียชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 วรรคแรก ระวังโทษจำคุกตั้งแต่ 3-15 ปี และตามกระบวนการที่ปรับปรุงใหม่ให้ศาลสืบพยานอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว และเวลาเพียง 6 เดือนคดีนี้ก็ไต่คำตัดสิน วันที่ 18 กรกฎาคม นายเทพ อิงคสิทธิ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญากรุงเทพใต้ พร้อมองค์คณะ ออกนั่งบัลลังก์อ่านคำพิพากษาคดีนี้ โจทก์บรรยายฟ้องระบุว่า เมื่อวันที่ 17-18 ก.ค. 44 เวลา กลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ได้บังอาจใช้กำลังชก ต่อย ตบ ตะ และใช้ของแข็งไม่มีคมตีทำร้ายร่างกายผู้ตาย ที่ศีรษะ ใบหน้า ลำตัว หลายครั้งทำให้เกิดบาดแผลฟกช้ำหลายแห่ง ที่เปลือกตา ศีรษะเข้าซ้าย และสมองซ้ายวมจนถึงแก่ความตาย เหตุเกิดที่บ้านพักของจำเลย ย่านคลองเตย ภายหลังก่อเหตุจำเลยได้หลบหนีไปอยู่ที่ประเทศเวียดนามและลาว ต่อมาเมื่อวันที่ 3 ต.ค. 44 จำเลยได้เข้ามาพบกับพนักงานสอบสวน สน.ทองหล่อ และให้การรับสารภาพโดยตลอดว่า ทำร้ายร่างกายผู้ตายจริง แต่กระทำไปเพราะบันดาลโทสะ “ศาลพิเคราะห์พยานหลักฐานแล้วข้อเท็จจริงฟังได้ว่าคืนวันเกิดเหตุ จำเลยได้ทำร้ายร่างกายผู้ตาย เนื่องจากไม่พอใจผู้ตายขบถซ้ำ และมีอาการคล้ายดื่มสุราเมา ทั้งยังสงสัยเรื่องที่ผู้ตายโทรศัพท์ติดต่อกับคนรักเก่า จำเลยจึงทำร้ายร่างกาย โดยใช้หนังสือขว้างใส่ ใช้ร่มตีที่ใบหน้า และเตะผู้ตายเป็นเหตุให้เสียชีวิต แม้ผู้ตายจะพยายามต่อสู้ ก็เพราะสืบเนื่องมาจากจำเลยเป็นฝ่ายหาเรื่องจับผิด และทำร้ายร่างกายก่อน แม้ผู้ตายพูดเกี่ยวกับคนรักเก่าก็สืบจากจำเลยเป็นฝ่ายหาเรื่องและทำร้ายร่างกายก่อน เพราะไม่ไว้วางใจจึงเป็นลักษณะประชดประชันจำเลย มากกว่าที่จะเป็นการข่มเหงจำเลย กรณีนี้จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยบันดาลโทสะเพราะถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 ที่จำเลยยกขึ้นต่อสู้ การกระทำของจำเลยจึงมิใช่การกระทำเพราะบันดาลโทสะ จำเลยจึงมีความผิดตามฟ้อง” ผู้พิพากษาอ่านคำตัดสินอีกว่า พิพากษา ลงโทษจำคุกจำเลย 4 ปี แต่คำให้การของจำเลยเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา ลดโทษให้กึ่งหนึ่งคงจำคุก 2 ปี อย่างไรก็ตาม จำเลยไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน ที่กระทำความผิดไปเพราะอารมณ์โทสะที่เกิดขึ้นในช่วงขณะและได้รับผลจากการกระทำโดยสูญเสียคนรักไป จำเลยเป็นผู้มีการศึกษาสูง เคยเป็นอาจารย์สอนที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์มาก่อนยังสามารถใช้ความรู้อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ ประกอบกับจำเลยยังมีภาระต้องดูแลบุตรซึ่งอายุน้อย “โทษจำเลยจึงให้รอลงอาญาไว้มีกำหนด 3 ปี แต่กำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติให้จำเลยใช้ความรู้สอนหนังสือนักเรียน นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไปตามสถานศึกษาต่างๆ มีกำหนด 50 ชั่วโมง” การที่ ดร.พิพัฒน์ จำเลยคดีทำร้ายร่างกายภรรยาจนเสียชีวิต แต่ไม่ต้องติดคุก ทำให้เกิดกระแสสังคมถกเถียง ดร.พิพัฒน์รุนแรงยิ่ง กลุ่มองค์กรสตรี ประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มแนวร่วมเพื่อความก้าวหน้าของผู้หญิง 39 องค์กร และเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ 46 องค์กร มีความเคลื่อนไหวแทบจะในทันที นายวสันต์ พานิช คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน กล่าวว่า กฎหมายยังมีช่องให้พนักงานรัฐเลือกปฏิบัติ แม้ว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2540 มาตรา 30 ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในทางกฎหมาย ชายและหญิงย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน และมาตรา 53 ระบุว่าเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ แต่กฎหมายลูกมีข้อความที่ขัดกัน เห็นได้จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ตั้งเงื่อนไขว่า หากไม่เคยมีความผิดมาก่อน ต้องคำนึงถึงอายุ ประวัติความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม อาชีพ ซึ่งเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจวินิจฉัยเอาเอง พร้อมกันนี้องค์กรต่างๆ เรียกร้องให้อัยการอุทธรณ์คดี

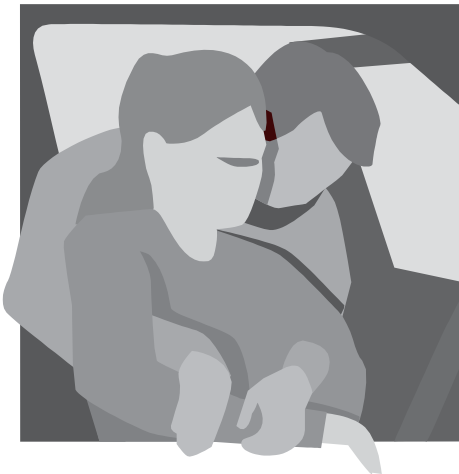
ดร.พิพัฒน์ฆ่าเมียและร่วมส่งไปรษณียบัตรแสดงความเสียใจแก่นางวรรณ ภรรยา ดร.พิพัฒน์ที่บ้านของ ดร.พิพัฒน์ด้วย เช่นเดียวกับ ‘ครูหุ่ย’ นายวัลลภ ตั้งคนานุรักษ์ ส.ว.กทม. ประธานคณะกรรมการสิทธิการศึกษาริเยวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา ยิ่งไม่เห็นด้วยกรณี ดร.พิพัฒน์จะมาสอนหนังสือให้เด็กๆ โดยระบุว่าผลการวิจัยชัดเจนว่าคนที่ใช้ความรุนแรงมีโอกาสที่จะใช้ความรุนแรงอีกได้ “ผมมีสิทธิปฏิเสธคนแบบนี้ไม่ให้มาสอนเด็กของผมไหม ผมขอเรียกร้องให้กรมสามัญศึกษาปฏิเสธด้วย ซึ่งผมจะขอให้อธิบดีปฏิเสธอย่างเป็นทางการด้วย เพราะผมกลัวว่าเด็กจะได้แบบอย่างที่ไม่ดี เด็กจะซึมซับรับเอาความรุนแรง” ในขณะที่องค์กรภาคีรัฐหลายแห่งก็ออกมาปฏิเสธว่าไม่ต้องการให้ ดร.พิพัฒน์ ไปสอนหนังสือ จนกรมคุมประพฤติต้องมีความคิดว่าอาจจะให้เข้าไปสอนหนังสือนักเรียนโทษแทน นอกจากนี้ องค์กรต่างๆ ยื่นหนังสือถึงอัยการสูงสุดขอให้เปิดเผยคำฟ้องนี้ต่อสาธารณะ เพราะเชื่อว่าคำฟ้องน่าจะมีอะไรบางอย่างที่ประชาชนควรจะรับรู้ รวมทั้งขอให้มีการอุทธรณ์คดีนี้ด้วย และไปยื่นหนังสือถึงสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารเพื่อยืนยันว่าเป็นสิทธิที่ประชาชนจะต้องรู้ข้อมูลเหล่านี้เนื่องเพราะกระแสวิพากษ์วิจารณ์ที่ไม่เข้าใจทำให้นายเฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิช อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญากรุงเทพใต้ออกคำแถลงการณ์ในนามศาลอาญากรุงเทพใต้ถึงกรณีศาลมีคำพิพากษารอลงอาญา 3 ปี ดร.พิพัฒน์ “ภายหลังที่องค์กรคณะพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการนำสืบของพนักงานอัยการโจทก์ที่เป็นไปตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยคดีนี้พนักงานอัยการนำสืบพยานรวม 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กลุ่มที่สองเป็นคนรักเดิมของ นางวรรณ ผู้ตาย และกลุ่มสุดท้ายเป็นพนักงานสอบสวนเพื่อสรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด” นายเฉลิมชัย กล่าวในแถลงการณ์อีกว่า พยานทั้ง 3 กลุ่มไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ และเห็นข้อเท็จจริงขณะที่จำเลยทะเลาะและทำร้ายร่างกายนางวรรณ เป็นเพียงพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ก่อนและหลังที่จำเลยกับนางวรรณทะเลาะกันโต้เถียงกันแล้ว จึงไม่มีการนำสืบ ทั้งนี้ ในการพิจารณาคดีของศาลเมื่อพนักงานอัยการไม่มีพยานนำสืบให้เห็นเกี่ยวกับการกระทำผิดของจำเลย ศาลก็ต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่จำเลยนำสืบ และวินิจฉัยตามประเด็นที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องและจำเลยต่อสู้ไว้ “สำหรับข้อสงสัยที่ว่าเหตุใดศาลจึงลดโทษจำคุกให้จำเลย โดยรอกการลงโทษเป็นเวลา 3 ปี นั้น เนื่องจากคดีนี้พนักงานอัยการไม่มีประจักษ์พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์มานำสืบในชั้นศาล ซึ่งข้อเท็จจริงที่จำเลยนำสืบเป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดีของศาลเป็นอย่างมาก โดยจำเลยให้การลักษณะตรงไปตรงมา แสดงถึงการรู้สำนึกในการกระทำผิด ซึ่งก่อนหน้านี้หากจำเลยจะแต่งเรื่องขึ้นมาว่านางวรรณเป็นผู้ก่อเหตุเพื่อให้จำเลยพ้นผิดก็สามารถทำได้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญากรุงเทพใต้ ระบุว่าในการรอลงอาญาศาลวินิจฉัยจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 โดยคำนึงถึงสติปัญญา การศึกษาอบรมอาชีพ สภาพความคิดและเหตุอันอันควรปรานี อีกทั้งญาติของนางวรรณก็เบิกความเป็นพยานในลักษณะที่ไม่ติดใจเอาความจำเลย ประกอบกับจำเลยกระทำผิดเพราะอารมณ์โทสะอันเกิดจากความรักถึงหวงภรรยา ดังนั้น องค์กรจึงมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่าจำเลยกระทำผิดจริงแต่สมควรรอกการลงโทษจำเลย “คดีนี้ศาลอาญากรุงเทพใต้พิจารณาคดีอย่างโปร่งใส สุจริต สามารถตรวจสอบได้ โดยศาลมีคำสั่งให้สำนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดของจำเลยเพื่อประกอบการพิจารณาลงโทษ ดังนั้นคงไม่สามารถนำผลของคดีนี้ไปเป็นบรรทัดฐานคดีอื่นได้

นายกิตติพงศ์ กิตติารักษ์ อธิบดีกรมคุมประพฤติ กล่าวว่า ในฐานะนักกฎหมายเห็นว่าคดีนี้ศาลคงต้องมีการชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลที่พิพากษาให้รอลงอาญาว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ทำให้ต้องรอ

ลงอาญาซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน “กระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมา เรื่องของสามีทำร้ายภรรยา มักมองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว ทำให้ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบอยู่เสมอ จึงทำให้ผู้หญิงเกิดความรู้สึกว่า กระบวนการยุติธรรมไม่คุ้มครองสิทธิของผู้หญิงเท่าที่ควร ประกอบกับมีการตัดสินคดีนี้ขึ้น จึงจำเป็นที่ศาลต้องชี้แจงให้เข้าใจว่าการตัดสินคดีเช่นนี้จะไม่เป็นการส่งสัญญาณไปถึงคดีอื่นๆ ว่าสามีทำร้ายภรรยาแล้วถือเป็นเรื่องภายในครอบครัว” อย่างไรก็ตาม แม้ผู้พิพากษาจะชี้แจงเหตุผลประกอบ รวมทั้งยกตัวอย่างหลายๆ คดีทั้งชาย-หญิงเป็นจำเลยในลักษณะเดียวกันนี้ก็มีที่รอลงอาญาเช่นกัน แต่เนื่องจากคดี ดร.พิพัฒน์นั้นโด่งดังเกินไปและมีคนติดตามสนใจมาตั้งแต่เกิดเรื่องใหม่ๆ กระแสสังคมจึงแสดงออกมาอย่างเห็นพร้อมทั้งการจับไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นเรื่องอุทธรณ์ เพราะไม่ต้องการให้ทุกอย่างจบลงเพียงแค่นี้ ♦

2. แกะรอยคดีฆ่าหั่นศพ....ศาลฎีกาย้ำประหารสถานเดียว

คดีฆาตกรรมสะเทือนขวัญ “ฆ่าหั่นศพ” ซึ่งมี “หมอ” เป็นทั้งผู้ฆ่า และผู้ถูกฆ่าในคดีเดียวกันก็ได้จบลงแล้ว ในวันนี้หลังจากที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาคัดสินประหารชีวิต นพ.วิสุทธิ บุญเกษมสันติ อดีตสตินารีแพทย์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่มีความผิดฐานฆาตกรรม พ.ญ.พัสพร บุญเกษมสันติ แพทย์โรงพยาบาลบูรฉัตรไชยากรหรือ ร.พ.รถไฟ ซึ่งเหตุการณ์นี้เกิดระหว่างวันที่ 20 ก.พ. - 23 มี.ค. 2544 โดยก่อนหน้านี้ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ได้มีคำพิพากษาประหารชีวิต นพ.วิสุทธิ ไปแล้ว นายแพทย์วิสุทธิ บุญเกษมสันติ สำหรับคดีนี้เกิดเมื่อวันที่ 23 ก.พ. 44

เมื่อ นพ.วิสุทธิ บุญเกษมสันติ ไปแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน สน.พญาไทว่า พญ.พัสพร ภรรยาตัวเองหายตัวไป และตำรวจก็ได้สืบสวนอย่างเต็มที่และได้แนวทางการสืบสวนมาอย่างนี้ พญ.พัสพร บุญเกษมสันติ หายตัวไปอย่างไร้รอย เมื่อวันที่ 20-22 ก.พ. 2544 โดยเมื่อวันที่ 20 ก.พ. หมอวิสุทธิได้วางแผนลงแพทย์หญิงพัสพรไปรับประทานอาหารที่ห้องอาหารโออิชิ ศูนย์การค้าสยามดิสคัฟเวอรี สองต่อสองโดยหมอวิสุทธิได้ใช้ยานอนหลับผสมในอาหาร และเครื่องดื่มให้ผู้ตายกินจนเกิดอาการ ง่วงนอน มึนงง แล้วประคอง พญ.พัสพร ออกจากห้องอาหารท่ามกลางสาธารณชน โดยหากไม่สังเกตให้ดี คงไม่มีใครคาดคิดว่า พญ.พัสพร จะถูกวางยาและหมอวิสุทธิจะกล้างมือกลางร้านอาหารเช่นนี้ หมอวิสุทธิได้หนีวงเหี้ยวกักขัง พญ.พัสพร ไว้ที่ห้องพักเลขที่ 318 อาคารวิทยนิเวศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก่อนที่จะใช้ของแข็งมีคมเป็นอาวุธทำการประทุษร้ายร่างกาย พญ.พัสพร จนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และใช้มีดผ่าตัดแลชิ้นเนื้อและอวัยวะต่างๆ จากศพก่อนนำไปทำลายศพหรือส่วนของศพ ขณะเดียวกันได้เปิดห้องพักเลขที่ 1631 โรงแรมโซฟิเทล เซ็นทรัลพลาซา แล้วได้ยกย้ายซ่อนเร้นศพนำชิ้นเนื้อ เนื้อเยื่อ และอวัยวะต่างๆ ของศพไปลอบฝังลอบทิ้งในสถานที่ต่างๆ อันเป็นการซ่อนเร้นทำลายศพ เพื่อปิดบังการ

ตายและเหตุแห่งการตาย 21 ก.พ. หมอวิสุทธิ ได้ปลอมหนังสือขอลางานของพ.ญ.พัสพร เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเอกสารปลอมดังกล่าว พ.ญ.พัสพร ได้ทำขึ้นจริง และเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของบุคคลที่ใกล้ชิด พ.ญ.พัสพร ให้หลงเชื่อว่ายังมีชีวิตอยู่ แต่ที่ไม่ได้พบเห็นเพราะผู้ตายไปประกอบศาสนกิจปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิฝึกจิตใจ ภายหลังจากที่หมอวิสุทธิ ได้ทำเอกสารปลอมได้ใช้และอ้างเอกสารหนังสือที่จำเลยได้ทำปลอมขึ้นยื่นต่อ นายสุรังษี จงวิวัฒน์สุนทร หัวหน้างานผู้ตาย และได้ปลอมจดหมายถึง นายชัชวาล และนางสาวกิงกาญจน์ บุญเกษมสันติ บุญชาย และบุตรสาว เพื่อให้บุตรทั้งสองและผู้อื่นหลงเชื่อว่าเอกสารปลอมดังกล่าว พ.ญ.พัสพร ได้ทำขึ้นจริงและเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของบุตรทั้งสองและบุคคลที่ใกล้ชิด และแน่นอนว่า แนวทางการสืบสวนด้านบนนั้นไม่ได้เดาสุ่มมั่วเอา แต่ได้มีหลักฐานชัดเจนจากที่พนักงานสอบสวนเข้าตรวจสอบที่ห้องพักเลขที่ 318 อาคารวิทยนิเวศน์ ในวันที่ 22 มีนาคม 2544 และได้พบคราบโลหิตที่ผ้าปูเตียงและพบชิ้นเนื้อในบ่อพัก สิ่งปฏิกูลหนัก 330 กรัม และสืบทราบว่าจะจำเลยได้เปิดห้องที่โรงแรมโซฟิเทลฯ ก่อนเข้าตรวจค้นพบชิ้นเนื้อมนุษย์ในบ่อพักสิ่งปฏิกูล จากการชันสูตรชิ้นเนื้อของเจ้าหน้าที่สถาบันนิติเวชที่อาคารวิทยนิเวศน์ พบว่าเป็นชิ้นเนื้อบริเวณลำตัวเป็นเศษของกระบังลม ผังลำไส้พังผืดไขมัน และยังพบชิ้นส่วนบริเวณต้นขาและแขน หนักประมาณ 3,330 กรัม ซึ่งชิ้นเนื้อดังกล่าวถูกแลด้วยของมีคมลักษณะประณีต เสียชีวิตมาประมาณ 3-4 สัปดาห์ ใกล้เคียงกับช่วงเวลาที่ยุติหายตัวไป จึงเชื่อว่าเป็นเนื่องจากศพผู้ตาย ที่เกิดจากการฆาตกรรมอำพราง และจากหลักฐานซึ่งเป็นวัตถุไว้มัจจุราญปิดภายในร้านโออิชิ ประกอบกับหมายเลขโทรศัพท์ของหมอวิสุทธิซึ่งได้ติดต่อกับ พ.ญ.พัสพรก่อนจะหายตัวไปครั้งสุดท้าย อีกทั้งพนักงานในร้านโออิชิระบุว่าเห็นหมอวิสุทธินั่งอยู่ที่ร้านกับ พ.ญ.พัสพร ก่อนที่จะเดินคล้องแขนกับ พ.ญ.พัสพร ออกไปในลักษณะพุง และพบพิรุณในจดหมาย ลางาน เนื่องจาก พ.ญ.พัสพร ไม่ชอบพิมพ์ดีดหรือใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และได้รับคำยืนยันจากเจ้าหน้าที่รับพิมพ์งานในย่านดังกล่าวระบุว่าหมอวิสุทธิได้ว่าจ้างให้พิมพ์จดหมายและเจ้าหน้าที่ของจดหมายรวม 2 ฉบับ ฉบับแรกส่งให้อ่านนวยการโรงพยาบาลบุรฉัตรไชยากร อีกฉบับส่งให้บุตร โดยลงชื่อว่า พ.ญ.พัสพร อีกทั้งยังสืบรู้ว่าบุคคลทั้งสองมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรงมาก่อนหน้านี้นี้ ถือเป็นบทพิสูจน์การสืบสวน สอบสวนของเจ้าหน้าที่ที่สามารถหาพยานหลักฐาน มายืนยันการกระทำความผิดจนนำไปสู่คำพิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์รวมทั้งศาลฎีกาที่ใช้เวลาอ่านคำพิพากษาคัดล้นประหารชีวิต นพ.วิสุทธิ บุญเกษมสันติ เป็นระยะเวลา 2 ชม.ครึ่ง ตั้งแต่เมื่อเวลา 9.00 - 11.30 น. เนื่องด้วยความยาวของ คำพิพากษาที่มีความยาวถึง 72 หน้า ซึ่งได้ชี้แจงรายละเอียดทั้งหมด ตั้งแต่เรื่องเหตุผลการจงใจในปมความขัดแย้งของ นพ.วิสุทธิ และพ.ญ.พัสพร เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินและปัญหาชู้สาว รวมถึงรายละเอียดต่างๆ ที่นำไปสู่ปมฆาตกรรม เริ่มตั้งแต่การลง พ.ญ.พัสพร ไปยังร้านอาหารโออิชิที่ห้างสรรพสินค้าสยามดิสคัฟเวอรี่ ถึงขั้นตอนการวางยานอนหลับที่ นพ.วิสุทธิไปเบิกมาจาก รพ.จุฬาลงกรณ์ ตลอดจนการจองโรงแรมเซ็นทรัลโซฟิเทล ลาดพร้าว ซึ่งเป็นรายละเอียดที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงตรงกันจากพยานและหลักฐานของฝ่ายโจทก์ที่ยื่นฟ้อง คือ นายโชติ วัฒนเชษฐ์ บิดา พ.ญ.พัสพร และกล้องวงจรปิดในร้านโออิชิ รวมถึงผลพิสูจน์ทางดีเอ็นเอ ที่มีการตรวจพบชิ้นเนื้อของ พ.ญ.พัสพร ในบ่อเกรอะของสถานที่ 2 แห่ง คือ อาคารวิทยบริการที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่โรงแรมโซฟิเทลเซ็นทรัลก็พบว่าตรงกับดีเอ็นเอของ พ.ญ.พัสพร คดีนี้เกือบจะถูกปิดฉากไปแล้วตั้งแต่วันที่ 9 พ.ค. 2544 หลังพนักงานสอบสวนมีความเห็นสั่งฟ้อง นพ.วิสุทธิ บุญเกษมสันติ รวม 4 ข้อหาหนัก ให้อัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 4 แต่อัยการ

มีความเห็นแย้งไม่ฟ้อง จนกระทั่งนายโชติ วัฒนเชษฐ์ บิดาของ พ.ญ.พัศพร บุญเกษมสันต์ต้องลุกออกมาต่อสู้อย่างเดียวตนเอง เมื่อวันที่ 5 มิ.ย. 44 จนกระทั่งหมอวิสุทธิถูกศาลพิพากษาให้ประหารชีวิต ♦

3. ซ็อก ดาราเด็ก “สลัมด็อก” เจอพ่อตบ-เตะ ไม่ยอมออกไปโชว์ตัว เพราะอยากพักผ่อนหลังลาจากงานออกสการ์ เจ้าตัวถึงกับ “ร้องไห้” วอนพ่อเลิกทำร้าย

หลังจากโด่งดังจากการร่วมคว่ำรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม “สลัมด็อกมิลเลียนแนร์” และได้ไปเที่ยวดิสनीแลนด์ โลดแลนด์ เป็นเหมือนเจ้าชายน้อยในเวลาเพียงช่วงพรีดา แต่ดูเหมือนว่า ชีวิตของ “อัสฮารุดดิน อิสมาเอล (ซึ่งรับบทเป็นพี่ชายของพระเอกในเรื่อง)” ที่โด่งดังเป็นพลุแตก กลับต้องเผชิญกับ “วิถีชีวิตแบบสลัมๆ” จากครอบครัวของเขาเพียงไม่กี่วัน หลังจากทีสวรรค์เพิ่งส่ง “ช่วงเวลาดีๆ” ให้มาเยือนเพียงหมาดๆ รายงานระบุว่า เมื่อวันเสาร์ที่ผ่านมาเกิดเหตุ “อัสฮารุดดิน อิสมาเอล วัย 10 ปี “ถูกนายโมฮัมหมัด อิสมาเอล พ่อของเขาตบและเตะ เนื่องจากเจ้าตัวปฏิเสธที่จะออกไปโชว์ตัวเองนอกบ้านตามที่บิดาของเขาต้องการ เนื่องจากเขาต้องการพักผ่อน หลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางไปร่วมงานประกาศ ผลงานออกสการ์ โดยอัสฮารุดดินถึงกับร้องไห้ พร้อมทั้งวิงวอนให้พ่อเลิกทุบตี ทำร้ายร่างกายเขา รายงานระบุว่า อัสฮารุดดินได้ขึ้นเสียงกับพ่อของเขา ปฏิเสธที่จะออกไปโชว์ตัวนอกบ้าน เพราะเขาเหน็ดเหนื่อยอยากพักผ่อน ก่อนที่พ่อของเขาจะเปิดฉากทำร้ายร่างกายเขาขณะที่แม่ของอัสฮารุดดินวิงวอนให้เลิกทำร้ายลูกชายคนนี้เหตุการณ์ดังกล่าวยังสร้างความช็อกตะลึงของเพื่อนบ้านของอัสฮารุดดินด้วยเพื่อนบ้านรายหนึ่งบอกว่า พ่อของอัสฮารุดดินรู้สึกโกรธที่ลูกชายบอกว่า อยากอยู่บ้านคนเดียว ไม่อยากออกไปข้างนอก เขาไม่ได้ไปโรงเรียนเพราะต้องการ ได้พักผ่อนจากการเดินทางไกลไปแอลเอ ร่วมขึ้นเวทีและรับรางวัลออกสการ์ เหตุการณ์นี้ถือเป็นภาพที่ขัดแย้งกับตอนที่พ่อของอัสฮารุดดินจับเขาอุ้มบ่าและพาเขาเดินไปทั่วสลัม เหมือนฉลองการได้ถ้วยแห่งชัยชนะ อย่างไรก็ตาม นายโมฮัมหมัดได้ออกมาขอโทษภายหลังว่า เขารู้สึกเสียใจกับสิ่งที่เขากระทำกับลูกชายเขารู้สึกสับสนและเครียดจากการกลับบ้านของลูกชาย พร้อมทั้งยืนยันว่า เขารักอัสฮารุดดิน และมีความสุข มากที่เขากลับบ้าน ♦

ข่าวปัญหาความรุนแรงทางจิตใจ

1. น้อยใจพ่อตำประชดผูกคอตาย*

เมื่อเวลา 01.00 น. วันที่ 2 ธ.ค. 2550 พ.ต.ท. ปิยะพงษ์ กล้วยไม้ สวส. สภ.เมืองนครปฐม รับแจ้งเหตุเด็กผูกคอตายในบ้านพักคนงานทำอิฐ เลขที่ 16/5 หมู่ 9 ต.บางแหลม จึงพร้อม พ.ต.อ.ภาสกร กลั่นหวาน ผกก. และมูลนิธิตุลาานุเคราะห์ ไปตรวจสอบที่เกิดเหตุพบเป็นบ้านพักคนงาน ซึ่งปลูกเป็นกระต๊อบ ภายในบ้านพบศพ ด.ช.พัฒนา (ขอสงวนนามสกุล) อายุ 12 ขวบ เป็นนักเรียน ชั้น ป.6 โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า อ.เมืองนครปฐม สภาพศพใช้เชือกไนลอน ผูกคอกับซ็อกกลางของ

กระต๊อบที่ปัก จากการตรวจสอบตามร่างกายไม่พบบาดแผลแต่อย่างใด สอบสวนทราบว่า ขณะเกิดเหตุไม่มีใครอยู่ภายในบ้าน ขณะที่ผู้ตายมีพฤติกรรมคล้ายเด็กผู้หญิง และบ่อยครั้ง จะถูกพ่อแม่ดูว่าเหมือนกะเทย ก่อนเกิดเหตุพ่อแม่ได้ออกไปงานเลี้ยงใกล้บ้าน ซึ่งคนตายขอติดตามไปด้วย แต่ถูกปฏิเสธ พร้อมดุด่าเรื่องพฤติกรรมเหมือนกะเทย จึงอาจทำให้คนตายเกิดความน้อยใจพ่อแม่ จึงคิดสั้นผูกคอตายดังกล่าว ♦

302

2. วิศวะ ปี 1 พ่อดู เกรดไม่ดี ฆ่าตัวตาย**

วิศวะปี 1 น้อยใจพ่อดู เกรดไม่ดีโดนน้ำ ฆ่าตัวตาย เมื่อเวลา 13.40 น. วันที่ 14 มค. พ.ต.ท.ณรงค์ ม่วงชูอินทร์ พนักงานสอบสวน สภ.โพธิ์กลาง อ.เมือง นครราชสีมา รับแจ้งเหตุพบศพผู้เสียชีวิตที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส.) ต.สุรนารี อ.เมือง จึงรีบไปตรวจสอบ บริเวณที่เกิดเหตุซึ่งเป็นสระน้ำ พื้นที่กว้างประมาณ 50 ไร่ ตั้งอยู่ภายในมหาวิทยาลัยฯ ห่างจากอาคารบริหารไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 1 กิโลเมตร พบศพชายวัยรุ่นสภาพศพ สวมเสื้อเชิ้ตสีเขียว

* ที่มา : หนังสือพิมพ์เดลินิวส์.

** ที่มา : ข่าวสดออนไลน์.

ลายหมากruk และสวมทับด้วยเสื้อกันหนาวสีดำ ที่มีตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีด้านนอก
นุ่งกางเกงขายาวสีน้ำเงินไม่สวมรองเท้าลอยขึ้นอีกคำว่าหน้า ส่งกลิ่นเหม็นโชยออกมา อยู่กลางสระน้ำ
เจ้าหน้าที่จึงให้หน่วยกู้ภัยนำศพขึ้นมาตรวจสอบ จากการชันสูตร เสียชีวิตมาไม่ต่ำกว่า 72 ชั่วโมง ตามร่างกาย
ไม่พบร่องรอยบาดแผลการถูกทำร้ายแต่อย่างใด ส่วนบริเวณริมตลิ่งพบรถจักรยานยนต์ ยี่ห้อ ฮอนด้าสีเทา
เลขทะเบียน ขกล 288 พิษณุโลก จอดอยู่คาดว่า น่าจะเป็นของผู้เสียชีวิต ทราบชื่อ นายพงศธร หรือนิก
ธัญใจ อายุ 19 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 131 หมู่ 2 ต.ชาติตระการ อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก เป็นนักศึกษา
คณะวิศวกรรมศาสตร์ ชั้นปี 1 มหาวิทยาลัย ดังกล่าว จากนั้น จนท. จึงนำศพไปเก็บรักษาที่ รพ.มหาราช
นครราชสีมา เพื่อให้แพทย์นิติเวช ชันสูตรพลิกศพหาสาเหตุการเสียชีวิตที่แท้จริงต่อไป โดยเบื้องต้น จนท.
ไม่พบร่องรอยการถูกฆาตกรรม จากการสอบถามนักศึกษาเพื่อนร่วมห้องเรียนกับนายพงศธร ทราบว่า
ก่อนหน้าที่นายพงศธร จะหายตัวไป ได้มีการ โทรศัพท์ติดต่อกับผู้เป็นพ่อ เพื่อบอกเล่าผลการเรียนให้รับรู้
จากนั้นก็มีการทะเลาะกันอย่างรุนแรง ซึ่งน่าจะเกิดจากผลการเรียนไม่ตรงตามที่คาดหวังไว้ จากนั้น
นายพงศธร หรือนิก ได้พูดคุยปรึกษาเพื่อปรับทุกข์กับเพื่อนร่วมห้อง เนื่องจากน้อยใจ ที่ถูกพ่อ ดุด่าต่อว่า
เรื่องผลการเรียนที่มีผลต่ำกว่าเกณฑ์ บรรดาเพื่อนๆ จึงทำได้เพียงแต่ปลอบโยนให้กำลังใจ แต่ไม่มีใครคาด
คิดที่นายพงศธรจะคิดสั้นตัดสินใจฆ่าตัวตายอย่างไรก็ตาม จนท. จะได้ประสานติดต่อครอบครัวนายพงศธร
หรือนิกเพื่อสอบถามกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นว่าจะตรงตามคำให้การของเพื่อนๆ หรือไม่ ♦

ข่าวปัญหาความรุนแรงทางเพศ

1. ปิดฉากคดี ส.ว.ฉาว ศาลฎีกาจำคุก 36 ปี เฉลิม พรหมเลิศ เสพกาม 4 เด็กหญิง จำคุก 36 ปี!!!

สิ้นเสียงการอ่านคำพิพากษาของศาลฎีกา ทำให้ ป้าเลิศ นายเฉลิม พรหมเลิศ อดีตรองประธานวุฒิสภาและอดีตเลขาธิการ รพช. จำเลยคดีกระทำชำเราเด็กหญิง 4 คน และพรากผู้เยาว์เพื่ออนาจาร ถึงกับหน้าซีด เซ่ออ่อน นายเฉลิม ถูกเจ้าหน้าที่คุมตัวส่งเข้าเรือนจำ จ.ปทุมธานี ทันทีเนื่องจากคดีถึงที่สุดแล้ว คดีนี้ถือว่าเป็นหนึ่งในคดีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการละเมิดทางเพศเด็ก แกมผู้ก่อเหตุ ยังเป็นอดีตข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นนักการเมืองที่มีตำแหน่งสูงถึงรองประธานวุฒิสภา ในช่วงเกิดเรื่อง ที่ผ่านมามีบุคคลที่มีทั้งเงินและมากด้วยบารมีเช่นนี้ จำต้องประสพชะตากรรมในคดีเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศเด็กมาก่อน เพราะส่วนใหญ่ คดีมักจะหายไปหรือจบลงแบบครึ่งๆ กลางๆ เป็นลักษณะลูปหน้าปะจมูก หรือแอบยอมความกันระหว่างผู้ปกครองเด็กกับผู้ต้องหา คดีนี้ก็เช่นกันก่อนที่จะมาถึงวันนี้ก็เจียนอยู่เจียนไปหลายรอบ เพราะมี ส.ว. กลุ่มหนึ่งออกมาปกป้อง อย่างสุดลิ่มทิ่มประตู และถึงขนาดออกมดัดอัยยศไม่ส่งตัวผู้ต้องหาให้ตำรวจดำเนินคดี โดยอ้างเอกสิทธิ์ของ ส.ว. ที่อยู่ระหว่างสมัยประชุม แต่ถึงที่สุดแล้วทุกอย่างก็จบลงตามครรลองที่ควรจะเป็นคำพิพากษาที่สำคัญที่สุดของคดีนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ที่ผ่านมศาลฎีกาที่พิจารณาคดีนี้มานานเกือบ 2 ปี นัดชี้ชะตานายเฉลิม หรือ ป้าเลิศ ของเด็กหญิงอย่างน้อย 4 คนที่เคยไปร่วมหลับนอนด้วย ซึ่งได้รับการประกันตัวมาตลอดระหว่างการสู้คดีนานเกือบ 7 ปี เดินทางมาศาลด้วยใบหน้าเรียบเฉยขณะที่ฝ่ายโจทก์นอกจากพนักงานอัยการและผู้ปกครองของเด็กอีก 4 คนที่ยืนเป็นโจทก์ร่วมแล้ว ยังมีนายมนตรี ลิ้นทวิชัย เลขาธิการมูลนิธิคุ้มครองเด็ก อดีต ส.ว. เดินทางมาด้วยเพราะช่วยเหลือเด็กๆ ที่ตกเป็นเหยื่อการมาตั้งแต่แรก เมื่อถึงเวลาผู้พิพากษาออกนั่งบัลลังก์ เริ่มอ่านคำพิพากษาถึงคำฟ้องของโจทก์และคำตัดสินของศาลก่อนหน้านี้ โดยนายเฉลิม ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ศาลจังหวัดธนบุรี 2 คดี คือ คดีหมายเลขดำที่ 1044/2544 วันที่ 21 ก.พ. 2544 และคดีหมายเลขดำที่ 1347/2544 โจทก์ยื่นฟ้องวันที่ 14 มี.ค. 2544 เรื่องความผิดต่อเสรีภาพ คือ พรากผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี เพื่อการอนาจาร และความผิดฐานกระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยเฉพาะคดีกระทำชำเรารวม 4 กระทง ให้จำคุก 16 ปี ก่อนที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 จะเพิ่มโทษในคดีพรากผู้เยาว์เพื่อการอนาจารอีก 4 กระทง 20 ปี รวมโทษจำคุกทั้งสิ้น 36 ปี ผู้พิพากษาศาลฎีกาพิจารณายานหลักฐานต่างๆ แล้ว มีความเห็นพ้องกับศาลอุทธรณ์ยืนโทษจำคุกนายเฉลิมเป็นเวลา 36 ปี เจ้าหน้าที่ศาลเข้าควบคุมตัวนายเฉลิมที่หน้าซีดเผือดแทบทรงตัวไม่อยู่ส่งเรือนจำปทุมธานีทันที นายมนตรี เลขาธิการมูลนิธิคุ้มครองเด็กกล่าวว่าคำตัดสินในวันนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ผู้ที่ถูกรังแกกล้าที่จะออกมาต่อสู้กับผู้อำนาจ ผู้มีอิทธิพล หรือคนมีเงิน ประชาชนจะได้ยึดเป็นแนวทางในการต่อสู้ต่อไป ส่วนตัวแล้วตั้งแต่แรกก็ผมและทีมงานเข้ามาช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายก็มั่นใจในยานหลักฐานต่างๆ และผลสุดท้ายก็ออกมาอย่างที่รู้กัน ซึ่งตั้งแต่ทำงานมาก็มีคดีนี้แหละที่จำเลยสู้จนถึงฎีกาและจำเลยเป็นถึงอดีตข้าราชการ

ชั้นผู้ใหญ่ ขณะที่นายจำเริญ วราภรณ์ ทนายความส่วนตัวของนายเฉลิม กล่าวว่าหาช่องทางในการดำเนินการช่วยเหลือ รวมทั้งการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาด้วย สำหรับนายเฉลิม จะถูกควบคุมตัวที่เรือนจำปทุมธานีเพียงชั่วคราว เนื่องจากมีโทษจำคุกเกิน 30 ปี ต้องย้ายไปอยู่เรือนจำความมั่นคงสูง คือ เรือนจำกลางคลองเปรม นายวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ กล่าวว่า จะให้นายเฉลิมไปอยู่แดนนักโทษชรา ซึ่งระเบียบการดูแลจะแตกต่างจากนักโทษวัยหนุ่มทั่วไป แต่จะไม่ได้อภิสิทธิ์เหมือนนักโทษอื่นๆ แม้คตินายเฉลิมมีสิทธิ์ได้รับการลดหย่อนโทษเหมือนนักโทษอื่นๆ แต่ดูจากอายุของนายเฉลิมyamนี้กับโทษที่ได้รับ มีแนวโน้มสูงยิ่งว่า อาจจะต้องอยู่ในเรือนจำไปจนวาระสุดท้ายของชีวิต

หากมองย้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้นของคดีนี้อ้าวนี้ ถือว่าเป็นเรื่องไม่น่าเชื่ออย่างยิ่งว่าจะมีสาเหตุมาจากเรื่องเด็กหายเท่านั้นโดยเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2544 ผู้ปกครองเด็กหญิงอายุ 14 ปี นักเรียนชั้น ม.2 เข้าแจ้งความกับตำรวจ สภ.อ. คลองหลวง จ.ปทุมธานี ว่าลูกสาวที่ไปเรียนหนังสือตามปกติ กลับหายตัวไปอย่างลึกลับ อย่างไรก็ตามอีก 2 วันต่อมาผู้ปกครองพร้อมเด็กก็เดินทางเข้าพบตำรวจ แจ้งว่าเจอตัวลูกแล้ว แต่ที่มากกว่านั้นก็คือที่ลูกสาวหลบหนีไปเพราะกลัวพ่อทำโทษเรื่องที่ไปค้าประเวณี!!! ตำรวจที่ทราบข้อมูลถึงกับเรียกประชุมด่วน เพราะกรณีเด็กค้าประเวณีนั่น ตำรวจ สภ.อ.คลองหลวง กำลังติดตามอยู่เพราะได้รับการร้องเรียนจากผู้ปกครอง และครูในย่านนั้นว่ามีเด็กนักเรียนมัธยมวัยแค่ 13-14 ปี นิยมค้าประเวณีกันมากเพื่อหาเงินมาเที่ยวหรือซื้อของแบรนด์เนม เด็กสาวสารภาพว่าเพื่อนนักเรียนรุ่นพี่ ชักชวนให้ไปหลบนอนกับชายสูงอายุคนหนึ่ง ชายคนดังกล่าวเรียกตัวเองว่าปาเล็ค ครั้งแรกที่เข้าบริการคือวันที่ 22 ธันวาคม 2543 เด็กสาวให้การว่าถูกปาเล็คเปิดชิงภายในห้องพักโรงแรมพกาอินน์ ย่าน จ.ปทุมธานี โดยใช้เวลาแค่ 3 นาที นอกจากเธอแล้วยังมีเพื่อนนักเรียนอีก 4 คน ร่วมหลบนอนกับปาเล็ค ในคราวเดียวกันด้วย แต่ละคนจะใช้เวลาอยู่กับปาแค่ 3-4 นาทีเท่านั้น กระทั่งวันเกิดเรื่อง ปาเล็คให้เอเยนต์จัดเด็กสาวกลุ่มเดิมมาอีก แต่กว่าจะไปก็ค่ำแล้วเพราะต้องรอเลิกเรียน ทำให้เสร็จงานดึกจึงกลัวพ่อแม่ดูตำหนิใจไปนอนค้างบ้านเพื่อน จึงกลายเป็นเรื่องขึ้นมา ตำรวจเข้าสอบสวนเรื่องนี้และแทบช็อกเมื่อพบว่า ปาเล็ค คือนายเฉลิม พรหมเลิศ ซึ่งขณะนั้นเป็น ส.ว. ชุดที่มาจากกาเลือกตั้งครั้งแรก และยังดำรงตำแหน่งถึงรองประธาน ส.ว. คนที่ 1 หัวเวลานี้เองผู้ปกครองเด็กเข้าร้องเรียนว่าถูกบุคคลลึกลับทั้งข่มขู่ด้วยกำลัง และพยายามปลอบด้วยเงิน เพื่อให้ยุติเรื่องแม้แต่ตำรวจเองก็ยังโดน ครูหยุด นายวัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ ส.ว.กรุงเทพฯ และครูย่น นายมนตรี สินทวิชัย ส.ว.สมุทรสงคราม เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือและดูแลความปลอดภัย ตามที่ผู้ปกครองเด็กร้องเรียนอย่างไรก็ตาม ฝ่ายตำรวจก็ออกมาแสดงท่าทีซึ่งข่งว่า จะทำคดีอย่างตรงไปตรงมา โดยพล.ต.อ.พรศักดิ์ ดุรงค์วิบูลย์ ผบ.ตร.(ในขณะนั้น) หนุนเต็มที่ ขณะที่ พล.ต.ท.พิชิต วรรณเดชคุปต์ ผบช.ภาค 1 (ในขณะนั้น) ก็เข้ามาดูแลคดีนี้ด้วยตัวเอง ในที่สุดตำรวจก็รวบรวมพยานหลักฐานแจ้งดำเนินคดีกับนายเฉลิมได้ แม้พยานหลักฐานจะแน่นหนา แต่ตำรวจก็ไม่ได้ทำงานง่ายๆ เพราะมีเพื่อน ส.ว.กลุ่มหนึ่ง ออกมาปกป้องพยายามช่วยเหลือทุกวิถีทาง เริ่มตั้งแต่พยายามลากให้เป็นเรื่องการเมือง ทำนองว่าเป็นการแบล็กเมล มีการกลั่นแกล้งกันเพื่อชิงตำแหน่งรองประธาน ส.ว. ฯลฯ และที่ทำให้วุฒิสมาชิกจากการเลือกตั้งชุดแรกของเมืองไทยถูกประณามและเสื่อมถอยมากที่สุดเป็นการออกเสียงของ ส.ว. ส่วนใหญ่รวม 87 คนไม่ยอมส่งตัวนายเฉลิม ให้ตำรวจดำเนินคดี ระหว่างสมัยประชุมฯ

* ที่มา : หนังสือพิมพ์คมชัดลึก.

เสี่ยงกันด่าลอยมาจากทั่วทุกสารทิศ เพราะการทำเช่นนี้เท่ากับซื้อเวลาให้คดีนี้มีโอกาสพลิกผันมากขึ้น แถมยังมีข่าวว่า แม้แต่ครูบางคนก็ออกมาช่วยเหลือบังคับ ชมเชยเด็กไม่ให้ไปให้การมัดตัวนายเฉลิม!!! อย่างไรก็ตาม หลังมีมติอัยยศออกมา ส.ว. กลุ่มดังกล่าวโดนดำเนินโทษฯ จึงพลิกเกมร่วมกันกดดันจนนายเฉลิมต้องลาออกจาก ส.ว. ทำให้ไม่มีอภิสิทธิ์คุ้มครอง ตำรวจเดินหน้าทำคดีต่อจนสามารถสรุปสำนวนส่งให้อัยการสั่งฟ้องได้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2544 วันที่ 31 กันยายน 2545 ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาลงโทษจำคุก 16 ปี ในข้อหากระทำชำเราเด็กหญิงรวม 4 กระทั่ง จำเลยยื่นอุทธรณ์ และต้องชี้ช้ำหนักขึ้นเพราะคำตัดสินที่ออกมาเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2548 นอกจากศาลอุทธรณ์จะพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นแล้ว ยังให้เพิ่มโทษอีก 20 ปี ในคดีปรากฏผู้เยาว์เพื่อการอนาจาร ซึ่งศาลชั้นต้น ยกฟ้องในข้อหานี้และลบล้างคำตัดสินของศาลฎีกา ก็ปิดฉากคดีนี้อย่างสมบูรณ์ ♦

2. จับพ่อข่มขืนลูกในไส้ สารภาพทำเพราะเมา*

ข่าวแปลก พ่ออารมณ์เปลี่ยนข่มขืน ลูกสาว เพราะเมาก่อนจะมีเช็กส์ โดยข่มขืน กระทำชำเรา จึงใช้มีด จี้คอข่มขืนให้ถอดเสื้อผ้า พร้อมกับข่มขืนลูกสาวจนสำเร็จความใคร่ข่มขืนลูกสาวอยู่บ่อยครั้ง เป็นเวลานานกว่า 1 ปี แม่ทราบเรื่องกลับเจ็บใจไม่ช่วยเหลือ กระทั่งเด็กซึมเศร้าครูเห็นผิดปกติ สอบถามเรื่องจึงแจ้งไว้ ก่อนแจ้งตำรวจจับกุมการจับกุมพ่อโอดข่มขืนลูกสาวในไส้ครั้งนี้เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ต.ท.วรวัฒน์ มะลิ รอง ผกก. สด.ศส.ภ. 4 พร้อมกำลังบุกจับกุม นายธวัช นามรัตนศรี อายุ 31 ปี ชาว อ.กระนวน จ.ขอนแก่น ได้ภายในบ้านพักไม่มีเลขที่ในหมู่บ้านหนองยางเสือ ต.หนองยางเสือ อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี หลังจากก่อเหตุข่มขืนกระทำชำเรา ด.ญ.น้ำทิพย์ (นามสมมติ) อายุ 13 ปี บุตรสาวของตัวเอง พ.ต.ท.วรวัฒน์ กล่าวว่า ได้รับแจ้งจากครูของ ด.ญ.น้ำทิพย์ ซึ่งเป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาชื่อดังแห่งหนึ่งใน อ.กระนวน เมื่อเร็วๆ นี้ว่า ด.ญ.น้ำทิพย์ ถูกบิดาแท้ ๆ ข่มขืนกระทำชำเรามานานกว่า 1 ปี ทำให้ ด.ญ.น้ำทิพย์ มีอาการซึมเศร้า จึงได้เดินทางไปสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน จนมีน้ำหนัก เชื่อได้ว่านายธวัชก่อเหตุข่มขืนกระทำชำเราบุตรสาวตัวเองจริง จึงได้ขออำนาจศาลจังหวัดขอนแก่นออกหมายจับนายธวัชชัย ซึ่งหลังถูกออกหมายจับนายธวัชได้หลบหนีไปกบดานอยู่ที่บ้านพักไม่มีเลขที่ใน อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี กระทั่งถูกจับกุมดังกล่าวด้านนายธวัชรับสารภาพว่าก่อเหตุข่มขืนกระทำชำเรา ด.ญ.น้ำทิพย์ จริง โดยเหตุเกิดครั้งแรกเมื่อกลางปี 2549 ที่ผ่านมานายธวัช ซึ่งเป็นลูกจ้างเก็บขยะบริษัท รับเหมากำจัดขยะของเทศบาลตำบลกระนวน ได้ไปดื่มสุรากับเพื่อนร่วมงานกระทั่งเมามา จึงได้กลับบ้าน พบว่า นางอุณทิพย์ (นามสมมติ) ภรรยา และ ด.ช.โจ้ (นามสมมติ) บุตรชายวัย 4 ขวบ ไม่อยู่บ้าน มีเพียง ด.ญ.น้ำทิพย์อยู่ตามลำพังจึงใช้มีดจี้คอข่มขืนให้ถอดเสื้อผ้า พร้อมกับข่มขืนลูกสาวจนสำเร็จความใคร่ หลังจากครั้งแรกแล้วทุกครั้งที่ผมเมาสุราและภรรยาไม่อยู่บ้าน ก็จะก่อเหตุ ข่มขืนลูกสาวอยู่บ่อยครั้ง เป็นเวลานานกว่า 1 ปี จนบุตรสาวมีอาการซึมเศร้าจนเห็นได้ชัด ภรรยาจึงเค้นถาม และทราบเรื่อง แต่ภรรยาก็ไม่กล้าจะว่าอะไรเพราะผมเป็นคนหาเลี้ยงนายธวัช ให้การ ♦

* ที่มา : หนังสือพิมพ์คมชัดลึก.

ข่าวปัญหาการถูกทอดทิ้ง

1. เด็กถูกทิ้งที่ปั๊ม*

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า เมื่อเวลา 14.30 น. วานนี้ (27 มิ.ย.) พ.ต.ท.สมชาย ต้นสิริสุข สารวัตรเวร สภ.ต.แหลมฉบัง อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ได้รับแจ้งจากนายกิตติศักดิ์ ทวีมันพุทธกาล อายุ 48 ปี ผู้จัดการปั๊มน้ำมันเอสโซ่ เลขที่ 174/1 หมู่ 7 ต.ทุ่งสุขลา อ.ศรีราชา ว่าพบเด็กทารกแรกเกิดในถังขยะของห้องน้ำหลังปั๊มน้ำมัน และได้ให้พนักงานขับรถนำส่งโรงพยาบาล

อ่าวอุดมแล้ว หลังรับแจ้งจึงรีบไปตรวจสอบที่โรงพยาบาล พบเด็กทารกแรกเกิดเพศหญิง มีสายรกยาวประมาณ 30 ซม. สภาพเนื้อตัวซีดขาว มีรอยเขียวช้ำที่เท้าทั้ง 2 ข้าง แพทย์ นำเข้าห้องไอซียูช่วยชีวิตจนพ้นขีดอันตราย แต่ยังคงนอนในตู้อบ เพราะเด็กเกิดมาผิดปกติและถูกบีบรัดอย่างแรงหลังคลอด ต่อมาเวลาไล่เลี่ยกันได้มีรถปิกอัพโตโยต้า สีบรอนซ์ ขับเข้ามาที่โรงพยาบาล โดยมีชายอายุประมาณ 35 ปี ประครองร่าง น.ส.เอ (นามสมมติ) อายุ 18 ปี บ้านเดิม อยู่ จ.บุรีรัมย์ อยู่ในสภาพอดโรย มีเลือดไหลทะลักออกจากช่องคลอดจำนวนมาก เบื้องต้นทราบว่า น.ส.เอ คือ แม่ที่คลอดลูกน้อยทิ้งไว้ในห้องน้ำปั๊มน้ำมัน แพทย์จึงนำเข้าห้องไอซียูช่วยชีวิตเป็นการด่วน จากการสอบถาม นางวันเพ็ญ กลมปั้น อายุ 48 ปี แม่บ้านปั๊มน้ำมันเอสโซ่ เปิดเผยว่า ขณะเดินอยู่หลังปั๊มน้ำมัน พบ น.ส.เอ เดินออกจากห้องน้ำหญิง โดยมีเลือดไหลเประอะเปื้อนติดตามเสื้อผ้าเมื่อสอบถามว่าเป็นอะไร แต่ น.ส.เอ ไม่ยอมตอบกลับหลบหน้ารีบเดินหนี ก็ไม่ได้เอะใจ เพราะคิดว่าเป็นเลือดประจำเดือนธรรมดา แต่เมื่อเดินไปถึงหน้าห้องน้ำก็พบคราบเลือดจำนวนมากไหลออกมาเต็มพื้น จึงเปิดประตูเข้าไปดูก็ต้องตกใจแทบช็อก เมื่อพบร่างเด็กทารกลักษณะคล้ายตุ๊กตาทั้งอยู่ในถังขยะข้างคอก่านโถส้วม เมื่อเอามือไปจับดึงขึ้นมาเด็กก็ร้องไห้จ้าดังลั่น จึงรู้ว่าไม่ใช่ตุ๊กตา แต่เป็นทารกเพิ่งคลอดและยังไม่เสียชีวิต เลยรีบอุ้มวิ่งไปบอกผู้จัดการปั๊มน้ำมันทราบก่อนพาส่งโรงพยาบาล พ.ต.ท.สมชาย ต้นสิริสุข สารวัตรเวร เปิดเผยว่า หลังได้รับแจ้งเหตุพบเด็กทารกถูกทิ้งอยู่ในห้องน้ำปั๊มน้ำมัน จึงวิทยุแจ้งสายตรวจและอาสาสมัครจราจรช่วยกันตรวจสอบบริเวณหลังปั๊มน้ำมันที่มีตลาดนัดจำหน่ายสินค้า มีพ่อค้าแม่ค้าและผู้คนมาจับจ่ายซื้อของจำนวนมาก พบ น.ส.เอ นอนหน้าซีดอยู่ในรถปิกอัพโตโยต้าสีบรอนซ์คันดังกล่าว สอบถามทราบว่าตนเป็นรถของพ่อค้า

* ที่มา : ไทยรัฐ.

ชายเสื้อผ้าคนหนึ่งในตลาดนัด เมื่อสอบถามทราบว่า น.ส.เอ เป็นภรรยาน้อยของพ่อค้าเสื้อผ้ามืดก่่าว เพิ่งคลอดลูกทิ้งไว้ในถังขยะห้องน้ำป๊มน้ำมัน จึงให้รีบขับรถพาไปส่งโรงพยาบาล ก่อนที่พ่อค้าเสื้อผ้าผู้เป็นสามีจะหายตัวหลบหนีไป สำหรับชนวนเหตุที่แม่ใจร้ายก่อเหตุครั้งนี้ พ.ต.ท. สมชาย กล่าวว่าเบื้องต้นทราบว่า น.ส.เอ เคยทำงานที่โรงงาน แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ตกเป็นภรรยาน้อยของพ่อค้าเสื้อผ้า ที่มีครอบครัวแล้ว ภายหลังตั้งท้องและท้องใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ ไม่สามารถทำงานได้จนต้องลาออกจากงานมา ระหว่างนั้นฝ่ายชายก็พยายามหลบหน้าไม่ยอมรับผิดชอบ จนกระทั่งใกล้คลอด น.ส.เอ จึงเดินทางมาหา ที่ตลาดนัดเพื่อขอเงินไปทำคลอด แต่ฝ่ายชายไม่สนใจ เมื่อ น.ส.เอ เดินเข้าไปในห้องน้ำหลังป๊มน้ำมัน ก็ปวดท้องและคลอดลูกออกมากะทันหันทำให้เกิดความน้อยใจนำลูกตัวน้อยทิ้งลงในถังขยะเพื่อประชดสามี แต่โชคดีที่มีแม่บ้านเข้าไปพบจึงรอดชีวิตมาได้ ขณะนี้ น.ส. เอถูกรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล ได้ส่งสายตรวจ ไปเฝ้าประกบไว้แล้ว หากอาการดีขึ้นจะเรียกมาแจ้งข้อหาพอดังเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี ดำเนินคดีต่อไป ♦

2. พ่อ-แม่ทิ้งเด็กป่วยเป็นโปลิโอในป่าละเมาะ กลางเมืองพัทยา*

สาวคนงานก่อสร้างซึ่งตั้งแคมป์อยู่ใกล้ที่เกิดเหตุออกหาผักมากิน ระหว่างทางได้ยินเสียงร้องของเด็ก จึงบุกป่าค้นหา พบเด็กชายอายุประมาณ 2 ขวบ ถูกนำมาทิ้งไว้ในสภาพเปลือยเปล่า มีเพียงผ้าขนหนูสีขาวผืนเดียวห่อหุ้มร่างกาย มดแมลงกัดเต็มตัว แขนขาลีบคล้ายป่วยด้วยโรคโปลิโอ จึงนึกสงสารนำกลับมาเลี้ยงไว้ 1 คืน สุดท้ายกลัวความผิด เลยตัดสินใจแจ้ง ตร.มาตรวจสอบ เบื้องต้นสันนิษฐานว่า พ่อ-แม่เด็กอาจไม่มีปัญญาเลี้ยงดูลูกซึ่งป่วยเป็นโปลิโอ จึงนำมาทิ้งไว้ตามยถากรรม เมื่อเวลา 11.30 น. วันที่ 22 ก.ค. ร.ต.ท.อนิวัตร ธิชาญ ร้อยเวรสอบสวน สภ.ต.พัทยา จ.ชลบุรี รับแจ้งมีเหตุพ่อแม่นำลูกมาทิ้งไว้ในป่าละเมาะหลังโรงเรียนอักษรเทพประสิทธิ์ ม.12 ถ.เทพประสิทธิ์ ต.หนองปรือ อ.บางละมุง ซึ่งคนงานก่อสร้างของบริษัทเอกมงคล ซึ่งตั้งแคมป์อยู่ติดป่าละเมาะดังกล่าวได้ช่วยเหลือไว้ หานมให้กินประทังชีวิต จึงประสานหน่วยกู้ภัยมูลนิธิสว่างบริบูรณ์พัทยา รุดไปตรวจสอบที่แคมป์คนงานดังกล่าวทันทีเมื่อไปถึงพบ นางจรัญ ทองตุลย์ อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 231 ม.1 ต.ลำโรงทาบ อ.ลำโรงทาบ จ.สุรินทร์ คนงานก่อสร้างของบริษัทดังกล่าวได้นำเด็กคนนั้นมาเลี้ยงไว้ด้วยความสงสาร หานมให้ดื่มกินประทังชีวิต ซึ่งตลอดเวลาเด็กส่งเสียงร้องไห้อย่างน่าเวทนา ซึ่งเด็กคนนี้เป็นเด็กชายอายุประมาณ 2 ขวบ ตามร่างกายมีร่องรอยถูกยุงกัดและแมลงกัดเป็นผื่นแดง จากการตรวจสภาพร่างกายหนูน้อยคนนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องตกตะลึงชั่วคราว เมื่อพบว่าเด็กคนนี้เป็นเด็กพิการแขนขาลีบผิดปกติคล้ายเป็นโรคโปลิโอ เจ้าหน้าที่จึงประสาน ร.พ.บางละมุง รับตัวหนูน้อยไปรักษา ระหว่างตามหาพ่อแม่รายนี้ต่อไปจากการสอบสวน นางจรัญ ให้การว่าช่วงเย็นวันที่ 21 ก.ค. ตนเองและเพื่อนคนงานได้ออกไปเก็บผักในป่าละเมาะหลังแคมป์ จู่ๆ ได้ยินเสียงเด็กร้องไห้ดังลั่น จึงเดินหาที่มาของเสียง กระทั่งพบเด็กคนนี้ถูกพ่อแม่ใจร้ายนำมาวางทิ้งไว้ใต้ต้นไม้ในสภาพไม่สวมเสื้อผ้า มีเพียงผ้าขนหนูสีขาวผืนเดียวห่อหุ้มร่างกายเอาไว้ ตนเกิดความสงสาร

* ที่มา : หนังสือพิมพ์ข่าวสด.

จึงอุ้มกลับบ้าน หาเสื้อผ้ามาให้สวมใส่ และด้วยความสงสารจึงกะว่าจะเลี้ยงไว้เอง โดยให้อนด้วย 1 คิน แต่ภายหลังมีญาติพี่น้องมาทักท้วงไว้ว่าระวังจะมีความผิด จึงตัดสินใจแจ้งตำรวจเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจเบื้องต้นเจ้าหน้าที่สันนิษฐานว่า สาเหตุที่เด็กถูกทิ้งอาจเป็นเพราะพ่อ-แม่ของเด็กได้รับภาระเลี้ยงดูไม่ไหว เนื่องจากเด็กป่วยเป็นโรคโปลิโอ หรือไม่แม่ของเด็กก็ถูกสามีทอดทิ้งจึงประชดชีวิตด้วยการนำลูกมาทิ้งในป่าละเมาะข้างทาง ตำรวจจะได้เร่งติดตามจับกุมพ่อ-แม่ใจยักษ์ทิ้งลูก มาดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ♦

บทบาทและสิทธิสตรี ในกระบวนการยุติธรรม*

การเรียกร้องความเสมอภาคทางเพศของกลุ่มสตรีและนักสิทธิมนุษยชน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวถึงผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมถูกมองว่าน่าจะมีส่วนในการคุ้มครองความเสมอภาคทางเพศได้มาก

สถาบันวิจัยพีพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ จัดสัมมนา หัวข้อ “บทบาทผู้บริหารสตรีในกระบวนการยุติธรรมกับการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศ”

นางสาวจันทิมา ธนาสว่างกุล อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสัญญาและहारือ 3 กล่าวว่า ข้อมูลข้าราชการอัยการเปรียบเทียบระหว่างหญิงและชายในปี 2550 พบว่า เป็นชายร้อยละ 85 เป็นหญิง ร้อยละ 15 โดยข้าราชการชั้น 6 คือระดับอธิบดี

มีสัดส่วนเป็นผู้หญิงน้อยมาก ทั้งนี้ไม่มีผู้ตรวจ และอัยการสูงสุดเป็นผู้หญิงเลย ส่วนข้าราชการอัยการชั้น 2 เป็นผู้หญิงร้อยละ 36 เนื่องจากผู้ชายเข้าสู่ภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐ

“เมื่อผู้ชายมีจำนวนมากจึงไม่มีการคัดสรรส่วน โดยคณะกรรมการอัยการหรือ กอ. และกรรมการอิสระไม่มีผู้หญิงเข้าสู่ระบบบริหารบุคคลเลย คณะกรรมการตุลาการอาจมีการเลือกตั้ง มีสัดส่วนผู้หญิงอยู่ด้วย แต่คณะกรรมการอัยการไม่เคยปรากฏว่าผู้หญิงลงไปเลือกตั้งกรรมการ จากการประเมินวัฒนธรรมองค์กรของอัยการ ต้องยอมรับว่าผู้หญิง ยังไม่ตระหนักที่จะลงสมัครเป็นคณะกรรมการอัยการส่วนการเข้าสู่ตำแหน่งบริหารของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม คิดว่าไม่ได้ถูกปิดกั้น คนที่เข้ามามองว่า เพราะการทำงานสนุกและท้าทาย ไม่น่าจะแตกต่างในเรื่องเพศ ผู้หญิงไม่ได้มีทัศนคติว่าการทำงานมีอุปสรรค เมื่อเข้าสู่ระบบไม่มีสิ่งเร้าถึงสิทธิที่ไม่เท่ากันของหญิงชายแต่สิ่งที่ควรกระตุ้นคือการสร้างองค์ความรู้ให้ผู้หญิงแสดงความสามารถ”

คณะกรรมการตุลาการและอัยการน่าจะมีระบบกฎหมายหรือระเบียบในการกำหนดสัดส่วนผู้หญิงที่จะเข้าไปในกระบวนการยุติธรรม เพื่อยกระดับองค์กรศาล อัยการ ให้มองสิทธิความเสมอภาคของผู้หญิงอย่างเป็นรูปธรรม แสดงการยอมรับของสังคม ส่วนผู้หญิงเองก็ต้องพร้อมที่จะแสดงศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่

นางสาวจิราวรรณ สุญาณวนิชกุล อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา กล่าวว่า จำนวนผู้พิพากษาในประเทศเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2550 เป็นชาย 2,946 คน เป็นหญิง 859 คน ส่วนศาลอาญา มีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาหัวหน้าคณะหญิงรวม 8 คน เท่านั้น สมัยที่ตนเป็นผู้เป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาคือด้วยความที่เป็น

* ที่มา : หนังสือพิมพ์ข่าวสด วันอังคารที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2550.

คนทำงานตรงไปตรงมา รวดเร็ว รุ่นพี่ผู้ชายมักบอกให้ไปทำคดีเด็ก ไปช่วยเหลือด้านสังคม ตนก็ไปทำคดีเด็กจริงๆ แต่เพื่อนร่วมงานที่เป็นผู้หญิงกลับบอกว่า แนวการทำงานของตนน่าจะ去做คดีใหญ่ๆ จะเป็นประโยชน์กว่า ซึ่งตนมองว่าการเป็นผู้พิพากษาหรือผู้บริหารในกระบวนการยุติธรรม เรื่องเพศไม่มีส่วนทำให้ความยุติธรรมในศาลเบี่ยงเบนไป โดยเฉพาะคดีเด็กและคดีทางเพศมีมากขึ้น คิดว่าผู้พิพากษาผู้หญิงหรือผู้ชายก็ทำงานได้เต็มที่เหมือนกัน

รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวว่า ผู้หญิงถูกคาดหวังหรือมีอคติจากสถาบันและสังคมชายเป็นใหญ่อย่างมาก ทำให้เกิดการเหมารวมทางเพศภาวะ มีการปิดกั้นผู้หญิงในสังคม กระบวนการทางสังคมอาจใช้แนวคิดเสรีนิยม เข้าไปแก้ไขอคติ โดยการให้โอกาสผู้หญิงจำนวนมากเข้าไปแข่งขันในกรอบสังคมที่ชายเป็นใหญ่ แต่ก็ยังมี

รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ มานิดา วินเนอร์แมน

การตั้งแง่ว่าผู้หญิงไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารผู้หญิง ต้องอ่อนหวาน ต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูก ดังนั้นผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะที่ไม่ใช่ผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงที่เป็นผู้บริหารอยู่ หรือกำลังจะเป็นผู้บริหาร ต้องทำตัวหรือมีแนวคิดคล้ายผู้ชาย ส่งผลให้ผู้หญิงคนอื่นๆ ได้รับผลกระทบ

ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมของไทยไม่ได้คุ้มครองหญิงและกฎหมายมักเอียงไปฝ่ายผู้ชาย ซึ่งเป็นผู้ออกกฎหมายทั้งหมด จนผู้หญิงต้องออกมารณรงค์แก้กฎหมายเพื่อสร้างความเสมอภาคทางเพศ ผู้หญิงทั่วไปมักคิดว่าตัวเองเสมอภาค โดยเฉพาะผู้พิพากษาหญิงถือ

เป็นคนพิเศษ ไม่ค่อยถูกปิดกั้นในอาชีพแต่ก็ยังเจออุปสรรคมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้พิพากษายาย

นอกจากนั้นยังคงมีความไม่เข้าใจเรื่องความเสมอภาคทางเพศว่าการเท่าเทียมกันทุกอย่าง เช่น ผู้ชายล่วงละเมิดผู้หญิงได้ผู้หญิงก็ล่วงละเมิดผู้ชายได้ ผู้ชายสูบบุหรี่กินเหล้าผู้หญิงก็ต้องทำได้ หรือการปฏิเสธกระโปรงคือความเสมอภาค เป็นการแสดงความต้องการที่แท้จริงของผู้หญิงหรือไม่ ส่วนการคุ้มครองผู้หญิงหรือสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงก็แตกต่างกับผู้ชายานที่ผู้หญิงทำหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องมีคุณค่าเท่ากับที่ผู้ชายทำ ไม่ใช่ผู้ชายทำงานบ้านเลี้ยงลูกถูกมองว่าเป็นวีรบุรุษ ขณะที่ผู้หญิงซึ่งทำมาดอดกลับถูกมองอย่างไร้คุณค่า

นางสาวมานิดา วินเนอร์แมน รองหัวหน้าคณะผู้บริหารด้านกฎหมาย บริษัททรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) กล่าวว่า การทำงานด้านกฎหมายของบริษัทเอกชน การคัดคนเข้าทำงานเน้นเฉพาะคนจบเกียรตินิยมอันดับ 1 แต่หากเป็นผู้ชายจะยอมให้เกียรตินิยมอันดับ 2 ได้ และหากมีคุณสมบัติเท่ากัน ก็จะเลือกรับผู้ชายก่อน ยกเว้นผู้หญิงแสดงจุดยืนว่ามีความรักในองค์กรต้องการทำงานจริงจัง และอยากมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ไม่ใช่ทำงานไม่ทันไรแล้วก็ออกไปแต่งงาน

ด้วยสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้หญิงที่ทำงานในบริษัทกฎหมายส่วนใหญ่มักไม่ได้แต่งงาน หรือแต่งงานแล้วไม่มีลูกเมื่อเทียบกับผู้หญิงในองค์กรอื่น ส่วนฐานคติของผู้พิพากษาเป็นฐานคติของสังคมชนชั้นนำในสังคมที่บางมุมยังมีแนวคิดเชื่องูร์กซ์ ซึ่งผู้พิพากษาหรือผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมควรเป็นผู้รักษามาตรฐานของสังคม และชี้นำสังคมไปในทิศทางที่เหมาะสมกว่านี้

ข่าวกิจกรรมศาลยุติธรรมกับ การส่งเสริมความเป็นธรรมทางเพศ

กรณีเกี่ยวกับความเสมอภาค (The case for equality)*

Thai judges and law professionals hear how a legal system riddled with sexism is not doing justice to women

Subhatra Bhumiprabhas

Aree Chaisatien

The exploitation of women's bodies through human trafficking is one of most serious issues the world is facing, said Professor Wicha Mahakhun of the **National Counter Corruption Commission** in a speech on how the Thai justice system disadvantages women, delivered at a recent seminar titled "Gender Justice & Women's Human Rights".

"Legal cases concerning women should not to be considered on a case-by-case basis. Contributing factors such as poverty, access to information, and inequality in the justice system must be taken into consideration."

He observed that on the legal-system front sexist attitudes are still prevalent.

"Today, female inspection officers are asked to be secretaries of male executives, and only beautiful women are recruited. Many in authority are unconsciously displaying gender-biased attitudes, discriminating against female officers by claiming that certain types of work are too tough for them and thus inadvertently keeping the glass ceiling intact."

The seminar was jointly organised by the Foundation of Women, Law and Rural Development (FORWARD); Chiang Mai University's Women's Studies Centre; Rabibhadanasak Judicial Research Institute; the Thailand Criminal Law Institute, the Office of the Attorney

* ที่มา : หนังสือพิมพ์ The Nation, Published on March 9, 2009.

General, and sponsored by Norwegian Association of Women Jurists/NORAD/FOKUS.

In its 11th edition since 1998, the seminar aimed to expose members of the judiciary from all over the country to feminists' views on the Thai legal system.

"We invite Thai judges and justice workers to question whether relevant laws perpetuate or eliminate gender bias, whether the state is really neutral in issuing laws, or whether so-called 'fair judgements' are based on a male-dominated thinking process," said FORWARD's president Assoc Prof Virada Somsawasdi, who is also asking for the launch of a "Gender Justice Network" along with an award to honour those fighting for women's rights.

Virada, a law professor who founded the first Women's Studies Centre in Thailand 23 years ago, says that feminism looks at a law as a tool and action of state power.

"Suppression of women is rooted deep in society. It isn't just an add-on," she said.

The Domestic Violence Act in 2007, despite being written with good intentions, has numerous loopholes, points out Sithisakdi Vanachakij, chairman of the Justice of Appeal Court of Law.

"There are not enough female investigators who really understand the sensitive issues of women and children. And in many cases, it is the perpetrators rather than the victims who gain advantage from the law."

The Human Trafficking Act, said Assistant Prof Suchada Taweessit of Mahidol University's Population and Social Research Institute, was written with the belief that prostitution is a way out of poverty, not on the basis that women who entered this occupation were victims.

"But in reality, a point to ponder is whether a woman's choice to become a prostitute is freely willed."

To understand unprecedented events in modern Thai society, we cannot stick to old ways of thinking -- new paradigms and analytical tools are needed, said Shalardchai Ramitanond of Chiang Mai University's Women Studies Centre.

"For the environment, there is sustainability theory while in development there are several alternative theories. For the legal system however, a new paradigm has yet to be considered."

Judge Suntariya Muanpawong of the Judicial Training Institute supported the point: "A new paradigm is vital because numerous limitations exist in the system. For instance, a rigid hierarchy of seniority hinders open-forum development of fresh ideas. And in many cases judges are biased not because of corruption but because they lack a 'gender-equality lens'. There is also the problem that many people still misinterpret the feminist viewpoint as promoting privileges for women."

Suntariya added that a role-play workshop on “Social Justice Revolution with Systems Thinking” is being held from this Thursday to Saturday by the Institute of Development with the aim of equipping justice system staff with a gender lens.

“In some countries, law students are given time in jail cells to get first-hand experience of the justice system’s workings. The role play and case studies offered by the workshop should be helpful tools in understanding gender inequality.”

Women who fought to change the law

When Thai women have chosen to stand up and speak out against gender injustice, their voices have led to legal amendments that have improved women’s rights in a male-dominated society.

In 1805 during the reign of King Rama I, Amdaeng Pom asked a judge to allow her to divorce her husband Nai Boonsri as she had met another man. After consulting the jury, Judge Phra Maha Kasem ruled that women could divorce men. A furious Nai Boonsri appealed to the king, accusing Judge Phra Kasem of siding with Amdaeng Pom because they were having a secret affair. Though he disagreed that an adulterous woman should be able to divorce her husband, the king refused to intervene in the case, citing the law at the time that “even though a man has done nothing wrong, a woman can divorce him”.

Sixty years on, the voice of another woman, Amdaeng Muan, created a historic change in the law that suppressed women’s rights at the time.

In 1865, during the reign of King Rama IV, a 21-year-old Amdaeng Muan had fallen in love with Nai Rid, going against her parents wishes for her to be married to Nai Phu. After being beaten then finally threatened with death for refusing to enter Nai Phu’s house, Amdaeng escaped to be with her lover.

Nai Rid apologised to Amdaeng’s parents but Nai Phu wasn’t letting her go so easily. He took his case to the governor of Nonthaburi, accusing Nai Rid and Amdaeng’s parents of stealing his wife. Amdaeng Muan denied she was ever Nai Phu’s wife but was thrown in jail with the case stalled.

Desperate, she appealed to the king. He ruled that she had the right to choose her husband for herself as she was over the age of 20. Learning that Amdaeng’s parents had given permission for Nai Phu to take her in return for a bride fee, the king judged that, “children are not animals -- parents do not own them, nor can they swap them for money against their will”.

“Do not use the former law that differs from this,” he directed.

Nonetheless, he made clear that the guideline applied only to the women of lower classes, while women of higher or royal classes were to remain under their parents’ power.

In 1929, a royal consort named Patra stood up against domestic abuse among the upper classes. Patra was an actress in the troupe of King Rama V’s brother, Prince Narathip-prapanpong, and became the prince’s consort. She eventually fled his palace, unable to bear the domestic violence. The prince sent his men after her but Patra sought support from other members of the royal family and was given refuge by Prince Ratchaburi, then the Minister of Justice. She decided to take her accusation of domestic abuse to court.

In response Prince Narathip-prapanpong composed a play entitled “Phyra Raka” (about a runaway hen) to present to the King with the message that Patra had had affairs with other men.

Exasperated that a member of the royal family could be above the law, Prince Ratchaburi resigned. Twenty-eight of his Ministry of Justice staff followed him in this action.

Hearing of the news, the king heard ordered three of his brothers to make a judgement. The result was that Prince Narathip-prapanpong was charged and jailed for looking down on the office of Prince Ratchaburi, and the script of his play was burnt. Though Prince Narathip-prapanpong was punished, it wasn’t for the domestic violence that Patra was claiming.

“It is interesting to see how women like Amdaeng Pom, Amdaeng Muan and Patra resisted tradition in their male-dominated society,” says Kittisak Prokkati of Thammasat University’s Faculty of Law. “Questions remain as to what triggered their courage; whether today’s women have such courage; or whether that courage has been diminished by the legal system, education or the mistaken attitude of women themselves.”

ของขบถแต่ พุทธิงถูกทำร้าย*

เบิกฟ้าใหม่ ปี 2553 สิทธิของผู้หญิง “ก้าวหน้า” ไปอีกขั้นหนึ่งแล้ว เมื่อ “ศาลอาญาธนบุรี” ตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่เดินเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ด้วยการ “พัฒนากลไก กระบวนการพิจารณาคดีในเรื่องความผิดทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว”

นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี ผู้ริเริ่มการพัฒนากลไกกระบวนการพิจารณาคดีในเรื่องความผิดทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว บอกว่า ผู้หญิงที่เดินเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะผู้หญิงที่ถูกข่มขืน ถูกสามีทำร้าย ต้องได้รับความคุ้มครองอย่างดีที่สุด โดยต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนและความรู้สึกของพวกเขา

“ศาลอาญาธนบุรี” จึงพัฒนากระบวนการพิจารณาคดีครั้งใหญ่ โดยเริ่มต้นจากปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีการทำงานของบุคลากรให้เข้าถึงความรู้สึกและความต้องการของผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิงและเด็ก

จากนั้น สร้างบรรยากาศของศาลใหม่ เปลี่ยนความตึงเครียดกดดันให้เป็นมิตรกับประชาชนให้รู้สึกว่าศาลไม่ใช่สถานที่ที่น่ากลัว

ส่วน “พระเอก” ของการพัฒนากลไกนี้อยู่ที่ ห้องพิจารณาคดี ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาได้ปรับปรุงห้องพิจารณาคดีจากเดิมที่ “พยานและจำเลยเผชิญหน้า” กัน เป็นห้องพิจารณาคดีพิเศษที่ ทั้งสองฝ่ายไม่ต้องเผชิญหน้า จำนวน 1 ห้อง

“เจตณารมณ์สำคัญของห้องนี้ เพื่อคุ้มครองพยานที่มีสภาพจิตใจ หรือความกลัวจำเลยที่กระทำความผิดร้ายต่อพยาน” นายวัชรินทร์บอก

โดยลักษณะของ “ห้องพิจารณาคดีลดการเผชิญหน้า” ประกอบด้วย ฉากกั้นระหว่างกลางห้องพิจารณา เพื่อมิให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลย โดยจัดให้มีชุดมานั่งสำหรับฝ่ายพยานและฝ่ายจำเลยคนละด้าน

* ที่มา : หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 6 มกราคม 2553.

ส่วนที่นั่งสำหรับพยานและจำเลยก็แยกคนละด้าน พร้อมติดตั้งอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิดถ่ายทอดภาพแยกจากกัน ถ้าพยานจะดูจำเลยก็สามารถเปิดดูภาพจำเลยจากจอโทรทัศน์ ซึ่งถ่ายทอดจากกล้องวงจรปิด ในทำนองเดียวกัน ถ้าจำเลยจะดูพยาน ก็สามารถเปิดดูจากโทรทัศน์เช่นเดียวกัน

ไม่เพียงเท่านั้น เพื่อป้องกันไม่ให้พยานต้องพบกันจำเลย ในขณะที่เดินทางมาถึงศาล หรือระหว่างรอเบิกความ ศาลได้จัดให้มี “ห้องพักพยาน” ไว้โดยเฉพาะด้วย

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ อาทิ ประตูทางเข้าห้องพิจารณาคดีได้กำหนดให้พยานและจำเลยเข้าคนละฝั่ง อีกทั้งกระจกหน้าห้องพิจารณาคดี ด้านของพยานก็มีลักษณะมัวๆ มองไม่เห็นข้างใน ในขณะที่ฝั่งจำเลยเป็นกระจกใสมองเห็นข้างในชัดเจน

หรือแม้กระทั่งในหมยนัดกับคู่กรณี ศาลก็จะมีคำว่า **สืบพยานไม่เผชิญหน้า** อยู่ที่หมยนัด และเมื่อถึงวันนัด เมื่อคู่กรณีมาถึงศาล ศาลก็จะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลตั้งแต่มาจนถึงกลับออกไป เพื่อให้ทั้งคู่ไม่ต้องเผชิญหน้ากัน

“ดูดี” ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เพราะผ่านมาประมาณ 6-7 เดือนกับการใช้งานห้องพิจารณาคดีลดการเผชิญหน้า ได้รับเสียงตอบรับอย่างดีจาก “ผู้หนึ่งที่ถูกกระทำความรุนแรง” ทุกคน

นายชวลิต ข่างสลัก ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญาธนบุรี ผู้เคยว่าความในห้อง

พิจารณาคดีลดการเผชิญหน้ามาแล้ว บอกว่า

“จากเสียงสะท้อน ผู้หนึ่งรู้สึกดี ปลอดภัย เพราะเมื่อไม่เห็นหน้า ไม่มีอะไรมากระทบจิตใจ ก็ทำให้กล้าพูดความจริง โดยไม่หวาดกลัวสายตาจำเลย จากเมื่อก่อนที่ยังไม่มีห้อง ผู้หนึ่งบางคนเครียดและกดดันถึงขั้นร้องไห้ แต่หลังจากมีห้องนี้ พยานเบิกความดีขึ้น เขารู้สึกว่าศาลให้ความสำคัญ และรู้สึกมีคุณค่า อยากให้ห้องพิจารณาคดีแบบนี้มีทุกศาล แม้จะมีห้องเดียวก็ตามเพราะสามารถเยียวยาจิตใจผู้หนึ่งได้”

และจากผลการดำเนินงานที่ได้ผลชัดเจน “ศาลอาญา” ถนนรัชดาภิเษก ได้ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อใช้เป็น “ต้นแบบ” ในการพัฒนากลไกกระบวนการพิจารณาคดีในเรื่องความผิดทางเพศและความรุนแรงในครอบครัวต่อไป

นายกมล คำเพ็ญ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา หนึ่งในคณะทำงานแนวทางการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงเยียวยา แก้อาการที่บาดเจ็บและสตรีและบุคคลที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมาใช้ในศาลอาญา บอกว่า ห้องพิจารณาคดีพิเศษนี้ดีมาก เพราะพยานไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลยเป็นการคุ้มครองให้พยาน ซึ่งเป็นผู้หนึ่งเกิดความมั่นใจที่เข้ามาฟังกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศาลอาญา จะนำข้อมูลนี้ไปศึกษาและจะเริ่มดำเนินการให้เป็นรูปธรรมภายในวันที่ 1 เมษายนนี้

ก็ต้องติดตามกันต่อไปว่า “กระบวนการยุติธรรมไทย” จะทำอะไรเพื่อผู้หนึ่งอีกบ้าง

กฎหมายคุ้มครองครอบครัว เปิดช่องเอาผิด...ฟัวเมียด้วยกัน

ปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัว “ฟัวเมีย” ตักันในเมืองนอกหรือต่างประเทศมีกฎหมายให้การคุ้มครองสิทธิ โดยฝ่ายที่ถูกกระทำรุนแรงสามารถร้องทุกข์นำคดีขึ้นสู่ศาลซึ่งเราอาจจะเคยเห็นในภาพยนตร์ฝรั่งจนชินตา เพราะเป็นประเทศอารยะ หลักสิทธิมนุษยชนเข้มแข็ง

วันนี้...คุณรู้หรือไม่ว่า คดีบ้านๆ อย่างเรื่องฟัวเมียตักันในบ้านเราก็มียกกฎหมายเอาผิด และก้าวล้ำไปถึงขนาดเปิดให้ชาวบ้าน เข้าไปยุ่งเรื่องของฟัวเมียในยามที่เขาทะเลาะใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายและจิตใจกันได้

พ.ร.บ.คุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เป็นกฎหมายที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) รักษาการ และให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้พิพากษาคัดสินคดี “ความรุนแรงในครอบครัว” กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้มา 2 ปีเศษ แต่ประชาชนยังไม่รู้ และแม้กระทั่งตำรวจ อัยการ ศาล และพม. ยังตีความใช้บังคับกฎหมายแตกต่างกัน

จนเร็วๆ นี้ นางพฤษภา พนมยันตร์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจะเป็นเจ้าภาพจัดประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานสอดคล้องต้องกัน

แล้วคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการกระทำของ “บุคคลในครอบครัว” ที่จะเป็น

ความผิดตามกฎหมายฉบับนี้หมายถึง...ใครและ...อย่างไร!

พ.ร.บ.คุ้มครองฯ ระบุไว้ว่า บุคคลในครอบครัว หมายถึง ฟัวเมียที่จดทะเบียนสมรสหรือไม่จดทะเบียนสมรสแต่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกัน บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัวบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งลงมือทุบตีทำร้ายร่างกาย หรือทำร้ายจิตใจ หรือทำอะไรที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือว่าใช้อำนาจครอบงำให้บุคคลในครอบครัวต้องทำหรือไม่ต้องทำอะไรโดยไม่ชอบ การกระทำแบบนี้กฎหมายถือเป็นความผิดที่มีโทษ “จำคุกไม่เกิน 6 เดือน” หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประการสำคัญ นอกจากฟัวหรือเมีย บุตรหรือคนในครอบครัว เมื่อถูกทำร้ายมีสิทธินำคดีไปแจ้งความกับตำรวจเพื่อให้คดีขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว “คนอื่น” ซึ่งอาจจะหมายถึงเพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือผู้พบเห็นเหตุมี “หน้าที่” นำเรื่องไปต่อแจ้งตำรวจได้

* ที่มา : หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ วันที่ 30 มกราคม 2553.

“เมื่อคุณพบเห็นการทำร้ายทารุณภายในครอบครัวเพื่อนบ้านข้างเคียง ตามกฎหมายนี้ คุณย่อมมีหน้าที่ต้องแจ้งตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ที่ทางพม. แต่งตั้งให้รับคำร้องทุกข์ โดยจะแจ้งด้วยการโทรศัพท์ หรือวาจา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ย่อมทำได้ ซึ่งต่างจากอดีตที่กลัวเสียศักดิ์ศรี จะเป็นเรื่องของเขา เราไม่เกี่ยว แต่กฎหมายนี้ กำหนดให้ทุกคนมีหน้าที่แจ้งเหตุที่เกิดในครอบครัวคนอื่น”

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องนี้เป็นกฎหมายใหม่ทำให้ประชาชนทั่วประเทศ ยังไม่รู้สิทธิและหน้าที่ คดีที่คนในครอบครัวกระทำทารุณ

หรือใช้ความรุนแรงต่อกันจึงไม่ค่อยจะมีชั้นศาล และแม้แต่ “เจ้าหน้าที่” ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก็ยังไม่เข้าใจในกฎหมายลึกซึ้ง จึงทำให้การใช้กฎหมายนี้ไม่แพร่หลาย ทั้งที่เป็นกฎหมายคุ้มครองสิทธิ

พ่อเมียหรือพ่อแม่ลูก และคนในบ้านเดียวกันไม่ให้ ทำร้ายร่างกายและจิตใจกันจนบ้านแตกสาแหรกขาด และเป็นปัญหาสังคมในที่สุด นี่จึงเป็นเหตุที่ทำให้ศาลต้องลุกขึ้นมาเป็นเจ้าภาพประสานทุกฝ่ายในปี

“พ.ร.บ.คุ้มครองฯ กำหนดบทบาทให้ศาลฯ ดูแลความเรียบร้อยในส่วนของสังคมและครอบครัว เพิ่มขึ้นในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใหญ่ ต้องมาขึ้นศาลเยาวชนฯ ศาลไม่ได้เน้นการพิพากษาลงโทษ แต่เน้นการแก้ไขบรรเทาความรุนแรง

ในครอบครัว พุดง่าย ๆ เราใช้มาตรการทางกฎหมาย ช่วยแก้ไขปัญหาดังสังคม เช่น สามัคคีธรรมยา จะมีการแจ้งความร้องทุกข์สามัคคีธรรมก็จะกลับมาเป็นครอบครัวไม่ได้

ฉะนั้น การมีกฎหมายนี้เท่ากับพยายามช่วยให้ครอบครัวนั้นสามารถอยู่ต่อไปได้ หรือดำรงสถานภาพการเป็นครอบครัวต่อไปให้ได้มากที่สุด ไม่ใช่ว่าจะมุ่งลงโทษผู้ที่กระทำเสมอ ถึงแม้เราจะมียกกฎหมายที่ดีคำนึงถึงสถาบันครอบครัว แต่หากพ่อเมียทะเลาะและด่าตีใช้ความรุนแรงจนถึงกับ “ฆ่า” กันตาย ก็อย่าหลงคิดว่าจะไม่ติดคุก เพราะการฆ่าคนในครอบครัวตายไม่ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.คุ้มครองฯ แต่อย่างใด”

Court and Gender Justice

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

- คำวินิจฉัย
ศาลรัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติเชื้อบุคคล

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติชื่อสกุล

คำวินิจฉัยที่ 21/2546

วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2546

เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

322

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องพร้อมความเห็นลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า นางผณิตรา ภัคเกษม และคณะมีหนังสือร้องเรียนกรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 ที่บัญญัติว่า "หญิงมีสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี" ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่เป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อสตรี และไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิของหญิงให้เท่าเทียม กับชาย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ที่บัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองในกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้น กระทำมิได้ จึงขอให้ผู้ร้องเสนอเรื่องพร้อม ความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ว่าพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้องพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 เป็นบทบัญญัติ ที่บังคับให้หญิงมีสามีที่ได้สมรสกันตามกฎหมาย ต้องเปลี่ยนชื่อสกุลของหญิงนั้น มาเป็นชื่อสกุลของชาย ผู้เป็นสามี และเป็นการบัญญัติที่บังคับเฉพาะหญิงที่มีสามีฝ่ายเดียว อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา 30 ที่เป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลให้ได้รับความคุ้มครองและให้เกิดความเสมอภาคกัน
ในทางกฎหมายระหว่างชายและหญิง อีกทั้งได้บัญญัติให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล
เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะ
ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็น
ทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การที่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวบังคับให้หญิงมีสามี
ต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น ทำให้หญิงถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชื่อสกุลหลังจากสมรสกัน
ตามกฎหมายแล้ว ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางกฎหมายระหว่างชายและหญิงทำให้หญิงไม่ได้รับ
สิทธิเท่าเทียมกับชาย และยังเป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง
ในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล เพราะเป็นการบังคับเฉพาะเพศหญิงที่มีสามีเท่านั้น ทำให้หญิงมีสามี
ไม่มีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกใช้ชื่อสกุลได้อย่างอิสระ ซึ่งแตกต่างกับชายที่ไม่ได้ถูกจำกัดสิทธิในการ
ใช้ชื่อสกุลแต่อย่างใด อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ผู้ร้องจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็น
ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหา
เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องไว้ดำเนินการ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในฐานะ
ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติชี้แจง ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหนังสือ ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2544
ชี้แจงสรุปว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล ฯ มาตรา 12 จะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อสตรีหรือไม่
นั้นมีข้อดีและข้อเสียกรณีที่หญิงเมื่อทำการสมรสจะเลือกใช้ชื่อสกุลเดิมหรือชื่อสกุลของคู่สมรสก็ได้ ดังนี้ ข้อดี
คือ (1) ทำให้ครอบครัวที่มีแต่บุตรสาวสามารถดำรงไว้ซึ่งชื่อสกุลของตนเองได้ (2) เปิดโอกาสให้หญิงที่ไม่
ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลของสามีเนื่องมาจากสามีเป็นคนต่างด้าว หรือชื่อสกุลของตนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป
สามารถใช้ชื่อสกุลของตนเองได้ (3) เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับชาย ตามที่
รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ สำหรับข้อเสีย คือ (1) ทำให้บุตรที่เกิดมาไม่ทราบว่าจะใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดา
และอาจทำให้พี่น้องครอบครัวเดียวกันใช้ชื่อสกุลแตกต่างกัน (2) ทำให้ยากแก่การพิสูจน์ตัวบุคคล เพราะมีการ
แก้ไข ชื่อสกุลสลับกันไปมา (3) เป็นประโยชน์เฉพาะบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น ไม่เป็นบรรทัดฐาน ระเบียบ
ประเพณีที่ดีงามแก่สังคมส่วนรวม อันอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา
ที่เกิดกับบุตรซึ่งไม่ทราบว่าจะใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใด สถานภาพในครอบครัวอาจขาดความกลมเกลียว กรณี
ที่ไม่สามารถตกลงชื่อสกุลของบุตรได้ กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล ฯ
เป็นการปฏิบัติที่พิจารณาในแง่ของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทย ตลอดจนเป็นมาตรการ
ทางด้านกฎหมายเพื่อต้องการให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง สำหรับสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชาย
และหญิงน่าจะเป็นสิทธิทางสังคมและการเมือง อาทิ สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสิทธิในการได้รับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน สิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากรัฐ และสิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องที่
ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญมาตรา
198 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับ

ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่อง พร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง เพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครองแล้วแต่กรณี” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่อง พร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยต่อไป พิจารณาแล้วเห็นว่าตามคำร้องมีประเด็นที่ให้นิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่เสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปมีว่า พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” วรรคสอง บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา 30”

พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 บัญญัติว่า “หญิงมีสามี ให้ใช้ ชื่อสกุลของสามี”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้ทุกคนมีความเสมอภาคในกฎหมายซึ่งถือเป็นหลักความเสมอภาค โดยเฉพาะการรับรองสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ ทั้งนี้ หลักความเสมอภาคตามมาตรา 30 มีพื้นฐานมาจากหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติที่เป็นการยอมรับว่า สิทธิตามธรรมชาติของปัจเจกชนนั้นเป็นสิทธิที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันทุกคน ซึ่งจะเป็นสิทธิที่มีมาตั้งแต่เกิดที่ทุกคนจะมีอยู่อย่างเท่าเทียมกันและห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติ อันทำให้เกิดความไม่เสมอภาคแก่บุคคลที่เรียกว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม แต่ก็ได้เป็นการห้ามโดยเด็ดขาด หากการเลือกปฏิบัตินั้นเป็นมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคโดยทำให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมตามมาตรา 30 วรรคสี่

การใช้ชื่อสกุลเป็นมาตรการของรัฐในการจำแนกตัวบุคคลเพื่อแสดงถึงแหล่งกำเนิดว่ามาจากวงศ์ตระกูลใดอันเป็นการแสดงเผ่าพันธุ์ เทือกเถาเหล่ากอของบุคคล โดยการใช้ชื่อสกุลถือว่าเป็นเรื่องสิทธิของบุคคลที่มีอยู่อย่างเท่าเทียมกันทุกคนทั้งนี้รัฐยังคงมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองบุคคลตามกฎหมายเพื่อมิให้

การใช้ชื่อสกุลของบุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่บุคคลอื่นได้ และถือเป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนที่จะต้องไม่ให้เกิดการใช้สิทธิในการใช้ชื่อสกุลไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลอื่นเช่นกัน

ประเทศไทยได้นำระบบการใช้ชื่อสกุลมาใช้ครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยหญิงมีสามียังคงใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ ซึ่งปรากฏในพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช 2456 มาตรา 6 ที่บัญญัติว่า “หญิงได้ทำการสมรสมีสามีแล้วให้ใช้ชื่อสกุลของสามีแลคงใช้ชื่อตัวแลชื่อสกุลเดิมของตนได้” ต่อมาได้มีการแก้ไขเรื่องการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามีโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช 2484 บัญญัติไว้ในมาตรา 13 ว่า “หญิงมีสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี” และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 ยังคงถือหลักการเรื่องการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามีเช่นเดียวกันกับพระราชบัญญัติ ชื่อบุคคล พุทธศักราช 2484 โดยนำถ้อยคำเดียวกันบัญญัติไว้ในมาตรา 12 ข้อที่ต้องพิจารณามีว่า ถ้อยคำของบทบัญญัติมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคลฯ นั้น มีความหมายในลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น หรือเป็นการให้สิทธิแก่หญิงมีสามีสามารถใช้ชื่อสกุลของสามีได้ พิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้อยคำที่เป็นสาระสำคัญของมาตรา 12 คือ คำว่า “ให้ใช้” ซึ่งมีลักษณะเป็นบทบังคับโดยชัดแจ้ง โดยพิจารณา เปรียบเทียบถ้อยคำที่ใช้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติ ขนานนามสกุล ฯ แล้วเห็นได้ว่าถ้อยคำมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มาตรา 6 ใช้คำว่า “...แลคงใช้ชื่อตัวแลชื่อสกุลเดิมของตนได้” ย่อมแสดงเจตนารมณ์ชัดเจนว่า หญิงเมื่อทำการสมรสแล้วยังคงมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ เมื่อพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช 2484 และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มีการแก้ไขหลักการดังกล่าว โดยใช้ถ้อยคำเดียวกันในลักษณะเป็นบทบังคับ ย่อมแสดงว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล ฯ มีเจตนารมณ์ไม่ประสงค์ให้หญิงมีสามีมีสิทธิใช้ชื่อสกุลเดิมของตนต่อไป โดยเปลี่ยนแปลงหลักการจากเดิมที่ให้หญิงมีสามีมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ เปลี่ยนมาเป็นการบังคับให้ หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเพียงฝ่ายเดียว

เมื่อบทบัญญัติมาตรา 12 มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น อันเป็นการลดรอนสิทธิในการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามี ทำให้ชายและหญิงมีสิทธิไม่เท่าเทียมกันเกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมายด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ และ สถานะของบุคคล เนื่องจากสิทธิการใช้ชื่อสกุลนั้นเป็นสิทธิของบุคคลที่จะแสดงเผ่าพันธุ์ เทือกเถา เหล่ากอของตน และเป็นสิทธิที่ทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมกันโดยมิได้มีการแบ่งแยกกว่าเป็นสิทธิของชายหรือของหญิงอีกทั้งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากการบังคับให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลของสามีเพียงฝ่ายเดียวโดยใช้สถานะการสมรสนั้น มิได้เป็นเหตุผลในเรื่องความแตกต่างทางกายภาพ หรือภาระหน้าที่ระหว่างชายและหญิงที่มีผลมาจากความแตกต่างทางเพศ จนทำให้ต้องมีการเลือกปฏิบัติให้แตกต่างกัน จึงไม่เป็นเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกปฏิบัติให้แตกต่างกันในเรื่องเพศและสถานะของบุคคลได้

สำหรับข้ออ้างที่ว่า การเลือกปฏิบัติดังกล่าวมีเหตุผลทางสังคมที่ว่า เพื่อความเป็นเอกภาพและความสงบสุขของครอบครัวอีกทั้งสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนชาวไทยนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้ออ้างดังกล่าวรับฟังไม่ได้ เนื่องจากความเป็นเอกภาพและความสงบสุขของครอบครัวเกิดขึ้นจากความเข้าใจ การยอมรับและการให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างสามีและภรรยา ประกอบกับ

กฎหมายว่าด้วยการใช้ชื่อสกุลฉบับแรกของประเทศไทย เพิ่งตราขึ้นเมื่อปี 2456 โดยก่อนหน้านั้น ประเทศไทยไม่มีระบบการใช้ชื่อสกุล จึงไม่น่าจะเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีมาช้านาน อีกทั้งการให้หญิงมีสามีมีสิทธิใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้นั้น เป็นเพียงการส่งเสริมให้ชายและหญิงมีสิทธิอย่างเสมอภาคกันทางกฎหมายเท่านั้น

ดังนั้น ด้วยเหตุผลที่ได้พิจารณาข้างต้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสี่ยงข้างมาก จำนวน 13 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายมงคล สระฐาน นายผัน จันทรปาน นายมานิต วิทยาเต็ม นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุธี สุทธิสมบุรณ์ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช นายสุวิทย์ อีรพงษ์ นางสาวนีย์ อัครโรจน์ นายอมร รักชาติ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง เห็นว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสี่ยงข้างน้อย จำนวน 2 คน คือ นายจุมล ณ สงขลา และนายปรีชา เถลิมนิชย์ เห็นว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 ไม่มีปัญหา เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวมิได้เป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลของสามีแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการให้สิทธิแก่หญิงมีสามีสามารถใช้ชื่อสกุลของสามีโดยผลของกฎหมายได้ นอกจากนี้ กฎหมายนี้ได้ตราขึ้นโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนชาวไทยในเรื่องความเป็นปึกแผ่นและความมั่นคงของครอบครัวและสังคมอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจิระ บุญพจนสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เถลิมนิชย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายผัน จันทรปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สระฐาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมานิต วิทยาเต็ม)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เตชะชาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุธี สุทธิสมบุรณ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ อีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นางสาวนีย์ อัครโรจน์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

กฎหมายสำคัญ

ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิความเสมอภาคทางเพศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เกี่ยวด้วยสิทธิผู้หญิง

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ส่วนที่ 2

ความเสมอภาค

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกัน*

รัฐมีหน้าที่ในการขจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นหลักการสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความแตกต่างเรื่อง “เพศ” นอกจากหมายถึงความแตกต่างระหว่างชายหรือหญิงแล้ว ยังหมายถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) หรือเพศสภาพ (Gender) หรือความหลากหลายทางเพศ (Sexual Diversity) แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิดอยู่ด้วย จึงไม่ได้บัญญัติคำดังกล่าวข้างต้นไว้ในมาตรา 30 เนื่องจากคำว่า “เพศ” ได้ หมายความว่ารวมถึงคำดังกล่าวอยู่แล้ว และจะต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ

* รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 22/2550 วันจันทร์ที่ 11 มิถุนายน พุทธศักราช 2550 ครั้งที่ 37/2550 (เป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ 29 มิถุนายน พุทธศักราช 2550 และครั้งที่ 38/2550 วันเสาร์ที่ 30 มิถุนายน พุทธศักราช 2550

ส่วนที่ 4

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

ส่วนที่ 9

สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

มาตรา 52 เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

หมวดที่ 5

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว และชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

329

ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม

มาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดัง (5) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

ส่วนที่ 7 แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ

มาตรา 84 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

(7) ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ **คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี** จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตน จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้ (5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ **ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน**

330

หมวดที่ 6 รัฐสภา

ส่วนที่ 2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 97 การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(2) รายชื่อของบุคคลตาม (1) ต้องไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วนไม่ว่าของพรรคการเมืองใด **และต้องคำนึงถึงโอกาส สัดส่วนที่เหมาะสมและความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย**

ส่วนที่ 3 วุฒิสภา

มาตรา 114 ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาดำเนินการสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมจากผู้ได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรต่าง ๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพและภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาเป็นสมาชิกวุฒิสภาเท่าจำนวนที่จะพึงมีตามที่กำหนดในมาตรา 111 วรรคหนึ่ง

ในการสรรหาบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของวุฒิสภาเป็นสำคัญ และให้คำนึงถึงองค์ประกอบจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน โอกาสและความเท่าเทียมกันทางเพศ สัดส่วนของบุคคลในแต่ละภาคตามวรรคหนึ่งที่ใกล้เคียงกันรวมทั้งการให้โอกาสกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคมด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ส่วนที่ 7 การตราพระราชบัญญัติ

มาตรา 152 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ หากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้น มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดทั้งนี้ โดยมีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พ.ศ. 2550

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2550

เป็นปีที่ 62 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ

ว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. 2550”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย
จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ
ของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ
ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยา
โดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัย
และอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์” หมายความว่า ค่าทดแทนความเสียหายเบื้องต้นสำหรับเงินหรือทรัพย์สินใด ๆ ที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสูญเสียไป โดยผลของการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และให้หมายความรวมถึงรายได้ที่สูญเสียไป ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็น

“นักจิตวิทยา” หมายความว่า นักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“นักสังคมสงเคราะห์” หมายความว่า นักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้หมายความรวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้เป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในท้องที่ใดไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา 5 ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครอง และไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

มาตรา 6 การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งตามมาตรา 5 แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเคสสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้งรวมทั้งให้มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดี ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 7 ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 หรือมิได้มีการร้องทุกข์ ตามมาตรา 6 ภายในสามเดือนนับแต่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 8 เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความตามมาตรา 7 แล้วให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอคัดฟ้องต่อศาลได้คราวละไม่เกินหกวัน แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามคราวโดยให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีการกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วย ในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานสอบสวน ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 9 เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา 5 หรือมีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในคดีตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 10 ในการดำเนินการตามมาตรา 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการ

ตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้น ตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัว หรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายในสี่สิบแปด ชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หากศาลเห็นชอบกับคำสั่ง กำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว ให้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ มีผลต่อไป

ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไข เพิ่มเติมก็ได้

ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลตามมาตรา ๓ สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่ง เป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ภายในสามสิบวันนับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่ง ของศาลเป็นที่สุด

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑ ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการ หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา ๑๐ หรือออกคำสั่งใด ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรง ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอน คำสั่งกำหนดมาตรการ หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน หกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดตามมาตรา ๔ ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิด ชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษ ผู้กระทำความผิดก็ได้

ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา ๔ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นาวิธีการตามวรรคหนึ่งเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติ ตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัว ประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ

การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ได้ หากผู้ต้องหา หรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา หรือรัฐมนตรีประกาศกำหนดแล้วแต่กรณี

มาตรา 13 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดให้มีระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 โดยกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 14 วิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน หากพระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 15 ไม่ว่าการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใดให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย

- (1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- (2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ
- (3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ครอบครัวนั้นต้องรับพิชชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์
- (4) มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

มาตรา 16 เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครองญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันก็ได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่มีการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญายอมความขึ้น หรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญายอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลก็ได้

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น

มาตรา 17 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำรายงานประจำปีแสดงจำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ

เพื่อบรรเทาทุกข์ และจำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาล และจำนวนการยอมความ และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อทราบปีละครั้ง

มาตรา 18 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและระเบียบ เพื่อบังคับการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

◆◆◆◆◆◆◆◆

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19)

พ.ศ. 2550

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2550

เป็นปีที่ 62 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ

ว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2550”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 276 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2525 และมาตรา 277 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2530 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 276 ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

การกระทำชำเราตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำโดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใด

กระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิงหรือกระทำกับชายในลักษณะเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำความผิดระหว่างคู่สมรสและคู่สมรสนั้นยังประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไข เพื่อคุมความประพฤติแทนการลงโทษก็ได้ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาต่อไป และประสงค์จะหย่า ให้คู่สมรสฝ่ายนั้นแจ้งให้ศาลทราบ และให้ศาลแจ้งพนักงานอัยการให้ดำเนินการฟ้องหย่าให้

มาตรา 277 ผู้ใดกระทำความผิดที่เรากล่าวไว้ยังไม่เกินสิบห้าปีซึ่งมิใช่ภริยาหรือสามีของตน โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

การกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำความผิดแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นสี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสามได้กระทำโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกัน อันมีลักษณะเป็นการโทรมเด็กหญิงหรือกระทำกับเด็กชายในลักษณะเดียวกันและเด็กนั้นไม่ยินยอม หรือได้กระทำโดยมีอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด หรือโดยใช้อาวุธ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำความผิดโดยบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปีกระทำต่อเด็กซึ่งมีอายุกว่าสิบสามปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปีโดยเด็กนั้นยินยอม และภายหลังศาลอนุญาตให้ทั้งสองฝ่ายสมรสกัน ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ ถ้าศาลอนุญาตให้สมรสในระหว่างที่ผู้กระทำผิดกำลังรับโทษในความผิดนั้นอยู่ ให้ศาลปล่อยผู้กระทำความผิดนั้นไป”

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 286 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2525 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 286 ผู้ใดอายุกว่าสิบหกปีดำรงชีพอยู่แม้เพียงบางส่วนจากรายได้ของผู้ซึ่งค่าประเวณีต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นสี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาทหรือจำคุกตลอดชีวิต

ผู้ใดไม่มีปัจจัยอย่างอื่นอันปรากฏสำหรับดำรงชีพ หรือไม่มีปัจจัยอันพอเพียงสำหรับดำรงชีพและมีพฤติการณ์ อย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ ให้ถือว่าผู้นั้นดำรงชีพอยู่จากรายได้ของผู้ซึ่งค่าประเวณีเว้นแต่จะพิสูจน์ให้เห็นที่พอใจได้ว่ามิได้เป็นเช่นนั้น

- (1) อยู่ร่วมกับผู้ซึ่งค่าประเวณี หรือสมาคมกับผู้ซึ่งค่าประเวณีคนเดียวหรือหลายคนเป็นอาจิน
- (2) กินอยู่หลับนอน หรือรับเงิน หรือประโยชน์อย่างอื่น โดยผู้ซึ่งค่าประเวณีเป็นผู้จัดให้
- (3) เข้าแทรกแซงเพื่อช่วยผู้ซึ่งค่าประเวณีในการทะเลาะวิวาทกับผู้ซึ่งค่าประเวณีนั้น

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้รับค่าเลี้ยงดูจากผู้ซึ่งค่าประเวณีซึ่งพึงให้ค่าเลี้ยงดูนั้น ตามกฎหมายหรือตามธรรมเนียม”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับความคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่บทบัญญัติมาตรา 276 มาตรา 277 และมาตรา 286 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นบทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ สมควรแก้ไขบทบัญญัติ ดังกล่าวให้สอดคล้องกับหลักการมีสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง และหลักการห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศที่เคยได้รับความคุ้มครองตามประเพณีการปกครอง ประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 20)
พ.ศ. 2550

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2550
เป็นปีที่ 62 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
ว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา
(ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2550”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 277 ทวิ และมาตรา 277 ตรี แห่งประมวลกฎหมายอาญา
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2530
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 277 ทวิ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 277 วรรคหนึ่ง
หรือวรรคสาม เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(1) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่สามหมื่นบาท
ถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

(2) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา 277 ตี ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 วรรคสาม หรือมาตรา 277 วรรคสี่ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

- (1) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต
- (2) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 276 และมาตรา 277 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ทำให้การอ้างถึงบทบัญญัติดังกล่าวในมาตรา 277 ทวิ และมาตรา 277 ตี เปลี่ยนแปลงไป กรณีจึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงการอ้างถึงบทบัญญัติดังกล่าวในมาตรา 277 ทวิ และมาตรา 277 ตี ให้สอดคล้องกัน จึงมีความจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21)
พ.ศ. 2551

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2551
เป็นปีที่ 63 ในรัชกาลปัจจุบัน

343

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
ว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา
(ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 41 แห่งประมวลกฎหมายอาญาและให้ใช้ความ
ต่อไปนี้แทน

“ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีนั้น มิให้ถือเป็นความผิดที่จะนำมา
พิจารณากักกันตามมาตรานี้”

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 46 ถ้าความปรากฏแก่ศาลตามข้อเสนอของพนักงานอัยการว่าผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิด
ภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือจะกระทำการใดให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดลอม
หรือทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในการพิจารณาคดี

ความผิดใด ไม่ว่าศาลจะลงโทษผู้ถูกฟ้องหรือไม่ก็ตาม เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องน่าจะก่อเหตุร้าย ให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือจะกระทำความผิดให้เกิดความเสียหายแก่ สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ให้ศาล มีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินกว่าห้าหมื่นบาทว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้าย หรือจะไม่กระทำความผิดดังกล่าวแล้วตลอดเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันด้วย หรือไม่ก็ได้

ถ้าผู้นั้นไม่ยอมทำทัณฑ์บนหรือหาประกันไม่ได้ ให้ศาลมีอำนาจสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บน หรือหาประกันได้ แต่ไม่ให้กักขังเกินกว่าหกเดือน หรือจะสั่งห้ามผู้นั้นเข้าในเขตที่กำหนดตามมาตรา 45 ก็ได้ การกระทำของผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีมิให้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติตามมาตรา 5

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการ คัดกรองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

มาตรา 6 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และให้ใช้ ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 74 เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้น ให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ระวังเด็กนั้นไม่ให้ ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควร จะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัย อยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าว มาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็ก ให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณี เช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้น

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนด ดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ให้บุคคล

หรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่ และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควรหรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้ หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรม เด็กตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี”

มาตรา 7 ให้ยกเลิกความในมาตรา 75 และมาตรา 76 แห่งประมวลกฎหมายอาญาและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 75 ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่เกี่ยวพันกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษา ลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตาม

มาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับ ความผิดลงกึ่งหนึ่ง

มาตรา 76 ผู้ใดอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้”

มาตรา 8 ให้ยกเลิกความในมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 94 ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ และความผิดซึ่งผู้กระทำได้ กระทำในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีนั้น ไม่ว่าจะได้กระทำในครั้งก่อนหรือครั้งหลัง ไม่ถือว่าเป็นความผิด เพื่อการเพิ่มโทษตามความในหมวดนี้”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันการกำหนดเกณฑ์อายุ ของเด็กในกรณีที่เด็กกระทำความผิดทางอาญายังไม่เหมาะสม และยังไม่สอดคล้องกับเกณฑ์อายุของเด็ก ที่กำหนดในกฎหมาย หลายฉบับของไทย และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ของสหประชาชาติ ที่ประเทศไทย เข้าเป็นภาคี โดยการศึกษาทางการแพทย์แสดงให้เห็นว่า เด็กที่มีอายุระหว่างเจ็ดปีถึงสิบสองปี มีพัฒนาการ ด้านความคิดสติปัญญาและจริยธรรมยังไม่สมบูรณ์ ขาดความรู้ลึกซึ้งผิดชอบชั่วดี และไม่สามารถคาดการณ์ ผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้ ประกอบกับได้มีการศึกษา สถิติในการกระทำความผิดของเด็ก ช่วงวัยต่าง ๆ ปรากฏว่า เด็กที่มีอายุระหว่างเจ็ดปีถึงสิบสองปีมีสถิติการกระทำความผิดน้อย หรือไม่มีเลย นอกจากนี้กฎหมายของไทยหลายฉบับกำหนดเกณฑ์อายุเด็กไว้ที่อายุสิบห้าปี เช่น มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติ บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526 กำหนดให้ผู้มีสัญชาติไทยต้องทำบัตรประจำตัว ประชาชนเมื่อมีอายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์ มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

กำหนดห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเป็นลูกจ้าง และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก แสดงให้เห็นว่าเด็กอายุสิบห้าปี กฎหมายยอมรับว่าเริ่มก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่มีความสามารถรับผิดชอบได้ ประกอบกับเด็กช่วงอายุดังกล่าวยังอยู่ในวัยเรียน สมควรได้รับโอกาสเพื่อบำบัดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากกว่าจะมารับโทษทางอาญา ในขณะที่ยกกันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ของสหประชาชาติ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ก็ได้กำหนดเกณฑ์อายุเด็กไว้ที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเพื่อกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กในกรณีที่เด็กกระทำความผิดอาญาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกฎหมายของไทยและอนุสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรง ในครอบครัว แทนการลงโทษและเงื่อนไขการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง พ.ศ. 2550

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เห็นควรออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แทนการลงโทษและเงื่อนไขการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องเพื่อให้การดำเนินการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามบทบัญญัติดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

347

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แทนการลงโทษและเงื่อนไขการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้อง พ.ศ. 2550”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดว่าจะใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองความปลอดภัยผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวหรือทำตนเป็นตัวอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน แทนการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้โดยให้พิจารณาถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิด พฤติการณ์แห่งคดี อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของผู้กระทำความผิด ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ประกอบดุลพินิจที่จะใช้วิธีการดังกล่าวให้เหมาะสมกับ ผู้กระทำความผิดแต่ละราย และเหมาะสมกับพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง โดยมุ่งถึงความสงบสุข และการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ และศาลอาจสอบถามหรือรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบดุลพินิจด้วยก็ได้

ข้อ 4 วิธีการฟื้นฟูและบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

(1) ให้ฟื้นฟูโดยการอบรมผู้กระทำความผิด ด้วยการว่ากล่าวตักเตือนหรือให้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมทางศีลธรรมหรือฝึกวินัยหรือโครงการอื่น เป็นระยะเวลาและในสถานที่ที่เหมาะสมตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ทั้งนี้เป็นเวลาไม่เกิน 7 วัน

(2) ให้เข้ารับการฟื้นฟูบำบัดรักษาเกี่ยวกับอาการติดยาเสพติดให้โทษ ในสถานพยาบาล สถานที่ของราชการ หรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร จนกว่าจะครบขั้นตอนการบำบัด แต่ทั้งนี้เป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟู บำบัดรักษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นโดยคำนึงถึงอายุ เพศ ประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิดที่เกิดจากการติดยาเสพติดให้โทษตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย และอาจจะให้ผู้กระทำความผิดอยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติด้วยก็ได้

(3) ให้ส่งตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ไปบำบัดรักษายังโรงพยาบาล สถานที่ของราชการหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควรหรือมอบให้แก่ผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่ศาลจะเห็นสมควรจนกว่าผู้นั้นจะหายหรือตามระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น

(4) ให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาหรือของมึนเมาอย่างอื่น ในสถานพยาบาล สถานที่ของราชการหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร จนกว่าจะหายจากการติดยาหรือของมึนเมาอย่างอื่น แต่ทั้งนี้เป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ถูกส่งตัวเข้ารับการบำบัดรักษาเว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น

ข้อ 5 วิธีการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษนั้น ให้ศาลกำหนดให้ผู้กระทำความผิดไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควร ทุก 3 เดือนต่อครั้งเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี หรือระยะเวลาที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 1 ปี เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ตักเตือนในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ โดยอาจจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้ด้วยก็ได้

(1) ห้ามมิให้ผู้กระทำความผิดเข้าไปในสถานที่อันจูงใจให้ประพฤติชั่วหรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้ประพฤติชั่ว

(2) ให้ฝึกหัดหรือประกอบอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดอีก

(4) ห้ามเล่นการพนันหรือห้ามดื่มสุราหรือเสพลิงเสพติดทุกชนิดและอาจให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาหรือเสพลิงเสพติดหรือความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ถูกส่งตัวเข้ารับการบำบัดรักษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น

(5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เพื่อแก้ไขฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสดำเนินการทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดดังกล่าวนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการคุมประพฤติได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใด หรือกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมที่ยังไม่ได้กำหนดอีกก็ได้

ข้อ 6 วิธีการให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แทนการลงโทษนั้นให้ศาลกำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้น สำหรับเงินหรือทรัพย์สินใด ๆ ที่ผู้เสียหายได้สูญเสียไป เพราะผลของการกระทำความผิดนั้น ตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด โดยเฉพาะค่าเสียหายดังต่อไปนี้ ให้กำหนดดังนี้

(1) สำหรับรายได้ที่สูญเสียไป ให้ชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นในวงเงินที่สูญเสียไป แต่ทั้งนี้ไม่เกินวงเงิน 50,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

(2) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ให้ชดใช้เบื้องต้นเท่าที่ผู้เสียหายได้ใช้จ่ายไปจริง แต่ทั้งนี้ไม่เกินวงเงิน 50,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

(3) ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ ให้ชดใช้เบื้องต้นเท่าที่ผู้เสียหายได้ใช้จ่ายไปจริง แต่ทั้งนี้ไม่เกินเดือนละ 4,000 บาท เป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

(4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็น ให้ชดใช้เบื้องต้นตามที่จำเป็น ตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดแต่ทั้งนี้ไม่เกินวงเงิน 50,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

ข้อ 7 การให้ทำงานบริการสาธารณะแทนการลงโทษนั้น ให้ศาลกำหนดประเภทของการทำงาน บริการสาธารณะประโยชน์ สถานที่ และระยะเวลาตามที่ศาลและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ไม่ควรกำหนดให้เกินวันละสามชั่วโมง และไม่เกินเจ็ดวัน โดยให้พิจารณาด้วยว่าการทำงานนั้น ต้องไม่ก่อความเสียหายแก่สังคมหรือบุคคลอื่นและไม่ก่อให้เกิดภาระเกินสมควรทั้งให้พิจารณาจากวิถีชีวิต การดำรงชีพ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและพิจารณาจากลักษณะหรือประเภทและความเหมาะสมของงาน รวมทั้งระยะทางและความสะดวกในการเดินทางไปทำงานด้วย

ข้อ 8 การให้ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษ เมื่อศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดี ยังไม่สมควรลงโทษผู้กระทำความผิด แต่การกระทำของผู้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ศาลมีอำนาจที่จะสั่งห้ามมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือให้ละเว้นการกระทำดังกล่าวหรือมีคำสั่งอื่นใดในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่ผู้เสียหาย อาจได้รับต่อไปเนื่องจากการกระทำของผู้กระทำความผิด ตามที่ศาลเห็นสมควรได้ โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกก็ได้ตามแต่ศาลจะเห็นสมควร ภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

ข้อ 9 การทำทัณฑ์บนแทนการลงโทษ เมื่อศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรลงโทษผู้กระทำความผิด แต่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กระทำความผิดอาจจะก่อเหตุร้าย ให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลในครอบครัวขึ้นอีก ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้นั้นทำทัณฑ์บนไว้โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินห้าพันบาทว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายดังกล่าวอีกตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ถ้าผู้ทำทัณฑ์บนกระทำความผิดทัณฑ์บน ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นชำระเงินไม่เกินจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในทัณฑ์บน ถ้าผู้นั้นไม่ชำระให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 และมาตรา 30 มาใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ทำผิดทัณฑ์บนเป็นเด็กหรือเยาวชนให้นำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 107 มาใช้บังคับ

ข้อ 10 ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ให้ศาลจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามข้อ 4 ถึงข้อ 9 ข้อเดียวหรือหลายข้อ มาเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องในความผิดดังกล่าวได้ หากจำเลยฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ในข้อนี้หรือข้ออื่น ๆ ข้อใดข้อหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2550

สนธิ ตระกูลพรายงาม

อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

ระเบียบศาลอาญานบุรี

ว่าด้วยแนวปฏิบัติคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พ.ศ. 2552

โดยที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 ด้วยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว แต่มาตรา 8 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดให้การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ก็ให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีอัตราโทษสูงกว่าซึ่งหมายรวมถึงศาลอาญานบุรีด้วย ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรีจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลอาญานบุรี ว่าด้วยแนวปฏิบัติคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3. ในระเบียบนี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี

“รองอธิบดี” หมายความว่า รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการและลูกจ้างในศาลอาญานบุรี

“ศาล” หมายความว่า ศาลอาญานบุรี

“ผู้พิพากษา” หมายความว่า ผู้พิพากษาในศาลอาญานบุรี

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

หมวด 1

ลักษณะคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ข้อ 4. คดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลนี้ คือ

(1) คดีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552 และเป็นกรรมเดียวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญานบุรี และ

(2) ผู้กระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวและผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามข้อ (1) เป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ

ข้อ 5. เมื่อมีการยื่นคำร้องขอฝากขัง หรือคำฟ้องคดีความผิดต่อชีวิต ร่างกาย เพศ หรือเสรีภาพ หากเป็นคดีตาม ข้อ 4 ให้เจ้าหน้าที่งานรับฟ้องลงสารบบแยกประเภทคดีต่างจากคดีทั่วไป โดยให้กำหนดรหัสสำนวนคำฟ้องชื่อย่อว่า “อ. คร. /.....” สำหรับสำนวนฝากขัง ชื่อย่อว่า “ผ. คร. /.....”

ข้อ 6. ในกรณีมีปัญหาหรือข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ให้อธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด เมื่อได้วินิจฉัยแล้วให้ถือปฏิบัติ

หมวด 2

การตรวจคำร้องขอฝากขัง

ข้อ 7. ให้ผู้พิพากษาตรวจคำร้องขอฝากขังว่าผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวและผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันตามคำนิยาม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวฯ ข้อกล่าวหาเป็นกรรมเดียวกับความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวฯ หรือไม่ และพนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ หรือไม่ ถ้ายังไม่ได้แจ้งก็ให้แนะนำพนักงานสอบสวนปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อ 8. ในกรณีมีการร้องขอปล่อยชั่วคราวไม่ว่าในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาของศาล เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวก็ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามข้อ 13 เป็นเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวตามระเบียบศาลอาญานบุรี ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว และการกำกับให้ปฏิบัติตามสัญญาประกัน เว้นแต่มีการออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการบรรเทาทุกข์แล้ว

หมวด 3

การออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราว

ข้อ 9. ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีได้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 10 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ออกคำสั่งยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมหลักฐานการออกคำสั่งรายงานประมวลข้อเท็จจริง หรือหลักฐานอื่น ๆ เสนอศาลพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 10 วรรคสอง ตามแบบคำร้อง อ.คร. 1 ทำระเบียบ

เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วหากพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นและสมควรในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือเพื่อการบรรเทาทุกข์ก็มิคำสั่งให้ความเห็นชอบหรือศาลจะเรียกผู้ร้องหรือผู้ออกคำสั่งมาสอบถาม เพิ่มเติมก่อนมีคำสั่งแล้วแต่เห็นสมควรก็ได้

ในกรณีศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งดังกล่าวทั้งหมดก็ให้สั่งเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์นั้นเสีย แต่ถ้าเห็นชอบด้วยบางส่วนก็ให้มีคำสั่งเพิกถอนบางส่วนแล้วแจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องทราบ

ข้อ 10. เมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบกับคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์แล้ว ภายหลังปรากฏจากรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปรากฏต่อศาลเองว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เป็นเงื่อนไขในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราว หรือวิธีการบรรเทาทุกข์ได้เปลี่ยนแปลงไป ให้ทำการไต่สวนและมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ข้อ 11. ในกรณีผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการบรรเทาทุกข์เพื่อให้ศาลทบทวนคำสั่งให้ศาลตรวจดูเสียก่อนว่าได้ยื่นคำร้องคัดค้านภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับทราบคำสั่งหรือไม่ แล้วสั่งให้ส่งสำเนาคำร้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ออกคำสั่งทราบพร้อมกำหนดวันนัดไต่สวน

เมื่อศาลทำการไต่สวนแล้วให้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาแล้วแต่กรณี

ข้อ 12. ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาและพนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานอัยการหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะยื่นคำร้องต่อศาลออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวเป็นการชั่วคราวก็ได้ ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ ตามแบบคำร้อง อ.คร. 2 ทำระเบียบ

เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้รีบทำการไต่สวนและมีคำสั่ง การรับฟังพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนคุ้มครองชั่วคราว ให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงว่ามีเหตุน่าเชื่อว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว อาจก่อเหตุ

กระทำความรุนแรงแก่บุคคลในครอบครัวซ้ำอีก หรือมีเหตุอื่น ๆ จำเป็นต้องกำหนดมาตรการคุ้มครองหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัว ในการนี้ ศาลอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัว หรือรายงานประมวลข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานคุมประพฤติประกอบด้วยก็ได้

วิธีการไต่สวนและการออกคำสั่งให้ใช้แบบ อ.คร. 3 ถึง อ.คร. 4 ทำระเบียบ

ข้อ 13. ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราว หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาอาการป่วยทางกายและหรือทางจิตจากแพทย์

(2) ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะ

(3) ห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้บุคคลใดในครอบครัวภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควร

(4) กำหนดวิธีการดูแลบุตรของคู่กรณี

(5) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

การห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลในครอบครัว ให้ศาลใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมเกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องอยู่อาศัยความสามารถในการหาที่อยู่อาศัยของผู้กระทำผิดและผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงบุตรรายได้ ตลอดจนผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ของครอบครัวด้วย

เมื่อศาลออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เจ้าหน้าที่แจ้งคำสั่งศาลให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานคุมประพฤติสอดส่องดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งศาล โดยให้รายงานศาล ถึงผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร หรือที่ศาลกำหนดแล้วแต่กรณี การแจ้งคำสั่งหรือรายงานให้ใช้แบบหนังสือ อ.คร. 5 ทำระเบียบ

ข้อ 14. เมื่อศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราว หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามข้อ 12. แล้ว หากความปรากฏต่อศาลเอง หรือปรากฏจากรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานคุมประพฤติ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือผู้มีส่วนได้เสียว่าเหตุการณ์หรือพฤติการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลเรียกคู่กรณีมาสอบถาม หากเห็นสมควรมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้ตามมาตรา 11 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ แบบรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ใช้แบบ อ.คร. 5 ทำระเบียบ

หมวด 4

การสั่งให้ประมวลข้อเท็จจริง

ข้อ 15. ในวันประทับฟ้องหรืออย่างช้าในวันสอบคำให้การจำเลยและตรวจหลักฐานให้ศาลสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดี อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของจำเลย และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวง เกี่ยวกับการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุของการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หากมีเหตุจำเป็นและสมควรศาลจะมีคำสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานคุมประพฤติจัดให้จำเลยเข้ารับการตรวจสุขภาพกายและหรือจิตก็ได้ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาล

การแจ้งคำสั่งศาลตามวรรคหนึ่งกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ใช้หนังสือตามแบบ อ.คร. 6 ทำระเบียบ ส่วนกรณีพนักงานคุมประพฤติให้ใช้แบบ คร.คป. 1 ทำระเบียบ

หมวด 5

การไกล่เกลี่ยประนีประนอม

ข้อ 16. เมื่อได้รับรายงานการประมวลข้อเท็จจริงจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานคุมประพฤติแล้ว ก่อนเริ่มพิจารณาคดีหรือสืบพยาน ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยสันติวิธีแต่งตั้งผู้พิพากษาหรือผู้ประนีประนอมทำการไกล่เกลี่ยให้จำเลยและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ประนีประนอมกันตาม มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ

วิธีการไกล่เกลี่ย การทำสัญญายอมความให้เป็นไปตามระเบียบศาลอาญาธนบุรี ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552

หมวด 6

การปฏิบัติตามสัญญายอมความและถอนฟ้อง

ข้อ 17. กรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและจำเลยยอมความกันไม่ว่าจะเป็นผลจากการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมหรือไม่ เมื่อคู่ความได้ทำสัญญายอมความ หากศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความปฏิบัติตามสัญญายอมความแล้วแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานคุมประพฤติคอยสอดส่องดูแลให้คู่ความปฏิบัติตามสัญญา

ยอมความแล้วรายงานศาลตามระยะเวลาที่เห็นสมควร หรือตามที่ศาลกำหนดแล้วแต่กรณี ในระหว่างที่จำเลยปฏิบัติตามสัญญายอมความศาลจะมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีชั่วคราวก็ได้

เมื่อมีการปฏิบัติตามสัญญายอมความครบถ้วนแล้วให้ศาลพิพากษาไปตามรูปคดี แต่ถ้าจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขสัญญายอมความ หรือมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปจนไม่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามสัญญายอมความก็ให้ศาลมีคำสั่งให้ยุติหรือยกเลิกสัญญายอมความแล้วพิจารณาคดีต่อไป

ข้อ 18. เมื่อมีการถอนฟ้องคดีความรุนแรงในครอบครัวกรณีผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องได้ต่อเมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามสัญญายอมความแล้ว

หมวด 7

การพิจารณาพิพากษาคดี

ข้อ 19. การพิจารณาพิพากษาคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอันเป็นกรรมเดียวกับความผิดอื่นที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญานบุรีให้ศาลใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวมิให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงซ้ำอีก ความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ

การพิจารณาพิพากษาคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่น แล้วแต่กรณี

ข้อ 20. คดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าจำเลยจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธและไม่ว่าคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใด ก็ให้ศาลสั่งให้ไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่ความได้ยอมความกันตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ

ในการพิพากษานอกจากฟังข้อเท็จจริงในคดีแล้วให้ศาลฟังข้อเท็จจริงจากรายงานประมวลข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานคุมประพฤติ และผลการไกล่เกลี่ยตามสัญญายอม (ถ้ามี) ประกอบดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขหรือลงโทษ

ข้อ 21. การพิจารณาพิพากษาคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหากคดีอยู่ในวิสัยที่จะรอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ก็ให้ศาลกำหนดเงื่อนไขตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อต่อไปนี้

(1) กำหนดเงื่อนไขให้จำเลยเข้ารับการฟื้นฟู หรือบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางกายหรือจิตที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว

(2) ให้จ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ตามสมควรแก่ฐานะ เช่น ค่าเช่าที่พักอาศัยชั่วคราว ค่ากินอยู่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

(3) ให้ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เช่น ห้ามเข้าไปในที่พำนักรักษา หรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ห้ามเสพยาหรือสิ่งมีพิษ เป็นต้น

(4) ให้ทำทัณฑ์บนหรือเรียกประกันทัณฑ์บนตามสมควรแก่ฐานะ

(5) กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติตามที่เห็นสมควร เช่น ให้งานส่วนตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ หรือทำงานบริการสาธารณะตามระยะเวลาที่เห็นสมควร

(6) กำหนดเงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

ข้อ 22. เมื่อศาลมีคำสั่งตามข้อ 19 ให้ศาลแจ้งคำพิพากษาหรือคำสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานคุมประพฤติ คอยสอดส่องดูแลให้จำเลยหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลแล้วรายงานศาลตามระยะเวลาที่เห็นสมควร หรือตามที่ศาลกำหนดแล้วแต่กรณี กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ใช้แบบหนังสือ อ.คร. 7 ท้ายระเบียบ ส่วนกรณีพนักงานคุมประพฤติให้ใช้แบบ คร.คป. 2 ท้ายระเบียบ

ในกรณีศาลมีคำสั่งให้ทำทัณฑ์บนให้ใช้แบบสัญญา อ.คร. 8 ท้ายระเบียบ

หมวด 8

การปกปิดข้อมูลคดี

ข้อ 23. ห้ามมิให้พิมพ์โฆษณา เผยแพร่ภาพ เรื่องราว หรือข้อมูล เกี่ยวกับคดีความรุนแรงในครอบครัวต่อสาธารณชนตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ

การคัดถ่ายคำฟ้อง คำให้การ บันทึกถ้อยคำพยาน คำพิพากษา หรือเอกสารอื่นใด คดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลมีคำสั่งอนุญาตเฉพาะแต่บุคคลที่มีฐานะเป็นโจทก์ จำเลยและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น

ข้อ 24. ให้ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลอาญานบุรีกำกับดูแลการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552

(นายรัชรินทร์ ปัสเจกวิญญูสกุล)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี

ระเบียบศาลอาญานบุรี

ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552

โดยที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 ด้วยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ความประนีประนอมกัน ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ แต่ตามระเบียบศาลอาญานบุรีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเชิงสมานฉันท์ พ.ศ. 2551 ที่ใช้อยู่มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเป็นหลัก ไม่สอดคล้องกับคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น เพื่อให้การไกล่เกลี่ยและการพิจารณาคดีของศาลเป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม มุ่งคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรีจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ ระเบียบศาลอาญานบุรีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552 ”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3. ในระเบียบนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลอาญานบุรี

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี

“รองอธิบดี” หมายความว่า รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานบุรี

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการและลูกจ้างซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลอาญานบุรี

“ผู้ประนีประนอม” หมายความว่า ผู้พิพากษา หรือผู้ประนีประนอมในการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประจำศาลอาญานบุรีซึ่งอธิบดีมีคำสั่งแต่งตั้ง หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ตามระเบียบศาลอาญานบุรีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเชิงสมานฉันท์ พ.ศ.2551 หรือผู้ประนีประนอมของศาลอาญานบุรีตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2544

ข้อ 4. ความข้อใดที่ระเบียบนี้มิได้กำหนดไว้ให้ปฏิบัติตามระเบียบศาลอาญานบุรีว่าด้วยการไกล่เกลี่ย
เชิงสมานฉันท์ พ.ศ. 2551 และระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
พ.ศ. 2544

หมวด 1

ศูนย์ไกล่เกลี่ยและผู้ประนีประนอม

ข้อ 5. ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยตามระเบียบศาลอาญานบุรีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเชิงสมานฉันท์ พ.ศ. 2551
ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามระเบียบนี้ โดยให้เจ้าหน้าที่
ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประนีประนอมคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- (2) ติดต่อประสานงานไปยังผู้ประนีประนอม คู่ความ บุคคลภายนอก ตลอดจนหน่วยงานหรือ
องค์กร เพื่อขอความร่วมมือ ช่วยเหลือ ในการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
- (3) จัดเตรียมเอกสาร สำนวนความต่าง ๆ จัดบันทึกข้อความการไกล่เกลี่ยตลอดจนจัดทำบัญชี
นัดความไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- (4) อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประนีประนอมในการปฏิบัติหน้าที่
- (5) เก็บรวบรวมข้อมูล สถิติคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเสนอรายงานต่อ
อธิบดีหรือรองอธิบดีซึ่งได้รับมอบหมายเป็นรายเดือน
- (6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่นตามที่อธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายมีคำสั่ง

ข้อ 6. ให้อธิบดีแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลอาญานบุรีเป็นคณะไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย
ความรุนแรงในครอบครัว จัดให้มีผู้ประนีประนอมคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
ประจำศาลอาญานบุรี

ข้อ 7. การคัดเลือกเพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อผู้ประนีประนอมตามข้อ 6. วรரசสอง ให้อธิบดีแต่งตั้งคณะ
กรรมการคัดเลือกไม่น้อยกว่า 5 คน หรือตามจำนวนที่อธิบดีเห็นสมควรเป็นผู้คัดเลือก

ให้คณะกรรมการคัดเลือกเป็นผู้พิจารณาถ้อยแถลงและเสนอรายชื่อบุคคลสมควร เพื่อเข้ารับ
การอบรมเป็นผู้ประนีประนอมคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้อธิบดีมีคำสั่งแต่งตั้ง
วิธีการรับสมัคร การคัดเลือก การประกาศผลการคัดเลือกผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามประกาศ
ของศาลอาญานบุรี

เมื่ออธิบดีมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลใดเป็นผู้ประนีประนอมแล้ว ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยจัดทำบัญชีรายชื่อ
ผู้ประนีประนอมคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประจำศาล

ข้อ 8. บุคคลที่จะสมัครรับคัดเลือกให้เป็นผู้ประนีประนอมคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอย่างน้อยต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และมีทักษะในการพูดคุยเจรจาต่อรอง และต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (2) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (3) ไม่เคยถูกลงโทษให้พักราชการ หรือให้ออกจากราชการไว้ก่อน หรือถูกลงโทษ ไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ
- (4) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดกระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- (5) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง หรือมีสภาพทางกายหรือจิตใจไม่เหมาะสม
- (6) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีบุคลิกภาพ ความประพฤติและทัศนคติที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่

(7) ต้องมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ข้อ 9. ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ประนีประนอมคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประจำศาลให้มีวาระคราวละ 2 ปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง เมื่อครบวาระแล้วให้คงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมใหม่

ก่อนครบวาระ หรือพ้นจากผู้ประนีประนอมสามารถสมัครเป็นผู้ประนีประนอมในวาระต่อไปได้ การถอดถอนผู้ประนีประนอมให้อยู่ในอำนาจของอธิบดีตามที่เห็นสมควรภายใต้ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ. 2544

ข้อ 10. ผู้ประนีประนอมปฏิบัติงานตามระเบียบนี้พ้นจากหน้าที่เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลต้องห้ามตาม ข้อ 8. (1) – (5)
- (4) ขาดการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อ 11. การมอบหมายให้ผู้ประนีประนอมรับผิดชอบสำนวนคดีใด ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยเสนอให้อธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายมีคำสั่งแต่งตั้ง

เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย อธิบดีอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดา มารดา ผู้ปกครองญาติของคู่ความ นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่เห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ได้

ข้อ 12. ผู้พิพากษาที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หากการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จทั้งหมด หรือแต่บางส่วนก็ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจนแล้วเสร็จ แต่ถ้าการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จให้คืนสำนวนแก่อธิบดีเพื่อมอบหมายให้ผู้พิพากษาพิจารณาต่อไป

หมวด 2

วิธีการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครอง ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ข้อ 13. เมื่อมีการยื่นคำฟ้องคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวให้งานรับฟ้อง นัดคู่ความไกล่เกลี่ยโดยกำหนดวันนัดไม่เกิน 45 วัน นับแต่วันรับฟ้องและให้นัดพร้อมเพื่อสอบคำให้การจำเลย หลังจากศาลสอบคำให้การจำเลยเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งส่งสำนวนคดีเข้าสู่ศูนย์ไกล่เกลี่ยทันที โดยไม่ต้องกำหนดวันนัดพิจารณาสืบพยานจนกว่าเสร็จสิ้นการไกล่เกลี่ย โดยใช้แบบพิมพ์รายงานหมายเลข 1 ท้ายระเบียบนี้

ในระหว่างพิจารณาคดีใดหากปรากฏข้อเท็จจริง หรือมีข้อสงสัยว่าคดีมีลักษณะเข้าข่ายคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามข้อ 4 แห่งระเบียบศาลอาญานบุรีว่าด้วยแนวปฏิบัติคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2552 หรือไม่ ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนแจ้งงานหน้าบัลลังก์เสนอสำนวนให้อธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายวินิจฉัย หากอธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายเห็นว่าคดีใดเป็นคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ให้งานหน้าบัลลังก์ประสานกับศูนย์ไกล่เกลี่ยเพื่อกำหนดวันนัดไกล่เกลี่ย

ข้อ 14. ให้งานเก็บสำนวนก่อนมีคำพิพากษาคัดแยกคดีไกล่เกลี่ยให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยเตรียมความพร้อมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 1 เดือน ก่อนถึงวันนัดให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยทำสำนวนไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแยกต่างหากจากสำนวนคดีอาญาและออกหมายเลขคำคดีไกล่เกลี่ย รวมทั้งลงสารบบแล้วเสนออธิบดีเพื่อแต่งตั้งผู้ประนีประนอมก่อนถึงวันนัด 7 วัน ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยจัดทำบัญชีนัดความคดีไกล่เกลี่ยปิดประกาศหน้าศาลเพื่อให้คู่ความตรวจดู

ข้อ 15. กระบวนการไกล่เกลี่ยย่อมไม่กระทบถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในการไกล่เกลี่ย ให้คำนึงถึงประโยชน์ของคู่ความกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีและความเป็นธรรม ส่วนเอกสารและข้อเท็จจริงที่ปรากฏในชั้นไกล่เกลี่ยถือเป็นความลับ คู่ความจะใช้อ้างเป็นพยานชั้นพิจารณาไม่ได้

หมวด 3

การดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ข้อ 16. การไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวผู้ทำการไกล่เกลี่ยต้องคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

- (1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- (2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของครอบครัว โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของการอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญ

(3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

(4) มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

ข้อ 17. ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยแจ้งการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวให้ผู้ประนีประนอมทราบ และหรือเสนอสำนวนให้ผู้พิพากษา ซึ่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเพื่อศึกษารายละเอียดของคดีก่อนเริ่มดำเนินการไกล่เกลี่ยไม่น้อยกว่า 2 วัน กับให้แจ้งกำหนดนัดไกล่เกลี่ยดังกล่าวให้ศูนย์นัดความเพื่อลงนัดไว้

ข้อ 18. ถ้าผู้ประนีประนอมเห็นสมควรอาจขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการเสนออริบดีหรือรองอริบดีที่ได้รับมอบหมายหรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีคำสั่งนัดหมายให้คู่ความบุคคลที่เกี่ยวข้องพนักงานคุมประพฤติ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือนักสังคมสงเคราะห์มาศาลในวันและเวลาตามที่กำหนดเพื่อสอบถามข้อมูล ความเห็นหรือดำเนินการอย่างอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อการไกล่เกลี่ย

กรณีจำเป็นผู้ประนีประนอมอาจขอให้อริบดี หรือรองอริบดี หรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวทำการสืบเสาะพินิจจำเลย หรือประมวลข้อเท็จจริง เพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยก็ได้

ข้อ 19. ก่อนเริ่มไกล่เกลี่ยให้ผู้ประนีประนอมแจ้งให้คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบเสียก่อนว่า ข้อเท็จจริงที่เจรจาในการไกล่เกลี่ยจะไม่ถูกนำไปใช้ในการพิจารณาคดีการไกล่เกลี่ยไม่ผูกพันองค์คณะผู้พิพากษา ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี

การไกล่เกลี่ยต้องกระทำต่อหน้าคู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ถ้าผู้ประนีประนอมเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยอาจดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะมีทนายความหรือบุคคลอื่นอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ หากผู้เสียหายไม่ประสงค์เผชิญหน้ากับจำเลย ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยต้องจัดให้อยู่ในสถานที่เหมาะสม

วิธีการไกล่เกลี่ย ผู้ทำการไกล่เกลี่ยต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ ไม่ควรใช้ถ้อยคำทำนองดูถูกเหยียดหยามหรือทำให้เกิดความอับอาย

เมื่อการไกล่เกลี่ยสำเร็จและหรือเสร็จสิ้นลง ให้ผู้ประนีประนอมจัดทำรายงานผลการไกล่เกลี่ยเสนอต่อศาล ในกรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเอง หากสามารถตกลงกันได้และโจทก์ประสงค์จะถอนฟ้องหากจำเลยยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขให้จัดทำสัญญายอมความเสนอศาลพร้อมกับรายงาน

การบันทึก และการรายงานผลการไกล่เกลี่ยให้ใช้แบบพิมพ์หมายเลข 2 , 3 ส่วนการทำสัญญายอมความให้ใช้แบบตัวอย่างสัญญายอมความหมายเลข 4 ท้ายระเบียบ

ข้อ 20. ในกรณีผู้ประนีประนอมเห็นว่าจำเลยได้สำนึกผิดโดยพยายามแก้ไขเยียวยาความเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมแล้ว หรือมีเหตุบรรเทาโทษประการอื่น ให้ผู้ประนีประนอมเสนอมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม หรือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ยับยั้งการกระทำผิดซ้ำแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว พร้อมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ควรกำหนดในสัญญายอมความเพื่อให้จำเลยปฏิบัติ เช่น

- (1) ใหัรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่
- (2) ให้ทำงานบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์
- (3) ให้ใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้เสียหาย
- (4) ห้ามกระทำหรือละเว้นการกระทำอันอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัวอีก
- (5) ห้ามเสพสุรา หรือสิ่งเสพติดอย่างอื่น หรือให้เข้ารับการบำบัดรักษาการติดสุราหรือสิ่งเสพติด
- (6) ให้ทำทัณฑ์บนไว้ว่าจะไม่กระทำความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร
- (7) มาตรการอื่นที่เห็นสมควร

หมวด 4

ข้อ 21. ในกรณีต่อไปนี้ให้ถือว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยเสร็จสิ้นลง

- (2) ศาลมีคำสั่งให้ยุติการไกล่เกลี่ย
- (3) อธิบดีหรือรองอธิบดีมีคำสั่งให้ส่งสำนวนคืนเพื่อพิจารณาพิพากษาคดี

ไม่เป็นประโยชน์แก่คดีอีกต่อไป

เมื่อกระบวนการไกล่เกลี่ยเสร็จสิ้นลงไม่ว่ากรณีใด ให้ผู้ประนีประนอมส่งสำนวนคดีพร้อมรายงานผลการไกล่เกลี่ย สัญญาอมความ (ถ้ามี) เพื่อให้อธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายจ่ายสำนวนให้ผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งต่อไป

363

ข้อ 22. ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอม ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างและค่าป่วยการ

ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2544

ข้อ 24. กรณีอธิบดีแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฯ ให้คู่ความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการของผู้ประนีประนอมดังกล่าวฝ่ายละกึ่งหนึ่ง เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

หมวด 6

การรักษาความลับ

ข้อ 25. ห้ามมิให้โฆษณา หรือเผยแพร่ภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ ที่ได้จากการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวต่อสาธารณชน

ภายหลังจากเสร็จการไกล่เกลี่ยให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยเก็บรักษาข้อมูลต่าง ๆ ในสำนวนไกล่เกลี่ยไว้เป็นความลับ การคัดสำเนาเอกสารต่าง ๆ ในสำนวนจะกระทำมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล

ประกาศ ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552

ลงชื่อ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล
(นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

กฎหมายระหว่างประเทศ

Photographer: Dan Tshin

United Nations Development Fund for Women
UNIFEM
www.unifem-eseasia.org

United Nations Development Fund for Women
UNIFEM

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

(Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW))

บรรดารัฐภาคีในอนุสัญญานี้ปัจจุบัน สังเกตว่า กฎบัตรสหประชาชาติยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์และในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี สังเกตว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยืนยันหลักการที่ว่า การเลือกปฏิบัติเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ และประกาศว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ และว่าทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใดๆ รวมทั้งความแตกต่างเพราะเหตุแห่งเพศ สังเกตว่า รัฐภาคีเกิดการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีความผูกพันที่จะประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในการที่จะได้อุปโภคสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง และทางการเมืองทั้งปวง พิจารณาถึง อนุสัญญาระหว่างประเทศที่กำหนดขึ้นภายใต้การสนับสนุนของสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษที่ส่งเสริมความเสมอภาคแห่งสิทธิของบุรุษและสตรี อีกทั้งยังสังเกตถึง ญัตติ ปฏิญญา และข้อเสนอแนะที่รับรองโดยสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษซึ่งส่งเสริมความเสมอภาคแห่งสิทธิของบุรุษและสตรี อย่างไรก็ตาม มีความห่วงใยว่า ทั่วทุกมุมโลกที่มีเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้แล้ว ก็ยังคงมีการเลือกปฏิบัติต่อสตรีอยู่อย่างกว้างขวาง ระลึกถึงว่าการเลือกปฏิบัติต่อสตรีขัดต่อหลักการของความเสมอภาคของสิทธิและความเคารพต่อเกียรติศักดิ์ของมนุษย์ เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของสตรีด้วยเงื่อนไขที่เสมอภาคกันกับบุรุษในการดำรงอยู่ทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในประเทศของตน ขัดขวางความเจริญเติบโตแห่งความรุ่งเรืองของสังคม และครอบครัว และทำให้พัฒนาการอย่างสมบูรณ์ของศักยภาพต่างๆ ของสตรีในการให้บริการแก่ประเทศของตนและมนุษยชาติเป็นไปไม่ได้โดยยากยิ่งขึ้น มีความห่วงใยว่าในสถานการณ์แห่งความยากจน สตรีมีโอกาสเข้าถึงอาหาร การอนามัย การศึกษา การฝึกอบรม และโอกาส ในการทำงานและความจำเป็นอื่นๆ ได้น้อยมา มีความเชื่อมั่นว่า การจัดให้มีระเบียบทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบใหม่ ซึ่งอยู่บนรากฐานของสมรรถนะและความยุติธรรม จะช่วยในการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างบุรุษ และสตรีอย่างสำคัญ ถ้าว่า การจัดการแบ่งแยกผิว การแบ่งเชื้อชาติทุกรูปแบบ การเลือกปฏิบัติตามเชื้อชาติ ลัทธิอาณานิคม ลัทธิอาณานิคมสมัยใหม่ การรุกราน การยึดครองครอบครอง และการแทรกแซงของต่างชาติในกิจการภายในของรัฐต่างๆ มีความสำคัญต่อการได้อุปโภคสิทธิอย่างเต็มที่ของบุรุษและสตรี ยืนยันว่า การทำให้สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศแข็งแกร่งขึ้น การผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างประเทศ ความร่วมมือซึ่งกันและกันในบรรดารัฐทั้งปวงโดยไม่ถือระบบสังคมและเศรษฐกิจของตน การลดอาวุธโดยทั่วๆ ไปและอย่างสันติโดยเฉพะอย่างยิ่ง การลดอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้การควบคุมระหว่างประเทศอย่างเข้มแข็งและได้ผล การยืนยันถึงหลักการแห่งความยุติธรรม ความเสมอภาคและผลประโยชน์ของกันและกันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ และการตระหนักถึงสิทธิของประชาชนที่อยู่ภายใต้

การครอบครองของต่างชาติและอยู่ภายใต้อำนาจอินคมและการยึดครองของต่างชาติต่อการที่จะปกครองตนเอง และการได้อิสภาพ รวมทั้งการเคารพอธิปไตยแห่งชาติและบูรณภาพแห่งดินแดน จะช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าและพัฒนาการทางสังคม และในฐานะเป็นผลสืบเนื่องจะช่วยให้บรรลุถึงความเสมอภาคอย่างเต็มเปี่ยม ระหว่างบุรุษและสตรี มีความเชื่อมั่นว่า พัฒนาการอย่างเต็มที่และสมบูรณ์ของประเทศ สวัสดิภาพของโลกและเหตุที่จะมีสันติภาพ จำต้องให้สตรีได้เข้าร่วมอย่างเต็มที่ในทุกๆ สาขาโดยเสมอภาคกับบุรุษ คำนี้ถึง การที่สตรีมีส่วนช่วยอย่างสำคัญต่อสวัสดิการของครอบครัวและต่อพัฒนาการของสังคม ซึ่งจนกระทั่งปัจจุบันนี้ยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่ ความสำคัญทางสังคมของความเป็นเพศมารดา และบทบาทของบิดามารดาในครอบครัว และในการเลี้ยงดูบุตร และตระหนักว่าบทบาทของสตรีในการให้กำเนิดบุตรไม่ควรจะเป็นพื้นฐานในการเลือกปฏิบัติ แต่ตระหนักว่า การเลี้ยงดูบุตรจำเป็นต้องได้รับผิชอบร่วมกันระหว่างบุรุษและสตรี และสังคมทั้งมวล ตระหนักว่า จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทดั้งเดิมของบุรุษรวมทั้งบทบาทของสตรีในสังคมและในครอบครัวเพื่อให้บรรลุถึงความเสมอภาคอย่างเต็มที่ระหว่างบุรุษและสตรี ตั้งใจแน่วแน่ ที่จะให้มีการปฏิบัติตามหลักการที่ระบุไว้ในปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และเพื่อความมุ่งประสงค์นั้นจะกำหนดมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเลือกปฏิบัติดังกล่าวในทุกรูปแบบและวิธีการ ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ภาค 1

ข้อ 1

เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ คำว่า “เลือกปฏิบัติต่อสตรี” จะหมายถึง การแบ่งแยก การกีดกัน หรือการจำกัดใดๆ เพราะเหตุแห่งเพศ ซึ่งมีผลหรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลายหรือทำให้เสื่อมเสียการยอมรับการได้อุปโภค หรือใช้สิทธิโดยสตรี โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพด้านการสมรส บนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของพลเมืองหรือด้านอื่นๆ

ข้อ 2

รัฐภาคีทั้งหลายขอประณามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ตกลงที่จะติดตามนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการและโดยไม่ชักช้า และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ ตกลงที่จะ

(ก) บรรจุหลักการของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งชาติของตน หรือในบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เหมาะสมอื่นๆ ถ้าหากว่ายังไม่รวมเข้าไว้ในรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติเหล่านั้น และประกันที่จะให้มีการปฏิบัติตามหลักการนี้ โดยทางกฎหมายและวิธีการที่เหมาะสมอื่นๆ

(ข) กำหนดมาตรการด้านนิติบัญญัติและอื่นๆ ที่เหมาะสม รวมทั้งข้อบังคับเมื่อเห็นเหมาะสม

ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งมวลต่อสตรี

(ค) จัดให้มีการคุ้มครองทางกฎหมายซึ่งสิทธิของสตรีบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับบุรุษ และรับประกันในการคุ้มครองสตรีอย่างมีประสิทธิภาพต่อการเลือกปฏิบัติใดๆ โดยผ่านศาลยุติธรรม แห่งชาติที่มีอำนาจและสถาบันรัฐบาลอื่นๆ

(ง) งดเว้นจากการเข้าไปพัวพันในการกระทำหรือการปฏิบัติใดๆเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และรับประกันว่าเจ้าหน้าที่และสถาบันของรัฐจะปฏิบัติโดยสอดคล้องกับข้อผูกพันนี้

(จ) ใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีโดยบุคคล องค์กร หรือวิสาหกิจใดๆ

(ฉ) ใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง รวมทั้งการออกกฎหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือ ล้มเลิก กฎหมาย ข้อบังคับ ประเพณีและแนวปฏิบัติที่ยังมีอยู่ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

(ช) เพิกถอนบทบัญญัติทางอาญาภายในทั้งปวงซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

ข้อ 3

ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รัฐภาคีจะใช้ มาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง รวมทั้งการออกกฎหมายเพื่อประกันพัฒนาการและความก้าวหน้าอย่างเต็มที่ ของสตรี เพื่อความมุ่งประสงค์ ที่จะรับประกันให้สตรีได้ใช้และได้อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานบนฐานของความเสมอภาคกับบุรุษ

ข้อ 4

1. การที่รัฐภาคีออกมาตรการพิเศษชั่วคราว ซึ่งมุ่งที่จะเร่งรัดให้มีความเสมอภาคที่แท้จริง ระหว่างบุรุษและสตรี จะไม่ถือว่าการเลือกปฏิบัติตามที่ได้นิยามความหมายไว้ในอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน แต่จะโดยประการใดก็ตามไม่ต้องมี การคงมาตรฐานอันไม่เสมอภาค หรือแบ่งแยกไว้ในฐานะเป็นผล ที่ตามมา มาตรการเหล่านี้จะสิ้นสุดเมื่อได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของความเสมอภาคของโอกาสและการปฏิบัติ

2. การที่รัฐภาคีออกมาตรการพิเศษ รวมทั้งมาตรการที่มีอยู่แล้วในอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งมุ่ง ที่จะปกป้อง ความเป็นเพศมารดาจะไม่ถือว่าการเลือกปฏิบัติ

ข้อ 5

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง

(ก) เพื่อปรับปรุงแบบแผนความประพฤติทางสังคมและวัฒนธรรมของบุรุษและสตรี โดยมุ่งที่จะให้ได้ซึ่งจิตตคติและวิธีปฏิบัติอันเป็นประเพณีและอื่นๆ ทั้งปวง ซึ่งอยู่บนพื้นฐาน ของความคิดเกี่ยวกับความต่ำต้อยหรือความสูงส่งของอีกเพศหนึ่ง หรือที่อยู่บนพื้นฐานของบทบาท แบบเก่าสำหรับบุรุษและสตรี

(ข) เพื่อประกันว่า การศึกษาเกี่ยวกับระบบครอบครัวรวมถึงความเข้าใจอย่างถูกต้อง เกี่ยวกับความเป็นเพศมารดาในฐานะเป็นหน้าที่ทางสังคม และเป็นการยอมรับถึงความรับผิดชอบร่วมกัน ของบุรุษและสตรีในการเลี้ยงดู และการพัฒนาบุตร ทั้งยังเป็นที่ยึดมั่นด้วยว่าในทุกๆ กรณี ผลประโยชน์ ของบุตรย่อมเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นเบื้องต้น

ข้อ 6

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง รวมทั้งการออกกฎหมาย เพื่อปราบปรามการค้าสตรี และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของสตรีทุกรูปแบบ

ภาค 2

ข้อ 7

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกประการ เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านที่เกี่ยวกับการเมืองและทั่วๆ ไปของประเทศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะให้ประกันแก่สตรีภายใต้เงื่อนไขแห่งความเสมอภาคกับบุรุษซึ่งสิทธิ

(ก) ที่จะออกเสียงในการเลือกตั้งและลงประชามติทั้งปวง และมีสิทธิที่จะได้รับเลือกตั้งเข้าไปในองค์กรที่มีการเลือกตั้งอย่างเปิดเผยทั้งหมด

(ข) ที่จะเข้าร่วมในการวางนโยบายของรัฐบาลและดำเนินการตามนโยบายนั้น และในการรับตำแหน่งราชการและปฏิบัติหน้าที่ราชการในทุกๆ ระดับของรัฐบาล

(ค) ที่จะเข้าร่วมในองค์กรและสมาคมที่ไม่ได้เป็นของรัฐบาลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่ทั่วๆ ไป และที่เกี่ยวกับการเมืองของประเทศ

ข้อ 8

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อให้ประกันแก่สตรีภายใต้เงื่อนไขแห่งความเสมอภาคกับบุรุษ และโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใดๆ ซึ่งโอกาสที่จะเป็นผู้แทนรัฐบาลของตนในระดับระหว่างประเทศ และเข้าร่วมในงานขององค์การระหว่างประเทศ

ข้อ 9

1. รัฐภาคีจะให้สิทธิที่เสมอภาคกันกับบุรุษแก่สตรี ในการที่จะได้มาเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่ง สัญชาติของตน รัฐภาคีเหล่านั้นจะรับประกันเป็นพิเศษว่าทั้งการแต่งงานกับคนต่างชาติกับทั้งการเปลี่ยน สัญชาติของสามีระหว่างการแต่งงานจะไม่เปลี่ยนสัญชาติของภรรยาโดยอัตโนมัติไปด้วย อันจะทำให้เธอ เป็นคนไร้สัญชาติหรือบังคับเธอให้ถือสัญชาติของสามี

2. รัฐภาคีจะให้สิทธิอันเสมอภาคกันกับบุรุษแก่สตรี เกี่ยวกับสัญชาติของบุตรของตน

ข้อ 10

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีเพื่อที่จะให้ประกันแก่สตรีทั้งหลายซึ่งสิทธิอันเสมอภาคกันกับบุรุษในด้านการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประกันบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคของบุรุษและสตรี

(ก) เงื่อนไขเดียวกันสำหรับอาชีพและการแนะแนวอาชีพ สำหรับการมีโอกาสเข้าศึกษา และสำหรับการได้รับวุฒิปริญญาในสถาบันการศึกษาทุกประเภททั้งในเขตชนบทและเขตเมือง ความเสมอภาคนี้ จะได้รับการประกันในการศึกษา ก่อนเข้าโรงเรียน การศึกษาทั่วไป การศึกษาเทคนิค การศึกษาอาชีพ และการศึกษาเทคนิคขั้นสูง รวมทั้งการฝึกฝนด้านอาชีพทุกแบบ

(ข) โอกาสที่จะเข้าเรียนในหลักสูตรเดียวกัน การสอบชนิดเดียวกัน คณาจารย์สอนที่มีคุณสมบัติได้มาตรฐานเดียวกัน พร้อมทั้งมีอาณาบริเวณของโรงเรียนและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพชนิดเดียวกัน

(ค) การขจัดแนวความคิดแบบเก่าเกี่ยวกับบทบาทของบุรุษและสตรีในทุกๆ ระดับ และทุกรูปแบบของการศึกษา โดยการกระตุ้นให้มีสหศึกษาและแบบอื่นๆ ของการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยการทบทวนตำราและโครงการต่างๆ ของโรงเรียน และการดัดแปลงวิธีการสอน

(ง) โอกาสเท่ากันที่จะได้ประโยชน์จากทุนการศึกษาและเงินช่วยเหลือทางการศึกษาอื่นๆ

(จ) โอกาสเท่ากันที่จะได้เข้าร่วมโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง รวมทั้งโครงการศึกษาผู้ใหญ่ และโครงการรณรงค์ให้รู้หนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่มุ่งจะลดช่องว่างในการศึกษาที่มีอยู่ระหว่างบุรุษและสตรี ภายในระยะเวลาที่เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

(ฉ) การลดอัตราการออกจากโรงเรียนของนักศึกษาหญิง และการจัดโครงการต่างๆ สำหรับเด็กหญิงและสตรีที่ออกจากโรงเรียนก่อนเวลาอันสมควร

(ช) โอกาสเท่ากันที่จะเข้าร่วมอย่างแข็งขันในกีฬาและพลศึกษา

(ซ) โอกาสได้เข้าศึกษาข้อสนเทศทางการศึกษาเฉพาะอย่างเพื่อช่วยให้หลักประกันด้านสุขภาพ และการอยู่ดีของครอบครัว รวมทั้งข้อสนเทศและคำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

ข้อ 11

1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านการจ้างงาน เพื่อที่จะประกัน สิทธิอย่างเดียวกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(ก) สิทธิที่จะทำงานในฐานะเป็นสิทธิอันจะพึงแบ่งแยกมิได้ของมนุษย์ทั้งปวง

(ข) สิทธิในโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน รวมทั้งการใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเดียวกันในเรื่องของการจ้างงาน

(ค) สิทธิในการเลือกอาชีพและการทำงานได้อย่างเสรี สิทธิในการได้เลื่อนตำแหน่ง ความปลอดภัยในการทำงาน และผลประโยชน์ รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับการบริการทั้งปวง และสิทธิที่จะได้รับการฝึก และการฝึกเข้าด้านอาชีพ รวมทั้งภาวะการเป็นผู้ฝึกงาน การฝึก และการฝึกเข้าด้านอาชีพในระดับสูง

(ง) สิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกัน รวมทั้งผลประโยชน์และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันเกี่ยวกับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน รวมทั้งความเสมอภาคของการปฏิบัติในการวัดผลคุณภาพของงาน

(จ) สิทธิที่จะได้รับประกันสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการเกษียณอายุ การตกงาน การป่วยการทุพพลภาพและวัยชรา และการหมดสมรรถนะที่จะทำงานอื่นๆ รวมถึงสิทธิในการได้รับเงินค่าจ้างขณะพักงาน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยในสภาพการทำงานต่างๆ รวมทั้งการให้ความคุ้มครองในการทำหน้าที่ด้านการมีบุตรสืบพันธุ์

2. เพื่อที่จะป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้วยเหตุผลอันเนื่องมาจากการแต่งงานหรือความเป็นเพศมารดา และเพื่อประกันสิทธิอันแท้จริงของสตรีในการที่จะทำงาน รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสม

(ก) เพื่อห้ามภายใต้การบังคับใช้ของข้อห้ามต่างๆ ไม่ให้มีการปลดเพราะเหตุแห่งการตั้งครรภ์หรือเพราะการลาคลอดบุตร และการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของสถานภาพในการแต่งงาน

(ข) เพื่อริเริ่มให้มีการลาคลอดบุตรโดยได้รับค่าจ้าง หรือได้ผลประโยชน์ทางสังคมที่เปรียบเทียบได้โดยไม่สูญเสียการงานเดิม อาวุโสในการทางานหรือเงินช่วยเหลือทางสังคม

(ค) เพื่อกระตุ้นให้มีบริการสังคมอันเป็นต้นฉบับสนับสนุนที่จำเป็น เพื่อที่จะช่วยให้บิดามารดาสามารถรวบรวมข้อผูกพันทางครอบครัวเข้ากับควมรับผิดชอบในการงานและการเข้าร่วมในกิจการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและพัฒนาขอบข่ายของสวัสดิการด้านการเลี้ยงดูเด็ก

(ง) ให้มีการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่สตรีที่อยู่ระหว่างตั้งครรภ์ ในการทำงานทุกรูปแบบที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นอันตรายต่อสตรีเหล่านั้น

3. บทบัญญัติของกฎหมายด้านการคุ้มครองที่เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ในข้อนี้ จะได้รับการพิจารณาเป็นครั้งคราวในแง่ของความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และจะได้รับการแก้ไข ยกเลิก หรือขยายเท่าที่จำเป็น

ข้อ 12

1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านการรักษาสุขภาพเพื่อประกันการมีโอกาสได้รับการบริการในการรักษาสุขภาพ รวมทั้งบริการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัวบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรี

2. ทั่วๆ ที่มีบทบัญญัติในวรรค 1 ของข้อนี้ รัฐภาคีจะประกันให้สตรีได้รับบริการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การคลอดบุตรและระยะหลังคลอดบุตร โดยการให้บริการแบบให้เปล่าเมื่อจำเป็น รวมทั้งการให้โภชนาการ ที่เพียงพอระหว่างตั้งครรภ์และระยะการให้นม

ข้อ 13

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านอื่นๆ ของการเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะให้ได้สิทธิอย่างเดียวกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- (ก) สิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์ด้านครอบครัว
- (ข) สิทธิที่จะได้กู้ยืมจากธนาคาร การจำนอง และสินเชื่อด้านการเงินในรูปแบบอื่นๆ
- (ค) สิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการ การกีฬา และเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม

ทุกอย่าง

ข้อ 14

1. รัฐภาคีจะคำนึงถึงปัญหาเฉพาะที่สตรีในชนบทเผชิญอยู่ รวมทั้งบทบาทสำคัญๆ ซึ่งสตรีชนบทมีอยู่ ในการช่วยสนับสนุนค้ำจุนครอบครัวของตนด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งงานในสายเศรษฐกิจที่ไม่ได้กำหนดเป็นตัวเงิน และจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างรับประกันที่จะให้นำบทบัญญัติของอนุสัญญาฉบับปัจจุบันไปใช้แก่สตรีในเขตชนบทด้วย

2. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเขตชนบท เพื่อที่จะประกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีว่า สตรีทั้งหลายเข้าร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชนบท และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะให้สตรีดังกล่าวได้รับสิทธิ

- (ก) ที่จะเข้าร่วมในการจัดหารายละเอียดและการดำเนินการตามแผนการพัฒนาในทุกๆ ระดับ
- (ข) ที่จะมีโอกาสได้รับความสะดวกด้านการรักษาสุขภาพอย่างเพียงพอ รวมทั้งข้อสนทนาศึกษาหารือ และการบริการในการวางแผนครอบครัว
- (ค) ที่จะได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากโครงการประกันสังคม
- (ง) ที่จะได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งแบบในระบบและนอกระบบ รวมทั้งที่เกี่ยวกับการรณรงค์ให้รู้หนังสือ และทั้งผลประโยชน์จากบริการชุมชนและบริการส่งเสริม เพื่อที่จะเพิ่มความชำนาญด้านเทคนิค
- (จ) ที่จะจัดการให้มีกลุ่มช่วยเหลือตนเอง และสหกรณ์ เพื่อที่จะได้เข้าถึงโอกาสด้านเศรษฐกิจ โดยการรับจ้างทำงาน หรือการทำงานด้วยตนเอง
- (ฉ) ที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมชุมชนทุกประเภท
- (ช) ที่จะมีโอกาสได้สินเชื่อและการกู้ยืมทางการเงิน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการตลาด เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการปฏิบัติแบบเสมอภาคในการปฏิรูปที่ดินและการเพาะปลูก รวมทั้งในโครงการตั้งถิ่นฐานใหม่ในที่ดิน
- (ซ) ที่จะได้มีสภาพการดำรงอยู่อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับที่พักอาศัย การสุขาภิบาลไฟฟ้าและน้ำประปา การขนส่งและคมนาคม

ข้อ 15

1. รัฐภาคีจะให้สตรีมีความเสมอภาคกับบุรุษในทางกฎหมาย
2. ในกรณีทางแพ่ง รัฐภาคีจะให้ความสามารถตามกฎหมายแก่สตรีเช่นเดียวกับที่ให้ความสามารถนั้นแก่บุรุษ และจะให้โอกาสเดียวกันในการใช้ความสามารถนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐภาคีจะให้สิทธิเท่าเทียมแก่สตรีในการทำสัญญาและการจัดการทรัพย์สิน และจะปฏิบัติต่อบุรุษและสตรีอย่างเท่าเทียมกันในกระบวนการทางศาลและการชำระความทุกชั้นตอน
3. รัฐภาคีตกลงว่าสัญญาทั้งปวงและเอกสารสำคัญอื่นๆ ทั้งปวงไม่ว่าชนิดใดที่มีผลตามกฎหมายซึ่งมุ่งจำกัดความสามารถทางกฎหมายของสตรีจะถือว่าใช้ไม่ได้และเป็นโมฆะ
4. รัฐภาคีจะให้สิทธิเช่นเดียวกันแก่บุรุษและสตรีในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการโยกย้ายของบุคคลและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่และภูมิสำเนา

ข้อ 16

1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ในการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเรื่องทั้งปวงที่เกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรี จะประกัน
 - (ก) สิทธิเช่นเดียวกันในการทำการสมรส
 - (ข) สิทธิเช่นเดียวกันในการเลือกคู่สมรสอย่างอิสระ และการทำการสมรสอย่างอิสระและด้วยความยินยอม พร้อมใจเท่านั้น
 - (ค) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส
 - (ง) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในฐานะบิดามารดา โดยไม่คำนึงถึงสถานะในการสมรสของตน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องบุตรของตน ในทุกกรณีผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด
 - (จ) สิทธิเช่นเดียวกันในการตัดสินใจอย่างอิสระและมีความรับผิดชอบในจำนวนบุตรและระยะห่างในการมีบุตรของตน และให้เข้าถึงข้อสนเทศ การศึกษาและวิธีที่จะทำให้สตรีใช้สิทธิเหล่านี้ได้
 - (ฉ) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในเรื่องการปกครองบุตร การปกป้องบุตร การได้รับมอบหมาย ให้ดูแลบุตร และการรับบุตรบุญธรรม หรือสถาบันที่คล้ายคลึงซึ่งมีแนวความคิดเหล่านี้อยู่ในกฎหมายภายใน ในทุกกรณี ผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด
 - (ช) สิทธิส่วนตัวเช่นเดียวกันในฐานะสามีและภรรยา รวมถึงสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลและการประกอบอาชีพ
 - (ซ) สิทธิเช่นเดียวกันสำหรับคู่สมรสทั้งสองในส่วนที่เกี่ยวกับเป็นเจ้าของการได้มา การจัดการ การดำเนินการ การอุปโภค และการจำหน่ายทรัพย์สินไม่ว่าจะไม่คิดมูลค่าหรือเพื่อตราความเป็นมูลค่าก็ตาม

2. การรับหมั้นและการแต่งงานของเด็กจะไม่มีผลทางกฎหมาย และการปฏิบัติที่จำเป็นทั้งปวงรวมทั้งการบัญญัติกฎหมายจะต้องกระทำขึ้นเพื่อระบุนายชั้นต่ำของการแต่งงาน และให้บังคับให้มีการจดทะเบียนสมรส ณ ที่ทำการจดทะเบียนของทางราชการ

ภาค 5

ข้อ 17

1. เพื่อความมุ่งประสงค์ในการพิจารณาความก้าวหน้าซึ่งกระทำขึ้นในการปฏิบัติตามอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (ต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า คณะกรรมการ) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณธรรมและความสามารถสูงในสาขาที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้จำนวนสิบแปดคนในเวลาที่ย้อนหลังมานี้เริ่มมีผลบังคับใช้ และประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญยี่สิบสามคน หลังจากการให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญานี้โดยรัฐภาคีรัฐที่สามสิบห้า ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับเลือกตั้งโดยรัฐภาคีจากบรรดาคนชาติของตน และจะปฏิบัติงานตามความสามารถของบุคคล โดยพิจารณาถึงการกระจายตามเขตภูมิศาสตร์อย่างเป็นธรรม และการตั้งผู้แทนตามอารยธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละรูปแบบตลอดจนระบบกฎหมายที่สำคัญอีกด้วย

2. สมาชิกของคณะกรรมการจะได้รับเลือกตั้งโดยการลงคะแนนลับจากบัญชีรายชื่อบุคคลซึ่งเสนอชื่อโดยรัฐภาคี รัฐภาคีแต่ละรัฐอาจเสนอชื่อบุคคลหนึ่งคนจากบรรดาคนชาติของตนเอง

3. การเลือกตั้งครั้งแรกจะกระทำขึ้นหกเดือนหลังจากวันที่อนุสัญญาฉบับปัจจุบันเริ่มมีผลบังคับใช้ อย่างน้อยที่สุดสามเดือนก่อนการเลือกตั้งแต่ละครั้ง เลขาธิการสหประชาชาติจะส่งจดหมายถึงรัฐภาคีเชิญให้รัฐภาคีทำการเสนอชื่อภายในเวลาสองเดือน เลขาธิการจะจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลทั้งปวงตามที่ได้รับเลือกชื่อนั้นเรียงตามลำดับอักษร โดยระบุถึงรัฐภาคีซึ่งได้เสนอชื่อบุคคลเหล่านั้น และจะเสนอบัญชีนั้นต่อรัฐภาคี

4. การเลือกตั้งสมาชิกคณะกรรมการจะกระทำขึ้นในการประชุมของรัฐภาคี ซึ่งเรียกประชุมโดยเลขาธิการ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ในการประชุมนั้นซึ่งสองในสามของรัฐภาคีจะประกอบเป็นองค์ประชุม บรรดาบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นคณะกรรมการจะต้องเป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อซึ่งได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด และได้รับคะแนนเสียงจากจำนวนสมาชิกที่มีมากกว่าฝ่ายตรงข้ามรวมทั้งหมดของผู้แทนของรัฐภาคีที่มาประชุมและลงคะแนนเสียง

5. สมาชิกคณะกรรมการจะได้รับเลือกตั้งคราวละสี่ปี อย่างไรก็ตามวาระของสมาชิกเก่าคนที่ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งแรกจะสิ้นสุดหลังจากครบสองปี ชื่อของสมาชิกเก่าคนนี้จะได้รับเลือกโดยทันทีหลังจากการเลือกตั้งครั้งแรก โดยการจับสลากจากประธานคณะกรรมการ

6. การเลือกตั้งสมาชิกคณะกรรมการที่เพิ่มขึ้นห้าคนจะจัดให้มีขึ้นตามบทบัญญัติของวรรค 2, 3 และ 4 ของข้อนี้หลังจากรัฐภาคีที่สามสิบห้าได้ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติแล้ว วาระของสมาชิกสองคนที่ได้รับเลือกตั้งที่เพิ่มขึ้นในโอกาสนี้จะสิ้นสุดหลังจากครบสองปี ชื่อของสมาชิกสองคนนี้จะได้รับเลือกโดย

การจับสลากโดยประธานคณะกรรมการ

7. เพื่อบรรจุตำแหน่งที่ว่างลงโดยเหตุไม่ปกติ รัฐภาคีซึ่งผู้เชี่ยวชาญของตนได้ยุติการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกคณะกรรมการ จะแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญอีกคนหนึ่งจากบรรดาคนชาติของตน โดยขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของคณะกรรมการ

8. โดยความเห็นชอบของสมัชชา สมาชิกคณะกรรมการจะได้รับเงินตอบแทนจากแหล่งเงินทุนของสหประชาชาติ ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขเช่นที่สมัชชาอาจวินิจฉัย โดยพิจารณาถึงความสำคัญของความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

9. เลขาธิการสหประชาชาติจะจัดหาเจ้าหน้าที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการภายใต้อนุสัญญาฉบับปัจจุบัน

ข้อ 18

1. รัฐภาคีรับที่จะเสนอรายงานว่าด้วยมาตรการด้านนิติบัญญัติ ตุลาการ การบริหาร หรืออื่นๆ ซึ่งรัฐภาคีเหล่านั้นได้กำหนดขึ้นเพื่อให้มีผลต่อบทบัญญัติของอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน และความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นในเรื่องนี้ต่อเลขาธิการสหประชาชาติเพื่อการพิจารณาโดยคณะกรรมการ

(ก) ภายในหนึ่งปีหลังจากการเริ่มมีผลบังคับใช้สำหรับรัฐที่เกี่ยวข้อง

(ข) หลังจากนั้นอย่างน้อยที่สุดทุกๆ สี่ปี และต่อจากนั้นเมื่อใดก็ตามที่คณะกรรมการร้องขอ

2. รายงานอาจจะระบุปัจจัยและความยากลำบากซึ่งกระทบกระเทือนถึงระดับที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อผูกพันต่างๆ ภายใต้อนุสัญญาฉบับปัจจุบัน

ข้อ 19

1. คณะกรรมการจะกำหนดระเบียบข้อบังคับการประชุมของตนเอง

2. คณะกรรมการจะเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของตนคราวละสองปี

ข้อ 20

1. โดยปกติ คณะกรรมการจะประชุมกันเป็นระยะเวลาไม่เกินสองสัปดาห์ทุกปี เพื่อพิจารณารายงานที่เสนอ ตามข้อ 18 ของอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน

2. โดยปกติ การประชุมของคณะกรรมการจะจัดให้มีขึ้น ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ หรือที่อื่นใดที่สะดวกตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ 21

1. คณะกรรมการจะต้องรายงานต่อสมัชชาของสหประชาชาติโดยผ่านทางคณะมนตรีเศรษฐกิจ และสังคมเป็นประจำทุกปีว่าด้วยกิจกรรมของคณะกรรมการ และอาจทำข้อเสนอแนะทั่วไปโดยยึดการตรวจสอบรายงานและข้อเสนอแนะซึ่งได้รับจากรัฐภาคีเป็นมูลฐาน ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะทั่วไป เช่นว่านั้น จะรวมอยู่ในรายงานของคณะกรรมการ รวมทั้งคำวิจารณ์จากรัฐภาคี ถ้ามี

2. เลขานุการสหประชาชาติจะต้องส่งรายงานของคณะกรรมการไปยังคณะกรรมการว่าด้วยสถานภาพของสตรีเพื่อทราบ

ข้อ 22

ทบวงการชำนัญพิเศษจะมีสิทธิที่จะได้มีผู้แทนในการพิจารณาการปฏิบัติตามบทบัญญัติเช่นว่าของอนุสัญญาฉบับปัจจุบันที่อยู่ภายในขอบข่ายของกิจกรรมของตน คณะกรรมการอาจเชิญให้ทบวงการชำนัญพิเศษเสนอรายงานว่าด้วยการปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ในเรื่องที่อยู่ภายในขอบข่ายของกิจกรรมของตน

ภาค 6

ข้อ 23

ไม่มีข้อความใดในอนุสัญญาฉบับนี้ที่จะกระทบกระเทือนบทบัญญัติใดๆ ซึ่งมีส่วนส่งเสริมได้มากกว่าในการที่จะบรรลุถึงความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี ซึ่งอาจบรรจุอยู่

(ก) ในบทบัญญัติของกฎหมายของภูมิภาค หรือ

(ข) ในอนุสัญญา สนธิสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศอื่นใดซึ่งมีผลบังคับใช้สำหรับรัฐนั้น

ข้อ 24

รัฐภาคีรับที่จะกำหนดมาตรการที่จำเป็นทั้งปวงในระดับชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรลุถึงการตระหนักอย่างเต็มที่ถึงสิทธิต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับในอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน

ข้อ 25

1. อนุสัญญาฉบับปัจจุบันจะเปิดให้มีการลงนามโดยรัฐทั้งปวง
2. เลขานุการสหประชาชาติจะได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เก็บรักษาอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน
3. อนุสัญญาฉบับปัจจุบันจะต้องได้รับการให้สัตยาบัน สัตยาบันสารจะต้องมอบไว้กับเลขานุการสหประชาชาติ
4. อนุสัญญาฉบับปัจจุบันจะเปิดให้มีการภาคยานุวัติโดยรัฐทั้งปวง การภาคยานุวัติจะมีผลโดยการมอบภาคยานุวัติสารไว้กับเลขานุการสหประชาชาติ

ข้อ 26

1. คำร้องขอเพื่อการแก้ไขอนุสัญญาฉบับปัจจุบันอาจกระทำขึ้นในเวลาใดๆ โดยรัฐภาคีใดโดยวิธีทำหนังสือบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรส่งถึงเลขานุการสหประชาชาติ
2. สมัชชาสหประชาชาติจะตัดสินใจเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ถ้ามี ที่จะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

คำร้องขอเช่นนั้น

ข้อ 27

1. อนุสัญญาฉบับปัจจุบันจะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่สามสิบหลังจากการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ยีลืบไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ
2. สำหรับรัฐแต่ละรัฐซึ่งให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน หลังจากการมอบสัตยาบันหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ยีลืบ อนุสัญญานี้จะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่สามสิบหลังจากวันมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของตน

ข้อ 28

1. เลขาธิการสหประชาชาติจะต้องรับและเวียนตัวบทข้อสงวนที่กระทำโดยรัฐต่างๆ ในเวลาทำการสัตยาบัน หรือภาคยานุวัติให้แก่รัฐทั้งปวง
2. ข้อสงวนที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญาฉบับปัจจุบันจะไม่ได้รับการอนุมัติ
3. ข้อสงวนอาจถูกถอนในเวลาใดๆ โดยหนังสือบอกกล่าวเพื่อการนี้ส่งไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ ผู้ซึ่งหลังจากนั้นจะแจ้งไปยังรัฐทั้งปวงให้ทราบถึงข้อสงวนเหล่านั้น หนังสือบอกกล่าวเช่นว่าจะมีผลในวันที่หนังสือนั้นได้รับ

ข้อ 29

1. กรณีพิพาทใด ๆ ระหว่างรัฐภาคีสองรัฐหรือมากกว่าเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้อนุสัญญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งระงับไม่ได้โดยการเจรจา จะต้องเสนอต่ออนุญาโตตุลาการ เมื่อรัฐใดรัฐหนึ่งร้องขอ ถ้าภายในหกเดือนนับจากวันที่ร้องขอให้ม้อนุญาโตตุลาการ ภาคียังไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องการจัดตั้งอนุญาโตตุลาการ ภาคีเหล่านั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจเสนอกรณีพิพาทไปยังศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ โดยการร้องขอ ซึ่งสอดคล้องกับข้อบังคับของศาล
2. ในเวลาที่ลงนามให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน รัฐภาคีแต่ละรัฐอาจประกาศว่าตนไม่ถือว่าตนเองผูกมัดโดยวรรค 1 ของข้อนี้ รัฐภาคีอื่นๆ จะไม่ผูกมัดโดยวรรคนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐภาคีใดซึ่งได้ทำข้อสงวนเช่นว่า
3. รัฐภาคีใดซึ่งได้ทำข้อสงวนตามวรรค 2 ของข้อนี้อาจถอนข้อสงวนในเวลาใดๆ โดยหนังสือบอกกล่าวไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ

ข้อ 30

อนุสัญญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งตัวบทภาษาอาหรับ จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปนใช้ได้เท่าเทียมกัน จะมอบไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องได้ลงนามอนุสัญญาฉบับปัจจุบัน

◆◆◆◆◆◆◆◆

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

Optional Protocol to The Convention on The Elimination of All Forms of Discrimination Against Women

บรรดารัฐภาคีของพิธีสารฉบับนี้ สังเกตว่า กฎบัตรสหประชาชาติยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน คัดค้านและคุณค่าของมนุษย์ และสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี

สังเกตด้วยว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนประกาศว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเสรีภาพและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิต่างๆ และทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพทั้งหมดที่บรรจุไว้ในปฏิญญาดังกล่าวโดยปราศจากความแตกต่าง ไม่ว่าชนิดใดๆ รวมทั้งความแตกต่างเพราะเหตุแห่งเพศ

ระลึกถึงว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ได้ห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศ

และ**ระลึกถึง** อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (อนุสัญญา) ซึ่งบรรดารัฐภาคีคืออนุญาโตตุลาการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ และตกลงจะดำเนินนโยบายจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้วยวิธีการที่เหมาะสมทั้งปวงและไม่ชักช้า

ยืนยัน ความมุ่งมั่นของบรรดารัฐภาคีทั้งหลายที่จะประกันสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สตรีจะได้รับอย่างเต็มที่และเท่าเทียม และดำเนินปฏิบัติการที่มีประสิทธิผลในการป้องกันการละเมิดสิทธิและเสรีภาพเหล่านั้น ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

379

ข้อ 1

รัฐภาคีของพิธีสารฉบับนี้ (รัฐภาคี) ยอมรับอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (คณะกรรมการ) ในการรับและพิจารณาข้อร้องเรียนที่ยื่นตามข้อ 2

ข้อ 2

ข้อร้องเรียนอาจเสนอโดย หรือในนามของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายใต้เขตอำนาจปกครองศาลของรัฐภาคีที่ถูกกระทำละเมิดสิทธิใดๆ ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาโดยรัฐภาคีนั้น กรณีเป็นการเสนอเรื่องร้องเรียนแทนบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะต้องได้รับความยินยอมของผู้ที่ถูกละเมิดหรือแสดงได้ว่าการดำเนินการแทนมีเหตุผลอันชอบธรรม

ข้อ 3

ข้อร้องเรียนต้องจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรและระบุผู้ร้องเรียน คณะกรรมการจะไม่นับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับรัฐภาคีของอนุสัญญาที่ไม่ได้เป็นภาคีพิธีสารเลือกรับนี้

ข้อ 4

1. คณะกรรมการจะไม่พิจารณารับข้อร้องเรียน จนกว่าจะแน่ใจว่าได้มีการดำเนินการโดยใช้มาตรการแก้ไขภายในประเทศที่มีอยู่จนหมดสิ้นก่อน เว้นแต่การดำเนินการแก้ไขดังกล่าวล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่น่าจะมีมาตรการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

2. คณะกรรมการจะไม่รับข้อร้องเรียน ในกรณีต่อไปนี้

(ก) คณะกรรมการเคยตรวจสอบเรื่องนั้นแล้ว หรือเคยได้รับการตรวจสอบหรืออยู่ระหว่างการตรวจสอบ โดยกระบวนการสอบสวนหรือไกล่เกลี่ยระหว่างประเทศอื่น

(ข) ข้อร้องเรียนไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญา

(ค) ข้อร้องเรียนไม่มีเหตุผลหรือน้ำหนักเพียงพอ

(ง) เป็นการใช้สิทธิในทางที่ผิดเพื่อยื่นข้อร้องเรียน

(จ) ข้อเท็จจริงของข้อร้องเรียนเกิดขึ้นก่อนพิธีสารมีผลบังคับใช้แก่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นกรณีที่ข้อเท็จจริงเหล่านั้นยังคงดำเนินต่อไปหลังจากวันบังคับใช้พิธีสาร

ข้อ 5

1. หลังจากการรับข้อร้องเรียนและก่อนการพิจารณาตัดสินข้อร้องเรียน คณะกรรมการอาจส่งข้อร้องเรียนให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้พิจารณาใช้มาตรการชั่วคราวเท่าที่จำเป็นโดยเร่งด่วน เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่ไม่สามารถทดแทนได้อันอาจเกิดขึ้นแก่ผู้ที่ถูกละเมิด

2. กรณีที่คณะกรรมการใช้ดุลพินิจตามวรรคแรกของข้อนี้ ไม่ให้ถือว่าคณะกรรมการตัดสินรับหรือพิจารณา ข้อร้องเรียน

ข้อ 6

1. คณะกรรมการต้องแจ้งข้อร้องเรียนให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องทราบอย่างปกปิดเป็นความลับ เว้นแต่จะได้รับคำยินยอมจากผู้ร้องเรียนให้เปิดเผยได้ หรือคณะกรรมการพิจารณาว่าข้อร้องเรียนรับไม่ได้โดยไม่ต้องแจ้งรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

2. รัฐภาคีจะต้องยื่นคำชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร หรือถ้อยแถลงที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว พร้อมทั้งมาตรการแก้ไข (หากมี) ต่อคณะกรรมการภายใน 6 เดือน

ข้อ 7

1. คณะกรรมการจะดำเนินการพิจารณาข้อร้องเรียนภายใต้พิธีสารนี้ตามข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

2. ในการตรวจสอบข้อร้องเรียนภายใต้พิธีสารนี้ คณะกรรมการจะดำเนินการโดยการประชุมแบบปิด

3. หลังจากการตรวจสอบข้อร้องเรียน คณะกรรมการจะส่งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อร้องเรียน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ (หากมี) ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

4. รัฐภาคีจะต้องพิจารณาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (หากมี) ของคณะกรรมการและจะต้องส่งคำตอบเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงข้อมูลการดำเนินการที่คำนึงถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการภายใน 6 เดือน

5. คณะกรรมการอาจขอให้รัฐภาคีจัดส่งข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรการใดๆ ที่รัฐภาคีได้ดำเนินการตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (หากมี) ของคณะกรรมการ ทั้งนี้ หากคณะกรรมการเห็นสมควร จะให้รัฐภาคีระบุไว้ในรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญายุติข้อ 18 ของอนุสัญญาด้วยก็ได้

ข้อ 8

1. หากคณะกรรมการได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ว่า รัฐภาคีใดกระทำการละเมิดสิทธิที่ระบุไว้ในอนุสัญญาอย่างร้ายแรงและเป็นระบบ คณะกรรมการอาจขอความร่วมมือรัฐภาคีนั้นในการตรวจสอบข้อมูลและให้รัฐภาคียื่นข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าว

2. คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สมาชิกคณะกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนดำเนินการสอบสวนโดยพิจารณาถึงข้อสังเกตของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องรวมทั้งข้อมูลที่เชื่อถือได้ที่มีอยู่และรายงานผลต่อคณะกรรมการโดยด่วน การสอบสวนอาจรวมถึงการเดินทางเข้าไปในรัฐภาคี ทั้งนี้โดยความยินยอมของรัฐภาคี

3. หลังจากมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว คณะกรรมการจะส่งผลการตรวจสอบดังกล่าวพร้อมทั้งข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะไปให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

4. รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะต้องยื่นข้อสังเกตต่อคณะกรรมการภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้รับผลการตรวจสอบ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ

5. การสอบสวนดังกล่าวจะกระทำโดยลับ และรัฐภาคีจะต้องให้ความร่วมมือในทุกขั้นตอนของกระบวนการสอบสวน

ข้อ 9

1. คณะกรรมการอาจขอให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องเสนอข้อมูล รายละเอียด มาตรการการดำเนินการตามผลการสอบสวนภายใต้ข้อ 8 ของพิธีสารนี้ไว้ในรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญายุติข้อ 18 ของอนุสัญญา

2. หากมีความจำเป็น คณะกรรมการอาจขอให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องแจ้งข้อมูลการดำเนินการเพิ่มเติมตามผลการสอบสวนหลังจากสิ้นสุดระยะเวลา 6 เดือนในข้อ 8 วรรค 4

ข้อ 10

1. แต่ละรัฐภาคีอาจแจ้งไม่ยอมรับอำนาจของคณะกรรมการตามข้อ 8 และข้อ 9 ในขณะที่ลงนามให้สัตยาบัน หรือภาคยานุวัติพิธีสารนี้

2. รัฐภาคีที่ได้แจ้งไม่ยอมรับอำนาจของคณะกรรมการตามข้อ 10 วรรคแรกจะเพิกถอนการแจ้งโดยการบอกกล่าวให้เลขาธิการทราบเมื่อใดก็ได้

ข้อ 11

รัฐภาคีจะดำเนินขั้นตอนทั้งปวงที่เหมาะสม เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลภายใต้เขตอำนาจปกครองศาลของรัฐภาคีจะไม่ถูกปฏิบัติอย่างเป็นปฏิปักษ์หรือถูกข่มขู่เนื่องจากการเสนอข้อร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามพิธีสารนี้

ข้อ 12

คณะกรรมการจะสรุปผลการดำเนินกิจกรรมภายใต้พิธีสารนี้ไว้ในรายงานประจำปี ตามข้อ 21 ของอนุสัญญา

ข้อ 13

แต่ละรัฐภาคีจะต้องดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อนุสัญญาและพิธีสารนี้ให้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งให้ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐภาคีนั้น

ข้อ 14

คณะกรรมการจะต้องกำหนดระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามพิธีสารนี้

ข้อ 15

1. พิธีสารนี้จะเปิดให้มีการลงนามโดยรัฐที่ได้ลงนาม ให้สัตยาบัน หรือภาคยานุวัติอนุสัญญาแล้ว
2. พิธีสารนี้จะต้องได้รับการให้สัตยาบันโดยรัฐที่ได้ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญาแล้ว สัตยาบันสารจะต้องมอบไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ
3. พิธีสารนี้จะเปิดให้มีการภาคยานุวัติโดยรัฐที่ได้ให้สัตยาบัน หรือภาคยานุวัติอนุสัญญาแล้ว
4. ภาคยานุวัติจะมีผลโดยการมอบภาคยานุวัติสารไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ

ข้อ 16

1. พิธีสารนี้จะมีผลบังคับใช้ภายใน 3 เดือน หลังจากวันที่มอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่สิบไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ
2. สำหรับรัฐแต่ละรัฐที่ได้ให้สัตยาบันพิธีสาร หรือให้ภาคยานุวัติพิธีสารนี้หลังจากวันมีผลบังคับใช้ พิธีสารนี้จะมีผลบังคับใช้ 3 เดือนหลังจากวันที่มอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของตน

ข้อ 17

ห้ามมิให้มีการตั้งข้อสงวนต่อพิธีสารนี้

ข้อ 18

1. รัฐภาคีอาจเสนอขอแก้ไขพิธีสารนี้ โดยยื่นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ เลขาธิการจะแจ้งข้อเสนอขอแก้ไข ไปยังบรรดารัฐภาคี โดยขอความเห็นชอบที่จะให้มีการประชุมรัฐภาคีเพื่อพิจารณาลงมติต่อข้อเสนอขอแก้ไขดังกล่าว หากมีรัฐภาคีอย่างน้อยจำนวน 1 ใน 3 เห็นชอบด้วย เลขาธิการจะจัดให้มีการประชุมภายใต้สหประชาชาติ ข้อเสนอขอแก้ไขที่ได้มีการพิจารณาลงมติดียอมรับโดยเสียงข้างมากของรัฐภาคี จะเสนอที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติเพื่อพิจารณารับรองต่อไป

2. ข้อเสนอขอแก้ไขจะมีผลบังคับใช้ต่อเมื่อที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติให้การรับรอง และจะต้องได้รับความเห็นชอบโดยเสียงส่วนใหญ่จำนวน 2 ใน 3 ของรัฐภาคีพิธีสารนี้ ตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของรัฐภาคีนั้นๆ

3. เมื่อข้อเสนอขอแก้ไขพิธีสารมีผลบังคับใช้ จะผูกมัดรัฐภาคีที่ให้ความเห็นชอบ รัฐภาคีอื่นก็ยังคงผูกมัดโดยบทบัญญัติของพิธีสารและข้อเสนอแก้ไขก่อนๆ ที่ได้ให้ความเห็นชอบ

ข้อ 19

1. รัฐภาคีอาจเพิกถอนพิธีสารนี้เมื่อใดก็ได้โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเลขาธิการสหประชาชาติ การเพิกถอนจะมีผลภายใน 6 เดือน หลังจากวันที่ได้รับแจ้งจากเลขาธิการสหประชาชาติ

2. การเพิกถอนจะต้องกระทำโดยปราศจากอคติต่อการดำเนินการต่อเนื่องของการร้องเรียนภายใต้บทบัญญัติ ข้อ 2 หรือกระบวนการสอบสวนภายใต้บทบัญญัติข้อ 8 ของพิธีสารนี้ก่อนวันที่การเพิกถอนจะมีผลบังคับใช้

383

ข้อ 20

เลขาธิการสหประชาชาติจะต้องแจ้งบรรดารัฐทั้งหลายทราบเกี่ยวกับ

- (ก) การลงนาม การให้สัตยาบัน และภาคยานุวัติภายใต้พิธีสารนี้
- (ข) วันที่พิธีสารนี้มีผลบังคับใช้ และข้อแก้ไขใดๆ ภายใต้ข้อ 18
- (ค) การเพิกถอนใดๆ ภายใต้ข้อ 19

ข้อ 21

1. พิธีสารฉบับนี้ ซึ่งด้วยภาษาอาหรับ จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปน ใช้ได้เท่าเทียมกัน จะเก็บไว้ที่สหประชาชาติ

2. เลขาธิการสหประชาชาติจะส่งสำเนาของพิธีสารนี้ที่ได้รับรองแล้วให้แก่บรรดารัฐต่างๆ ที่ระบุไว้ในข้อ 25 ของอนุสัญญา

ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี

จากมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ วันที่ 20 ธันวาคม 2536

Declaration on the Elimination of Violence against Women
General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ

ตระหนักถึง ความจำเป็นเร่งด่วนในการยอมรับหลักการระดับสากลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสตรีในเรื่องสิทธิและหลักการที่คำนึงถึงความเสมอภาค ความมั่นคงปลอดภัย เสรีภาพ และความเป็นหนึ่งเดียวอันแบ่งแยกมิได้และศักดิ์ศรีแห่งมนุษย์ทั้งปวง

พึงสังเกตว่า สิทธิและหลักการต่างๆ เหล่านี้เป็นหลักการสำคัญของกติกานานาชาติต่างๆ ประกอบด้วยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน¹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม² อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ³ และอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทารุกกรรม การกระทำโหดร้ายต่างๆ อันไร้มนุษยธรรมการลงโทษและการปฏิบัติอันเลวทราม⁴

ตระหนักว่า การปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบที่มีประสิทธิภาพจะมีส่วนช่วยอย่างสำคัญต่อการขจัดความรุนแรงต่อสตรี และปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นจากมติดังนี้ จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติที่เข้มแข็งและสมบูรณ์ขึ้น

หวังไว้ว่า ความรุนแรงต่อสตรีเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุซึ่งความเสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพการปฏิบัติอนุสัญญาว่าด้วยการขจัด การเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ดังที่มีการระบุไว้ในยุทธศาสตร์ไนโรบี เพื่อความก้าวหน้าของสตรี⁵ ซึ่งได้เสนอแนะมาตรการเพื่อขจัดความรุนแรงต่อสตรีและความรุนแรงต่อสตรียังเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

ยืนยันว่า ความรุนแรงต่อสตรีเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสตรี และทำให้ประโยชน์ที่สตรีจะได้รับจากสิทธิและเสรีภาพเหล่านั้น ต้องถูกทำลายหรือลดน้อยลงและคำนึงถึงความล้มเหลวที่เคยเป็นมาในการปกป้อง และส่งเสริมสิทธิเหล่านั้นและเสรีภาพเมื่อเกิดกรณี ความรุนแรงต่อสตรี

¹ มติที่ 217 A (III)

² ดุมติที่ 2200 A (XXI). ภาคผนวก

³ มติที่ 34/180, ภาคผนวก

⁴ มติที่ 39/46, ภาคผนวก

⁵ รายงานการประชุมระดับโลกเพื่อทบทวนและติดตามความก้าวหน้า ทศวรรษสตรีของสหประชาชาติ: ความเสมอภาค, การพัฒนา และสันติภาพ, ไนโรบี, 15-26 กรกฎาคม 1985 (เอกสารองค์การสหประชาชาติ, หมายเลข E.85.IV.10, บทที่ I, ส่วน A)

ตระหนักว่า ความรุนแรงต่อสตรีเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างบุรุษและสตรี ซึ่งนำไปสู่การครอบงำและการเลือกปฏิบัติต่อสตรีโดยบุรุษ และเป็นสิ่งที่ขัดขวางความก้าวหน้าของสตรี และตระหนักว่าความรุนแรงต่อสตรีเป็นกลไกทางสังคมที่โหดร้ายอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้สถานะของสตรีเป็นรองเมื่อเปรียบเทียบกับบุรุษ

หวังไว้ว่า สตรีบางกลุ่ม อาทิ สตรีกลุ่มน้อย สตรีพื้นเมือง ผู้ลี้ภัยสตรี ผู้อพยพสตรีสตรีในชนบท หรือในท้องถิ่นทุรกันดาร สตรีผู้ยากไร้ สตรีในสถานกักกัน เด็กผู้หญิง สตรีพิการ สตรีชรา สตรีในภาวะสงครามเป็นกลุ่มที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อความรุนแรง

ระลึกถึงว่า บทสรุปในย่อหน้าที่ 23 ในภาคผนวกของมติของสภาเศรษฐกิจและสังคม 1990/15 24 พฤษภาคม 1990 ที่ให้การยอมรับว่า ความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวและสังคมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางไม่แบ่งแยกทางรายได้ ชนชั้น และวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วน และขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อขจัดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

และระลึกถึงมติที่ 1991/18 วันที่ 30 พฤษภาคม 1991 ของสภาเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเสนอให้มีการพัฒนาแผนงานเพื่อให้มีเครื่องมือ ระดับนานาชาติที่ระบุประเด็นความรุนแรงต่อผู้หญิงอย่างชัดเจน ยอมรับบทบาทความเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีที่ส่งเสริมให้เกิดความสนใจต่อความสำคัญ ความรุนแรง และธรรมชาติของปัญหาความรุนแรงต่อสตรี

ตระหนักว่า ในสังคมสตรีมีโอกาสดำเนินการที่จำกัดที่บรรลุซึ่งความเท่าเทียมทางกฎหมาย สังคม การเมือง และความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากความรุนแรงต่อสตรีที่มีอย่างต่อเนื่อง

เข้าใจตามสภาพปัญหาข้างต้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดความ “ความรุนแรงต่อสตรี” ที่ชัดเจน และสมบูรณ์ มีถ้อยแถลงที่ชัดเจนถึงสิทธิที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อรับประกันการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบได้ ต้องมีพันธะสัญญาที่ระบุความรับผิดชอบของรัฐ และพันธะสัญญา จากชุมชนนานาชาติทั้งหมดในการขจัดความรุนแรงต่อสตรี

ตั้งใจแน่วแน่ที่จะปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี และจะพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้คำประกาศเป็นที่รู้จักและปฏิบัติตาม

ข้อที่ 1

ตามเป้าประสงค์ของปฏิญญานี้ คำว่า “ความรุนแรงต่อสตรี” หมายถึงการกระทำใดๆ ที่เป็นความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผล ให้เกิดการทารุณร่างกาย ทางเพศหรือทางจิตใจ เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรี รวมทั้งการขู่เข็ญ คุกคาม กีดกันเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะ และในชีวิตส่วนตัว

ข้อที่ 2

เป็นที่เข้าใจว่าความรุนแรงต่อสตรี หมายรวมถึง

1. ความรุนแรงต่อร่างกาย ทางเพศ และจิตใจที่เกิดขึ้นในครอบครัว รวมทั้งการทุบตี การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงในบ้าน ความรุนแรงอันมีเหตุมาจากของหมั้นที่ฝ่ายหญิงให้กับครอบครัวสามี การข่มขืนโดยคู่สมรส การขลิบอวัยวะเพศสตรี และข้อปฏิบัติตามประเพณีต่างๆ อันเป็นอันตรายต่อสตรี ความรุนแรงที่ไม่ได้เกิดจากคู่สมรส และความรุนแรงที่เป็นการหาประโยชน์จากสตรี

2. ความรุนแรงต่อร่างกาย เพศ และจิตใจที่เกิดขึ้นภายในชุมชนทั่วไป รวมถึง การข่มขืน การทารุณกรรม ทางเพศ การลวนลามทางเพศ การข่มขู่ในสถานที่ทำงาน ในสถาบันการศึกษา และสถานที่ต่างๆ การค้าหญิง และการบังคับให้ค้าประเวณี

3. ความเพิกเฉยของรัฐต่อความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงที่เกิดทางร่างกาย ทางเพศ และจิตใจ

ข้อ 3

สตรีควรได้รับความเท่าเทียมในการรับประโยชน์และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทุกด้าน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง และด้านอื่นๆ สิทธิดังกล่าว คือ

1. สิทธิในชีวิต⁶
2. สิทธิแห่งความเสมอภาค⁷
3. สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล⁸
4. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียม⁷
5. สิทธิที่จะเป็นอิสระจากการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ⁷
6. สิทธิที่จะสามารถบรรลุถึงการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ได้มาตรฐานสมบูรณ์⁹
7. สิทธิในการมีข้อตกลงที่ยุติธรรมและพอใจในการทำงาน¹⁰
8. สิทธิที่จะไม่ตกอยู่ในสภาพทุกข์ทรมาน หรือการกระทำที่โหดร้าย หรือการลงโทษ หรือปฏิบัติ

ที่เลวทรามไร้มนุษยธรรม¹¹

ข้อ 4

รัฐควรประณามความรุนแรงต่อสตรี และไม่ควรอ้างชนบธรรมนิยมประเพณี หรือศาสนาใดๆ เพื่อหลีกเลียง พันธะหน้าที่ในการขจัดความรุนแรง รัฐควรติดตามนโยบายเกี่ยวกับการขจัดความรุนแรง ต่อสตรีโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการ และโดยไม่ชักช้า และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ตกลงที่จะ

1. พิจารณาให้สัตยาบัน หรือการรับรองต่ออนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ในทุกรูปแบบ หรือการยกเลิกข้อสงวนของอนุสัญญา

2. งดเว้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในความรุนแรงต่อสตรี

⁶ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 3. และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 6

⁷ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 26

⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 9

⁹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ข้อ 12

¹⁰ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 6 และ 7

¹¹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 7 และ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทารุณกรรม การกระทำโหดร้ายอันไร้มนุษยธรรม การลงโทษ และการปฏิบัติอันเลวทราม

3. ปฏิบัติการอย่างเข้มแข็ง โดยสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศเพื่อป้องกันสืบสวน และลงโทษ การกระทำความรุนแรงต่อสตรีไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยบุคคลหรือโดยรัฐ

4. พัฒนามาตรการลงโทษทางอาญา แพ่ง แรงงาน และการลงโทษทางการบริหารจัดการ ด้วยกฎหมายภายในประเทศ เพื่อลงโทษ และชดใช้ต่อความเลวร้ายที่เกิดกับผู้หญิงที่ประสบกับความรุนแรง สตรีผู้ถูกระทำความรุนแรงควรมีโอกาสเข้าถึงขบวนการยุติธรรม เช่น ได้รับการคุ้มครองทางด้านกฎหมาย สตรีที่ถูกทำร้ายได้รับความทุกข์ทรมานจากความรุนแรงควรได้รับการรักษาที่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ รัฐควรให้ข้อมูลแก่สตรีถึงสิทธิที่จะได้รับการชดใช้จากกลไกเหล่านั้น

5. พิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาแผนการปฏิบัติการแห่งชาติเพื่อสนับสนุน การคุ้มครองสตรีจากความรุนแรงทั้งปวงหรือข้อกำหนดเพื่อความมุ่งประสงค์ดังกล่าวในแผนปฏิบัติการต่างๆ ที่มีอยู่ ให้พิจารณาความร่วมมือที่เหมาะสมจากองค์กรพัฒนาเอกชนโดยเฉพาะที่ทำงานเกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงต่อสตรี

6. พัฒนาวិธีการป้องกัน และมาตรการด้านต่างๆ ทั้งด้านกฎหมาย การเมืองบริหาร และวัฒนธรรม อย่างรอบด้าน เพื่อส่งเสริมการป้องกันสตรีจากความรุนแรงทุกรูปแบบ และประกันว่าการตกเป็นเหยื่อ ของสตรีจะไม่เกิดซ้ำอีกจากข้อบกพร่องทางกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย หรือมาตรการอื่นๆ ที่มีได้ คำนี้ถึงประเด็นทางเพศ

7. การปฏิบัติเพื่อรับประกันว่าสตรีผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง และเด็กจะได้รับความช่วยเหลือ การพักฟื้น การดูแลเด็ก การบำรุง การรักษา การให้คำปรึกษา การบริการด้านสุขภาพและบริการทางสังคม สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้การสนับสนุน และมาตรการที่เหมาะสมอื่นๆ เพื่อสนับสนุน ความปลอดภัย และการฟื้นฟูทางร่างกาย และจิตใจของสตรีเหล่านั้น ตามทรัพยากรที่มีอยู่ในขอบเขต มากที่สุดที่สามารถ จัดหาได้ หรือเมื่อมีความจำเป็นต้องอาศัยแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอยู่

8. ให้รัฐจัดเตรียมงบประมาณเพื่อจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง

9. จัดให้มีมาตรการเพื่อรับประกันว่าเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบ หน้าที่ตามนโยบายที่จะป้องกัน สืบสวน และลงโทษการกระทำความรุนแรงต่อสตรีได้รับการอบรม เพื่อให้ความเข้าใจต่อความจำเป็นของสตรี

10. นำมาตรการทุกอย่างที่เหมาะสมมาปฏิบัติ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา เพื่อปรับปรุงแบบแผน ความประพฤติทางสังคมและวัฒนธรรมของบุรุษและสตรีและเพื่อขจัดอคติทางเพศ ประเพณีปฏิบัติ และข้อปฏิบัติอื่นๆ ทั้งปวง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่เพศใดเพศหนึ่งจะมีความด้อยกว่า หรือความเหนือกว่าอีกเพศหนึ่ง และจัดการจำกัดบทบาททางเพศของบุรุษและสตรี

11. สนับสนุนการวิจัย การรวบรวมข้อมูล และการเรียบเรียงสถิติ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบต่างๆ ของความรุนแรงต่อสตรี โดยเฉพาะความรุนแรงในครอบครัวและส่งเสริมการวิจัยถึงสาเหตุความรุนแรง ธรรมชาติของความรุนแรงและผลกระทบของความรุนแรงต่อสตรี และควรมีประสิทธิภาพของมาตรการ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขความรุนแรงต่อสตรี และควรเผยแพร่ ผลงานวิจัยและสถิติต่างๆ แก่สาธารณชน

12. นำมาตรการขจัดความรุนแรงต่อสตรีมาใช้โดยเฉพาะกับสตรีกลุ่มเสี่ยงต่อความรุนแรง

13. รวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงต่อสตรีและมาตรการที่ได้นำไปปฏิบัติตามหลักการของปฏิญญานี้ในรายงานที่เสนอต่อองค์การสหประชาชาติตามระเบียบที่กำหนดไว้ในกฎหมายสิทธิมนุษยชนต่างๆ

14. ส่งเสริมการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการตามหลักการที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้

15. ตระหนักถึงบทบาทอันสำคัญของขบวนการสตรีและองค์กรพัฒนาเอกชนทั่วโลกในการสร้างจิตสำนึกความตระหนักและในการบรรเทาปัญหาความรุนแรงต่อสตรี

16. อำนาจความสะดวก และส่งเสริมงาน ของขบวนการสตรีและองค์กรพัฒนาเอกชน และร่วมมือกับองค์กรเหล่านี้ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค

17. ส่งเสริมองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคที่ประเทศของตนเป็นสมาชิกให้บรรจุการจัดความรุนแรงต่อสตรีเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการขององค์กรตามที่เห็นสมควร

ข้อ 5

ส่วนงาน และหน่วยงานเฉพาะของระบบในองค์การสหประชาชาติควรสนับสนุน ยอมรับ และตระหนักในสิทธิและหลักการที่ระบุไว้ในปฏิญญา ฉบับนี้ ตามขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของตน เพื่อบรรลุความมุ่งประสงค์นี้ตกลงที่จะ

1. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนานาประเทศ และภูมิภาค โดยมุ่งหมายที่จะกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาคเพื่อต่อต้านความรุนแรง และเปลี่ยนประสบการณ์ และให้การสนับสนุนการเงินต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดความรุนแรงต่อสตรี

2. สนับสนุนการประชุม และสัมมนาที่มีความมุ่งประสงค์เพื่อสร้างความรู้ และความเข้าใจต่อประชาชนทั้งปวงในเรื่องการจัดความรุนแรงต่อสตรี

3. ส่งเสริมการประสานงาน และการแลกเปลี่ยนในกลไกขององค์การสหประชาชาติระหว่างคณะกรรมการ อนุสัญญาสิทธิมนุษยชนต่างๆ เพื่อนำเสนอปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่มีประสิทธิภาพ

4. บรรลุบทวิเคราะห์ที่จัดเตรียมโดยหน่วยงานและกลไกขององค์การสหประชาชาติถึงแนวโน้ม และสภาพปัญหาสังคม ตัวอย่าง เช่น รายงานเกี่ยวกับสถานการณ์สังคมโลกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การติดตามแนวโน้มของความรุนแรงต่อสตรี

5. ส่งเสริมการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และกลไกต่างๆ ขององค์การสหประชาชาติ เพื่อความร่วมมือให้ความรุนแรงต่อสตรีอยู่ในโครงการที่ดำเนินการอยู่ โดยเฉพาะให้มีการพิจารณาถึงกลุ่มสตรีที่เสี่ยงต่อความรุนแรง

6. สนับสนุนให้มีการวางแผนของแนวทางหรือคู่มือเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีโดยให้พิจารณาจากมาตรการที่ระบุในปฏิญญานี้

7. พิจารณาประเด็นการจัดความรุนแรงต่อสตรีในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทางสิทธิมนุษยชนต่างๆ

8. ประสานงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในการเผยแพร่ประเด็นปัญหาความรุนแรงต่อสตรี

ข้อ 6

ไม่มีข้อความใดในปฏิญญานี้จะส่งผลกระทบต่อพันธสัญญาใดๆ ซึ่งมีส่วนส่งเสริมการจัดความรุนแรงต่อสตรีได้มากกว่า ซึ่งอาจบรรจุอยู่ในกฎหมายของรัฐหรือในอนุสัญญา สนธิสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศอื่นใดที่มีผลบังคับใช้ในประเทศใดรัฐหนึ่ง

มติ 1325

รับโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

ในการประชุมครั้งที่ 4213

วันที่ 31 ตุลาคม 2000

UN Security Council Resolution 1325

องค์การสหประชาชาติ

S/RES/1325(2000)

คณะมนตรีความมั่นคง

แจกจ่าย : ทั่วไป

31 ตุลาคม 2000

มติ 1325 (2000)

รับโดยคณะมนตรีความมั่นคงในการประชุมครั้งที่ 4213 ในวันที่ 31 ตุลาคม 2000

คณะมนตรีความมั่นคง

รำลึกถึง มติ 1261 (1999) ณ วันที่ 25 สิงหาคม 1999, มติ 1265 (1999) ณ วันที่ 17 กันยายน 1999, มติ 1296 (2000) ณ วันที่ 19 เมษายน 2000 และมติ 1314 (2000) ณ วันที่ 11 สิงหาคม 2000 เช่นเดียวกับแถลงการณ์ที่เกี่ยวข้องของประธานของคณะมนตรีความมั่นคง และรำลึกถึงแถลงการณ์ของประธานคณะมนตรีความมั่นคงต่อสื่อมวลชนในโอกาสวันสหประชาชาติสำหรับสิทธิสตรีและสันติภาพสากล (วันสตรีสากล) ณ วันที่ 8 มีนาคม 2000 (SC/6816) ด้วย

รำลึกถึง ความมุ่งมั่นต่อปัญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่ง (A/52/231) เช่นเดียวกับความมุ่งมั่นอื่นๆ ที่บรรจุอยู่ในเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมวาระพิเศษที่ 23 ของสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติในหัวข้อ “ผู้หญิง: ความเสมอภาคทางเพศ การพัฒนา และสันติภาพ สำหรับศตวรรษที่ 21” (A/S-23/10/Rev.1) โดยเฉพาะความมุ่งมั่นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ

คำนึงถึง ความมุ่งมั่นและหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและความรับผิดชอบเบื้องต้นของคณะมนตรีความมั่นคงภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติสำหรับการดำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

แสดงความกังวลว่า พลเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงและเด็ก เป็นส่วนใหญ่ของกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบในทางลบจากความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ รวมทั้งผู้ลี้ภัยและคนพลัดถิ่นภายในประเทศ และพลเรือนเหล่านี้ตกเป็นเป้าหมายของนักรบมากขึ้นเรื่อยๆ และตระหนักถึงผลกระทบที่สภาวะเช่นนี้มีต่อสันติภาพและการประนีประนอมที่ยั่งยืน

ย้ำยืนยัน บทบาทสำคัญของผู้หญิงในการป้องกันและการแก้ไขความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพและเน้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในความพยายามทั้งปวงในการดำรงรักษาและการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง และความจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทของผู้หญิงในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขความขัดแย้ง

ย้ำยืนยัน ความจำเป็นต้องดำเนินการกฎหมายระหว่างประเทศด้านมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชนที่คุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและเด็กหญิงในช่วงที่มีและหลังความขัดแย้ง

ย้ำเน้น ความจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องประกันว่าการเก็บกวาดทุ่นระเบิดและการสร้างความตื่นตัวเกี่ยวกับทุ่นระเบิด คำนึงถึงความต้องการพิเศษของผู้หญิงและเด็กหญิง

ตระหนักถึง ความจำเป็นที่เร่งด่วนที่จะต้องบูรณาการมุมมองหญิงชายในปฏิบัติการรักษาสันติภาพและในแง่นี้ สังเกตถึงปฏิญญาวินด์ฮุกและแผนปฏิบัติการนามิเบียว่าด้วยการบูรณาการมุมมองหญิงชายในปฏิบัติการสนับสนุนสันติภาพหลายมิติ (S/2000/693)

ตระหนักถึง ความสำคัญของข้อเสนอแนะที่บรรจุอยู่ในแถลงการณ์ของประธานคณะมนตรีความมั่นคงต่อสื่อมวลชน ณ วันที่ 8 มีนาคม 2000 ถึงการฝึกอบรมพิเศษสำหรับบุคลากรรักษาสันติภาพทั้งหมดในการคุ้มครอง ความต้องการพิเศษ และสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและเด็กในสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

ตระหนักว่า ความเข้าใจต่อผลกระทบของความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธต่อผู้หญิงและเด็กหญิง การจัดเตรียมเชิงสถาบันที่มีประสิทธิผลในการค้าประกันให้มีการคุ้มครองและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของผู้หญิงและเด็กหญิงในกระบวนการสันติภาพ สามารถมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการดำรงรักษาและการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

สังเกตถึง ความจำเป็นจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธต่อผู้หญิงและเด็กหญิงเข้าด้วยกันให้หนักแน่น

1. **เรียกร้องรัฐสมาชิก** ประกันให้มีตัวแทนของผู้หญิงมากขึ้นในการตัดสินใจทุกระดับในสถาบันและกลไกระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ สำหรับการป้องกัน การจัดการ และการแก้ไขความขัดแย้ง

2. **กระตุ้นให้เลขาธิการใหญ่** ดำเนินการแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ (A/49/587) ของเขาที่เรียกร้องให้เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในระดับการตัดสินใจในการแก้ไขความขัดแย้งและกระบวนการสันติภาพ

3. **เรียกร้องให้เลขาธิการใหญ่แต่งตั้งผู้หญิง** จำนวนมากขึ้นให้เป็นผู้แทนและทูตพิเศษเพื่อทำงานตำแหน่งต่างๆ แทนเขา และในแง่นี้ เรียกร้องให้รัฐสมาชิกส่งผู้เข้าแข่งขันรับตำแหน่งมาให้เลขาธิการใหญ่เพื่อนำมาอยู่บัญชีรายชื่อกลางที่มีการทำให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ

4. **เรียกร้องต่อไปให้เลขาธิการใหญ่** หาทางขยายบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในปฏิบัติการภาคสนามของสหประชาชาติ และเป็นพิเศษในกลุ่มผู้สังเกตการณ์รักษาสันติภาพ ตำรวจพลเรือน บุคลากรด้านสิทธิมนุษยชนและด้านมนุษยธรรม

5. **แสดงความตั้งใจที่จะบูรณาการ** เอามุมมองหญิงชายเข้าไปในปฏิบัติการรักษาสันติภาพและเรียกร้องเลขาธิการใหญ่ประกันให้ปฏิบัติการสนามรวมเอาองค์ประกอบในแง่หญิงชายเอาไว้ด้วย

ในกรณีที่เหมาะสม

6. ขอให้เลขาธิการใหญ่จัดให้รัฐสมาชิกได้รับคำชี้แนะและเอกสาร-สื่อการฝึกอบรมในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ และความต้องการพิเศษของผู้หญิง เช่นเดียวกับในเรื่องความสำคัญของการนำผู้หญิงเข้ามามีส่วนในมาตรการรักษาสันติภาพและสร้างสันติภาพทั้งมวล เชิญรัฐสมาชิกให้รวมเอาสิ่งเหล่านี้ เช่นเดียวกับการฝึกอบรม สร้างความตื่นตัวในเรื่องเอชไอวี / เอดส์เข้าไปในโครงการฝึกอบรมในระดับชาติของพวกเขาสำหรับบุคลากรทหารและตำรวจพลเรือนในการเตรียมสำหรับการประจำการบุคลากรเหล่านี้ และขอต่อไปให้เลขาธิการใหญ่ประกันให้บุคลากรพลเรือนของปฏิบัติการรักษาสันติภาพได้รับการฝึกอบรมคล้ายคลึงกัน

7. เรียกร้องให้รัฐสมาชิกเพิ่มการสนับสนุนด้วยความสมัครใจของตนเองในด้านการเงิน ด้านเทคนิคและด้านพลวิธีการแก้ความพยายามในการฝึกอบรมที่ใส่ใจต่อมุมมองหญิงชาย รวมทั้งความพยายามที่กระทำโดยกองทุนหรือโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น กองทุนผู้หญิงของสหประชาชาติ และกองทุนเด็กของสหประชาชาติและโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่สหประชาชาติว่าด้วยผู้ลี้ภัย และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

8. เรียกให้ผู้ปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รับเอามุมมองหญิงชายมาใช้ในการเจรจาและการดำเนินการข้อตกลง สันติภาพ รวมทั้ง เช่น

(a) ความต้องการพิเศษของผู้หญิงและเด็กหญิงในระหว่างที่มีการส่งตัวกลับและการตั้งถิ่นฐานใหม่และสำหรับการฟื้นฟู การรวมกลับเข้าไปอยู่ในสังคมใหม่ และการบูรณะหลังความขัดแย้ง

(b) มาตรการที่ประกันความริเริ่มของผู้หญิงท้องถิ่นและกระบวนการฟื้นฟูเมืองในการแก้ไขความขัดแย้ง และมาตรการที่นำผู้หญิงเข้ามามีส่วนในกลไกการดำเนินการข้อตกลงสันติภาพทั้งปวง

(c) มาตรการที่ประกันให้มีการคุ้มครองและเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและเด็กหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ระบบการเลือกตั้ง ตำรวจ และฝ่ายตุลาการ

9. เรียกให้ทุกฝ่ายของความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ ให้ความเคารพอย่างเต็มที่ต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้เกี่ยวกับสิทธิและการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิง โดยเฉพาะในฐานะที่เป็นพลเรือน โดยเฉพาะ ข้อผูกพันที่ใช้กับพวกเขาภายใต้อนุสัญญาเจนีวา 1949 และพิธีสารเพิ่มเติมของอนุสัญญานี้ ในปี 1977, อนุสัญญาผู้ลี้ภัย ปี 1951 และพิธีสารของอนุสัญญานี้ในปี 1967, อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติ ทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิง ปี 1979 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญานี้ในปี 1999 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าสิทธิของเด็ก ปี 1989 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญานี้สองฉบับ ณ วันที่ 25 พฤษภาคม 2000 และคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของบทบัญญัติโรมของศาลอาญาระหว่างประเทศ

10. เรียกให้ทุกฝ่ายของความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ ใช้มาตรการพิเศษไปคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงจากความรุนแรงที่มีเพศเป็นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการข่มขืนและการละเมิดทางเพศรูปแบบอื่นๆ และรูปแบบอื่นทั้งหมดของความรุนแรงในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ

11. ย้ำเน้นความรับผิดชอบของรัฐทั้งหมดที่จะยุติการได้รับการยกเว้นโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีคนที่รับผิดชอบต่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ และอาชญากรรมสงคราม รวมทั้งอาชญากรรมที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศและความรุนแรงอื่นๆ ต่อผู้หญิงและเด็กหญิง และในแง่ที่เน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องยกเว้นอาชญากรรมเหล่านี้จากการนิโทษกรรมในกรณีที่ทำได้

12. **เรียก ให้ทุกฝ่ายของความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ** ให้เคารพต่อลักษณะทางพลเรือนและทางมนุษยธรรมของค่ายและที่ตั้งถิ่นฐานของผู้ลี้ภัย และให้พิจารณาเป็นการเฉพาะความต้องการของผู้หญิงและเด็กหญิง รวมทั้งในการออกแบบของพวกเขา และรำลึกถึงมติของตอนที่ 1208 (1998) ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 1998 และที่ 1296 (2000) ณ วันที่ 19 เมษายน 2000

13. **กระตุ้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง** ในการวางแผนการลดกำลังอาวุธ การปลดทหารจากประจำการ และการบูรณการ กลับสู่สังคมใหม่ให้พิจารณาถึงความต้องการที่แตกต่างออกไปของอดีตนักรบหญิงและชาย และคำนึงถึงความต้องการของคนที่ต้องพึ่งพาอดีตนักรบเหล่านี้ด้วย

14. **ยืนยันความพร้อมของตน** เมื่อมีการรับมาตรการต่างๆ ภายใต้มาตรา 41 ของกฎบัตรสหประชาชาติให้มีการพิจารณาถึงผลกระทบของมาตรการเหล่านี้ที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นต่อประชากรที่เป็นพลเรือน โดยคำนึงถึงความต้องการพิเศษของผู้หญิงและเด็กหญิง เพื่อที่จะพิจารณาการยกเว้นในเชิงมนุษยธรรมที่เหมาะสม

15. **แสดงความตั้งใจ** ที่จะประกันให้ภารกิจของคณะมนตรีความมั่นคงคำนึงถึงข้อพิจารณาต่างๆ ในมุมมองหญิงชายและสิทธิของผู้หญิง รวมทั้งการปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้หญิงท้องถิ่นและระหว่างประเทศ

16. **เชิญเลขาธิการใหญ่** ให้ศึกษาผลกระทบของความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธต่อผู้หญิงและเด็กหญิง บทบาทของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพ และมิติหญิงชายของกระบวนการสันติภาพและการแก้ไขความขัดแย้ง และเชิญต่อไปให้เขายื่นรายงานผลการศึกษานี้ต่อคณะมนตรีความมั่นคง และเปิดเผยรายงานนี้ต่อรัฐสมาชิกทั้งหมดขององค์การสหประชาชาติ

17. **ขอให้เลขาธิการใหญ่** รวมเอาความก้าวหน้าในการบูรณาการมุมมองหญิงชายเข้าไปในภารกิจรักษาสันติภาพและด้านอื่นๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและเด็กหญิงเข้าไว้ในรายงานของเขาต่อคณะมนตรีความมั่นคงในกรณีที่เหมาะสม

18. **ตัดสินใจ** ที่จะยึดถือเรื่องนี้ไว้อย่างเข้มข้น

Court and Gender Justice

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

แนะนำหนังสือ

เรื่อง : สิทธิความเป็นคนของผู้หญิง
ผู้เขียน : พันธกรณีระหว่างประเทศ กฎหมาย และข้อถกเถียง

ผู้เขียน : รศ.มาลี พงษ์พวงสาวลี

ISBN : 9789741357291

ปีที่พิมพ์ : 2550

จำนวนหน้า : 311 หน้า

หนังสือ “สิทธิความเป็นคนของผู้หญิง : พันธกรณีระหว่างประเทศ กฎหมาย และข้อถกเถียง” ได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง สถานภาพทางกฎหมายและบทบาททางเพศของผู้หญิงในสังคมไทย โดยผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นว่า ตัวบทกฎหมายภายในประเทศ และหลักการสิทธิมนุษยชนสากลในกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาโลก คุ่มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง โดยเชื่อมโยงให้เห็นมิติในด้าน วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้หญิงในยุคสมัยต่างๆ

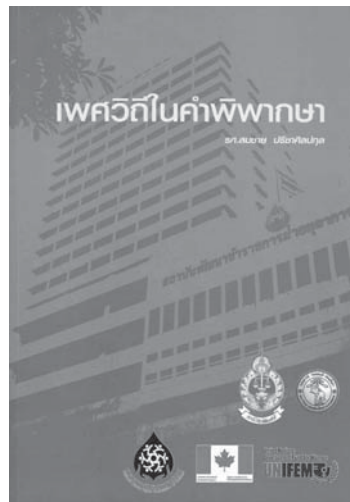
เรื่อง : เพศวิถีในคำพิพากษา
ผู้เขียน : รศ.สมชาย ปรีชาศิลปกุล

ISBN : 9789745184428

ปีที่พิมพ์ : 2551

จำนวนหน้า : 192 หน้า

หนังสือ “เพศวิถีในคำพิพากษา” เล่มนี้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นเนื้อหาที่เรียบเรียง

มาจากรายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง “เพศวิถีในคำพิพากษา” ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลฎีกาในคดีเกี่ยวกับเพศ โดยมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการวินิจฉัยตัดสินคดีจากคำพิพากษาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อบรรทัดฐานพฤติกรรมทางเพศของหญิงชายในสังคมไทย เนื้อหาในส่วนท้ายเล่มของหนังสือเป็นบทสรุปรายงานการประชุมนานาชาติในระดับภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องบทบาทของฝ่ายตุลาการในการส่งเสริมความเสมอภาคเท่าเทียมทางเพศ (Report on the South Asian Regional Judicial Colloquium on the Role of Judiciary in Promoting

Gender Equality) เมื่อวันที่ 25 - 27 ตุลาคม 2550 ที่จังหวัดเชียงใหม่

เรื่อง : นิติศาสตร์
แนวสตรีนิยม

ผู้เขียน : วิระดา สมสวัสดิ์

ISBN : 9746720759

ปีที่พิมพ์ : 2549

จำนวนหน้า : 183 หน้า

การนำเสนอเรื่องนิติศาสตร์แนวสตรีนิยมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่จะทำให้ผู้หญิงมีสถานภาพในสังคมที่ดีขึ้น โดยการใส่ใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง และในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายที่อาจเป็น

เครื่องมือและเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา ให้ผู้หญิงในประเด็นต่างๆ เช่น การเข้าใจถึงเครื่องมือที่เป็นกลไกระหว่างประเทศอันอาจใช้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงการบังคับใช้กฎหมายการเปลี่ยนแปลงกฎหมายและการดำเนินคดีที่เลือกปฏิบัติมีอคติต่อผู้หญิง ความรับผิดชอบของนักกฎหมายในการให้ความรู้กฎหมายที่เป็นคุณและเป็นปฏิปักษ์ต่อความเสมอภาคและการคุ้มครอง

สิทธิมนุษยชนให้กับผู้หญิง เพื่อการลดความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ที่มีต่อผู้หญิง

เรื่อง : หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

: อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

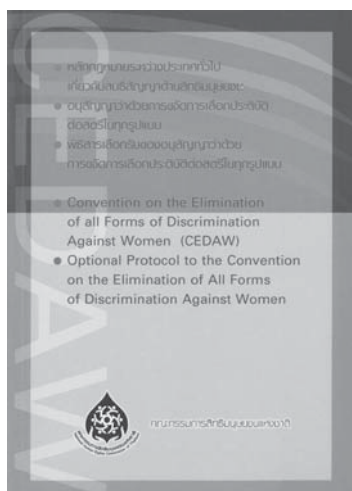
จัดพิมพ์โดย : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ISBN : 9749153316

ปีที่พิมพ์ : 2551

จำนวนหน้า : 116 หน้า

วัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ คือ เพื่อนำเสนอกติการะหว่างประเทศและอนุสัญญาประกอบพันธกรณีที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม

6 ฉบับ เพื่อเผยแพร่สร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชนภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสร้างกลไกส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคม

เรื่อง : ภาษาเพศในสังคมไทย : อำนาจ สิทธิ และสุขภาวะทางเพศ

ผู้เขียน : พิมพ์วัลย์ บุญมงคล และคณะ

ISBN : 9789741107506

ปีที่พิมพ์ : 2551

จำนวนหน้า : 275 หน้า

หนังสือเรื่อง “ภาษาเพศในสังคมไทย : อำนาจ สิทธิ และสุขภาวะทางเพศ” เป็นโครงการวิจัยเรื่องคำสำคัญในเรื่อง เพศวิถีและเพศภาวะที่ใช้กัน อยู่ในชีวิตประจำวัน โดยทำความเข้าใจถึงที่มาหรือประวัติศาสตร์ของคำต่างๆ เหล่านี้ นอกจากนี้ทีมนักวิจัย ยังได้วิเคราะห์คำบางคำถึงใครกลุ่มใดที่เป็นผู้คิดค้นคำ เพื่อวัตถุประสงค์ใด ความหมายของคำทั้งที่เป็นความหมายชัดเจน และความหมายซ่อนเร้นของคำๆ นั้น โดยวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลต่อความคิด ความเชื่อ การให้ความหมายในเรื่องเพศวิถี

และเพศภาวะของคน ในสังคม ตลอดจนสิทธิและสุขภาวะทางเพศและอนามัย การเจริญพันธุ์

ตลอดจนการจัดบริการสุขภาพ รวมทั้งการเชื่อมโยงและกล่าวถึงคำอื่นๆ ที่มีความหมายเชื่อมโยงกับคำศัพท์ที่ผู้วิจัยเริ่มต้นวิเคราะห์

เรื่อง : ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง

ผู้เขียน : รศ.มาลี พฤษพงษ์ศาวลิ

ISBN : 9789743074745

ปีที่พิมพ์ : 2551

จำนวนหน้า : 301 หน้า

“ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง” เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาทและการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของผู้หญิง ตลอดจนสถานภาพทางกฎหมายของผู้หญิง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยผู้เขียน ได้นำเสนอให้เห็น ความเป็นมาในการก่อรูปของรัฐไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ว่าผู้หญิงในฐานะพลเมืองครึ่งหนึ่งของประเทศมีส่วนร่วมในด้านการเมืองการปกครอง ตลอดจนการปรับเปลี่ยนสถานภาพทางสังคมและ

กฎหมายอย่างไร

เรื่อง : สังคมสงเคราะห์แนวสตรีนิยม

ทฤษฎีและการปฏิบัติงาน

ผู้เขียน : รศ.วันทนี

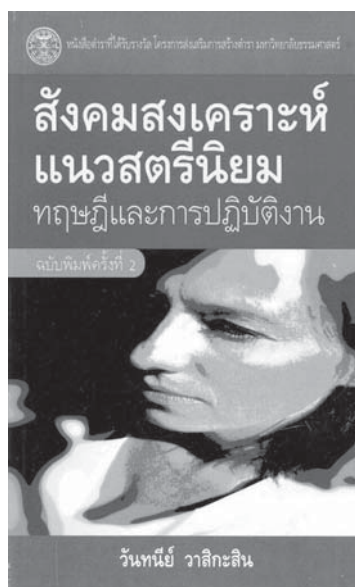
วาสิกะสิน

ISBN : 9745718513

ปีที่พิมพ์ : 2546

จำนวนหน้า : 189 หน้า

วัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้คือ เพื่อให้ นักสังคมสงเคราะห์นำแนวคิด เรื่องหญิงชาย (Gender) มาประยุกต์ ในการปฏิบัติงานกับผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะในเรื่องความเสมอภาคทางเพศ (Gender Equality) เนื่องจากค่านิยมความ

ไม่เสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Inequality) รวมทั้งค่านิยมเชิงซ้อนในเรื่องเพศหลายประการ นักสังคมสงเคราะห์ต้องปฏิบัติงานกับผู้ใช้บริการทั้งหญิง และชาย การที่นักสังคมสงเคราะห์มีแนวคิดเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ จะทำให้นักสังคมสงเคราะห์

สามารถพัฒนาคน กลุ่ม ชุมชน และสังคมได้ยิ่งขึ้น

เรื่อง : The Davide Court : Its Contributions to Gender and Women's Rights

ผู้เขียน : Rowena

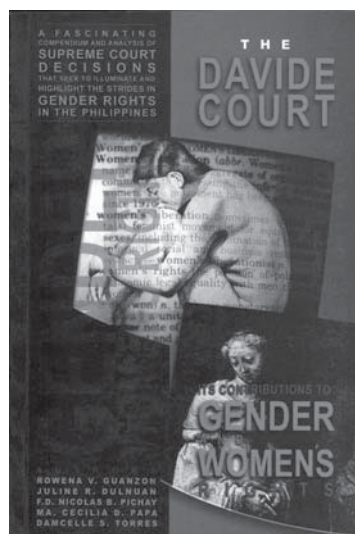
V. Guanzon,

LLB,MPA

ISBN : 9789718720431

จำนวนหน้า : 167 หน้า

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมหลักกฎหมายสำคัญเกี่ยวกับเรื่องสตรี

ที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับสิทธิทางเพศ (Gender Rights) ในประเทศฟิลิปปินส์เป็นจำนวนมากกว่า 100 คดี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 – 2005

เรื่อง : A Gender Review of Select Economic Laws in the Philippines

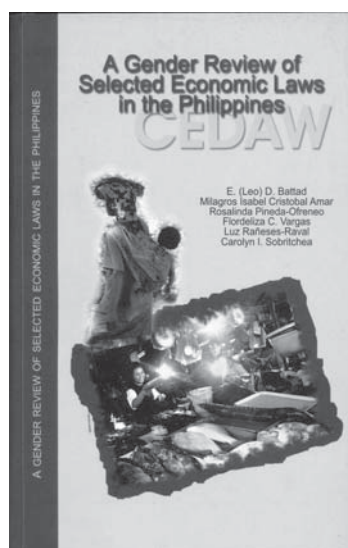
ผู้เขียน : E.(Leo) D.Battad and others

ISBN : 9718720413

ปีที่พิมพ์ : 2006

จำนวนหน้า : 268 หน้า

หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงผลการดำเนินงานของ CEDAW ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้งานวิจัยและการให้การสนับสนุนของ CEDAW ซึ่งงานวิจัยเล่มนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายในประเทศฟิลิปปินส์ว่าได้เป็นไปตามมาตรฐานของ CEDAW หรือไม่

เพียงใด เช่น กฎหมายแรงงาน โดยเน้นศึกษาในแง่เพศภาวะ กฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับสินเชื่อและกฎหมายห้างหุ้นส่วนบริษัท

เรื่อง : A Digest of Case Law on the Human Rights of Women (Asia Pacific)

ผู้เขียน : Asia Pacific Forum on Women Law and Development

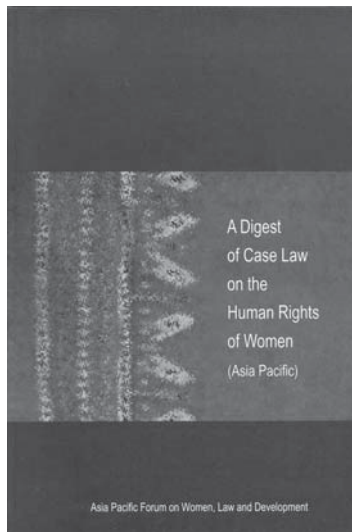
(APWLD)

ISBN : 9748545687

ปีที่พิมพ์ : 2003

จำนวนหน้า : 122 หน้า

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมบทความเกี่ยวกับคดีที่ว่าด้วยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

(Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW) กฎหมายสูงสุดของประเทศนั้นๆ และเป็นไปตามแนวทางในการคุ้มครองสิทธิความเป็นคนเพื่อปกป้อง และป้องกันให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

เรื่อง : Gender Equality Laws: Global Good Practice and a Review of Five Southeast Asian Countries

ผู้เขียน : Christine Forster and Vedna Jivan

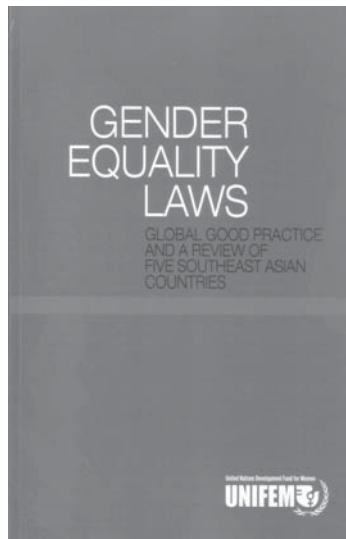
Copyright : UNIFEM

ISBN : 978-611-90331-0-8

ปีที่พิมพ์ : 2552

จำนวนหน้า : 187 หน้า

สาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้เป็นการตรวจสอบและวิเคราะห์ภาพรวมเกี่ยวกับกฎหมายส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายจากทั่วโลกพร้อมตัวอย่างของกฎหมายที่ดีตามมาตรฐานของอนุสัญญาผู้หญิง CEDAW และความจำเป็นที่ต้องมีการวิจัยระหว่างประเทศเกี่ยวกับกฎหมายส่งเสริม

ความเสมอภาคระหว่างหญิงชายเพื่อพิจารณาถึงประโยชน์หรือข้อด้อยของกฎหมายดังกล่าว และอะไรคือองค์ประกอบความสำเร็จของกฎหมายส่งเสริมความเสมอภาค ระหว่างหญิงชาย

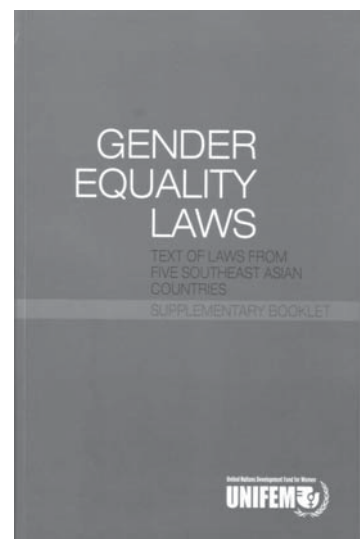
เรื่อง : Gender Equality Laws: Text of Laws from Five Southeast Asian Countries (Supplementary Booklet)

Copyright : UNIFEM

ปีที่พิมพ์ : 2552

จำนวนหน้า : 105 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นแหล่งอ้างอิงของหนังสือ Gender Equality Laws: Global Good Practice and a Review of Five Southeast Asian Countries โดยได้รวบรวมกฎหมายและร่างกฎหมายส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย 5 ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ลาว ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม โดยกฎหมายของแต่ละประเทศต่างมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน ดังนั้นจึงควรใช้หนังสือดังกล่าวควบคู่ไปกับหนังสือเล่มหลัก คือ Gender

Equality Laws: Global Good Practice and a Review of Five Southeast Asian Countries ซึ่งเป็นการตรวจสอบและวิเคราะห์ภาพรวมของกฎหมายและร่างกฎหมายของทั้ง 5 ประเทศ ไว้แล้ว

เรื่อง : Domestic Violence Legislation and its Implementation : An Analysis for

ASEAN Countries Based on
International Standards and
Good Practices

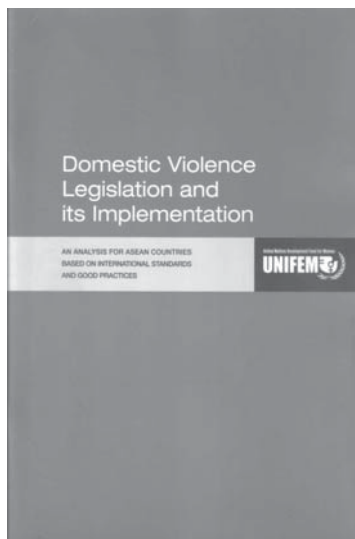
ผู้เขียน : Lawyers
Collective
Women's Rights
Initiative, India

Copyright : UNIFEM

ปีที่พิมพ์ : 2552

จำนวนหน้า : 55 หน้า

ความรุนแรงในครอบครัวเป็น
ความรุนแรงต่อสิทธิมนุษยชน
ที่ไม่อาจยอมรับได้ ภาครัฐและ
ประชาสังคมทั่วโลกได้ร่างกฎหมาย
และออกกฎหมาย เพื่อป้องกัน

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
และให้การคุ้มครองแก่ผู้เผชิญ
ความรุนแรงในครอบครัว ประเทศ
ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ใน 10
ประเทศ ได้ออกกฎหมายและ
บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรุนแรง
ในครอบครัวแล้ว ซึ่งงานวิจัยเรื่อง
“International Standard and
Review of Domestic Violence
Legislation in ASEAN Countries”
ได้ทำการตรวจสอบกฎหมาย

ดังกล่าวว่าสอดคล้องกับอนุสัญญา
ผู้หญิง (CEDAW) หรือเป็นไปตาม
มาตรฐานสากลหรือไม่

ในทางปฏิบัติ กฎหมายเกี่ยวกับ
ความรุนแรงในครอบครัวต้อง
อาศัยการร่วมมือจากหน่วยงาน
ต่างๆ ของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ
งานวิจัยเรื่องที่สอง “Global Good
Practices Implementation-
Creating a Domestic Violence
Response System” ได้วิเคราะห์
ถึงความสำเร็จในการร่วมมือ
ระหว่างหน่วยงานดังกล่าวใน
ระดับโลก

หนังสือเล่มนี้ “Domestic Violence
Legislation and its Implemen-
tation : An Analysis for ASEAN
Countries Based on International
Standards and Good Practices”
ได้ใช้งานวิจัยทั้งสองชิ้นมาเป็นบท
วิเคราะห์กฎหมายความรุนแรงใน
ครอบครัว และการปฏิบัติตาม
กฎหมายสำหรับประเทศในเอเชีย
รัฐบาลของประเทศในแถบเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้สามารถใช้
ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ในการ
ปรับปรุงการดำเนินงานส่งเสริม
ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย
และจัดปัญหาความรุนแรงใน
ครอบครัวได้

เรื่อง : Making the MDGs Work
for All : Gender-Responsive
Rights-Based Approaches to the
MDGs

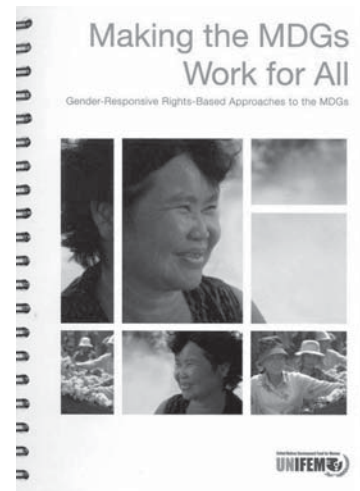
ผู้เขียน : Lorraine Corner

Copyright : UNIFEM

ปีที่พิมพ์ : 2551

จำนวนหน้า : 196 หน้า

ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย
และการสร้างพลังให้ผู้หญิง
เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศ
บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่ง
สหัสวรรษใหม่ (Millennium

Development Goals-MDGs)
ที่ระบุถึงเรื่องการประกันการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน การลดอัตราการตาย
และการปรับปรุงสุขภาพของแม่
และเด็ก การต่อสู้กับของโรคเอดส์
การขจัด ความยากจน และการ
รักษาสภาพแวดล้อม แต่ความ
ก้าวหน้าในเรื่องดังกล่าวเป็นไป
อย่างเชื่องช้า ทั้งนี้เพราะ 1) การ
ดำเนินโครงการ และนโยบาย
มักไม่มีมุมมองเรื่องมิติหญิงชาย
และ 2) การดำเนินโครงการหรือนโยบายขาดการคำนึงถึงเรื่อง
สิทธิซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็ง
ให้ทั้งหญิงและชายในการเรียกร้อง
สิทธิ และทำให้พวกเขาสามารถ
ดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองได้

หนังสือ Making the MDGs Work for All เน้นถึงความจำเป็นที่ต้องเสริม มุมมองเรื่องมิติหญิงชาย ในการดำเนินนโยบายหรือโครงการต่างๆ ให้มากขึ้น และหนังสือเล่มนี้ยังเป็นเครื่องมือให้กับคนทำงานที่กำลังแสวงหาแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตาม MDGs โดยหนังสือเล่มนี้ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนากรอบรายงานตาม MDG ที่คำนึงถึงเรื่องสิทธิและมีมุมมองเรื่องมิติหญิงชาย

เรื่อง : Who Answers to Women? Gender and Accountability: Progress of the World's Women 2008/2009

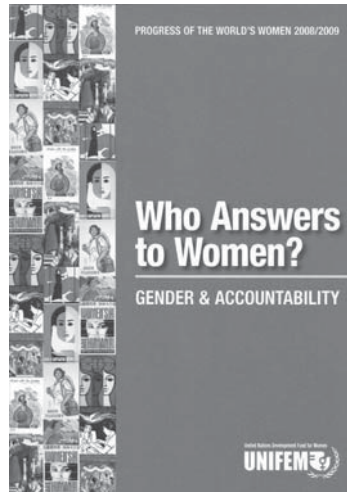
ผู้เขียน : Anne Marie Goetz

Copyright : UNIFEM

ปีที่พิมพ์ : 2552

หนังสือเล่มนี้ ชี้ให้เห็นว่าการจะบรรลุ เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ใหม่ (MDGs) ได้นั้น จำเป็นต้องมีระบบที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ที่มีมุมมองประเด็นมิติหญิงชายในทุกระดับถึงแม้ ในหลายประเทศจะมีกฎหมายที่ห้ามการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงแล้วก็ตาม แต่ผู้หญิงก็อาจได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าผู้ชาย ผู้หญิงอาจถูกคุกคามทางเพศในที่ทำงานหรือถูกเลิกจ้างถ้าหากตั้งครรภ์ ผู้หญิงที่ยืนยันเรียกร้องสิทธิในที่ดินก็อาจถูกขัดขวางจากผู้ใหญ่บ้านหรือสามี ผู้หญิงที่ต้องการ

การดูแลระหว่างการคลอดลูกก็อาจถูกบีบให้จ่ายเงินใต้โต๊ะให้หมอตำแย ผู้หญิงที่ประสบกับความรุนแรงทางเพศอาจต้องเผชิญกับคำตัดสินที่ให้ความเห็นอกเห็นใจผู้กระทำมากกว่าในขณะที่เธอ

ไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย ใดๆเลย เมื่อสิ่งที่ประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงไม่ได้ผล และพวกเธอถูกละเมิดสิทธิ พวกเธอจะไปเรียกร้องการชดเชยได้ที่ไหน? ใครจะตอบคำถามพวกเธอได้

เรื่อง : Time for Action : CEDAW Implementation in Southeast Asia

ผู้เขียน : Leigh Pasqual

Copyright : UNIFEM

ปีที่พิมพ์ : 2552

หนังสือเล่มนี้นำเสนอวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ภาครัฐและประชาสังคม ได้ใช้ออนุสัญญาผู้หญิง (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women-CEDAW) ใน

การจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง และส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายให้เป็นจริงหนังสือ เล่มนี้เขียนขึ้น จากการทำงานของกองทุนการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Fund for Women-UNIFEM) ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงตามอนุสัญญาผู้หญิง CEDAW ใน 7 ประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว ฟิลิปปินส์ ไทย ติมอร์ และเวียดนามแสดงให้เห็นถึงการใช CEDAW ในการรณรงค์ให้ใช้กรอบทางกฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง และเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้หญิง การทำให้ระบบยุติธรรมมีความอ่อนไหวต่อประเด็นความแตกต่าง ระหว่างหญิงชาย เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ของ ผู้หญิง ในกระบวนการยุติธรรม แนวทางในการปกครองท้องถิ่นและกระบวนการจัดสรรงบประมาณ และนำเสนอตัวอย่างที่เป็นแนวทางใหม่ๆ ที่ภาคประชาสังคม

ได้เผยแพร่ CEDAW อย่างกว้างขวาง ได้คุ้มครองส่งเสริมสิทธิของกลุ่มผู้หญิง ชายขอบและชนกลุ่มน้อย และได้ใช้ CEDAW ในการเรียกร้องความรับผิดชอบของรัฐต่อประเด็นการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง

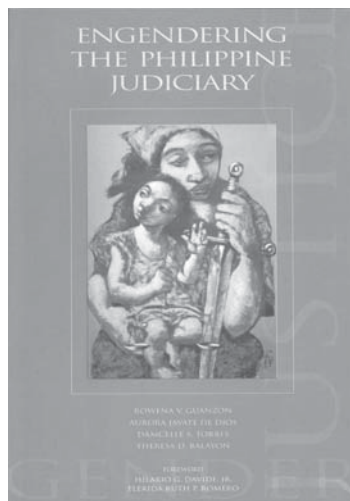
เรื่อง : Engendering the Philippine Judiciary

ผู้เขียน : Rowena V. Guanzon and others

ISBN : 9789718720424

ปีที่พิมพ์ : 2006

จำนวนหน้า : 190 หน้า

หนังสือเล่มนี้ได้สรุปกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของสตรีในศาลยุติธรรมของประเทศฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะการนำหลักการในอนุสัญญา CEDAW มาปรับใช้ในการพิพากษา โดยในหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมตัวอย่างหลักกฎหมายที่ศาลให้ความคุ้มครองสตรีในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ คดีข่มขืน คดีล่วงละเมิดทางเพศ รวมทั้งคดีแรงงาน

ต่าง ๆ

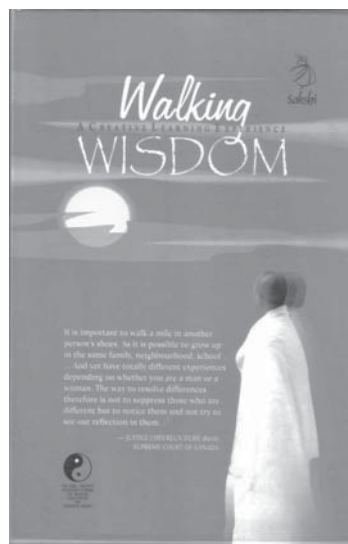
เรื่อง : Walking a Creative Learning Experience Wisdom

ผู้เขียน : Naina Kapur

ปีที่พิมพ์ : 2005

จำนวนหน้า : 136 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นคู่มือในการฝึกอบรมผู้พิพากษาเกี่ยวกับ เรื่อง Gender Justice ที่จัดทำโดย นักกฎหมายและนักวิชาการ ชาวอินเดีย ซึ่งได้มีการพยายามวางแนวกิจกรรม ในรูปแบบใหม่เพื่อการฝึกอบรม เช่น การให้ผู้พิพากษายายเล่นละครสวมบทบาทเหยื่อที่เป็นสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิในลักษณะต่างๆ

รวมทั้งมีกิจกรรมแบ่งกลุ่มเพื่อหัดใช้ดุลพินิจ ในการตัดสินใจเรื่องความไม่เป็นธรรมทางเพศ รวมทั้งการวางแผนทางในการศึกษาดูงานและกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้ผู้พิพากษาได้มีความรู้เรื่อง

Gender Justice อย่างแท้จริง ทั้งในเชิงเนื้อหาและจิตวิญญาณ

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ทำงานด้านสตรีและเด็ก

องค์กรเอกชนด้านสตรี

มูลนิธิผู้หญิง	0-2433-5149,	0-2435-1246
มูลนิธิเพื่อนหญิง	0-2513-2780,	0-2513-2708
มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร	0-2868-4344,	08-1423-6896
	โทรสาร 0-2868-4344	
มูลนิธิส่งเสริมโอกาสผู้หญิงเอ็มพาวเวอร์	0-2526-3294,	0-2526-8311
มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง	0-2519-1224-5	
บ้านพักฉุกเฉิน	0-2929-2301-7,	0-2929-2222
สมาคมสมาพันธ์	0-2246-9977,	0-2249-7531
ศูนย์พิทักษ์สิทธิหญิงบริการ	0-2236-9272,	0-2266-8019
บ้านพระคุณ	0-2759-1238	
บ้านสายสัมพันธ์	0-2510-6697,	0-2509-0085 0-2509-2237
บ้านพักใจ	0-2234-8258,	0-2231-2381
บ้านเอื้ออารี	0-2972-4992-3	
สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี	0-2566-1774,	0-2566-1561
สภาสตรีแห่งชาติฯ	0-2281-0081,	0-2281-0060
สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย	0-2245-3599,	0-2245-0242
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ	0-2246-1457-61,	0-2245-5638
กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี	0-2464-3969	
คณะภคินีศรีชุมพาบาล	0-2245-0457,	0-2642-8949
สภานายความ	0-2629-1433,	0-2281-8308
กลุ่มราหับ	0-2236-9270	
ศูนย์ช่วยเหลือแรงงานอพยพหญิง	0-2266-4439,	0-2233-3073
ศูนย์บริการข้อมูลและฝึกอบรมแรงงาน	0-2972-7035,	0-2972-6738
ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาบุคคล (เมอร์ซี่)	0-2671-7025-6	
สยามแคร์ (เอตส์)	0-2276-8660,	0-2530-5902
โครงการเข้าถึงเอตส์ (แอคเชส) กรุงเทพฯ	0-2372-2113-4,	0-2372-2222-3
สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย	0-2579-1665,	0-2573-2231

องค์กรเอกชนด้านเด็ก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก	0-2412-1196,	0-2412-0739 0-2864-1421
คณะกรรมการประสานงานเรื่องเด็กต่างชาติ	0-2930-0855	
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก	0-2433-6292,	0-2884-6630
มูลนิธิคุ้มครองเด็ก	0-2588-6227,	0-2539-4041
มูลนิธิเด็ก (บ้านทานตะวัน)	0-2814-1461-7 กด 4	
มูลนิธิดวงประทีป	0-2246-4880,	0-2249-3553 0-2671-4045-8
มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม	0-2249-4589,	0-2246-2956

มูลนิธิมิตรมวลเด็ก	0-2252-6550,	0-2650-7811
มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยฯ กรุงเทพฯ	0-2390-2021,	0-2381-0944
มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน ซีซีเอฟฯ	0-2258-5048-9	
มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก	0-2574-3753,	0-2574-1381
บ้านพักแรงงานเด็ก	0-2733-5280,	0-2733-5550-4
มูลนิธิเพื่อนช่วยเพื่อน	0-2215-6544,	0-2539-4041 0-2538-6227
โสสะมูลนิธิแห่งประเทศไทยฯ	0-2258-9052-4	
มูลนิธิศึกษาเอเชีย	0-2249-7567,	0-2671-5674
สหทัยมูลนิธิ	0-2381-8834-6	
สมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ กรุงเทพฯ	0-2287-1900,	0-2287-2727
มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว	0-2954-2346,	0-2954-2348

องค์กรและโครงการในภูมิภาค

เอ็มพาวเวอร์ จ.เชียงใหม่	0-5328-2504,	0-1952-1400
เอ็มพาวเวอร์ จ.เชียงราย	0-5373-3828,	0-1952-1400
โครงการเพื่อสตรีและเยาวชน จ.เชียงใหม่	0-5332-1984,	0-5342-8306
โครงการเพื่อสตรีและเยาวชน จ.ลำพูน	0-5352-0211	
มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ จ.เชียงใหม่	0-5333-1636,	0-5322-2797
ศูนย์เพื่อนหญิง จ.อำนาจเจริญ	0-4551-1207	
ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ (เมอร์ซี) จ.อุดรธานี	0-4222-3884	
ศูนย์ธรรมาชีวิต พัทยา จ.ชลบุรี	0-3842-4173,	0-3841-1630
โครงการพัฒนาสตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น	0-4323-7605 ต่อ 1205	
ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	0-5321-9245,	0-5322-1699 ต่อ 3572
ศูนย์สตรีเพื่อพัฒนาศรีล้านนา จ.เชียงใหม่	0-5322-1699 ต่อ 4219	
ศูนย์วิจัยและพัฒนาสตรี จ.สงขลา	0-7424-4877 ต่อ 2356	
ศูนย์สตรีศึกษาภาคใต้ จ.สงขลา	0-7421-2808 ต่อ 26	
มูลนิธิศุภนิมิต จ.เชียงใหม่	0-5324-2445	
มูลนิธิศุภนิมิต จ.ขอนแก่น	0-4322-2870	
มูลนิธิศุภนิมิต จ.พะเยา	0-5442-0289	
ศูนย์พัฒนาศรีภาคเหนือ จ.เชียงใหม่	0-5333-1969	
โครงการเข้าถึงเอสดี จ.เชียงราย	0-5371-7897	
สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย จ.เชียงใหม่	0-5324-6347	
สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย จ.ขอนแก่น	0-4323-9552	
สมาคมวางแผนครอบครัว จ.สงขลา	0-7423-0165	
สมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ จ.พะเยา	0-1202-2606,	0-5445-7191
สมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ จ.พะเยา	0-5371-3785-6	
สมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ จ.พะเยา	0-5327-8163,	0-5327-8151
ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อลูกผู้หญิงและชุมชน จ.เชียงราย	0-5373-3186,	0-5364-2599
ศูนย์คุ้มครองสิทธิเด็ก จ.อุบลราชธานี	0-4525-8179,	0-4524-5893

วัดพระบาทน้ำพุ	0-2948-3602, 0-2948-3604
มูลนิธิศูนย์ฮอทไลน์ เอชไอวี/เอดส์ คลินิก จ.เชียงใหม่	0-5327-4150-1, 0-5385-0270
มูลนิธิศูนย์ฮอทไลน์ เอชไอวี/เอดส์ คลินิก จ.ขอนแก่น	0-4323-9552
มูลนิธิศูนย์ฮอทไลน์ เอชไอวี/เอดส์ คลินิก จ.สงขลา	0-7423-0165

หน่วยงานรัฐ	
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	0-2306-8774
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	โทรสาร 0-2306-8983
สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ประชาชน	0-2541-2965
สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว	0-2222-8121-9
สถาบันกฎหมายอาญา	0-2541-2770-9
กองบริการจัดหางาน กรมการจัดหางาน	0-2643-4091, 0-2643-4075
กองแรงงานหญิงและเด็ก	0-2233-4444, 0-2223-1686
กองตรวจและคุ้มครองคนหางาน	0-2643-4098, 0-2246-9293
กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	0-2225-3333, 0-2221-5140-1
กองงานคนต่างด้าว	0-2617-6576-85
กองจัดหางานต่างประเทศ	0-2617-6572-5
ฝ่ายคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างแดน	0-2503-3380-3, 0-2503-3905-7
ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	0-2205-2595-9
ศูนย์ช่วยเหลือเร่งด่วน 24 ชั่วโมง กรมประชาสงเคราะห์	1507, 1578
กองสัมมนาอาชีพสงเคราะห์	0-2282-8883, 0-2281-0969
กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก	0-2246-8652
กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น	0-2246-8653
บ้านพักเยาวชนดินแดง	0-2246-8644, 0-2245-1835
บ้านพักชั่วคราวคนจนเมืองธนบุรี	0-2577-2299
สถานสงเคราะห์หญิงธนบุรี	0-2577-4962
สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ บ้านปากเกร็ดตระการ	0-2584-5115-6
บ้านพักเด็กและครอบครัว กรุงเทพมหานคร	0-2354-7580
ศูนย์ประชาธิปไตย	1300
ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว	0-2659-6257
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ	
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	
กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดต่อเด็กเยาวชนและสตรี (ปดส.)	0-2511-0731
งานพิทักษ์เด็ก เยาวชน และสตรี	0-2205-3421-3 ต่อ 26 0-2251-9711

ศูนย์ให้ความช่วยเหลือครอบครัว

โรงพยาบาลกลาง	0-2221-6141-60		
โรงพยาบาลตากสิน	0-2437-0116-30		
โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์	0-2289-1153-8,	0-2292-1848-52	
โรงพยาบาลหลวงพ่อดำ ชูติณัฐาโร	0-2429-3575-8		
โรงพยาบาลหนองจอก	0-2543-1150,	0-2543-1307	0-2543-2089
โรงพยาบาลลาดกระบัง	0-2326-7232		
โรงพยาบาลวชิระ	0-2243-0151,	0-2243-0220-39	

องค์กรพัฒนาเอกชน ให้คำปรึกษาแก่ผู้หญิง

มูลนิธิผู้หญิง	0-2433-5149,	0-2435-1246
มูลนิธิเพื่อนหญิง	0-2513-2780,	0-2513-2708
0-2513-1001		
มูลนิธิปวีณาเพื่อเด็กและสตรี	0-2521-9231-2	
มูลนิธิฮอทไลน์	0-2276-2950,	0-2277-8811
บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ (มีบ้านพักด้วย)	0-2929-2301-10,	0-2929-2222
ศูนย์พิทักษ์สิทธิหญิงบริการ (เอ็มพาวเวอร์)	0-2236-9272,	0-2266-8019
มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก	0-2412-1196,	0-2864-1421
สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย	0-2241-0737,	0-2243-9050
มูลนิธิทองใบทองเปาต์	0-2541-6416,	0-2541-6468
สมาคมสมาพันธ์ (ให้คำแนะนำเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตาย)	0-2249-9977,	0-2249-7531
สหทัยมูลนิธิ	0-2381-8834-6,	0-2392-9397-8
มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร	0-2868-4344,	08-9510-8188
	08-1423-6896	

ศูนย์บริการให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตและสุขภาพอนามัยทั่วไป

กรุงเทพมหานคร

- ฮอทไลน์คลายเครียด กรมสุขภาพจิต	(02) 1667	
เปิดบริการทุกวัน ตลอด 24 ชั่วโมง		
- ศูนย์สุขวิทยาจิต วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-16.00 น.	0-2245-7798,	0-245-8095
- หน่วยบริการตอบปัญหาสุขภาพจิตทางโทรศัพท์	0-2437-7061	
- โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-16.30 น.		
- ศูนย์ฮอทไลน์ เปิดบริการทุกวัน เวลา 8.30-16.00 น.	0-2275-5739-40,	0-2276-2950-1
	0-2277-7699,	0-2277-8811
- ศูนย์แอปพลิเคชัน วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-16.00 น.	0-2247-6274-7	
- ศูนย์โฮปไลน์ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-16.00 น.	0-2377-0073	
- สายด่วนวัยรุ่น วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-21.00 น.	0-2275-6993-4,	0-2692-1828
- ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 1 บางเขน	0-2551-3824	
วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-16.00 น.		

- โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.00-16.00 น. 0-2256-5296
- โรงพยาบาลรามธิบดี วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.00-16.00 น. 0-2201-1131, 0-2245-7877
- โรงพยาบาลราชวิถี วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.00-16.00 น. 0-2246-0052, 0-2644-7000-13
ต่อ 2607

ศูนย์บริการให้คำปรึกษาบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

- โครงการชายรุ่นใหม่ใส่ใจสุขภาพ (M-Plus) จังหวัดเชียงใหม่ 053-814-487
- สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย 0-2690-7733-4
ให้ข้อมูลคำปรึกษาชายรักชาย
เปิดบริการทุกวัน เวลา 12.00-21.00 น.
E-mail : farsirung@poppy.com
- กลุ่มสะพาน 085-041-8477
ตู้ ป.ณ. 162 ปทจ.ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
E-mail : ipinkpride@yahoo.com
- กลุ่ม SWING เพื่อนพนักงานบริการ กรุงเทพฯ 0-2632-9502
พัทยา 038-713-055
- เครือข่ายเพื่อนกระเทยไทย 086-579-4636
www.thaitga.com
- โครงการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อสิทธิความหลากหลายทางเพศ 0-2868-4344

407

ศูนย์บริการให้คำแนะนำปรึกษา เรื่องสุขภาพเพศและอนามัยวัยรุ่น

กรุงเทพฯ

- ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 1 บางเขน คลินิกให้คำปรึกษา 0-2551-3824
วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-16.00 น.
- ศูนย์แอปป์ไลน์ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-16.00 น. 0-2247-6274-7
- ศูนย์ไฮปไลน์ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-16.00 น. 0-2377-0073
- สายด่วนวัยรุ่น วันจันทร์-เสาร์ เวลา 9.00-21.00 น. 0-2275-6993-4, 0-2692-1828
- สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย
**สวท.ดินแดง วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-17.00 น. 0-2245-1888, 0-2245-7382-5
**สวท.ปิ่นเกล้า วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-17.00 น. 0-2433-3503
**สวท.บางเขน วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-17.00 น. 0-2941-2320 (อัตรานัด 10 สาย)
- สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน 0-2229-4611-28
วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-17.00 น.
- Website กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข www.anamai.moph.go.th/fc

ศูนย์บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับท้องไม่พร้อม ท้องไม่พึงประสงค์

กรุงเทพมหานคร

- มูลนิธิผู้หญิง วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-17.00 น.	0-2433-5149,	0-2435-1246
- มูลนิธิเพื่อนหญิง วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-17.00 น.	0-2513-2708,	0-2513-1001
	0-2513-2780	
- ศูนย์แอปพลิเคชัน วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-16.00 น.	0-2247-6274-7	
- ศูนย์โฮปไลน์ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-16.00 น.	0-2377-0073	
- สายด่วนวัยรุ่น วันจันทร์-เสาร์ เวลา 9.00-21.00 น.	0-2275-6993-4,	0-2692-1828
- ศูนย์ฮอตไลน์ เปิดบริการทุกวัน เวลา 8.30-16.00 น.	0-2725-5739-40,	0-2276-2950-1
	0-2277-7699,	0-2277-8811
- บ้านพระคุณ เปิดบริการทุกวัน ตลอด 24 ชั่วโมง	0-2759-1238,	0-2759-1201
- สหทัยมูลนิธิ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30-17.00 น.	0-2381-8834-6	
- มูลนิธิสร้างเสริมสุขภาพผู้หญิง	0-2519-1224-5	
- บ้านพักพิงสำหรับผู้หญิงและเด็ก	0-2759-1201	
- บ้านกคินิศรีชุมพาบาส	0-2642-8949	
เปิดบริการทุกวัน เวลา 8.30-16.30 น.		
- บ้านสายสัมพันธ์	0-2509-0085,	0-2509-2237
เปิดบริการทุกวัน เวลา 9.00-17.00 น.	0-2510-6697	
- บ้านพักฉุกเฉิน	0-2929-2222,	0-2929-2301-10
เปิดบริการทุกวัน ตลอด 24 ชั่วโมง		
- สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี	0-2929-2301-10	

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court
and
Gender Justice

แนะนำ
องค์กรภาคี

สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์

อาคารสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ชั้น 6

ถนนรัชดาภิเษก แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 0-2512-8101-2 โทรสาร 0-2512-8065

E-Mail : rabiphat@coj.go.th Website : www.coj.go.th/rabi

E-Mail webmaster : rabiwebmaster@gmail.com

วัตถุประสงค์

การจัดตั้งสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ เพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาของศาลยุติธรรม ซึ่งจะรวมถึงการจัดทำแผนแม่บทการวิจัยและพัฒนา ศาลยุติธรรม การส่งเสริมและประสานความร่วมมือในการทำงานด้านการวิจัยกับหน่วยงาน หรือบุคคล ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน รวมถึงถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ การจัดทำฐานข้อมูล ทางด้านการวิจัยกฎหมายและข้อมูลกฎหมายหรือ วิชาการที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์

1. กลุ่มงานช่วยอำนวยความสะดวก มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

(ก) ปฏิบัติงานสารบรรณและงานธุรการของสถาบัน

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเบื้องต้นของสถาบัน

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุเบื้องต้นของสถาบัน

(ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน และงบประมาณของสถาบัน รวมถึงการรายงานผล

การปฏิบัติงาน การใช้จ่ายงบประมาณของสถาบัน

(จ) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำและเผยแพร่ผลงานของสถาบัน

(ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการและงานประชุมของสถาบัน

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มนโยบายและแผนการวิจัย

(ก) ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำนโยบาย แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านการวิจัยของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการแปลงแผนการวิจัยสู่การปฏิบัติให้กับศาลยุติธรรมและสำนักงานสำนักงานศาลยุติธรรม

(ข) กำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ มาตรฐาน หรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัย รวมทั้งดำเนินการควบคุมคุณภาพงานวิจัยให้ได้มาตรฐานสากล

(ค) วิเคราะห์ ตรวจสอบโครงวิจัย และเสนอแนะนโยบายในการจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณประจำปี ด้านการวิจัยของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาทุนอุดหนุนการวิจัยและพัฒนานักวิจัยทั้งจากภายใน

ประเทศและต่างประเทศ

(ง) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัยของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม รวมทั้งบุคลากรที่ได้รับงบประมาณ และเงินอุดหนุน เพื่อการวิจัยจากสำนักงานศาลยุติธรรม

(จ) วิเคราะห์และเสนอแนะผลงานวิจัยในภาพรวมต่อผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนางานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(ฉ) ปฏิบัติงานด้านเลขานุการของคณะกรรมการวิจัยศาลยุติธรรม

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มวิจัย

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขยกเว้น และพัฒนากฎหมายให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชนรวมทั้งพัฒนากฎหมายไทยให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบหลักกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย เพื่อปรับใช้และพัฒนาศาลยุติธรรม

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เกี่ยวกับระบบงานศาลแลกระบวนการยุติธรรม

(ง) ดำเนินการร่วมกับกลุ่มนโยบายและแผนการวิจัยในการวางนโยบายและแผนการวิจัย

(จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มสนับสนุนการวิจัย

(ก) ดำเนินการเผยแพร่ผลงานวิจัยของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมในรูปของรายงานผลการวิจัย วารสาร จดหมายข่าว หนังสือเล่ม เอกสารวิชาการต่าง ๆ เว็บไซต์ และอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม

(ข) ดำเนินการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับงานวิจัย กฎหมาย เอกสารวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศและเป็นศูนย์รวมข้อมูลให้บริการงานวิจัยด้านกฎหมาย ระบบงานศาลและระบบบริหารจัดการในสำนักงานศาลยุติธรรม รวมทั้งให้บริการสืบค้นข้อมูลดังกล่าว

(ค) ติดต่อประสานงานกับสถาบันวิจัยและนักวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการวิจัยและงานวิชาการกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการดำเนินการวิจัยของศาลยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรม

(ง) ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย รวมทั้งจัดให้มีทะเบียนนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาการต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงาน

(จ) ดำเนินการจัดประชุมสัมมนาประจำปี เพื่อกำหนดแนวทางและนโยบายในการจัดทำวิจัยร่วมกับสถาบัน วิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(ฉ) จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับงานวิจัยและพัฒนาของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 อาคารบี ชั้น 6-7
120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0-2141-3800, 0-2141-3900 สายด่วนร้องเรียน 1377
E-mail ติดต่อทั่วไป : info@nhrc.or.th ; รับเรื่องร้องเรียน : help@nhrc.or.th ;
ติชมเว็บไซต์/แกลลอรี่ : webmaster@nhrc.or.th

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 257

กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไข ที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีไม่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภา เพื่อดำเนินการต่อไป

2. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณี que เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

3. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

4. พ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

5. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

6. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

7. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

8. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา

9. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้อธิบายคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ชุดแรก)

1. ศาสตราจารย์เสน่ห์	จามริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัส	ดิษฐาอภิชัย	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. คุณหญิงจันทน์	สันตะบุตร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
4. นางสาวนัยนา	สุภาพัง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประดิษฐ์	เจริญไทยทวี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. นายลันต์	พานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทิน	นพเกตุ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
8. นางสุนี	ไชยรส	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
9. นายสุรสิทธิ์	โกศลนาวัน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
10. คุณหญิงอัมพร	มีสุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
11. นางสาวอาภร	วงศ์สังข์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ชุดปัจจุบัน)

1. ศาสตราจารย์อมรา	พงศาพิชญ์	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. นายแพทย์แท้จริง	ศิริพานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. นายแพทย์นิรันดร์	พิทักษ์วัชร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
4. นายปริญญา	ศิริสารการ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. นายไพฑูรย์	วราหะไพฑูรย์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. พลตำรวจเอก วันชัย	ศรีนวลนัด	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. นางวิสา	เบญจมะโน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางอรินณพงศ์	สูตรสุคนธ์	เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นายประณูญ	สุวรรณภักดี	รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นายวีรวิทย์	วีรวิทย์	รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ
สำนักงานยูนิเฟมสำหรับภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ตั้งอยู่ ณ อาคารสหประชาชาติ
ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร 10200
โทรศัพท์ (662) 288-1234, 280-3810, 288-2093 โทรสาร (662) 280-6030

กองทุนการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Fund for Women - UNIFEM) จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1976 ตามกระแสการเรียกร้องขององค์กรผู้หญิงระดับนานาชาติหลังการประชุมระดับโลก เรื่องผู้หญิงให้มีกองทุนสำหรับส่งเสริมการดำเนินงานตาม “ทศวรรษสหประชาชาติเพื่อผู้หญิง (ค.ศ.1976-1985)” UNIFEM มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและเพิ่มพลังการเป็นหุ้นส่วนในกระบวนการพัฒนาแก่ผู้หญิง โดยสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาปักกิ่ง และพันธสัญญาอื่นๆ ที่ประเทศสมาชิกมีต่อองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในกว่า 100 ประเทศทั่วโลก UNIFEM ทำงานร่วมกับหน่วยราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและองค์กรอื่นๆ UNIFEM ที่กรุงเทพฯ จะกำกับดูแลงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวม 13 ประเทศ

งานของ UNIFEM

1. เสริมพลังทางการเมืองแก่ผู้หญิง

- UNIFEM สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้หญิง ในการเป็นผู้นำและการตัดสินใจมิได้มุ่งเพิ่มที่จำนวนผู้หญิงในการเป็นผู้นำ แต่เน้นที่การตัดสินใจอย่างมีคุณภาพ

ของผู้นำหญิงการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและบริหารงานอย่างมีธรรมาภิบาล

- UNIFEM เสริมสร้างสมรรถนะให้กลุ่มผู้หญิงบูรณาการความต้องการและความห่วงใยของตนเข้าในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผน ช่วยให้กลุ่มผู้หญิงและผู้กำหนดนโยบาย ตระหนักถึงประเด็นต่างๆ ที่ผู้หญิงห่วงใยรวมถึงผู้รับงานไปทำบ้าน ผู้หญิงและการค้า และผู้หญิงในธุรกิจ UNIFEM ยังทำงานกับองค์กรระดับภูมิภาค เช่น APEC และ ASEAN ให้มีการบรรจุประเด็นผู้หญิงในวาระขององค์กรดังกล่าว
- UNIFEM ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถแยกแยะและเข้าใจประเด็นมิติหญิงชาย และกำหนดยุทธศาสตร์ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างหญิงชาย เพื่อพิจารณาสถานการณ์ของผู้หญิงเครื่องมือที่ UNIFEM ใช้ได้แก่ สถิติหญิง-ชาย การฝึกอบรมเพื่อสร้างความตระหนักและการฝึกอบรมวิเคราะห์มิติหญิงชาย และการจัดทำงบประมาณอย่างมีมิติหญิงชาย

2. เสริมพลังทางเศรษฐกิจแก่ผู้หญิง

- UNIFEM สนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นความคิดใหม่ๆ และเป็นตัวเร่งให้ผู้หญิง สามารถพึ่งตัวเองได้มากขึ้น และเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว
- UNIFEM สนับสนุนกิจกรรมที่เป็นความคิดใหม่ๆ และเป็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากิจการของผู้หญิง โดยการอบรมด้านทักษะและการจัดการรวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต นอกจากนี้ยังส่งเสริมโครงการที่ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานและความจำเป็นในการเพิ่มสภาพของผู้หญิงในการทำธุรกิจ
- UNIFEM ทำงานร่วมกับภาครัฐและกลุ่มอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมธุรกิจหญิง เพื่อสนับสนุนกิจการของผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจขนาดเล็กและธุรกิจในครัวเรือน
- UNIFEM สนับสนุนวิสาหกิจของผู้หญิงที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย และมีสมรรถนะในการบริหารองค์กรได้อย่างยั่งยืนและมีรายได้พ้นขีดความยากจนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาความสามารถด้านธุรกิจของผู้หญิงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด

3. ดำเนินการให้สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงได้รับการยอมรับอย่างแท้จริง

- UNIFEM สนับสนุนการดำเนินงานตามอนุสัญญาผู้หญิง CEDAW และกลไกด้านสิทธิมนุษยชนที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

ของผู้หญิงอย่างมีประสิทธิภาพ

- UNIFEM ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้หญิงและภาคประชาสังคมในกระบวนการติดตามการดำเนินงานตามอนุสัญญาผู้หญิง CEDAW และการจัดทำ รายงานต่อคณะกรรมการ CEDAW
- UNIFEM ทำงานร่วมกับภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในทุกรูปแบบ
- UNIFEM สนับสนุนให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพ

UNIFEM ยังส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการคำนึงถึงปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันของผู้หญิงและชาย ในทุกขั้นตอนของโครงการต่างๆ ภายใต้สหประชาชาติ โดยการให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่หน่วยงานสหประชาชาติอื่นๆ และการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในกิจกรรมต่างๆ ของสหประชาชาติ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับประเทศ และกรอบการพัฒนาของสหประชาชาติซึ่งเป็นการรวบรวมร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของสหประชาชาติในระดับประเทศ

การมีเครือข่ายที่กว้างขวางในระดับภูมิภาคและระดับโลกเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการทำงานของ UNIFEM ดังนั้น UNIFEM จึงทุ่มเทเวลาให้กับการพัฒนาการส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายผู้หญิงทั้งที่เป็นปัจเจกและเป็นกลุ่ม หากปราศจากเครือข่ายเหล่านี้ งานของ UNIFEM ก็ไม่อาจสำเร็จได้

มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร

สถานที่ติดต่อ: เลขที่ 4 ถนนเพชรเกษมซอย 24 แขวง/เขตภาษีเจริญ กทม. 10160

โทรศัพท์ 02 868-4344, 081 423-6896, 089 510-8188 โทรสาร 02 868-4344

E-mail : TKFthai@gmail.com

ความเป็นมา

มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร เป็นองค์กรดำเนินงานส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านความเป็นธรรมทางเพศ (Gender Justice) ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเสียชีวิตจากอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อปี พ.ศ. 2541 ขณะนั้นอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร เดินทางไปจัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายผู้หญิงในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิเสรีภาพของประชาชนหญิง-ชายตามรัฐธรรมนูญ

หลักการและวัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่สิทธิความเสมอภาคทางเพศ การไม่เลือกปฏิบัติและการไม่ใช้ความรุนแรงในสังคม

2. จัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจและสังคมของแรงงานหญิง และประชาชนระดับพื้นฐาน

3. ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่อุทิศตนเพื่อการส่งเสริมสร้างสังคมที่มีเสรีภาพความเสมอภาคและความเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนผู้ประสบปัญหาจากการเลือกปฏิบัติหรือการใช้ความรุนแรง

4. ร่วมมือและประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน เพื่อสาธารณะประโยชน์

กิจกรรม

1. ส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงตามรัฐธรรมนูญและตามหลักการสิทธิมนุษยชนสากล

1.1 รณรงค์ เผยแพร่ให้ประชาชนหญิง-ชายได้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้หญิงตามรัฐธรรมนูญ

1.2 ให้คำปรึกษากับประชาชนหญิง-ชายในการนำกลไกคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและตามหลักการสิทธิมนุษยชนสากลมาดำเนินการให้เกิดความเป็นธรรม

1.3 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบ ปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญ และ หลักการสิทธิมนุษยชนสากล

2. ประสานงานกับหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนากลไก ปกป้อง คุ่มครองสิทธิมนุษยชนด้านความเสมอภาคทางเพศ

2.1 จัดกิจกรรมเพื่อดำเนินงานร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนด้านความเสมอภาคทางเพศ

2.2 รณรงค์ เผยแพร่ให้ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการยุติธรรมมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ พัฒนาการรู้ด้านความเสมอภาคทางเพศ

2.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ศาลยุติธรรม ทนายความ อัยการ ตำรวจ และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ด้าน สาธารณสุข / ด้านสวัสดิการสังคม เพื่อส่งเสริม คุ่มครองสิทธิมนุษยชนด้านความเสมอภาคทางเพศ

2.3.1 โครงการ “การสร้างสมรรถนะ การปฏิบัติงานของบุคลากรศาลยุติธรรมในการ คุ่มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงตามมาตรฐาน สากล”

2.3.2 โครงการ “ความร่วมมือเพื่อ เฝ้าระวังช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจาก ความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนพื้นที่ฝั่งธนบุรี”

2.3.3 โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วมเรื่อง การคุกคามทางเพศในที่ทำงาน : กรณี ศึกษาสภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการบินไทย สภาพา แรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ และสภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจบริษัทขนส่งจำกัด

2.3.4 โครงการ “การส่งเสริมและเผยแพร่ ความรู้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นความหลากหลายทางเพศตามหลักการ ยกยาคาร์ตา (The Yogyakarta Principles)”

3. รณรงค์ เผยแพร่ข้อมูลความรู้ผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านความ เสมอภาคทางเพศ

สื่อสิ่งพิมพ์ขององค์กรในปัจจุบัน

3.1 หนังสือ “ทำไมผู้หญิงต้องสนใจการเมือง”

3.2 หนังสือ “การกระจายอำนาจมิติทางเพศ”

3.3 รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “สุขภาพ ความปลอดภัยกับการมีส่วนร่วมของแรงงาน ผู้ถูก กระทบ ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ”

3.4 หนังสือ “พลังผู้หญิง : ทางออกวิกฤต การเมืองไทย”

3.5 หนังสือ “ศาลยุติธรรม กับ ความเป็นธรรม ทางเพศ”

3.6 หนังสือ “เรื่องเล่า ทอม ดี หญิงรักหญิง เกย์ กะเทย ตู๊ด และบทวิเคราะห์ กฎหมาย สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ”

คณะกรรมการ

1. ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์	ประธาน
2. ดร.ประภาภัทร นิยม	รองประธาน
3. รศ.ดร.โคทม อารียา	รองประธาน
4. รศ.ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ	กรรมการ
5. สุรัชย์ ตรงงาม	กรรมการ
6. เรืองรวี เกตุผล	กรรมการ
7. สุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง	กรรมการ
8. รศ.ดร.ฉันทนา หวันแก้ว	กรรมการ และเหรัญญิก
9. นัยนา สุภาพงษ์	กรรมการ และเลขานุการ
10. รศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

1. รศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ
2. นัยนา สุภาพงษ์
3. จันทร์จิรา บุญประเสริฐ
4. ชื่นสุข อาศัยธรรมกุล

Court and Gender Justice

ศาลยุติธรรม
กับ
ความเป็นธรรมทางเพศ

Court & Gender Justice

องค์กรภาคี